

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Aušra VASILIAUSKAITĖ

**PASTORACINIO HERMENEUTINIO-BENDRAVIMO
MODELIO PRITAikomUMO GALIMYBĖS
BENEDIKTINIŲ BENDRUOMENĖSE (KAUNO,
OTWOCK'O (OTWOCK) IR ALEXANDERDORF'O
(ALEXANDERDORF)) *TYLOS PASTORACIJOS* KONTEKSTE**

Daktaro disertacija
Humanitariniai mokslai, teologija (02 H)

Kaunas, 2014

UDK 271.1

Va-325

Disertacija buvo rengiama 2010–2014 metais Vytauto Didžiojo universitete, Katalikų teologijos fakultete, Teologijos katedroje.

Mokslinis vadovas:

kan. prof. dr. (hp) Kęstutis Žemaitis (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, teologija – 02 H)

ISBN 978-609-467-070-1

TURINYS

SANTRUMPOS	6
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ IR TERMINŲ ŽODYNAS	7
IVADAS.....	11
ŠALTINIŲ IR TYRINĖJIMŲ APŽVALGA.....	18
METODOLOGINIS DARBO PAGRINDIMAS	30
Kalbos metaforos ir simbolių išraiškų teorija	30
Universalioji hermeneutika: žmogaus patirties istoriškumo ir kalbiškumo teorija	32
1. PASTORACINIS HERMENEUTINIS-BENDRAVIMO MODELIS	
BENEDIKTINIŠKAJAME MONASTICIZME.....	39
1.1. Hermeneutinio-bendravimo modelio raida ir konceptualizacija.....	39
1.1.1. Religinio ugdymo hermeneutika.....	39
1.1.2. Biblinė perspektyva: Evangelijos vaidmuo	53
1.1.3. H. Lombaertsas ir D. Pollefeytas: hermeneutinis-bendravimo modelis – pedagoginis modelis	57
1.1.3.1. Tarpkontekstinis, tarpreliginis ir pliuralistinis kontekstai	58
1.1.3.2. Pastoracinės teologijos kontekstas	62
1.1.3.3. Kultūrinis Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos kontekstas	65
1.2. Hermeneutinis-bendravimo modelis – pastoracinis modelis	69
1.2.1. Pastoracinių modelių samprata	71
1.2.1.1. Pastoracinių modelių sandara	71
1.2.1.2. Pastoraciniai modeliai	77
1.2.1.3. Hermeneutinio-bendravimo modelio, kaip pastoracinio modelio, išskirtinumas ir kriterijai.....	79
1.2.1.4. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūra	81
1.2.1.4.1. Turinys	81
1.2.1.4.2. Priemonės.....	83
1.2.1.4.3. Sielovados bendruomenė	84
1.3. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vieta benediktiniškajame monasticizme	84
1.3.1. Benediktiniškojo monasticizmo kilmė ir samprata.....	86
1.3.1.1. Monasticizmo sampratos kaita Bažnyčioje istoriniame kontekste	86
1.3.1.1.1. Krikščioniškojo monasticizmo sampratos vystymasis Rytų Bažnyčioje istoriniame kontekste iki patristikos laikotarpio pabaigos (IX a. pr.).....	86
1.3.1.1.2. Vakarų monasticizmo samprata	88
1.3.1.1.3. Benediktiniškasis monasticizmas	91
1.3.2. Sielovada šv. Benedikto reguloje.....	93
1.3.2.1. Sielovados sampratos kaita patristikoje I–VIII a.	93
1.3.2.1.1. Sielovados samprata I–V a.....	93
1.3.2.1.2. Šv. Benedikto pasiūlyta sielovados samprata ir jo regulos istorinis kontekstas	99
1.3.2.1.3. Grigaliaus Didžiojo sielovados samprata, vyravusi iki patristikos laikotarpio pabaigos (VI–VIII a.).....	102
1.3.2.2. Sielovados pobūdis šv. Benedikto reguloje.....	103
1.3.2.2.1. Svetingumas	103
1.3.2.2.2. Tarnystės.....	107
1.3.2.2.3. Liturgija	111
1.3.2.3. Šv. Benedikto reguloje pateiktas sielovados naujumas ir įtaka Vakaruose.....	114

1.3.2.3.1. Šv. Benedikto sielovados sampratos naujumas, palyginti su Mokytojo regula	114
1.3.2.3.2. Šv. Benedikto sielovados mokymo įtaka Bažnyčiai Vakaruose	116
1.3.3. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis šv. Benedikto reguloje	118
1.3.3.1. Pastoracinių modelių analizė Reguloje	118
1.3.3.2. Teorinė galimybių studija	122
1.3.3.3. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijai Reguloje	124
2. VIDINĖS IR IŠORINĖS MALDOS VAISIUS – TYLOS PASTORACIJOS	
KOMPONENTAI	127
2.1. Tylos hermeneutika	127
2.1.1. Tylos samprata Senajame Testamente	127
2.1.2. Tylos samprata Naujajame Testamente	131
2.1.3. Tyla dykumos tėvų ir motinų raštuose	136
2.2. Tyla šv. Benedikto reguloje	141
2.2.1. Tylos erdvė	142
2.2.2. Gerų ir piktų žodžių higiena monastiniame gyvenime	143
2.2.3. Klausymasis – gyvenimo kelias	146
2.2.3.1. Dialogas: Dievo kvietimas ir žmogaus atsakymas	148
2.2.3.2. Atsivertimas ir atsinaujinimas	149
2.2.3.3. Sekimas Jėzumi	151
2.3. Tyla pastoracijoje ir Tylos pastoracija	153
2.3.1. Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūra	155
2.3.2. Įkūnyta Tyla (Žodis)	155
2.3.3. Tylintis Dievas	155
3. BENEDIKTINIŲ BENDRUOMENIŲ (KAUNO, OTWOCKO, ALEXANDERDORFO)	
VYKDOMOS PASTORACIJOS KAITA ISTORINIAME KONTEKSTE XIX A. PABAIGOJE	
– XXI A. PRADŽIOJE	158
3.1. Benediktinų vienuolijos XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje	158
3.1.1. Benediktiniškųjų bendruomenių istorinė padėtis Europoje	158
3.1.2. Monastinio gyvenimo suvokimas XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje	164
3.1.3. Pastoracijos (sielovados) sampratos kaita monastinėse bendruomenėse	169
3.1.4. Monastinių bendruomenių padėtis Rytų Europos regione	174
3.2. Benediktinų bendruomenės Lietuvoje, Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje	182
3.2.1. Kauno seserų benediktinų vienuolyno istorinis kontekstas ir pastoracijos kaita	182
3.2.1.1. Pastoracija carinės valdžios gniaužtuose XIX a. pab. – XX a. pr.	183
3.2.1.2. Kauno seserų benediktinų vienuolyno kongregacija 1918–1938 metais	183
3.2.1.3. Benediktinų pastoracija 1938–1948 metais: Švenčiausiojo Sakramento garbinimas	185
3.2.1.4. Pogrindžio pastoracija 1948–1990 metais	190
3.2.1.5. Pastoracija Kauno seserų benediktinų vienuolyne 1990 m. – XXI a. pr.	194
3.2.2. Otwocko seserų benediktinų misionierių bendruomenės istorinis kontekstas ir pastoracijos kaita	198
3.2.2.1. Benediktinų misionierių kongregacija 1917–1946 metais	199
3.2.2.1.1. Benediktinų misionierių kongregacijos įsteigimas ir pastoracija 1917–1939 metais	200
3.2.2.1.2. Vienuolyno teisinė tvarka 1939–1945 metais	201
3.2.2.2. Misionierės benediktinės Otwocke 1946–1986 metais	202
3.2.2.3. Misionierių benediktinų generaliniai namai Otwocke 1986 m. – XXI a. pr.	204
3.2.3. Alexanderdorfo benediktinų vienuolyno istorinis kontekstas ir pastoracijos kaita	206
3.2.3.1. Benediktinų misionierių bendruomenė Berlyne 1919–1934 metais	206
3.2.3.2. Benediktinų vienuolynas Alexanderdorfe 1934–1956 metais	208

3.2.3.3. Liturginės pertvarkos 1956–1963 metais	211
3.2.3.4. Sielovados formos kontempliatyviajame gyvenime 1963 m. – XXI a. pradžioje	212
3.3. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktinių bendruomenėse Tylos pastoracijos kontekste.....	215
3.3.1. Bendrieji benediktinių bendruomenių pastoraciniai elementai	215
3.3.1.1. Liturgija	215
3.3.1.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija.....	219
3.3.1.3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>	222
3.3.2. Pritaikomumo pastoracijoje teorinės galimybės	230
4. PASTORACINIO HERMENEUTINIO-BENDRAVIMO MODELIO PRITAIKOMUMO GALIMYBIŲ BENEDIKTINIŲ BENDRUOMENĖSE VERTINIMAS.....	235
4.1. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo metodologija ir metodika.....	235
4.1.1. Tyrimo tikslas	236
4.1.2. Vertinimo dimensijų apibūdinimas	236
4.1.3. Vertinimo parametrų išskyrimas.....	239
4.1.4. Informacijos šaltinių numatymas	242
4.1.5. Vertinimo metodų parinkimas	243
4.1.6. Vertinimo priemonių parengimas	246
4.1.7. Duomenų surinkimas.....	250
4.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	255
4.2.1. Demografiniai duomenys	255
4.2.2. Pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse <i>Tylos pastoracijos</i> kontekste vertinimo analizė	256
4.2.2.1. <i>Tylos pastoracija</i>	256
4.2.2.3. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis	262
4.2.2.4. Pritaikomumo galimybių vertinimo rezultatas	264
IŠVADOS	269
REKOMENDACIJOS	272
LENTELIŲ IR SCHEMŲ SĄRAŠAS	273
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS IR LITERATŪRA	274
PRIEDAI.....	289

SANTRUMPOS

- A. I. M.** – *Alliance for International Monasticism*
- A. V.** – Aušra (s. Gabrielė) Vasiliauskaitė
- AAA** – autorės asmeninis archyvas
- AAD** – anketinės apklausos duomenys
- Ap.** – aprašas
- B.** – byla
- CIC 1917** – Katalikų Bažnyčios kanoninės teisės kodeksas (1917)
- CIC 1983** – Katalikų Bažnyčios kanoninės teisės kodeksas (1983)
- DV** – dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą *Dei Verbum*
- F.** – fondas
- GS** – pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*
- GŽ** – gyvasis Žodis
- HCM** – *Hermeneutic-communicative model*
- IŽ** – įkūnytas Žodis
- KBK** – Katalikų Bažnyčios Katekizmas
- KSBVA** – Kauno seserų benediktinių vienuolynas
- L.** – lapas
- L. P.** – Leonija (s. Regina) Petkevičiūtė
- LYA** – Lietuvos ypatingasis archyvas
- LVCA** – Lietuvos valstybinis centrinis archyvas
- Otwock arch.** – Otwocko archyvas
- Pastoracinis HCM** – pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis
- PC** – dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae caritatis*
- PE** – pastoracijos elementai
- Prol.** – Šv. Benedikto regulos prologas
- RB** – *Regula Sancti Benedicti*
- RM** – *Regula Magistri*
- TP** – *Tylos pastoracija*
- TT** – Tyla ir tylą
- V. S.** – mons. jub. dr. Vytautas Sidaras
- VDU** – Vytauto Didžiojo universitetas

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ IR TERMINŲ ŽODYNAS

Apaštalinis vienuolinis gyvenimas – kai įvairių vienuolinio gyvenimo formų vienuolės ir vienuoliai, kurie „<...> pasiaukoja Dievui vieša evangelinių patarimų profesija ir su savo specifine charizma bei nuolatinio bendruomeninio gyvenimo rėmuose *įvairiai apaštalaudami tarnauja Dievo Tautai*“ (VC 9)¹.

Benediktiniškasis monasticizmas – pirmoji Vakaruose monastinio gyvenimo forma, kurioje išmintingai sudėlioti visi elementai, palaikantys žmogiškojo gyvenimo pusiausvyrą ir prisitaikantys prie visokios kultūros. Tai – gyvenimo stilius, turintis savą teologiją. Šio benediktiniškojo gyvenimo pagrindiniai elementai: gyvenimas monastinėje bendruomenėje, benediktiniškasis monachizmas, darbas ir asketizmas. Į visus šiuos elementus įeina tylos komponentas. Žinoma, benediktiniškasis gyvenimas negalimas be paklusnumo abatui ir Regulos nurodymams.

Dievo darbuotė (*opus Dei*) – tradiciškai pagal šv. Benediktą suvokiama liturgija, tiksliau – Liturginės valandos, nes benediktinių bendruomenės yra grigališkojo giedojimo tradicijos puoselėtojos ir palaikytojos, todėl grigališkajam giedojimui „<...> skiriama pagrindinė vieta liturginiuose veiksmuose“ (SC 116)². Tačiau, pasak šv. Benedikto, Dievo darbuotė apima visą vienuolio dieną – maldą ir darbą. Šiame dienos cikle sutelpa viskas: visa veikla, įvairios maldos formos ir pan.

Evangelizacija – „kuriuos tikslas yra nešti Gerąją Naujieną visai žmonijai, idant ja gyventų – yra turtinga, kompleksiška ir dinamiška tikrovė, sudaryta iš esminių ir skirtingų elementų ar gal, geriau, momentų, kuriuos reikia mokėti apžvelgti visus iš karto“ (CT 18)³. Todėl „evangelizacija <...> yra daugiasluoksnis procesas, apimantis įvairius elementus: žmonijos atnaujinimą, liudijimą, tiesiogiai reiškiamą skelbimą, vidinį pritarimą, įstojimą į bendruomenę, ženklų priėmimą, pastangas apaštalauti.“⁴

Hermeneutinis-bendravimo modelis (HCM) – XXI a. pr. atsiradęs religinis-pedagoginis modelis, kurį sukūrė Hermanas Lombaertsas ir Didier Pollefeytas Liuvono katalikiškajame universitete (Belgijoje). HCM yra atviras, turintis daug reikšmių, tiek išoriškai, tiek viduje yra daugiasluoksnis ir dėl šios priežasties prieštaringai interpretuojamas, sukeliantis disharmoniją, kalbantis apie tarpreliginį dialogą, asmeninius iššūkius, utopišką tiesos koncepciją, kuri susijusi

¹ Jonas Paulius II. Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 9.

² Sikorskas V. *Musica sacra* Katalikų Bažnyčioje ir jos vertinimas Lietuvoje liturginiu požiūriu. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012. P. 80.

³ Jonas Paulius II. Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 18. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 10 10, 10:00.

⁴ Paulius VI. Apaštališkasis paraginimas *Evangelii nuntiandi*: dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje. Katalikų interneto tarnyba. 1999. 24.

su kiekvieno asmens suvokimu ir samprata ne atmetant, bet per dialogą kartu surandant tiesą ir nepaneigiant krikščioniškųjų tiesų ir kt., atsisakant reliatyvizmo ir fundamentalizmo, kuris trukdo bendrauti ir užkerta kelią į pažinimą. HCM funkcionuoja mokykloje formaliojo religinio ugdymo srityje. Šį modelį sudaro du aspektai – hermeneutinis ir bendravimo, o religinis ugdytojas čia suvokiamas kaip „*hermeneutas*“ (angl. *hermeneut*): liudytojas (angl. *witness*), specialistas (angl. *specialist*) ir moderatorius (angl. *moderator*)⁵, kuris palaiko patirties ir tradicijos pusiausvyrą.

Išorinė pastoracija – sielovados bendruomenės arba sielovadininko vykdoma įvairių formų pastoracija už vienuolyno teritorijos ribų.

Į vidų nukreipta pastoracija – gyvenimas kartu su asmenimis, kuriems yra skirta vykdoma pastoracija ir kurie nėra oficialūs vienuolių bendruomenės nariai (pvz., vienuolių bendruomenės gyvenimas su našlaičiais).

Katechezė „yra vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų tikėjimo ugdymas, ypač mokymas krikščioniškosios doktrinos, paprastai išdėstytos organiškai ir sistemingai, stengiantis įvesti juos į pilnutinį krikščioniškąjį gyvenimą. Dėl to, formaliai nesusiliedama, ji siejasi su kai kuriais katechetinį aspektą turinčiais Bažnyčios pastoracinės misijos elementais, katechezę rengiančiais arba iš jos išplaukiančiais. Tai pirmasis Evangelijos skelbimas arba misionieriškas pamokslas per kerigmą tikėjimui sužadinti; apologetika arba motyvų tikėti ieškojimas; krikščioniškojo gyvenimo patirtis; sakramentų šventimas; įsijungimas į bažnytinę bendruomenę; apaštalinis ir misionieriškas liudijimas.“ (CT 18)⁶.

Kontempliatyvusis gyvenimas – vien kontempliacijai atsidavusių vyrų ar moterų institutų sekimas ant kalno besimeldžiančiu Kristumi, vienatvėje ir tyloje, klausant Dievo žodžio, švenčiant liturgiją, laikantis asmeninės askezės, maldos, apsimarinimo ir broliškos meilės bendrystės (VC 8)⁷.

Liturgija yra „<...> laikoma Jėzaus Kristaus kunigystės uždavinio vykdymu, kur regimais ženklais išreiškiamas ir kiekvienam savitu būdu įvykdomas žmogaus pašventinimas, ir mistinis Jėzaus Kristaus Kūnas, būtent jo galva ir nariai, pilnu ir viešu kultu garbina Dievą. (SC 7).“⁸

⁵ Pollefeyt D. Difference Matters. A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context // Journal of Religious Education Association: An Association of Professors, Practitioners, and Researchers in Religious Education. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. 2008. Vol. 56 (1). P. 14. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶ Jonas Paulius II. Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 18. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 10 10, 10:00.

⁷ Jonas Paulius II. Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 8.

⁸ Kajackas A. Bažnyčia liturgijoje: liturgijos raida istorijoje. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras. 1998. P. 9–10.

„Liturgija vyksta įvairiomis formomis. Ji yra Bažnyčios kaip Kristaus Kūno apsireiškimas ir realizavimas.“⁹

Monasticizmas – religinė gyvensena, kuriai būdingas siekimas idealiai įgyvendinti savos tikybos principus; kitaip – vienuolystė.

Monastinis gyvenimas – pati seniausia pašvęstojo gyvenimo įvairių tiek cenobitų, tiek eremitų tradicijos forma. “Dabartinė, ypač šv. Benediktu besiremianti vakarų monachizmo forma naudojami paveldu daugelio vyrų ir moterų, kurie paliko pasaulį, ieškojo Dievo ir Jam atsidavė, nieko nevertindami labiau už Kristaus meilę. Ir šių dienų vienuoliai evengeliniumi išipareigojimu keisti papročius, paklusnumu, ištvėrme, uoliu Dievo žodžio apmąstymu (*lectio divina*), liturgijos šventimu ir malda stengiasi darniai jungti vidinį gyvenimą su darbu.” (VC 6)¹⁰.

Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis – sielovados modelis, apimantis kitus pastoracinius modelius, pvz., LIMEX, kerigminį katechezės ir kt., grindžiamas bendradarbiavimu ir patirtimi, įgyta per gyvojo Žodžio, asmens ir bendruomenės santykį, t. y. dialogu tarp daugiakultūriškumo ir daugiakontekstiškumo. Per daugiakultūriškumą vyksta kultūrų dialogas pastoracijoje. O per daugiakontekstiškumą sukuriama naujų kontekstų, kurie padeda palaikyti skirtingų kultūrų dialogą. Be to, naujieji kontekstai suteikia ypatybių, kurios, perteikiant *tikėjimo kalbą* asmeniui, padeda atsiverti ir priimti gyvąjį Žodį. Todėl viso modelio centras yra Asmuo.

Pastoracinis modelis – schematizuotas dieviškosios žinios perteikimo pavyzdys, kurio visos dalys darniai funkcionuoja: tikslai, turinys, priemonės, sielovados paskirtis ir sielovados bendruomenė. Be to, tai yra sielovados modelis, kurį taikantis asmuo, sielovadininkas(-ai), suvokia savo tapatybę kaip tarnystę religinėje bendruomenėje ir palaiko pusiausvyrą tarp religinės tradicijos ir patirties, – tai vadinama hermeneutiniu dialogu bendruomenėje.

Priemonės – būdai (liturgija, Meilė, įvairūs maldos būdai, visa apimantis šlovinimas) skelbti Gerąją naujieną ar perteikti dieviškąją žinią. Be to, priemonės galima apibrėžti ir kaip įrankius, kurie padeda gyvajam Žodžiui pasiekti adresatą. Tai – pastoracinio modelio komponentas.

Regula – krikščionių vienuolių elgsenos normos, kurias nustato jų ordino steigėjas ir patvirtina Bažnyčios vadovybė (popiežius, vyskupas); taisyklė, nuostatas.

Religinis ugdymas – tai informuoto religinę kompetenciją turinčio asmens supratimo perteikimas kitiems žmonėms apie moralines ir religines problemas, apimant tiek individualią, tiek kolektyvinę gyvenimo sritį. Religinio ugdymo tikslas yra kompetencija, į kurią įeina du komponentai – hermeneutinis ir atitinkantis bendravimo pobūdį. Pagrindinis religinio ugdymo

⁹ *Kilmartin E. J.* Christian Liturgy: Systematic Theology of Liturgy. Kansas: Sheed and Ward. 1988. P. 105. Iš anglų k. vertė A. V.

¹⁰ *Jonas Paulius II.* Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 6.

principas yra Jėzaus dialogiškumas, o ne pasilikimas monologe, ne žmogaus palikimas vieno, o siekis bendrauti su Esančiuoju.

Sielovados bendruomenė – tai sielovadininkas(-ai) arba tas (tie), kuris(-ie) vadovauja, tikinčiųjų grupė, besidarbuojanti kaip komanda.

Sielovados paskirtis – tikslus darbo su grupe asmenų, kuriems skirta sielovada, įvardijimas.

Šlovinimas „yra tokia malda, kuria žmogus giliausiai pripažįsta, kad Dievas yra Dievas“ (KBK 2639).

Tyla pastoracijoje yra liudijimo aspektas apie kontempliaciją; kitų mokymas ir palydėjimas prie krikščioniškojo gyvenimo šaltinio (versmės) ir viršūnės – *fons et culmen*. Per tylą pastoracijoje pats žmogus stengiasi pasitraukti nuo triukšmo, tiek išorinio, tiek vidinio, į Tylą.

Tylos pastoracija – tai tyli vidinė sielovada, kuri duoda matomų vaisių ir yra pastebima kituose žmonėse. Ją būtų galima apibrėžti ir kitaip, nes *Tylos pastoracijoje* pagrindinį vaidmenį atlieka Dievas: ji yra imanentinės Trejybės atsiskleidimas ekonominėje Trejybėje. Be to, *Tylos pastoracija* – tikras buvimas kontempliacijoje, kurios metu Dievas moko patį asmenį (mus). Ji tampa visos mūsų veiklos šaltiniu ir motyvu. Be to, *Tylos pastoracijos* komponentai: 1) Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūra, 2) įkūnyta Tyla (Žodis), 3) tylintis Dievas, apibūdina šį naująjį terminą ir padeda labiau suprasti Tylą.

Tylos pastoracijos kontekstas yra vienas iš pagrindinių kriterijų, padedančių suvokti monastinio gyvenimo gylį ir svarbą pastoracijai. Tyla – pagrindinis komunikavimo elementas, o *Tylos pastoracija* – pagrindinis kontekstas, kuris apima pastoracinį HCM. Be to, *Tylos pastoracijos* kontekste asmuo yra galutinai pažintas ir pažįsta, nes tai – gydanti Tyla.

Turinys – Gerosios naujienos apie išganymą perteikimas religinio ugdymo procese. Tai – pastoracinio modelio komponentas, kuriame atsiskleidžia būdai perteikti šią žinią, t. y. turinio komponentai: specifinė aplinka, religinis ugdymas, evangelizacija ir katechezė.

Vidinė pastoracija – (benediktinių) bendruomenės arba pavienių asmenų (seserų) vienuolyno viduje ir vienuolyno teritorijoje vykdoma pastoracija. Į šią pastoraciją įeina visa veikla, įvairios maldos formos ir pan., t. y. visa, pasak šv. Benedikto, Dievo darbuotė (*opus Dei*).

IVADAS

„Ar krikščioniškojo tikėjimo pasaulyje dar gali būti išskirtinių šventųjų erdvių ir šventųjų laikų?“¹¹ klausia knygoje „Liturgijos dvasia“ popiežius emeritas Benediktas XVI aptardamas tokias išskirtines sferas kaip *sacrum* ir *profanum*. Juk jau Senajame Testamente yra rašoma, kad „dangus – mano sostas, o žemė – suololelis mano kojoms“ (Iz 66, 1). O dar labiau Dievas, parodydamas savo meilę iki galo, po Kristaus prisikėlimo padarė savo šventykla visą pasaulį, tai argi šis išskirtinumas gali egzistuoti? Tuomet ar *Tylos pastoracija* gali būti tik sferos *sacrum* ypatumas? Į šiuos klausimus galimas toks atsakymas: žmogui reikia išmokti per Jėzų, tikrąjį Tėvo paveikslą, išvysti Dievo Slėpinį, dalyvaujant dangiškojoje liturgijoje. Tuomet *Tylos pastoracija* ne tik labiau atsiskleidžia sferoje *sacrum*, nes asmuo atsiveria Slėpiniui, bet ir tampa minėtų dviejų sferų sąlyčio tašku. Asmuo, dalyvaudamas Slėpinyje, tampa įrankiu, leidžiančiu veikti Dievui. Tačiau, vengdamas tylos, kurią šių laikų vartotojiška visuomenė ignoruoja, ir nuo jos bėgdamas, asmuo negali išgirsti Dievo kvietimo, tuo labiau tapti Jo įrankiu. Bijodamas dialogo su Dievu, asmuo tylą pakeičia triukšmu. Tačiau įdomu tai, kad asmuo, pradėjęs ieškoti savęs, kartais užklysta į Tylos vietą. Tai ir yra sfera *sacrum*. Ši Tylos vieta yra ne tik bažnyčios, bet ir vienuolynai, kuriuose dar gyvenama Tyla ir tyloje. Asmuo šios Tylos bijo, nors ir nedrįsta to pripažinti. Tuomet kyla klausimas: kaip padėti asmeniui, kuris iš triukšmo ateina į tylą, neišsigąsti Tylos? Šiuo atveju gali pasitarnauti pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis, leidžiantis sumažinti atstumą tarp Tylos ir asmens. Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad susiduriame su visiškai nesuderinamais terminais ir sampratomis: *Tylos pastoracija*, Tyla, kuri visuomet siejama su visiška tyla bei monologu, ir pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis, kurio vienas iš komponentų – bendravimas – remiasi dialogo principu. Be to, kai pačiame asmenyje įsivyrąja Tyla, ar tuomet jau asmuo įsitraukia į *Tylos pastoracijos* kontekstą? Šie probleminiai klausimai kelia daugiau klausimų, nei duoda atsakymų. Todėl ši tema aktuali teoriniu ir praktiniu aspektais: teoriniu, nes leis labiau suvokti „Tylos pastoracijos“ ir „pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio“ terminus bei sampratas, pagrindžiant jas filosofinėmis teorijomis; praktiniu, nes turėtų padėti geriau suprasti pamatines hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikymo pastoracijoje galimybes, kurios įgalina giliau suvokti ne tik pačią *Tylos pastoracijos* sampratą, bet ir *Tylos pastoracijos* kontekstą. Ši samprata gali nukreipti žvilgsnį į pritaikomumo galimybių monastinėje erdvėje vertinimo svarbą.

Tyrimo problema. Hermeneutinis-bendravimo modelis, kuris Vakaruose sėkmingai taikomas pedagoginėje terpėje, jau yra tyrinėtas šio modelio kūrėjų Hermano Lombaertso ir Didier Pollefeyto bei jų bendradarbių moksliniuose veikaluose Liuvono katalikiškajame

¹¹ Benediktas XVI. Liturgijos Dvasia. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. P. 41.

universitete (Belgijoje). O disertacijos autorės 2010 metų licenciuoto darbe *Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr.* hermeneutinis-bendravimo modelis yra įvardytas kaip pastoracinis modelis. Šiame darbe buvo įrodytas minėto modelio funkcionalumas Kauno seserų benediktinių bendruomenėje. Tačiau hermeneutinio-bendravimo modelio ir *Tylos pastoracijos* metaforos filosofinis pagrindimas, kaip ir jų sampratų skirtis, ypač *Tylos pastoracijos* kontekste, iki šiol nebuvo tyrinėti.

Šioje disertacijoje užsibrėžta pažvelgti į tris Rytų Europos regiono benediktiniškąsias bendruomenes: Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo. Tokį pasirinkimą lėmė šiuose vienuolynuose taikoma skirtinga pastoracija. Tai leidžia palyginti ir įvertinti galimybes taikyti pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį. Problema išsamiai neiširta, tad pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio funkcionalumo Kauno benediktinių bendruomenėje tyrimas įgalina numatyti tyrimo perspektyvų kitose benediktiniškose bendruomenėse.

Tyrimo klausimai: 1) kaip dera pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis su *Tylos pastoracija* monastiniame kontekste? 2) Kokios yra galimybės pritaikyti pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį *Tylos pastoracijos* kontekste benediktiniškose bendruomenėse?

Šio **darbo tikslas** – teoriškai pagrįsti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių vertinimo parametrus ir empiriškai įvertinti šias galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste.

Todėl **darbo objektas** yra pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste.

Darbo problema disertacijoje sprendžiama įgyvendinant šiuos **uždavinius**:

1. Atskleisti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vietą benediktiniškajame monasticizme.
2. Apibūdinti *Tylos pastoracijos* komponentus.
3. Atskleisti praktinę benediktinių Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo vienuolynuose vykdomos pastoracijos kaitą.
4. Išgryninti pritaikomumo galimybių vertinimo parametrus.
5. Įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste.

Keliama **hipotezė**: pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis gali būti pritaikytas ir sėkmingai funkcionuoti monastinėje erdvėje *Tylos pastoracijos* kontekste.

Tyrimo metodologijos pagrindą sudaro:

1. P. Ricoeuro apibendrinta *kalbos metaforos ir simbolių teorija*, kuria filosofiškai pagrindžiamas iš pirmo žvilgsnio nesuderinamų terminų, tokių kaip „Tylos pastoracija“ ir „hermeneutinis-bendravimo modelis“, vartojimas. Taip pat remiamasi *dvimate simbolių struktūros teorija*, kurios pagrindinis metodas yra argumentacija.
2. H. G. Gadamerio apibrėžta *universalumo hermeneutikos teorija*, t. y. *žmogaus patyrimo istoriškumo ir kalbiškumo teorija*. Ji apima ir daugiau smulkesnių teorijų, metodų bei principų. Iš jų pagrindiniai metodai yra istorinis-kritinis, argumentacijos, hermeneutikos ir *skelbimo* (juo remiamasi pastoracinėje teologijoje) bei M. Buberio išplėtotas dialogo principas, kuriuo grindžiama *Tylos pastoracija* samprata.
3. S. Paulausko *dialektinio modeliavimo teorija*, kuria remiantis buvo sukurti dialektiniai pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio turinio, formos santykiai bei nustatytas šių santykių buvimas ir simuliacija, t. y. patikrintas modelio įgyvendinimas monastiniame ir *Tylos pastoracijos* kontekstuose.¹²
4. *Personalistinė antropologija*. Personalistiniu principu buvo remiamasi kuriant pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį.
5. *Pastoracinė teologija*. Vadovaujantis pagrindinėmis Katalikų Bažnyčios pastoracinės teologijos nuostatomis ir atsižvelgiant į skirtingą veiklos pobūdį, nukreiptą į Galutinį tikslą, buvo analizuojama tiek išorinė, tiek vidinė pastoracija monastinėse bendruomenėse ir parodytas *Tylos pastoracijos* svarumas.
6. *Bažnyčios istorija, patrologija*. Išryškinta ne tik benediktiniškojo gyvenimo sampratos kaita per istoriją, bet ir trijų Rytų Europos regiono benediktinių bendruomenių istorinė padėtis bei kaita, nustatyti pastoraciniai tarpiniai. Be to, trumpai išanalizuotas Tylos reiškinyje dykumos tėvų ir motinų raštuose.
7. *Kristologija*. Parodoma Kristaus ir asmens bendradarbiavimo (draugystės modelio) svarba vykdant pastoraciją ir atskleidžiant Jėzaus – *Logos* vaidmenį tarpreliginiame, tarpkontekstiniame ir pliuralistiniame kontekstuose.
8. *Eschatologija*. Eschatologinio termino „normatyvinė ateitis“ pagrindas yra draugystės modelis. Jis ir *normatyvinė ateities perspektyva* pagrindžia hermeneutinį-bendravimo modelį, ypač daugiakultūriame kontekste.
9. *Pašvęstojo gyvenimo teologija*. Šio darbo kontekste aptariami monastinio gyvenimo pagrindai ir pagrindinis pašvęstojo gyvenimo tikslas – sekti Jėzumi.

¹² Paulauskas S. Savivaldos dialektika. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 1999. P. 39–40; Guogis A. Modeliavimo reikšmė socialiniame moksle // Viešoji politika ir administravimas / Public policy and administration. Vol. 1. Nr. 3. 2002. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. P. 97. Prieiga per internetą: www.mruni.eu/lt/mokslas/leidyba/leidiniai/?file=5559&id=1190. Žiūrėta: 2014 09 12, 10:21.

10. *Monasticizmas*. Remiantis benediktiniškojo monasticizmo pamatu, t. y. Regula, buvo išskirtos istoriniam kontekstui priskiriamos ne tik sielovados samprata, sielovados formos šv. Benedikto reguloje, bet ir pastoraciniai modeliai bei pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijai.
11. *Dvasingumo teologija*. Remiantis pagrindiniais maldos metodais, buvo išskirti *Tylos pastoracijos* komponentai.
12. *Biblinė egzegezė*. Atlikta su Tyla susijusių terminų iš Senojo ir Naujojo Testamentų egzegezė, apibūdinta tylos ir Tylos sampratos kaita.
13. *Vienuolinio gyvenimo teisinės nuostatos*. Reguloje, konstitucijose, direktyvose ir kronikose bei vienuolių institutų formavimo nuorodose pateikiama informacija leido išryškinti pagrindines sielovados ir pastoracijos gaires trijose – Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo benediktinių bendruomenėse istorijos kontekste ir padėjo išskirti šiuo metu jose vykdomos pastoracijos bendruosius pastoracinius požymius bei rodiklius.
14. *Liturgija*. Visas benediktiniškasis gyvenimas – liturgija, nes darbas tampa malda, o malda – Dievo darbuote (*opus Dei*).
15. *Dialogika*. Atliekamas tarpdisciplininis tyrimas, kuris leidžia įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo benediktinių Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo bendruomenėse galimybes *Tylos pastoracijos* kontekste.

Tyrimo metodai. *Teorinės analizės metodai:* argumentacijų analizė¹³ buvo taikoma nurodant pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vietą benediktiniškajame monasticizme. Taikant argumentacijos metodą buvo filosofškai pagrįsti disertacijoje vartojami terminai. Aspektinė analizė pasitelkta atskleisti Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo vienuolynuose vykdomos pastoracijos praktinei kaitai įvairiais istoriniais tarpsniais. Atliekant struktūrinę ir sisteminę analizę buvo išskirti ir apibūdinti *Tylos pastoracijos* komponentai. Hermeneutinis metodas, kuris aprėpia istorinę ir pastoracinę sritis, leido atskleisti dar nepublikuotų istorinių archyvinių dokumentų reikšmę istorinei sampratai ir nagrinėti trijų benediktinių vienuolynų pastoracijos vystymosi etapus. Rekontekstualizacijos metodu buvo analizuojamas pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis monastiniame, pastoracijos ir *Tylos pastoracijos* kontekstuose.

Teorinė palyginamoji analizė buvo taikoma trijų Rytų Europos bloko šalių istoriniam kontekstui ir jose egzistuojančių benediktiniškųjų bendruomenių istorinei-pastoracinei kaitai palyginti. Istorinės patirties analizė padėjo išryškinti ne tik benediktinų vienuolynų istorinę padėtį Europoje XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje, bet ir atskleisti monastinio gyvenimo

¹³ *Rienecker L., Jørgensen P. S.* Kaip rašyti mokslinį darbą. Vilnius: Aidai. 2003. P. 163.

suvokimo bei pastoracijos (sielovados) sampratos kaitą monastinėse bendruomenėse iš istorinės perspektyvos.

Istoriniu-kritiniu metodu buvo nagrinėjama trijų Rytų Europos benediktiniškųjų bendruomenių pastoracija iš istorinės patirties perspektyvos. Remiantis sielovados metodais (meditacijos, kontempliacijos ir maldos), kurie labiausiai atsiskleidžia vienuolių benediktinių kasdieniame gyvenime, ypač liturgijoje ir Tyloje, buvo perteikta benediktinių vykdoma tokio sielovados pobūdžio pastoracija.

Teorinės sintezės metodai. Apibendrinimo metodas buvo taikomas archyviniais ir publikuotiems šaltiniams, monastinės, istorinės ir teologinės srities literatūrai apibendrinti, siekiant darbo tikslo – teoriškai pagrįsti minėto modelio pritaikomumo galimybių vertinimo parametrus ir empiriškai įvertinti šias galimybes. Modeliavimo metodas buvo pasitelktas pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio turiniui, struktūrai, duomenų surinkimo, įvertinimo proceso ir t. t. įvairių kontekstų schemoms bei lentelėms schematizuoti ir modeliuoti.

Empirinės analizės duomenų surinkimo metodai. Buvo pasitelktas ir formalizuotas kokybinio struktūruoto interviu metodas, padėjęs išsiaiškinti, ar pastoracinis HCM¹⁴ (hermeneutinis-bendravimo modelis) yra pritaikomas trijose benediktiniškosiose bendruomenėse, kurių kontekstas, kultūra ir pastoracija skiriasi. Situacijų metodu siekta adekvačiai išsiaiškinti minėto modelio pritaikomumo galimybes benediktiniškosiose bendruomenėse. Empirinis kiekybinis tyrimas, atliktas naudojant klausimyną, padėjo patvirtinti ir patikslinti rezultatus, gautus imant formalizuotą kokybinį struktūruotą interviu. Be to, klausimynas leido patikrinti pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių kiekybinius rodiklius.

Empirinės analizės duomenų apdorojimo metodai. Fenomenografiniu metodu buvo analizuojami formalizuoto kokybinio struktūruoto interviu rezultatai – buvo tiriama informančių susiformuota nagrinėjamo reiškinių samprata. Duomenys apie V, V1 ir V2¹⁵ benediktinių bendruomenes buvo surinkti programos *Microsoft Office Excel 2007* dokumente ir buvo gauta ne tik procentinė, bet ir diagraminė rezultatų įvertinimo išraiška.

Disertacijos mokslinis naujumas:

1. Šia tema nebuvo parašyta nė viena išsamesnė studija ne tik Lietuvoje, bet ir platesnėje mokslinėje erdvėje. Tai – pirmasis tokio pobūdžio mokslinis darbas.
2. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis, kuris apima kitus pastoracinius modelius, taip pat daugiakultūriškumą ir daugiakontekstiškumą (sukurtą

¹⁴ HCM – angl. *hermeneutic-communicative model*.

¹⁵ Konfidencialumo principui išlaikyti buvo pasirinkta užkoduoti trijų tiriamų bendruomenių duomenis, joms priskiriant raidę ir skaičius – V, V1 ir V2.

tarpkontekstualumo), buvo išgrynintas žvelgiant į Jėzaus mokymą ir krikščionybės istoriją. Be to, buvo sukurta ir šio modelio struktūra.

3. Buvo išryškintas *Tylos pastoracijos* veiksmingumas šiandienėje daugiakultūroje erdvėje. Buvo apibrėžtas *Tylos pastoracijos* kontekstas – pagrindinis kontekstas, kurio dalis yra pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis. Iš šio modelio ir kyla *Tylos pastoracijos* kontekstas, kuris yra vienas iš pagrindinių rodiklių, padedančių suvokti monastinio gyvenimo gylį ir svarbą pastoracijoje.
4. Žvelgiant į Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo benediktiniškųjų bendruomenių vykdytą ir vykdomą pastoraciją, aptinkami ir išskiriami istoriniai pastoracijos kaitos etapai.
5. Išskiriami bendrieji trijų benediktiniškųjų bendruomenių: V, V1 ir V2, vertinimo parametrai, įvardijami jų požymiai ir rodikliai. Nustatomos ir sudaromos trys bendrųjų požymių grupės: *Tylos pastoracijos*, pastoracijos ir pastoracinio HCM požymiai *Tylos pastoracijos* kontekste. Kiekviena grupė turi nuo trijų iki šešių rodiklių. Pagal šiuos trijų grupių požymius ir rodiklius buvo atliekamas kokybinis ir kiekybinis empirinis tyrimas.
6. Buvo sukurtas pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktiniškosiose bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste įvertinimo tyrimo instrumentas.

Disertacija reikšminga dviejose srityse – **teorinėje ir praktinėje. Moksliniu aspektu** tai, kas buvo įvardyta kaip šios disertacijos naujumas, praturtins ne tik Bažnyčios istorijos, pastoracinės teologijos, dvasingumo, bet ir monastines studijas. „*Tylos pastoracijos*“, „pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio“ ir kitų naujų terminų įvedimas į vartoseną pastoracinės ir monastinės teologijos srityse leis pasitelkti šias sąvokas ir kituose moksliniuose darbuose. Pastoracijos aiškios ir reikšmingos kaitos istoriniame kontekste apžvalga suteikia galimybę ne tik geriau pažinti benediktinių bendruomenes, bet ir susipažinti su pirmą kartą į historiografiją įtrauktais istoriniais faktais, aptiktais Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos vienuolynų archyvuose. Tai praturtina Bažnyčios istoriją.

Disertacijos praktinė reikšmė. Ištyrus tris Rytų Europos regiono benediktinių bendruomenes paaiškėjo, kad visa, kas buvo sukurta nauja, sėkmingai funkcionuoja pastoracinėje praktikoje, tik dar niekada nebuvo įvardyta, ištirta ir atskleista šio sėkmingo funkcionavimo priežastis. Be to, disertacijoje aprašomas pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikymas monastinėse bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste,

tačiau šis modelis gali tapti pagalba vykdant pastoraciją ir kitose vienuolių bei ne tik vienuolių bendruomenėse.

Ginamieji disertacijos teiginiai:

- Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis yra aptiktas benediktiniškajame monasticizme.
- Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis gali sėkmingai veikti benediktiniškiosiose bendruomenėse.
- „Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio“ ir „Tylos pastoracijos“ terminai ar jų samprata tarpusavyje sąveikauja ir vieni kitiems neprieštarauja.
- Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis gali turėti *Tylos pastoracijos* kontekstą.
- Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktiniškiosiose bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste ne tik yra įmanomos, bet ir praktiškai egzistuoja.

Darbo struktūra: pagrindinių tekste vartojamų santrumpų sąrašas, pagrindinių sąvokų ir terminų žodynas, įvadas, šaltinių ir tyrinėjimų apžvalga, temos metodologinis pagrindimas, keturios dalys; paskutiniojoje dalyje atskleidžiami formalizuoto struktūruoto interviu ir kiekybinės anketų analizės duomenys, išvados, rekomendacijos, lentelių ir schemų sąrašas, naudoti šaltiniai ir literatūra bei priedai, kuriuose pateikiami formalizuoto struktūruoto interviu ir kiekybinis klausimynai, pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių trijose benediktiniškiosiose bendruomenėse įvertinimo lentelės.

ŠALTINIŲ IR TYRINĖJIMŲ APŽVALGA

Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybėms Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste įvertinti reikėjo tarpdisciplininio tyrimo, kuriam atlikti būtina istorinių, monastinių, dvasingumo sričių šaltinių ir literatūros apžvalga.

Tiesioginių šaltinių ir literatūros, kurioje būtų analizuojama ši tema, nerasta net vienoje didžiausių bibliotekų, turinčių teologijos srities literatūros bazę Europoje, – Belgijos katalikiškojo Liuveno universiteto bibliotekoje. Vis dėlto būtent čia aptikta pamatinių hermeneutinio-bendravimo modelio tyrinėjimų, nes Katalikiškajame Liuveno universitete šis modelis nuo 2000 m. ir buvo pradėtas moksliskai tyrinėti. Tačiau pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio mokslinis tyrinėjimas remiasi skirtingais hermeneutinio-bendravimo modelio tyrimų aspektais (kurie bus aptarti vėliau) ir vieninteliu šios disertacijos autorės licenciuoto darbu – 2009–2010 m. atliktu tyrimu. Be to, *Tylos pastoracijos* kontekstas ir pati *Tylos pastoracijos* samprata niekur nebuvo išsamiai tyrinėti, apie juos nerasta duomenų net mokslinių tyrimų bazėse.

Kauno ir Otwocko benediktiniškosiose bendruomenėse vykdoma pastoracija buvo analizuojama moksliniuose bakalauro ir magistro darbuose 1968, 2001, 2002, 2007 ir 2010 m.¹⁶ Šiuose keliuose moksliniuose darbuose peržvelgta Kauno benediktinių vienuolyno padėtis ir pastoracinė veikla 1940–1944 m., atskleista jos būklė komunistinio režimo metais. Vis dėlto tyrinėjant pastoracijos kaitą nebuvo išryškinta bendruomenės pastoracijos specifika XIX a. pab. – XX a. pr., kuri labai svarbi norint apibrėžti bendruomenės vykdomos pastoracijos specifiką XX a. 3 dešimtmetyje. Dera pabrėžti, kad disertacijos autorės licenciuoto darbe buvo labai tiksliai apibrėžtos bendruomenės vykdomos pastoracijos ypatybės ir tikslai. Žinoma, šioje disertacijoje pastoracijos kaita išsamiai nagrinėjama remiantis istoriografijoje dar nenaudotais archyviniais šaltiniais. O Otwocko bendruomenės vykdomos pastoracijos kaita nebuvo tyrinėta ir aprašyta. Minėtuose darbuose žvelgiama į konkrečius laikotarpius, rašoma vienuolyno istorija ir paminima vienu ar kitu laikotarpiu vykdoma pastoracija. Dėl šios priežasties disertacijoje nemažai remiamasi dviem – 1968 ir 2002 m. rašytais moksliniais darbais, išskiriant pastoracijos kaitos etapus. Tad daliniai šių dviejų bendruomenių pastoracijos tyrimai paskatino bandyti

¹⁶ S. Regina – Maria Wiśniecka. Zgromadzenie SS. Misjonarek Św. Benedykta I Jego Działalność w Latach 1917–1945. Lublin. 1968; Bartusevičius V. Teisinės ir pastoracinės vienuolynų galimybės Lietuvoje 1940–1944 m. Kaunas: VDU. 2007; Butnoriūtė I. Kauno seserų benediktinių vienuolijos 1926–1948 m. „pogrindinės“ veiklos ir atgimusioje Lietuvoje pastoracinės veiklos lyginamoji analizė. Kaunas. 2001; S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Benedyktynki misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002; Vasiliauskaitės A. Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010.

įvardyti bendrą – ne tik Kauno ir Otwocko, bet ir Alexanderdorfo – bendruomenių vykdomos pastoracijos kryptį ir išskirti konkrečius rodiklius. Be to, nemėginta išskirti istorinių pastoracijos kaitos etapų. Šis išskyrimas parodo kryptingą vienos ar kitos sielovados formos pasirinkimo kaitą, kartais ne pačios bendruomenės pasirinktą, bet nulemtą istorinių įvykių, istorinio konteksto. Pačioje pradžioje kiekviena bendruomenė pasirinko labai aiškia pastoracijos formą bendruomenėje, tačiau nė vienos disertacijoje analizuotos bendruomenės pastoracija neišliko tokia pati iki XXI a. pr. Todėl tampa svarbu nustatyti priežastis, pakeitusias visų bendruomenių pastoracijos formas ir pačią pastoraciją. Tokia trijų Rytų Europos regiono benediktiniškųjų bendruomenių palyginamoji analizė atliekama pirmą kartą. Taigi, moksliniuose darbuose tik iš dalies yra tyrinėta Kauno ir Otwocko seserų benediktinių vienuolynų pastoracija, o Alexanderdorfo benediktinių vienuolyno pastoracijos kaita moksliniuose darbuose dar nė karto nesulaukė dėmesio. Toks siauras tyrinės pastoracijos kaitos bendruomenėse laukas leidžia teigti, kad šios srities istoriografija labai siaura ir menka. Dėl šios priežasties disertacijoje buvo pasirinkti archyviniai šaltiniai iš Kauno¹⁷, Otwocko¹⁸ ir Alexanderdorfo¹⁹ vienuolynų archyvų, pirmą kartą įtraukiami į istoriografiją. Todėl disertacijoje pirmiausiai remiamasi archyviniais šaltiniais.

Šiuos archyvinius šaltinius galima suskirstyti pagal informacijos pobūdį į tokias grupes. Pirmoji dokumentų grupė – benediktinių vienuolynų protokolų knygos, kronikos, metraščiai ir nekrologai, kuriuose aprašomos vienuolių bendruomenės gyvenimo peripetijos, atskleidžiančios ir bendruomenės pastoraciją. Kiekviena bendruomenė labai skirtingai pateikia informaciją apie savo vienuolyną. Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knygos buvo rašomos nuo XX a. pr. (pirmasis įrašas atsirado 1920 m.) iki 1948 m. Nuo 1948 m. protokolų nerašyta dėl sovietiniu laikotarpiu vykdomų represijų (jų būtų imamasi užtikus šių protokolų) iki pat 1990 m., o po Nepriklausomybės paskelbimo rašytus protokolus saugo šio vienuolyno priorė, nes juose pateikiama informacija apie šį laikotarpį dar kol kas yra slapta. Šiose išlikusiose protokolų knygose, kurias galima naudoti moksliniuose tyrimuose, yra išsamiai aprašoma to laiko problematika, su kuria susidurdavo tuometinė bendruomenė, bei priimami sprendimai paaiškinant, dėl kokių priežasčių pasirenkamas vienoks ar kitoks vienuolinis gyvenimas. Žinoma, kartais pasigendama aiškumo, kodėl renkamas vienokia ar kitokia bendruomenės pastoracijos forma ar kodėl pakeičiama visos bendruomenės pastoracija. Vis dėlto patys

¹⁷ Kauno seserų benediktinių archyvas yra susistemintas ir sukataloguotas.

¹⁸ Lenkijos Otwocko benediktinių misionierių archyvas nesukataloguotas, neturi nei fondų, nei aprašų, nei bylų numeracijos.

¹⁹ Vokietijos Alexanderdorfo benediktinių vienuolyno archyvas nėra iki galo sukataloguotas, tačiau nors ir ne visur, prie šaltinių nurodomi raidiniai fondai, taip pat dėžės raidinis tematinis pavadinimas su eilės numeriu. Dėl to, kad ne visi šaltiniai turi priskirtą sistemingą numeraciją ir ji nenurodoma, nemažai šaltinių pateikiama tokia tvarka, kokią teiktų pati vienuolinė bendruomenė.

protokolai išsamūs, išskyrus tuos, kuriuose dalykiškai nurodomi seserų naujokių vardai ir pavardės: iš pradžių pateikiama keletas detalių apie seseris (tos detalės svarbios dėl seserų veiklos), tačiau vėliau rašytuose protokoluose tai praleidžiama. Disertacijoje nagrinėjami temai, ypač pastoracijos kaitos analizei, tos detalės buvo itin svarbios. Deja, Otwocko bendruomenė neleido naudotis protokolų knygoje pateikiama informacija. O iš Alexanderdorfo benediktinių vienuolyne esančių protokolų leidžiama naudotis tik tais, kurie yra susiję su XX a. pr. ir vienuolyno steigimu. Šie protokolai labai dalykiški ir aiškūs. Taigi, remiantis protokolų²⁰ knygomis buvo rašoma kiekvieno vienuolyno veiklos istorija – tai, kas tuo metu vyko vienuolyne, kokios problemos buvo sprendžiamos, kokiomis veiklomis buvo užsiimama.²¹

Kiti šios grupės dokumentai – kronikos ir metraščiai. Jie sudėti greta, nes vienos bendruomenės rašo kronikas, kitos – metraščius. Vis dėlto informaciniu aspektu jos gali būti laikomos lygiavertėmis: tiek kronikoje, tiek metraštyje gali būti aprašomi kiekvienos dienos vienuolyno įvykiai, įskaitant pastoracinę veiklą. Be to, kronikose ir metraščiuose užfiksuota labai daug svarbių faktų, susijusių su pastoracija komunistinio režimo laikotarpiu. Tad metraščių galima traktuoti kaip patikimą šaltinį, nes jį rašiusios seserys pačios intensyviai dalyvavo toje veikloje. Todėl istorinei-pastoracinei analizei buvo naudojami kiekvienos bendruomenės kronikos arba metraščiai. Pastebima tai, kad Kauno seserų benediktinių vienuolyno bendruomenė niekada nerašė kronikų, o ir metraščiai buvo pradėti rašyti tik atgavus Nepriklausomybę. Tai liudija išlikusios dvi metraščių knygos²², kurias pradėjo rašyti s. Leonija Birutė Širvinskaitė iki pat 2005 m. Pirmojoje knygoje atpasakojant bandoma pateikti Lietuvos benediktinių ir benediktinių istoriją, detalai papasakoti apie vienuolyno veiklą sovietiniais metais. Tai – ypatingos vertės šaltinis, nes pati s. Leonija, įstojusi į vienuolyną 1948 m., jau intensyviai dalyvavo bendruomenės gyvenime ir jos veikloje. Antrojoje knygoje mažiau vertingos informacijos, kuri gali būti siejama su bendruomenės pastoracija. O Otwocko bendruomenė rašė kronikas, kuriose įvykiai ne atpasakoti, o įvardyti kaip vykstantys tuo metu. Ten taip pat pateikiama detalios informacijos apie kiekvieną dieną, paminint net tokias malonias smulkmenas kaip katino atsiradimas bendruomenėje ir pan. Tokį smulkmeniškumą galima

²⁰ Vienuolynuose kiekvieno posėdžio ir svarbaus bendruomenės susirinkimo eiga fiksuojama protokole.

²¹ Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knyga, XX a. 3 deš. KSBVA, kurioje yra 117 lapų, ir Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knyga 1935–1948. KSBVA, kurioje yra 89 lapai, ir Protokoll der Gründungssitzung der katholischen Rot-Kreuz Schwesternschaft am 05. 06. 1919 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 0. U 1.

²² S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga // KSBVA. (Metraščių sudaro 96 lapai); S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. II knyga // KSBVA. (Metraščių sudaro 16 lapų); Kronika: Domu Generalnego Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek Otwock. 15. 06. 1999 – 22. 05. 2012. Otwock arch. Kronika 1999; Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku. Otwock arch. Otwock 1965-1999. (Kronikas sudaro 418 smulkių rankraštinųjų lapų); Fortlaufende Konvent – Annalen / 1. Annalen / Chronik. Chr 1. Alexanderdorf arch.

traktuoti kaip norą pabrėžti, kad viską pateikiant detaliai neįmanoma praleisti jokio svarbaus pastoracinio įvykio. Tad ši kronika buvo didelis indėlis į pastoracijos ir jos kaitos šioje bendruomenėje sampratą. Alexanderdorfo benediktinių vienuolyno kronikos yra labai tikslios ir aiškios, tačiau disertacijoje niekur tiesiogiai nepanaudotos, nes nepateikė nagrinėjamai problematikai aktualios informacijos. Tad disertacijoje buvo remiamasi dviejų – Kauno ir Otwocko bendruomenių metraščiais ir kronikomis.

Paskutiniai šios grupės dokumentai yra nekrologai. Disertacijoje pasinaudota tik Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologais. Kitos jaunos benediktinių bendruomenės turimus nekrologus naudoja pagal paskirtį, juos dar tik pradeda rašyti ir šiuo metu nesidalija juose pateikiama informacija. Beje, nekrologuose yra nemažai duomenų apie seserų vykdytą sielovadą, – ji tiko analizuojant pastoracijos istoriją.²³

Antroji dokumentų grupė yra rankraštinės ir rašomąja mašinėle spausdintos vienuolynų istorijos bei oficialieji dokumentai apie vienuolynus. Visi trys vienuolynai yra ganėtinai plačiai aprašę savo istoriją²⁴, tačiau Kauno bendruomenė ne atliko istorinę analizę, o pakartojo iš kartos kartą perduotą istoriją ir moksliskai jos nepagrindė. Otwocko bendruomenė bandė parašyti bent dalinę vienuolyno istoriją, o Alexanderdorfo bendruomenė yra išleidusi vienuolyno istoriją, pagrįstą archyviniais dokumentais. Tad vienuolynai savo istoriją moksliniu aspektu nagrinėjo labai skirtingai, tačiau nė viena bendruomenė neturi nuodugnios moksliniais tyrimais pagrįstos vienuolyno istorijos analizės. Nežiūrint šitų trūkumų, naudojantis rankraštinėmis vienuolynų istorijų bylomis ir jų mašinraščiais buvo galima patikrinti turimus faktus su archyvų duomenimis ir, pasitelkiant istorinį kontekstą, labiau išryškinti bendruomenės vykdomą pastoraciją vienu ar kitu laikotarpiu.

Kiti šios grupės dokumentai yra oficialieji vienuolyno dokumentai. Šioje disertacijoje pasinaudota tik Alexanderdorfo benediktinių vienuolyno oficialiaisiais dokumentais, kurie padėjo istorines peripetijas susieti su pastoracine vienuolyno veikla. Kitų nagrinėjamų bendruomenių oficialiuosiuose dokumentuose buvo galima rasti labai aiškių sąsajų tarp istorinių niuansų ir pastoracinės vienuolyno veiklos, o ši bendruomenė ne visada aiškiai tai įvardijo. Dėl šios priežasties buvo remiamasi oficialiuoju vienuolyno dokumentu *Die wichtigsten Urkunden*

²³ Mirusiųjų seserų nekrologai. KSBVA. Kaunas.

²⁴ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija 1941 m. ir 1993 m.; Kauno seserų benediktinių kongregacijos istorija (trumpa). KSBVA. Kaunas. 1993; Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. KSBVA. Kaunas. 2000; Ks. Antoni Jagłowski. Historia Zgromadzenia Sióstr Misjonarek św. O. Benedykta. Olsztyn. dnia 8 grudnia 1955 roku. (15. I. 1956 – trečiojo leidimo egzemplioriaus metai). Otwock arch.; Ks. Antoni Jagłowski Historia Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek I Biała Cerkiew 1917–1920. (Biała Cerkiew 1917–1920); Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 1998; Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 2001.

der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 0-15. U 1.

Trečioji šioje disertacijoje naudotų dokumentų grupė yra vienuolynų konstitucijos ir direktyvos.²⁵ Iš jų sužinoti ne tik pagrindiniai su vienuolynu susiję faktai, bet ir kiekvienos bendruomenės pastoracijos nubrėžtos gairės. Taigi, konstitucijos ir direktyvos padėjo labiau suvokti bendruomenių veiklos svarbą joms pačioms ir kiek ši veikla yra susijusi su pastoraciniu hermeneutiniu-bendravimo modeliu *Tylos pastoracijos* kontekste. Pažymėtina, kad Otwocko bendruomenės konstitucija ir direktyvos buvo informatyvesnės nei Kauno seserų benediktinių kongregacijos konstitucija. Alexanderdorfo konstitucija nebuvo pasitelkta šioje disertacijoje, nes pakartoja pamatinius šv. Benedikto regulos principus.

Ketvirtoji archyvinių šaltinių dokumentų grupė yra atskiros bylos, kurios padeda atskleisti nagrinėjamą temą ir kuriose išryškintas ne tik benediktinių vienuolyno, kaip benediktiniškojo monasticizmo, išskirtinumas, bet ir vieno ar kito benediktinių vienuolyno pastoracijos specifika. Šios bylos yra sugrupuotos pagal tematiką, kuri pasižymi specifiniais probleminiais aspektais.

Viena iš pagrindinių reformų, arba pertvarkų, benediktinių (benediktinų) vienuolynuose būna liturginiai pokyčiai. Liturgija – *opus Dei* – yra pats svarbiausias šv. Benedikto reguloje nurodytas benediktiniškojo gyvenimo komponentas ir vienas svarbiausių monastinio gyvenimo bruožų, aiškiai susijęs su liturgijos atskleidimu per pastoracinę HCM *Tylos pastoracijos* kontekste. Problema ta, kad keičiantis liturgijos sampratai benediktinių bendruomenėse keitėsi ir pastoracija. Todėl norint įvardyti pastoracijos pobūdį būtina suprasti liturgiją. Vienintelėje Alexanderdorfo bendruomenėje buvo galima rasti bylų²⁶, kuriose aprašyta liturginė reforma, jos procesas, t. y. kaip keičiasi ir integruojama liturgija, padarant ją suprantamą žmonėms. Faktą, kad žmonės iš tikrųjų dalyvavo liturgijoje vienuolynuose ir kad liturgija buvo keičiama dėl pastoracinių motyvų, patvirtina 1987–2011 m. svečių sąrašų bylos (Alexanderdorfo archyvas). Svečių sąrašas, kuriame pažymėta, kiek ir kokių atvykdavo svečių, svarbus norint nustatyti, kiek žmonių dalyvaudavo liturgijoje vienuolyne. Be to, šiose bylose nurodoma pastoracinė veikla, skirta svečiams: tai – Emauso kursas, kurio metu mokoma gyventi krikščioniškai, kad išėję iš dykumos, į kurią buvo atvykę, žmonės galėtų pasaulyje liudyti autentišką krikščioniškąjį gyvenimą. Kadangi liturgija yra pagrindinė benediktiniškoji pastoracinė veikla, šių bylų svarba

²⁵ Kauno seserų benediktinių kongregacijos konstitucija. Kaunas. 1996; Konstytucje i Dyrektorium: Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 1989 m.

²⁶ Chronologisch geführte Gästebücher von der Gastchwester (1956-1987 30 Nov. und ab Dezember 1987) / I. Gästebücher / Gäste. G 1/a; G 1/b; 4. Aktuelles (2007) Offizium der Fastenzeit ab 2002 / 4.1.3. Fastenzeit / 4.1. Advensts, Weihnachts und Fastenzeit / 4. Offizium der geprägten zeiten / III. Offizium (Karton 4-8) / übersicht / liturgie. Karton 7 ir Gästebücher verschiedener Art (von 15 April 1934 bis 1967; von 1979 bis 1984; von 1995 bis 1999; von 1999 bis 2004; von 1992 bis 1998) / I. Gästebücher / Gäste. G 2.

nenuginčijama. Alexanderdorfo bendruomenės pastoracija, palyginti su Kauno ir Otwocko bendruomenių pastoracija, glaudžiausiai siejasi su liturgija. Kitos bendruomenės susitelkia į kitokio pobūdžio pastoraciją, todėl nėra taip susistemintos liturgijos pateikimo, kaip Alexanderdorfo bendruomenė.

Taigi, Alexanderdorfo bendruomenė ne tik akcentavo liturgiją pastoracijoje, bet ir ieškojo visiškai naujų būdų vykdyti pastoraciją, kurie leistų atsilipti į to laiko iššūkius. Ji pirmoji pradėjo ne tik teikti pagalbą Rytų Europos šalių benediktinių vienuolynams, bet ir pirmoji Rytų Europoje ir benediktinų pasaulyje (1998 m. kovo 3 d.) pradėjo aktyviai veikti ekumeninėje srityje, t. y. organizavo ekumeninius susitikimus įvairiomis temomis su protestantais, ortodoksais ir katalikais, kartu su jais diskutuodavo bendruomenėje, svarstydavo įvairius teologinius ir kitus klausimus.²⁷ Tokia pastoracija atitinka pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio dialogiškumą, tarpkultūriškumą ir pliuralistiškumą. Todėl svarbios nagrinėjamai temai tapo bylos, kuriose pateikiamas Alexanderdorfo vienuolyno susirašinėjimas su pasaulio benediktinų vienuolynais, įskaitant esančius net Sibire. Beje, tokios bylos priklauso siunčiamų ir gautų raštų blokui, iš kurio galima sužinoti ne tik tuometinę, bet ir esamą vienuolynų politinę padėtį. Tačiau svarbiausia, kad šie raštai atskleidžia naująją vienuolyno misiją – padėti atkurti vienuolinį gyvenimą Rytų Europos šalyse²⁸, – tai viena iš šio vienuolyno pastoracijos sričių. Paminėtina, kad visus benediktiniškuosius vienuolynus vienija *Tylos pastoracija*. Be to, pastoracinis HCM, taikant jį Rytų Europos šalyse, pastoracijai suteikia naują atspalvį, žvelgiant iš benediktiniškosios perspektyvos, t. y. pliuralistinį kontekstą pakeičia į ekumeninį.

Taip siunčiamų ir gautų raštų bylos padėjo atskleisti Alexanderdorfo bendruomenės ypatumus ir išskirtinumą Europos benediktinų bendruomenių kontekste. Otwocko bendruomenė tikriausiai taip pat turi siunčiamų ir gautų raštų bylą, tačiau nebuvo galimybės jų išnagrinėti. Kauno seserų benediktinių vienuolyno archyve esančios tokios bylos buvo išanalizuotos ir pasinaudota duomenimis apie pagrindžio sąlygas. Kadangi protokolų knygos, kaip ir metraščiai ar kronikos, nebuvo rašomos, šių raštų egzistavimas gali bent iš dalies atskleisti tuometinę politiką ir pastoraciją. Tarp bylų, priskiriamų gautiems raštams, rasta dokumentų, įrodančių, kad seserys net pagrindžio sąlygomis darbavosi pastoracijos srityje. Buvo užfiksuotas vienuolių atleidimas iš einamų pareigų dėl tarybinio auklėjimo uždavinių netinkamo vykdymo.²⁹

²⁷ Ökumenisches Gespräch / 01. Ökumenisches Gespräch im Kloster (seit 1998) / ökumene im kloster und regional / ökumene. Ök 1.

²⁸ 06. OMSK: Achener Franziskanerinnen in Sibirien / 3. Einzelne Adressaten / 1. Osteuropa / Neuere Korrespondenz. NK 1.

²⁹ Pvz., Kauno miesto Vykdomojo Komiteto Liaudies Švietimo skyriaus Vedėjo įsakymas, 1948 m. sausio 1 d. Įsakymas 1. KSBVA. Kaunas. Nr. 31.

Paskutiniosios rūšies bylos iš kitų dokumentų grupės, kurie svarbūs nagrinėjamai problemai, yra seselių studijų rankraščiai³⁰. Jais remiantis bandyta Reguloje išryškinti pagrindinius pastoracinio HCM bruožus monastiniame kontekste. Kadangi A. Böckmann šiuo metu yra garbiausia ir geriausia šv. Benedikto regulos žinovė, jos įžvalgos labai svarios. Beje, tokių studijų užrašų nagrinėjimas suteikia gvildenamai problematikai naujų aspektų.

Antra, disertacijoje remiamasi šaltiniais ir literatūra, kuriuos tikslinga suskirstyti į penkis pogrupius. Pirmajam pogrupiui priskiriami dykumos ir Bažnyčios tėvų raštai. Antrajam pogrupiui priskiriami popiežių: šv. Jono Pauliaus II, Benedikto XVI enciklikos ir apaštališkieji laišakai. Trečiąjį pogrupį sudaro statistinės žinios iš Lietuvos, Lenkijos ir Vokietijos. Ketvirtajam pogrupiui priskiriami moksliniai straipsniai, o penktajam – mokslinės knygos.

Taigi, pirmasis pogrupis yra dykumos ir Bažnyčios tėvų raštai³¹, kurie padėjo atskleisti ne tik monasticizmo bruožus, bet ir Tylos sampratą. Vis dėlto pagrindinis ir kertinis disertacijoje nagrinėjamas šio pogrupio šaltinis yra šv. Benedikto regula. Be jos, dar buvo naudojamos Mokytojo regula (*The Rule of the Master*) ir šv. Augustino regula (*The Rule of Saint Augustine with Introduction and Commentary by Tarsicius J. Van Bavel*). Nemažai šv. Benedikto reguloje atskleistos tylos sampratos aspektų yra perimta iš dykumos tėvų. Dėl šios priežasties disertacijoje yra nagrinėjama dykumos tėvų ir motinų apoftegmose pateikta tylos samprata ir taip atskleidžiamas šv. Benedikto tylos sampratos išskirtinumas. Yra keli pagrindiniai apoftegmų šaltiniai, kurie gali būti skirstomi į tiesioginius ir netiesioginius. Tiesioginis šaltinis yra toks, kuriame apoftegmose pateikiamos originalo kalba, t. y. graikų, taip pat oficialus vertimas ir komentaras (*Les apophthegmes des peres. Collection systematique // Ed. J.-C. Guy. Paris: Cerf. 1993; Sources chretiennes N°387*). Netiesioginiai šaltiniai yra apoftegmų vertimai, pvz., Evagrijaus Pontiečio *Maldos skyriai iš Praktikos* (*Evagrius Ponticus: The Praktikos Chapters on Prayer*); *keturių dykumos tėvų knyga* (*Four Desert Fathers: Pambo, Evagrius, Macarius of Egypt, and Macarius of Alexandria*), kurioje yra surinktos Pambo, Evagrijaus Makarijaus Egiptiečio ir Makarijaus Aleksandriečio apoftegmose ir dykumos tėvų gyvenimai iš *Vienuolystės istorijos Egipte* (*The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto*).

Antrasis šaltinių, kuriais buvo remiamasi disertacijoje, pogrupis yra popiežių šv. Jono Pauliaus II ir Benedikto XVI enciklikos³², apaštališkieji laišakai³³, kurie padėjo apibrėžti

³⁰ Pvz.: Böckmann A. *St. Benedict Rule* // Ed. R. Galinyte. Course Notes. Roma. 2001. AAA.

³¹ *Didachė*, laiškas Diognetui, Klemenso Romiečio laiškas korintiečiams, Ignoto Antiochiečio laišakai (*Ignatius of Antioch. Letters to Christians*), Šv. Atanazo iš Aleksandrijos parašytas šv. Antano gyvenimas (*Saint Athanasius Bishop of Alexandria. Life of Saint Antony*), šv. Augustino raštai, šv. Grigaliaus Didžiojo parašyta knyga apie šv. Benedikto gyvenimą.

³² *Benediktas XVI. Enciklika Spe salvi*: apie krikščioniškąją viltį. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2008; *Jonas Paulius II. Enciklika Ecclesia de Eucharistia*: apie Eucharistijos santykį su Bažnyčia. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2004; *Jonas Paulius II. Enciklika Redemptoris Missio*: apie misijinio priesako nuolatinį galiojimą. 1990.

Eucharistijos svarbą monastiniame gyvenime. Ji yra visos pastoracijos šaltinis, iš kurio pasisėmus siunčiama į misijas. Apie tai rašė popiežius Jonas Paulius II posinodinėje apaštalinėje adhortacijoje *Vita consecrata*³⁴; joje popiežius atskleidė ir eschatologinę pašvęstojo gyvenimo dimensiją.

Trečiasis pogrupis siejamas su statistinių žinių rinkimu tyrinėjant kultūrinį Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos kontekstą. Analizuota pasaulinė religingų, ateistų ir netikinčiais save laikančių asmenų statistika (*Atheist empire. Population Statistics of Religions, Atheists and Non-Believers*), Lietuvos katechetikos centro ir Lietuvos statistikos departamento pateikti statistiniai duomenys, kurie ypač siejami su katalikų tikybos mokymosi ir katalikų tikėjimą pasirinkusių asmenų statistiniais rodikliais. Taip pat buvo pasitelkti Lenkijos statistikos centro pateikti duomenys, kuriuose nėra informacijos apie religiją ir tikėjimą (*GUS: Central Statistical Office*), ir vietinių Vokietijos žiniuose pateiktų žurnalistinių tyrimų duomenys (*The Local Germany's News in English. East Germany World's Most Godless Area*).

Ketvirtasis pogrupis yra siejamas su mokslo straipsniais, kurie galėtų būti skirstomi pagal tris aspektus. Pirmasis aspektas galėtų būti tai, kad straipsnius parašė minėtų trijų bendruomenių seserys. Antrasis aspektas yra mokslo straipsniuose tyrinėtas benediktiniškojo monasticizmo savitumas. Trečiasis aspektas – straipsniuose analizuojama hermeneutinio-bendravimo modelio koncepcija.

Tad pirmasis ketvirtojo pogrupio aspektas nukreipia į straipsnius ir konferencijų medžiagą, kuriuose nagrinėjama, kaip šv. Benedikto regula interpretuojama, pvz., Afrikoje, išryškinant jos kultūros skirtingumą ir savitumą.³⁵ Tokių straipsnių yra parašiusi M. Scheiba iš Alexanderdorfo vienuolyno. Be to, interpretuodama šv. Benedikto regulą, kitame straipsnyje³⁶ ji pateikia ekumeninį bendravimo modelį, kurį naudoja Alexanderdorfo bendruomenėje gyvenančios vienuolės. Jame susilieja malda, teologija ir filosofija. Ekumeninė perspektyva yra naujoji pastoracinio HCM perspektyva (dėl šiame vienuolyne vykdomos tokio pobūdžio pastoracijos). Šie straipsniai ne tik padėjo geriau atskleisti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio funkcionalumą Rytų Vokietijos vienuolyne, bet ir suteikė platesnį kontekstą nagrinėjamai temai.

Prieiga per internetą: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html. Žiūrėta: 2011 05 29, 20:05.

³³ *Benediktas XVI. Apaštališkasis laiškas motu propria forma Porta fidei* (Tikėjimo vartai), kuriuo skelbiami *Tikėjimo metai*. Roma, 2011; *Jonas Paulius II. Apaštališkasis laiškas Mane Nobiscum Domine: Eucharistijos metų proga*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2004.

³⁴ *Jonas Paulius II. Posinodinė apaštalinė adhortacija Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.

³⁵ *Scheiba M. Hermeneutik der Regula Benedikti* (2001) / Artikel in den MI / Vorträge und Artikel von S. Manuela Scheiba / Archivkarton S 2/1 Personalakte von S. Manuela uns Vorträge.

³⁶ *Scheiba M. Verbindliche Kommunikation in virtuellen Zeiten* (02.12.2010) / In der Akademie / Vorträge und Artikel von S. Manuela Scheiba / Archivkarton S 2/1 Personalakte von S. Manuela uns Vorträge.

Antrasis ketvirtojo pogrupio aspektas yra publikuoti mokslo straipsniai, kuriuose atskleidžiamas benediktiniškojo monasticizmo savitumas, pvz., tokių autorių kaip V. Dammertzas ir J. A. Wisemanas³⁷. Šie straipsniai padėjo disertacijoje atskleisti ir benediktiniškojo monastinio autentiškumo kriterijus: nuoširdumą ir tiesumą priimant kontempliatyviają prigimtį, Dievo ieškojimą, Regulos priėmimą ir palankumą jai, paklusnumą abatui. Benediktiniškuosiuose vienuolynuose šiandien mokoma atsiverti dialogui ne tik tarp katalikų vienuolių, bet ir tarp krikščionių bei nekrikščionių. Plėtojamas dialogas su ortodoksais ir reformacijos bažnyčiomis; taip bendrauja Vokietijoje ir Lietuvoje gyvenančios benediktinių bendruomenės. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis leidžia išvystyti ekumenizmą ir net tarpreliginį dialogą. Benediktiniškojo žurnalo *The American Benedictine Review*³⁸ straipsniuose pastebėtas toks ekumeninis ir tarpreliginis dialogas, taip pat pirmasis benediktiniškojo gyvenimo elementas – tarnystės mokykla, t. y. bendruomenė. Gyvendami joje, vienuoliai užsiima savo veikla konkrečioje vietoje ir turi specialią vietą Bažnyčioje. Pagrindinė benediktinių veikla – *Tylos pastoracija*, o kitokio pobūdžio pastoracija apima gretutines sritis.

Paskutinysis ketvirtojo pogrupio – mokslo straipsnių ir knygų aspektas yra atskleidžiama hermeneutinio-bendravimo modelio koncepcija. Ją atskleisti disertacijoje padėjo autorių pateiktas įvairių HCM aspektų interpretavimas. Dviejų pagrindinių autorių – H. Lombaertso³⁹ ir D. Pollefeyto⁴⁰, šio modelio kūrėjų, aprašyta modelio koncepcija pateikiama

³⁷ Dammertz V. Benedictine Presence in the Third World // *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March); Wiseman J. A. Theology, Western Christian: Benedictine // Ed. W. M. Johnston. Encyclopedia of Monasticism. Chicago, London: Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. Vol. 2.

³⁸ Theisen J. Benedictine Monasticism in the Church of Today. *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1995. Vol. 46 (4 – December); Weakland R. G. The Role of Monasticism in the Life of the Church // *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March).

³⁹ Lombaerts H., Pollefeyt D. Foreword // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004; Lombaerts H., Pollefeyt D. Foreword // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004; Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004; Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence upon Hermeneutics: A Justification in the Light of Contextual Changes // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press and Uitgeverij Peeters. 2004; Hermeneutics and Religious Education // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Leuven: Leuven University Press and Uitgeverij Peeters. 2004.

⁴⁰ Pollefeyt D., Bieringer R. The Role of the Bible in Religious Education Reconsidered Risks and Challenges in Teaching the Bible // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010; Pollefeyt D. Belgium: The Hermeneutic-Communicative Model – a Feasible Option? // Ed. H.-G. Ziebertz, U. Riegel. How Teachers in Europe Teach Religion: An International Empirical Study in 16 Countries. International Practical Theology. Berlijn, lit Verlag. 2009. Vol. 12; Pollefeyt D. Difference Matters. A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context // *Journal of Religious Education Association: An Association of Professors, Practitioners, and Researchers in Religious Education*. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. 2008. Vol. 56 (1); Pollefeyt D. Difference Matters. A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context // *Journal of Religion Education*. 2008. Vol. 56 (1); Pollefeyt D. Het hermeneutisch-communicatief model van het godsdienstonderwijs // *Oriëntaties voor de parochiepastoraal*. 2007. Vol. 1; Pollefeyt D. Het leven doorgeven. Religieuze traditie in de katholieke godsdienstpedagogiek. Ontwikkelingen en toekomstperspectieven // Eds. H. van Crombrugge, W. Meijer. Pedagogiek en traditie. Opvoeding en religie, Tiel, LannooCampus. 2004; Pollefeyt D. Religious and Ethical Teachings after the

disertacijos 1 skyriuje, todėl šioje apžvalgoje modelis nebus apibūdintas. Kitų autorių interpretacijos šią koncepciją papildė. R. Bieringeris⁴¹ pateikė biblinį minėto modelio pagrindimą, o A. Dillen⁴² aiškiai atskleidė šio modelio funkcionalumą ir svarbą mokyklose, ypač dirbant su vaikais. L. Tha Ling Sumas⁴³, pirmasis D. Pollefeyto disertantas, pateikė pirminį mokslinį šio modelio pagrindimą ir pristatė mokslinėje erdvėje. Tačiau, kaip svarbiausiais disertacijos temai, remtasi dviem prof. D. Pollefeyto mokslo straipsniais: *Belgium: The Hermeneutic-Communicative Model – a Feasible Option?* ir *Difference Matters: A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context*.⁴⁴ Galimybė peržvelgti tiek įvairių mokslo straipsnių leido iki galo išanalizuoti hermeneutinį-bendravimo modelį ir perteikti jo daugiafunkciškumą įvairiuose kontekstuose.

Paskutiniajam, penktajam, pogrupiui yra priskiriamos mokslinės knygos, kurios gali būti suskirstytos pagal tematiką į keturis pogrupius.

Pirmasis mokslinių knygų pogrupis yra susijęs su benediktiniškąja tradicija, šv. Benedikto regulos komentarais, monastiniu gyvenimu ir pagrindiniais jo bruožais, t. y. bendruomeniniu gyvenimu, liturgija, tyła ir t. t. Šiuo atveju svarbiausia buvo ištyrinėti šiuo metu

Holocaust // Ed. E. Fried. *Beyond the Never Again*s (Stockholm International Forum Series). Stockholm: Swedish Government. 2005.

⁴¹ Bieringer R., Elsbernd M. The “Normativity of the Future” Approach Its Roots, Development, Current State and Challenges // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. *Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective*. Leuven: Peeters. 2010; Bieringer R. “Come, and You will see” (John 1, 39): Dialogical Authority and Normativity of the Future in the Fourth Gospel and in Religious Education // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. *Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective*. Leuven: Peeters. 2010; Bieringer R. The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. *Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective*. Leuven: Peeters. 2010; Bieringer R. The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology. *ET Bulletin. Zeitschrift für Theologie in Europa*, Vol. 8 (1997). P. 52–67. See in this volume, P. 27–45.

⁴² Dillen A. *Hermeneutics in Real Life: Practical Theology in Flanders (Belgium)* // *International Journal of Practical Theology*. 2008. Vol. 12. No. 2; Dillen A. *Religious Participation of Children as Active Subjects: Toward a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education in Families with Young Children* // *International Journal of Children’s Spirituality*. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. April. 2007. Vol. 12. No. 1; Dillen A. *The Ethical Impact of Relations and Intersubjectivity among Children: The Child as a Child* // Eds. T. Wyller, U. S. Nayar. *The Given Child: The Religions’ Contribution to Children’s Citizenship*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 2007; Dillen A., Pollefeyt D. *Catechesis Inside Out. A Hermeneutical Model for Catechesis in Parishes // The Person and the Challenges: The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II*. Lublin: Polihymnia. 2011. Vol. 1. No. 1.

⁴³ Tha Ling Sum L. *A Study of the Louvain Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from an Asian Perspective* // East Asian Pastoral Institute. *East Asian Pastoral Review*. Vol. 49 (2); Tha Ling Sum L. *Engaging Belief: A Study of a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from Asian Perspectives*. Paper session: *Theology and Church as Context and Perspectives for Religious Education*. Prieiga per internetą:

http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/forskning/aktuel_forskning/11th_Nordic_conference_on_Religious_Education/Full_papers/2.1.Lucas_Sum.pdf. Žiūrėta: 2013 01 19, 13:58.

⁴⁴ Pollefeyt D. *Belgium: The Hermeneutic-Communicative Model – a Feasible Option?* // Eds. H.-G. Ziebertz & U. Riegel. *How Teachers in Europe Teach Religion: An International Empirical Study in 16 Countries*. *International Practical Theology*. Münster, Germany: LIT. 2009. Vol. 12; Pollefeyt D. *Difference Matters: A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context* // *Journal of Religious Education Association: An Association of Professors, Practitioners, and Researchers in Religious Education*. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. 2008. Vol. 56 (1).

pačių žymiausių benediktiniškojo monasticizmo žinovų darbus, pvz., A. Böckmann, M. Casey'io, D. Tomlinso, V. Dammertzo, W. Derkse'ės, A. Grūno, H. Van Zeller, L. Hunkelerio, T. G. Kardongo, T. Fry'io, Smaragdo iš Šv. Mykolo kalno (*Smaragdus of Saint-Mihiel*), C. Stewardo, A. de Vogüé⁴⁵ ir kitų monastinio gyvenimo tyrinėtojų⁴⁶. Jų mokslo darbai leido išskirti pagrindinius Regulos kriterijus, kurie padėjo įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste.

⁴⁵ Böckmann A. Perspectives on the Rule of Saint Benedict: Expanding Our Hearts in Christ. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005; Casey M. Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity. Leominster: Gracewing. 2001; Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule. Germany. EOS. 2006; Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule: A Program of Formation. Germany: EOS. 2006; Dammertz V. Benedictine Presence in the Third World // The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March); Derkse W. The Rule of Benedict for Beginners: Spirituality for Daily Life. Collegeville: Liturgical Press. 2003; Grün A. The Monastery and its Finances // Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92; Zeller, H. Van. The Holy Rule: Notes on St. Benedict's Legislation for Monks. New York: Sheed and Ward. 1958; Hunkeler L. It Began with Benedict. Oregon. Mount Angel Abbey St. Benedict. 1978; Kardong T. G. Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996; Kardong T. G. Pillars of Community: Four Rules of Pre-Benedictine Monastic Life. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2010; RB 1980: The Rule of St. Benedict in English / Ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982; Smaragdus of Saint-Michiel. Commentary on the Rule of Saint Benedict. Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications. 2007; Steward C. Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998; de Vogüé A. Reading Saint Benedict: Reflections on the Rule. Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications. 1994; de Vogüé A. Šventasis Benediktas: Dievo vyras. Palendriai: šv. Benedikto vienuolynas. 2011.

⁴⁶ Brunzman G. Saint Benedict: A Guide to Peace. St. Paul's Indian Mission. South Dakota: Marty. 1955; Dayet N. How Are Monastic Values to Be Transmitted? // Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Gift of Seniors. A. I. M. No. 96. 2009; de Drewille M. The Rule of St. Benedict, and the Ascetic Traditions from Asia to the West. England: Gracewing. 2000; Don Peter W. L. A. Buddhist and Benedictine Monastic Education: A Comparative Study of the Educational Implications of the Vinaya and the Rule of St Benedict. Colombo, Sri Lanka: Evangel Press. 1990; Gilman J. Benedictine Property will Be Protected // Bedford Journal. Bedford. New Hampshire: The Cabinet Press. September 21. 2000. Vol. 2. No. 1; Götz J. T. World-wide Meeting of Benedictine Schools, Münsterschwarzach Abbey, Germany // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001; Gut B. The Nature of Benedictine Monachism // The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1959. Vol. X (3-4). September-December; Happ G. Stability and Change: The Rule of St Benedict as a Model for Business Culture Today // Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92; Hardy G. G., Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990; Latteur E. The Twelve Degrees of Humility in St. Benedict's Rule: Still Timely? // The American Benedictine Review. USA. 1989. 40 (1 – March); Longeat J.-P. The Monastic Charism in the Life of the Church // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009; McCann D. J. Saint Benedict. London: Sheed and Ward. 1979; Neyt M. Monasticism and the Challenge of Our Age // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009; Pont D. Abhishiktananda, Monk, Mystic, Bridge-builder // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in China. A. I. M. No. 98. 2010; Theisen J. Benedictine Monasticism in the Church of Today. The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1995. Vol. 46 (4 – December); Tragan P.-R. Monastic Life: A Continuous Conversation // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001; Tredget D. The Tools of Good Work Benedictine Spirituality in the Workplace // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001; Weakland R. G. The Role of Monasticism in the Life of the Church // The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March); Wiseman J. A. Teology, Western Christian: Benedictine // Ed. W. M. Johnston. Encyclopedia of Monasticism. Chicago and London: Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. Vol. 2; Wong J. H. Tao, Sages, Immortals: Towards a Christian-Taoist Dialogue // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in China. A. I. M. No. 98. 2010.

Antrajam pogrupiui priklausančios mokslinės knygos padėjo atskleisti Lietuvos, Lenkijos ir Vokietijos istorinę padėtį. Buvo remiamasi garsiausiais šio meto Bažnyčios istorijos darbais, kuriuose daug dėmesio kreipiama į moterų vienuolių istoriją. Iš Lietuvos istorikų buvo pasitelkti R. Laukaitytės ir L. Jovaišos darbai⁴⁷, iš Lenkijos – garsiausios benediktinės M. Borkowskos. Vokietijos padėtis apžvelgta remiantis buvusios Dinklagės abatijos priorės, benediktinės A. Rothert darbais.⁴⁸

Trečiojo pogrupio mokslinės knygos tapo viso disertacijos filosofinio-metodologinio pagrindimo šaltiniu: buvo remiamasi H. G. Gadamerio, P. Ricoeuro ir M. Buberio darbais.⁴⁹

Skaitant ketvirtojo pogrupio mokslines knygas, susijusias su sielovada, buvo išskirti esminiai sielovados bruožai ir formos. Jų buvo ieškoma šv. Benedikto reguloje.⁵⁰

Glaustai išanalizavus naudotus pagrindinius šaltinius ir literatūrą galima daryti išvadą, kad tema gali būti iki galo atskleista ir išplėta, pateikiant metodologinį darbo pagrindimą.

⁴⁷ *Laukaitytė R.* Lietuvos Bažnyčios vokiečių okupacijos metais (1941–1944). Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla. 2010; *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997; *Benediktiniškoji tradicija Lietuvoje* / Sud. L. Jovaiša. Vilnius: Aidai. 2008.

⁴⁸ *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005; *Borkowska M.* OSB. Teatr w polskich klasztorach żeńskich XVII–XIX wieku // *Nasza przeszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce* / Red. ks. J. Dukała CM. Kraków. 1991. T. 76; *Rothert A.* Vision Will Come True: Benedictine Women and Men. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001.

⁴⁹ *Gadamer H.-G.* Istoriškumas // Sud. A. Sverdiolas. Istorija, menas, kalba. Vilnius: Baltos lankos. 1999; *Gadamer H.-G.* Truth and Method. New York: Continuum. 2006; *Ricoeur P.* Interpretacijos teorija: diskursas ir reikšmės perteklius. Vilnius: Baltos lankos. 2000; *Buber M.* Dialogo principas I: Aš ir Tu. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.

⁵⁰ *Dictionary of Pastoral Care and Counseling* / Ed. R. J. Hunter. Nashville: Abingdon Press. 1990; *Larney E. Y.* In Living Color: an Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling. London: Kingsley. 2003; *The New Dictionary of Sacramental Worship* / Ed. P. E. Fink. Collegeville, Minnesota: A Michael Glazier Book, The Liturgical Press. 1990.

METODOLOGINIS DARBO PAGRINDIMAS

Tyrimo metodologija – „teorinės koncepcijos / modeliai bei prielaidos, padedančios giliau suprasti tiriamą problemą ir projektuoti tyrimą“⁵¹. Rašant disertaciją buvo atliktas teorinis ir empirinis tyrimai. Todėl iš pradžių pateikiamas vartojamų terminų ir sąvokų filosofinis pagrindimas, po to apžvelgiamos teorijos, iš kurių kyla disertacijoje taikomi metodai ir modeliai.

Kalbos metaforos ir simbolių išraiškų teorija

Metaforos ir simbolių išraiškų teorija aprėpia „<...> visą diskurso problematiką, įskaitant raštą ir literatūros kūrinį“⁵², ir pagrindžia argumentacijos metodą. Į šios teorijos akiratį patenka semantinis požiūris, iš kurio kyla supratimas, galintis turėti dvilybę verbalinę ir neverbalinę reikšmę bei skatinantis interpretuoti remiantis tikimybės ir pagrindimo logika.⁵³ Pabrėžtina, kad ši teorija susideda iš dviejų skirtingų teorijų, kurios labai svarbios norint filosofiskai pagrįsti disertacijoje vartojamus terminus, kurie iš pirmo žvilgsnio atrodo nesuderinami.

Viena iš šių dviejų teorijų yra metaforos teorija⁵⁴. Tiksliau ją galima apibūdinti kaip metaforos įtampos teoriją, kuri „<...> egzistuoja ne pati savaime, o tik interpretacijoje ir kaip interpretacija“⁵⁵. Ji prieštarauja pati sau, nes sugriauna pažodinę interpretavimo sampratą ir padeda užčiuopti reikšmę ir prasmę, kai tokios galimybės iki tol nebuvo matyti. Šią teoriją nagrinėjo Ciceronas, Kvintilianas, J. Cohenas, M. Blackas, M. Beardsley, tačiau disertacijoje remiamasi Aristotelio, V. Šekspyro, kurių idėjas savo veikaluose apibendrino P. Ricoeuras, perteikta samprata.⁵⁶ P. Ricoeuro teigimu, pati „metafora iš esmės yra sąmoninga klaida, kai sujungiami du tarpusavyje nederantys dalykai ir tariamas apsirikimas užmezga tarp narių naują, iki tol neįžvelgtą reikšminę sąsają, kuri ankstesnėse klasifikacijos sistemose buvo nežinoma ar neleistina“⁵⁷. Tokie žodžių junginiai, kuriais išgaunama nauja reikšmė, yra vartojami disertacijoje, pvz., *Tylos pastoracija* ir *hermeneutinis-bendravimo modelis*.

Tylos pastoracija semantiniu aspektu yra metafora. Tai – tyla, kuri suprantama kaip esanti „<...> anapus kalbos <...>. Patys daiktai yra esmingai tylinti Transcendencija. Prasminga

⁵¹ Teresevičienė M., Linkaitytė G. M., Gedvilienė G., Sajienė L., Valiuškevičiūtė A. Edukologijos magistro studijose rengiami darbai: metodiniai nurodymai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2005. P. 38.

⁵² Ricoeur P. Interpretacijos teorija: diskursas ir reikšmės perteklius. Vilnius: Baltos lankos. 2000. P. 92.

⁵³ Ricoeur P. Ten pat. P. 60, 92–93.

⁵⁴ Metafora – įkūnyta žmogaus patirtis, tai yra vidinio ir išorinio pasaulio susikirtimas. Taip abstraktiems dalykams suteikiamas konkretus dalyko pavadinimas. Šilinytė J. Ontologinės struktūrinės metaforos daiktavardinių frazių žodyne. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008. P. 21–22.

⁵⁵ Ricoeur P. Ten pat. P. 64.

⁵⁶ Ten pat. P. 62–65.

⁵⁷ Ten pat. P. 65.

kalbėti apie Transcendencijos tylą.⁵⁸ Meditacija, mąstymas padeda pasiekti tylos oazę, tiksliau sakant, nukreipia jos link.⁵⁹ O „kalba yra tik šių žingsnių pėdsakas“⁶⁰, t. y. kalba, kaip tokia, yra išmąstyta veikla, kuri nebūtinai yra Tylos rezultatas. Šiuo požiūriu pastoracija, kuri ir yra veikla, įgalina veikti Transcendentinę tylą, kuri gali būti vadinama Tyla. Taip ši metafora sukuria naują prasmę, pateikia kai ką naujo apie esamą transcendentinę tikrovę. Ir kadangi metafora yra tik „<...> kalbinis simbolių paviršius, o galią susieti semantinį paviršių su ikisemantiniu žmogiškosios patirties gelmėje glūdinčiu klotu joms suteikia dvimatę simbolių struktūrą“⁶¹, disertacijoje remiamasi ir dvimate simbolių struktūros teorija.

Ši teorija vadinama dvimate, nes apima dvi skirtingas žodyje esančias diskurso plotmes. Pirmoji plotmė – tai, ką slepia kalbinis tiesioginis sąvokos supratimas. Iš šios perspektyvos Tyla yra laikoma sąvoka, kuri reiškia šnekamosios kalbos nebuvimą. Tačiau pridėjus antrąją plotmę, kuri nėra kalbinė ir atskleidžia daugiau nei vien nekalbėjimo reiškinį, galima teigti, kad Tyla yra vienas iš Dievo apibūdinimų, kurie nurodo Dievo veikimo principą. Dėl šios priežasties metafora *Tylos pastoracija* įgauna tikslią simbolinę reikšmę, t. y. nuorodą į Dievo veikimo kontekstą, ir taip apibrėžia hermeneutinio-bendravimo modelio tikslumą, dar tiksliau – pastoracinį pobūdį. Pastebima tai, kad, be simbolinės funkcijos – Tylos, metaforos junginyje įvardijama ir nesimbolinė veikla – pastoracija. Simbolių reikšmėms taip išskleisti būtina metaforos įtampos teorija. Ja vadovaujantis, žodžiai tampa semantinės nederinės, kuri padeda atrasti kiekvieno simbolio reikšmę, modeliu.⁶²

Beje, tokią metaforos teoriją, kuri perteikiama metaforos junginyje kartu su dvimate simbolių struktūros teorija, galima susieti su modeliais, – tai yra pastebėję daugelis autorių⁶³: „Anglų teologas Ianas Ramsey savo ruožtu pamėgino pritaikyti Maxo Blacko teoriją religinės kalbos funkcijai aiškinti“⁶⁴. Iš šios perspektyvos disertacijoje yra nagrinėjamas teorinis modelis kaip metafora ir drauge kaip simbolis, t. y. hermeneutinis-bendravimo modelis. Iš pirmo žvilgsnio hermeneutika būtų suprantama kaip interpretacijos teorija, tačiau, remiantis nekalbine simbolio plotme, galima pabrėžti, kad šiame žodyje slypi patirtis, turinti įvairių raiškos formų (klausymasis, mimika, gestai, dokumentai, istorija, liudijimas, malda, pastoracija). Antrasis šio modelio aspektas yra bendravimas, komunikacija, kuri, remiantis Tarptautinių žodžių žodynu, pirmiausiai suprantama kaip „socialinės sąveikos rūšis, <kurioje vyksta> keitimasis informacija,

⁵⁸ Šliogeris A. Transcendencijos tylą. Vilnius: Margi raštai. 2011. P. 5.

⁵⁹ Šliogeris A. Ten pat. P. 5.

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Ricoeur P. Interpretacijos teorija: diskursas ir reikšmės perteklius. Vilnius: Baltos lankos. 2000. P. 82.

⁶² Ricoeur P. Ten pat. P. 66–71.

⁶³ Ten pat. P. 79.

⁶⁴ Ten pat.

mintimis; informacijos perdavimas⁶⁵. Tačiau religinėje erdvėje, įtraukus ikikalbinę ar nekalbinę simbolinę plotmę, ši samprata išsiplečia ir peržengia žmogaus suvokimo bei naudojamų komunikacijos būdų ribas, kalbant apie transcendentinę tikrovę.

Taigi toks filosofinis disertacijoje vartojamų terminų pagrindimas yra argumentacijos metodas⁶⁶. Šis metodas disertacijoje taikomas ir toliau.

Taip yra suvokiama metaforos ir simbolių išraiškų teorija, kuri leido pagrįsti disertacijoje vartojamų terminų tikslingumą ir naujumą. Vis dėlto, pasilikus tik prie šios teorijos, disertacija taptų labiau filologinio-filosofinio pobūdžio ir mažai sietusi su pastoracine teologija ir Bažnyčios istorija, – tema susiaurėtų ir nebūtų iki galo atskleista. O hermeneutinį-bendravimo modelį, kuriame glūdi hermeneutinė problema, reikia išsamiau teoriškai filosofiskai pagrįsti visiškai naujame – *Tylos pastoracijos* kontekste.

Universalioji hermeneutika: žmogaus patirties istoriškumo ir kalbiškumo teorija

Universaliąją hermeneutiką pradėjo plėtoti Aurelijus Augustinas, pateikdamas naują istorinę sampratą. XVIII a. pab. – XIX a. pr. F. D. E. Šlėjermacheris (*Schleiermacher*) daug dėmesio skyrė hermeneutikai kaip interpretacijos supratimo meno teorijai.⁶⁷ XIX a. W. Dilthey pagrindė metodą, kuriame vyrauja „<...> išgyvenimo, išraiškos ir supratimo sąsajos“, <taip pat pabrėžė> visų dvasios raiškos formų istoriškumą⁶⁸. XX a. M. Heideggeris hermeneutikos sampratos klausimu oponavo šiems dviem filosofams ir teigė, kad „hermeneutikos uždavinys <...> turi priklausyti nuo paties gyvenimo judesio, būti įskiepytas gyvenimo faktiškume, kuris visada – jau yra hermeneutinėje situacijoje“⁶⁹. Tačiau jis atmetė teologiją, atskyrė krikščioniškąjį tikėjimą nuo religinio Apreiškimo ir paliko faktiškojo gyvenimo sferai.⁷⁰ Šiuos trūkumus ištaisė ir tiksliausiai šią universalią hermeneutiką, kaip tokią, apibrėžė P. Ricoeuras ir H. G. Gadameris. Jie teigė, kad „supratimo sąlygas tiria hermeneutika. <...> šiuolaikinė jos atmaina atsigręžia ne tik į rašytinius šaltinius bei meno kūrinius, bet į visas formas, kuriomis reiškiasi individuali ir socialinė veikla.“⁷¹ Todėl hermeneutika apima ir pastoraciją, kurioje (vienuoliniame kontekste) reikšmingą vaidmenį atlieka malda, kaip viena iš jos išraiškų. Disertacijoje forma yra suprantama kaip pastoracija. Žvelgiant iš šios perspektyvos, atsiskiria dvi erdvės: istorinis horizontas, kuris svarbus norint suvokti ir suprasti žmogaus egzistenciją, ir komunikacija – nes žmogus nėra vienas, be to, negali pats vienas savęs išreikšti, jam reikalingi

⁶⁵ *Vaitkevičiūtė V.* Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas. 2007. P. 574.

⁶⁶ *Ricoeur P.* Interpretacijos teorija: diskursas ir reikšmės perteklius. Vilnius: Baltos lankos. 2000. P. 92.

⁶⁷ *Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F.* Filosofijos atlasas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 71, 149.

⁶⁸ *Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F.* Ten pat. P. 181.

⁶⁹ *Dumont-Capelle P.* Filosofija ir teologija Martino Heideggerio mąstyme. Vilnius: Aidai. 2010. P. 214.

⁷⁰ *Dumont-Capelle P.* Ten pat. P. 217.

⁷¹ *Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F.* Ten pat. P. 183.

kiti.⁷² Šių dviejų erdvių perspektyvoje atsispindi egzistencializmas, kurio „centre yra konkretaus gyvenimo tėkmė.“⁷³ Egzistencializmo atstovai – S. Kierkegaard’as, K. Jaspersas, J.-P. Sartre’as ir A. Camus. Šiuo atveju galima būtų išvelgti istorinę perspektyvą, kuri svarbi nagrinėjant šio laikotarpio pastoracines sąlygas ir galimybes benediktinių vienuolynuose, ir kitą – komunikacinę, bendravimo – perspektyvą, apimančią patirties aspektą, kurį ir nagrinėja pastoracija. Todėl disertacijoje remiamasi H. G. Gadameriu, kuris užpildė kitų filosofų teorijų spragas pasiūlytu hermeneutiniu ratu.⁷⁴ Taigi hermeneutinis-bendravimo modelis visiškai atitinka šią teoriją, tik jį reikia plačiau paaiškinti, kad jame glūdintys kiti modeliai atsiskleistų ir papildytų teorijos sampratą.

„Hermeneutika, kaip interpretacijos menas, yra istorinės religijos pagrindinis bruožas“⁷⁵. Ji būtina kaip kasdienė religinė praktika, nes įgalina perprasti kintantį socialinį ir kultūrinį kontekstą. Disertacijoje nagrinėjamos trys skirtingos kalbos, t. y. skirtingos kultūros: lietuvių, lenkų ir vokiečių. Pabrėžtina, kad pagal šią teoriją religija jau nėra kultūra ar kultūros dalis. Ji yra daugiau nei kultūra ir remiasi ne tik gyvenimo patirtimi.⁷⁶ Vadinasi, reikalinga šių dviejų sričių jungtis. Šiam tikslui ir pasitarnauja hermeneutika: hermeneutinis aspektas sujungia religiją ir gyvenimo patirtį. Tai parodo, kokios svarbios yra istorija ir patirtis. Metaforoje vartojamas simbolinis žodis „hermeneutinis“, kuris aprėpia istorinę ir pastoracinę sritis, suteikia galimybę nagrinėti iš šių perspektyvų ne tik tris skirtingus vienuolynų pastoracinio vystymosi etapus, bet ir pritaikyti vienuolių pastoracijoje trečiąją įsivyraujantį komponentą – komunikaciją. Tačiau verta trumpai aptarti šiuos komponentus: istoriškumą, pastoracijos modelį ir Jėzaus bendravimo modelį, kaip pavyzdį, kuriuo remiasi ne tik krikščionys.

H. G. Gadameris, remdamasis M. Heideggeriu, istoriškumą apibrėžė kaip faktiškumą. Istoriškumą jis supranta kaip tai, kas iš tikrųjų įvyko. Po kiekvieno įvykio gauta istorinė patirtis nulemia tam tikrų bendruomenių, grupių, tautų veiklą ir darbus.⁷⁷ Todėl ne be reikalo H. G. Gadameris rašė, kad „<...> istorinė patirtis – ne tik vienas iš lygiaverčių kelių, bet ir tikrai žmogui būdingas tiesos pažinimo kelias, priešingas tradicinės metafizikos pretenzijai į tiesą“⁷⁸. Šios patirties neįmanoma suvokti, t. y. „<...> istoriškumo buvimo būdo negalima tinkamai mąstyti remiantis būties ir savęs paties supratimu“⁷⁹. Dėl šios priežasties disertacijoje

⁷² Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F. *Filosofijos atlasas*. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 201.

⁷³ Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F. *Ten pat.* P. 183.

⁷⁴ Gadamer H.-G. *Truth and Method*. New York: Continuum. 2006. P. 293, 296.

⁷⁵ Lombaerts H., Pollefeyt D. *The Emergence upon Hermeneutics: A Justification in the Light of Contextual Changes* // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. *Hermeneutics and Religious Education*. Leuven: Leuven University Press and Uitgeverij Peeters. 2004. P. 3. Iš anglų k. vertė Aušra Vasiliauskaitė – A. V.

⁷⁶ Lombaerts H., Pollefeyt D. *Ten pat.* P. 3, 15.

⁷⁷ Gadamer H.-G. *Istoriškumas* // Sud. A. Sverdiolas. *Istorija, menas, kalba*. Vilnius: Baltos lankos. 1999. P. 210–211.

⁷⁸ Gadamer H.-G. *Istoriškumas*. *Ten pat.* P. 210.

⁷⁹ *Ten pat.* P. 220.

skirtinguose kontekstuose yra nagrinėjama benediktinių vienuolynų istorija, kuri leis suprasti ankstesnę ir dabartinę pastoracinę veiklą. Ši istorinė hermeneutika įgalins atskleisti dar nepublikuotų istorinių archyvinių dokumentų reikšmę istorinei sampratai, kad būtų pažintas tiesos kelias. Be to, istorinės patirties analizė padeda skaityti laiko ženklus, – to reikalavo Vatikano II Susirinkimas.⁸⁰ Žinoma, norint ką nors visiškai suprasti, neužtenka vien istorinės interpretacijos, todėl ji yra tik viena iš hermeneutinės teorijos dalių. Bet jei ir būtų tvirtinama, kad suprantami skirtingi keliai, t. y. skirtingos perspektyvos, vis tiek turimas supratimas nebūtų išsamus, galutinis. Kad būtų galima suvokti ką nors bent iš dalies, reikia suvokimą konstruoti atsižvelgiant į hermeneutinį ratą ir pabrėžiant hermeneutinį jungiamąjį aspektą.⁸¹

Taigi istoriškumas suponuoja, kad disertacijoje neišvengiamai remiamasi istorine hermeneutika, taikomas istorinis kritinis metodas, kuris nubrėžia gaires, kaip ištirti pastoraciją iš istorinės patirties perspektyvos. Todėl svarbu aptarti pastoracijos modelį, kuriuo remiamasi disertacijoje.

Krikščioniškosios teologijos pagrindas yra hermeneutinė teologija.⁸² „Hermeneutinis-bendravimo modelis – XXI amžiaus religinio ugdymo modelis, apimantis visus kitus modelius: LIMEX, keriginį katechezės ir kt., kurį sudaro du aspektai: hermeneutinis ir bendravimo, o religinis ugdytojas čia suvokiamas kaip „*hermeneutas*“ (angl. *hermeneut*): liudytojas (angl. *witness*), specialistas (angl. *specialist*) ir moderatorius (angl. *moderator*)“ (Pollefeyt D.), kuris palaiko patirties ir tradicijos pusiausvyrą⁸³. Tačiau HCM⁸⁴ taip pat yra sielovados modelis⁸⁵, kurio pritaikymo galimybės bus pasinaudota benediktinių vienuolynuose vykdomoje pastoracijoje, pasitelkiant esminius HCM kriterijus ir *Tylos pastoracijos* bruožus. Kadangi HCM – pastoracijos modelis, interpretacijos struktūrų kaita tampa svarbi Dievo ir žmogaus santykiui, nes paliečia paties Dievo vidinį gyvenimą.⁸⁶ Žvelgiant iš šios perspektyvos, galima įvardyti netradicinius sielovados metodus⁸⁷, kurie yra glaudžiai susiję su asmens ir gyvojo Dievo santykiu. Pirmasis metodas, įvardytas XX a., yra *skelbimas*, turintis daug atšakų. Apie tai XX a. rašė L. Weatherheadas, N. V. Peale’as, H. E. Fosdickas, G. Buttrickas,

⁸⁰ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 4.

⁸¹ *Gadamer H.-G.* Truth and Method. New York: Continuum. 2006. P. 292–296.

⁸² *Lombaerts H., Pollefeyt D.* The Emergence upon Hermeneutics: A Justification in the Light of Contextual Changes // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press and Uitgeverij Peeters. 2004. P. 3.

⁸³ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 7.

⁸⁴ HCM – *Hermeneutic-communicative model*.

⁸⁵ *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 78.

⁸⁶ *Lombaerts H., Pollefeyt D.* The Emergence upon Hermeneutics: A Justification in the Light of Contextual Changes // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press and Uitgeverij Peeters. 2004. P. 3.

⁸⁷ *Marshall J. L.* Methods in Pastoral Theology, Care, and Counseling // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 1417.

R. Sockmanas, F. J. Sheenas, J. S. Bonnellis, G. W. Truetts ir P. Schereras. Dievo žodis nešamas konkrečiam asmeniui. Tokia sielovada gali būti individuali, skirta šeimoms ir įvairioms mažoms grupėms.⁸⁸ Tokį iš santykio kylantį skelbimą įvardija ir apaštalas Paulius: „aš sakau jums, broliai, kad mano paskelbtoji Evangelija nėra iš žmonių. Aš neperėmiau jos iš žmogaus ir nebuvau jos išmokytas, bet gavau Jėzaus Kristaus apreiškimu“ (*Gal* 1, 11–12). Tokio evangelinio skelbimo pamatas, kurio išraiška – asmeninis liudijimas, yra trys tarpusavyje sąveikaujantys metodai: meditacija, kontempliacija ir malda. Šiuos sielovados metodus įvardijo K. Leechas ir G. D. May.⁸⁹ Disertacijoje rašant apie vienuolių sielovadą šie metodai tampa vieni iš esminių, nes svarbiausia benediktinių charizma yra liturgija, kurioje šie metodai gali labiausiai išsiskleisti per kasdienį benediktinių gyvenimą, ypač Tylą. Buvimą Tyloje galima apibūdinti kaip sielovados metodą, kurį A. Boisenas įvardijo kaip „<...> *A Modern Jonah* <...>“⁹⁰. Toks sielovados pobūdis gali būti suprastas kaip „<...> kelionė dykumos link / į dykumą <...>“⁹¹. Šie metodai disertacijoje yra svarbūs, nes vienuolės benediktinės, kad ir kur gyventų, turėtų jais remtis vykdomoje pastoracijoje.

Liudijimas, kaip buvo galima pastebėti, atlieka svarbiausią vaidmenį visoje sielovadoje, kad ir kokio pobūdžio ji būtų. Todėl pastoraciniam modeliui vystytis religinėje bendruomenėje reikšmingas yra asmens, kaip tarnaujančiojo, tapatumas: jo atsivėrimą ir apsisprendimą pačiam augti išreiškia teologinis supratimas, kas padeda ir paskatina augti kitus bendruomenės narius. Tačiau taip dirbama su asmenimis, nepamirštant kultūrinio konteksto.⁹² Dėl to „<...> *tikėjimo kalba* <...>“⁹³ įgauna dvi formas. Pirmoji forma yra frazės, asmeninis pasakojimas, pagrįstas bibliniu siužetu, liturgija, kurioje per kūno kalbą išreiškiama malda, giedami himnai. Liturginė dimensija vienuolių benediktinių ordinui labai svarbi. Antroji forma yra teologija, kuri parodo, kaip teisingai suprasti tikėjimo kalbos reikšmes, – tai vadinama teologine refleksija. Ji padeda, taikant hermeneutinį metodą, teisingai interpretuoti *tikėjimo kalbą*. Dėl šios priežasties disertacijoje remiamasi dviem teologinės refleksijos kryptimis: iš praktikos į teologiją ir iš teologijos į praktiką. Pirmąją kryptį perteiks disertacijoje naudojamas tyrimo instrumentas, kuris bus pateiktas ir aptariamas toliau, o antroji kryptis aprašoma disertacijos teorinės dalies pradžioje, teologinės refleksijos istoriniame kontekste išgryninant pastoracines normas. Žinoma, liturginė refleksija, kurią vysto pastoracinė teologija, taip pat yra suprantama kaip teologinė

⁸⁸ Oates W. E. Pastoral Care (Contemporary Methods, Perspectives, and Issues) // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 833.

⁸⁹ Oates W. E. Ten pat. P. 833–834.

⁹⁰ Ten pat. P. 832

⁹¹ Ten pat. P. 832. Iš anglų k. vertė A. V.

⁹² Jernigan H. L. Models in Psychological and Pastoral Theory // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 747.

⁹³ Jennings T. W. Pastoral Theological Methodology // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 862. Iš anglų k. vertė A. V.

refleksija.⁹⁴ Norint pateikti benediktiniškojo dvasingumo išraišką pasaulyje reikia remtis būtent liturgine refleksija.

Taigi pagal pastoracinį modelį, taikant netradicinius metodus ir juos interpretuojant hermeneutiniu metodu, *tikėjimo kalba* tampa svarbiausiu liturginės refleksijos komponentu. Vis dėlto išryškėja komunikacijos problematika, nes benediktinių vienuolynuose per šią liturginę refleksiją yra vykdoma *Tylos pastoracija*.

Bendravimas sujungia du skirtingus kontekstus. Vienuoliniame gyvenime vyrauja nuo pasaulio atitraukta „erdvė“, o pasaulietiniame – grynai pasaulyje panardinta erdvė. Bet pirmiausiai vertėtų aptarti kultūrinės patirties jungtį su religine patirtimi ir pastarosios sąveiką su tradicija bei pastoracinės teologijos teorijomis, kurios glūdi Šventajame Rašte. Tokia hermeneutinė jungtis vadinama metodologine spirale. Joje vyksta dialogas tarp patirties, t. y. supratimo, ir teorijos, t. y. teologijos, bei naujausių, aktualiausių pastoracinių praktikų. Taip atskleidžiamas svarbus tradicijos ir konteksto dialogas.⁹⁵ Taigi, iš vienos pusės, bendravimas sujungia du skirtingus kontekstus ir leidžia plėtotis skirtingų tradicijų ir kontekstų dialogui. Benediktinių vienuolynai turi savo tradiciją, kuri yra įtraukta į kultūrinę tradiciją, tik monasticizmo kontekste. Vis dėlto vienuolės labiau laikosi benediktiniškosios tradicijos. Pasauliečiai turi savo tradiciją, kuri taip pat įeina į kultūrinę tradiciją, bet jau pasaulietiniame kontekste. Todėl bendravimui priskiriamas nelengvas uždavinys.

Iš kitos pusės, jei sekama Jėzaus pavyzdžiu ir, kaip buvo minėta, taikomas *skelbimo* metodas, nepakanka sujungti skirtingus kontekstus. Jėzus nutraukia tai, kas sena, ir pradeda nauja. Jis nutraukia senąją tradiciją ir iškelia naują tradiciją bei drauge išlaiko tęstinumą. Tai galima pavadinti tęstinumo ir netęstinumo metodu, kurio ypatumas – pertraukimas tęstinumui išgryninti. Labai svarbu atskleisti, kokį vaidmenį šis metodas atlieka bendravimo srityje pastoracijos kontekste. Žmogus, ateidamas į vienuolyną, turi savo tiesą ir matymo kampą, t. y. savo gyvenimo kontekstą. Ką nors nutraukti reiškia ne pamiršti ar ištrinti senąsias savo tradicijas, o pažvelgti į jas kitaip. Jėzus reikalauja radikalumo, todėl šioje perspektyvoje pateikiama radikalumo hermeneutika.⁹⁶ Jis išlaisvina nuo žvelgimo tik į save. Dievo žodis tampa gyvas. Vienuolės, *Tylos pastoracijoje* perduodamos ir per tokį bendravimą leidamos susitikti gyvąjį Žodį, tampa hermeneutės susidariusiame naujajame kontekste. Tokia perspektyva atsiskleidžia vadovaujantis dialogo principu, kuris pagrindžia *Tylos pastoraciją* ir per tai – vienuolių vykdomą pastoraciją. Dialogo principą nagrinėjęs M. Buberis teigė, kad yra trys

⁹⁴ Jennings T. W. Pastoral Theological Methodology // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 862–864.

⁹⁵ Neuger C. C. Power and Difference in Pastoral Theology // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 1384.

⁹⁶ Boeve L. God Interrupts History: Theology in a Time of Upheaval. New York: Continuum. 2007. P. 41–47.

sferos: gyvenimas su gamta, gyvenimas su žmonėmis ir gyvenimas su dvasinėmis esybėmis, ir šiose sferose būtent kreipinys *Tu* turi skirtingą išraišką. Pastoracijoje svarbiausias yra gyvenimas bendraujant su žmonėmis ir su Dievu. Gyvenant su žmonėmis tas santykis įgauna kalbinę išraišką.⁹⁷ „Čia galima duoti ir imti *Tu*“⁹⁸. Pabrėžtina, kad galimybė duoti kyla tik iš trečiosios sferos, t. y. santykio su Dievu. Šis santykis kyla iš egzistenciškai dabartyje išgyvenamo susitikimo, nes minėtas santykis yra transcendentinio santykio galimybės sąlyga, kuri neatsiejama nuo egzistencinio buvimo pasaulyje.⁹⁹

Šis „<...>“ santykis save apreiškia. Jis nebylus, tačiau gimdo kalbą. Negirdime jokio *Tu*, vis dėlto jaučiame, kad esame šaukiami, ir mes atsakome, atsakome kurdami, mąstydami, veikdami: savąja esybe tariame pamatinį žodį, neįstengdami lūpomis ištarti *Tu*.¹⁰⁰ Taip Dievas veikia per santykį, kuriam nebūtina kalbinė išraiška. Šiuo požiūriu *Tyla* tampa pastoracija. Iš pradžių, kai „*Tu* sutinka mane. O aš įžengiu į betarpišką santykį su juo. Tad santykis sykiu yra ir pasirinktumas, ir rinkimasis, ir pasyvumas, ir aktyvumas. Juk visą esybę apimantis aktyvumas, kuriame nebėra jokių dalinių veiksmų (*Teilhandlungen*) ir drauge jokių vien iš tų veiksmų ribiškumo kylančių veiklos pojūčių, turi prilygti pasyvumui.“¹⁰¹ Iš to galima daryti išvadą, kad veikia Dievas. Žinoma, po to per liudijimą, išbūnant maldos tarnystėje, ši *Tyla* tampa ne tik Dievo veikla bet ir vienuolės, kuri leidžia per ją veikti Dievui, gyvenime. Taip bendravimas įgauna kitą dimensiją.

Jėzus aiškiai parodė šį vidinio dialogo principą ir išskleidė jį visose trijose sferose. Tėvas per Jį atliko savo darbą. O vienuolė tokiu atveju tampa triasmienio Dievo veiklos įrankiu (disertacijoje aktuali benediktinių bendruomenių pastoracija). Jėzus turėjo savų bendravimo metodų. Pirmasis iš jų – bendrauti parabolėmis, t. y. didaktinėmis alegorijomis. Jis lygino Dievo karalystę su daug kuo, pvz., su garstyčios grūdėliu ir raugu (*Lk* 13, 18–21), taip pat prisiminkime „<...> dešimtį mergaičių, kurios, pasiėmusios žibintus, išėjo pasitikti jauniko“ (*Mt* 25, 1), ir t. t. Svarbiausia tai, kad, bendraudamas nestandartiškai, Jis keitė mąstymą. Antrasis Jo metodas buvo kaip Sokrato – bendrauti klausimais. Šį pastoracinį Jėzaus metodą galima laikyti pagrindiniu. Jėzus kėlė daug retorinių klausimų (pvz., parabolė apie gerąjį samarietį, *Lk* 10, 29–37).¹⁰² Svarbu užduoti daug klausimų, kad žmogus pats surastų į juos atsakymus. Klausimai padeda išsiaiškinti, koks yra žmogaus kontekstas, tada lengviau bendrauti. Taigi, galima daryti išvadą, kad M. Buberio pateiktas dialoginis principas yra

⁹⁷ *Buber M.* Dialogo principas I: Aš ir Tu. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998. P. 73.

⁹⁸ *Buber M.* Ten pat. P. 73.

⁹⁹ *Paulikaitė M.* Dialogo principo sklaida universaliojoje Gadamerio hermeneutikoje // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2004. Nr. 14 (42). P. 204.

¹⁰⁰ *Buber M.* Ten pat. P. 73.

¹⁰¹ Ten pat. P. 80.

¹⁰² *Malherbe A. J.* New Testament, Traditions and Theology of Care // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990. P. 788.

pastoracijoje taikomų bendravimo metodų pamatas. Vis dėlto neįmanoma iki galo suvokti, kokie metodai toje bendruomenėje yra taikomi, nes „kiekviena kalbinė bendruomenė pasižymi tik jai vienai būdingu *kaip*, kuris kitų kalbinių bendruomenių atstovams niekada nebūna iki galo aiškiai suvokiamas“¹⁰³. Dėl šios priežasties disertacijoje bandoma suprasti kiekvienos benediktiniškosios bendruomenės tik jai būdingą *kaip*, pastoracijos metodus, ir tam tikslui pasiekti atliekamas tyrimas.

Taigi, hermeneutinio-bendravimo modelio, kaip ir *Tylos pastoracijos*, filosofinį pagrindimą pateikia universalioji hermeneutika, kurioje išsiskleidžia žmogaus patirties istoriškumo ir kalbiškumo teorija. O šioje teorijoje aptinkama metodų, padedančių atskleisti pamatinius filosofinius hermeneutinio-bendravimo modelio principus, kurie leidžia geriau suvokti paties modelio teologinius bruožus ir jų sklaidą pastoracijoje. Žinoma, siekiant išsiaiškinti, ar pastoracinis HCM yra pritaikomas trijose benediktiniškosiose bendruomenėse, kurių kontekstas ir kultūra skiriasi, atliekamas empirinis tyrimas. Benediktinių vienuolynų istorija, kultūra ir patirtis skiriasi, tačiau visa tai sujungia *Tylos pastoracija*. Todėl disertacijos temoje ir yra nurodyta, kad HCM pritaikomumas disertacijoje analizuojamas *Tylos pastoracijos* kontekste.

¹⁰³ *Simonova J.* Kalba kaip požiūris į pasaulį A. Maceinos filosofijoje // *Soter: religijos mokslo žurnalas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 30 (58). P. 43.

1. PASTORACINIS HERMENEUTINIS-BENDRAVIMO MODELIS BENEDIKTINIŠKAJAME MONASTICIZME

Norint atskleisti visiškai naujo pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vietą benediktiniškajame monasticizme, būtina apibrėžti pamatinio hermeneutinio-bendravimo modelio vystymosi raidą ir koncepciją. Ši koncepcija leidžia ne tik nusakyti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio sampratą, bet ir įvardyti jo kriterijus bei išskirtinumą, palyginti su hermeneutiniu-bendravimo modeliu. O išryškinus pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio bruožus galima nustatyti jo kriterijus Reguloje ir sukurti teorinę galimybių studiją. Todėl 1-ajame skyriuje nagrinėjamos abiejų modelių koncepcijos. Iš jų kylantys pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio bruožai benediktiniškajame monasticizme sudaro pagrindą išgryninti pritaikomumo galimybių vertinimo parametrus.

1.1. Hermeneutinio-bendravimo modelio raida ir konceptualizacija

Apibrėžti ir perteikti hermeneutinio-bendravimo modelio raidą ir konceptualizaciją nėra paprasta. Tam reikalinga išsami ir nuosekli studija, kurią vertėtų pradėti nuo religinio ugdymo supratimo istoriniame kontekste.

1.1.1. Religinio ugdymo hermeneutika

Religinis ugdymas yra labai įvairiai apibrėžiamas. Naujausioje teologijos ir religijos srities enciklopedijoje religinis ugdymas įvardijamas kaip terminas, kuris vartojamas religiniam mokymuisi mokykloje nusakyti. Šio termino vartojimas tik mokykloje yra religinio ugdymo atskyrimo nuo šeimos ir Bažnyčios konteksto rezultatas. Žinoma, dauguma mokyklų, kuriose egzistuoja religinis ugdymas, nors ir veikiamos europinės kultūros, yra bažnytinėje aplinkoje. Tokiose mokyklose religinio mokymo (mokymosi proceso) pagrindą sudaro religinių tekstų skaitymas. Toks religinio ugdymo atskyrimas nuo šeimos ir Bažnyčios pastūmėja tėvus atsisakyti atsakomybės už vaikų religinį ugdymą ir priskirti ją mokyklai. Tačiau oficialiuose Bažnyčios kanonuose pabrėžiama, kad tėvai ir Bažnyčia turi pareigą ir teisę ugdyti vaikus (plg. kan. 793 ir 794).¹⁰⁴ Toks atskirtumas atsirado dėl klaidingo religijos suvokimo. Juk „<...> religijos buvimas yra ne kas kita kaip buvimas dialogo su gyvuoju Dievu“.¹⁰⁵ Kai religija lieka istorinis tradicinis reiškinys, siejamas vien su ritualinėmis apeigomis bažnyčioje, religija

¹⁰⁴ CIC 1983. Can. 793–794.

¹⁰⁵ Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 5. Iš anglų k. vertė A. V. „In other words, it is neither the ritual, nor the gesture, but the heart and the mind and their dialog with the unseen God which constitute the essence of religion“.

tinkamai nebesivysto, t. y. trūksta liudijimo, kuriuo perteikiama religinė patirtis (vaikams). Tokia praktika atskiria ugdymą nuo religijos ir religiją nuo ugdymo. Tačiau tokia skirtis, kaip ir dabartinė religinio ugdymo samprata, ne visada egzistavo. Tad svarbu išryškinti religinio ugdymo sampratos kaitą, remiantis to laikotarpio religinio ugdymo specifika ir ypatybėmis, kurios atsiskleidžia per ugdytojo vaidmenį, ugdymo vietą ir mokymosi šaltinį. Religinio ugdymo sampratos kaitą galima susiskirstyti į penkis istorinius laikotarpius, arba epochas, neskaitant jau įvardytos šiandienės postmoderniosios epochos religinio ugdymo sampratos: 1) pirmieji amžiai ir Bažnyčios tėvų laikotarpis; 2) viduramžiai; 3) Renesanso epocha ir ryškios humanizmo idėjos; 4) Švietimo epocha ir romantizmo judėjimas; 5) modernizmo epocha ir ryškiausias Bažnyčioje Vatikano II Susirinkimas.

Pirmaisiais amžiais ir Bažnyčios tėvų laikotarpiu ugdymas nebuvo atsietas nuo religijos ir religija – nuo ugdymo, gyvenimas su religine praktika, t. y. religija su ugdymu, ėjo kartu.¹⁰⁶ Tai aiškiai atsispindi žydų kultūroje: joje svarbus buvo tinkamas religijos vystymas, aiškiai įvardijant praktinio ugdymo centrą – šeimą, kurioje tėvas atlikdavo pagrindinį ugdytojo vaidmenį.¹⁰⁷ Taigi, remiantis pagrindiniu įstatymu (plg. *Isk* 6, 4–5), ugdyti būdavo pradama namuose.¹⁰⁸ Pabrėžtina, kad Įsikūnijimas pakeičia esamą situaciją, Marija, Dievo Motina, pakeičia moters vaidmenį visuomenėje. Bažnyčioje Ji gauna ugdytojos statusą.¹⁰⁹ Tad tėvas ir motina – abu tampa ugdytojais ir pasitelkia ugdymo šaltinį – Šventąjį Raštą ir Bažnyčios rašytus šaltinius, t. y. magisteriumą.¹¹⁰ Žinoma, ugdytoja galėjo būti ir močiutė: pvz., Bazilijaus Didžiojo ir jo brolio močiutė Makrina perteikė savo anūkams Dievo žodį, ypač išryškindama ne tik moralinį mokymą, bet ir Saliamono išmintį.¹¹¹ Šventajame Rašte „1 Kor 13 skyriuje yra parašytas ankstyvosios krikščionybės ugdymo principų pagrindas“.¹¹² Šį pagrindą, priskirdamas jį krikščionių mokslui, išryškino Aurelijus Augustinas ir pavadino būdu mokytis meilės sau bei kitiems.¹¹³ Apaštalas Paulius įvardija tris pagrindinius principus: tikėjimą, viltį ir meilę. Juose

¹⁰⁶ Ulich R. *A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition*. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 7–12.

¹⁰⁷ Žydų kultūroje svarbiausias ugdymo aspektas buvo ir yra etinis. Tinkamą religijos vystymąsi sudaro du dalykai: Dievo baimė ir širdies paruošimas. Greta yra ir trečiasis, pagrindinis, – skaistybės vertybė. Ketvirtoji sąlyga – kantrybė, derinama su nuolankumu, yra keliami ugdytojui. Kaip buvo minėta, pagrindinis ugdytojas žydų kultūroje yra tėvas, jis puikiai išmano Torą. Tačiau vėliau žydai užmiršo Torą ir perėjo prie Talmudo, kuris jiems tapo ugdymo praktikos ir požiūrio į ugdymą šaltiniu. Ulich R. Ten pat. P. 14.

¹⁰⁸ Wilken R. L. *Christian Formation in the Early Church* // Ed. J. Van Engen. *Educating People of Faith*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004. P. 50.

¹⁰⁹ Tik po 451 m. Chalkedono susirinkimo buvo pradėta pripažinti svarbų moters, kaip ugdytojos, tos, kuri taip pat gyvena Dievo žodžiu, vaidmenį. Apie moters vaidmenį jau buvo rašęs Tertulijonas, vėliau – kalbėjęs Jonas Auksaburnis ir galiausiai – šv. Augustinas, kuris savo kūriniuose prašymą savo motinai Monikai aprašė kaip maldą. Ulich R. Ten pat. P. 21–28; Šv. Augustinas. *Mano motinai Monikai*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.

¹¹⁰ Ulich R. Ten pat. P. 7.

¹¹¹ Wilken R. L. Ten pat. P. 53–54.

¹¹² Ulich R. Ten pat. P. 28–29. Iš anglų k. vertė A. V. „(I Cor: 13). With these words the New Testament the groundwork is laid upon which the principles of Christian education could later be built.“

¹¹³ Augustinas A. *Apie krikščionių mokslą*. Vilnius: Aidai. 2013. I XXV / 26 – I XL / 44.

susijungia Senasis ir Naujasis Testamentai, arba Įstatymai. Jų jungtis yra Kristus. Jėzus savo veikloje daugiausiai susitelkė į mokymą, ir mokiniai Jį vadino Mokytoju – *didaskolos*. Jo naujasis įstatymas – „Aš jums duodu naują įsakymą, kad jūs vienas kitą mylėtumėte; kaip aš jus mylėjau, kad ir jūs taip mylėtumėte vienas kitą!“ (*Jn 13, 34*) – yra pagrindinė bendravimo dogma, kurioje slypi pagarbia baime grįsta draugystė tarp Dievo per Jėzų ir Šventąją Dvasią ir Jo mokinių, dar plačiau įvardijant – tarp mokinių ir mokytojų. Dėl šios priežasties „Klemensas <Aleksandrietis> ir Origenas Jėzų vadino „dieviškuoju pedagogu“.¹¹⁴ Tokioje Kristaus mokykloje, kaip ją pavadino šv. Augustinas¹¹⁵, pagrindiniu ugdymo instrumentu tampa ne žodžiai, o vidinio mokytojo, t. y. Kristaus, klausymasis.¹¹⁶ Kristaus mokykloje ugdoma mokinio asmenybė, o ugdymas turi eschatologinę kryptį į gyvenimą paskutiniaisiais laikais.¹¹⁷ Šioje mokinytės kelionėje klausymasis yra dvigubas: vidinio mokytojo, t. y. Kristaus, ir išorinio mokytojo, t. y. ugdytojo-mokytojo. Ir tokiu principu vadovavosi krikščioniškosios mokyklos.¹¹⁸ Apie tai rašoma Didachės pirmojoje dalyje (šešiuose pirmuosiuose paragrafuose)¹¹⁹, Diogneto laiške (*The Epistle to Diognetus*)¹²⁰, to aptikti galima Tertulijono raštuose (*Tertullians' "Apologeticus"*).¹²¹ Tačiau svarbu pabrėžti, kad šie draugystės ir mokinytės aspektai yra skirtingų religijų, skirtingų kultūrų ir skirtingų asmenybių jungtis. Tokį dialogą ir bendrystės dvasingumą pabrėžė šv. Jonas Paulius II.¹²² „Šis visas mokymas, Jėzaus mokymas, buvo daugiau nei pedagoginis sumanymas, bet pažinimas Dievo artumo, Jo įsakymų, pakartojimas

¹¹⁴ Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 50. Iš anglų k. vertė A. V. „According to the purpose of this book, we have concentrated only on one aspect of this amazing development – the function of teaching, or, in the wider sense, on Christian *paideia*. Again and again Jesus called himself the teacher. The word “Master” used in the King James version – like the Jewish “Rabbi” meant “the teacher” (master) and was the correct translation of the Greek “*didaskolos*.” Clement and Origen called Christ the “divine *paidagogos*.” St. Paul gave it the character of universality through his missionary activities outside the Jewish world, and the Church Fathers, as we have seen, soon engaged in discussions with the Greek and Roman philosophers. They became not only catechists, teachers of the catechumens, but also the founders of a new civilization.“

¹¹⁵ Cavadini J. C. Simplifying Augustine // Ed. J. Van Engen. Educating People of Faith. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004. P. 73.

¹¹⁶ Augustinas A. Dialogai. Apie mokytoją. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1999. 11. P. 36–38.

¹¹⁷ Wilken R. L. Christian Formation in the Early Church // Ed. J. Van Engen. Educating People of Faith. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004. P. 48.

¹¹⁸ Ulich R. Ten pat. P. 29–30. „This fear-ridden relation between pupils and teachers in some Christian schools was far from the spirit with which the early Christian communities embraced their members, young and old. We have a description of it in the so-called Didache, or *Teaching of the Twelve Apostles*, which one might call the oldest Christian catechism.“

¹¹⁹ Didachė: dvylikos apaštalų mokymas / Bažnyčios tėvai: antologija // Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. 1–6. (P. 16–20).

¹²⁰ Laiškas Diognetui / Bažnyčios tėvai: antologija. Ten pat. 1–12. (P. 136–145).

¹²¹ Ulich R. Ten pat. P. 30–33.

¹²² Pope John Paul II. Apostolic Letter *Novo Millennio Ineunte*. 2001. 43. Prieiga per internetą: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jp-ii_apl_20010106_novo-millennio-ineunte_en.html. Žiūrėta: 2014 06 14, 10:30.

(*the imitatio Christi*) meilės, atleidimo ir t. t.¹²³. Tai – galimybė visiems pažinti Dievą per mokinybę ir draugystę (bendrybę). Tokį principą perima ir vienuoliai¹²⁴, kurie akcentuoja mokytojo vaidmenį, ypač šv. Benediktas, kuris savo regulos prologo pradžioje rašo: „Atidžiai klausykis, sūnau, mokytojų paliepiamų, palenk savo širdies ausį, noriai priimk gerojo tėvo pamokymą ir sėkmingai įvykdyk, kad per klusnumo pastangas grįžtum prie to, nuo kurio per neklusnumo tingėjimą buvai nutolęs“ (Prol. 1–2). Šv. Benediktas tiesiog ragina klausytis mokytojo, kurio lūpomis kalba Jėzus, o klausymasis yra dialogo ir bendrystės pradžia. „Tokia praktika šv. Benediktui yra svarbesnė nei teorija ir literatūra.“¹²⁵

Taigi, religinis ugdymas pirmaisiais krikščionybės amžiais ir Bažnyčios tėvų laikotarpiu buvo neatsiejamas nuo tikėjimo ir kasdienybės. Pagrindinis vidinis ugdytojas buvo Jėzus – dieviškasis pedagogas, kuris ugdė mokinius atsiverti dialogui ir bendrystei su Dievu (kviesdamas į trejybinių bendrystę) ir kitais. Žinoma, pagrindinė religinio ugdymo vieta buvo šeima, o pagrindiniai mokytojai-ugdytojai – patys tėvai ir asmenys, priklausantys šeimos ratui, pvz., seneliai. Todėl religinio ugdymo samprata buvo siejama su kasdiene praktika perduoti vidinio mokytojo – Kristaus klausymosi patirtį.

Tačiau antruoju nagrinėjamu istoriniu laikotarpiu – viduramžiais religinio ugdymo supratimas pakito. Įsteigus vienuolynų mokyklų, tėvai galėjo nusimesti šią atsakomybę, o XV a., baigiantis viduramžiams, miestelių ir miestų mokyklų gausa visiškai atskyrė ugdymą nuo kasdienės namų praktikos. Tačiau šį laikotarpį būtų galima vertinti dvejopai. Pirma, kilo visiška

¹²³ Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 51. Iš anglų k. vertė A. V. „All this – teaching as a divinely ordained mission and not merely as an educational enterprise; the knowing of God’s nearness; the moral commandments; the *imitatio Christi* in a spirit of love, forgiveness, and sacrifice; and the urge for ritual expression – all this would have created the desire for strong and hierarchical organization, even if there had not been the threat of persecution during the first four centuries. So strong became this capacity for organization, constantly reinforced by the central consciousness of a divine mission, that under Constantine the Great (323–337) the Christian Church became recognized by the state because it offered the best guarantee of order in a general confusion of ideas and political forces. It continued in this role even when, after the end of the fourth century, more and more provinces of the Roman empire succumbed to foreign invaders. But with these remarks we have already left the age of the early Church and the Church fathers and entered the medieval period.“

¹²⁴ Pirmųjų vienuolių papildomos ugdomosios dorybės, kurios padėjo vykdyti pagrindinį Dievo įsakymą, buvo pasninkas, ypač nuo maisto, ir svetingumas. Griežtas valgymo rituališkumas buvo siejamas su Žodžio valgymu. Kiekvienas vienuolis valgydavo dvasinio maisto, kuris buvo perteikiamas vienas kitam. Leyerle B. Monastic Formation and Christian Practice: Food in the Desert // Ed. J. Van Engen. Educating People of Faith. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004. P. 86–112.

¹²⁵ Ulich R. Ten pat. P. 57. „Like Pope Gregory the Great, St. Benedict was more interest in Christian practice than in theory and literature. Gregory calls him “*scienter nescius et sapienter indoctus*”. However, the merit of the successful organization of Western monastic life and its purification from founded in 528 at *Castrum Cassinum*, an old Roman fortress with a temple of Apollo, the still famous monastery of Monte Cassino, almost the same year that two edicts of the emperor Justinian made an end to the once-glorious University of Athens. For two main reasons could St. Benedict’s work spread within the orbit of Western Christendom. He adapted monasticism to Western mentality and climate, and instead of laying too much value on pious ecstasies with their often pathological ingredients, he emphasized the value of labor. Thus the Benedictines could become not only spiritual guides, but also teachers of the crafts and agriculture wherever they settled. We quote here those passages of Rules (*Regulae*) which have general educational significance and omit those which pertain to the inner order of the monastery.“ Ulich R. Ten pat. P. 54.

suirutė ir sumaištis, politika susipynė su religija ir buvo įsiveliama į politines intrigas; tam pradžią davė popiežius šv. Grigalius VII (popiežiavęs 1073–1085 m.).¹²⁶ Jo „<...> pontifikatas buvo pats konfliktiškiausias per visą Katalikų Bažnyčios istoriją“¹²⁷. Antra, XI amžius yra traktuojamas ypač kaip naujoji religinio ugdymo era, kai ėmė formuotis naujas religinio ugdymo pagrindas¹²⁸ – Bažnyčios kanonai ir Bažnyčios Katekizmas, kurie sudaro religinio ugdymo pagrindą ir šiandien, be to, daug dėmesio skirta jauniems žmonėms, t. y. studentams, ugdyti.¹²⁹ Šis religinio ugdymo pagrindas patvirtinamas jau Renesanso epochoje.

Taigi, viduramžiais pasikeitė religinio ugdymo ypatybės ir specifika. Pats religinis ugdymas tapo ne kasdiene praktika, kurioje ugdytojai yra šeima, o oficialia praktika, kurioje ugdytojais tampa oficialūs asmenys, daugiausiai vienuoliai. Tačiau šiuo istoriniu laikotarpiu dar išliko pirmaisiais amžiais užsibrėžtas ugdymo tikslas – bendrauti ir būti su Dievu, asmenine patirtimi ir kasdieniu gyvenimu liudyti bei perteikti esamą tikrovę. Be to, šiuo laikotarpiu pradėjo formuotis kanonų teisė ir Bažnyčios Katekizmas, bet religinis ugdymas dar nebuvo suprantamas kaip oficialių, Bažnyčios pateiktų, raštų nagrinėjimas.

Trečiuoju nagrinėjamu – Renesanso ir humanizmo idėjų laikotarpiu visiškai pakito religinio ugdymo samprata, nutolta nuo pirmaisiais amžiais turėtos religinio ugdymo sampratos. Perteikti šios naujosios sampratos specifiką ir ypatumus sudėtinga, nes yra nemažai tokiai sampratai prieštaraujančių grupių, kurias taip pat verta aptarti. Dėl šios priežasties disertacijoje pirmiausiai nagrinėjama krikščioniškojo humanizmo religinio ugdymo samprata, po to pristatomos ir kitų grupių siūlomos religinio ugdymo sampratos.

Galima būtų konstatuoti, kad jau Renesanso pradžioje buvo įvykęs pirminis ugdymo atskyrimas nuo namų, perkeltiant jį į mokyklas. Taigi, kai teologija buvo atskirta nuo Bažnyčios, pastarosios vaidmuo religinio ugdymo srityje buvo visiškai prarastas. Toks mokyklų ir teologijos atskyrimas nuo Bažnyčios davė impulsą individualizmui, kuris ir buvo akcentuojamas

¹²⁶ Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 69. „Gregory VII (Hildebrand, 1073–1085) opened the series of great popes who, through their moral strength, but also through intrigue and war, shook off the tutelage of the German emperors and claimed to be not only the spiritual, but also the political rulers of Europe.“

¹²⁷ Popiežių istorija nuo šv. Petro iki Benedikto XVI / L.-T. Melgar Gil. Kaunas: Šviesa. 2008. P. 225.

¹²⁸ Būtent „XI–XII a. mistika buvo glaudžiai susijusi su Dievo išgyvenimu bei žmogaus ir pasaulio būties prasmingumo patyrimu. Teologai mistikai siekė žinojimą paversti mistine kontempliacija, apjungdami mistiką ir scholastiką.“ Stančienė D. M., Žilionis J. Ankstyvoji scholastika: ugdymo filosofijos metmenys. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 2010. P. 126.

¹²⁹ Ulich R. Ten pat. P. 92. Todėl Tomas Akvinielis parašė *Summa Theologica* (1265–1274 m.), kuris yra teologijos pamatas. Kiti jo darbai: „Problems of Truth“ (*Questiones Disputatae de Veritate*); „Concerning the Teacher“ (*De Magistro*). „Dar vienas iš tokių autorių yra Hugh of St. Victor (1097–1141), kuris parašė daugybę Biblijos komentarų ir sistematinį viduramžių ugdymo darbą *Didascalicon*, arba *Eruditio Didascalica*, kuriame atskleidžiamas jo žmogiškos egzistencijos religinis konceptas, paremtas trumpu veikalu „On Exiel“. Be to, „Tomas Akvinielis yra parašęs apie 90 didesnių ir mažesnių veikalų“. Filosofijos istorijos chrestomatija: viduramžiai. Vilnius: Mintis. 1980. P. 407.

Renesanso laikotarpiu.¹³⁰ Todėl atsirado visai naujas ugdymo tikslas, besiskiriantis nuo pirmaisiais amžiais, Bažnyčios tėvų laikotarpiu ir viduramžiais įvardyto religinio ugdymo tikslo. Kaip jau minėta, prieš Renesansą ugdymo tikslas buvo bendrauti ir būti su Dievu, asmenine patirtimi ir kasdieniu gyvenimu liudyti bei perteikti esamą tikrovę. Tačiau Renesanso laikotarpiu svarbiausia – universalus išsilavinęs žmogus, kuriuo siekiama tapti per savarankiškumą ir metodišką bei sistemingą discipliną. Nebelieka vietos Dievo darbui. Renesanso žmogus yra „išauklėtas ir doras žmogus, <...> kuris ugdo pats save ir puikiai bendradarbiauja tiek su vyrais, tiek su moterimis. Poetiškumas ir vaizduojamasis menas, stilius ir forma yra jo aukščiausios tvarkos, išsilavinimo dorybės, ir jis nori, kad jo vaikai studijuotų literatūrą ir istoriją, o ne vien kankinių (kankinysčių) legendas. Tai davė impulsą pakeisti studijų programas.“¹³¹ Tokio krikščioniškojo ugdymo atstovai humanistai buvo Leonas Batista (*Leon Battista Alberti*)¹³², kardinolas Jokūbas Sadoletas (*Jacopo Sadoletto*)¹³³, 1477–1547), Chuanas Luisu Vyvas (*Juan Luis Vives*)¹³⁴, 1592–1540) ir Erazmas Roterdamietis (*Desiderius Erasmus of Rotterdam*)¹³⁵,

¹³⁰ „<...>. Scholastikos periodas patyrė nuosmukį XIV a. Už šį smukimą yra atsakingi Italijus Petrarka (*Italy Petrarch*, 1304–1374), Aleksandras Hegijus (*Alexander Hegius*, ca. 1433–1498, of Heek in Westphalia), mokinys Tomas Kempietis (*Thomas a Kempis*), Erazmas Roterdamietis (*Erasmus of Rotterdam*), popiežius Adrianas VI (*Pope Hadrian VI*), kuris per vėlai sugalvojo reformuoti Bažnyčios kuriją ir jos atsakomybes, Rudolfas Agrikola (*Rudolph Agricola*); jie palaikė idėją, arba nepajėgė išlaikyti senosios, atskirdami universitetus bei kitas mokyklas nuo vienuolynų ir mokydami teologijos atskirai nuo Bažnyčios; pastūmėjo „nuo viduramžių ekleziastizmo į reformuotojų religinį individualizmą“.“ *Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition*. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 92.

¹³¹ *Ulich R.* Ten pat. P. 95. Iš anglų k. vertė A. V. „In their suggestions about physical and mental hygiene and the methods of teaching and learning they do not go far beyond the late medieval writers. However, the Renaissance reveals itself in the different conception of the purpose of education. The world is no longer an “exile” as For Hugh of St. Victor and Dionysius the Carthusian, but a challenge for the independent, disciplined, all-round educated man. The new *uono universale* is everything but an ascetic. He is a “gentleman” who cultivates himself and his taste in contact with men and women of excellence. Poetry and the fine arts, style and form are for him values of the highest order, and he wants his children to study literature and history, not merely the legends of martyrs. The old trivium and quadrivium gives way to a more timely program of study.“ „The ideal of the *uono universale* reflected the change from the other worldly transcendentalism of the Middle Ages to a more autonomous aspect of the person as well as a higher appreciation of earthly values such as honor, the glory of the family, the striving for person excellence, the emphasis on manners, and the elevation of service to country above all other duties. Many of these values are more Greek than Christian. They have helped produce a spirit of nationalism from which we still suffer. They have also created the image of the “gentleman” which has penetrated the schools of the privileged and which, if viewed from the point of view of an Erasmus, would be more a compromise between selfishness and polite behaviour than an ethical solution, even when combined with the adjective “Christian”. Yet, the gentleman ideal, because it aimed at the formation of character within the affairs of life rather than at erudition, could adopt itself to social and ethical changes until it received its finest formulation by Cardinal John Henry Newman in his *Idea of the University*.“

¹³² Šio italų humanisto veikalas yra *On the Family (Dealla Famiglia)*. *Ulich R.* Ten pat. P. 95-96.

¹³³ Jis dirbo ugdymo srityje. Jo veikalas – *On Education*. Be to, kardinolas daug dėmesio skyrė krikščioniškajam ugdymui humanizme. *Ulich R.* Ten pat. P. 96-99.

¹³⁴ Jis buvo Erazmo Roterdamiečio ir Tomo Moro draugas, dėstė teisę ir kitas humanitarines disciplinas Oksfordo universitete tol, kol susipyko su karaliumi Henriku VIII. Šio pykčio priežastis buvo karaliaus skrybos su Kotryna Aragoniete (*Catherine of Aragon*), kurioms jis nepritarė. Ch. L. Vyvas buvo skrupulingesnis dėl religinių įsitikimų nei kardinolas J. Sadoletas. Tai aiškiai matyti jo veikale *On the Teaching of the Arts*. *Ulich R.* Ten pat. P. 99-100. Filosofijos istorijos chrestomatija: renesansas. Vilnius: Mintis. 1984. P. 194.

¹³⁵ Erazmas Roterdamietis daug dėmesio skyrė Naujajam Testamentui, graikų ir lotynų vertimams, studijavo Bažnyčios tėvų darbus, nes, jo manymu, humanistas turi matyti ateitį, t. y turėti jos viziją. Be to, jis pabrėžė religinės praktikos paprastumą ir pasisakė prieš Bažnyčios institucionalizavimą. Tai patvirtina jo atsisakymas

1466–1536)¹³⁶. Tačiau šiuo laikotarpiu krikščioniškojo ugdymo liniją tęsė Liuteris, kuris prieš tapdamas revoliucionieriumi buvo griežtas konservatorius ir parašė du pagrindinius ugdyti skirtus mažąjį ir didįjį katekizmus.¹³⁷ „Mažasis katekizmas, skirtas vaikams ir pasauliečiams, didysis katekizmas, skirtas dvasininkijai ir mokytojams“¹³⁸. Tačiau tai buvo protestantiški katekizmai, kuriais, pasak prof. R. Ulich, naudojosi tiek katalikų, tiek protestantų mokyklos, ir tai suartino šias dvi krikščioniškąsias denominacijas keliems amžiams.¹³⁹ Bet Tridento susirinkimo rūpesčiu buvo patvirtintas katalikiškas katekizmas, kurį privalėjo naudoti visos katalikiškosios mokyklos. Todėl atviras lieka diskusinis klausimas: ar abiejų šalių parašyti katekizmai buvo priešastis šioms denominacijoms suartėti? Vis dėlto, kad ir koks būtų katekizmas – katalikiškas ar protestantiškas, ugdymo pamatu tampa sistemingai sudėliotos tikėjimo dogmos, kurias kviečiama studijuoti, o ne tikėjimo patirties perdavimas (asmeninė patirtis nebesvarbi). Dar daugiau sistemiškumo, tik jau į katalikiškąjį ugdymą, įvedė jėzuitai; jiems net patirtis turi tam tikrą sistemą. Tai atsispindi Ignaco Lojolos (*Ignatius of Loyola*)¹⁴⁰ darbuose (1491–1556). Yra žinomos jo *Dvasinės pratybos*¹⁴¹, skirtos mokiniams, bet „labiausiai pagarsėjo veikalas *Ratio Studiorum*, išleistas 1599 m., po penkiolikos metų bendradarbiavimo su žinomiausiais jėzuitų lyderiais; ši knyga yra įtaigiausia ir susijusi su Vakarų pasaulio ugdymo programomis.“¹⁴² Ugdymo svarbos pabrėžimas jėzuitų darbuose tampa visos ugdymo sistemos

testamentu palikti Bažnyčiai pinigais (tai kunigui lyg ir privaloma) ir priimti kunigą bei atlikti išpažintį mirties patalę. Jis norėjo politinės organizacijos, visiems skleidžiančios taiką ir teisingumą, – tai panašu į modernios demokratinės valstybės idėją, – ir ugdymo, kuris sujungtų intelektualaus elito ugdymą su žmonių apsišvietimu, kaip visumos. „*Summa nostrae religionis pax est et unanimitas*“ (Mūsų religijos esmė yra taika ir santarvė). Jis norėjo atkurti krikščioniškojo mokymo paprastumą, atverti protą išminčiai ir klasikiniam grožiui, tikėjosi būti vienoje gretoje su Origenu, Klemensu, draugu Luisu Vyvu (*Louis Vives*). Erazmas Roterdamietis atkreipė dėmesį į mokytoją ir mokinius bei jų meilę mokytojui. Mokykla turi būti vieta, kurioje vaikai džiūgauja, nes gali suprasti ir panaudoti gerą kalbą, rašymo ir gyvenimo stilių. Žinoma, Liuteris kandžiai kalbėjo apie Erazmą Roterdamietį dėl jo disertacijos, parengtos Reformacijos pagrindu. Katalikiškosiose šalyse erazmininkai buvo persekiojami, o Tridento susirinkimas (1545–1563 m.) uždraudė kai kurias Erazmo Roterdamiečio knygas *Index Librorum Prohibitorum*. Jo žymiausia knyga *Proverbs or Adages out of the Chiliades (Adagiorum Chiliades)* buvo pasmerкта. Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 100. Filosofijos istorijos chrestomatija: renesansas. Vilnius: Mintis. 1984. P. 145–147.

¹³⁶ Ulich R. Ten pat. P. 95–102.

¹³⁷ Ten pat. P. 107.

¹³⁸ Ten pat. P. 290. Iš anglų k. vertė A. V. „*Smaller Catechism*, meant for children and laymen, and *Large Catechism*, for clergymen and teachers.“

¹³⁹ Ten pat. P. 119–120. „The majority of our modern teachers, afraid of mechanical learning and verbal indoctrination as obstacles to the development of the learner’s personality, consider the old catechisms obsolete, though they are still in use in some Catholic and Protestant school. But whatever the differences of judgment, for several centuries the catechisms kept the members of the various Christian denominations closely aware of their creed and of its moral postulates. They formed an essential part in the formation of Western Christianity from the sixteenth up to the nineteenth centuries.“

¹⁴⁰ Įkūrė Jėzuitų ordiną, patvirtintą popiežiaus Pauliaus III bule *Regimini Militantis Ecclesiae* 1540 m. Grickevičius A. Bažnyčios istorija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2003. P. 235.

¹⁴¹ Šv. Ignacas Lojola. Dvasinės pratybos. USA: Lietuvos jėzuitų provincijos leidinys. 1993.

¹⁴² Ulich R. Ten pat. P. 125. Minėta knyga buvo naudojama visur: instituteuose, mokyklose ir kt.

pamatu. Jėzuitai ne tik buvo protestantų ugdytojai¹⁴³, bet ir pateikė Bažnyčios mokymo įvadą jaunimui¹⁴⁴, išryškino naują katechetinio mokymo formą, t. y. misijų veiklą, kurios dėka buvo steigiamos mokyklos vargšams ir kunigų seminarijos¹⁴⁵. Tačiau svarbiausia – jų pastangomis buvo pradėta rengti Katekizmą.¹⁴⁶ „1554 m. jėzuitas Peteris Canisiusas išleido *Summa Doctrinae et Institutionis Christianae*, po dvejų metų – sutrumpintą ir dažnai verčiamą Katekizmą pavadinimu *Institutiones Christianae sive Catechismus Catholicus*. Šis Katekizmas po Tridento susirinkimo tapo *Catechismus Romanus* or *Roman Catechism* (1570). <...>. Tuo pačiu metu Tridento susirinkimas pateikė uždraustų knygų katalogą (*Index Librorum Prohibitorum*), kad galėtų kontroliuoti ugdymo ir moralės klausimus, ir klusnumo gaires, kad padėtų jaunimą mokyti klusnumo.“¹⁴⁷

Taigi, galima teigti, kad humanizmas paskatino sistematizuoti tikėjimo (religijos) sferą. Klestint humanizmui, religinis ugdymas imtas laikyti sistema, pagrįsta Bažnyčios raštu – Katekizmu. Religinio ugdymo pagrindas jau buvo ne kasdienė praktika (nes asmeninė patirtis tapo visiškai nesvarbi), o oficialus sistemingai sudėliotų tikėjimo dogmų perdavimas. Tad išsilavinęs žmogus ėmė ugdyti pats save. Pasikeitė ugdytojų vaidmuo: ugdytojas, t. y. mokytojas, turi ugdyti naudodamasis sisteminėmis žiniomis. Tai galima padaryti tik turint naują tų žinių perteikimo sistemą ir struktūrą. Tam mokyklose iš pradžių pasitarnavo protestantiški katekizmai, vėliau – ir katalikiškasis Katekizmas. Be to, tuo metu Tridento susirinkimas ne tik patvirtino katalikiškąjį visuotinę Bažnyčioje naudojamą katekizmą, bet ir davė stimulą

¹⁴³ Pagrindinis jėzuitas, kuris vadinamas protestantų ugdytoju, Renesanso humanistu, klasikinės gimnazijos įkūrėju, buvo Jonas Sturmietis iš Strasbūro (*Johannes Sturm of Strasbourg*). Ulich R. Ten pat. P. 133.

¹⁴⁴ Svarbūs jėzuitų naudojami dokumentai, skirti ugdyti: *On the Training of Youth in the Greek and Latin Languages (De ratione liberorum instituendorum litteris graecis et latinis)*, t. y. *Ratio studiorum* rinkinys; svarbiausias ir yra Bažnyčios mokymo įvadas jaunimui. Grickevičius A. Bažnyčios istorija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2003. P. 236.

¹⁴⁵ Italų jėzuitas Antanas Posevinas (*Antonio Possevino*, 1533–1611) buvo puikus karys ir diplomatas, skyrė daug dėmesio misijų veiklai: *Catechetical Letter*. 1573 m. jis buvo mokslo sekretorius Romoje, 1577–1587 m. – popiežiaus legatas Švedijoje, Rusijoje ir Lenkijoje. Jis įsteigė mokyklų vargšams ir kunigų seminarijų Bohemijoje, Prūsijoje ir Lenkijoje. Paduvoje tapo šv. Pranciškaus Saleziečio (*St Francis of Sales*) mokytoju, dirbo kaip Bažnyčios diplomatas įvairiose Šiaurės Italijos vietovėse. Dirbo ir ugdymo srityje: *Selected Library*, originalus pavadinimas – *Bibliotheca Selecta, qua agitur de Ratione Studiorum in Historia, Disciplinis et Salute omnium procuranda* (Rome, 1593). Jo veikaluose – „informacija apie katalikiško ugdymo principus ir doktriną, kad katalikai pasauliečiai žinotų.“ „Jis atvėrė galimybę plisti misijiniam Bažnyčios darbui. Jo frazė *urbi et orbi* dabar daug plačiau žinoma ir reiškia daug daugiau nei tuomet.“ Savo knygos *Selected Library* pirmajame skyriuje jis rašė apie kultūros integruotumą religijos, ypač ugdymo, srityje (*Cultura Ingeniorum*). Jo bendražygis buvo ir šv. Vincentas Paulietis (*St Vincent de Paul*, 1576–1660), kuris įkūrė Misijų kunigų kongregaciją (*Congregation de la Mission*, arba *Lazarites*); į šį misionierišką darbą įtraukė ir moteris. Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 133–142.

¹⁴⁶ Ulich R. Ten pat. P. 142–143.

¹⁴⁷ Ten pat. P. 143–144. Iš anglų k. vertė A. V. „In 1554 there had already appeared the *Summa Doctrinae et Institutionis Christianae* by the Jesuit Peter Canisius and two years later his shorter and often translated catechism under the title *Institutiones Christianae sive Catechismus Catholicus*. The Catechism resulting from the suggestions of the Council of Trent was the *Catechismus Romanus* or *Roman Catechism* (1570), prepared by a committee of eminent priests under the spiritual guidance of Cardinal Carlo Borromeo. <...> Besides a catechism, the Council of Trent initiated also a catalogue of the forbidden books (*Index Librorum Prohibitorum*), intended to give the Church control over publishing and reading of books touching on matters religious and moral.“

suderinti du skirtingus komponentus – ugdymą ir labdarą. Taip religinis ugdymas tapo tik bendrojo ugdymo, žinių dalis ir nebeapėrė viso žmogaus gyvenimo, kaip buvo iki tol.

Dėl šios priežasties atsirado grupių, tokių kaip naujasis angliškasis puritanizmas¹⁴⁸, pietizmas¹⁴⁹ (kuris buvo atsakas į protestantų eklezianizmą), maištaujančių, neigiančių tokią tikėjimo sistematizavimą ir pereinančių į perdėtą pamaldumą bei pedantiškumą. Jos bandė pateikti kitokią religinio ugdymo sampratą, siejamą su visišku pamaldumu atmetant ir ignoruojant protą; katalikiškojo humanizmo atstovai, priešingai, atmetė asmeninę patirtį ir išaukštino protą. Vis dėlto būta ir gerų dalykų, kuriuos katalikai naudoja ir šiandien bei kurie yra tapę katechezės dalimi. Jau kvakeriai¹⁵⁰, vieni iš pietizmo atstovų, daug dėmesio skyrė ugdymui už mokyklos ribų, ten, kur vaikai auga ir kur šalia esanti bendruomenė gali prisidėti prie ugdymo. Jie taip pat padarė lemiamą įtaką sekmadieninės mokyklos sistemai, – tai buvo suaugusiųjų ugdymo pradžia. Pietizmo atstovas Augustas Hermannas France'as (1663), ugdymo ir religinio ugdymo filantropas, paveikė ugdymo įstatymų leidybą, legalizavo ugdymą

¹⁴⁸ Jo atstovai yra vadinamieji žmonės iš senosios Anglijos, nors ir atsikėlę iš Šveicarijos. Jie yra linę viską arba sudievinanti, arba sudemoninti, bijo pasaulio, yra individualistai ir nuo visų užsidarę. Žinoma, šie žmonės pedantiški, fanatiški, nemėgsta liesti vaikų temos ir sujungti logikos su žiaurumu. Be to, jų jaunų žmonių ugdymas visiškai skiriasi nuo kitų ugdymo, nes jie pedantiškai aukština didybę ir transcendenciją. Dėl šios priežasties jie turi savo mokyklas ir šeimas, kurios, jų nuomone, aukštesnio lygio. Visas jų gyvenimas tobulas ir sterilus. *Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition*. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 146–197.

¹⁴⁹ Šios krypties pagrindinis atstovas yra Džonas Amosas Komenijus (*John Amos Comenius*, 1592–?), kuris gimė Moravijoje, vėliau gyveno Lenkijoje, Vokietijoje, Švedijoje, Anglijoje ir Olandijoje. Jo veikalai: *The Way of Light (Via Lucis*, 1668), *Great Didactic (Didactica Magna*, 1632). J. A. Komenijus pabrėžė ankstyvosios religinės įtakos svarbą, tačiau sujungė, kaip spėjama, transcendentalizmą ir empirizmą, turėdamas superviziją, ir susiejo su metodais *realistic insight* ir utopianizmu. „Pietistai su juo priešakyje stengiasi įrodyti Dievą per gamtą, prigimtį; jie manė, kad Dievas yra visos gamtos (prigimties) pradžia ir pabaiga bei krikščioniškoji atodanga, kaip Alfos ir Omegos žinojimas. Jie iš esmės įsitikinę, kad kryžius „yra saugus tikėjimo gyvenimas – *is the safest path of life*“, ir mes pasiekiame savo vietą, mūsų išganymas saugus, kai perkeliame našta Kristui, kertiniam akmeniui. Ši krikščioniškoji tradicija yra „nenatūrali“. Ugdymas taip pat nėra tik greitų induktyvių metodų pagrindas ir ne tik psichologinis mokymas, negali būti tik mokslinis lygmuo; žinoma, socialinės filosofijos ir etikos formos turėtų turėti transcendentinės tikrovės intarpų. Taigi, J. A. Komenijus supainiojo ir ugdymo sistemą. Jo krikščioniškasis *supernaturalism* – visko vyksmas tik žmogaus prote, be patirties. Ta pačia kryptimi ėjo ir Ž. Ž. Ruso, vokiečių filantropas J. H. Pestalocis, F. Froebelis ir galiausiai J. Herbartas, pirmasis pradėjęs aiškiai kalbėti apie ugdymo logiką. Bet religinis ugdymas nėra metodologinė problema. Juk galima sukurti kad ir gražiausią pedagoginę sistemą, bet ar bus aišku, kaip ji veikia?“ *Ulich R. Ten pat*. P. 146–197.

¹⁵⁰ Kvakeriai labai paprastai suprato buvimą šalia Dievo: panašiai kaip J. A. Komenijus (*Comenius*), jie mokė, kad Šviesa nešviečia silpname prote. Kaip ir ankstyvieji krikščionys, ankstyvieji kvakeriai manė, kad tiesa pakeis pasaulį. Jie nekovojo su pajuoka ir kankinyte, taip pat buvo kankiniai. Jie nesilaikė oficialios teologijos. 1673 m. Robertas Barclay parašė jiems katekizmą. Jie nevengė asketiškų gyvenimo elementų ir neturėjo jokių himnų, bet pasižymėjo panteistiniu religiniu žvilgsniu. Kvakeriams dieviškumas ir tikrovė nebuvo susiję, jie nesidomėjo tikrove. Anglijos ir Amerikos, ypač Pensilvanijos, mokyklose buvo mokomasi trijų pagrindinių dalykų kaip trijų mokslo šakų: matematikos, jūrininkystės ir užsienio kalbų. Klasėse niekada nebūdavo žaidžiama vaidmenimis. Ir Benjaminas Fraklinas, nors ir nebuvo kvakeris, rekomendavo jų akademijas draugams. Vadinamasis kvakerių realizmas (angl. *Quaker realism*) yra susijęs su faktu, kad dauguma kvakerių tapo turtingi, ir patvirtina paradoksą, kad aukštas dvasingumo lygis, išskyrus asketų, atneša praktinę sėkmę. Kvakerių mokyklose diegiamos vertybės sustiprina krikščionio charakterį. Knygoje *Quaker Education* apibūdinami keturi dalykai: pirmiausiai – religinio atsargumo ugdymas (angl. *religiously guarded*), – tai skirta mokytojams. Antras kvakerių tikslas – „pacifizmas“; tai nėra vien disciplina ir metodas, bet vidinio teisingumo jausmo pabudininimas mokinių širdyse. Vienodai ir kartu, t. y. vienoje klasėje, yra ugdomi abiejų lyčių ir įvairių rasių žmonės, – svarbus vienodumas ir lygybė. Ir ketvirtas dalykas – *simplicity*, aprangos, kalbos, laikysenos paprastumas, mokinio sąžiningumas ir vengimas tuščiažodžiauti įvairiomis temomis. *Ulich R. Ten pat*. P. 146–197.

Vokietijoje.¹⁵¹ Taigi, galima teigti, kad yra ir teigiamų religinio ugdymo aspektų, kuriuos nulėmė humanizmas, įkvėpęs naujų idėjų ir leidęs padaryti naujų atradimų.

Vis dėlto po Tridento susirinkimo (1545–1563) susidurta ir su kitais kraštutinumais. Iš kilo tokie mąstytojai kaip Fransisas Beikonas (*Francis Bacon*¹⁵², 1561–1626), natūralistai Tomasas Hobsas (*Thomas Hobbes*¹⁵³, 1588–1679) ir Baruchas de Spinoza (*Baruch de Spinoza*¹⁵⁴, 1632–1677), viską galintys apskaičiuoti ir leidžiantys plėtotis visiškai minties laisvei. Religija nebesieta su vidine patirtimi, tuo, kas neapskaičiuojama, nepamatuojama. Kadangi žmogus yra *nature*, o Dievas – *supernature*, tai Dievui nėra ką veikti su *nature*.¹⁵⁵ O B. de Spinoza „<...> laikė Bibliją istoriniu dokumentu ir nutraukė biblinio pažodiškumo grandines; jis taip pat nutiesė tiltą virš bedugnės tarp *natural* ir *supernatural*; tai – kosminės vienybės ir pasaulio kokybės požymis.“¹⁵⁶

Taigi, kitos grupės perteikė kitokią religinio ugdymo specifiką ir ypatybes nei katalikiškasis humanizmas. Iš vienos pusės, perdėto ir kraštutinio religinio ugdymo samprata siejama su perdėtu pamaldumu ir pedantiškumu, iš kitos pusės, – su religinio ugdymo specifika, tokia kaip religinio ugdymo atsiradimas už mokyklos ribų, sekmadieninės mokyklėlės, kurias vėliau perėmė patys katalikai. Vis dėlto būtina išlaikyti pusiausvyrą tarp asmeninės patirties ir žinių. Naujos religinio ugdymo sampratos paieška ir paskatino taip nuklysti į vieną ar kitą pusę.

Tad galima teigti, kad Renesanso laikotarpiu religinio ugdymo pagrindinis ypatumas yra sistemingas tikėjimo perdavimas, nepaliekant vietos asmeninei patirčiai. Kadangi asmuo pats save ugdo, pasikeičia ugdytojo vaidmuo. Asmuo, tampantis ugdytoju, turi suprasti sistemą,

¹⁵¹ Ulich R. A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 146–197.

¹⁵² Knygose *Instauratio Magna* ir *Novum Organon* F. Beikonas rašo apie „žmogiško proto stabus“ kaip kontrastą dieviškai idėjai: tai – šeimos stabai, frakcijos (karstų), rinkos stabai, teatro stabai ir t. t. Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F. Filosofijos atlasas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 95.

¹⁵³ „Tomasas Hobsas veikale *Leviathanas (Leviathan)* smogė į Evangelijos centrą: reikalingumas dieviškos malonės ir žmogaus bendrystės su Dievu pirmenybė.“ Be to, „Hobsas paruošė sistemingą ir nesumišusią dogmos *cuius regio, eius religio* teoriją.“ Visa tai galima skaityti jo veikale: *The Leviathan, or the Matter, Form and Power of a Commonwealth, Ecclesiastical and Civil*, kuriame puikiai sujungiamą prigimtine teise su Dievo teise, abu inkorporuoti į valstybės teisinius aktus, – tai užtikrina ir šalies vyriausybės stabilumą. Hobsas išryškino valstybinį absoliutizmą; religija, kaip vidinė patirtis, jo visiškai nedomino. Ulich R. Ten pat. P. 198–202.

¹⁵⁴ B. de Spinoza buvo arogantiškas, mėgo kontroliuoti žmogaus pamaldumą (tiksliau sakant, vyrų pamaldumą) ir per tai – laisvę. T. Hobsas netikėjo (kaip B. de Spinoza) pliuralizmu ar tolerancija kaip savaimine vertybe. „Hobsas nebuvo išvaduotojas, o Spinoza buvo, nes teologinio pasaulio siaubui jis laikė Bibliją istoriniu dokumentu ir nutraukė biblinio pažodiškumo grandines; jis taip pat nutiesė tiltą virš bedugnės tarp *natural* ir *supernatural*. Spinozos traktatas *Tractatus Theologico-Politicus*, kuriame pirmą kartą buvo pavartota frazė „Libertas philosophandi“ (idėjos, mąstymo, minties laisvė), tapo pagrindiniu universiteto tyrimų ir mokymų konceptu. Ulich R. P. 198–202.

¹⁵⁵ Ulich R. Ten pat. P. 198–202.

¹⁵⁶ Ten pat. P. 201. Iš anglų k. vertė A. V. „Hobbes was not a liberator, but Spinoza was, because to the horror of the theological world he saw the Bible as a historical document and thus broke the chains of biblical literalism; he also bridged the gap between the “natural” and the “supernatural” and thus – like the Stoic philosophers at the time of Christ – attributed to the world the quality of cosmic unity.“ „For this reason he could become the inspirer of poets, among them Goethe, of liberal theologinians, such as Schleiermacher, and of idealist philosophers, such as Schelling, whose thought was a formative element in the world view of Ralph Waldo Emerson in America, and to a larger degree, of existentialism in Europe.“

kad galėtų padėti ją suprasti kitam. Todėl religinis ugdymas Renesanso laikotarpiu buvo suprantamas kaip sistemingas žinių perdavimas mokykloje asmeniui, kuris pats atsako už savo ugdymą.

Išskirtoje ketvirtojoje – Švietimo epochoje dar labiau pakito religinio ugdymo samprata, tačiau ją skirtingai pateikė dvi pagrindinės to amžiaus kryptys – racionalizmas ir romantizmas. Pabrėžtina, kad tuomet Katalikų Bažnyčia ugdymo srityje išgyveno sąstingį. Dėl šios priežasties disertacijoje pateikiama protestantiškojo religinio ugdymo samprata, kurią perėmė ir katalikai. Todėl pirmiausiai reikėtų trumpai aptarti Šviečiamąjo amžiaus nuostatą, po to racionalizmo, romantizmo ir galiausiai – religinio ugdymo sampratą.

Religinė patirtis, kurią labai sudėtinga nusakyti žodžiais ir kuri peržengia proto suvokimo ribas, tapo nebepriimama kaip tikrovė. Viskas, kas realu, turėjo būti suprantama protu. Žmogus pradėjo pasikliauti tik protu.¹⁵⁷ Taip jį išskirti ir išaukštinti buvo būdinga Šviečiamąjo amžiaus ir tolerancijos epochai: prof. dr. R. Ulichas pabrėžia, kad „beveik vos ne kiekvienas šių dienų „-izmas“ jau egzistavo ar iškilo Šviečiamajame amžiuje“¹⁵⁸. Tai aiškiai parodo, kad racionalizmas paskatino ne tik viešosios, bet ir privačios erdvės pokyčius, nes keitėsi pasaulio, žmogaus supratimas ir savivoka. Taigi, viena vertus, Šviečiamasis amžius nuvertino asmeninę patirtį, antra vertus, išaukštino protą. O romantizmas kreipė dėmesį į tai, kas viršija protą, skatino jautrumą.

Romantizmo judėjimo atstovai, pvz., šveicaras Žanas Žakas Ruso (*Jean Jacques Rousseau*), kuris sukūrė „negatyviojo ugdymo“ terminą, jo mokinys Johanas Heinrichas Pestalocis (*Johann Heinrich Pestalozzi*, 1746–1827) ir vokiečių protestantų kapelionas Frydrichas Šlėjermacheris (*Friedrich Schleiermacher*, 1768–1834), stengėsi pakeisti ne tik religinio ugdymo išraišką, bet ir vietą. Religinis ugdymas daugiausiai rėmėsi Katekizmu ir Šventuoju Raštu. Tačiau J. H. Pestalocio esė, skirtos religiniam ugdymui, įrodo, kad „jam buvo žinomi religinio ugdymo sunkumai ir Biblijos sudėtingumas, ir jis norėjo, kad vaikams būtų paaiškinamos paprasčiausios ir įspūdingiausios Biblijos vietos. Jis nepritarė katekizmo naudojimui ir, nė nereikia sakyti, visam tradiciškumui bei skirstymui pagal denominacijas. Jis labiau norėjo, kad religija taptų ugdymo proceso dalimi“.¹⁵⁹ Mat visada aktualus yra klausimas,

¹⁵⁷ Šioje epochoje didžiausias mąstytojas yra Imanuelis Kantas (*Immanuel Kant*, 1724–1894), parašęs epochinį veikalą *Grynojo proto kritika*, kuriame net yra įvertinama žmogaus pažinimo galia. *Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F.* P. 137.

¹⁵⁸ *Ulich R.* *A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition.* New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. P. 207. Iš anglų k. vertė A. V. „But during the eighteenth century there appeared, or reappeared, too many heretical opinions to be suppressed by fire and sword; atheism, materialism, naturalism, pantheism, cynicism, sensualism, deism and its inevitable companion, “natural religions.” Almost every one of the present-day “isms” already existed or emerged during Enlightenment.“

¹⁵⁹ *Ulich R.* P. 225–233. Iš anglų k. vertė A. V. „He wrote several essays on this subject which prove that he was not unaware of the difficulty in religious instruction and of the complexity of the Bible of which he wanted the most

ar ugdymas be religijos gali būti suprantamas kaip ugdymas. Juk ugdant svarbus yra išorinių ir vidinių aktų, kurie sudaro vientisą procesą, sąveikavimas. Kitaip sakant, reikalinga ne tik ugdyti suvokimą, bet ir pabrėžti asmenybės savybes, dorą.¹⁶⁰ Tuomet toks ugdymas suvokiamas kaip religinis. Tačiau tokio religinio ugdymo vieta buvo tik mokykla, ir jis baigdavosi išėjus iš mokyklos teritorijos. F. Šlėjermacheris praplėtė siauras to meto ugdymo ribas, perkeldamas religinį ugdymą pirmiausiai į šeimą. Anot jo, „jaunimas turėtų mokytis religijos iš paskirtų asmenų bažnyčioje, taip būtų papildomas šeimos ugdymas. <...>. Jeigu šeima ir Bažnyčia negali pasirūpinti ugdymu, vien valstybė to irgi negali padaryti, – tai turi daryti abi pusės. Jo [F. Šlėjermacherio] paskaitose tradiciškai pabrėžiama būtinybė aiškinti Bibliją ir kulto, kaip gyvenimo krikščioniškoje bendruomenėje pagrindo, reikšmė.“¹⁶¹ Kaip religinio ugdymo pagrindą, jis nurodė šeimą, po to Bažnyčią ir mokyklą, kaip valstybės instituciją. Šios trys religinio ugdymo vietos turėtų sąveikauti, eiti išvien, o ne atskirai. Nors mokslininkai kuria F. Šlėjermacherio paveikslą kaip tokio, kuris buvo susirūpinęs dėl išsilavinusiųjų apatijos visų religinių dalykų atžvilgiu ir viešino liberalaus protestantizmo (neigdamas Liuterio mažąjį ir didįjį katekizmus) bei tradicinės krikščionybės dogmatinio (ne tik neigdamas katekizmą, bet ir perkeldamas religinį ugdymą už mokyklos ribų, kai iškeliamas religinės patirties liudijimas kasdienybėje) dualizmo idėjas¹⁶², tačiau drauge pabrėžė religinio ugdymo svarbą visose sferose, vis dėlto jis darė tiesioginę ir netiesioginę įtaką protestantiškajam religiniam ugdymui.¹⁶³ Taip protestantiškasis ugdymas, kuris rėmėsi bibliiniu pagrindu ir vyko pirmiausiai šeimose, įgavo pranašumą, nes tokį požiūrį perėmė ir daugelis katalikų, supratę, koks svarbus yra įvairios išraiškos religinis ugdymas įvairiose vietose, pradedant nuo šeimos.

simple and impressive parts explained to children. He was opposed to the use of catechisms and, needless to say, against all orthodoxy and denominationalism. Rather he wanted religion to become part of the total educational process, most effective perhaps when not mentioned.“

¹⁶⁰ *Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K.* Lytiškumo ugdymo etika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008. P. 244–246.

¹⁶¹ *Ulich R.* A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968. *Ulich R.* Ten pat. P. 240–241. Iš anglų k. vertė A. V. „If the family and the Church are unable to provide a Christian upbringing, the state, as examples prove, cannot do it either.“ (P. 241).

¹⁶² „Įdomus dalykas, kad eilinio kalbėtojo ugdymas teologams neįdomus, o ugdytojams neįdomi teologija. Jis, būdamas nuošalyje nuo filosofijos skyrių, sąmoningai atvėrė pasibjaurėtiną mūsų istorinės minties ugdymo spragą. Jei ne tam tikras atvejis, jo *Lectures* galėjo tapti valstybine bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo sistema kartu su Platono *Republic* ir rašytojų Komenijaus, Herbarto ir Dewey'aus darbais. Jo ugdymo sistemos rezultatas yra išsamus etinių problemų apmąstymas. Savo darbe *Outline of an Ethical System (Entwurf eines Systems der Sittenlehre)* jis vysto Schellingo „filosofinį identitetą“, kuris yra kontrastas Kanto etiniam dualizmui ir įžūlus bandymas suderinti senąjį kontrastą tarp proto ir prigimties (gamtos) ar laisvės ir determinizmo. Jis paaiškina moralias žmogaus pastangas kaip refleksijos sąveiką tarp dviejų polių, kurie atvėrė jaunąją filosofinio ugdymo dalį. Jis savo etikoje ir *Lectures* pridėda psichologinių ir pedagoginių dimensijų, pripažįsta socialinę dimensiją, vėliau susietą su asmens ir jo žmogiškosios aplinkos santykio paaiškinimu. Pilnatvė ir žmogaus egzistencijos harmonija, pasak autoriaus, yra atrama (ramybė) ne vien jausmingame universalus reikšmingumo bendrume, bet ir sveika sąveika tarp asmens ir jo šeimos, jo šalies ir galiausiai visos žmonijos.“ *Ulich R.* Ten pat. P. 241–242.

¹⁶³ *Ulich R.* Ten pat. P. 243–244. „As the result of the Enlightenment and the general disillusion in the life of the Churches, he cared more about the growing apathy of the educated to all things religious, a greater danger to the future of the faith than the dissent of heretics.“ (P. 243).

Taigi Šviečiamajame amžiuje išaukštinant ir pasikliaujant tik protu, religinė patirtis, kaip tikrovė, buvo ignoruojama. Toks proto iškėlimas dar labiau išryškino religinio ugdymo vietą, t. y. mokyklą, kurioje neperžengiant proto suvokimo ribų buvo perteikiamos tikėjimo tiesos. Kadangi racionalizmas pakeičia ne tik pasaulio ir Dievo, bet ir paties žmogaus sampratą, žinoma, pakinta ir religinio ugdymo samprata. Jeigu yra įvertinama net žmogaus pažinimo galia, viską įmanoma tiksliai apskaičiuoti ir logiškai įvertinti, tai religinis ugdymas tampa tik žinomų teiginių apie Dievą logiškas perteikimas. Tuomet visiškai nebelieka asmeninio, tik patirtimi grindžiamo (o ne logiškai apskaičiuojamo), pažįstamo gyvojo Dievo liudijimo. Patirtis ignoruojama bijant įvardyti Dievo patirtį asmeniniame gyvenime. Galvota, kad jei neįmanoma logiškai pagrįsti, tai negali egzistuoti arba to iš viso nėra. Todėl romantizmo atstovai protestantai stengėsi iškelti tai, kas viršija protą, ir religinio ugdymo pagrindu laikė šeimą, neatmesdami ir Bažnyčios bei mokyklos, kaip religinio ugdymo vietų. Šeimos, kaip pirminio religinio ugdymo šaltinio, iškėlimas yra grįžimas prie pirmųjų amžių religinio ugdymo vietos, kurioje svarbu ne oficialiai perteikti žinias iš katekizmo ir Šventojo Rašto, o liudyti, kaip kasdienybėje gyventi Šventuoju Raštu. Žinoma, romantizmo atstovai, drastiškai atmesdami katekizmo naudojimą religinio ugdymo procese, perėjo į kraštutinumą. Tačiau protestantiškojo religinio ugdymo samprata, t. y. Biblijos aiškinimas šeimoje, bažnyčioje ir mokykloje, jos liudijimas gyvenimu bei perteikimas kasdienybėje, žavėjo ir katalikus, nes Katalikų Bažnyčia šiuo laikotarpiu išgyveno sąstingį.

Išskirtoje penktojoje – modernizmo epochoje buvo bandoma išsivaduoti iš šio sąstingio. Tai padaryti padėjo Vatikano II Susirinkimas, kuriame buvo iš naujo persvarstytos visos gyvenimo sritys, įskaitant ir ugdymą. Vatikano II Susirinkime pateikiant religinio ugdymo dimensijas: substancialistinę, kuri apima uždara (ekskluzyvistinę) ir visa apimančią (inkliuzyvistinę) formas, įgyvendinančiąją (aktualistinę), eschatologinę ir pasaulietinę (sekuliariąją) perspektyvas¹⁶⁴, krikščioniškojo auklėjimo deklaracijoje *Gravissimum educationis* buvo išryškinta visapusiško religinio ugdymo svarba ir privalomumas: „iš tikrųjų dabarties sąlygomis jaunuomenės auklėjimas ir net tam tikras suaugusiųjų ugdymas tampa vis lengvesnis, bet drauge ir būtinesnis. <...>. Visur stengiamasi vis labiau skatinti auklėjimo darbą. Paskelbiamos ir viešais dokumentais patvirtinamos pagrindinės žmonių, ypač vaikų ir tėvų, teisės auklėjimo srityje“ (GE, pratarmė¹⁶⁵). Galima daryti išvadą, kad visi visiems privalo būti mokytojai: „Aš apsigyvensiu tarp jų ir ten vaikštinėsiu; aš būsiu jų Dievas, o jie bus manoji tauta“ (2 Kor 6, 16). Tačiau, popiežiaus Pauliaus VI teigimu, „šiandieninis žmogus labiau klauso

¹⁶⁴ Dimensions in Religious Education // Ed. J. R. McCall. Havertown: CIM Books. 1973. P. 13–35.

¹⁶⁵ Krikščioniškojo auklėjimo deklaracija *Gravissimum educationis*. Pratarmė // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.

liudytojų nei mokytojų <...>¹⁶⁶. Taip Vatikano II Susirinkimas atkūrė pusiausvyrą tarp religinės patirties ir žinių perteikimo, nepasiekdamas nei vieno, nei kito kraštutinumo. Taigi pabrėžtina, kad „religinis ugdymas suvokiamas kaip informuoto, religinę kompetenciją turinčio asmens supratimo perteikimas kitiems apie moralines ir religines problemas, apimant tiek individualią, tiek kolektyvinę gyvenimo sritį, kur ugdoma visa bendruomenė.“¹⁶⁷ Žvelgdamas iš šios perspektyvos, ugdytojas turi pats gyventi Dievo žodžiu, t. y. būti persmelktas Evangelijos, tiksliau – bendrauti su gyvuoju Dievu. Esminis yra ne amžius, o komunikacija. Juk „religiniam ugdymui, kaip pagrindinei Bažnyčios misijai, tenka svarbi užduotis – skelbti Dievo žodį ir jį liudyti. Šiandieniniam pasauliui ypač reikia įtikinamo liudijimo tų, kurių protas ir širdis apšviesti Viešpaties žodžio ir kurie geba atverti daugelio protą ir širdį Dievo amžinojo gyvenimo, kuris nesibaigia, troškimui“¹⁶⁸. Ir nebesvarbu, ar liudijama tiesiogiai, t. y. kalbant akis į akį (prieš Vatikano II Susirinkimą tai buvo vienintelis būdas skelbti Dievą), ar komunikacijos priemonėmis. Šis naujas ugdymo skelbiant Dievo žodį būdas – visuomenės komunikavimo priemonės atsirado popiežiaujant Jonui XXIII ir buvo patvirtintos Vatikano II Susirinkimo. Dievo skelbimo tokiu nauju būdu tikslas – ugdyti asmenis per komunikavimo priemones, neužmirštant ugdyti ir žurnalistų, kino filmų, televizijos laidų autorių bei kitų suinteresuotų asmenų, aktorių, literatūros, kino, radijo, televizijos bei kitų šakų kritikų (IM¹⁶⁹, 15).

Tad modernizmo epochoje Vatikano II Susirinkimas padėjo atkurti pusiausvyrą tarp oficialaus žinių perteikimo ir iš kasdienės praktikos kylančios asmeninės patirties. Susitelkiant į gyvąjį Dievo žodį prisimenama religinio ugdymo pirmiausiai šeimoje, po to kitose sferose svarba. Nauji būdai skelbti Dievą praplėtė religinio ugdymo galimybes. Religinis ugdymas po Vatikano II Susirinkimo suvokiamas daug plačiau nei vien sistemingas žinių perteikimas, o perteikėjas tampa labiau ugdytoju nei mokytoju ir dar labiau – liudytoju. Todėl Vatikano II Susirinkimo pateikta religinio ugdymo samprata ne prieštarauja pirmųjų amžių religinio ugdymo sampratai, o ją papildė pagal modernizmo epochos iššūkius ir galimybes.

Taigi, apžvelgus religinio ugdymo vystymosi istoriją (religinio ugdymo sampratos kaitą) galima daryti išvadą, kad pirmaisiais amžiais religija visiems buvo ugdymo šaltinis (religinė gyvojo Dievo patirtis). Vėliau tarp religijos ir praktikos atsirado atstumas, ir jis tik

¹⁶⁶ *Neves M. N.* Evangelii Nuntiandi: Paul VI's Pastoral Testament to the Church. L'Osservatore Romano. Weekly Edition in English. 17 January, 2001. 10. Prieiga per internetą:

<http://www.ewtn.com/library/CURIA/CBISEVNU.HTM>. Žiūrėta: 2014 06 16, 23:00.

¹⁶⁷ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 7.

¹⁶⁸ *Stumbra S.* Katalikiškojo religingumo raiškos ankstyvojoje jaunystėje ypatumai // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012. 43 (71). P. 114.

¹⁶⁹ Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. P. 15.

didėjo. Religinis ugdymas tapo vien institucinis, o religinė patirtis nebuvo priimta kaip tikrovė, nes peržengė proto ribas. Tačiau Vatikano II Susirinkimas sugrąžino religinį ugdymą bendruomenei, t. y. už jį atsakingi tapo visi, ne tik mokytojai. Pagrindiniu religinio ugdymo principu per visą vystymosi istoriją tapo Jėzaus dialogiškumas – ne pasilikimas monologe, ne žmogaus palikimas vieno, bet siekis bendrauti su Esančiuoju. Tai patvirtina ne tik svarbiausias – asmeninis Gerosios naujienos skelbimo būdas, bet ir bendruomeninis, t. y. vykdomas per liturgiją ir visuomenės komunikacijos priemonėmis. Visų jų pamatas, kaip rašoma 117 (118) psalmėje, „kertinis akmuo“, atmestas statytojų, yra Jėzus, atskleidžiamas evangelijose. Dėl šios priežasties svarbu išryškinti šių religinio ugdymo esminių principų biblinę perspektyvą ir įvardyti pagrindinį modelį, kuris yra profesorių H. Lombaertso ir D. Pollefeyto įvardyto hermeneutinio-bendravimo modelio pamatas.

1.1.2. Biblinė perspektyva: Evangelijos vaidmuo

Biblijos tekstas yra gyvasis Dievo žodis, kilęs iš žodinės ir rašytinės tradicijos. Šią žodinę tradiciją perteikė įkvėpti, nors ir nuodėmingi, žmonės, todėl Dievas galėjo rašyti ir rašo tiesias linijas ant žmogaus parašytų kreivų linijų. Taip Biblijos tekstą, kuriame slypi ir žmonių padarytos nuodėmės bei nusikaltimai, Dievas ištaiso savo veikiančia malone (2 *Sam* 11–12; *Apd* 9, 1–31; *Mt* 26, 30–75). Tai – tikroviškumo dimensija.¹⁷⁰ Šiame procese sąveikavo – bendradarbiavo dieviškasis ir žmogiškasis autoriai. Tačiau Biblijos tekstas ir šiandien nėra tik paprastas tekstas, pasakojimas, tai – Žodis, kuris skirtas kiekvienam. Galima remtis K. Barto (*K. Barth*) Žodžio teologijos prieiga, kad „<...> Dievo žodis yra ne mirusi Rašto raidė, o gyvasis Kristus. <...> tai įvykis, kuriame skaitytojas netikėtai šiandien susiduria su Dievu“¹⁷¹. Žvelgiant iš šios perspektyvos matyti, kad Žodis tampa gyvas, o jei Jis gyvas, tai yra ne monologas, o dialogas. Žmogus kviečiamas į dialogą su Žodžiu. Evangelijos pagal Joną pradžioje rašoma: „Pradžioje buvo Žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas. <...> Visa per jį atsirado, ir be jo neatsirado nieko, kas tik yra atsiradę.“ (*Jn* 1, 1. 3). Ir šis, kaip rašo popiežius Benediktas XVI, „žmogus Jėzus yra Žodžio, amžinojo dieviškojo *Logos* gyvenimas šiame pasaulyje. Jėzaus „kūnas“, Jo žmogiškoji egzistencija, yra Žodžio „palapinė“¹⁷². Taip Apreiškėtinis Žodis tampa Kūnu, ir tai yra Apreiškimo, kaip dialogo, pradžia – dialogo, kuriame „vienas su kitu susitinka kūrinijos *logos*, *logos* žmoguje ir tikrasis, žmoguje tapęs amžinasis

¹⁷⁰ Bieringer R., Elsbernd M. The “Normativity of the Future” Approach: Its Roots, Development, Current State and Challenges // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 17.

¹⁷¹ Bieringer R. The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 34. Iš anglų k. vertė A. V.

¹⁷² Benediktas XVI. Jėzus iš Nazareto: pasakojimai apie vaikystę. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. P. 14.

Logos – Sūnus¹⁷³. Remiantis šia sąveika, tekstas tampa *dinaminiu tarpininku*¹⁷⁴, kuris atlieka simbolio ir *veiklos medijos*¹⁷⁵ (*visuomenės informavimo priemoniu*) funkciją. Toks tarpininkavimas, teksto¹⁷⁶, kaip Apreiškimo liudytojo, suvokimas yra galimas tik dėl Jėzaus įsiterpimo į istoriją ir laiką.¹⁷⁷ Jis atvėrė duris Dievo Karalystei čia, žemėje, ir ją skelbė savo gyvenimu. Dievo Karalystės skelbimas ir yra Evangelija (*Mk* 1, 14–15; *Mt* 4, 23. 9, 35).¹⁷⁸ Per šį skelbimą Jėzus sukėlė eschatologinę įtampą – *jau ir dar ne*: Dievo Karalystė jau čia, bet dar nevisiškai. Asmeniškai bendrystė su Dievu jau galima, bet dar ne iki galo, ne pilnatviškai. Dievas, siųsdamas savo Sūnų į žemę, išaukštino žmogų. Tai patvirtina Evangelija pagal Joną: Dievo ir žmogaus santykiyje panaikinamas vergystės statusas. Dievas per Jėzų tampa draugu, o ne šeimininku, kuriam tik tarnaujama: „jau nebevadinau jūsų tarnais, nes tarnas nežino, ką veikia jo šeimininkas. Jus aš draugais vadinau <...>“ (*Jn* 15, 15). Dėl šios priežasties visose evangelijose matyti, kad Jėzaus mokymas remiasi žmogiškumu, Jo moralinis mokymas grįstas Tiesa. Išryškėja dvi pagrindinės dimensijos: žmogiškumo principas ir moralinis įstatymas, pasitvirtinantis darbais, kuriomis vadovaudamasis Jėzus kuria bendruomenę ir siunčia mokinius daryti tą patį: „tad eikite ir padarykite mano mokiniams visų tautų žmones, krikštydami juos vardu Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs“ (*Mt* 28, 19–20). Taigi, Jėzus siunčia mokytį, t. y. liudyti kitiems apie gautą Viltį. Tačiau svarbu išsiaiškinti, koks yra pagrindinis Jėzaus mokymo modelis, kurį Jis perduoda savo mokiniams.

Dvi ką tik įvardytos pagrindinės dimensijos yra grįstos meilės ir bendrystės principais. Žmogus yra kviečiamas susitikti su Dievu, užmegzti pokalbį kaip žmogus su žmogumi. Šiame susitikime žmogus ateina toks, koks yra, t. y. su viskuo, kas iš tikrųjų glūdi jo širdyje, nebijodamas būti savimi. Tik būdamas su geriausiu draugu žmogus atsiskleidžia ir nusiima tam tikras kaukes. O santykiyje su Jėzumi slaptų dalykų nelieka. Vis dėlto tai negąsdina, priešingai, – Jėzus kviečia į draugystę. Tai – **draugystės modelis**, kuris per Jėzų yra perkeltas iš imanentinės Trejybės į ekonominę. Tai yra Šventosios Dvasios vaisius – Dvasios, kurios, pasak H. U. von Balthasaro, „abipusis Tėvo ir Sūnaus bendravimas visada yra *esatis*, ir iš šios esaties

¹⁷³ *Benediktas XVI*. Liturgijos Dvasia. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. P. 38.

¹⁷⁴ *Bieringer R*. The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 38.

¹⁷⁵ *Elsbernd M., Bieringer R*. Interpreting the Signs of the Times in the Light of Gospel: Vision and Normativity of the Future // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 52.

¹⁷⁶ Šventasis Raštas konstruojamas iš Teksto, kuris suprantamas kaip Apreiškimo liudytojas. *Bieringer R*. The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology. Ten pat. P. 38.

¹⁷⁷ *Boeve L*. God Interrupts History: Theology in a Time of Upheaval. London: Continuum. 2007. P. 201.

¹⁷⁸ *Benediktas XVI*. Jėzus iš Nazareto: nuo krikšto Jordane iki atsimumo. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007. P. 57.

tarsi nuolatinė staigmena kyla Šventoji Dvasia, kaip ateitis¹⁷⁹. Dvasios, kuri – „jau“ ir „dar ne“¹⁸⁰, kuri ne tik teikia Viltį, bet ir įgalina kurti. Dėl šios priežasties konstitucijoje *Dei Verbum*¹⁸¹ rašoma, kad Dievo žodis yra pažado išsipildymo pamatas. Sakoma, kad Dvasia *jau*, nes pažadas iš dalies išsipildo jau dabar, ir *dar ne*, nes susiduriame su eschatologiniu laukimu.¹⁸²

„Šventoji Dvasia yra krikščioniškosios eschatologijos spyruoklė, išlaikanti Bažnyčios žvilgsnį nukreiptą pirmyn laukiant sugrįžtančio Viešpaties.“¹⁸³ Ne be reikalo popiežius Jonas XXIII pabrėžė: „šiam uždaviniui atlikti Bažnyčia visuomet privalo ištyrinėti laiko ženklus ir aiškinti juos Evangelijos šviesoje“ (GS¹⁸⁴, 4). Evangelijose, kurias užrašė keturi autoriai, *laiko ženklų* samprata traktuojama labai skirtingai. Jau vien Evangelijoje pagal Matą galima rasti skirtingų paaiškinimų. Vienoje vietoje laiko ženklai siejami su chronologiniu laiku, t. y. derliaus nuėmimu (*Mt* 13, 30. 21, 34, 41 ir t. t.), o kitoje vietoje asmuo suvokiamas kaip ženklas, pvz., Jonas (*Mt* 12, 39). Tai pastebima ir kitose evangelijose (*Lk* 11, 29–30; *Lk* 12, 56; *Mt* 16, 4; *Mk* 8, 12).¹⁸⁵ Šis pokytis (kai chronologinio laiko ženklų samprata pereina į asmens, kaip ženklo, sampratą) išryškina ir Žodžio, ir skelbimo reikšmę. Jeigu Jonas evangelijose yra išryškinamas kaip ženklas, kuris skelbia Šviesą, tai tuo labiau Jėzus tampa ne tik tuometiniu, bet ir nuolatinio Dievo karalystės ženklu – iki antrojo atėjimo. Nuo Jono žodžio apie Ateisiantįjį pereinama prie paties Žodžio, kuris atėjo ir tapo *laiko ženklu* visiems laikams. Tai parodo, kad šiandienos pasaulyje „<...> įvairius mūsų meto balsus turi išgirsti, pažinti bei aiškinti ir vertinti vadovaudamiesi Dievo žodžio šviesa, idant apreišktoji Tiesa galėtų būti vis skvarbiau regima, geriau suprantama ir tinkamiau atskleidžiama“ (GS¹⁸⁶, 44). Suprasti laiko ženklus šiandienoje reiškia Bažnyčiai atsiverti ir užmegzti dialogą su pasauliu.¹⁸⁷ Bažnyčia turi sergėti, kad būtų išlaikyta eschatologinė įtampa, t. y. gyvenimas *jau* ir *dar ne*, ir kad nebūtų pereita tik į eschatologiją, t. y. nebūtų vien laukiama paskutiniųjų laikų. Iš pirmo žvilgsnio Jėzaus traktavimas kaip pagrindinio *laiko ženklo* ir Jo antrojo atėjimo laukimas gali sukurti ir sukurti eschatologinę perspektyvą. Tačiau, taikant hermeneutinę prieigą prie Biblijos, visiškai negalime teigti, kad joje kalbama tik apie eschatologiją, nes daug dalykų išsipildo jau šiomis dienomis.

¹⁷⁹ *Cantalamesa R.* Dvasios giesmė: apie Šventąją Dvasią pagal himną *Veni creator*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2010. P. 230.

¹⁸⁰ *Cantalamesa R.* Ten pat. P. 223.

¹⁸¹ Dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą *Dei Verbum* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.

¹⁸² *Cantalamesa R.* Ten pat. P. 223–230.

¹⁸³ Ten pat. P. 230.

¹⁸⁴ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 4.

¹⁸⁵ *Elsbernd M., Bieringer R.* Interpreting the Signs of the Times in the Light of Gospel: Vision and Normativity of the Future // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 66.

¹⁸⁶ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*. Ten pat. 44.

¹⁸⁷ *Elsbernd M., Bieringer R.* Ten pat. P. 68. Pasaulis šiuo atveju reiškia tai, kas yra už Bažnyčios ribų.

Tai – „<...> eschatologija, įsiterpianti į dabartį“¹⁸⁸, dalinis ateities išsipildymas dabartyje. Būtent šį įsiterpimą liudija *laiko ženklai*¹⁸⁹, kuriuos *skaito* visa bendruomenė (bendruomeniškumo (*ecclesia*) dimensija). Žvelgiant iš šios perspektyvos, galima būtų pateikti kitą terminą, kuris ne tik apima aptartas pagrindines teologines dimensijas ir hermeneutinę prieigą: bendruomeniškumo, Dvasios, Vilties, *ateities*, *alternatyvaus pasaulio*, *įsiveržimo*, *vizijos* – *Žodžio vizijos*, etinę, praktinio vystymosi, *Apreiškimo ir žmogaus nuodėmingumo*, racionalumo ir dialogo, bet ir palieka atviras duris naujoms kryptims. Šios dimensijos ir hermeneutinė prieiga leidžia geriau suprasti *normatyvinės ateities*¹⁹⁰, kuri nėra metodologija¹⁹¹, turinį. Patį terminą „normatyvinė ateitis“ galima paaiškinti remiantis žodžių daryba. „Žodis „normatyvinė“ yra vartojamas norint išsaugoti ankstesnių prieigų tęstinumą. Jį sudaro žodis „norma“, kuris turi senas tradicijas ir yra vartojamas aiškinant etiką ir Bibliją autoritetingiems teiginiams apie bendruomenės ir asmenis perteikti. Vartojant terminą „ateitis“ pirmiausiai kalbama išskirtinai apie laiko dimensiją nuo praeities ir dabarties. Bet šis terminas vartojamas ir eschatologine reikšme. Kalbėdamas apie tokią ateitį, P. Ricoeuras pasitelkė biblines metaforas „Dievo karalystė“, „naujasis gimimas“ ir „naujasis pasaulis“. Tačiau norėtume atkreipti dėmesį į kitas metaforas: „Dievo miestas“, „naujasis dangus“ ir „naujoji žemė“. Kaip eschatologinis terminas, „ateitis“ kartu nurodo *jau* esamas sėklas, kuriose glūdi galimybė transformuotis į Dievo miestą, ir *dar neįvykusį* Dievo miesto įsiterpimą į mūsų pasaulį.“¹⁹² Sujungus šiuos du prieštarigus terminus, sukuriama dialektinė įtampa, kuri paskatina iš naujo įvertinti abiejų terminų reikšmes.¹⁹³ Tačiau „<...> „normatyvinė“ įgyja dinaminę „ateities“ dimensiją, o ateitį suvaldo normatyvinis konkretumas“¹⁹⁴.

¹⁸⁸ Bieringer R., Elsbernd M. The “Normativity of the Future” Approach: Its Roots, Development, Current State and Challenges // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 9. Iš anglų k. vertė A. V.

¹⁸⁹ Bieringer R., Elsbernd M. The “Normativity of the Future” Approach: Its Roots, Development, Current State and Challenges. Ten pat. P. 9.

¹⁹⁰ Terminą „normatyvinė ateitis“ 1996 m. paminėjo prof. R. Bieringeris straipsnyje: „The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology“, ET Bulletin. Zeitschrift für Theologie in Europa, 8 (1997), 52–67. See in this volume, 27–45.“ Bieringer R., Elsbernd M. Ten pat. 2010. P. 4.

¹⁹¹ Ten pat. P. 11–19.

¹⁹² Elsbernd M., Bieringer R. Interpreting the Signs of the Times in the Light of Gospel: Vision and Normativity of the Future // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 57–58. Iš anglų k. vertė A. V. „The word “norm” has a long tradition of being used both in ethics and in biblical interpretation to express authoritative claims made on communities and persons. Using the term “future” we refer, in the first place, to a time dimension in distinction from the past and the present. But we also use the word “future” in an eschatological sense. As we have seen above, Ricoeur employs the biblical metaphors of “Kingdom of God”, “new birth” and “new world” to refer to this future. We would like to point to other metaphors like City of God and a new heavens and a new earth. As an eschatological term “future” refers to both the already present seeds carrying the potential for transformation into the City of God and the not yet realized in-breaking of God’s city our world.“

¹⁹³ Elsbernd M., Bieringer R. Interpreting the Signs of the Times in the Light of Gospel: Vision and Normativity of the Future. Ten pat. P. 58.

¹⁹⁴ Elsbernd M., Bieringer R. Ten pat. P. 58. Iš anglų k. vertė A. V. „By bringing the two seemingly contradictory terms “normativity” and “future” together, we deliberately create a dialectic tension which invites us to reassess the

Taigi, šios naujos atviros perspektyvos pagrindas – draugystės modelis. Juo vadovaujantis, Žodis tampa tarpininku komunikuojant, dialogo palaikytoju. Tokia perspektyva atveria kelią ir tarpreliginiam dialogui visuose kontekstuose. Tad Biblija – Žodis negali būti kliūtis religinio ugdymo procese šiandien, bet, priešingai, padeda žmogui susitikti su Dievu (ne užsiverti, o bendrauti). Be to, draugystės modelis ir *normatyvinės ateities* perspektyva tampa HCM pagrindu, nes šiandien Europos daugiakultūriame kontekste labai sunku sudominti žmogų Biblija iš istorinės perspektyvos.¹⁹⁵ Žmogui būna svarbi biografija ir gyvenimo patirtis.¹⁹⁶ Biblijoje slypinčios etinės-moralinės ir žmogiškumo dimensijos, kurias Jėzus perteikė savo mokyme, tai atskleidžia ir suteikia galimybę užsimegzti Dievo ir žmogaus dialogui bendruomenėje. Todėl HCM pamatas ir yra šios biblinės dimensijos.¹⁹⁷ Bet drauge tai grindžia ir religinį ugdymą hermeneutinio mokymo procese, kai išryškinamas žmogaus orumas, jo buvimas pasaulyje iš biblinės antropologijos perspektyvos.¹⁹⁸ Be to, pasitelkiant hermeneutinę prieigą, kuri jungia praeitį ir dabartį, galima teigti, kad HCM ir yra laiko ženklų skaitymas. Dievo svajonė yra kurti žmogiškumą.¹⁹⁹ Todėl šis modelis yra šiandienė alternatyva, padedanti pasiekti žmones, skaitant dabarties ženklus.²⁰⁰ Žinoma, siekiant dar labiau atskleisti, kodėl būtent Žodis buvo pasirinktas kaip HCM pamatas, reikia aptarti HMC.

1.1.3. H. Lombaertsas ir D. Pollefeytas: hermeneutinis-bendravimo modelis – pedagoginis modelis

Religijos mokymo hermeneutinio-bendravimo modelio (angl. *hermeneutic-communicative model*), išplečiančio tarpusavio santykio (angl. *correlation*) modelį, vidurinėje mokykloje koncepcija buvo išvystyta Liuvono katalikiškojo universiteto Teologijos fakultete, remiantis Akademinio instituto mokytojo ugdymui religijoje (*The Academic Institute for*

meanings of both terms. In the expression “normativity of the future” both “normativity” and “future” no longer simply carry their usual meaning, but “normativity” gains a dynamic dimensions from “future” and the future is reined in by the concreteness of normativity. We now turn to a number of integral dimensions to our interpretative approach.“

¹⁹⁵ Pollefeyt D., Bieringer R. The Role of the Bible in Religious Education Reconsidered. Risks and Challenges in Teaching the Bible // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 386.

¹⁹⁶ Bieringer R. “Come, and You will see” (John 1, 39): Dialogical Authority and Normativity of the Future in the Fourth Gospel and in Religious Education // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 375.

¹⁹⁷ Pollefeyt D., Bieringer R. Ten pat. P. 378.

¹⁹⁸ Bieringer R. Ten pat. P. 375–376.

¹⁹⁹ Bieringer R., Elsbernd M. The “Normativity of the Future” Approach: Its Roots, Development, Current State and Challenges // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010. P. 7.

²⁰⁰ Pollefeyt D., Bieringer R. Ten pat. P. 378.

Teacher Education in Religion) moksliniu projektu.²⁰¹ Ši religinį-pedagoginį modelį sukūrė Hermanas Lombaertsas ir Didier Pollefeytas tame pačiame Liuveno katalikiškajame universitete²⁰², kuriame ši koncepcija nuo 2000 m. ir yra plėtojama²⁰³. Vis dėlto pabrėžtina, kad teoriškai ir empiriškai šį modelį, kaip religijos mokymo (pedagoginį) modelį, išnagrinėjo Joke Maex 2003 m. savo daktaro disertacijoje²⁰⁴, tačiau šio modelio kūrėjai yra jos vadovai.²⁰⁵ Todėl HCM samprata toliau atskleidžiama remiantis būtent šio modelio kūrėjų, jų studentų ir bendradarbių parašytais moksliniais darbais. Norint geriau suvokti šio naujo pedagoginio modelio koncepciją būtina ją analizuoti remiantis visais šiais moksliniais darbais įvairiuose kontekstuose.

1.1.3.1. Tarpkontekstinis, tarpreliginis ir pliuralistinis kontekstai

„Hermeneutika apibūdinama kaip interpretacijos menas <...>, kurioje nėra faktų, tik interpretacijos“²⁰⁶. Tačiau hermeneutikos samprata, kuri glaudžiai siejasi su modernišku ir sekularizacija, apima istoriškumą ir jo neignoruoja.²⁰⁷ Vadinasi, hermeneutika apima ir istoriją: dabartį, esamą tikrovę, kuri atsiskleidžia per patirtį ir dalijimąsi ja, bei ateitį kaip perspektyvą atrasti naujų interpretavimo būdų, tačiau tai turi būti tiek pažintinė, tiek transcendentinė tikrovė. Žvelgiant iš šios perspektyvos, visos sritys, kurios iš pagrindų teoriškai apibrėžiamos visais tikrovės aspektais, gali būti jungiamos su „hermeneutikos“ terminu.²⁰⁸ Vadinasi, terminas „religinis ugdymas“ taip pat nėra išimtis. Tačiau šio termino jungtis su hermeneutika svarbi ne vien dėl teorinės atitikties.

Svarbu paminėti, kad šiandien kontekstas ir Vakarų Europos veidas kitoks. Europos pamatas buvo krikščioniškosios vertybės, o dabar „Europos Konstitucija nekreipia jokio dėmesio į Europos gyventojų religinį paveldą. Jie ketina valdyti Europos Sąjungą demokratiškai

²⁰¹ Lombaerts H., Pollefeyt D. Foreword // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. *Hermeneutics and Religious Education*. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. IX.

²⁰² *Tha Ling Sum L.* Engaging Belief: A Study of a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from Asian Perspectives. Paper session: Theology and Church as Context and Perspectives for Religious Education. P. 4. Prieiga per internetą:

http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/forskning/aktuel_forskning/11th_Nordic_conference_on_Religious_Education/Full_papers/2.1.Lucas_Sum.pdf. Žiūrėta: 2013 01 19, 13:58.

²⁰³ Dillen A. Hermeneutics in Real Life: Practical Theology in Flanders (Belgium) // *International Journal of Practical Theology*. 2008. Vol. No. 2. P. 368.

²⁰⁴ Maex J. Een hermeneutisch-communicatief concept vakdidactiek godsdienst // Ed. D. Pollefeyt. *Leren aan de werkelijkheid. Geloofscommunicatie in een wereld van verschil*. Leuven: Acco. 2003.

²⁰⁵ Lombaerts H., Pollefeyt D. Foreword. Ten pat. P. IX.

²⁰⁶ Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. *Hermeneutics and Religious Education*. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 50. Iš anglų k. vertė A. V.

²⁰⁷ Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories. Ten pat. P. 50.

²⁰⁸ Ten pat. P. 19.

remdamiesi visišku neutralumu ir pasaulietiškumu.²⁰⁹ Anot profesorių H. Lombaertso ir D. Pollefeyto, centre, kuris anksčiau buvo religinė institucija, atsidūrė žmogaus asmuo ir jo (jos) kontekstas. Tokiu atveju keičiasi ir bendravimo stilius.²¹⁰ Mokyklose mokosi įvairių religijų ir kultūrų žmonės. Senasis mechaninis-atsimintinis žinių perdavimo būdas nebetinkamas ir neveiksmingas. Mokytojai nežino ir nesuvokia socialinio, kultūrinio išsilavinimo ir religijos pagrindų, kuriuos turi mokiniai. Tad, vis dar būdami susitelkę ties informacijos ir žinių perdavimu, mokytojai nepaliečia mokinių širdžių, ir šie lieka nesupratę krikščioniškojo tikėjimo. Dėl šios priežasties svarbi pasidaro religinio ugdymo sankirta su hermeneutika, nes siekiama širdies atsivertimo. Tikėjimas ir žmogiškoji patirtis turi eiti drauge, ir tai pasiekama tik per dialogą, taigi – bendravimą.²¹¹ Kadangi centre vis dar yra žinios, „tai reiškia, kad žmogiškoji patirtis neatlieka svarbaus vaidmens krikščioniškojo tikėjimo formacijos procese“²¹². Reikalinga hermeneutinė pedagoginė prieiga ir viena iš dviejų religinio ugdymo hermeneutinių dimensijų.²¹³ Tačiau norint aiškiai įvardyti hermeneutinį šios prieigos aspektą reikia pabrėžti, kad hermeneutinis pobūdis priklauso nuo konteksto ir religijos sampratos skirtingo suvokimo. Jeigu skiriasi hermeneutinis pobūdis, tai skiriasi ir *hermeneutinis raktas*, ir religinio ugdytojo vaidmuo. Anot prof. H. Lombaertso ir D. Pollefeyto, jeigu religija yra suprantama kaip istorinė-kultūrinė vertybė, o ugdymo kontekstas – religijos mokslo disciplina, tai ugdymo šaltinis bus religiškai brandinamas žmogus, hermeneutinis raktas – pažintinis supratimas, o ugdytojo vaidmuo – ugdyti dokumentinę išvalgą. Jei religija bus suvokiama kaip vienintelė tiesa, tai hermeneutinis raktas bus atminimas (gr. *anamnesis*), o ugdytojas reprezentuos tikinčiųjų bendruomenės liudytoją. Vis dėlto jei religija bus suvokiama kaip estetinio gyvenimo aspektas, tai hermeneutinis raktas kels liūdesį, ves į tragizmą (gr. *pathos*), o ugdytojas bus laikomas artistišku, menišku asmeniu. Jei religija suvokiama kaip lėmusi istorijoje žmonijos išlaisvinimą, hermeneutiniu raktu tampa išorinė kritika, o ugdytojas suvokiamas kaip valdantis vyksmą. Tačiau esminga suvokti religiją (šiandienos pliuralistiniame kontekste tai tinkamiausia) ieškant jos kaip religinių kultūrų ir tautų. Atsiranda nauja disciplina *dialogo teologija*, kurios ugdymo šaltiniu tampa tarpreliginis dialogas, hermeneutiniu raktu – skirtingų religinių tradicijų prielaida,

²⁰⁹ Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 31. Iš anglų k. vertė A. V.

²¹⁰ Lombaerts H., Pollefeyt D. Ten pat. P. 31.

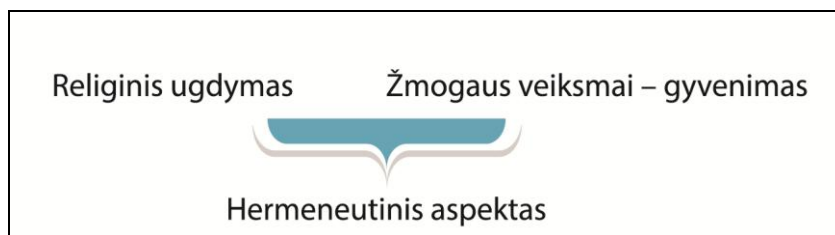
²¹¹ Tha Ling Sum L. Engaging Belief: A Study of a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from Asian Perspectives. Paper session: Theology and Church as Context and Perspectives for Religious Education. P. 1–3. Prieiga per internetą:

http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/forskning/aktuel_forskning/11th_Nordic_conference_on_Religious_Education/Full_papers/2.1.Lucas_Sum.pdf. Žiūrėta: 2013 01 19, 13:58. Arba: Tha Ling Sum L. A Study of the Louvain Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from an Asian Perspective // East Asian Pastoral Institute. East Asian Pastoral Review. Vol. 49 (2). P. 170–183.

²¹² Tha Ling Sum L. Ten pat. P. 3. Iš anglų k. vertė A. V.

²¹³ Ten pat. P. 3.

o ugdytojo pareiga – vesti tarprelinį dialogą.²¹⁴ Dėl tokio naujo požiūrio religinis ugdytojas²¹⁵ imamas suvokti kaip „*hermeneutas*“ (angl. *hermeneut*): liudytojas (angl. *witness*), specialistas (angl. *specialist*) ir moderatorius (angl. *moderator*)“²¹⁶. Liudytojas stengiasi gyventi gyvuoju Žodžiu, kad jį atpažintų ne vien mokiniai, bet ir visi kiti esantys šalia. Religinis ugdytojas specialistas yra suprantamas kaip toks, kuris turi ieškoti ir skaityti laiko ženklus (GS²¹⁷, 4), sugebėti atverti langus (it. *aggiornamento*) šiandienos tikrovėje, t. y. įsiterpti ir pertraukti vykstantį dialogą, bet su Žodžiu. Tam reikalingas naujoviškas dialogas – ne gryno katekizmo pateikimas, bet naujo kelio paieška. Todėl moderuoti, pvz., klasėje vaikų grupę, – tai leisti veikti Žodžiui. Žinoma, tam reikalinga, kad autentiški ir atviri būtų ne tik ugdytiniai, bet ir religijos ugdytojai. Mokiniai gali nustebinti savo įžvalga ir atvirumu, nes kiekvieno iš jų patirtis ir supratimas skiriasi.²¹⁸ Jie, A. Dillen teigimu, „<...> kaip „nesugadintos prigimties popierius“, „dar nesuaugusieji“ ir „bendravimo priėmėjai“²¹⁹. Šis hermeneutinis aspektas yra suvokiamas kaip religinio ugdymo ir patirties arba esamo teksto ir konteksto, terminologijos ir kalbos jungtis (žr. 1 pav.). Atsižvelgiant į tokį religinio ugdytojo interpretatoriaus vaidmenį, kuris virsta tikrovėje veikliu ir dinamišku procesu (nuo teksto – religinio ugdymo į žmogaus gyvenimą – patirtį ir atgal per grįžtamąjį ryšį), jį galima pavadinti *hermeneutiniu ratu*.²²⁰

1 pav. Hermeneutinį modelio aspektą paaiškinanti schema²²¹

²¹⁴ Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 31.

²¹⁵ Anksčiau buvo savaime aišku, kad ugdytojas yra liudytojas, nes pats patyrė tikėjimo kelionę. Šiuo metu – ne, nes ugdytoju vadinamas ir žmogus, nesunitkęs su gyvuoju Dievu ir nepatiriantis tikėjimo kelionės. Jis tik perteikia žinias, tad tokį žmogų geriau vadinti švietėju. Ugdytojas, jei nori ugdyti, turi būti liudytojas.

²¹⁶ Pollefeyt D. Difference Matters. A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context // Journal of Religious Education. Association: An Association of Professors, Practitioners, and Researchers in Religious Education. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. 2008. Vol. 56 (1). P. 14. Iš anglų k. vertė A. V.

²¹⁷ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 4.

²¹⁸ Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories. Ten pat. P. 5–7.

²¹⁹ Dillen A. Religious Participation of Children as Active Subjects: Toward a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education in Families with Young Children // International Journal of Children's Spirituality. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. April. 2007. Vol. 12. No. 1. P. 39. Iš anglų k. vertė A. V.

²²⁰ de Souza C. A Growing Drift Between Contemporary Culture and Religious Education: The Need for a Double Hermeneutic // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 259.

²²¹ Vasiliauskaitė A. Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 49.

Taigi, neišvengiamai įtraukiamas dar vienas – bendravimo aspektas, kuris padeda vystyti dialogą. „Bendravimas, paženklintas interpretavimo meno, yra ypatingas žmogaus kokybės ženklas.“²²² Ši kokybė gali būti suprantama tik kaip žmogaus pastangų ieškoti abėcėlė, kuri padeda suprasti patį save.²²³ Aišku, šis bendravimas gali būti interpretuojamas dvejopai, nes jis būna išorinis ir vidinis. Išorinio bendravimo rodiklis yra ne uždarumas, t. y. negali būti atskirties tarp skirtingų kultūrų ir religijų vaikų. Jie tampa vieni kitiems liudytojais ir atpažįsta savo religijos svarbumą bei išskirtinumą. Todėl svarbus yra „terminas *abduction*, t. y. *abdukcija*, kurį Ch. S. Peirce’as vartoja idėjų generavimo procesui nusakyti.“²²⁴ Tai nėra absoliutus visko žinojimas.²²⁵ „Dedukcija įrodo, kad kažkas privalo būti. <...> abdukcija tik rodo, kad kažkas gali būti.“²²⁶ Ši perspektyva leidžia apibrėžti, kad „religinis ugdymas nėra tik tikėjimo perdavimas, bet gali būti įvardijamas kaip abipusis mokymasis tikėjime“²²⁷, nes sukuriamas „santykis tarp savęs, asmens ir „Kito“ <...>.“²²⁸ Žinoma, turint omenyje tarpreliginį ir pliuralistinį kontekstus pabrėžtina, kad šio dialogo dalyvis yra ne tik religinis ugdytojas hermeneutas, bet ir Kitas. Šis išorinis atvirumas suponuoja ir vidinio bendravimo atvirumą. Pabrėžiant individualumą, kaip žmogaus orumo išraišką, ir nepažeidžiant jo asmeniškumo, asmuo labiau atsiveria gyvajam Žodžiui ir Jį priima. O Žodis kviečia įsitraukti į dialogą.

Taigi išnagrinėjus du svarbiausius aspektus – hermeneutiką ir bendravimą, galima daryti išvadą, kad reikalinga visiškai nauja religinio ugdymo perspektyva, kai religinis ugdymas tampa hermeneutiniu veikimu, o hermeneutika – pagrindine religinio ugdymo paradigma.²²⁹ Be to, siektina, kad Žodis taptų tarpreliginio dialogo jungtimi tarpkontekstiniame pliuralistiniame kontekste. Tai reikštų, kad per Žodį krikščioniškoji tradicija atsiveria kitiems, tampa atvira tradicija.²³⁰ Šio pokyčio rezultatas, kaip pabrėžia ir L. Tha Ling Sumas, yra „<...> naujas pedagoginis modelis pavadinimu hermeneutinis-bendravimo modelis“²³¹.

²²² Lombaerts H., Pollefeyt D. Foreword // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. *Hermeneutics and Religious Education*. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. VI. Iš anglų k. vertė A. V.

²²³ Lombaerts H., Pollefeyt D. Ten pat. P. VI.

²²⁴ Hermans C. A. M. *Abductive Hermeneutics: A Pragmatic Key to the Learning Paradox* // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. *Hermeneutics and Religious Education*. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 112. Iš anglų k. vertė A. V.

²²⁵ Lombaerts H., Pollefeyt D. *The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories* // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. *Hermeneutics and Religious Education*. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 30.

²²⁶ Hermans C. A. M. Ten pat. P. 112–113. Iš anglų k. vertė A. V.

²²⁷ Dillen A. *The Ethical Impact of Relations and Intersubjectivity among Children: The Child as a Child* // Eds. T. Wyller, U. S. Nayar. *The Given Child: The Religions’ Contribution to Children’s Citizenship*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 2007. P. 97. Iš anglų k. vertė A. V.

²²⁸ Lombaerts H., Pollefeyt D. *The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories*. Ten pat. P. 9. Iš anglų k. vertė A. V.

²²⁹ Ten pat. P. 21.

²³⁰ Pollefeyt D. *Difference Matters. A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context* // *Journal of Religion Education*. 2008. Vol. 56 (1). P. 16.

²³¹ *Tha Ling Sum L. Engaging Belief: A Study of a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from Asian Perspectives*. Paper session: *Theology and Church as Context and Perspectives for Religious Education*.

Šis modelis yra tinkamas XXI amžiuje, kada sekuliarizacija, pliuralizacija ir postmodernizmas vyrauja ne tik kultūroje, Bažnyčioje, bet ypač šeimose, tai aiškiai atsispindi santykiuose. (Iš pliuralistinės visuomenės perimtas modelis Lietuvoje atneša daug vaisių, nors čia dar vyrauja sekuliarizacijos procesas.) Todėl šis modelis yra atviras, turintis daug reikšmių, tiek išoriškai, tiek viduje yra daugiasluoksnis ir dėl šios priežasties konfliktiškai interpretuojamas, sukeliantis disharmoniją, kalbantis apie tarpreliginį dialogą, asmeninius iššūkius, utopišką tiesos koncepciją, kuri susijusi su kiekvieno asmens suvokimu ir samprata ne atmetant, bet per dialogą kartu surandant tiesą, tačiau nepaneigiant krikščioniškų tiesų ir kt., atsisakant reliatyvizmo ir fundamentalizmo, kuris trukdo bendrauti ir užkerta kelią pažinimui.²³²

Iš tikrųjų, kad Žodis būtų sėkmingai perteiktas ir tikrai būtų jungtis, HCM turi aprėpti viską – ir parapijas, mokyklas, ir šeimą kaip institucijas. Juk „<...> šeima yra pirmoji religijos mokykla <...>“²³³. Tai reiškia, kad svarbus tampa vaikų ir tėvų religinis ugdymas.

1.1.3.2. Pastoracinės teologijos kontekstas

Herbertas Vongrimleris naujajame teologijos žodyne pastoracinę teologiją apibrėžia kaip vieną svarbiausių praktinės teologijos sričių²³⁴, kurios įvairiapusė veikla įvardijama terminu „sielovada“, arba „pastoracija“, t. y. tikėjimo perdavimu per Dievo ir žmonių santykį.²³⁵ O pagrindinis naujojo sielovados žodyno sudarytojas Rodney J. Hunteris, žvelgdamas iš katalikiškosios perspektyvos²³⁶, praktinę teologiją²³⁷ prilygina pastoracinei teologijai ir nedaro jokios perskyros²³⁸, tačiau išryškina *tikėjimo kalbos* perdavimo bendruomenei „<...> religinėmis frazėmis, gestais, pasakojimais ar ritualais“²³⁹ svarbą. Ši kalba perduodama per pastoraciją, tačiau vien pastoracinio konteksto nepakanka, dar reikalinga *religinė kalba*, t. y. teologija²⁴⁰,

P. 3–4. Iš anglų k. vertė A. V. Prieiga per internetą:

http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/forskning/aktuel_forskning/11th_Nordic_conference_on_Religious_Education/Full_papers/2.1.Lucas_Sum.pdf. Žiūrėta: 2013 01 19, 13:58.

²³² Vasiliauskaitė A. Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 48.

²³³ Sherrill L. J. Family and the Church. New York: Abington Press. 1937. P. 64–65. Iš anglų k. vertė A. V.

²³⁴ Herbert V. Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 422.

²³⁵ Herbert V. Ten pat. P. 412.

²³⁶ Kadangi šioje disertacijoje plačiau nagrinėjamos katalikiškosios bendruomenės, šiuo atveju tyrimo lauką siauriname, tačiau tik tam, kad būtų galima detaliau įvardyti *tikėjimo kalbos* išraišką ir būdus, remiantis viena tradicija. Žinoma, visuomet atsižvelgiama į tarpreliginio konteksto išskirtinumą. Naudojamas pastoracinės teologijos kontekstas, nes būtent jame galimas ne tik ekumeninis, bet ir tarpreliginis dialogas (o gal labiau praktinės teologijos kontekstas, kuriame šis dialogas yra vystomas, tačiau, žvelgiant iš katalikiškosios perspektyvos, tarp praktinės ir pastoracinės teologijos skirtumas nedaromas, tad lieka pastoracinės teologijos kontekstas.)

²³⁷ Kinast R. L. Pastoral Theology, Roman Catholic // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 874. (Hunter R. J. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 936. Žodyno sudarytojas nukreipia iš praktinės teologijos į pastoracinę teologiją.)

²³⁸ Jennings T. W. Pastoral Theological Methodology // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 862–864.

²³⁹ Jennings T. W. Ten pat. P. 862.

²⁴⁰ Ten pat. P. 862.

kuri padeda ne tik „<...> suprasti žmogaus prigimtį ir jo perkeitimą <...>“²⁴¹, bet ir įvardyti transcendentinę – Žodžio patirtį. Tai svarbu, nes „hermeneutika yra egzistencinis klausimas“²⁴². Hermeneutikos, kuri sukuria įvairių sričių, pvz., pastoracinės teologijos, kultūrinį, monastinį tarpkontekstą, perspektyvoje atsiranda naujas reikalingas kontekstas, kuris gali padėti atskleisti, kokie nauji bendro tėvų ir vaikų religinio ugdymo būdai formuojasi, kokia yra *tikėjimo kalbos* išraiška ir būdai kuriant dialogą. Galima išvelgti, kad pastoracijos kontekste *tikėjimo kalbos* išraiška ir būdai tampa ieškoma bendravimo išraiška ir būdais. Taip naujas bendro tėvų ir vaikų religinio ugdymo kontekstas – pastoracinės teologijos kontekstas padės atskleisti *hermeneutinio-bendravimo modelio* naują išraišką ir naudojimo būdus.

Pabrėžtina, kad, nedarant skirtumo tarp pastoracinės ir praktinės teologijos, reikia įvardyti praktinės teologijos elementus, kurie taip pat leis geriau suvokti hermeneutinio-bendravimo modelio išraišką ir naudojimo būdus. Išskiriama keturiolika elementų, kurie galutinai patvirtina patirtį ir dialogo procesą (principą) kaip pagrindą hermeneutinio-bendravimo modelio naujoms išraiškoms ir būdams suvokti. Pirmasis elementas – transformacinė (pervarkos) veikla (angl. *transformational activity*) – skirtingų žmonių situacijų suvokimo procesas. Antrasis elementas – neracionalumas, simboliškumas ir emociškumas, t. y. žmogaus patirties, kaip tokios, atradimas. Trečiasis elementas – religingumas ir sąžiningumas (angl. *confessional and honest*), t. y. buvimas liudytoju religinės patirties dialoge su šiandieniu pasauliu. Ketvirtasis elementas – nesistemiškumas (angl. *unsystematic*): atskleidžiama, kad praktinė teologija pasižymi tęstinumu ir turi viziją, antra vertus, yra lanksti ir atskleidžia fragmentišką tikrovę.²⁴³ Penktasis elementas – teisingumas ir atsidavimas (angl. *truthful and committed*), t. y. „<...> ne tik skirtingumo (pasaulio iš skirtingų perspektyvų) matymas, bet ir ko nors darymas, siekiant tai pakeisti“²⁴⁴, analizuojant, kaip „<...> padėti žmonėms ir situacijoms keistis“²⁴⁵. Šeštasis – kontekstiškumas, sąsajos su situacijomis (angl. *contextual and situationally related*). Šiam elementui svarbus šiandienis kontekstas ir situacijos. Kadangi nagrinėjame pastoracinę teologijos kontekstą, norėdami geriau suvokti šiandienos situaciją, atskleisti vyksmo procesą ir t. t., turime atsižvelgti ir į istorinę perspektyvą, klasikinius tekstus, pvz., Bibliją, ir patirtį. Septintasis elementas yra sociopolitiškumo žinojimas ir įsipareigojimas – atsakomybės prisiėmimas (angl. *sociopolitically aware and committed*). Tai taip pat padeda

²⁴¹ Jennings T. W. Pastoral Theological Methodology // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 863.

²⁴² Lombaerts H., Pollefeyt D. The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 23.

²⁴³ Pattison S., Woodward J. An Introduction to Pastoral and Practical Theology // Eds. S. Pattison, J. Woodward. The Blackwell Reader in Pastoral and Practical Theology. UK, Oxford: Blackwell. 2000. P. 13–14.

²⁴⁴ Pattison S., Woodward J. Ten pat. P. 14.

²⁴⁵ Ten pat. P. 14.

suprasti šiandienę socialinę ir politinę situaciją, priimti šiandienos iššūkius (pvz., Vokietijos netikėjimo krizę, kuri suponuoja naują pastoracijos būdų paiešką). Aštuntasis elementas – patirtis (angl. *experiential*), t. y. prisilietimas prie senųjų liudytojų, pvz., Biblijos asmenų, ir bandymas suprasti jų tikėjimo patirtį, kurią gavome kaip palikimą (reflektuoti gali padėti dokumentiniai filmai, bibliodrama²⁴⁶, įvairūs vaidinimai pagal tam tikrą Biblijos siužetą). Žinoma, tam reikalingas refleksinis pagrindimas (angl. *reflectively based*) – devintasis elementas, kuris atsiranda iš šių dienų patirties (literatūra, rankraščiai ir kitos priemonės leidžia labiau pažinti ne tik tuometinę, bet ir šių dienų aplinką). Tad reikalinga sujungti dvi skirtingas patirtis – ortodoksinę, kuri perduodama iš kartos į kartą bei yra tradicinė, ir šiandienę, – tai yra dešimtas, klausiamasis (angl. *interrogative*), elementas. Šiuo požiūriu „hermeneutinėje filosofijoje suvokimas įvardijamas kaip „horizontų susilieėjimas“: pvz., susiliejus skirtingiems kontekstams ir požiūriams, suvokiame kito ir savo „kitoniškumą“. Skirtingi gali būti asmenų ir grupių, asmens ir teksto arba tam tikros biografijos ir teksto horizontai. Pasikeitimas vaidmenimis – matymas kito žmogaus akimis – yra klasikinis *moreniškojo horizontų susilieėjimo* terminas.²⁴⁷ Žinoma, norint suvokti patirtį nepakanka pasitelkti vieną mokslą, būtinas tarpdiscipliniškumas (angl. *interdisciplinary*) – vienuoliktasis elementas. Vertinga naudotis istorijos, psichologijos, sociologijos ir kitais naudingais atradimais bei tyrimais.²⁴⁸ Jie padeda geriau suvokti šiandienę situaciją. Todėl „praktinė teologija kartu yra analitinė ir konstruktyvi (angl. *analytical and constructive*), <...> dialektinė ir drausminga (angl. *dialectical and disciplined*), <...> sumani ir reikli (angl. *skillful and demanding*)“²⁴⁹; trys paskutiniai elementai praktinę teologiją paverčia procesu, kuriame susijungia skirtingos situacijos, metodai ir kt.²⁵⁰

Taigi praktinės teologijos elementai ne tik praturtina pastoracinę teologiją, bet ir atskleidžia jos naujus būdus ir išraišką, kurie pasireiškia per patirtį ir dialogą. Kita vertus, dialogas visuomet vyksta skirtingame kontekste, ir pastoracinė teologija tai reflektuoja.²⁵¹

²⁴⁶ Bibliodrama ir Ignaco Pratybos // Sud. O. Vitkauskaitė MVS, A. Balčiūnaitė. Kaunas: VšĮ Gyvenimo ir tikėjimo institutas. 2008. „Bibliodrama – tai bibliinių istorijų inscenizacija, atliekama mažųjų, suaugusiųjų (ar jaunimo) grupių, pasirengusių Šventojo Rašto istorijas tyrinėti žaismingai ir kūrybingai. <...> Bibliodramos metu senasis Biblijos tekstas atgyja, nes nutiesiamas tiltas tarp asmens biografijos ir teksto istorijos. Bibliodrama apima daugybę metodų: vaidmenų atlikimą, šokį, piešimą, skaitymą ir t. t. Bibliodrama yra visa, kas padeda atgyti Biblijos tekstui per visą žmogų: galvą, širdį ir rankas. Bibliodrama yra visiškai improvizacinis procesas – ji neturi nustatyto scenarijaus kaip, pavyzdžiui, teatro pjesė.“ P. 8–9.

²⁴⁷ Frick E. Kaip Ignaco dvasinės pratybos praturtina bibliodramos procesą? / Bibliodrama ir Ignaco Pratybos // Sud. O. Vitkauskaitė MVS, A. Balčiūnaitė. Kaunas: VšĮ Gyvenimo ir tikėjimo institutas. 2008. P. 37. „Tačiau moreniškoji bibliodrama nebūtinai prasideda nuo biblinio teksto. Ji gali prasidėti nuo to, kas iškyla grupinės sesijos metu, ar nuo kokios nors biografinės medžiagos, pavyzdžiui, vieno iš dalyvių papasakoto sapno. Nepaisant to, egzistuoja abipusė biografinio „teksto“ ir biblinio teksto interpretacija.“ P. 37.

²⁴⁸ Pattison S., Woodward J. An Introduction to Pastoral and Practical Theology // Eds. S. Pattison, J. Woodward. The Blackwell Reader in Pastoral and Practical Theology. UK, Oxford: Blackwell. 2000. P. 15.

²⁴⁹ Pattison S., Woodward J. Ten pat. P. 15–16.

²⁵⁰ Ten pat. P. 16.

²⁵¹ Dillen A. Hermeneutics in Real Life: Practical Theology in Flanders (Belgium) // International Journal of Practical Theology. 2008. Vol. 12. No. 2. P. 384.

Būtent dėl šios priežasties buvo nagrinėjamas pastoracinės teologijos kontekstas, tačiau jo vieno nepakanka. Labai svarbu *įkultūrinti* skleidžiamą Žodį, – Jis virsta nauja *tikėjimo kalba*, ir išryškėja jos misijinis pobūdis. Misiją Kristus duoda kiekvienam ir visiems kartu. „Tad nė vienas tikintis Kristų <...> negali išvengti šios aukščiausios pareigos.“²⁵² Kiekvieno krikščioniška pareiga yra liudyti skelbiant, kviešti atsiversti. „Kvietimas atsiversti – tai pirmutinė ir pagrindinė tarnyba.“²⁵³ Tačiau pabrėžtina, kad norint atrasti naujų misijos vykdymo būdų ir išraišką, t. y. naują *tikėjimo kalbą*, būtina pažinti kultūrinį kontekstą, kad susikalbėtume. Todėl kitame skyrelyje trumpai nagrinėjamas kultūrinis kontekstas (būtent Rytų Europos regiono šalių: Rytų Vokietijos, Lenkijos ir Lietuvos), atskleidžiamos aplinkybės, kurios lemia vienus ar kitus įvykius šalyse, o dar toliau susitelkiama į šiose šalyse gyvenančių benediktinių bendruomenių istorinę-pastoracinę padėtį.

1.1.3.3. Kultūrinis Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos kontekstas

Kultūra yra visoms gyvenimo sritims priskiriamų reikšmių, idėjų ir įsitikinimų, būdingų bendrai asmenų grupei, visuma.²⁵⁴ „Kultūra yra ypatinga žmogaus raiška, jo savitas būdas būti ir organizuoti savo buvimą pasaulyje.“²⁵⁵ Šiame skyrelyje Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos kultūrinis kontekstas nagrinėjamas trimis svarbiausiais šiai temai aspektais. Pirmasis aspektas – bendroji Rytų Europos (taip pat Vakarų Europos) perėjimo iš sekuliarizacijos, pliuralizacijos, socializmo į kapitalizmą problema. Antrasis aspektas – demografiniai rodikliai pagal religiją, ypač katalikiškąją poziciją, – disertacijoje nagrinėjamos katalikiškos vienuolių bendruomenės, – arba demografiniai rodikliai ir religija. Trečiasis aspektas – priežastinė religinio tapatumo, tikybos pamokų, religinio ugdymo sampratų kaita.

Galima įvardyti „<...>“ dvi pokomunistinių demokratijų problemas. Viena iš jų – sekuliarizacijos tikrovė, kuri yra neišvengiama visose pliuralistinėse, rinka grindžiamose demokratijose. Kita problema – kaip suprasti laisvės ribas demokratinėje visuomenėje.“²⁵⁶ Šios problemos būdingos visoms Rytų Europos valstybėms, kurios išgyveno ilgą komunistinį laikotarpį. Viena vertus, pirmąją problemą galima būtų laikyti visos Europos problema, nes šiais

²⁵² *Jonas Paulius II*. Enciklika *Redemptoris Missio*: apie misijinio priesako nuolatinį galiojimą. 1990. 3. Prieiga per internetą: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html. Žiūrėta: 2011 05 29, 20:05.

²⁵³ *Jonas Paulius II*. Ten pat. 20.

²⁵⁴ *Lietuvių kalbos institutas*. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2000. P. 340; *Vaitkevičiūtė V.* Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas. 2007. P. 616.

²⁵⁵ *Katalikiškojo auklėjimo kongregacija*. Mokyti tarpkultūrinio dialogo katalikiškoje mokykloje // *Bažnyčios žinios*. Kaunas: LC „Dakra“. 2014. Nr. 6 (408). P. 1.

²⁵⁶ *Briliute B.* Open-Ended: The Formation of Christian Identity in the Process of Social-Religious Transition in Post-Communist Lithuania. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2004. (Master's Degree in Theology). P. 42. „A. Szostkiewicz defines two problems in the post-communist democracies. One is the reality of secularization that is inevitable in all pluralist, market-based democracies. The other is the problem of how to understand limits to freedom in a democratic society.“

laikais užmiršamos žmogiškosios ir religinės vertybės, o pagrindine vertybe tampa rinka. Būtent rinka pradeda formuoti žmogaus tapatumą ir keisti ne tik žmonių tarpusavio santykį, bet ir santykį su Dievu. Kita vertus, gautoji laisvė turėtų paskatinti augti religinį tapatumą, tačiau jos rezultatu tampa tik vartotojiškumas, savanaudiškumas ir perdėtas individualizmas. Vis dėlto paminėtina, kad kiekviena šalis pasižymi skirtingais rodikliais, t. y. demografiniais religijos rodikliais ir tuo, ką mokiniai pasirenka – tikybos ar etikos pamokas.

Čikagos universitete atlikti sociologiniai moksliniai tyrimai parodė, kad Rytų Europoje net 52 proc. apklaustųjų netiki į Dievą.²⁵⁷ Sociologo Tomo W. Smitho teigimu, „šalys, turinčios daug ateizmo šalininkų (ir mažai tikinčiųjų), dažniausiai yra buvusios socialistinės Rytų ir Vakarų Europos šalys“²⁵⁸. Tai leidžia daryti išvadą, kad anksčiau įvardytos problemos yra realios ir griaua religinį tapatumą. Tikybos pamokų lankymo rodikliai (jie pateikiami toliau disertacijoje) taip pat rodo tendenciją, kad tikinčiųjų mažės. Tačiau, kad ir kaip būtų keista, Lietuvoje, remiantis pagrindiniais 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, iš 3 mln. 43 tūkst. nuolatinių 154 tautybių gyventojų net „<...> 2 mln. 350,5 tūkst., arba 77,2 proc.<...>, priskyre save Romos katalikų bendruomenei (2001 m. – 79 proc.). <...>. Nė vienai religinei bendruomenei savęs nepriskyre 6,1 procento gyventojų.“²⁵⁹ Tai reiškia, kad tik 6,1 proc. gyventojų netiki niekuo. Tokį tikinčiųjų procentą atspindi ir tikybos pamokų lankymo rodikliai: tikinčios šeimos dažniausiai siūlo vaikui rinktis tikybos pamokas. Lietuvoje po 1991 m. taip pat buvo galima rinktis tikybos pamokas. Lietuvos katechetikos centras pateikė duomenų, kad 1993–1994 m. tikybos pamokas lankė 83 proc. visų Lietuvos mokinių, ir šis procentas laipsniškai mažėjo²⁶⁰, o 2011–2012 m. iš 369 985 mokinių 216 625 lankė tikyba, o 153 360 lankė etika.²⁶¹ Taigi, tikybos pamokas lankė vis tiek didesnis procentas mokinių.

Lenkijoje tikinčiųjų mažiau negu Lietuvoje: beveik „<...> 60 proc. sako, kad jie tiki Dievą“²⁶². Pagrindinis Lenkijos statistikos centras nepateikia duomenų apie religiją ir tikėjimą, taigi, ir tikybos pamokų lankymo rodiklių. Tai leidžia daryti dvi prielaidas. Pirmoji prielaida – kad, šio centro nuomone, beveik 100 proc. žmonių tikriausiai yra tikintieji ir priklauso Katalikų

²⁵⁷ The Local Germany's News in English. East Germany World's Most Godless Area. Prieiga per internetą: <http://www.thelocal.de/society/20120420-42081.html>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:12.

²⁵⁸ The Local Germany's News in English. Ten pat.

²⁵⁹ Lietuvos statistikos departamentas. Pagrindiniai 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=11317>. Žiūrėta: 2013 01 17, 14:38.

²⁶⁰ *Briliute B.* Open-Ended: The Formation of Christian Identity in the Process of Social-Religious Transition in Post-Communist Lithuania. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2004. (Master's Degree in Theology). P. 35–36.

²⁶¹ *Lietuvos katechetikos centras.* Katalikų tikybos mokymosi statistika 2011–2012 m. m. Prieiga per internetą: <http://www.ltkc.lt/index.php?link=docs>. Žiūrėta: 2013 01 17, 14:48.

²⁶² The Local Germany's News in English. East Germany World's Most Godless Area. Prieiga per internetą: <http://www.thelocal.de/society/20120420-42081.html>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:12.

Bažnyčiai. Galima tik spėlioti, ar yra galimybė pasirinkti etikos pamokas.²⁶³ Antroji prielaida – jog tikinčiaisiais save laikančiųjų skaičius taip sumažėjo, kad tokie rodikliai slepiami. Vis dėlto pagal logiką labiau įmanoma pirmoji prielaida. Labiausiai Tomo W. Smitho tyrimo rezultatus patvirtina Rytų Vokietijos situacija: 2/3 viso gyventojų skaičiaus (tiek jaunų, tiek vyriausiųjų) save priskiria ateistams. Statistiniais duomenimis, daugiau negu 71 proc. vyresnių nei 28 metų, 72,6 proc. 38–47 metų gyventojų teigia niekada netikėję gyvuoti Dievu.²⁶⁴ 12 proc. Rytų Vokietijos gyventojų teigia tikintis Dievą, o Vakarų Vokietijoje – 36 proc.²⁶⁵ Beje, tinklalapyje *Ateizmo imperija* nurodoma, kad save ateistais laiko dar didesnis procentas Rytų Vokietijos gyventojų – net 88,20 proc.²⁶⁶ (dėl šios priežasties apie tikybės pamokų lankymo rodiklius neverta net kalbėti, jie paprasčiausiai nepateikiami.) Gali būti, kad dauguma gyventojų, atsakydami į anketų klausimus, nebūtinai parašo tiesą dėl baimės ar kitų priežasčių. Žinoma, tinklalapyje paskelbti procentai gali būti gerokai padidinti, siekiant parodyti Rytų Vokietijos ateistiškumą, palyginti su kitomis pasaulio valstybėmis, ir padaryti ją pirmaujančia valstybe pasaulyje. Pateiktoje ateistinių šalių lentelėje procentinė išraiška labai skiriasi tarp pirmąją ir antrąją poziciją užimančių valstybių. Ateistiškiausia yra Rytų Vokietija (88,20 proc.), antroji – Slovėnija (29,80 proc.). Prie kitų valstybių ar jų regionų, pvz., Rusijos, Izraelio, Nyderlandų, Vengrijos, Švedijos, Didžiosios Britanijos, Vakarų Vokietijos ir Naujosios Zelandijos, skalėje nurodyti mažesni procentai – nuo 27,30 iki 11,50 proc.²⁶⁷ Taigi galima daryti išvadą, kad Lietuvoje yra statistiškai daugiau tikinčių žmonių nei Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje. Tyrimai rodo, kad Rytų Vokietija yra „<...> ateistiškiausias regionas planetoje“²⁶⁸. Tačiau kyla klausimas, kaip keitėsi ši religinio ugdymo samprata ir kas lėmė tokį religinio tapatumo laipsnį.

Visos Rytų Europos regiono šalys, tarp jų – Lietuva, Lenkija ir Rytų Vokietija, turi tą patį istorinį-politinį paveldą, kuris ir lėmė religinio tapatumo bei religinio ugdymo sampratos kaitą. Sovietiniais metais valstybė valdė ne tik žiniasklaidą, bet ir išsilavinimą, ugdymą, skleidė ateistinę propagandą, diegė antireligines mokslines vertybes ir ideologiją. Religinį ugdymą stengtasi išstumti ne tik iš mokyklų, bet ir iš šeimų. Su nepaklusniaisiais būdavo susidorojama kalėjimu ir tremtimi. O Rytų Europos istoriniai pokyčiai – išsivadavimas iš sovietų okupacijos

²⁶³ GUS: Central Statistical Office. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.pl/gus/index_ENG_HTML.htm. Žiūrėta: 2013 05 01, 12:26.

²⁶⁴ Kamann M., Facius G. Why Eastern Germany Is the Most Godless Place on Earth. *DIE WELT/Worldcrunch* All News in Global. 2012 05 13. Prieiga per internetą: <http://www.worldcrunch.com/why-eastern-germany-most-godless-place-planet/culture-society/why-eastern-germany-is-the-most-godless-place-on-earth/c3s5177/#.UPf62qxYdWg>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:26.

²⁶⁵ The Local Germany's News in English. East Germany World's Most Godless Area. Prieiga per internetą: <http://www.thelocal.de/society/20120420-42081.html>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:12.

²⁶⁶ Atheist Empire. Population Statistics of Religions, Atheists and Non-Believers. Prieiga per internetą: <http://atheistempire.com/reference/stats/index.php>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:36.

²⁶⁷ Atheist Empire. Population Statistics of Religions, Atheists and Non-Believers. Ten pat.

²⁶⁸ Kamann M., Facius G. Ten pat.

(nors kiekvienos šalies pokyčiai prasidėjo skirtingu metu, pvz., Lietuvoje 1989 m.) – paveikė ir tikybės pamokų vedimo padėtį mokyklose bei religinio ugdymo sampratą.²⁶⁹ Yra manančių, kad Rytų Europos valstybėse Bažnyčia neturėjo įtakos krikščioniškajam tapatumui. Tačiau religinis tapatumas buvo formuojamas 1971 m. gruodžio mėn. įvykusi referendumu už žmogaus teises, kuriame dalyvavo „17 054 katalikai“²⁷⁰, „Kronikos leidimu“²⁷¹, dabartinio Kauno arkivyskupo S. Tamkevičiaus suorganizuotu komitetu už žmogaus teises²⁷², „kalnu, ant kurio augo kryžiai“²⁷³, ir kitais reikšmingais Lietuvai įvykiais. Be to, tiek tuo metu, tiek „<...> dabar Bažnyčia atlieka svarbų vaidmenį formuojant krikščioniškąjį tapatumą“²⁷⁴.

Bažnyčios vaidmuo svarbiausiose valstybės įvykiuose pasikeitė, kai šalys įstojo į Europos Sąjungą (pvz., Lietuva į ją įstojo 2004 m. gegužės 1 d.). Viena vertus, Bažnyčios vaidmuo jau nebetapatinamas su nacionaliniu tapatumu, kita vertus, – net visai ignoruojamas. Todėl „religinis tapatumas susiduria su naujais iššūkiais (net bandoma visiškai išstumti Bažnyčią iš kasdienio gyvenimo), nes žmonės labiau pažeidžia sekuliarizuota Europa“²⁷⁵. Viena iš priežasčių, kodėl žmonės lengviau pasiduoda Vakarų srovių ir madų ideologijai, galėtų būti tai, kad dar neišgijo nacizmo ir bolševizmo, sovietų ideologijos, trėmimų ir žudymų sužalota atmintis.²⁷⁶ Jai neišgijus, „krikščionys niekada neužmirš šių įvykių. Jie negalės liautis apie tai mąstyti.“²⁷⁷ Pasakodami istoriją, žmonės į ją įtraukia savo biografiją, t. y. „<...> biografija tampa dominuojančia dimensija <...>“²⁷⁸. Tie kiekvienos valstybės tylos ir baimės dešimtmečiai paveikė (silpnino, bet ir stiprino) žmonių vertybes, religingumą ir t. t. (pvz., Baltijos kelias nuo Talino iki Vilniaus 1989 m. rugpjūčio 23 d., Nepriklausomybės atkūrimas 1990 m. kovo 11 d., Sausio 13-osios *dainuojanti revoliucija*). Tačiau pabrėžtina, kad naujomis sąlygomis dar labiau reikia naujosios evangelizacijos, ypač per pastoraciją, ir vertėtų pasitelkti veiksmingiausią modelį, tinkantį tokiems sužeistos atminties žmonėms.²⁷⁹

²⁶⁹ *Briliute B.* Open-Ended: The Formation of Christian Identity in the Process of Social-Religious Transition in Post-Communist Lithuania. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2004. (Master's Degree in Theology). P. 11–13.

²⁷⁰ *Tamkevičius S.* Tiesa išlaisvina: arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus prisiminimai apie dvidešimt „LKB kronikos“ metų. Kaunas: Kauno arkivyskupija. 2012. P. 20.

²⁷¹ *Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras.* Kronika. Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika: jubiliejinės konferencijos medžiaga. Prano Vaičiailio draugija. 1998.

²⁷² *Tamkevičius S.* Ten pat. P. 48.

²⁷³ *Stanelytė J. G.* Malda buvo ir yra svarbiausias mūsų ginklas // Sud. A. Navickas, R. Sopranaitė. Laisvė ir tikėjimas: krikščioniški trileriai sovietmečiu. Vilnius: Ateities leidybos centras, Bernardinai.lt. 2013. P. 182–185.

²⁷⁴ *Briliute B.* Open-Ended: The Formation of Christian Identity in the Process of Social-Religious Transition in Post-Communist Lithuania. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2004. (Master's Degree in Theology). P. 3.

²⁷⁵ *Briliute B.* Ten pat. P. 18.

²⁷⁶ Ten pat. P. 21–22.

²⁷⁷ Ten pat. P. 22.

²⁷⁸ Ten pat. P. 23.

²⁷⁹ Bažnyčios vaidmens svarbiausiose valstybės įvykiuose pokytį įrodo dr. B. Briliūtės Lietuvoje atliktas tyrimas, kuris atskleidžia panašią situaciją ir Lenkijoje. Dr. B. Briliūtės atliktame gana plačiame tyrime dalyvavo 231 respondentas (89 vyrai ir 142 moterys), dirbantis pagal įvairias specialybes: universiteto profesoriai, teologijos studentai, pedagogai, teisininkai, medikai ir muzikai (*Briliute B.* Open-Ended: The Formation of Christian Identity

1.2. Hermeneutinis-bendravimo modelis – pastoracinis modelis

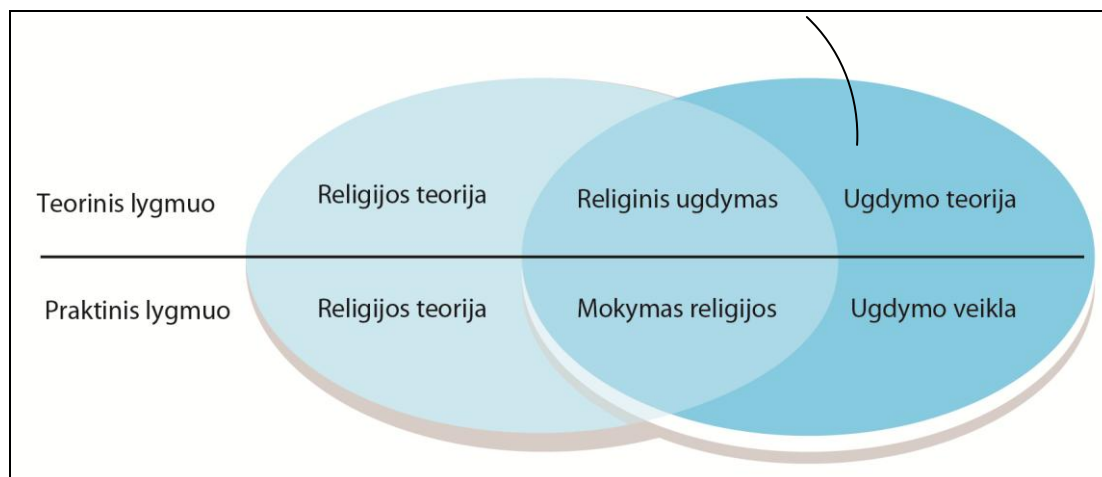
Kaip anksčiau buvo aptarta, profesoriai H. Lombaertsas ir D. Pollefeytas hermeneutinį-bendravimo modelį pateikia ne kaip pastoracinį, o kaip pedagoginį modelį, kuris funkcionuoja mokykloje formaliojo religinio ugdymo srityje. Būtina pabrėžti, kad Belgijoje neišskiriamas neformalusis religinis ugdymas. Kaip 2011 m. rašė Annemie Dillen ir profesorius D. Pollefeytas, siekiamybė yra stipri katechezė parapijose, kuriose būtų suburiama bendruomenė iš visų kartų ir nuolat vykėtų tikėjimo formacija.²⁸⁰ Autoriai įvardija *katechezinį hermeneutinį*²⁸¹ modelį, taikomą parapijose, kurio pagrindą sudaro atvirumas krikščioniškai žiniai, priimant tiesą, kad žmogus yra sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, Įsikūnijimo slėpinį, pneumatologinį ir eschatologinį tikėjimą, t. y. Dvasios laisvę, kuri vadovauja katechezės procesui ir tikėjimui Dievo karalyste. Šiame modelyje sujungiami tikėjimas, kultūra ir katekizmas, t. y. patirties

in the Process of Social-Religious Transition in Post-Communist Lithuania. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2004. (Master's Degree in Theology). P. 52–53). Jo tikslas buvo atskleisti „<...> sąryšį tarp religingumo ir žmonių vertybių poslinkio prie moralinių vertybių, šeimos, ugdymo ir, žinoma, politinių klausimų“ (Briliute B. Ten pat. P. 46). Šio tyrimo instrumentu buvo pasirinkti D. Hutsebauto ir D. M. Wulffo teoriniai modeliai, kuriuose įvardijami keturi religingumo tipai: „Ortodoksiškas (angl. *orthodoxy*), kaip nustatė Wulffas, pažodinis patvirtinimas (angl. *literal affirmation*), išorinė kritika (angl. *external critique*), remiantis Wulffu, pažodinis nepatvirtinimas (angl. *literal disaffirmation*), reliatyvizmas (angl. *relativism*) – redukcinė interpretacija (angl. *reductive interpretation*) ir antrasis naivumas (angl. *second naivete*) – atkuriamoji interpretacija (angl. *restorative interpretation*).“ (Ten pat. P. 47). Pagal šias keturias dimensijas buvo parengtas klausimynas trimis respondentų grupėms: žmonėms, kurie gyveno ir dirbo sovietiniais metais (B. Briliūtė juos įvardijo kaip prarastą kartą), kiti – pereinamuoju laikotarpiu gyvenę žmonės, t. y. nuo 35 iki 50 metų amžiaus, kurie 1989 m. Sąjūdžio metu galėjo būti 20 ar 30 metų, ir naujoji karta – nuo 19 iki 35 metų amžiaus, gimusi ir studijavusi universitete vadinamuoju pereinamuoju laikotarpiu nuo 1990 iki 2000 metų. (Ten pat. P. 49–51). Šio tyrimo rezultatai atskleidė ir įrodė kartų skirtumus pagal požiūrį ne tik į vakarietiškumą ir naujumo priėmimą, bet į pačius sovietinius metus. Naujoji karta šiek tiek pozityviau žvelgia į praeitį, o senoji karta – negatyviai. Tai atsiskleidžia ir analizuojant požiūrį į Bažnyčią ir vertybes. Naujoji karta atsargiau įvardija Bažnyčios svarbą visuose reikšmingiausiuose valstybės įvykiuose po 1989 m., o vyresnioji karta aiškiai pabrėžia Bažnyčios vaidmenį ir katalikiškumą apibūdina kaip nacionalizmą, padėjusį išsaugoti nacionalinį identitetą. Jaunoji karta turi naują išsivysčiusį religinį tapatumą, kuriam įtakos turėjo sekuliarizacijos ir kitos Vakarų srovės bei mados. Tikriausiai dėl to moksleiviai dažniau rinkosi etikos, o ne tikybės pamokas. Nors visos respondentų grupės teigiamai įvertino dešimties metų pokyčius ir asmeniškai matė perspektyvų naujojoje Europoje ir socialinių pokyčių, jauniausioji karta nepripažino Bažnyčios vaidmens sprendžiant socialines problemas. Tačiau svarbiausi šio tyrimo rezultatai yra susiję su Bažnyčios vaidmeniu kultūros ir ugdymo srityse: beveik visos amžiaus grupės pripažino didelį Bažnyčios indėlį kultūros ir ugdymo reikaluose, tik kai kurie respondentai teigė, jog pati Bažnyčia kalta, kad praranda įtaką socialinėse srityse. Vis dėlto dauguma respondentų pabrėžė, kad per penkiolika metų pasikeitė jų asmeninis dvasingumas. (Ten pat. P. 56–65). Taigi, galima daryti išvadą, kad „Švietimas teigiamai koreliuoja su antruoju naivumu. Nebuvo nei ryšio tarp ugdymo ir asmens požiūrio į Katalikų Bažnyčios palikimą, nei koreliacijos tarp ugdymo ir asmeninio požiūrio į socialinį ikikomunistinį, komunistinį ir pereinamojo laikotarpio praeities palikimą.“ (Ten pat. P. 65. „Education positively correlated with Second Naive. There was no correlation neither between education and Personal attitudes towards the legacies of the Catholic Church nor between education and Personal attitudes towards the social legacies of pre-communist, communist and transformational past.“). Juk Bažnyčios reikšmė kultūros ir ugdymo srityse, kaip parodė tyrimas, yra ortodoksinė. (Ten pat. P. 66).

²⁸⁰ Dillen A., Pollefeyt D. Catechesis Inside Out: A Hermeneutical Model for Catechesis in Parishes // The Person and the Challenges: The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II. Lublin: Polihymnia. 2011. Vol. 1. No. 1. P. 159, 167–168.

²⁸¹ „Hermeneutinėje katechezėje, kaip dauguma skirtingų *stimulų*, gali būti naudojami straipsniai, paveikslai, nuotraukos, vaizdo įrašai, televizijos laidos, Biblijos fragmentai, tikėjimo liudijimai, kitų pasaulio religijų elementai ir t. t. Šio katechezės būdo pagrindas yra aktyvus didaktinis metodas, kurį taikant vaikai, paaugliai ir suaugusieji nėra pasyvūs klausytojai, bet aktyviai prisideda prie įvairaus lygio mokymosi, interpretacijos ir bendravimo proceso.“ Dillen A., Pollefeyt D. Catechesis Inside Out: A Hermeneutical Model for Catechesis in Parishes. Ten pat. P. 158.

elementai su žiniomis.²⁸² Tačiau katechezės procesui nusakyti vartojamas terminas „learning“²⁸³, reiškiantis mokymąsi. Žinoma, čia pateikiama viso gyvenimo mokymosi įvairiais būdais samprata – „<...> intergenerational catechesis <...>“²⁸⁴ (nuolatinė katechezė tarp kartų). Reikia pabrėžti, kad tai, kas čia aprašoma kaip siekiamybė: ryšys ir draugystė su tikėjimo bendruomene tiek viduje, tiek išorėje, t. y. draugystė su kitomis bendruomenėmis dalijantis žiniomis ir patirtimi; visų kartų įjungimas į liturgiją ir jų potencialo, pvz., talentų muzikos srityje, panaudojimas; šeimų susibūrimai; atsakingų, pasiruošusių katechetų turėjimas; aktyvus mokymasis; asmeninė draugystė ne tik su Dievu, bet ir su tikinčiųjų bendruomene, kuri dalyvauja šiame procese ir t. t., Lietuvoje, benediktinių bendruomenėje, funkcionuoja.²⁸⁵ Šis modelis jau nebetinka Lietuvoje, Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje dėl kelių priežasčių. Pirmoji priežastis ta, kad ugdymo srityje arba praktiniame lygmenyje vartojamam terminui „mokymas religijos“²⁸⁶ (žr. 2 pav., plačiau apie tai disertacijos autorės licenciatu darbe²⁸⁷) neužtenka tik katechezės, todėl šis modelis per siauras.

2 pav. G. Skeie'o reprezentuojamas religinio ugdymo ir mokymo religijos terminologijos laukas

Religiniam ugdymui be galo svarbi tampa evangelizacija (turime omenyje naująją evangelizaciją), kuri yra net pirmesnė už katechizaciją. Taigi, antroji priežastis, pvz., Rytų Vokietijoje išplitęs ateizmas, leidžia daryti prielaidą, kad katechizacija be liudijimo ir evangelizacijos yra nevaisinga. Be to, katechezė tėra viena iš neformaliojo religinio ugdymo

²⁸² Dillen A., Pollefeyt D. Catechesis Inside Out: A Hermeneutical Model for Catechesis in Parishes // The Person and the Challenges: The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II. Lublin: Polihymnia. 2011. Vol. 1. No. 1. P. 161–163.

²⁸³ Dillen A., Pollefeyt D. Ten pat. P. 166.

²⁸⁴ Ten pat. P. 164.

²⁸⁵ Ten pat. P. 169–176.

²⁸⁶ Teece G. Learning from Religions as 'Skilful Means': A Contribution to the Debate about the Identity of Religious Education // British Journal of Religious Education. Brussels: Routledge: Taylor & Francis Group. September. 2008. Vol. 30. No. 3. P. 204.

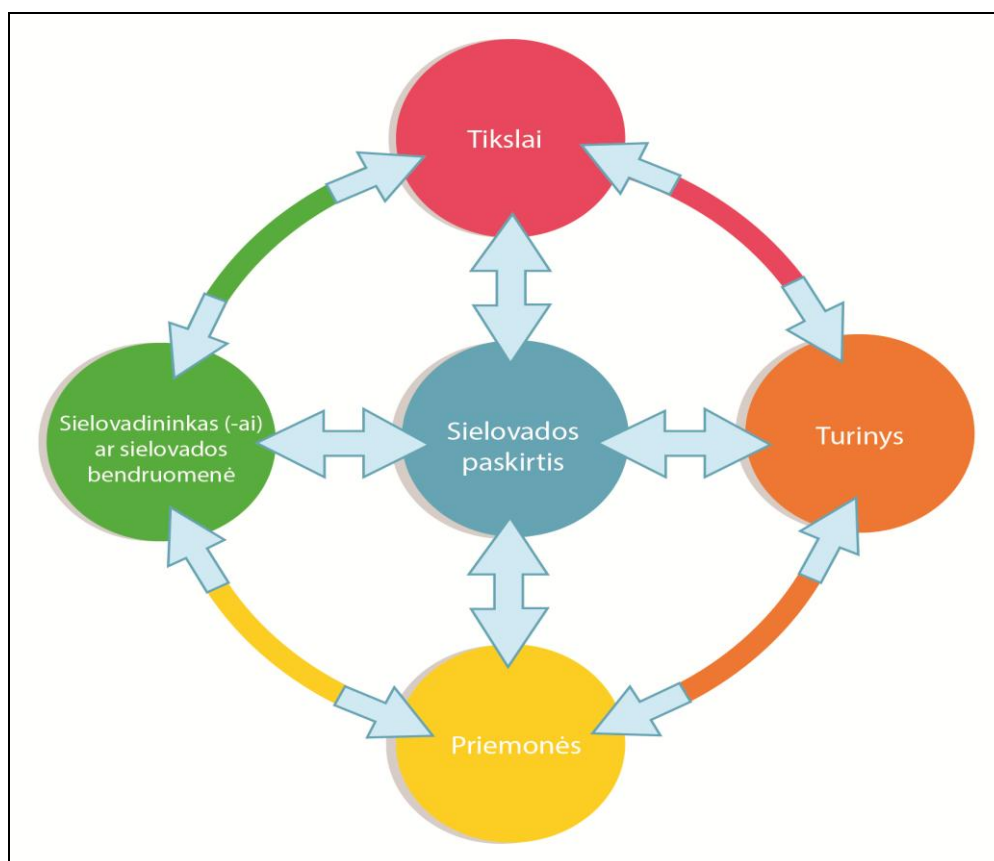
²⁸⁷ Vasiliauskaitė A. Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 38.

dalių, taip pat modelio turinio sandaros dalių. Todėl reikia ieškoti naujo pastoracinio modelio, kuris galėtų sėkmingai funkcionuoti šiose Rytų Europos šalyse. Bet pirmiausiai reikia apibrėžti pastoracinio modelio sampratą, išryškinant jo sandarą, ir aptarti egzistuojančius pastoracinius modelius bei iš jų išsirinkti šiuo metu veiksmingiausią.

1.2.1. Pastoracinių modelių samprata

Pastoracinis modelis – schematizuotas dieviškosios žinios perteikimo pavyzdys, kurio visos dalys darniai funkcionuoja. Be to, tai yra sielovados modelis, kurį „<...> taikantis asmuo, sielovadininkas(-ai), suvokia savo identitetą kaip tarnystę religinės bendruomenės kontekste, palaikydamas pusiausvyrą tarp religinės tradicijos ir patirties, – tai yra vadinama hermeneutiniu dialogu bendruomenėje.“²⁸⁸ Šie apibrėžimai turi daug komponentų, kuriuos būtina atskleisti išanalizavus pastoracinio modelio sandarą.

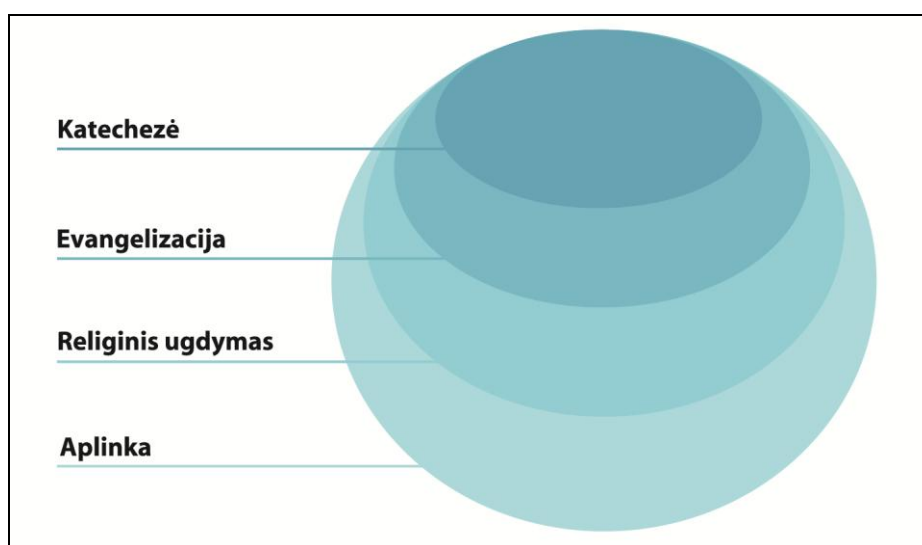
1.2.1.1. Pastoracinių modelių sandara

3 pav. Pastoracinio modelio sandara

²⁸⁸ Pastoracinio modelio samprata išsamiau aptariama licenciuoto darbe: *Vasiliauskaitė A. Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 33–34.*

Pastoracinį modelį sudaro: tikslai, turinys, priemonės, sielovados paskirtis ir sielovadininkas(-ai) ar sielovados bendruomenė (žr. 3 pav.). Tikslai yra trijų lygmenų: pasauliniai, nacionaliniai ir sociotariniai, kurie plačiau paaiškinami disertacijos autorės licenciuoto darbe²⁸⁹. Tačiau svarbiausias yra tarpasmeninis tikslas: tai – „<...> santykių kūrimas, kuris yra paremtas meilės ir dalijimosi principu, iškeliant intrapersonalinį tikslą – kitą priimti kaip asmenį, suprantant, kas aš esu, ir tampant kitam dovana“²⁹⁰. Šiam tikslui pasiekti reikia ne tik atskleisti pastoracinio modelio turinį, bet ir įsivardyti priemones, kuriomis šis turinys bus įgyvendinamas. Taigi, turinį sudaro religinis ugdymas, kuris apima evangelizaciją bei katechezę (žr. 4 pav.).

4 pav. Pastoracinio modelio turinys

Religinis ugdymas čia yra suvokiamas kaip neformalus, <...> tačiau tai yra bendra nuorodų sistema, kurią ugdytojas perteikia išsamiai ir logiškai. Žvelgiant iš hermeneutinės perspektyvos, visuomet turi būti išlaikoma pusiausvyra tarp trijų polių: tradicijos, modernios patirties ir realybės, kuri suvokiama kaip tuo metu iš tikrųjų egzistuojanti praktika arba patirtis, tada pastoracijoje naudojamas modelis bus išsamus. Ši hermeneutinė perspektyva, naudojama religinio ugdymo srityje, padeda neiškraipyti esamos realybės ir, žinoma, nesumenkinti tikėjimo tradicijos. Tačiau taip pat turi būti ryšys tarp tikėjimo ir tradicijos, kuris padeda formuoti asmens religinį identitetą bendruomenėje. Ši tradicija įvardijama terminu „platesnė religijos tradicija“ (angl. *the wider religious tradition*), kuri reprezentuoja kelionę nuo individualios patirties iki socialinės patirties, žvelgiant iš asmeninės perspektyvos.²⁹¹

²⁸⁹ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 34–35.

²⁹⁰ *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 35.

²⁹¹ Ten pat. P. 36–37.

Tad galima išskirti tris religinio ugdymo modelius: *semantinį*, arba *konceptualųjį*, modelį, *epizodinį* modelį ir *veikimo (veiksmo)*, arba *procedūrinį*, modelį, kurie padeda dar plačiau ir kitaip apibrėžti religinį ugdymą.²⁹²

Religinis ugdymas – tai informuoto religinę kompetenciją turinčio asmens supratimo perteikimas kitiems apie moralines ir religines problemas, apimant tiek individualią, tiek kolektyvinę gyvenimo sritį. Iš to išplaukia, jog religinio ugdymo tikslas yra kompetencija, kuri apima dvejopus komponentus – hermeneutinį ir atitinkantį bendravimo pobūdį. Pirmiausia tai kompetencija formuojant asmenybės tapatybę, kada hermeneutinis komponentas suvokiamas, ypač jaunimo, kaip išmokimas naudotis savo patirtimi, atsakant į išskylančius klausimus, išmokimas išreikšti save, kažką darant ar sakant ir tuo pat metu jaučiantis saugiai. Kritiškumas turėtų išplaukti iš jų pačių, analizuojant miglotas pasaulio nuomones ir taip vykstant moraliniam bei religiniam teisingumo formavimui. Taigi hermeneutinis komponentas išryškina pusiausvyros tarp tradicijos ir patirties būtinumą. Šitaip pasireiškia bendravimas, kuris dažnai peržengia socialinį, moralinį ir religinį matmenis. Tai ypač svarbu jaunimui, jų *kultūrose*. Tai padeda jauniems žmonėms kritiškai suvokti socialinį, moralinį ir religinį tam tikrų žalingų formų elgesį, kuris aiškiai yra demonstruojamas *jaunimo kultūrose*.²⁹³

Toks bendradarbiavimas ir bendravimas ugdo visą bendruomenę, ir ji tampa svarbiausiu ugdymo elementu.²⁹⁴ Šia religinio ugdymo samprata remiamasi ir šioje disertacijoje. Todėl nagrinėjamas religinis ugdymas pastoracijoje arba, kaip minėta, *religinis mokymas* teoriniame lygmenyje apims evangelizaciją ir katechezę (kaip nurodyta 4 pav.).

Dar vienas reikšmingas pastoracinio modelio turinio komponentas yra evangelizacija. „<...> Evangelizacija – kurios tikslas yra nešti Gerąją Naujieną visai žmonijai, idant ja gyventų – yra turtinga, kompleksiška ir dinamiška tikrovė, sudaryta iš esminių ir skirtingų elementų ar gal, geriau, momentų, kuriuos reikia mokėti apžvelgti visus iš karto“ (CT²⁹⁵, 18). Todėl „evangelizacija <...> yra daugiasluoksnis procesas, apimantis įvairius elementus: žmonijos atnaujinimą, liudijimą, tiesiogiai reiškiamą skelbimą, vidinį pritarimą, įstojimą į bendruomenę, ženklų priėmimą, pastangas apaštalauti.“²⁹⁶ Viso to pagrindinė išraiška yra liudijimas, kuris pasireiškia įvairiai: tai „liudijimas gyvenimu, gyvasis skelbimas, Žodžio liturgija, katechezė, naudojimas žiniasklaida, asmeninio ryšio nepamainomumas, sakramentų

²⁹² Išsamiau pastoracinio modelio turinio samprata aptariama licencianto darbe: *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 37.

²⁹³ *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 37–38.

²⁹⁴ Pastoracinio modelio turinio – religinio ugdymo samprata išsamiau aptariama licencianto darbe: *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 38.

²⁹⁵ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 18. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 10 10, 10:00.

²⁹⁶ *Paulius VI.* Apaštališkasis paraginimas *Evangelii nuntiandi*: dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje. Katalikų interneto tarnyba. 1999. 24.

vaidmuo, liaudies pamaldumas²⁹⁷. Tačiau pažymėtina, kad dauguma evangelizacijos būdų apima šlovinimo tarnystę ir išryškina jos svarbą.²⁹⁸ Be to, vienas iš pagrindinių evangelizavimo etapų yra katechezė (CT²⁹⁹, 17).

O „<...> katechezė yra vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų tikėjimo ugdymas, ypač mokymas krikščioniškosios doktrinos, paprastai išdėstytos organiškai ir sistemingai, stengiantis įvesti juos į pilnutinį krikščioniškąjį gyvenimą. Dėl to, formaliai nesusiliedama, ji siejasi su kai kuriais katechetinį aspektą turinčiais Bažnyčios pastoracinės misijos elementais, katechezę rengiančiais arba iš jos išplaukiančiais. Tai pirmasis Evangelijos skelbimas arba misionieriškas pamokslas per kerigmą tikėjimui sužadinti; apologetika arba motyvų tikėti ieškojimas; krikščioniškojo gyvenimo patirtis; sakramentų šventimas; įsijungimas į bažnytinę bendruomenę; apaštalinis ir misionieriškas liudijimas.“ (CT³⁰⁰, 18). Ji suvokiama kaip „<...> laisvės ir pasirinkimo panaudojimas“³⁰¹, kaip „<...> Evangelijos, kokią ją gavo krikščionių bendruomenė, kaip ją supranta, švenčia, išgyvena ir su ja vienijasi įvairiausiomis formomis, perteikimo procesas“³⁰². Vienytis su Jėzumi Kristumi yra pagrindinis jos tikslas³⁰³, iš kurio kyla visi fundamentalūs katechezės uždaviniai: „<...> skelbti tikėjimo pažinimą, liturgiškai auklėti, moraliai formuoti ir mokyti, melstis, auklėti bendruomeniniam gyvenimui ir įvesti į misijų veiklą“³⁰⁴. Taigi, apibrėžus katechezę ir religinį ugdymą, galima įvardyti jų skirtumus: „Katechezė iš esmės yra siekis perkeisti supratimą ir praktiką, o religiniu ugdymu norima paaikškinti ir išplėsti supratimą.“³⁰⁵ Katechezės ir religinio ugdymo skirtumai plačiau paaikškinami disertacijos autorės licenciuoto darbe.³⁰⁶

Dar vienas svarbus ir specifiškas pastoracinio modelio turinio komponentas yra aplinka, kuri būtina kuriant naują *Tylos pastoracijos* kontekstą. Benediktinių vienuolynuose ir jų bendruomenėse vykdoma pastoracija sukuria specifinę aplinką, kuri yra išsamiai išnagrinėta s. Emanuelės – Vidos Urbonaitės baigiamajame darbe *Ugdymo aplinkos kūrimas rengiant vaikus Pirmajai Komunijai*³⁰⁷.

²⁹⁷ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 40.

²⁹⁸ Pastoracinio modelio turinio – evangelizacijos ir šlovinimo samprata išsamiau aptariama licenciuoto darbe: *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 40–41.

²⁹⁹ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. 17. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta: 2014 10 10, 10:00.

³⁰⁰ *Jonas Paulius II.* 18.

³⁰¹ *Warren M.* Catechesis and (or) Religious Education: Another Look // Eds. B. Roebben, M. Warren. Religious Education as Practical Theology. Leuven: Peeters. 2001. P. 139. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁰² Bendrasis katechezės vadovas. Lietuvos katechetikos centras. 1998. P. 105.

³⁰³ Bendrasis katechezės vadovas. Ten pat. P. 80.

³⁰⁴ *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 39.

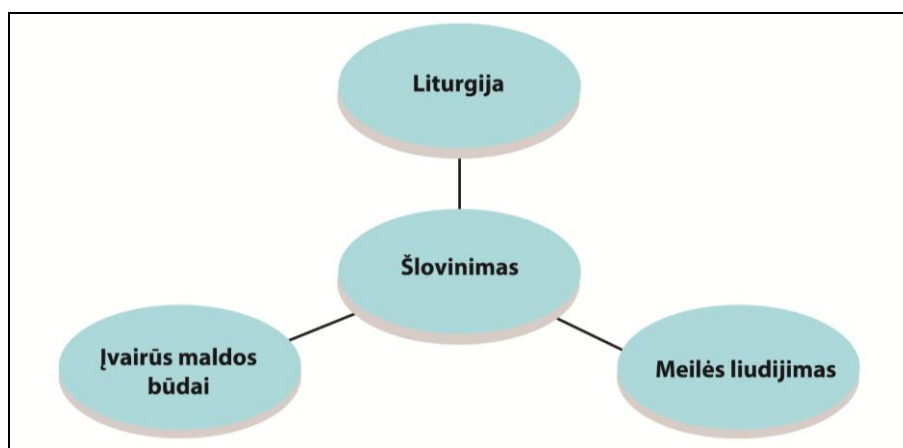
³⁰⁵ *Warren M.* Ten pat. P. 128. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁰⁶ Pastoracinio modelio turinio komponentas – katechezė išsamiau aptariama licenciuoto darbe: *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 39.

³⁰⁷ *Urbonaitė V.* Ugdymo aplinkos kūrimas rengiant vaikus Pirmajai Komunijai. Kaunas. 2009.

Taigi, pastoracinio modelio turinio komponentai yra specifinė aplinka, neformalusis religinis ugdymas, apimantis ir evangelizaciją, kurios pagrindinė išraiška yra šlovinimas, ir išskirtinį evangelizacijos etapą – katechezę. Iš šių komponentų turinį galima apibrėžti kaip dieviškosios žinios skelbimą asmeniui. Pats turinys yra Gerosios naujienos apie išganymą pateikimas. Tačiau tai, kaip ir kokiais pagrindiniais būdais ji perteikiama, galima įvardyti tik nagrinėjant priemonės komponentus.

Kitas pastoracinio modelio komponentas – priemonės, t. y. būdai skelbti Gerąją naujieną ar perteikti dieviškąją žinią. Be to, priemonės galima apibrėžti ir kaip įrankius, kurie padeda gyvajam Žodžiui pasiekti adresatą. Pats pirmasis ir pagrindinis toks įrankis, kurį būtina trumpai apibūdinti ir kuris naudojamas pastoraciniuose modeliuose, kaip ir kiti toliau įvardijami įrankiai, yra šlovinimas (žr. 5 pav.).

5 pav. Pastoraciniuose modeliuose naudojamos priemonės

„Šlovinimas yra tokia malda, kuria žmogus giliausiai pripažįsta, kad Dievas yra Dievas“ (KBK 2639). Dievas „<...> yra daugiau nei technika ar atlikimas ir, žinoma, daugiau nei mąstymas apie Dievą. Tai patirtis, išreikšta per įvykį, kai visas žmogus – su savo kūnu ir siela ateina į Dievo akivaizdą, atsistodamas prieš Jį ir greta Jo. Įkvėptas Šventosios Dvasios, jis šlovina Avinėlių, bandydamas prisiglausti ir prisiliesti prie meilės, gailingumo sklindinos Dievo širdies, pasinerti į tą meilės pilnatvę ir išlikti Jo akivaizdoje. Toks žmogus, eidamas evangelizuoti, tai jau daro savo buvimu.“³⁰⁸ Vis dėlto „<...> šlovinimas yra liturgijos bruožas, kad ir kokia būtų forma: mišparai, Valandų liturgija, šv. Mišios, šeimos malda, spontaniška malda ir tylos malda“³⁰⁹. Plačiau apie šlovinimo sampratą, jo reikšmę, šv. Benedikto pateiktą

³⁰⁸ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 44.

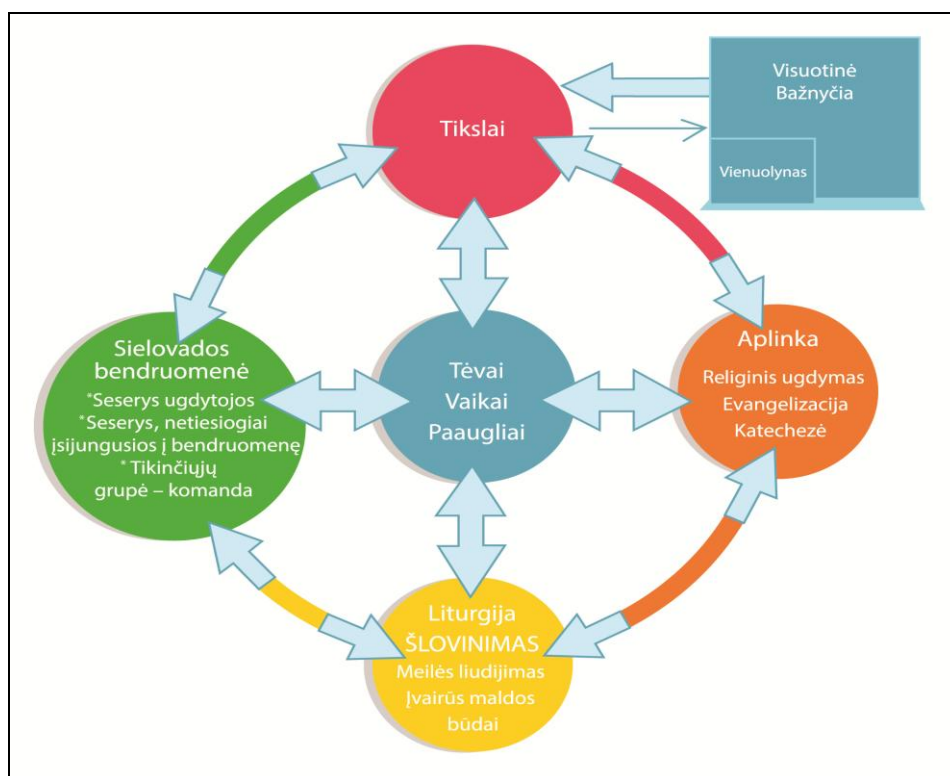
³⁰⁹ *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 45.

nuostatą ir širdies laikyseną, kontempliaciją ir šventumą bei jų santykį su šlovinimu, taip pat liturgijos šlovinimą galima plačiau paskaityti disertacijos autorės licenciatu darbe.³¹⁰

Taigi, pagrindinė priemonė esminiam tikslui pasiekti turi būti visa apimantis šlovinimas. Bet, žinoma, naudojamos ir kitos svarbios priemonės, pvz., liturgija, Meilė, įvairūs maldos būdai ir Tyla, kurioje atsispindi šlovinimas, tik kitoje dimensijoje (apie tai rašoma kitame disertacijos skyriuje, nes šlovinimas – pastoracinio HCM priemonių ašis).

Kiti du pastoracinio modelio komponentai, be kurių nebūtų vykdoma jokia pastoracija, yra sielovados paskirtis (adresatai) ir sielovadininkas(-ai) ar sielovados bendruomenė (Gerosios naujienos apie išganymą perteikėjai). Sielovados paskirtį galima apibrėžti kaip sielovados kryptį – tai tikslus darbo su grupe asmenų, kuriems skirta sielovada, įvardijimas. Tai gali būti tėvai, vaikai, paaugliai ir t. t. Kitas svarbus komponentas yra asmenys, kurie vykdo konkrečią sielovadą, t. y. sielovados bendruomenė, kurią sudaro sielovadininkas(-ai) arba tas (tie), kuris (kurie) vadovauja, gelbstinti komanda.³¹¹

Šie pastoracinio modelio komponentai: tikslai, turinys, priemonės, sielovados paskirtis ir sielovadininkas(-ai) ar sielovados bendruomenė, plačiau aptariami s. Gabrielės – Aušros Vasiliauskaitės licenciatu darbe.³¹²

6 pav. Benediktinių vienuolyno pastoracinio modelio struktūra

³¹⁰ Pastoracinio modelio priemonių – šlovinimo ir šlovinimo liturgijoje samprata išsamiau aptariama licenciatu darbe: *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 42–45.

³¹¹ Pastoracinio modelio sielovados paskirties ir sielovadininko(-ų) ar sielovados bendruomenės ir komandos samprata išsamiau aptariama licenciatu darbe: *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 45–46.

³¹² Pastoracinio modelio sandaros samprata išsamiau nagrinėjama licenciatu darbe. Ten pat. P. 34–46.

Taigi, aptarus pastoracinio modelio sandarą ir pateikus kaip pavyzdį benediktinių vienuolyno pastoracinio modelio struktūros schemą (žr. 6 pav.) bei nurodžius jo komponentus, galima trumpai apžvelgti pastoracinius modelius, kurie atitinka šią struktūrą.

1.2.1.2. Pastoraciniai modeliai

Dauguma pastoracinių modelių, kurie atitinka prieš tai nurodytą pastoracinio modelio sandarą, yra kilę iš religinio ugdymo modelių arba jų pagrindą sudaro religinio ugdymo modeliai. Dėl šios priežasties į pastoracinių modelių turinį įeina religinis ugdymas, tačiau tik kaip viena iš pastoracinio modelio sandaros, t. y. turinio, dalių.

Pastoraciniai modeliai yra skirstomi pagal sielovados pobūdį: vieni iš jų naudojami suaugusiųjų sielovadoje, kiti – paauglių sielovadoje. Jų yra nemažai. Pagrindiniai, t. y. žymesni, pastoraciniai modeliai, kurie dažniau taikomi suaugusiesiems, yra trys: LIMEX, tripolis ir keturpolis. Modelį LIMEX išrado Davidas Tracy ir apibrėžė jį kaip reprezentuojantį du koreliacijos kraštus – krikščioniškąją tradiciją ir šiandienės žmogaus patirties supratimą. Tačiau šis modelis sulaukė kritikos, nes neįtraukė kultūros, kuri taip pat daro gana reikšmingą įtaką pastoracijos srityje. Todėl Jamesas ir Evelyn Whiteheadai pateikė tripolį (angl. *tri-polar*) modelį, apimantį ne tik krikščioniškąją tradiciją, asmeninę patirtį, bet ir kultūrą. Jis papildė modelį LIMEX, tačiau taip pat turėjo trūkumą: jame neatsižvelgta į kontekstą. Tai pastebėjo Charlesas Wintersas iš Naujojo Orleano Lojolos universiteto, atlikdamas praktinės teologijos informacijos tyrimus, kurie leido prie esamų trijų polių prijungti ketvirtąjį – kontekstą ir gauti naująjį – keturpolį (angl. *four-pole*) modelį.³¹³ Šie modeliai yra tarsi atskleidžiami per kitus modelius, ypač hermeneutinius, kurie naudojami paauglių arba jaunų suaugusiųjų pastoracijoje.

Vienas iš tokių modelių yra Walterio Winko pasiūlytas pertvarkymo (angl. *transforming*) modelis, naudojamas individualiose mažose grupėse: tai – atviro pasidalijimo nuomonėmis ir jausmais metodas, kai užduodama kritiškų klausimų, susijusių su Šventojo Rašto tekstais, taip stengiantis juos per dialogą suprasti. Pats dialogas apima tris komponentus: tai – 1) kritiniai klausimai; 2) šių klausimų problemiško plėtojimas, įterpiant įvairių aspektų; 3) taikymo pratybos, kai asmeninės ir socialinės patirtys įtraukiamos į tas teksto vietas, kurios labiausiai palietė dalyvius.

Antrasis yra Roberto Conrado pasiūlytas kūrybinis konfliktų (angl. *creative conflict*) modelis. Juo siekiama padėti jauniems asmenims atpažinti vidinius konfliktus, susijusius su jų religine patirtimi, šiuos jaunuolius dėmesingai išklausant ir pateikiant priešingą patirtį nei jų. Ši modelį sudaro keturi žingsniai: 1) tyrimo ir diskusijos metu išsiaiškinto jauno asmens vidinio

³¹³ *Fleicher B. J. A Theological Method for Adult Education Rooted in the Works of Tracy and Lonergan // Religious Education. USA: Clearance Center. Winter. 2000. Vol. 95. No. 1. P. 26–30.*

konflikto įvardijimas pasitelkiant biblinį tekstą; 2) tylos ir meditacijos etapas; 3) jauno asmens vidinis gyvenimas su konfliktu; 4) vidinio konflikto atpažinimas ir įvardijimas pasitelkiant istorijas, filmus, gyvenimo patirtis ir pasidalijimas nauja išvalga su grupe. Šis modelis yra drauge prieštaravimas ir Dievo malonės perteikimas pateikiant jaunam asmeniui trumpai suformuluotą raštišką išvadą, t. y. rezoliuciją, apie atpažintą ir įvardytą vidinį konfliktą.

Trečiasis modelis yra T. Groome'o ekumeninis *bendro krikščionių akto* modelis. Jame hermeneutika buvo labiausiai išplėtota, ir jis yra susijęs ne tik su Biblijos aiškinimu, bet ir su paties teksto aiškinimu viso gyvenimo kontekste. Šis modelis suteikia galimybę interpretuojant, paaiškinant ir naudojant tokias priemones kaip patirtis, simboliai, ženklai ir t. t. žmonėms suprasti vienas kitą. Kadangi bendraujama asmuo su asmeniu, t. y. vienas su kitu, kiekvienas yra hermeneutas.

Ketvirtasis iš žymesniųjų yra lyginamasis patirtinis (angl. *comparing experiences*) modelis, kurį pasiūlė Indijos teologas D. S. Amalorpavadasas. Šis modelis yra antropologinė prieiga daugiakultūriame ir daugelio religijų kontekste, kai visapusiška biblinė, bažnytinė ir kultūrinė patirtis yra atrandama veikiant Dievo buvimui ir žmogaus gyvenimo veikloje. Šis modelis turi tris etapus: tai – 1) žmogaus gyvenimo patirtis ieškant Dievo ženklų; 2) Dievo darbas suprantant ir interpretuojant visą gyvenimą; 3) žmogaus atsakymas, jam atradus naują tikėjimo tiesą, t. y. asmeninis atsivertimas ir visuomenės pokytis.³¹⁴

Dar trys modeliai, galimi taikyti ne tik jauniems suaugusiesiems, bet ir paaugliams, yra *kerigminės* katechezės modelis, *Ad gentes* modelis ir kristologinės žinios perteikimo modelis. *Kerigminės* katechezės modelis – *Alfa* kursas jaunimui, kurį aptarė Evelina Lavrinovičiūtė.³¹⁵ *Ad gentes* modelis, kuris apima šį *kerigminės* katechezės modelį, yra pagrindinis evangelizacijos ir sielovados modelis. Artūras Lukaševičius, apibūdindamas šį modelį, išskiria keturis pastoracinio proceso etapus: 1) krikščioniškasis liudijimas tiesoje ir meilėje; 2) pirminis Evangelijos skelbimas (kerigma); 3) tikėjimo pagrindus teikianti *katechezė*; 4) tikinčiųjų pastoracija.³¹⁶ Trečiasis, pats naujausias, modelis yra Rasos Palaimaitės kristologinės žinios perteikimo modelis, kurio įgyvendinimo pakopos atitinka *Ad gentes* modelio etapus. Šis trečiasis modelis yra susijęs su asmenišku apsisprendimu, kuris kyla iš asmens susitikimo su Kristumi, gyventi Kristaus pavyzdžiu ir Juo sekti bei perteikti kitam jaunam asmeniui

³¹⁴ de Souza C. A Growing Drift Between Contemporary Culture and Religious Education: The Need for a Double Hermeneutic // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004. P. 262–267.

³¹⁵ Lavrinovičiūtė E. Paauglių rengimo sutvirtinimui metodologinės gairės ir jų taikymas Kauno arkivyskupijos programoje (magistro darbas). Kaunas. 2009. P. 29.

³¹⁶ Lukaševičius A. Pastoracinė katechezė: metodinė priemonė aukštųjų mokyklų studentams. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 46–47. Plačiau apie juos galima paskaityti A. Lukaševičiaus straipsnyje: Lukaševičius A. *Ad Gentes* modelio taikymas šiandienos jaunimo pastoracijoje Lietuvoje // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2001. Nr. 12 (40). P. 70–74.

kristologinės žinios turinį ir formą.³¹⁷ Žinoma, yra ir daugiau modelių, kurie tiktų jaunų suaugusiųjų ir paauglių sielovadai, tačiau šie yra pamatiniai.

A. D. Canalesas „savo straipsnyje „Paauglių sielovados modeliai: aštuonių ekumeninių pavyzdžių tyrimas“ (*Models for Adolescent Ministry: Exploring Eight Ecumenical Examples*) pristato aštuonis sielovados modelius, kuriuos būtų pravartu integruoti į jaunuolių katechezę. Autorius išskiria: 1) draugystės modelį; 2) dvasinio sąmoningumo (angl. *awareness*) modelį; 3) tarnaujančio lyderio modelį; 4) išlaisvinimo modelį; 5) biblinį-hermeneutinį modelį; 6) liturginį-iniciacijos modelį; 7) socialinio teisingumo modelį; 8) krikščioniškosios mokinystės modelį <...>“³¹⁸. Į šiuos modelius atkreipiamas dėmesys dėl to, kad jie padeda suprasti sielovadinio darbo, ypač su paaugliais, svarbą ir išskirtinumą. Be to, šie modeliai pabrėžia pagrindines savybes, kurias turi atskleisti pastoracijos darbuotojas per savo gyvenimo liudijimą, kylantį iš artimo ryšio su Dievu: tai – draugystė, maldos gyvenimas, kuris matomas šlovinant, dalyvaujant rekolekcijose ir pan., tarnavimas, tikrosios laisvės samprata, gyvenimas Dievo žodžiu, sakramentų šventimas, socialinio teisingumo vykdymas ir gyvenimas Jėzaus mokinyste.

Tačiau šiandien, vyraujant sekuliarizacijai, individualizmui, pliuralizmui ir postmodernizmui, kurie atveria prarają tarp šių dienų kultūros ir Bažnyčios bei į jas, ypač šeimas, yra įsiskverbę³¹⁹, tinkamiausias modelis, kuris dar gali funkcionuoti (tai įrodė 2009–2010 m. atliktas tyrimas³²⁰), yra pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis. Tad svarbu atskleisti šio modelio, kaip pastoracinio modelio, išskirtinumą ir įvardyti jo kriterijus.

1.2.1.3. Hermeneutinio-bendravimo modelio, kaip pastoracinio modelio, išskirtinumas ir kriterijai

Visos kultūros ir Bažnyčios esamos problemos kaip veidrodyje atsispindi šeimose, jos narių santykiuose. Todėl viena svarbiausių pastoracijos krypčių tampa šeima. Kiekvienas šeimos narys yra asmuo, ne tik sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą³²¹, bet ir turintis savo požiūrį į gyvenimą ir savaip interpretuojantis viską, su kuo susiduria kasdienybėje. Todėl būtina atkreipti dėmesį ir į įvairius asmens kontekstus: jo šalies kultūrą, religiją, jo šeimos tikėjimą,

³¹⁷ *Palaimaitė R.* Kristologinės žinios perteikimo teorinis modelis Lietuvos jaunimo evangelizacijoje (daktaro disertacija). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2013. P. 113–158.

³¹⁸ *Lavrinovičiūtė E.* Ten pat. P. 23. Plačiau apie šiuos modelius galima paskaityti E. Lavrinovičiūtės magistro darbe *Paauglių rengimo sutvirtinimui metodologinės gairės ir jų taikymas Kauno arkivyskupijos programoje*. P. 23–24.

³¹⁹ *Pollefeyt D.* Belgium: The Hermeneutic-Communicative Model – a Feasible Option? // Ed. H.-G. Ziebertz, U. Riegel. *How Teachers in Europe Teach Religion: An International Empirical Study in 16 Countries*. International Practical Theology. Berlin, lit Verlag. 2009. Vol. 12. P. 31.

³²⁰ Plačiau apie tyrimą galima paskaityti A. Vasiliauskaitės licenciate darbe: *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 52–77.

³²¹ *Tarptautinė teologijos komisija.* Bendrystė ir tarnystė: žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą // Bažnyčios žinios. 2005 m. vasario 8 d. Nr. 3. P. 6–13.

mokyklos aplinką, kurioje įgyjamas pagrindinis išsilavinimas ir gaunamas neformalusis religinis ugdymas, turintis persmelkti visus kontekstus. Taigi, asmenį visuomet supa šeima, bendruomenė ir draugai, kurie savo ruožtu turėtų padėti šiam asmeniui suprasti jo gyvenimo kontekstą. Tokia pagalba galima tik bendradarbiaujant, kai vienas asmuo interpretuodamas perduoda informaciją kitam, ir atvirkščiai. Taip vyksta interpretacijų mainai, padedantys susivokti ir atrasti naujų interpretacijų. Toks kelias atsiveria ir kalbant apie sielovadą. Taigi pagrindinis šio **modelio bruožas** yra bendradarbiavimas perinterpretuojant. Nors kartais ir kritiškas, toks pasidalijimas vystosi mokantis tai daryti³²², nes „religinis ugdymas nėra tik tikėjimo perdavimas, jis gali būti įvardijamas ir kaip abipusis mokymasis tikėjime“³²³. Bendradarbiavimas kuria santykius pirmiausiai šeimoje, nes „<...> šeima yra pirmoji religijos mokykla <...>“³²⁴. O šio **modelio tikslas** yra bendradarbiavimu grindžiamas gyvenimas gyvuoju Žodžiu. Tad šis modelis ne be reikalo apima kitus modelius, svarbiausia – šeimos ekosistemos modelį³²⁵, kuriame glūdi bendras religinio šeimos ugdymo modelis, skirtas tėvams ir jų vaikams – paaugliams ar vaikams, kurie ruošiasi Sutaikinimo ir Eucharistijos sakramentams.

Taigi, šis modelis išskirtinis, nes apima visus kitus pastoracinius modelius, ir svarbiausia – šio **modelio centre yra Asmuo**. Visi modelio kriterijai yra nukreipti į asmenį ir yra jam skirti. Šiuos kriterijus sėkmingiausiai galima atskleisti dar nuodugniau aptariant hermeneutinio-bendravimo modelio, kaip pastoracinio modelio, struktūrą – pagrindinius pastoracinio modelio komponentus (žr. 7 pav.).

Pagal šį modelį, asmuo yra svarbus ir kaip ugdytojas, ir kaip ugdomasis, nes vaidmenys visuomet persipina ir teikia grįžtamąjį ryšį. Be to, ugdytojas, net ir vaikas, kuris esti mažasis teologas, yra liudytojas.³²⁶ Tačiau, kalbant apie katechezę, ugdytojui reikia būti ne tik geram liudytojui, bet ir geram specialistui bei moderatoriui. Todėl ugdytojais, priklausydami sielovados bendruomenei, turi būti liudytojai, specialistai ir moderatoriai. Šie trys reikalavimai, keliami ugdytojui ar ugdytojams, toliau disertacijoje yra nurodomi kaip pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijai, vertinant šio modelio pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste.

³²² Dillen A. Religious Participation of Children as Active Subjects: Toward a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education in Families with Young Children // International Journal of Children's Spirituality. UK: Routledge, Taylor & Francis Group. April. 2007. Vol. 12. No. 1. P. 43–46.

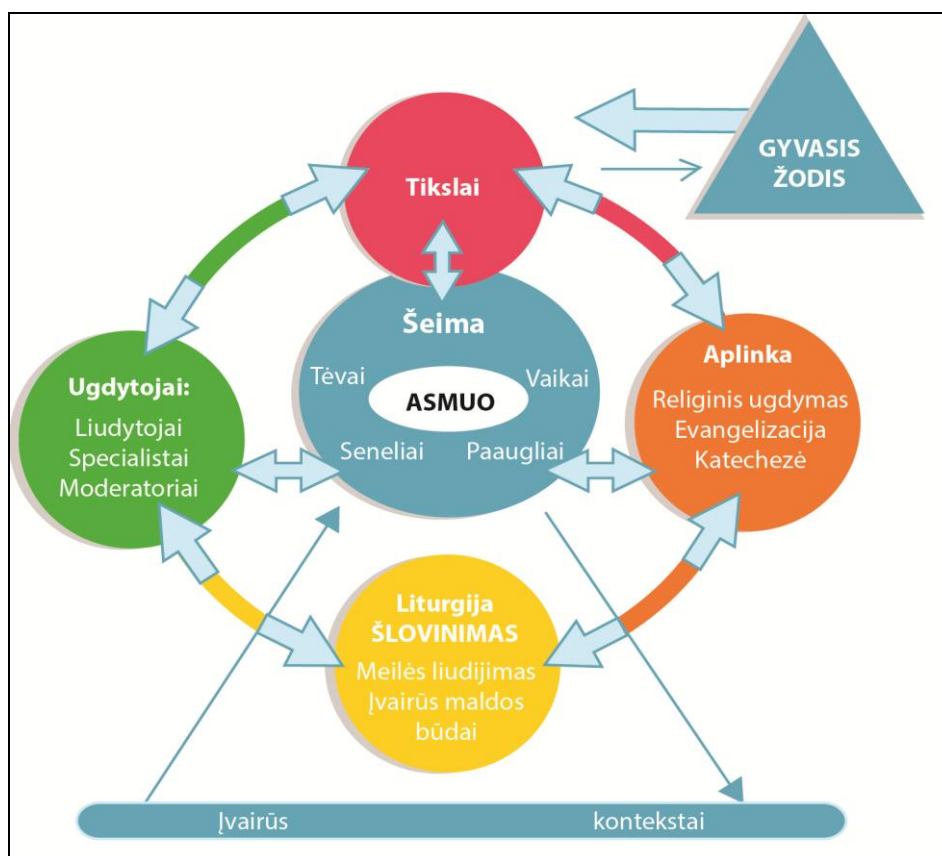
³²³ Dillen A. The Ethical Impact of Relations and Intersubjectivity among Children: The Child as a Child // Eds. T. Wyller, U. S. Nayar. The Given Child: The Religions' Contribution to Children's Citizenship. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 2007. P. 97. Iš anglų k. vertė A. V.

³²⁴ Sherrill L. J. Family and the Church. New York: Abington Press. 1937. P. 64–65. Iš anglų k. vertė A. V.

³²⁵ Hill E. W., Darling C. A. Using the Family Ecosystem Model to Enhance Pastoral Care and Counseling // The Journal of Pastoral Care. New York: Recyclable Paper. Fall. 2001. Vol. 55. No. 2. P. 247–257. Žr. 1 priedą.

³²⁶ Dillen A., Pollefeyt D. Catechesis Inside Out: A Hermeneutical Model for Catechesis in Parishes // The Person and the Challenges: The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II. Lublin: Polihymnia. 2011. Vol. 1. No. 1. P. 164.

1.2.1.4. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūra

7 pav. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūra

Kuriant pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūros schemą, buvo integruoti hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijai (asmencentiškumas ir kriterijai, skirti ugdytojams) ir ypatybės, viena svarbiausių – įvairiakontekstiškumas ir pastoracinio modelio sandaros komponentai. Tad trumpai analizuojant šią pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūros schemą išskiriami tik pagrindiniai komponentai ir nekartojama informacija nei apie hermeneutinį-bendravimo modelį, nei apie pastoracinį modelį (sandaros komponentų apibūdinimai). Kalbant apie kiekvieną pagrindinį komponentą išskiriami tik skirtingi ar papildomi dalykai, t. y. tai, kas būdinga vien pastoraciniam hermeneutiniam-bendravimo modeliui.

1.2.1.4.1. Turinys

Atsakant į klausimą, ką reikia perteikti religinio ugdymo procese, turinio, kaip pastoracinio modelio sandaros, koncepcija išlieka ta pati. Atsakymas į minėtą klausimą – Gerąją naujieną apie išganyą. Šios žinios perteikimo būdai taip pat išlieka tie patys, t. y. turinio komponentai: specifinė aplinka, religinis ugdymas, evangelizacija ir katechezė. Tad pastoracinio

HCM turinį sudaro pastoracinio modelio turinys. Tačiau pastoracinio HCM turinyje dar labiau pabrėžiamas religinio ugdymo metodas.³²⁷ Be to, aplinka yra laikoma šiam religiniam ugdymui įtaką darančiu veiksniu, kuris gali atverti visai kitą kontekstą (pvz., Tylos arba *Tylos pastoracijos*). Taip pat įtaką gali daryti ir daro religinio ugdymo centre esantis Asmuo. Šie du veiksniai: aplinka ir Asmuo, atskleidžia šio modelio daugiakontekstiškumą. Taip išryškėja pastoracinio HCM sielovados ašis – ne grupė žmonių: sutvirtinamieji, tėvai, šeima ir t. t., ne bendras tėvų ir vaikų religinis ugdymas, o asmuo. Kiekvienas asmuo tampa svarbus ir yra kviečiamas į dialogą kaip lygiavertis. Esminis yra ne jo statusas, o Jėzaus Veido išvelgimas Jame (Asmenyje); gyvasis Žodis padeda, kad Jis asmenyje būtų matomas. Todėl svarbios tampa priemonės, kurios padeda išryškėti šiam gyvojo Žodžio Veidui kiekviename asmenyje (jos aptariamos toliau). Bet pirmiausiai būtina aptarti dar vieną svarbų aspektą.

Kaip minėta, religinio ugdymo centras visada yra asmuo, kad ir kokia būtų jo tautybė, kultūra ir net religija, – taip įgyvendinamas Jėzaus prašymas, ištartas Tėvui: „<...> tegul visi bus viena!“ (*Jn* 17, 21). Todėl šiandien, kai visuomenėje persipina įvairios kultūros ir religijos, vykdant pastoraciją galima tikėtis, kad į sielovados programas ateis visai kitos kultūros asmuo, kurį pagal meilės įstatymą reikia priimti. Tuomet prasideda kultūrų dialogas. Kaip pavyzdį galima pateikti žydų tautybės asmenį, kuris norėtų išgirsti Gerąją naujieną apie išganymą; Lietuvoje, Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje gyvenantys žydai³²⁸ nebūtinai išpažįsta judaizmą, tarp jų yra ir krikščionių. Tačiau žydai pasižymi kultūrinio ir religinio savitumu (būdami krikščionys, jie gali turėti labai tvirtą judaizmo pagrindą) bei turi istorinį paveldą, į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį. Istorinėje atmintyje yra išlikę, kad daugiau nei 95 proc. Lietuvos žydų buvo išžudyti koncentracijos stovyklose ir kitose vietose³²⁹, todėl perteikiant gyvąjį Žodį svarbu išryškinti ne tik Jo teisingumą ir gailingumą, bet ir gydomąjį aspektą: paliesti tokias temas kaip, pvz., aptariamas *Alfa* kurse: *Ar Dievas šiandien gydo?* ir t. t.³³⁰, pabrėžti Senojo ir Naujojo Testamentų papildomumą, o ne vien išskirtinumą; t. y. pasitelkti *holokaustinį ugdymą*

³²⁷ Pollefeyt D. Belgium: The Hermeneutic-Communicative Model – a Feasible Option? // Ed. H.-G. Ziebertz, U. Riegel. How Teachers in Europe Teach Religion: An International Empirical Study in 16 Countries. International Practical Theology. Berlijn, lit Verlag. 2009. Vol. 12. P. 39.

³²⁸ Žydai Lietuvoje. 2008 01 23. Prieiga per internetą: <http://www.zydai.lt/lt/content/viewitem/239/>. Žiūrėta: 2013 05 13, 12:10. Nors, kaip rašoma internetinėje žydų bibliotekoje, 2012 m. Lenkijoje (populiacija – 38 200 000, tai – 0,01 % žydų) yra 3200, Vokietijoje (populiacija – 81 800 000, tai – 0,15 % žydų) – 119 000 ir Lietuvoje (populiacija – 3 200 000, tai – 0,09 % žydų) yra 3 tūkst. 200 šimtai žydų. Taigi, iš viso apžvelgiamame Rytų Europos regione būtų mažiau nei 0,25 % žydų, nes čia pateikiami visos Vokietijos duomenys. Sergio Della Pergola. World Jewish Population, 2012. *The American Jewish Year Book*. 2012. Dordrecht: Springer. P. 212–283. Judaism Jewish Population of the World. Prieiga per internetą: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Judaism/jewpop.html>. Žiūrėta: 2013 05 13, 12:32.

³²⁹ „1940 m. Lietuvą okupavo sovietai, o po metų – naciai. Karui pasibaigus buvo beveik visiškai išnaikinta didelė žydų bendruomenė <...>. Daugiau nei 95 proc. Lietuvos žydų buvo nužudyta.“ Van Voren R. Neįsisavinta praeitis: Holokaustas Lietuvoje. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2011. P. 12.

³³⁰ Temų sąrašą galima rasti čia: *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 89–90.

(angl. *holocaust education*).³³¹ Pirmiausiai vertėtų Žodį perteikti per evangelizaciją, kuri veda į gyvojo Žodžio suvokimo esmę, Jį patirti (susitikti su gydančiu gyvuoju Žodžiu), o vėliau, tęsiant dialogą, pasitelkti katechezę. Tad toks kultūrų dialogas pastoracijoje atskleidžia pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio daugiakultūriškumą.

Taigi, pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio turinys skiriasi nuo pastoracinio modelio turinio tuo, kad pirmajame atsiskleidžia į religinį ugdymą įtraukiamas daugiakultūriškumas. O daugiakontekstiškumas, kuriuo sukuriami nauji kontekstai, padeda palaikyti skirtingų kultūrų dialogą. Be to, naujieji kontekstai suteikia ypatybių, perteikiant *tikėjimo kalbą* asmeniui, kurios padeda atsiverti ir priimti gyvąjį Žodį. Žinoma, siekiant šio tikslo naudingos yra ir priemonės.

1.2.1.4.2. Priemonės

Pastoracinio HCM priemonės yra tokios pačios kaip ir bet kurio kito pastoracinio modelio, tik šiuo atveju centras ir pagrindas yra bendradarbiavimas ir patirtis. Svarbiausios priemonės yra tos, kurios leidžia asmeniui įgauti patirties, per patirtį žengti į patirtį, kurti dialogą tarp gyvojo Žodžio, asmens ir bendruomenės (žr. 8 pav.).

³³¹ „There is a growing critical attitude vis-à-vis the possible ideological character of holocaust teaching, and this not only from the extreme right side. The only adequate reply to that critique is to develop criteria of quality for holocaust education. We are in urgent need for an instrument of analysis of existing holocaust curricula, using scholarly standards. We propose as central criteria for moral and religious education: in education of the holocaust, students learn to deal in a critical and open way with the basic dilemmas and problems in the ethical and religious interpretation of the holocaust and consequently in their own understanding of human evil. This can be a check list: Is there attention for:

- * the universal and the unique aspects of the holocaust;
- * the perspective of the victims, the perpetrators, the bystanders and the rescuers (is multidirectional partiality allowed);
- * the continuity and the discontinuity from western history to the holocaust;
- * the small scale and the great scale;
- * emotion and rationality;
- * the science of history (the statistics) and the pain of history (the stories of people);
- * the normality and the abnormality of the event;
- * the humanity and the inhumanity of the perpetrator;
- * the Jew as victim of the holocaust and the Jew in other contexts;
- * Jewish victims and non-Jewish victims;
- * the pessimistic and the optimistic aspects of the holocaust;
- * revisionist denial and ideological misuse of the holocaust;
- * the cliché stories and pictures, and the less known;
- * theodicy and antropodicee;
- * the role of modernity and the role of Christianity;
- * the demonic and the banal aspects of the genocidal system;
- * analyzing and moralizing;
- * determinism and human freedom;
- * the death of God and the living God;
- * human evil and human holiness;
- * remembrance of the past and hope for the future;

Holocaust education should always be aware of its contextuality.“

Pollefeyt D. Religious and Ethical Teachings after the Holocaust // Ed. E. Fried. Beyond the Never Again (Stockholm International Forum Series). Stockholm: Swedish Government. 2005. P. 266–267.

8 pav. Dialogo dalyviai

Visos šios priemonės: liturgija, šlovinimas, įvairūs maldos būdai ir meilės liudijimas, leidžia šiam pastoracinio HCM komponentui sėkmingai funkcionuoti. Tačiau tam, žinoma, reikalinga ir sielovados bendruomenė.

1.2.1.4.3. Sielovados bendruomenė

Paprastą pastoracijos modelio komponentą – sielovados bendruomenę pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis papildo dar vienu svarbiu bruožu: sielovadininkas gali būti tik ugdytojas, kuriame išryškėja trys pagrindiniai hermeneutinio-bendravimo modelio bruožai, t. y. ugdytojas turi būti liudytojas, specialistas ir moderatorius.³³² Be to, pats ugdytojas turi būti atviras, vis labiau atsiverti kitam Asmeniui. Tad modeliui svarbi ir HCM atvirumo dimensija – tiesa ir sveika kritika.³³³ Žinoma, nereikėtų pamiršti šv. Augustino žodžių, kad viską reikia daryti iš Meilės: „Mylėk ir daryk, ką nori“, todėl ugdytojas turi būti persunktas gyvojo Žodžio.³³⁴

Taigi iš HCM, kaip pastoracinio modelio, struktūros paaiškėja, kad jis svarbus dėl daugiakultūriškumo ir daugiakontekstiškumo (kurį sukuria tarpkontekstas), taip pat dialogo, kuris vedamas padedant ugdytojui – liudytojui, specialistui ir moderatoriui. Dialogo, kuris grindžiamas bendradarbiavimu ir patirtimi, įgyta per gyvojo Žodžio, asmens ir bendruomenės santykį. Tačiau kyla klausimas: ar šis modelį įmanoma pritaikyti monastiniame kontekste – vienuolių bendruomenių sielovadoje arba pastoracijoje?

1.3. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vieta benediktiniškajame monasticizme

Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis, apimantis tarpkontekstiškumą, suteikia galimybę atsirasti naujiems kontekstams. Dėl šios priežasties monastiniame kontekste

³³² Pollefeyt D. Het leven doorgeven. Religieuze traditie in de katholieke godsdienstpedagogiek. Ontwikkelingen en toekomstperspectieven // Eds. H. van Crombrugge, W. Meijer. Pedagogiek en traditie. Opvoeding en religie, Tiel, Lannoo Campus. 2004. P. 143–144.

³³³ Pollefeyt D. Het hermeneutisch-communicatief model van het godsdienstonderwijs // Oriëntaties voor de parochiepastoraal. 2007. Vol. 1. P. 5.

³³⁴ S. Augustinus // Epistolam Johannis ad Parthus tractatus VII, 8: „Dilige, et quod vis fac“; Jončys F. Mokslinės Prano Dovydaičio kūrybos religinė-filosofinė problematika // Logos. 2007. Nr. 50. P. 149–150; Dzenuškaitė S. Šv. Augustino pedagogikos ypatumai bei jų aktualumas ir svarba krikščioniškumui ugdyti // Lietuvos katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai. T. 19. Vilnius: Lietuvos katalikų mokslo akademija. 2005. P. 807.

galima išskirti tris naujus kontekstus: šv. Benedikto regulos, *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos (žr. 9 pav.), kurie ypač pakoreguoja ir patį pastoracinį HCM. Pirmasis kontekstas išskiriamas dėl to, kad šv. Benedikto regula yra benediktinių bendruomenės gyvenimo pamatas. Jeigu bus galima bent teoriškai įvardyti, kad šioje Reguloje egzistuoja pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis, tuomet bus galima išskirti Reguloje išryškėjančius šio modelio kriterijus. Šie nustatyti pritaikomumo galimybių vertinimo kriterijai arba bus, arba nebus tapatūs benediktiniškųjų bendruomenių vykdomos pastoracijos elementams, kurie vėliau taps rodikliais. Be to, teorinę galimybę Reguloje aptikti šį modelį lemia pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vietos benediktiniškajame monasticizme įvardijimas.

Iš Regulos kyla ir kitų kontekstų. Svarbu išskirti antrąjį kontekstą, nes Dievas veikia pasinaudodamas asmenimis kaip įrankiais, tačiau Tyloje, – iš šio Šaltinio kyla tiek Regulos, tiek pastoracijos kontekstai. Antrajame disertacijos skyriuje apibrėžiamas šis naujas kontekstas ir tai, kuo jis skiriasi nuo tylos reiškinių pastoracijoje. Trečiasis kontekstas išskirtas dėl to, kad padeda aiškiai suvokti vykdomą konkrečią pastoraciją. Taigi, pirmajame Regulos kontekste išryškinamas kiekvienos benediktiniškosios bendruomenės pamatas. Antrasis – *Tylos pastoracijos* kontekstas gali būti atsakymas į klausimą, kodėl šis modelis funkcionuoja. Trečiasis – pastoracijos kontekstas yra bendra istorijos tėkmėje išsivysčiusi veikla, iš kurios galima nustatyti benediktinių bendruomenių bendrus pastoracijos elementus. Tačiau pats svarbiausias, nors iš pirmo žvilgsnio tarsi šio pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio priešingybė, yra *Tylos pastoracijos* kontekstas.

9 pav. Trys nauji kontekstai

Šių kontekstų skirtumai atsiskleis tik išnagrinėjus ir išryškinus pagrindinius šių kontekstų kriterijus ar komponentus, kurie vėliau taps modelio pritaikomumo galimybių vertinimo rodikliais. Pirmiausiai disertacijoje gilinamasi į šv. Benedikto regulos kontekstą, antrojoje dalyje – į *Tylos pastoracijos* kontekstą, trečiojoje dalyje – į pastoracijos kontekstą.

Tačiau norint atskleisti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio vietą benediktiniškajame monasticizme reikia aptarti benediktiniškojo monasticizmo kilmę ir sampratą. Po to vertėtų pasidomėti sielovados pobūdžiu pagal šv. Benedikto regulą, pamėginti

įžvelgti Reguloje pastoracinį HCM ir jeigu tai įmanoma, galiausiai – išskirti šio modelio kriterijus Reguloje.

1.3.1. Benediktiniškojo monasticizmo kilmė ir samprata

Siekiant suvokti monasticizmo, ypač benediktiniškojo, esmę, svarbu žinoti jo kilmę ir sampratą. Tai padeda išryškinti naujų kontekstų svarumą nagrinėjant šios disertacijos probleminius klausimus.

1.3.1.1. Monasticizmo sampratos kaita Bažnyčioje istoriniame kontekste

1.3.1.1.1. Krikščioniškojo monasticizmo sampratos vystymasis Rytų Bažnyčioje istoriniame kontekste iki patristikos laikotarpio pabaigos (IX a. pr.)

„Monasticizmo“ sąvoka kilo iš graikiško žodžio *monos*, tai reiškia *vienas*.³³⁵ Lingvistiškai ji gali būti apibūdinama labai siaurai – kaip *monachos*, t. y. *vienuolystė*.³³⁶ Todėl monasticizmo sampratos vystymosi pradžia, daugumos mokslininkų nuomone, yra vienuolių atsiradimas, jiems atsiskyrus nuo civilizuotos aplinkos. 600 m. pr. Kr. atsirado pirmųjų hinduistų, induizmo religiją išpažįstančių atsiskyrėlių, kurie gyveno grupelėmis, t. y. mažomis bendruomenėmis, ir priskyrė sau *Ashramo* pavadinimą. Žinoma, šie vienuoliai neturėjo bendrų taisyklių, o jos vėliau ir tapo vienu iš esminių monasticizmo bruožų. Atsiradus tokių bendruomenių, natūraliai kūrėsi naujos bendruomenės, pvz., džainistų, vienuolių ir seserų, daug budizmo religiją išpažįstančių bendruomenių.³³⁷ Bet svarbiausia yra nuo II a. pr. Kr. iki Jėzaus laikų – 68 m. gyvavusi esenų bendrija, kurios „<...> nariai suvokę save kaip naujos, t. y. atnaujintos, Dievo sandaros su Izraeliu bendruomenę, turinčią griežtai laikytis Toros, kultinio bei etinio švarumo ir nepaliaujamai šlovinti Dievą, buvo smarkiai persiėmę eschatologine dvasia“³³⁸. Visos šios bendruomenės, atsiskyrėliai, ypač esenų bendrija, formavo monasticizmo sampratą. Monasticizmas šiuo atveju galėtų būti suprantamas kaip gyvenimo vienišų ar bendruomenėje būdas, pasirinktas vyrų ir moterų, kurie siekia tobulumo, laikydamiesi griežtų pasižadėjimų dėl religinės, transcendentinės patirties, atsižadėdami ir palikdami pasaulį.³³⁹ Šių monasticizmo formų pagrindas yra vienuolių religinės patirties įgijimas tam tikromis

³³⁵ *Grolier, Inc.* Monasticism. Electronic Publishing. 1992. Prieiga per internetą:

<http://www.efn.org/~russelln/monasticism.html>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.

³³⁶ The Catholic Encyclopedia. Eastern Monasticism. Prieiga per internetą:

<http://www.newadvent.org/cathen/10467a.htm>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.

³³⁷ History of Monasticism. Prieiga per internetą:

<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?groupid=2068&HistoryID=ab88>rack=pthc>.

Žiūrėta: 2011 03 30, 11:20.

³³⁸ *Herbert V.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 298.

³³⁹ *Grolier, Inc.* Ten pat.

praktikomis. O krikščioniškojo monasticizmo pagrindas yra Jėzaus Kristaus gyvenimo pavyzdys. Vienuolių naudojamos tam tikros priemonės (asketizmas ir malda) palaiko gautą malonę.³⁴⁰ Asketizmas šiuo atveju yra suprantamas kaip susilaikymas „<...> nuo tam tikrų dalykų, kurie paprastai laikomi gerais (pavyzdžiui, santuoka), arba pridodant papildomų reikalavimų bei nuostatų (pavyzdžiui, ilginant maldų ciklą)“³⁴¹. Pirmųjų krikščionių vienuolių atsirado Sirijoje ir Egipte III a. pabaigoje – IV a. pradžioje Rytų krikščionijoje, jie „išsižadėjo gyvenimo bendruomenėje dėl maldų ir vienatvės dykumoje“³⁴², drauge trokšdami būti tobuli krikščionys (tuo metu tai reiškė kankinystę). Todėl vienuolinis gyvenimas iš dalies galėjo būti ir tam tikra kankinystės forma.³⁴³ Vienuolių atsiradimą lėmė 313 m. imperatoriaus Konstantino ir Liucijaus parengta *Milano tolerancijos programa*, išsiuntinėta vietininkams rytų provincijose.³⁴⁴ Joje buvo aprašyta viena iš monastinio gyvenimo formų, t. y. eremitai, arba atsiskyrėliai; tradiciškai krikščioniškojo monasticizmo pradininku laikomas šv. Paulius Tibietis, gyvenęs Egipto dykumoje 250 m. persekiojant Decijui.³⁴⁵ Žinomiausiu atsiskyrėliu yra paskelbtas šv. Antanas (251–356 m.); jo gyvenimą aprašė Atanasas Didysis.³⁴⁶ „Jis [šv. Antanas] buvo eremitizmo pradininkas“³⁴⁷, taip pat ėmė kurti monastinės bendruomenės modelį, sukviestas atsiskyrėlius sekmadienį bendrai šlovinti ir valgyti.³⁴⁸ Taip ėmė formotis krikščioniškojo monasticizmo samprata; monasticizmas dar buvo suvokiamas ir kaip vyrų, kurie paliko savo šeimas ir pasaulį ieškodami ramybės, gyvenimo būdas, – taip nuo pat pradžių buvo atkreipiamas dėmesys ir į celibatą.³⁴⁹ Kai įsikūrė pirmasis vienuolynas Egipte, – jo steigėjas buvo šv. Pachomijus (287–347 m.), kuris sujungė „<...> viena arti kitos buvusias „celes“ (vienutes), o jų gyventojus suvedė gyventi išvien (*koinos bios*)“³⁵⁰, – pradėjo formotis nauja monasticizmo samprata. Ji įgijo ne vien naują cenobitiškojo gyvenimo formą, bet pamažu tapo ir vientisa, organizuota gyvenimo sistema.³⁵¹ Šv. Pachomijus parašė pirmąją regulą, pritaikydamas ją tam laikotarpiui ir išryškindamas asketines praktikas bei rankų darbą³⁵², tačiau monasticizmo

³⁴⁰ Livingstone E. A. Concise Dictionary of the Christian Church. New York: Oxford University Press. 2006. P. 392.

³⁴¹ Smith M. A. Krikščionių asketai ir vienuoliai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 214.

³⁴² Gasque W. W. Iššūkis tikėjimui // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 97.

³⁴³ Gasque W. W. Ten pat. P. 97.

³⁴⁴ Francenas A. Trumpa Bažnyčios istorija. Marijampolė: Ardor. 2004. P. 57.

³⁴⁵ History of Monasticism. Prieiga per internetą:

<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?groupid=2068&HistoryID=ab88>rack=pthc>.

Žiūrėta: 2011 03 30, 11:20.

³⁴⁶ Francenas A. Ten pat. P. 91.

³⁴⁷ Ten pat. P. 91.

³⁴⁸ History of Monasticism. Ten pat.

³⁴⁹ The Catholic Encyclopedia. Eastern Monasticism. Prieiga per internetą:

<http://www.newadvent.org/cathen/10467a.htm>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.

³⁵⁰ Francenas A. Ten pat. P. 92.

³⁵¹ The Catholic Encyclopedia. Ten pat.

³⁵² Ten pat.

pagrindu šiandienėje graikų Bažnyčioje tapo Bazilijaus Didžiojo regula.³⁵³ Taigi vienu iš esminių monasticizmo elementų tampa regula, – cenobitiškasis gyvenimas įgauna tam tikrą sistemą. Pažymėtina, kad keičiasi monasticizmo, kaip reiškinių, vieta: iš dykumoje besikuriančios pavienių atsiskyrėlių bendruomenės keliamasi į urbanistinę erdvę, kurioje vienuoliai mokosi labdaros, kaip neišpuikimo požymio, ir negyvena tik sau. Įvedama ir tam tikra drausmė, padedanti dirbti.³⁵⁴ Šv. Antanas, šv. Pachomijus, šv. Bazilijus Didysis, šv. Jeronimas, kuris gyveno su romėnų našlėmis ir mergelėmis, šv. Teodoras buvo charizmatiniai lyderiai ir dvasios tėvai. Todėl paminėtinas dar vienas svarbus monasticizmo Rytų, kaip ir Vakarų, krikščionijoje elementas – lyderio, kaip dvasios tėvo, asmenybės būtinybė monastiniame gyvenime.

Taigi, šie du elementai – regula ir lyderio asmenybė tampa svarbiausiais bizantinio monasticizmo bruožais.³⁵⁵ Reikia pasakyti, kad keičiantis vietos ir darbo pobūdžiui nemažai būtent Rytų Bažnyčios vienuolynų vis dėlto grįžo prie asketiškumo ištakų; labiausiai asketizmas pabrėžiamas Koptų Bažnyčios vienuolynuose Egipte ir Etiopijoje, graikų ortodoksų bendruomenėse Atos kalne ir Graikijos Meteoruose, žinoma, Sinajaus kalno šv. Kotrynos vienuolyne.³⁵⁶ Taip monasticizmo samprata tapo daugialypė ir įvairiapusė, todėl reikalinga panagrinėti jos bruožus ar išskirtinumą Vakarų Bažnyčioje, – tai padės labiau atskleisti benediktiniškojo monasticizmo savitumą.

1.3.1.1.2. Vakarų monasticizmo samprata

Vakaruose monasticizmas atsirado vėliau nei Rytuose, todėl buvo perimta ta pati jo samprata. Šv. Atanasas parašė veikalą, kuriame išgarsino atsiskyrėlio šv. Antano gyvenimą, todėl pirmoji monasticizmo apraška Vakaruose irgi buvo atsiskyrėliai – keltų krikščionys, gyvenę IV a. Jų savitas gyvenimo būdas („<...> kartu gyveno kunigai ir pasauliečiai, vyrai, moterys, taip pat vaikai – kaip religinio klanų rūšis“)³⁵⁷ netgi buvo pavadintas keltų monasticizmu (šv. Martynas Turietis (1569–1639) įkūrė pirmąjį vienuolyną, kurio pagrindas buvo asketiškumas, malda ir visiškai atsiskyrėliškas gyvenimas). Pastebima, kad nuo pat pradžių formavosi ta pati monasticizmo samprata. „Augustinas parašė pirmąją Vakarų vienuolių regulą

³⁵³ Monasticism. Prieiga per internetą: <http://www.middle-ages.org.uk/monasticism.htm>. Žiūrėta: 2011 03 30, 11:00.

³⁵⁴ *Grolier, Inc.* Monasticism. Electronic Publishing. 1992. Prieiga per internetą: <http://www.efn.org/~russelln/monasticism.html>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.

³⁵⁵ *Hardy G. G. Cist O.* Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990. P. 17.

³⁵⁶ History of Monasticism. Prieiga per internetą: <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?groupid=2068&HistoryID=ab88>rack=pthc>. Žiūrėta: 2011 03 30, 11:20.

³⁵⁷ The Catholic Encyclopedia. Western Monasticism. Prieiga per internetą: <http://www.newadvent.org/cathen/10472a.htm>. Žiūrėta: 2011.03.30 10:30. Iš anglų k. vertė A. V.

(388/389 ir 391/393 m.) savo dvasinei bendruomenei Tagastėje, kitą Hipono mieste³⁵⁸. V a. buvo parašyta Jono Kasijono regula, vėliau – nežinomo autoriaus, pavadinto Mokytoju (500–525 m.), *Regula Magistri*.³⁵⁹ Taip buvo išlaikomi du pagrindiniai prieš tai aptarti monasticizmo elementai. Tačiau centralizuotą Vakarų vienuolinį gyvenimą galutinai suformavo šv. Benediktas Nursietis.

Šv. Benedikto, abato, VI a. parašytoje reguloje³⁶⁰ atsiskleidžia pagrindinė vienuolio veikla kasdieniame gyvenime: malda, *lectio divina*, t. y. dieviškasis skaitymas, ir darbas. Monastiniu maldos centru tampa liturgija ir *opus Dei* – Dievo darbuotė, o pusiausybra išlaikoma dirbant. Darbas būdavo įvairus – nuo žemės darbų iki mokymosi ir mokymo.³⁶¹ Žinoma, svarbiausiu simboliu, iš kurio atpažįstamas monastinis gyvenimas Vakaruose, tapo Reguloje išryškintas abato autoritetas, ypač kai VIII a. pabaigoje šv. Benedikto regula virto „<...> Vakarų monasticizmo teise (įstatymu)“³⁶². Labai svarbu tai, kad VIII a. pabaigoje, kai Regula buvo pasiekusi apogėjų, Anglija ir Airija pradėjo evangelizuoti Europą.³⁶³ Vadinas, Reguloje pateiktas benediktiniškasis modelis tapo visų Vakarų monasticizmo šablonu. Todėl reikėtų išryškinti monasticizmo naujoviškumą: tai – Regula; pastovumas, t. y. gyvenimas toje pačioje vietoje; maldos ir darbo pusiausybra; liturgija; abato autoritetas. Tačiau Reguloje pateiktas modelis yra lankstus – pritaikomas prie kiekvienos kultūros ar civilizacijos.³⁶⁴ Todėl galima teigti, kad Vakarų monasticizmas pasižymi ne vien dviem esminiais bruožais: Dievo ieškojimu ir bendruomenės principais bei netaikomas tik vienai kultūrai ar civilizacijai. Vis dėlto jį apriboja kalbos, rasės, geografijos arba kuris nors kitas istorinis ar socialinis veiksnys³⁶⁵, todėl Regula yra pritaikoma prie bendruomenės (ne taip, kaip Rytuose).³⁶⁶ Kiekviena bendruomenė laikosi Regulos ir pritaiko ją prie esamos istorinės situacijos, bendruomenėje vyraujančių socialinių veiksmų ir t. t. Tikriausiai dėl tokio lankstumo ši Regula tapo Vakarų monasticizmo pagrindu. Beje, kai kurie autoriai mano, kad dėl jos išplitimo susiformavo „<...> tik cenobitiško gyvenimo kelionė“³⁶⁷, t. y. sparčiai vystėsi tik cenobitiškasis gyvenimo būdas.

Tačiau atsirado ir naujų monasticizmo formų, kurios skyrėsi nuo monastinio gyvenimo. Monastinės reformos iš pradžių vyko tik benediktiniškoje aplinkoje: pvz., Kliuni vienuolyno

³⁵⁸ Francenas A. Trumpa Bažnyčios istorija. Marijampolė: Ardor. 2004. P. 92.

³⁵⁹ Livingstone E. A. Concise Dictionary of the Christian Church. New York: Oxford University Press. 2006. P. 392, 496.

³⁶⁰ Apie Regulos istorinį kontekstą skaityti plačiau šios disertacijos 1.3.2.1.2 skyrelyje.

³⁶¹ Livingstone E. A. Concise Dictionary of the Christian Church. New York: Oxford University Press. 2006. P. 392.

³⁶² McCann Dan J. Saint Benedict. London: Sheed and Ward. 1979. P. 235. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁶³ Rosenberg H. Vakarų krizė // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 238–239.

³⁶⁴ Hardy G. G. *Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 16–17.

³⁶⁵ Hardy G. G., *Cist O.* Ten pat. P. 20.

³⁶⁶ Ten pat. P. 17.

³⁶⁷ Ten pat. P. 24. Iš anglų k. vertė A. V.

įsteigimas (909 m.), cistersų atsiradimas (XI–XII a.)³⁶⁸, vėliau formavosi ir naujausios vienuolinės formos, kurios keitė monasticizmo formos sampratą, bet paliko esminius elementus: tai – dominikonai (1216 m.), pranciškonai (1223 m.), jėzuitai (1540 m.). Viduriniaisiais amžiais buvo remiamasi ta pačia monasticizmo samprata, tik galbūt užmirštas benediktiniškasis monastinis gyvenimas.³⁶⁹ Pereita nuo kontempliatyvaus monastinio gyvenimo prie atviro apaštalinio – misijinio gyvenimo. Žinoma, monastinis gyvenimas tapo misijinis tik tuomet, kai „XVIII–XIX a. sekuliarizacijos procesas, iš esmės neigiamai paveikęs Katalikų Bažnyčią, galų gale išryškino „atgimstantį monasticizmą“. Vėl pastebimas kontempliatyvaus požiūrio benediktiniškų įžadų atnaujinimas ir aktyvi misionieriška veikla. Ši veikla paskatino kurti naujas misionierių bendruomenes. 1850 m. kun. Janas Baptysta Muarolis (*Jan Baptysta Muarol*) įsteigia bendruomenę, kuri benediktiniškąją tradiciją sieja su misijų poreikiu.³⁷⁰ Be to, protestantai XIX a. taip pat įsteigė vienuolinių bendruomenių, o anglikonai – net benediktinių vienuolynų.³⁷¹ Taigi, vienuolystė, XX a. – 1983 m. kanonuose įvardyta kaip pašvęstasis gyvenimas, įgavo įvairių formų ne tik benediktiniškojoje (cenobitiškojoje kontempliatyvaus gyvenimo), bet ir pasaulietinėje erdvėje, nes įsisteigė pasaulietinių institutų ir apaštalinio gyvenimo draugijų.³⁷² Žinoma, trečiojo ordino nariai ir įvairūs oblatai negyvena monastinio gyvenimo, tačiau turi laikytis vienuolinių dorybių: pastovumo, nuolankumo, ypač klusnumo.³⁷³

Taigi, visą Vakarų monasticizmą centralizavo ir suformavo šv. Benediktas. Jo Regula lanksčiai pritaikoma kiekvienai bendruomenei, nes kiekviena turi savo kalbą ir kultūrą³⁷⁴, ir skiriasi nuo Rytuose galiojančios nepakitusios šv. Bazilijaus Didžiojo regulos. Vakarų krikščionijoje pagrindiniai monastinio gyvenimo elementai yra Regula, pastovumas, maldos ir darbo pusiausvyra, liturgija ir abato autoritetas. Monastinis gyvenimas – vienas iš esminių benediktiškojo monasticizmo savitumų, palyginti su atsiradusiomis naujomis nebenediktiškoms vienuolystės formomis. Todėl Vakaruose vienuolystė pasikeičia iš kontempliatyvosios į apaštalinę, o vėliau net tampa misijinė. Tarp jos narių, be vienuolių (*monachos*), atsiranda ir pasauliečių (*lay*). Vienuolinių bendruomenių susiburia ir pas protestantus, ir pas anglikonus.

³⁶⁸ Panašiu metu atsirado ir kartūzų (1084 m.), tačiau jie nenaudojo šv. Benedikto regulos.

³⁶⁹ *Livingstone E. A. Concise Dictionary of the Christian Church*. New York: Oxford University Press. 2006. P. 392.

³⁷⁰ *Grickevičius A., Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (I) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 29 (57). P. 71.

³⁷¹ History of Monasticism. Prieiga per internetą:

<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?groupid=2068&HistoryID=ab88>rack=pthc>.

Žiūrėta: 2011 03 30, 11:20.

³⁷² CIC 1983. *Can.* 573, 588, 603, 607, 710–730.

³⁷³ *Hardy G. G., Cist O.* *Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 16.

³⁷⁴ *Dammertz V.* *Benedictine Presence in the Third World* // *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March). P. 29.

1.3.1.1.3. Benediktiniškasis monasticizmas

Benediktiniškasis monasticizmas yra pirmoji monastinio gyvenimo forma, kurioje išmintingai sudėlioti visi elementai: gyvenimas bendruomenėje, malda (*lectio divina*), darbas ir asketizmas, palaikantys žmogiškojo gyvenimo pusiausvyrą ir padedantys prisitaikyti prie įvairių kultūrų. Todėl šis išmintimi grįstas monastinio gyvenimo stilius, išryškinus Reguloje abato autoritetą, buvo perduodamas iš kartos į kartą ir tapo tradicija, įgijęs savitą teologiją.³⁷⁵ Be to, tikriausiai dėl Reguloje pateikto lankstaus modelio, kuris gali būti pritaikytas kiekvienai kultūrai, ši vienuolystė įgavo benediktiniškojo monasticizmo pobūdį.

Šv. Benediktas, pasak Davido Knowleso, „<...> įkūrė Dievo tarnystės mokyklą <...>“³⁷⁶, kurioje nuolat gyvenant kartu, vienoje bendruomenėje, duodamas įžadas *stabilitas* – tai reiškia amžiną pažadą likti ne konkrečioje vietovėje, o konkrečioje monastinėje bendruomenėje. Todėl gyvenimas monastinėje bendruomenėje – tai pirmasis fundamentalus benediktiniškojo gyvenimo elementas, kurį išskyrė abatas Cuthbertas Butleris. Antrasis elementas – benediktiniškasis monachizmas (šis terminas vartojamas monastiniam gyvenimui nusakyti) yra suprantamas kaip maldos gyvenimas dviem aspektais, t. y. bendra liturgine malda ir asmenine malda. Šiuo atveju svarbi tampa *opus Dei* (Dievo darbuotė) (RB 7, 62; 43, 3; 48, 1; 50, 3; 52, 2; 58, 7). Apie tai kalbėjo popiežius Jonas XXIII abatų asamblėjoje, įvykusioje 1959 m. rugsėjo 25 d.: jis pareiškė, kad malda dieną ir naktį yra benediktiniškoji tradicija, kuri padės „okupuoti“ pasaulį.³⁷⁷ Žinoma, tai siekti gali padėti tik darni malda ir *Tylos pastoracija*.

Tyla yra lavinama kaip religinė drausmė, disciplina.³⁷⁸ Tai yra „<...> tikslus nėrimas gilyn <...>“³⁷⁹ Dievo Dvasios vidinėje šviesoje. Mes negalime kitaip pažinti Jos – tik tyloje. Todėl mokomasi pasiekti ją kaip didžiausią jėgą, nes atpažinti kviečiantį ir kalbantį balsą širdyje yra svarbu. Tai – užduotis, paskatinanti tyloje atpažinti švelnų Dievo balsą (1 Jn 4, 1).³⁸⁰ Dėl šios priežasties šv. Benediktas ragina klausytis. R. C. Cabotas ir R. Dicksas kalba apie dvi klausymosi rūšis. Pirmoji – aktyvus klausymasis, kai klausomasi ir tyliai kalbama; tai būdinga ligonių sielovadai. O antroji rūšis – pasyvus klausymasis, kai klausomasi viskuo ir visko. Klausytis visko – tai įsigilinti į žodžius, judesius, kūną, afektus, žvilgsnį ar prisilietimus. O klausytis viskuo – tai klausytis tuo, kuo tai daroma: ausimis, akimis, širdimi, rankomis ir visu

³⁷⁵ Wiseman J. A. *Theology, Western Christian: Benedictine* // Ed. W. M. Johnston. *Encyclopedia of Monasticism*. Chicago and London: Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. Vol. 2. P. 1259.

³⁷⁶ Weakland R. G. *The Role of Monasticism in the Life of the Church* // *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March). P. 40. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁷⁷ Gut B. *The Nature of Benedictine Monachism* // *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1959. Vol. X (3–4). September-December. P. 158–159.

³⁷⁸ Mitchell K. R. *Silence* // R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 1172.

³⁷⁹ Mitchell K. R. *Ten pat*. P. 1173. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁸⁰ *Ten pat*. P. 1173.

kūnu.³⁸¹ Visa tai leidžia pažinti gelmę. Taigi, „<...> monastinė tyla yra daugiau <...> nei disciplinos mokymasis ar drausmė“³⁸². Šios tylos tikslas kitoks – maldos gyvenimas ir kontempliacija.³⁸³ Ji yra židinyvis visos sielovados, kuri gali užvaldyti pasaulį, – apie tai ir kalbėjo popiežius šv. Jonas XXIII. Todėl klausymasis, apie kurį kalba Mokytojas (*Mok 5, 2*) ir apaštalas Paulius (*Gal 6, 2*), monastiniame gyvenime tampa dar svarbesnis, o šv. Benediktas savo Regulą pradėjo žodžiu *obscura* (Prol 1), kuris reiškia *klausyti*. Visa tai pasiekama nusizeminant (RB 7) ir atliekant abato pavestą darbą, kuriam skiriamos šešios ar aštuonios vienuolio dienos valandos. Tai – trečiasis pagrindinis benediktiniškojo gyvenimo elementas. Į jį įeina ne tik skaitymas, mokymas ir mokymasis, bet ir svetingumas.³⁸⁴ Viskas taip sudėliota, kad vienuoliui būtų patogiu. Vienuolyną supa visi reikalingi pastatai: biblioteka, svečių namai, refektorius, virtuvė ir t. t. Tai – tipiškas monastinis planas.³⁸⁵

Paskutinis pagrindinis monastinio gyvenimo elementas yra asketizmas.³⁸⁶ Vienuoliai yra jo mokomi ir ugdomi. Būti asketiškam reiškia sutikti gyventi celibate (tai – benediktiniškasis įžadas *conversacio morum*), ypač būti klusniam abatui, vadovautis dvasiniu humanizmu, apribojant misijinį ir kultūrinį aktyvumą, neužtęsiant liturginės ir asmeninės maldos darbo sąskaita.³⁸⁷ Iš Regulos matyti, kad abatui vienuolyne tenka prievaizdo, mokytojo, ganytojo, daktaro, mylinčio tėvo vaidmenys. RB prologe pabrėžiamas Dievo ieškojimas: abatas kartu su broliu klausosi ir ieško Dievo. RB 5 aprašomas klusnumas abatui kaip klusnumas Kristui iš meilės (RB 7, 1–4). Išskirtinis šv. Benedikto regulos bruožas tas, kad vienuolis ne tyli ir aklai paklūsta, o užmezga su abatu dialogą (RB 68). Labai svarbus aspektas yra tai, kad dialogas vyksta tarp brolių, tarp brolių ir abato bei paskirto vyriausiojo (RB 71).³⁸⁸

Taigi, benediktiniškojo monastinio gyvenimo kriterijai yra gyvenimas bendruomenėje, išsaugant kontempliatyviąją prigimtį, nuolat ieškant Dievo, pasitelkiant tokias priemones kaip bendra malda, t. y. liturgija, asmeninė malda ir darbas, nuoširdžiai stengiantis išlaikyti jų pusiausvyrą, nepaleidžiant iš akių Regulos nurodymų, paklūstant abatui, atvirai mokantis

³⁸¹ *Cedarleaf J. L.* Listening // R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 654.

³⁸² *Casey M.* Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity. Leominster: Gracewing. 2001. P. 212. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁸³ *Casey M.* Ten pat. P. 212.

³⁸⁴ *Gut B.* The Nature of Benedictine Monachism // The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1959. Vol. X (3–4). September-December. P. 160–161.

³⁸⁵ Monasticism in Medieval Christianity. Prieiga per internetą:

http://www.metmuseum.org/toah/hd/mona/hd_mona.htm. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:50.

³⁸⁶ *Gut B.* Ten pat. P. 161–162.

³⁸⁷ *Don Peter W. L. A.* Buddhist and Benedictine Monastic Education: A Comparative Study of the Educational Implications of the Vinaya and the Rule of St Benedict. Colombo, Sri Lanka: Evangel Press. 1990. P. 67–78.

³⁸⁸ *de Drewille M.* The Rule of St. Benedict, and the Ascetic Traditions from Asia to the West. England: Gracewing. 2000. P. 55–65, 120–128.

asketiško gyvenimo meno.³⁸⁹ Benediktiniškojo monastinio autentiškumo kriterijai – tai nuoširdumas ir tiesumas, priimant kontempliatyviąją prigimtį, Dievo ieškojimas, Regulos priėmimas ir palankumas jai, paklusnumas abatui. Tuo remiantis benediktiniškuosiuose vienuolynuose šiandien mokoma atsiverti dialogui ne tik tarp katalikų vienuolių, bet ir krikščionių bei nekrikščionių. Vystomas dialogas su ortodoksais ir reformacinėmis bažnyčiomis.³⁹⁰

1.3.2. Sielovada šv. Benedikto reguloje

Svarbu pabrėžti, kad norint apibūdinti sielovados sampratą ir pačią sielovadą, atsiskleidžiančią šv. Benedikto reguloje, pirmiausiai reikia išryškinti sielovados sampratą ir jos kaitą per istoriją, kad išryškėtų jos reikšmė ir tai, kuo papildoma sielovados samprata Reguloje.

1.3.2.1. Sielovados sampratos kaita patristikoje I–VIII a.

1.3.2.1.1. Sielovados samprata I–V a.

Lietuvių terminologijoje „sielovados“ terminas yra kildinamas iš dviejų žodžių – sielų vedimas. Šis terminas kilo iš biblinio įvaizdžio *ποιμὴν*³⁹¹ (*Jn* 10, 11), kuris reiškia „ganytojas“ ir „<...> rodo rūpestingą rūpinimąsi religinės bendruomenės asmenų bėdomis ir baimėmis“³⁹². Jėzus parodo Gerojo Ganytojo pavyzdį ir nuoširdų atsidavimą pasirinktai tarnystei (*Jn* 10, 1–16).³⁹³ Per šią tarnystę išryškėja tuometinės (Jėzaus gyvenimo laikotarpio) sielovados sampratos dvejopa reikšmė: iš vienos pusės, liturginė – liturginių apeigų ir ritualų (*Mt* 3; 17, 2), iš kitos pusės, socialinė: individualūs pokalbiai arba pokalbiai su grupėmis, kurių pamatu tapdavo tarpasmeninis, moralinis ar dvasinis vadovavimas (*Jn* 3 ir 6).³⁹⁴ Žinoma, kitas asmuo turėtų norėti priimti pagalbą, t. y. tikėti – tai „<...bendriausia prasme reiškia laisvai priimti asmens ištaras, juo pasitikint („aš tikiu tavimi“). Tikėjimas yra visuomet dialogiškas, su asmenų santykiu susijęs vyksmas; jo sėkmingumas visiškai priklauso nuo tikėtinumo to, kuo tikima.“³⁹⁵ Per tokią širdies nuostatą Jėzus skatina gilesnį tikėjimą ir santykį su Dievu.³⁹⁶ Tai ir yra sielovados raktas – pastangos patraukti žmogaus sielą arčiau Dievo ir skatinti žmogų pažinti Dievą. Tokia sielovados samprata yra „<...> įsišaknijusi pagrindiniuose religinės bendruomenės

³⁸⁹ Hardy G. G., *Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 15.

³⁹⁰ Theisen J. *Benedictine Monasticism in the Church of Today*. The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1995. Vol. 46 (4 – December). P. 417.

³⁹¹ Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΤΑΘΝΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ. Αθήνα. 2005. P. 236.

³⁹² Mills L. O. *Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions)* // R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 836. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁹³ *Benediktas XVI (J. Ratzinger)*. Jėzus iš Nazareto. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007. P. 98–99.

³⁹⁴ Mills L. O. *Ten pat*. P. 836.

³⁹⁵ Herbert V. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 547.

³⁹⁶ Mills L. O. *Ten pat*. P. 836–837.

įsitikinimuose³⁹⁷. Tačiau naudojimas tuo raktu parodo, kiek sielovada yra „<...> įsišaknijusi istorinėse, politinėse, socialinėse struktūrose tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje“³⁹⁸. Svarbu apžvelgti šiuos tris matmenis, kad būtų galima susidaryti aiškų vaizdą apie tam tikru laiku tam tikroje vietoje vykdomą sielovadą ir atskleisti jos sampratą.

Po Jėzaus mirties ir prisikėlimo apaštalų sielovada buvo skirta Evangelijai skelbti taip, kad dauguma Jeruzalės žydų atsiverstų.³⁹⁹ Jų sielovada vyko dviem būdais: perduodant Gerąją naujieną iš lūpų į lūpas ir stengiantis racionaliai ir argumentuotai apginti tikėjimą nuo priešininkų kritikos. Pirmasis sielovados būdas buvo suprantamas kaip asmeninis liudijimas; tai neabejotinai buvo ir yra veiksmingiausias Evangelijos skelbimo būdas, kuris kilo iš artimos draugystės, šeimos įtakos ir gerų darbų, – juk „<...> teigiama, jog Abraomas buvo išgelbėtas „tikėjimu ir svetingumu“⁴⁰⁰. Tai buvo ryžtingiausias mokymas, kuris turėjo kitokią išraišką. Pagrindinis tokios sielovados pavyzdys yra kankinystė.⁴⁰¹ Yra žinoma, kad Bažnyčia buvo ypač persekiojama valdant Decijui (249–251 m.) ir Dioklecianui (284–305 m.)⁴⁰², vis dėlto gyvoji bažnyčia toliau augo ir plito, o, anot Tertulijono, „kankinių kraujas tapo sėkla“⁴⁰³. Antrosios rūšies sielovada buvo suprantama kaip polemika ir viešas mokymas, kuris „<...> po Nerono persekiojimų tapo labai pavojingas“⁴⁰⁴.

Iš pradžių buvo mokoma sinagogose. Bet kai 70 m. šventykla buvo sugriauta, žydai pasipriešino krikščionims; viena vertus, tikriausiai dėl to, kad krikščionis laikė kaltais dėl maldos namų sugriovimo, antra vertus, dėl to, kad jų mokymas ir ypatingas elgesys patraukdavo daug žydų. Dėl tokio pasipriešinimo krikščionys negalėjo skelbti Evangelijos ir mokyti sinagogose, ir apie II a. buvo iš jų visai išmesti. Tokia situacija lėmė ir sielovados pokytį: sielovada užsiimta namų bažnyčiose, todėl švenčiant sekmadienio liturgiją mokymas tapdavo panašus ir į evangelizaciją: iki duonos laužymo galėjo dalyvauti visi, o duonos laužyti likdavo tik pakrikštyti tikintieji.⁴⁰⁵ Evangelizacinė sielovada buvo vykdoma skelbiant tiesas, rengiant diskusijas pirtyse (Justinas Kankinys II a. viduryje), įkuriant mokyklas (Justinas Kankinys

³⁹⁷ Mills L. O. Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions) // R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 837. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁹⁸ Mills L. O. Ten pat. P. 837. Iš anglų k. vertė A. V.

³⁹⁹ Gasque W. W. Bažnyčia plečiasi: iš Jeruzalės į Romą // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 60

⁴⁰⁰ Smith M. A. Klemensas Romietis // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 128.

⁴⁰¹ Smith M. A. Gerosios naujienos skleidimas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 80–83.

⁴⁰² Grickevičius A. Bažnyčios istorija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2003. P. 25.

⁴⁰³ Gasque W. W. Iššūkis tikėjimui // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 86.

⁴⁰⁴ Smith M. A. Gerosios naujienos skleidimas. Ten pat. P. 80.

⁴⁰⁵ Smith M. A. Ten pat. P. 80.

Antonino Pijaus laikais Romoje atidarė savo mokyklą⁴⁰⁶), vadovaujant katechetinei mokyklai, kurią lankė norintieji tapti krikščionimis (III a. pradžioje „<...> vyskupas Demetrijas Origeną patvirtina Bažnyčios katechetų mokyklos vedėju“⁴⁰⁷).⁴⁰⁸ Žinoma, dėl tokio sielovados pobūdžio daugelis tapo kankiniais. Nepaisant to, krikščionys atrado dar vieną sielovados formą – raštus, ne tik apologetinius (II a.), bet ir kitus tikėjimą skelbiančius, t. y. egzegetinius, kurių autoriai – Ignotas Antiochietis⁴⁰⁹, Justinas Kankinys⁴¹⁰, Irenėjas⁴¹¹, Origenas⁴¹², parašęs *Apie maldą*⁴¹³, Tertulijonas⁴¹⁴ ir kiti, kurie, galima sakyti, vykdė *sielovadą raštu*.

Taigi, sielovados samprata buvo glaudžiai susijusi su asmeniniu liudijimu, viešu mokymu, polemika ir išplėtotą *sielovada raštu*. Tačiau sielovada nebuvo vykdoma be maldos ir liturgijos, kurios davė impulsą tolesnei sielovados eigai.

Malda buvo krikščionio gyvenimo pagrindas. Dauguma pirmųjų krikščionių meldavosi pakėlę rankas, dalyvaudavo meilės puotoje agapėje dalydamiesi duona ir vynu, Eucharistijoje (šv. Velykų vakarienės metu) – Kūnu ir Krauju. Anot apaštalo Pauliaus, pirmosios pamaldos vykdavo kaip Pascha⁴¹⁵, buvo meldžiamasi trumpesnėmis ar ilgesnėmis maldomis, giedamos giesmės („Ištraukos, pateikiamos, pavyzdžiui, Laiške filipiečiams 2, 6–11, Laiške kolosiečiams 1, 15–20, ir Pirmame laiške Timotiejui 3, 16, – galėtų būti laikomos pirmosiomis giesmėmis, skirtomis Kristui kaip Dievui, ir yra panašios į vėlesnes (apie 120 m.) Bitinijos krikščionių giesmes.“⁴¹⁶). Visa tai sudarė liturgiją; ji apibūdinta *Didachėje*⁴¹⁷, ją aprašė Klemensas Romietis⁴¹⁸, Ignotas Antiochietis⁴¹⁹, pabrėždami Eucharistiją, – krikščionys į ją rinkdavosi nustatytu laiku (sekmadienį) prieš saulėtekį. Apie 150 m. buvo pateiktas sisteminis

⁴⁰⁶ Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. P. 146.

⁴⁰⁷ Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija. Ten pat. P. 378.

⁴⁰⁸ Smith M. A. Gerosios naujienos skleidimas. Ten pat. 81.

⁴⁰⁹ Ignatius of Antioch. Letters to Christians. France: AIM. 1992.

⁴¹⁰ Šv. Justinas. I apologija / Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. P. 148–158; Šv. Justinas. Pokalbis su žydu Trifonu / Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija. Ten pat. P. 159–172.

⁴¹¹ Ferguson E. Irenėjas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 102.

⁴¹² Origeno tekstus galima skaityti: Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. P. 384–522.

⁴¹³ Ferguson E. Origenas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 109.

⁴¹⁴ Ferguson E. Tertulianas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 114.

⁴¹⁵ Martin R. P. Kaip meldėsi pirmieji krikščionys // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 125–127.

⁴¹⁶ Martin R. P. Ten pat. P. 127.

⁴¹⁷ Didachė: dvylikos apaštalų mokymas / Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. 9–10.

⁴¹⁸ Klemensas Romietis. Laiškas korintiečiams / Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. P. 54–59.

⁴¹⁹ Šv. Ignotas Antiochietis. Laiškas efeziečiams / Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. 13.

sekmadienio aprašymas (*Justino Pirmoji apologija*).⁴²⁰ Jų ypač padaugėjo III a., kai ėmė daugėti tikinčiųjų ir plėtėsi geografinės ribos, nors vyko žiaurūs persekiojimai ir „krikščionims buvo draudžiama rinktis į pamaldas ar lankyti krikščionių kapines. Neklusniesiems grėsė mirties bausmė“⁴²¹.

Ši bendra malda ir liturgija persekiojimų metu vedė į bendruomeniškumą, o tai skatino dalytis vienas kito našta ir didino vienu atsakomybę už kitus. Tokia vienas kito globa (būdas) kuriant bendruomenę taip pat formavo sielovados sampratą. Iš pradžių dėmesio buvo skiriama visiems alkaniesiems, ligoniams, skurstantiesiems, bet formuojantis bendruomenėms pasikeitė „dėmesio kryptis“. Svarbi tapo ir bendruomenė, kurioje matyti nuodėmės ir kurioje atgailaujant reikia susitaikyti vieniems su kitais. Taigi, sielovada tapo ypač reikalinga vidinėje erdvėje, kurioje pirmiausiai reikėjo vykdyti savo ir bendruomenės sielovadą, kad tai matytųsi iš išorės, jau nekalbant apie evangelinį gyvenimą. Represijos ir persekiojimai kėlė didelius iššūkius norintiems gyventi Evangelija: reikėjo išmokti mylėti priešus ir melstis už savo persekiotojus. Todėl persekiojimų metu viena iš pagrindinių sielovados temų buvo taikinimas, t. y. susitaikinimas su savimi, bendruomene ir esančiuoju šalia.

Ilgainiui persekiojimų laikotarpis atitolino rūpinimąsi ir bendrystę su alkanaisiais, ligoniais ir skurstančiaisiais (visų globą), buvo užmiršta sielovados pareiga, kuri net pasibaigus persekiojimams lieka taip pat užmiršta. V a. šv. Augustinas net pasiūlė sąrašą sielovadinių pastoracijos pareigų, kurias turi atlikti krikščionis.⁴²² Kadangi sielovados sferoje svarbiausia yra vidinė erdvė, todėl pasidaro reikalinga tai, apie ką rašė Ambraziejus: ištiktas liūdesio krikščionis turi leisti sau būti paguostas.⁴²³

Visa tai sulaukė rezultatų – pirmųjų krikščionių vienuolių, kurių, kaip minėta, atsirado Sirijoje ir Egipte III a. pab. – IV a. pr. Rytų krikščionijoje. Jie pasirinko asketinį gyvenimą: tvirtai nusprendė vystyti vidinę sielovadą negyvendami bendruomenėje, bet dykumoje jie eidavo pas kitus asketus iš jų pasimokyti. Grįžę vėl ilgą laiką praleisdavo visiškai vieni dykumoje. Tačiau kai dykuma tapo apgyvendinta asketinių bendruomenių, kurios susikūrė iš žmonių, sekančių pirmisiais dykumos tėvais ir motinomis, pasikeitė asketų gyvenimas: jie pradėjo gyventi arba atskirai, arba po du. Gyvenusieji po du vienas būdavo vyresnysis, o kitas – naujokas (novicijus). Sekmadeniais jie visi susirinkdavo kartu švęsti liturgijos ir valgyti. Vienas iš pavyzdžių yra šv. Antanas, apie kurį šv. Atanasas iš Aleksandrijos rašė, kad jis – vienuolių Tėvas, idealus vienuolis, nes buvo didelis asketas, laikėsi disciplinos ir daug meldėsi, gyveno

⁴²⁰ *Martin R. P.* Kaip meldėsi pirmieji krikščionys // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 129.

⁴²¹ *Gasque W. W.* Iššūkis tikėjimui // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 92.

⁴²² *Mills L. O.* Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions) // R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 837.

⁴²³ *Mills L. O.* Ten pat. P. 837–838.

tyloje ir vidinėje ramybėje, gynė teisingą krikščionišką tikėjimą, buvo išmintingas vyras, pilnas Jėzaus išminties. Šis asketas vėliau paliko gyvenimą vienuoje ir apsigyveno bendruomenėje, tačiau tuometinė bendruomenė jo asketinį gyvenimą labiau išryškino ir perteikė Bažnyčiai.⁴²⁴ Taigi šv. Atanasas parodė tobulo vienuolio modelį. Tačiau vystant vidinę sielovadą svarbu gyventi bendruomenėje, kad ši parodytų vidinę vienuolio tobulėjimo eigą, t. y. padėtų jam vidiniame gyvenime žengti į priekį. Todėl šalia atsiskyrėlių ėmė kurtis vienuolių monastinės bendruomenės. Pirmasis bendruomenę Rytuose apie 320 m. įkūrė Pachomijus, kuris nemėgo kraštutinumų. Jam buvo svarbu sukurti cenobitinį gyvenimo būdą.⁴²⁵ O Bazilijaus vienuolynai buvo integruoti į Bažnyčią ir vėrėsi aplinkiniam pasauliui: rūpinosi vargšais, ligoniais, švietimu, sutrumpino maldas iki aštuonių kartų per dieną, taip išreikšdami griežtą nepritarimą individualiam pamaldumui ir iškeldami savianalizės reikalingumą.⁴²⁶ Taip sielovada iš vidinės erdvės buvo iškelta į išorę. Taip vienuolinės bendruomenės kūrėsi rytinėje krikščionių apgyventos teritorijos dalyje, kurioje sielovada buvo įvairi ir priklausė nuo visuomenės poreikių bei steigėjo nuostatos.

Romos imperijos vakarinėje Bažnyčios dalyje vienuolinės bendruomenės pradėjo kurtis tik po 313 m., kai Konstantinas krikščionių tikėjimui suteikė laisvę ir IV a. pabaigoje krikščionybė tapo visos imperijos religija.⁴²⁷ Taip Bažnyčia išėjo į visišką viešumą, ir jai reikėjo bandyti suderinti krikščioniškuosius ir pagoniškuosius papročius. 321 m. imperatorius Konstantinas dekretu paskelbė pirmąją savaitės dieną (sekmadienį) poilsio diena ir pavadino ją „garbingąja Saulės diena“.⁴²⁸ Tuo metu daug dėmeso buvo skiriama ir kunigystės reiškiniui, iškelta ganytojų pozicija. Jonas Auksaburnis savo traktate *Apie kunigystę* tai įvardijo kaip pastoracinį ženklą – kunigo pasiryžimą žūti už savo avis, rūpintis kiekviena individualiai kaip sielos gydytojui, atsakingam už visuomenės atgailą ir moralinio jausmo skatinimą.⁴²⁹ Toks dėmesys kunigystei ir kunigo sielovados pareigai Vakaruose ypač išryškėja atskleidžiant dvasininkų krikščioniškąsias dorybes. Ambraziejus <...> „rado Biblijoje klasikinių dorybių pavyzdžių, Cicerono aukštinamą protingumą, teisingumą, tvirtumą ir drąsą, prie jų prisidėjo Pauliaus tikėjimas, viltis ir meilė“⁴³⁰. Pastebėjęs tokią sielovados slinktį, Ambraziejus skatino kurti ankstyvasias vienuolijas Vakaruose, be to, stiprino bendruomeniškumą, organizuodamas

⁴²⁴ *Saint Athanasius Bishop of Alexandria*. Life of Saint Antony. France: AIM. 1994. P. 4–6.

⁴²⁵ Cenobitinis gyvenimo būdas – kai vienuolinės bendruomenės nariai kartu reguliariai valgo ir meldžiasi.

⁴²⁶ *Smith M. A.* Krikščionių asketai ir vienuoliai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 216–217.

⁴²⁷ *Mills L. O.* Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions) // R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 838.

⁴²⁸ *Martin R. P.* Kaip meldėsi pirmieji krikščionys // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 125.

⁴²⁹ *Mills L. O.* Ten pat. P. 838.

⁴³⁰ Ten pat. P. 838. Iš anglų k. vertė A. V.

visos bendruomenės giedojimus; yra žinoma ir jo sukurtų giesmių⁴³¹. Atsiranda rašytinė liturgija ir liturginių knygų, o „Jeruzalės pavyzdys ir didėjančios vienuolių bendruomenės skatina kasdienės pamaldas bei Biblijos skaitymą“⁴³². Romoje pastatomos Šv. Jono, Šv. Petro ir Šv. Pauliaus bazilikos. Taip paprastą *namų bažnyčių* pakeitė *rūmai* miesto vietovėse⁴³³. O Romos imperijos vakarinėje dalyje, kaimo vietovėse, „paprastai per savo pamokslines keliones vyskupai didesniuose kaimuose įkuria bažnyčias, kad šios rūpintųsi naujais atsivertėliais. Iš pradžių tokias bažnyčias prižiūrėdavo iš miesto atsiųsti sielovadininkai.“⁴³⁴

Pirmąją griežtumu ir šventumu garsėjusią vienuolinę bendruomenę Vakaruose, Prancūzijoje, 397 m. įkūrė Martynas Turietis. Labai greitai vienas po kito pasirodė ir kitų steigėjų: savo vienuolines bendruomenes įkūrė šv. Augustinas, Honoratas, Jonas Kasianas, Kasiodoras, Patrikas ir Benediktas Nursietis. Kiekviena vienuolinė bendruomenė buvo specifinė. Šv. Augustino asketinė vienuolinė dvasininkų bendruomenė visą savo gyvenimą skyrė mokslui. Honorato bendruomenėje mokėsi daug vyskupų vienuolių. O Kasiano bendruomenė viską perėmė iš Rytų: buvo smulkiai aprašyti vienuolių aprangos reikalavimai, smulkiai išdėstyta pamaldų tvarka ir t. t.⁴³⁵ Kasiodoras „vienu iš svarbiausių dalykų <...> laikė rankraščių perrašinėjimą bei antikos raštų tyrimą. Kai kurie mokslininkai mano, jog Benediktą Nursietį mokslui įkvėpęs Kasiodoras. Šis dėmesys vienuolių mokymui lėmė graikų ir romėnų kultūros gyvavimą viduramžiais.“⁴³⁶ Taip pat entuziastingai atsidėti mokslui vienuolius skatino ir Patrikas. Visi jie rašė regulas; yra ir nežinomų autorių regulų, pavyzdžiui, Mokytojo regula (RM)⁴³⁷. Tačiau nė viena regula nepadarė tokios įtakos kaip Benedikto Nursiečio. Ne be reikalo Bažnyčia vertino jo Regulą, žlungant Romos imperijai V a., ir turbūt dėl germanų invazijos stengėsi per Vakarų vienuolines bendruomenes išlaikyti kultūrą ir mokslą. Tuo metu vidinė raštų sielovada tapo dar svarbesnė – jau kaip kunigų ir vienuolių privilegija.⁴³⁸

Taigi iki krikščionybei tampant imperijos religija sielovada buvo suprantama kaip asmeninis ir vidinis kiekvieno krikščionio skatinimas atlikti savo pareigą skelbti Dievo žodį – asmeniniu liudijimu, viešu mokymu bei polemika ir išvystyta *sielovada raštu*. Tai turėjo

⁴³¹ Smith M. A. Ambraziejus Milanietis // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 151.

⁴³² Smith M. A. Apeigos ir liturginiai metai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 159.

⁴³³ Sefton H. R. Maldos namai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 160–163.

⁴³⁴ Todd R. A. Dvasininkija, vyskupai ir popiežius // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 200.

⁴³⁵ Smith M. A. Krikščionių asketai ir vienuoliai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 218–219.

⁴³⁶ Smith M. A. Krikščionių asketai ir vienuoliai. Ten pat. P. 219.

⁴³⁷ *Regula Magistri* (RM) – Mokytojo regula. Ja rėmėsi (daug citavo, o dažnai tik koregavo) šventasis Benediktas, rašydamas savo Regulą.

⁴³⁸ Todd R. A. Romos imperijos žlugimas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 189.

palaikyti ir sutvirtinti žmonių tikėjimą. Taip sielovada įgijo funkciją palaikyti ir sutvirtinti. Kankinystė yra šios sielovados vaisius. Nors tuo metu svarbios pasidarė bendruomenės, atsirado ir tokių, kurie jas palikdavo ir tobulino sielovadą. Jų – atsiskyrėlių – sielovada vyko tik vidinėje erdvėje, tačiau visiems svarbiausia sielovados forma buvo malda. Žinoma, per amžius keitėsi jos pobūdis: nuo asmeninės pereita prie bendruomeninės, liturgija tapo rašytinė, įgavo įvairių formų. Kai krikščionybė pasidarė visos imperijos religija, pamažu pasikeitė ir sielovados samprata – imta akcentuoti ne vidinė, o išorinė sielovada. Tuo metu steigėsi vienuolynų, kurie siekė sugrįžti prie asmeninio santykio su savimi ir bendruomene. Iš šių kuriamų bendruomenių ypač svarbi yra šv. Benedikto bendruomenė ir jo parašyta Regula, iškėlusį vidinės bendruomenės sielovadą, kuri ir buvo nešama į pasaulį.

1.3.2.1.2. Šv. Benedikto pasiūlyta sielovados samprata ir jo regulos istorinis kontekstas

Gilinantį į šv. Benedikto sielovados sampratą, svarbu atskleisti esminius jo gyvenimo bruožus, iš kurių būtų galima daryti tam tikras nagrinėjamo reiškinių išvadas. Šv. Benediktas gimė apie 480 m. romėnų šeimoje netoli Nursijos, centrinėje Italijoje, „kai Romoje buvo pilna užsienio piligrimų“.⁴³⁹ 497–500 m. Romoje studijavo vieną iš humanitarinių mokslų kryptį – teisę. Jis, „sumaniai neišmanęs ir išmintingai nemokytas“⁴⁴⁰, pakeitė savo gyvenimo kryptį ir pasitraukė iš pasaulietinio gyvenimo: iš miesto pabėgo į „Dievo vienatvės dykumą“, pasirinkdamas religinį gyvenimą. Grigalius Didysis rašo, kad turėjo praeiti nemažai laiko, kol jis gavo paprastumo dovaną vietoj išpuikimo, žingsnis po žingsnio pažino išminties gelmes.⁴⁴¹ Bet pabrėžtina, kad Grigalius Didysis rėmėsi šv. Benedikto regula, ir buvo teigiama, kad parašė veikalą apie jo gyvenimą. Vis dėlto paminėtina, kad popiežius neparašė *Dialogų*. Tai reiškia, kad Grigalius Didysis nėra tikrasis knygos *Šventojo Benedikto gyvenimas* autorius. Šį faktą pripažino visi benediktinų mokslininkai 2001 m. simpoziume Romoje.⁴⁴² *Dialogus* parašė kažkas kitas, prisidengęs jo autoritetu. O Grigalius Didysis parašė knygą *Pastoracinė regula*, kurioje atkreipė dėmesį į individualius dvasinius klausimus, į įvairias situacijas, kurios daro poveikį žmonėms, ir t. t.⁴⁴³, taip pat įvairių kitų veikalų, susijusių su Šventojo Rašto egzegeze ir liturgija.⁴⁴⁴ Todėl toliau disertacijoje, teigiant, kad Grigalius Didysis rašė apie šv. Benediktą savo veikale, turimas mintyje tas nežinomas autorius.

⁴³⁹ *Brunsmann G.* Saint Benedict: A Guide to Peace. St. Paul's Indian Mission. South Dakota: Marty. 1955. P. 7.

⁴⁴⁰ *Gregory the Great.* St. Benedict: Life and Miracles. France: AIM. 1992. 1. P. 10. Iš anglų k. vertė A. V.

⁴⁴¹ *Hardy G. G., Cist O.* Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990. P. 107.

⁴⁴² Benediktinų mokslininkų simpoziumas. Roma. 2001. AAA (autorės asmeninis archyvas).

⁴⁴³ *Mills L. O.* Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions) // R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 838.

⁴⁴⁴ *Livingstone E. A.* Ten pat. P. 252.

Grigalius Didysis, nors, rašydamas apie šį „Dievo vyrą“, padailino tikrovę, „<...> nurodė keturis savo šaltinius: du iš jų – abatai, Benedikto įpėdiniai, Montekasino (*Montecassino*), trečiasis Subjako (*Subiaco*) abatas ir ketvirtasis Benedikto mokinys“⁴⁴⁵, kurie pažinojo šventąjį ir suteikė apie jį žinių. Vieni mokslininkai, pvz., G. G. Hardy ir O. Cist, rašo, kad iš tikrųjų šv. Benedikto atsiskyrėlio gyvenimo pradžia buvo mokykla Sabinos kalnuose, gyvenant Dievo artumoje.⁴⁴⁶ Kiti, pvz., V. Gidžiūnas, teigia, kad po trumpo laikotarpio jis apsigyveno Afilėje (*Affile*), netoli Šv. Petro bažnyčios, tarp Simbruino kalnų. Bet ir čia aplink jį būrėsi žmonės ir trukdė, todėl jis pasitraukė į dar nuošalesnę Subjako vietovės uolą.⁴⁴⁷ Tačiau vienas geriausių šv. Benedikto gyvenimo išmanytojų Adalbertas de Vogüé savo knygoje *Šventasis Benediktas, Dievo vyras* rašo, kad Benediktas, būdamas jaunuolis, norėdamas kuo labiau atsitraukti nuo pasaulio, ieškojo vienuolių, todėl užkopė į Tiburo, paskui į Tibro intako Anijo aukštupį ir galiausiai apsistojo Efidės kaime. Bet šiose vietovėse jis negyveno kaip atsiskyrėlis, nes visur jį lydėjo buvusi žindyvė tarnaitė. Įvykis, kai jos sudaužytas skolintas daiktas stebuklingai pasidarė vėl sveikas, išgarsino Benediktą kaip stebukladarį. Po šio įvykio jaunuolis pasislėpė Subjake ir *Sacro Speco* uoloje, ten trejus metus gyveno kaip atsiskyrėlis ir „kontrabandinis eremitas“, nes vienuolis Romanus prie vienuolyno jį slapta maitino ir globojo dalydamasis savo maisto daviniu.⁴⁴⁸ Tyla ir Dievo klausymasis buvo Benedikto atsiskyrėliško gyvenimo pagrindas. Tyla, kuri subrandina apsiginklavimą malda santykiyje su Dievu, keitė jo gyvenimą. Todėl ne be reikalo Benediktas sielovadai suteikė naują sampratą, kurią galėtume pavadinti *Tylos pastoracija*. Dėl šios naujos sampratos Benediktui kelias iš vienumos buvo sunkus, nes vienam nepalyginamai lengviau gyventi Tyloje, negu perėjus į bendruomeninį gyvenimą.⁴⁴⁹ Žinoma, šventasis pakeitė savo gyvenimo stilių dėl dviejų priežasčių. Viena priežastis buvo tapimas Vikovaro vienuolyno tvarkytoju. Gyvendamas šiame vienuolyne, jis buvo reiklus ir griežtas, bet drauge tėviškas ir mylintis ugdomus jaunesnius ir vyresnius vienuolius, kuriems kėlė nepasitenkinimą. Jie buvo nepatenkinti, nes Benediktas „<...> niekam neleisdavo nederamais poelgiais nukrypti kairėn ar dešinėn nuo bendruomenės kelio, kaip anksčiau būdavo“⁴⁵⁰. Todėl vienuoliai nutarė juo atsikratyti ir šiam šventam vyrui, prisiėmusiam abato tarnystę, pasiūlė išgerti taurę užnuodyto gėrimo. Tačiau Benediktas maldos galia šią taurę sudaužė⁴⁵¹, – taip parodė maldos jėgą, kuri gali net išgelbėti gyvybę. Iš kitos pusės, ši Vivovaro vienuolinės bendruomenės vadovavimo patirtis išmokė jį būti kantresnį ir pakantesnį kitų

⁴⁴⁵ *Steward C. Prayer and Community: The Benedictine Tradition*. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 22. Iš anglų k. vertė A. V.

⁴⁴⁶ *Hardy G. G., Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 107.

⁴⁴⁷ *Gidžiūnas V. Šv. Benedikto regulos vienuoliai Lietuvoje*. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1985. P. 1.

⁴⁴⁸ *De Vogüé A. Šventasis Benediktas, Dievo vyras*. Palendriai: Šv. Benedikto vienuolynas. 2011. P. 51–55.

⁴⁴⁹ *Steward C. Ten pat*. P. 23.

⁴⁵⁰ *Grigalius Didysis. Švento Benedikto gyvenimas*. Vilnius: Aidai. 1996. III, 3. P. 29.

⁴⁵¹ *Gregory the Great. St. Benedict: Life and Miracles*. France: AIM. 1992. 3, 4. P. 21–22.

netobulumams, griovė jo perfekcionizmą, darė jį patį tobulesnį ir ne tokį reiklų kitiems. Žinoma, tai patyręs, Benediktas, kad ir trumpam, buvo vėl pasitraukęs į vienatvę⁴⁵².

Kita priežastis, pakeitusi Benedikto gyvenimo būdą, buvo bendruomenės augimas aplink jį: atsirado daug norinčių sekti jo pavyzdžiu.⁴⁵³ Dėl to jis 529 m. įsteigė Montekasino vyrų vienuolyną, šalia kurio įsikūrė jo sesers dvynės Scholastikos vadovaujamas moterų vienuolynas.⁴⁵⁴ Be to, Benediktas parašė vienuolinio gyvenimo vadovą – regulą. Krikščionybės istorijos knygoje skaitome, kad „Regulą jis parašė pirmaisiais savo vienuolystės metais <...>“⁴⁵⁵, tačiau atlikus mokslinius tyrimus paaiškėjo, kad šventoji Regula (*Regula Sancti Benedicti*) parašyta 543–546 m.⁴⁵⁶, t. y. tuomet, kai Benediktas buvo įgijęs vadovaujančio abato patirties ir galėjo rašyti apie vyresnįjį, kuris neprivalo būti „neramus ir susirūpinęs, per daug nepalenkiamas ir užsispyręs, pavydus ir per daug įtarus, nes jis juk niekuomet neturi pailsti“ (RB⁴⁵⁷ 64, 16). Grigalius necituoja Regulos, o savo skaitytojams nurodo ją todėl, kad „Reguloje, kaip Grigalius užtikrina, mes sužinosime daugiau apie Benedikto charakterį ir gyvenimą ir ar šis šventas vyras galėjo gyventi kitaip, negu pats mokė“⁴⁵⁸. Grigalius išryškino jo sukauptą patirtį, kurios centre yra du svarbūs dalykai – malda ir darbas.⁴⁵⁹ Gyvenimo ašis – liturginės valandos, apie kurias viskas sukasi. Suvokdamas Tylą kaip sielovadą, jis mokė jos savo vienuolius ir daug dėmesio skyrė Tylai ugdyti (plg. RB 5, 78). Žinoma, sunkumai ir Tylos siekimas veda per maldos oazę. Tokia sielovada suvokiama kaip terapija⁴⁶⁰ ir leidžia padaryti dar vieną svarbią įžvalgą apie Benedikto sielovados sampratą. Jis, pasak Grigaliaus, buvo „dvasios (daktaru) ir mokytoju“⁴⁶¹, todėl, būdamas dvasios gydytoju, ir siekė įdiegti sielovados, kaip maldos terapijos, modelį. Kaip dvasios mokytojas, jis sielovadą suprato ir kaip ugdymą, ir kaip tarnystę⁴⁶². Vadovaudamasis tokia sielovados samprata, Benediktas reformavo monastinį vienuolinį gyvenimą, parašė savo gyvenimu patvirtintą Regulą, kai kurių mokslininkų vadinamą pirmuoju teisingu monastiniu kodu, kuriame yra tikslios maldos, studijų ir darbo taisyklės⁴⁶³. 547 m. Benediktas mirė Montekasino vienuolyne⁴⁶⁴.

⁴⁵² de Vogüé A. Šventasis Benediktas: Dievo vyras. Palendriai: Šv. Benedikto vienuolynas. 2011. P. 61.

⁴⁵³ Livingstone E. A. Concise Dictionary of the Christian Church. New York: Oxford University Press. 2006. P. 63.

⁴⁵⁴ Grickevičius A., Vasiliauskaitė A. Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (I) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 29 (57). P. 70–71.

⁴⁵⁵ Smith M. A. Krikščionių asketai ir vienuoliai // Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 222.

⁴⁵⁶ Hardy G. G., Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990. P. 109.

⁴⁵⁷ *Regula Benedicti* (RB) – šventojo Benedikto regula. Sine loco. Sine anno. 1. 13.

⁴⁵⁸ Steward C. Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 22. Iš anglų k. vertė A. V.

⁴⁵⁹ Smith M. A. Ten pat. P. 222.

⁴⁶⁰ Lartey E. Y. In Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling. London: Kingsley. 2003. P. 55.

⁴⁶¹ Steward C. Ten pat. P. 23. Iš anglų k. vertė A. V.

⁴⁶² Lartey E. Y. Ten pat. P. 62.

⁴⁶³ McCann D. J. Saint Benedict. London: Sheed and Ward. 1979. P. 228.

⁴⁶⁴ Hardy G. G., Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990. P. 107.

Taigi šv. Benediktas buvo paskutinis romėnas, atkūręs Bažnyčios kaip Uolos mokslą, laikęs sielovadą tarnyste ir ugdymu. Pagrindu jis laikė *Tylos pastoraciją*, o iš jos kilusią sielovadą – maldos terapiją. Apie šią sielovados sampratą RB plačiau rašoma 2 skyriuje. Dabar svarbu trumpai aptarti ir Grigaliaus Didžiojo sielovados sampratą, kuri gali padėti atsakyti į klausimą, kodėl prisidengiant būtent jo autoritetu buvo aprašytas šv. Benedikto gyvenimas.

1.3.2.1.3. Grigaliaus Didžiojo sielovados samprata, vyravusi iki patristikos laikotarpio pabaigos (VI–VIII a.)

Apie 575 m. Grigalius, būsimasis popiežius, tapo šv. Andriejaus ant *Koelian* kalvos vienuolino vienuoliu. Pažymėtina, kad tai įvyko po šv. Benedikto mirties (547 m.), bet prieš sugriaunant Montekasiną (581 m.)⁴⁶⁵. Jis žavėjosi šv. Benedikto reguloje perteikiama sielovados samprata, kurioje, viena vertus, vyrauja pusiausvyra, taika ir ramybė, kita vertus, sielovada išryškinama kaip tarnystė. Grigalius tuo pasinaudojo ir persiėmė. Pirmiausiai jis įvedė naują sielovados funkciją – sutaikinimą.⁴⁶⁶ Tai rodo faktas, kad Grigalius, 590 m. tapęs popiežiumi, Romai atnešė taiką – susitaikė su lombardais.⁴⁶⁷ Tuo metu vyko slavų ir kryžiuočių tautų invazija, Romoje reikėjo tvarkos ir moralinio pakilimo.⁴⁶⁸ Vėliau Grigalius vadovavosi iš šv. Benedikto regulos perimta vadovavimo funkcija⁴⁶⁹: pagal ją abatas suprantamas kaip vadovas (RB 23), kuris valdo Romą, t. y. visą imperiją, nes vyskupui (o popiežius yra vyriausiasis vyskupas) buvo suteikiama daug galių ir privilegijų.⁴⁷⁰ Grigalius pabrėžė ir kunigystės svarbą. Žinoma, aktyvesnės tarnystės išraiška (kunigo sielovados pareiga) buvo misijos, į kurias Grigalius Didysis pasiuntė vienuolius.⁴⁷¹ Taigi popiežius vertino kunigų tarnystę, ir sielovada jau aiškiai tapo jų, kaip ir vienuolių, privilegija; ji išsivystė į išorinę sielovadą, kuri grindžiama politika ir kurios tikslas – pakrikštyti ir atversti pagonis. Taip sielovada įgavo naują sampratą – tapo visuomeniniu ir socialiniu veiksmu.⁴⁷² Grigalius kalbėjo su jėga ir įvykdė liturginę reformą – įvedė liturginį bendruomeninį giedojimą; iki XXI a. tai buvo didžiausia vertybė. Grigalius suaktualino šv. Benedikto pasiūlytą liturginį modelį.

Taip sielovada tapo misijinė. Buvo steigiami vienuolynai. Įdomiausia tai, kad juos steigiant buvo remiamasi šv. Benedikto regula, – tai reiškia, kad jos sielovada pasiekė tikslą –

⁴⁶⁵ *McCann D. J.* Saint Benedict. London: Sheed and Ward. 1979. P. 226–235.

⁴⁶⁶ *Lartey E. Y.* In *Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling*. London: Kingsley. 2003. P. 44–56.

⁴⁶⁷ *Livingstone E. A.* *Concise Dictionary of the Christian Church*. New York: Oxford University Press. 2006. P. 251.

⁴⁶⁸ *Mills L. O.* *Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions)* // R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 838.

⁴⁶⁹ *Lartey E. Y.* Ten pat. P. 64.

⁴⁷⁰ *MacCulloch D.* *A History of Christianity: The First Three Thousand Years*. London: Penguin. 2009. P. 329.

⁴⁷¹ *Livingstone E. A.* Ten pat. P. 252.

⁴⁷² *Lartey E. Y.* Ten pat. P. 58.

pasidarė evangelizacinė, nes Grigalius išplėtė sielovados ribas ne tik į visas imperijos žemes, bet ir už jų – į Angliją.⁴⁷³

Taigi, popiežius Grigalius Didysis į šv. Benedikto sielovados sampratą įvedė visuomeninį bei socialinį veiksma ir taip išryškino sielovadą kaip tarnystę, pabrėždamas vadovaujamąją ir sutaikinamąją tarnystės funkcijas. Jo įsakymu vykdomos misijos suteikė išorinės sielovados sampratai misijinį – evangelizacinį pobūdį. Taip buvo įgyvendinta *Tylos pastoracija*, kuri yra svarbi šv. Benedikto reguloje ir jo gyvenime. Tokia šv. Benedikto sielovada yra laikoma evangelizacine ne tik vidinėje erdvėje, bet ir išorinėje, t. y. per misijas plintanti visur. Dėl šios priežasties reikia panagrinėti šv. Benedikto reguloje matomos sielovados pobūdį.

1.3.2.2. Sielovados pobūdis šv. Benedikto reguloje

1.3.2.2.1. Svetingumas

Sielovada šv. Benedikto reguloje prasideda nuo durų, t. y. svetingumo. Svetingumas Reguloje suprantamas kaip tikėjimas Dievo buvimu ateinančiame žmoguje.⁴⁷⁴ Todėl kiekvienas asmuo, kad ir kas jis būtų: „<...> atvykėliai – pašaliečiai (angl. *strangers*), tikėjimo broliai, užsieniečiai vienuoliai, vargšai, prislėgtieji, ūkininkai, turtuoliai, dvasininkai, vyskupai ir karaliai <...>“⁴⁷⁵, ypač vargšai – visi yra sutinkami kaip Kristus. Kadangi visi žmonės yra žemės piligrimai, kurie nešiojasi Dievo atvaizdą ir panašumą (*Pr* 1, 26), tai kitame⁴⁷⁶ matydami Kristų asmenys vienas kitam tampa Kristaus sakramentu, kuris suteikia galimybę pasilikti Jėzuje⁴⁷⁷. Taigi, Reguloje ypač pabrėžiamas asmens priėmimas: šv. Benediktas pateikia aiškias gaires, kaip reikėtų elgtis su svečiu. Sukuriamas visas *svetingumo ženklų ritas* ar *svečių priėmimo ritualas*, patvirtinantis pagarbios meilės ir atvirumo nuostatą priimant patį Kristų.⁴⁷⁸

Pirmiausiai svetingumas apima išmintingo brolio, kuris yra atsakingas už svečių priėmimą, budėjimą pasveikinant atvykstantįjį kreipiniu, kuris šlovina Viešpatį, kad per tai vyktų bendra malda, į kurią jungiasi abatas ir visi broliai (RB 53, 4). Kitas svetingumo žingsnis yra ramybės pabučiavimas (RB 53, 5). Tai, žinoma, remiasi Šventuoju Raštu ir senąja tradicija sveikinti visus šventu pabučiavimu (*Rom* 16, 16). Žinoma, broliai, neturintys atsakomybės

⁴⁷³ Rosenberg H. Grigalius Didysis // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 232.

⁴⁷⁴ Kardong T. G. Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996. P. 425.

⁴⁷⁵ Böckmann A. Perspectives on the Rule of Saint Benedict: Expanding Our Hearts in Christ. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 173. Iš anglų k. vertė A. V.

⁴⁷⁶ Hume B. To Be a Pilgrim: A Spiritual Notebook. London: St Paul Publications, SPCK. 1984. P. 34.

⁴⁷⁷ Böckmann A. Ten pat. P. 176.

⁴⁷⁸ Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule. Germany: EOS. 2006. P. 198.

priimti svečių, neskaitant abato, neturi teisės kalbėti su svečiu (RB 53, 23). Tai reiškia, kad jie turi atpažinti Kristų kitame žmoguje tyloje. Abatas Poimenas yra pasakęs: „Mes turime kalbėjimu uždaryti ne medines duris, o savo liežuvio duris“⁴⁷⁹. Atviros durys yra vienuolio liežuvis. Po šio pripažinimo ir priėmimo „svečiui tebūna paskaitomas Dieviškasis Įstatymas, kad jis būtų sustiprintas, ir po to su juo tebūna elgiamasi kuo žmoniškiau“ (RB 53, 9). Taigi, duodama dvasinio maisto, bet ne tik jo. Prie atvirų durų, kai pro jas asmuo žengia į vidų, susiduria du skirtingi pasauliai: pasaulis, iš kurio atėjo svečias ar svečiai, ir pasaulis, kuriame gyvena vienuoliai, nuodėmė, triukšmas ir Dievo meilės pasaulis bei tyła. Tai – dvi skirtingos kryptys. Nuodėmės pasaulis paženklintas individualizmo, kurio kryptis yra žmogus pats sau. Dievo meilės pasaulio, – tai įrodė praktiškai pats šv. Benediktas Subjake (*Subiaco*)⁴⁸⁰, kryptis yra *kitas* asmuo, ne *aš pats*.

Šv. Benediktas labai išmaniai įveda svečių į naująjį Dievo meilės pasaulį, jam skaitydamas Dieviškąjį Įstatymą, kad šis suvoktų, į kokį pasaulį atėjo. Taip sujungiama Dievo meilė ir žmogus.⁴⁸¹ Tačiau tuo nesibaigia šv. Benedikto sukurtas *priėmimo ritas*: pasitelkiamas Abraomo svetingumo pavyzdys (Abraomas atbėgo nuo palapinės pasitikti svečių, nusilenkė iki žemės, su malda lūpose plovė kojas, patiekė maisto (*Pr* 18, 1–16)) ir bandomas įgyvendinti bendruomenėje. Tai daroma ne dėl garbės, o dėl nuolatinės pagarbios Dievo baimės, baimės prasilenkti su Viešpačiu, kai nežinoma, kada Jis ateis. Kai „Bažnyčios tėvai sako, kad Izaokas yra svetingumo vaisius“⁴⁸², išsipildo pažadas. Reguloje per svetingumą išryškinama eschatologinė perspektyva, – kad pažadas visiškai išpildomas per vienuolių rankas ir širdį, – tik kitokiu pavidalu. Nežinoma, kokių vaisių užaugins bendruomenė tam kraštui, kuriame gyvena, ir t. t. Juk „negalima leisti, kad druska išsidvoktų, o šviesa būtų laikoma užvožta“ (plg. *Mt* 5, 13–16)⁴⁸³. Todėl prie *priėmimo rito* šv. Benediktas pridėjo nuolankumo ir tarnystės pamoką. Ne tik abatas plauna rankas ir kojas svečiams, bet ir visa bendruomenė (RB 53, 12–13). O „jas numazgojus, tegu jie sugieda šį kreipinį: *Patyrėme, Dieve, tavo gailėstingumą viduryje tavo šventovės*“ (RB 53, 14). Toks elgesys atspindi Jėzaus charakterį ir pagrindinę nuostatą: „Juk ir Žmogaus Sūnus atėjo ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti ir savo gyvybės atiduoti kaip išpirkos už daugelį“ (*Mk* 10, 45). Taip kiekvienas brolis tampa Jėzaus sekėju ir meilės liudytoju. Savo Reguloje *meilę* kaip svetingumo pamatą, nuo kurios ir prasideda tarnystė, dar labiau

⁴⁷⁹ Casey M., Tomlins D. *Introducing Benedict's Rule*. Germany: EOS. 2006. P. 189.

⁴⁸⁰ Böckmann A. *Perspectives on the Rule of Saint Benedict: Expanding Our Hearts in Christ*. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 170.

⁴⁸¹ Casey M., Tomlins D. *Ten pat*. P. 198–199.

⁴⁸² Böckmann A. *Ten pat*. P. 173. Iš anglų k. vertė A. V.

⁴⁸³ *Benediktas XVI*. Apaštališkasis laiškas *motu propria* forma *Porta fidei* (Tikėjimo vartai), kuriuo skelbiami *Tikėjimo metai*. Roma. 2011. 3.

išryškino šv. Augustinas.⁴⁸⁴ Tačiau šv. Benediktas svetingumo pagrindu laiko „<...> tikėjimą Dievo buvimu kitame“⁴⁸⁵. Jis originaliai praplečia šv. Augustino mintį ir ją papildo. Kadangi „tikėjimas be meilės neduoda vaisių, o meilė be tikėjimo būtų jausmas, nuolatos išstatytas abejonei. Tikėjimas ir meilė reikalauja vienas kito, bet taip, kad vienas leidžia kitam eiti savo atitinkamu keliu“⁴⁸⁶. Taigi Benediktas, pabrėždamas tikėjimą, išryškina ir meilę. Todėl tokį iš adoravimo kilusį tikėjimą ir meilę kiekvienas brolis turi pažinti Kristaus veidą kitame, tame, kuris ateina. Akys atsiveria, ir Kristus atpažįstamas būtent plaunant kojas ir laužant duoną (Lk 24, 30–31).⁴⁸⁷ Todėl šv. Benediktas šiuos du kertinius veiksmus – kojų plovimą ir svečio pasodinimą prie vaisių stalo – prideda prie svečių *priėmimo ritualo*. Paminėtina, kad jei tuo metu, kai apsilanko svečias, yra pasninko laikas, jis nutraukiamas dėl atvykusiojo, „<...> nebent sutaptų ypatinga pasninko diena <...>“ (RB 53, 10). Tuo irgi parodoma didžiulė pagarba ir dėmesys asmeniui. Taigi, atvykusiajam ne tik duodama dvasinio maisto, ne tik nuplaunamos kojos, bet jis pamaitinamas ir materialiu maistu. Žinoma, per visą svečių *priėmimo ritualą* stengiamasi, kad svečias galėtų suvokti ir atpažinti Dievo meilę, išplaukiančią iš tikėjimo. Tokį ritualą būtų galima pavadinti nuolatine vienuolių repeticija prieš amžinąjį susitikimą su Kristumi.⁴⁸⁸

Aptarus *priėmimo ritą*, natūraliai kyla klausimas: kuo šv. Benedikto reguloje nusakytas svetingumas skiriasi nuo to meto svetingumo sampratos? Į jį atsakant galima išskirti du svarbius elementus: pirmasis – dėmesys kiekvienam asmeniui, kad ir kokios būtų jo pareigos ir t. t., antrasis – atvirumas.

Pirmasis svetingumo elementas – dėmesys kiekvienam asmeniui, neišskiriant pareigų ir t. t., tuo metu buvo suprantamas nevienareikšmiškai. Mokytojo reguloje, kuri yra vienas iš šv. Benedikto regulos šaltinių, išskiriami ir priimami tie, kurie duos kokios nors naudos, kurie dirbs; jeigu jie nedirba, tuomet turi išeiti.⁴⁸⁹ O viename seniausių krikščioniškų tekstų *Didachėje* teigiama, kad „kiekvienas, kuris ateina Viešpaties vardu, tebūna priimtas <...>“⁴⁹⁰, o klajojantys

⁴⁸⁴ The Rule of Saint Augustine with Introduction and Commentary by Tarsicius J. Van Bavel. Garden City, New York: Image Books: A Division of Doubleday & Company, Inc. 1986. P. 11–13 (RA 1 – Masculine Version), 19–21 (RA 5 – Masculine Version), 25–27 (RA 1 – Feminine Version), 33–35 (RA – Feminine Version).

⁴⁸⁵ Kardong T. G. Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996. P. 434.

⁴⁸⁶ Benediktas XVI. Apaštališkasis laiškas *motu propria* forma *Porta fidei* (Tikėjimo vartai), kuriuo skelbiami *Tikėjimo metai*. Roma. 2011. 14.

⁴⁸⁷ Šv. Benediktas skyriuje apie svečių priėmimą tiesiogiai neįvardijo valgymo meto, tačiau aiškiai apibrėžė svečių virtuvėje dirbančių brolių pareigybes (RB 53, 16–22).

⁴⁸⁸ Kardong T. G. Ten pat. P. 428.

⁴⁸⁹ Böckmann A. Perspectives on the Rule of Saint Benedict: Expanding Our Hearts in Christ. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 174.

⁴⁹⁰ Didachė: dvylikos apaštalų mokymas / Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. 12.

mokytojai ir pranašai priimami kaip Viešpats.⁴⁹¹ Šv. Benediktas savo regulos 53 skyrių apie svečių priėmimą pradeda žodžiu *visi* (RB 53, 1). Visi yra laukiami, net ir ateinantieji ne Viešpaties vardu, nes kiekvienas tuo metu gali būti Dievo pasiuntinys bendruomenės broliams, ir priimami su meile, didžiule pagarba bei dėmesingumu. Tokią savybę turėjo Jėzus: Jo būdingiausias bruožas – besąlygiškai mylėti visus.⁴⁹² Tokią nuostatą šv. Benediktas perėmė ne tik iš Jėzaus, bet ir iš dykumos tėvų, kurie ją praktikavo: Jono Lykopoliečio (*John of Lycopolis*)⁴⁹³, Apolo (*Apollo*)⁴⁹⁴ ir Pafnucijaus (*Paphnutius*)⁴⁹⁵, o svetingumą laikė svarbia vertybe. Pažymėtina, kad šv. Benediktas nuostatą pakeitė tik naujokų atžvilgiu: „Pradedančiam vienuolio gyvenimą priėmimas tegu nebūna lengvas, bet, pasak Apaštalo, iširkite dvasias, ar jos iš Dievo“ (RB 58, 1–2). Jis turi atkakliai belstis (RB 58, 3), į svečių namus yra įleidžiamas ne iš karto, o po keturių ar penkių dienų (RB 58, 3–4).

Antrasis svetingumo elementas – atvirumas.⁴⁹⁶ Vienuolyno durys visada yra atviros, nes svečiai ateina, kai jų nesitikima, ypač tie, kurie siūsti Dievo. Dėl šio atvirumo „pirmą kartą Reguloje Kristus priartėja prie bendruomenės ne iš vienuolyno vidaus, bet iš išorės“⁴⁹⁷. Pasitikėjimas ateinančiuoju yra toks didelis, kad visiškai nesisaugoma – nerakinami net vartai. O Mokytojo reguloje nurodyta budėti dieną ir naktį bei stebėti, kad niekas nieko nepavogtų. Durys pradėtos rakinti po gotų karų, ypač miestuose. Ši saugumo priemonė, aišku, naudojama iki šiol.⁴⁹⁸

Taigi svetingumas kyla iš nepalaužamos maldos, ir jo pagrindas yra tikėjimas Dievo buvimu kitame, atviras Jėzaus ieškojimas pradedant *Adoratio* ir baigiant tarnyste bei vėl sugrįžtant prie *Adoratio*. Taigi, šv. Benedikto reguloje sielovada prasideda nuo durų, kai į jas kas nors pabeldžia. Jas atidaryti – tai atverti savo širdies duris. Nuo to prasideda tarnystė. O svetingumas – visų tarnysčių raktas. Toliau sielovada yra vystoma per įvairiausias tarnystes, kurias reikia aptarti.

⁴⁹¹ Didachė: dvylikos apaštalų mokymas / Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003. P. 11.

⁴⁹² Kardong T. G. Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996. P. 421.

⁴⁹³ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto. USA: Cistercian Publications. 1980. P. 62.

⁴⁹⁴ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto. Ten pat. P. 78.

⁴⁹⁵ Ten pat. P. 96.

⁴⁹⁶ Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule. Germany: EOS. 2006. P. 200.

⁴⁹⁷ Böckmann A. Perspectives on the Rule of Saint Benedict: Expanding Our Hearts in Christ. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 175.

⁴⁹⁸ Böckmann A. Ten pat. P. 170.

1.3.2.2.2. Tarnystės

Sielovada suvokiama kaip tarnystė išryškinant penkias veiklas. Pirmoji yra skelbimas (kerigma). Šv. Benediktas reguloje išryškino *Tylos pastoraciją*, todėl ši veikla vienuolyne buvo pagrindinė (ji netiesiogiai aptarta skyriuje *Tyla šv. Benedikto reguloje*).

Antroji forma yra mokymas (didachè). Šv. Benediktas daug reikšmės teikė naujokų mokymui. Jo pateikta sielovados samprata išsiskiria tuo, kad atskleista dar viena sielovados funkcija – ugdytas⁴⁹⁹. RB 30 skyriuje rašoma apie jauniausiųjų auklėjimą, o 58–61 skyriuose – apie naujų brolių priėmimą. Šv. Benediktas susintetino RM, išryškino svarbius naujokų priėmimo aspektus, aprašė įžadų liturgiją (RB 58, 17–26), – tai pats seniausias viešas įžadų liudijimas. Be to, šv. Benediktas išdėstė praktinius nurodymus apie naujokų išbandymą (RB 58, 27–29) – tai nuolatinis beldimasis į abato ir kančios mokyklą, kaip įvardijama RM. Šv. Benediktas nurodo dvejopą beldimą – į vienuolyno vartus ir atkaklų beldimąsi maldoje. Jis įvedė naujoko priėmimo į vienuolyną naujovę (palyginti su RM) ir naują programą⁵⁰⁰: atskyrė naujokus ir jiems davė atskirą vyresnįjį, kuris prižiūri, kad naujokas vykdytų tris svarbiausius, šv. Benedikto požiūriu, dalykus. Pirmiausiai naujokas, dar negyvenantis bendruomenėje, turi medituoti, valgyti ir miegoti. Meditacija suvokiama kaip Šventojo Rašto, Regulos studijos ir t. t. Šv. Benediktas keičia mokytojo ir mokinio santykį į tėvo ir sūnaus santykį. Mokosi ne tik sūnus, bet ir jo ugdytojas, t. y. naujokų magistras⁵⁰¹. Ugdyti pradėdama, kai ištirinama, ar naujokas iš tiesų ieško Dievo (beldimasis į vartus, kai atidaroma tik po trečiojo karto). Be to, naujokas turi pereiti pro trejas duris: vienuolyno vartus, noviciato įėjimo duris ir vienuolyno, kuriame gyvena bendruomenė, duris. Pro trečiąsias duris, t. y. vienuolyno, naujokas turi teisę įeiti tik tada, kai koplyčioje, dalyvaujant visai bendruomenei, pasižada pastovumą būtent šioje bendruomenėje ir priima iš abato Regulą. Nuo pat pradžių svarbi ugdymo dalis yra tyla. Naujokams „disciplina yra klusnumas, o klusnumas yra kelias prie Dievo“⁵⁰². Šv. Benediktas pabrėžia *conversacio morum* – įpročių pakeitimo svarbą. Jei naujokas neieško Dievo ir nekeičia savo įpročių, jam neleidžiama tapti bendruomenės broliu. Todėl šv. Benediktas įžadą *conversacio morum* priskyrė prie kitų dviejų, kuriuos turi duoti vienuolis, – stabilumo (RB 58, 9), arba pasilikimo (RB 58, 14), ir klusnumo (RB 58, 17) įžadų. Vienuolis turi sąmoningai apsispręsti ilgai medituodamas, valgydamas ir miegodamas. Todėl RB yra pirmoji sąmoningumą (RB 68)

⁴⁹⁹ Lartey E. Y. In *Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling*. London: Kingsley. 2003. P. 56–62.

⁵⁰⁰ RB 1980: *The Rule of St. Benedict in English* / Ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982. P. 442.

⁵⁰¹ Hardy G. G., *Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 112.

⁵⁰² Hardy G. G., *Cist O. Ten pat*. P. 112. Iš anglų k. vertė A. V.

ugdanti regula, nes šioje Dievo mokykloje, ieškant ir tarnaujant Jam, mokomasi iki pat mirties⁵⁰³. Tai – gyvenimo vilties mokykla⁵⁰⁴.

Trečioji sielovados forma – tarnavimas, tarnyba (gr. *diakonia*). RB aprašoma pagrindinė tarnystė, t. y. *opus Dei* – Dievo darbuotė⁵⁰⁵ (RB 7, 62; 43, 3; 48, 1; 50, 3; 52, 2; 58, 7; apie tai dėstoma kitame disertacijos skyriuje). Svarbios yra abato (RB 2), prioro (RB 65), ūkvedžio (RB 31–32) ir vartininko (RB 66) pareigos. Abato pareiga, pasak Willo Derkse'ės, – duoti stimulą augti kitiems. Abatas yra džiaugsmo ir viso kito mokytojas, nes jo paties darbas ir prisitaikymas skatina tobulėti ir jį patį, ir kitus⁵⁰⁶. Abatas užima Kristaus vietą vienuolyne, regula jam yra teisingumo ir įžvalgumo uola⁵⁰⁷. Prioras turi stengtis, kad neišpuiktų nė vienas žmogus (RB 65, 13). Ekonomas, benediktino Anselmo Grūno teigimu, – tai „žmogus visiems sezonams“⁵⁰⁸. Tai – Dievo bijantis vienuolis, kuris „visai bendruomenei turi būti kaip tėvas“ (RB 31, 2). Kitos svarbios tarnystės: refektoriuje – skaitovo ir patarnautojo prie stalo, nes per šią tarnystę įgyjama brolių meilė ir Dievo palankumas (RB 38); virtuvėje – maisto gaminimo (broliai maistą gamina pasikeisdami; RB 35); svečių (RB 53) ir dovanų (RB 54) priėmimo. RB ypač pabrėžiama svečių priėmimo tarnystė. Svetingumas yra vienas iš benediktiniškojo gyvenimo bruožų, nes šv. Benediktas gyvenimą vienuolyne entuziastingai vadino keliautojų ir piligrimų Evangelijos Dvasioje kelione⁵⁰⁹. Tokį gyvenimą vienuolyne galima vadinti dieviškosios tarnystės mokykla⁵¹⁰. „Visi atvykstantys svečiai tebūna priimami nelyginant Kristus, nes jis pats pasakys: Buvau keleivis, ir mane priglaudėte“ (RB 53, 1). Svečiams ir abatas, ir visa bendruomenė turi kojas mazgoti (RB 53, 12–14). Vienuolynas yra vieta, kurioje svečiams dovanojamas Dievas, kurioje bendruomenė dalijasi pagrindiniais savo turtais: malda, liturgija ir *lectio*. Taip iškeliamas svetingumas ir atvirumas visiems. Tokį atvirumą ir priėmimą rodė dykumos tėvai, anachoretai, nes tuo grindžiamas gyvenimas pagal Evangeliją, sekant Jėzumi⁵¹¹. Vienuolynuose buvo įprasta pasilikti ne ilgiau kaip tris dienas. RM po dviejų dienų svečiui, jei šis nori pasilikti ilgiau, liepiama dirbti. Šv. Benedikto įsitikinimu, svečių reikia sutikti ir priimti „su didžiausiu nuolankumu“⁵¹², nes tai, kaip minėta, yra tyli sielovada, kuri tampa misijinė.

⁵⁰³ Hardy G. G., *Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 113.

⁵⁰⁴ *Benediktas XVI*. Enciklika *Spe salvi*: apie krikščioniškąją viltį. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2008. Nr. 32.

⁵⁰⁵ Hardy G. G., *Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue*. New York: Peter Lang. 1990. P. 140.

⁵⁰⁶ Derkse W. *The Rule of Benedict for Beginners: Spirituality for Daily Life*. Collegeville: Liturgical Press. 2003. P. 46.

⁵⁰⁷ *Smaragdus of Saint-Mihiel*. *Commentary on the Rule of Saint Benedict*. Michigan: Kalamazoo. 2007. P. 124.

⁵⁰⁸ Derkse W. Ten pat. P. 67. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁰⁹ Kardong T. G. *Benedict's Rule: A Translation and Commentary*. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996. P. 431.

⁵¹⁰ Hardy G. G., *Cist O*. Ten pat. P. 112.

⁵¹¹ Kardong T. G. Ten pat. P. 433–434.

⁵¹² Ten pat. P. 434. Iš anglų k. vertė A. V.

Dar viena svarbi tarnystė – rūpinimasis sergančiais broliais. Jam aptarti yra atskiras šv. Benedikto parašytas skyrius (RB 36). Remiantis Regula, ligotiems vienuoliams skiriamas brolis, turintis atsakingai atlikti slaugytojo pareigą. Taigi, sielovada suprantama ir kaip gydymas. Tai – tarsi ligoninės priešistorė: celė tampa ligonine, brolis – slaugytoju, gydytoju. Dažniausiai tie broliai ir gydydavo. Šv. Benediktas įvedė ir naujovę – *maldos terapiją*. Todėl būtent benediktiniškoji tradicija yra ir maldos terapijos, naudojamos slaugant bendruomenės ligonius, pagrindas. Maldos terapija yra praktika, padedanti ne tik psichiškai, emociškai gyti, bet ir pažinti save, kitą, Dievą, supančią aplinką, išgyvenant emocinę pilnatvę. Kadangi viskas priklauso ne tik nuo asmens pastangų, bet ir nuo Dievo malonės veikimo, maldos terapija yra nesibaigianti. Dr. Dale'as Andrew Warrenas įvardijo keturis maldos terapijos etapus: reguliari malda, perduota malda, teigiama malda ir imli malda. Jis įrodė, kad maldai tapus gyvenimo būdu maldos terapija trunka visą gyvenimą⁵¹³. Vėliau, viduramžiais, atsirado žolininkų (IX a. Benediktas buvo laikomas gydytoju), vienuoliai siūlė dietų ir t. t. Viduramžių vienuolynai buvo tiesiog medicinos meno dirbtuvės⁵¹⁴.

RB yra nurodyti svarbiausi veiksniai, padedantys siekti gyvenimo pusiausvyros: saikingas mėsos ir vyno vartojimas, darbas gryname ore, poilsis ir vidinė ramybė.

Ketvirtoji sielovados forma – draugystė (gr. *koinonia*)⁵¹⁵. Pirmiausiai šv. Benediktas akcentavo draugystę su savimi, po to su Dievu ir aplinkiniais. Pasak šv. Benedikto, viskas turi turėti pusiausvyrą. Jis pabrėžia, kaip svarbu kartu valgyti, melstis, tuo pačiu metu miegoti (RB 22; 52) „Draugystė yra gyvenimo aukojimas.“⁵¹⁶ Kiek vienuolis klausosi, tiek jam sekasi su kitu bendrauti. Tai – savęs dovanojimas kitam. Juk ir Dievas yra dovanojantysis. O dovanai priimti reikia nuolankumo. Tikriausiai ne be reikalo benediktinas kardinolas Basilas Hume'as rašė, kad žmonės negali mylėti, kol nėra kuklūs, nuolankūs ir kol Dievas pirmas neparodo iniciatyvos. Jei žmonės nuolankūs, Dvasia keičia jų gyvenimus⁵¹⁷. Paskutiniuose RB skyriuose rašoma, kad draudžiama broliui ginti brolių, nes per tai bendruomenėje atsiranda susiskaldymas, tačiau privalu jo nebausti, parodyti, kad tikrai svarbiausia draugystė su Kristumi. Tik abatas turi teisę ką nors bausti ar atskirti, ir tai daryti išmintingai, kaip rašoma visoje RB, skelbiančioje, kad svarbiausia yra artimo meilė (RB 69–70).

⁵¹³ *Vasiliauskaitė A.* Maldos terapija slaugant ligonius benediktiniškojoje bendruomenėje // Tiltai. Mokslo darbai: Krikščioniškojo dvasingumo ugdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 2010. Nr. 41. P. 80–91.

⁵¹⁴ *Böckmann A.* St. Benedict Rule // Ed. R. Galinyte. Course Notes. Roma. 2001. AAA.

⁵¹⁵ *Lartey E. Y.* In Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling. London: Kingsley. 2003. P. 57.

⁵¹⁶ *Steward C.* Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 54. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵¹⁷ *Hume B.* Searching for God. London: Hodder and Stoughton. 1990. P. 145.

Penktoji sielovados forma – administravimas (gr. *oikonomia*)⁵¹⁸. Šv. Benediktas pabrėžia abato, kaip pagrindinio administratoriaus ir ekonomo, veiklos svarbą, teigia, kad jis visiems turi būti kaip tėvas (RB 31–34). Administravimas yra grindžiamas išmintingu vadovavimu. Pasak A. Grūno, vadovauti pirmiausiai reiškia raginti žmones gyventi, sugundyti (suvilioti) išeiti „už jų gyvenimų“⁵¹⁹, tvarkyti materialinius dalykus ir su jais elgtis kaip su šventais altoriaus indais (RB 31, 10). Tačiau už viską atsiskaitoma abatui. Šv. Benediktas pabrėžė, kad vienuoliai visada turėtų būti žmogiški, todėl jei administruojant prireikia pagalbos, ji suteikiama, kad ūkvedys jaustų vidinę ramybę (RB 31, 17). RM apie pagalbą nekalbama. RB skatinamas brolių rūpinimasis vienas kitu, kad sunkiu metu ūkvedys neliktų vienišas *domo Dei* – Dievo namuose (RB 31, 19), kad šiame vienuolyne – Dievo namuose – vyrautų taika, ramybė ir džiaugsmas. Todėl administravimas yra grindžiamas stabilumo principu, nes, vadovaujami abato, vienuoliai išgyvena iš savo rankų darbo. Pinigai nėra svarbesni už darbą, tad vienuoliai neturėtų įsitraukti į jų gaminamų produktų prekybos reikalus už vienuolyno ribų, ypač rinkodaros problemas. Šv. Benediktas, įvesdamas administracinį valdymą, atskleidžia dvasios, ekonomikos vadybos ir veiklos suderinamumą (RB 57). Klausymosi principas ir laisvė tiesoje kasdienį darbą daro šlovingą Dievo akyse⁵²⁰. RB pabrėžiamas mokymasis išlaikyti šių sričių pusiausvyrą šiandien tampa net verslo kultūros modeliu⁵²¹.

Šeštoji sielovados forma – šlovinimas ir garbinimas (gr. *eucharistia*)⁵²². RB (73, 8–9) rašoma apie piligrimystę į Dievo karalystę. Išmintingas abatas Irisas Murdochas novelėje *The Bell* pabrėžė, kad „kelias visada veda į priekį, kelio atgal nėra. Kelias į priekį šv. Benediktui reikė klusnumą“⁵²³. Šis kelias, t. y. piligrimystė, turi programą – melskis ir dirbk. Tai šv. Benedikto gyvenimo moto – *ora et labora*. Reguloje (RB) niekur nėra pažodinės, t. y. tokio pobūdžio literatūriškai išreikštos, šio moto struktūros. Tačiau tai yra pagrindas, vienuolių benediktinų gyvenimo idealas⁵²⁴ (apie jį rašoma kitame skyriuje).

Taigi RB yra aprašomos įvairios sielovados, kaip tarnystės, formos: skelbimas, mokymas, draugystė, tarnavimas, administravimas, šlovinimas ir garbinimas. Šv. Benediktą

⁵¹⁸ In Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling. London: Kingsley. 2003. P. 57.

⁵¹⁹ Derkse W. The Rule of Benedict for Beginners: Spirituality for Daily Life. Collegeville: Liturgical Press. 2003. P. 69. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵²⁰ Grün A. The Monastery and its Finances // Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92. P. 41–50.

⁵²¹ Happ G. Stability and Change: The Rule of St Benedict as a Model for Business Culture Today // Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92. P. 9–19.

⁵²² Lartey E. Y. In Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling. London: Kingsley. 2003. P. 57.

⁵²³ Steward C. Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 54. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵²⁴ Hardy G. G., Cist O. Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990. P. 139.

galima vadinti ligonių slaugos taikant maldos terapiją pradininku. Jis suformulavo naują svetingumo sampratą, norėjo, kad vienuolių santykiai vienuolyne būtų broliški.

Be to, svarbu atskleisti RB esmę – liturgiją – tai, kuo pagrįsta visa vienuolio dienotvarkė. Šv. Benediktas parodo liturgijos svarbą ir pabrėžia, kad ji yra visos sielovados pagrindas. Kelionė, kuri prasidėjo nuo durų, atveda prie paties Šaltinio – liturgijos. Ji – centras, pabaiga, taip pat naujo impulso pradžia.

1.3.2.2.3. Liturgija

Šv. Benediktas yra įsitikinęs maldos svarba vienuolio gyvenime, todėl net nesvarsto maldos kaip tokios. Tačiau RB gausu nuorodų, kokias turėtų būti vienuolio malda. Pagrindiniai skyriai, kuriuose kalbama apie maldą, yra parašyti paties šv. Benedikto – tai 20 skyrius *Apie pagarbią maldą* ir 52 skyrius *Apie vienuolyno bažnyčią*. Šv. Benediktui labai svarbi *Dievo darbuotė*: ji, pasak šv. Benedikto, gali būti įvardijama kaip malda (*opus Dei*, Dievo darbuotė, yra Liturginių valandų giedojimas bendruomeniškai garbinant, šlovinant Dievą ir jam tarnaujant). Šv. Benediktas suvokia maldą kaip garbinimą (RB 53, 7), kaip pagarbią Dievo baimę (Prol. 29; 7, 11; 31, 2; 36, 7; 64, 15; 65, 15; 72, 9), iš to kylantį baikštumą (Prol. 12; 3, 11; 5, 9; 7, 10; 11, 9; 53, 21; 64, 1; 66, 4) ir įsipareigojimą (RB 2, 36; 19, 3; 19, 6; *Ps* 2, 11; *Ps* 33 {34}, 10).

Šv. Benediktui malda, kaip didelė pagarba Dievui, pasireiškia nuolankumu (RB 9, 7; 11, 3; 52, 2), šlovinimu (RB 53, 7), gerbimu (RB 9, 7; 36, 4; 63, 13). Malda esti priešinga nenorui ką nors daryti (RB 52, 5), nesąžiningumui (RB 52, 3), nepriklausymui (RB 58, 18).

Malda jam yra tarsi atsiliepimas į šaukimą: tai dieviškasis pašaukimas (RB 7, 9), įžadų kelias (Prol. 19), atsiliepimas (Prol. 35), klausymasis (Prol. 23, Prol. 39), paklausymas (Prol. 24), pašaukimas (Prol. 21). Malda – tarsi sąžinės atbudinimas (RB 4, 57; 20, 3; 49, 3; 49, 4; 52, 4). Dėl to RB malda apibūdinama kaip išpažintis, Dievo atleidimas kaip Jo išpažinimas, o per tai – atsivertimas (Prol. 2; Prol. 36; Prol. 37; Prol. 38; 2, 18; 4, 58; 7, 30; 63, 7; *Ez* 33, 11; *Ps* 49 {50}, 21; *Rom* 2, 4). Šv. Benediktas atsivertimą suvokia kaip disciplinos išdavą.⁵²⁵

Malda taip pat suprantama kaip Dievo troškimas (RB 4, 46; 7, 23; 49, 7). Šis troškimas suponuoja nuolatinį meilės gyvenimą (Prol. 15; 5, 10; *Ps* 33 {34}, 13) ir gyvenimą kaip Dievo kelionę. Malda yra ir viltis (RB 4, 41; 7, 39) ieškant Dievo (Prol. 14; 2, 35; 58, 7; *Mt* 6, 33) ir Jo laukiant (RB 7, 37; 49, 7; 58, 21; *Ps* 26 {27}, 14; *Ps* 118 {119}, 116). Ši išvada yra pateikta RB 7 skyriaus 38 eilutėje. Malda – svarbi Dievo patirtis (Prol. 17; Prol. 18; Prol. 20; 7, 67;

⁵²⁵ RB 1980: The Rule of St. Benedict in English / Ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982. P. 578.

Ps 15 {16}, 11; *Ps* 33 {34}, 16; *Iz* 58, 9; *Iz* 65, 24; 1 *Jn* 4, 18). Malda yra sulyginama ir su auka, aukojimu (RB 49, 6) Sūnaus (RB 59, 8) ir savęs paties (RB 58, 14, 17, 19; 58, 21; 58, 19, 20, 29; *Ps* 118 {119}, 116).

RB rašoma, kad Dievą garbinti reikia kasdien išpažįstant (RB 4, 57; 7, 46; 16, 5), garbinant (RB 7, 17; 7, 46; 9, 1; 10; 11, 8; 11, 10; 16, 1, 3; 16, 4; 16, 5; 38, 3; *Ps* 50 {51}, 17; *Ps* 75 {76}, 11; *Ps* 105 {106}, 1; *Ps* 117 {118}, 1; *Ps* 118 {119}, 62; *Ps* 118 {119}, 164) ir šlovinant Dievą Trejybėje (Prol. 30; Prol. 32; 57, 9; *Ps* 113 {114}, 9; 1 *Kor* 10, 17).

Dar vienas svarbus RB išryškėjantis maldos akcentas – tai laikysena maldos metu. Šv. Benediktas pirmiausiai pabrėžia karštą maldą (Prol. 4), kuri turi kilti iš širdies (RB 4, 56; 52, 4). Maldos metu ne mažiau svarbu nuolankumas, paklusnumas ir kuklumas (RB 7, 54; 7, 65; 20.1, 2; *Ps* 118 {119}, 71; *Lk* 18, 13); skaistumas, taurumas (RB 20, 2; 20, 4), kylantis iš taurios širdies (RB 7, 18; 20, 3; 49, 2; *Ps* 17 {18}, 24); nuoširdumas (RB 19, 7; 20, 3; 52, 4) – malda suvokiama kaip gyvenimo kelionė.

Šv. Benediktas taip pat aptaria maldos trukmę. Malda gali būti trumpa (RB 20, 4, 5), nuolatinė (RB 7, 11, 14, 65; 7, 13, 29), dažnai pasikartojanti (RB 4, 56; 4, 57), ypač gavėnios laikotarpiu (RB 49, 5), ir ilgai trunkanti (RB 20, 4).

RB aptariamos šios maldos rūšys: asmeninė (RB 49, 5; 52, 3; 52, 4) ir bendruomeninė (RB 20, 5; 43, 4, 11; 44, 5; 63, 4). Bendruomeninės maldos metu meldžiamasi už nusikaltusius brolius (RB 27, 4; 28, 4; 44, 4), už išvykusius ir kartu nebesančius brolius (RB 67, 2), už naujus bendruomenės narius (RB 58, 23). Šioje maldoje daug dėmesio skiriama vienuoliniams ritualams – tai dėmesys liturgijai. Iš šių vienuolinių ritualų ir kilo benediktiniškoji liturgijos tradicija.⁵²⁶

Šv. Benedikto teigimu, meldžiantis labai svarbus Šventasis Raštas. Šv. Benediktas suvokia jį kaip dieviškąjį Įstatymą (RB 53, 9; 64, 9), kaip gyvenimo taisyklę (RB 73, 3), kaip turintį valdžią (RB 9, 8; 73, 3), kaip įsikūnijimą: apaštalų (Prol. 31, 37; 2, 3; 25, 3; 27, 4; 28, 6; 58, 2), Evangelijos kaip vedlio (Prol. 21), psalmininko kaip pranašo (Prol. 23, 30; 6, 1, 2; 7, 3, 14, 23, 29, 47, 50, 52, 66; 16, 1, 4; 19, 3). Šventąjį Raštą reikia girdėti, jo klausytis, būtina jį skaityti. Skaitymas yra *lectio divina* (RB 48, 1; 48, 4, 5, 10, 13, 14, 22; 49, 4), taip pat pamoko (RB 38, 12; 42, 3; 47, 3; 53, 9). Šv. Benediktas įvedė savaitinį skaitymą, kai vienuoliniai ritualai atliekami abato paskirtam, savaitiniam skaitytojui (lektoriui). Vienuoliniai ritualai yra svečių priėmimo apeigos (RB 53, 9) ir Dievo darbuotė, kurią sudarė liturginis skaitymas plačiąja prasme (RB 9, 5, 9, 10; 11, 2, 4, 5, 9, 12; 13, 11; 14, 2; 17, 4, 5, 8; 18, 10, 18; 42, 5, 7). Šventasis Raštas turi būti ne tik skaitomas, bet ir apmąstomas, t. y. medituojamas (RB 48, 23; 58, 5). Iš meditacijos, maldos ir kontempliacijos kilęs evangelinio gyvenimo supratimas,

⁵²⁶ RB 1980: The Rule of St. Benedict in English / Ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982. P. 578–579.

šv. Benedikto požiūriu, turi būti perkeltas į gyvenimo tikrovę: pavyzdžiui, mediciną (RB 28, 3), darbą, žodžio tarnybą (Prol. 33; *Mt* 7, 24). Šventasis Raštas turi atsiskleisti tiek patarnaujant kitiems (RB 2, 14; *Ps* 49 {50}, 17), tiek tarpusavio santykiuose.⁵²⁷

Taigi, šv. Benediktui svarbi yra maldos praktika, jos sakralumas. Asmeninė malda būna vidinė ir nuolatinė. Tai – liturgijoje užmezgto ryšio su Dievu pratęsimas. Šv. Benediktas nurodo maldos būdą, kaip vienuolis turėtų melstis. Svarbiausia joje yra dieviškasis įkvėpimas (RB 53, 2). „Mūsų malda pirmiausia privalo būti iš širdies.“⁵²⁸ Juk „vienuoliškasis dvasingumas yra širdies dvasingumas“⁵²⁹. Po to pagal svarbą rikiuojasi tyrumas ir paprastumas. Žinoma, reikalinga tylą. Ne be reikalo šv. Jonas Paulius II rašė, kad „pašaukimą šventumui galima priimti ir ugdyti vien tik *tyloje adoruojant* begalinę Dievo transcendenciją“⁵³⁰. Šv. Benediktas įvedė maldą su ašaromis – tai ne balsu ištarta malda, bet tikslingas širdies nukreipimas į Dievą. Šv. Benediktas vartoja terminą *intentione cordis* – tai buvimas priešais Dievą „dėmesinga širdimi“ (RB 52, 4). Šv. Benediktui svarbus ir bendruomeninis požiūris, tad daug dėmesio jis skyrė liturgijos struktūrai, t. y. Liturginėms valandoms.

„Liturginė konstitucija liturgiją apibrėžia taip: „Liturgija laikoma Jėzaus Kristaus kunigystės uždavinio vykdymu, kur regimais ženklais išreiškiamas ir kiekvienam savitu būdu įvykdomas žmogaus pašventinimas, ir mistinis Jėzaus Kristaus Kūnas, būtent jo galva ir nariai, pilnu ir viešu kultu garbina Dievą.“ (SC 7).“⁵³¹ „Liturgija vyksta įvairiomis formomis. Ji yra Bažnyčios kaip Kristaus Kūno apsišventinimas ir realizavimas.“⁵³² Apie liturginę struktūrą šv. Benediktas rašo 8–18 skyriuose. Jis smulkiai apibūdina vienos savaitės 150 psalmių išdėstymą. Be to, šv. Benediktas nieko neperėmė iš RM, o rėmėsi Romos tradicija, tačiau sukūrė savitą liturgijos tvarką. Jis parinko psalmėms daugiau tekstų. RB „po smulkių instrukcijų apie sekmadienio psalmes, antifonas ir pamokymus, <.>, šv. Benediktas nurodo pakeitimus, kurių privalu laikytis“⁵³³ pagal jo Regulą gyvenančiai vienuolių bendruomenei. Žinoma, svarbiausia – sekmadienio Eucharistija (RB 35, 14; 38, 4; 63, 4). Kadangi šv. Benediktas derino maldą ir darbą, tarnystei buvo priskirtos ir kantorių pareigos – tai *Dievo darbuotės* dalis: pavyzdžiui, „tris noktūrnus atlieka trys skirtingi kantoriai ir taip tarnauja“⁵³⁴. Vienuolio sėdėjimas chore jau yra dalyvavimas bendruomeninėje liturgijoje. Gamindamas broliams valgį, vienuolis taip pat

⁵²⁷ RB 1980: *The Rule of St. Benedict in English* / Ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982. P. 579, 581.

⁵²⁸ *Smith C.* *The Path of Life.* Leominster Herefordshire: Ampleforth Abbey. 1996. P. 140. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵²⁹ *Casey M., Tomlins D.* *Introducing Benedict's Rule.* Germany: EOS. 2006. P. 121. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵³⁰ *Jonas Paulius II.* Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata.* Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 38.

⁵³¹ *Kajackas A.* Bažnyčia liturgijoje: liturgijos raida istorijoje. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras. 1998. P. 9–10.

⁵³² *Kilmartin E. J.* *Christian Liturgy: Systematic Theology of Liturgy.* Kansas: Sheed and Ward. 1988. P. 105. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵³³ *Hubert Van Z. D.* *The Holy Rule: Notes on St. Benedict's Legislation for Monks.* New York: Sheed and Ward. 1958. P. 145. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵³⁴ *Hubert Van Z. D.* Ten pat. P. 145.

dalyvauja *Dievo darbuotėje*. Kad ir ką veiktų, jis tarnauja Dievui, o sekmadieniais vienuoliui ypač svarbu atsidėti skaitymams ir dvasinei veiklai. „Regulos pabaigoje šv. Benediktas pateikia bibliografines rodykles skaitytojui su šiais tekstais: *Šventieji katalikų tėvai*, Kasijono *Paskaitų ciklą (Institutes)* ir *Konferencijas*, vienuolių hagiografijas ir Bazilijaus vienuoliškąsias taisykles.“⁵³⁵ Kaip vieną iš skaitymo būdų, šv. Benediktas siūlė *lectio divina*. Pats „šv. Benediktas, laukdamas vienuolių, tris valandas per dieną praleisdavo prie *lectio*“⁵³⁶. Ši malda – tarsi kasdienis darbas, nes tam reikia skirti laiko. Taip puoselėjama maldos dvasia, todėl vienuoliai „kasdien teima į rankas Šventąjį Raštą, idant, skaitydami ir apmąstydami dieviškuosius žodžius, įgytų „Viešpaties Jėzaus Kristaus pažinimo didybės“ (*Fil 3, 8*)⁵³⁷. Tai – neatskiriama kiekvieno vienuolio kasdienio gyvenimo dalis, todėl nurodoma, kaip tai atlikti (žr. Regulos XLVIII skyrių). Laiką skaityti reikia „išsikovoti“. Tai – tam tikros, malda pagrįstos studijos. *Lectio* tikslas – pažinti ir sąmoningiau gyventi, o *lectio divina* – sąmoningai apmąstyti ir suprasti kiekvieną Dievo žodį, siekiant Juo gyventi. „*Lectio* reiškia pasikalbėti su Dievu apie savo gyvenimą“.⁵³⁸ *Lectio divina* reikia patirti ir išgyventi. Šis maldos būdas tarsi palydi į sąmoningesnį susitikimą su Dievu ir nutiesia tiltą į kontempliaciją.

Šv. Benediktui svarbus liturgijos ir maldos santykis. Vienuolio tikslas – turėti išgrynintą, tyrą širdį, kad be kliūčių galėtų stovėti Dievo akivaizdoje, Jį garbinti, šlovinti ir Jam tarnauti. Sekmadienį vienuolis turi visiškai paskęsti maldoje. Tai – ypatinga tarnystės diena. Šv. Benediktas rašo, kad jei kam nors reikia tarnauti, jis tai turi daryti taip pat meldamasis.

Visa liturgijos struktūra padėjo pagrindą naujai sielovados sampratai, tikriausiai todėl RB taip išpopuliarėjo visame pasaulyje. Taigi, toliau apžvelgiamas jos naujumas (palyginti su tuo metu žinota RM) ir sielovados sampratos, suformuluotos RB, paplitimo priežastys.

1.3.2.3. Šv. Benedikto reguloje pateiktas sielovados naujumas ir įtaka Vakaruose

1.3.2.3.1. Šv. Benedikto sielovados sampratos naujumas, palyginti su Mokytojo regula

RM sudaro 95 skyriai⁵³⁹, RB – 73 skyriai⁵⁴⁰. Šv. Benediktas sutrumpino RM⁵⁴¹ ir įvedė daug naujovių, tačiau šiame skyrelyje dėmesys kreipiamas į tas, kurios susijusios su sielovada.

⁵³⁵ Steward C. *Prayer and Community: The Benedictine Tradition*. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 38. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵³⁶ Steward C. Ten pat. P. 36. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵³⁷ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae caritatis* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 6.

⁵³⁸ Steward C. Ten pat. P. 41. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵³⁹ *The Rule of the Master*. USA: Cistercian Publications. 1977.

⁵⁴⁰ Šventojo Benedikto regula. Kaunas: Aidai. 1997.

⁵⁴¹ Šv. Benediktas remiasi ne tik MR, bet ir Bazilijaus, Pachomijaus, Augustino, Keturių tėvų regulomis, taip pat Anraja tėvų regula (*The Second Rule of the Fathers*). Kardong T. G. *Pillars of Community: Four Rules of Pre-Benedictine Monastic Life*. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2010. P. 1–238.

Jau pati RB pradžia – prologo 4 eilutės – yra parašytos paties šv. Benedikto. Taip pradedama populiarinti naujoji sielovados samprata – *Tylos pastoracija*. Tyla, klausymasis, klusnumas, nusižeminimas – susiję dalykai. Iš dviejų ilgų RM skyrių apie tylą RB yra perimtas tik pirmojo paskutinis paragrafas (1–6) ir paskutinio antrasis sakiny (8), viskas apibendrinama 6 skyriaus 7 eilutėje. Šv. Benediktui svarbu, koks yra klusnumas ir kaip jo siekti, o RM pabrėžiamas aklas klusnumas. RM vienuoliai tiesiogiai vadinami tinginiais, nejudriais, lėtapėdžiais, todėl reikia mokytis skubėti, klausyti nedelsiant (RB 5, 4–10). Ir šv. Benedikto bendruomenės vienuoliai individualistai (RB 5, 11–13), murmekliai (RB 5, 14, 17), paklūsta tik išoriškai (RB 5, 16, 18). Tačiau šv. Benediktas akcentuoja nuolatinį sąmoningumą, kurį reikia ugdyti ir darbe, ir maldoje. 68 skyriuje taip pat pabrėžiamas išankstinis kantrumo ir atvirumo savo vyresniajam ugdymas, užkertant kelią puikybei ir siekiant klusnumo dorybės (RB 68, 2). Kai vienuolis bendruomenėje pradeda gyventi pagal Dievo darbuotę, paprašytas įvykdyti kokį nors darbą, jį turi nedelsiant ir vykdyti. Tačiau nujausdamas, kad paskirtas darbas viršija jo galimybes, priežastį, kodėl negali atlikti šio darbo, pasako abatui ir laukia jo sprendimo. Šioje situacijoje visiškai nesvarbu, ką nuspręs abatas – ar lieps toliau daryti tą darbą, ar pakeis kitu, svarbiausia yra jaunesniojo vienuolio nuostata – abato atsakymo priėmimas su meile, nuolankumu ir klusnumu abatui. Ši nuostata panaši į Jėzaus, kuris pripažino, kad Jam sunku, ir prašė Tėvo atimti taure, o po to nuolankiai ją priėmė (*Lk 22, 42–44*). Vienuolis turi įvertinti (pripažinti) savo silpnumą, pasakyti (išdrįsti išpažinti) jį kitam, priimti abato sprendimą kaip Dievo valios išraišką. Per tokią pateiktą Dievo valios išraišką vienuolis suvokia paklusnumą kaip patį geriausią dalyką jam pačiam. Dėl to šv. Benediktas daug dėmesio skiria sielovadai kaip ugdymui, paskiria naują vyresnįjį šiai užduočiai įvykdyti ir keičia formalius santykius (RM) broliškais (RB). Abatas laikomas ne valdytoju, o labiau tėvu, kuris, priimdamas sprendimus, pasitaria su šeima. Taigi, ir abatas turi vyresnių brolių, kurie padeda priimti vienokius ar kitokius su bendruomene susijusius sprendimus. RB 4 skyriuje aprašoma, ko abatas turi išmokyti savo mokinius. Tai – tarsi RB apibendrinimas. Lyginant RB su RM („Koks yra šventasis menas, kurio abatas turi išmokyti savo mokinius vienuolyne“), iki 69 eilutės viskas panašu, o toliau šv. Benediktas pridėjo 69–72 eilutes ir atsisakė RM buvusio dangaus aprašymo bei 2 skyriaus, t. y. dorybių ir ydų sąrašų. RB 4, 78 šv. Benediktas rašydamas vėl „sugrįžta“ į RM tekstą. Taigi, šis skyrius visiškai skiriasi nuo kitų (tik RB 72 skyrius kalbos atžvilgiu toks pat – tarsi tęsinys).

RB nuo RM skiriasi ir tarnystės samprata. Šios disertacijos skyriuje *Tarnystės* yra detalai aprašyta sielovados, kaip tarnystės, samprata RM: vienos tarnystės turi daugiau reikšmės nei kitos. Pavyzdžiui, RM teigiama, kad dekanai daug svarbesni už ūkvedį, nes padeda abatui ugdymo srityje. Tačiau toks skirstymas skaldo bendruomenę. RB nepabrėžiama kuri nors

tarnystė, bet aišku, kad ūkvedžio tarnystė reikšmingesnė nei dekanų, nes, remiantis RB 21 skyriumi, dekanų gali ir nebūti. Tačiau tam, kurio tarnystė svarbesnė, keliami daugiau reikalavimų. Jie aprašyti gana plačiai, nes RB nagrinėjami broliški santykiai. RM smulkmeniškai aprašoma, kokius konkrečius darbus ūkvedys privalo atlikti, bet neskiriama dėmesio jo dvasingumui. RB ūkvedžiui suteikiamas kitoks vaidmuo – jam turi rūpėti broliški santykiai. Juk ūkvedys atsakingas už pačius žemiškiausius, išgyventi reikalingus dalykus. Tad RB ūkvedį padaro tarnystės broliams prototipu. Taip tarnauti privalo kiekvienas, turintis kokią nors atsakomybę bendruomenėje. Šie reikalavimai labai panašūs į reikalavimus, keliamus abatui (RB 64, 17–22).

Dar vienas ir pats svarbiausias RB ir RM skirtumas – liturgijos šventimas, kuris yra vienuolinio gyvenimo pagrindas. Skyriai apie maldą taip pat parašyti paties šv. Benedikto. RB dar detaliau nei RM aprašoma Liturginių valandų tvarka (bene detaliausiai iš visų iki tol buvusių regulų). Šv. Benediktas neseka RM, bet, pagal Romos tradiciją, išlaiko 12 psalmių svarbą, be to, skatina kūrybiškumą, t. y. sumažina psalmių skaičių ir leidžia išdėstyti jas skirtingai. Įvedamos tokios naujovės kaip iškilmingumas šv. Velykų laikotarpiu (RB 15), bendruomenės ugdymas (RB 38, 12), sąmoningumas (RB 19, 7). Taigi atsiranda daugiau įvairovės (palyginti su liturgine tvarka pagal Romos tradiciją) ir pusiausvyros (palyginti su RM)⁵⁴².

RB, kitaip nei RM, yra skyrių, kuriuose aptariama *Tylos pastoracija*, malda, išplečiama liturgijos samprata. Tai, kad šv. Benediktas pabrėžė pusiausvyrą, pakeitė tarnysčių, kurios taip pat yra svarbi sielovados dalis, sampratą. RB tapo Europos bestseleriu. Todėl svarbu atskleisti, kokią įtaką Bažnyčiai Vakaruose padarė naujoji sielovados samprata.

1.3.2.3.2. Šv. Benedikto sielovados mokymo įtaka Bažnyčiai Vakaruose

„Benedikto sukurta vienuolinio gyvenimo regula po 600 m. bėgant šimtmečiams buvo priimta visoje Vakarų Europoje.“⁵⁴³ Joje pateiktas naujas požiūris į sielovadą iš pirmo žvilgsnio gąsdina nenorinčiuosius visiškai atsiduoti meldžiantis. Kaip jau minėta, RB esmė yra liturgija, pagrįsta bendruomeniškumu, t. y. dialogu visomis prasmėmis. Popiežius Grigalius Didysis pritarė šv. Benedikto mokymui, kuriame pabrėžiama administracinė ir ekonominė, taip pat darbo, studijų ir maldos pusiausvyra, todėl paskelbė RB visoms Bažnyčioms Vakaruose⁵⁴⁴. Šio sielovados mokymo įtaka turėjo dvi kryptis. Vidinė kryptis – Bažnyčiose įvestas bendras

⁵⁴² Kardong T. G. *Benedict's Rule: A Translation and Commentary*. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996. P. 433–434.

⁵⁴³ Finucane R. Viduramžių vienuolystė Vakaruose // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 321.

⁵⁴⁴ McCann Dan J. *Saint Benedict*. London: Sheed and Ward. 1979. P. 228.

giedojimas⁵⁴⁵ (tai aiškiai išsakyta RB). Išorinė kryptis – tai įtaka, dėl kurios atsirado malda grindžiamos misijos. Į misijas buvo siunčiami vienuoliai, kurie suprato *Tylos pastoraciją* ir jos svarbą sielovadai. Žinoma, Bažnyčia šią sielovadą tarsi perleidžia vienuoliams⁵⁴⁶. Yra žinoma, kad „VI–VIII a. vienuolynai yra artimiau susiję su aplinkine visuomene“⁵⁴⁷. Vienuolynų pareiga buvo rūpintis maldomis ir giesmėmis. Tai rodo, kad Bažnyčios hierarchai politiką ir administravimą bandė grįsti RB nusakyta tarnysčių samprata.

Šv. Benedikto sielovados mokymas prisidėjo prie vienuolynų klestėjimo, jie padėjo finansiškai išlaikyti bažnyčias; remiantis šv. Benedikto nuostata, vienuoliai gyveno iš savo rankų darbo⁵⁴⁸. Įtaka buvo tokia stipri, kad buvo aktyviai krikštijami pagonys ir skelbiama Evangelija. Kartu skelbta ir RB – kaip sąmoningumo, paprastumo ir žmogiškumo pavyzdys. VIII a. pabaigoje ji tapo „Vakarų monasticizmo teise (įstatymu)“⁵⁴⁹. Pažymėtina, kad VIII a. pab., kai Regula buvo ypač populiari, Anglija ir Airija pradėjo evangelizuoti Europą. Galima teigti, kad šv. Benedikto reguloje atskleista sielovados samprata išlaikė krikščionybę ir jos tikintieji netapo islamo išpažinėjais⁵⁵⁰.

Taigi, šv. Benedikto sielovados mokymas padarė didžiulį poveikį Bažnyčiai Vakaruose. Popiežiaus Grigaliaus Didžiojo dėka sielovados mokymas įsigalėjo visose Bažnyčios srityse – ir jos viduje, ir išorėje. Atsirado bendruomeninis giedojimas, kurio pamatas – Liturginių valandų giedojimas. Imtos organizuoti misijos, kurios atskleidė sielovados evangelizacinį ir misijinį pobūdį. Be to, sielovada tapo kunigų, daugiausiai – vienuolių privilegija. Misijos virto politika ir viena iš Bažnyčios administracijos sričių. Tokios politikos „įrankiai“ buvo besikuriantys vienuolynai. Žinoma, didžiausia šio sielovadinio mokymo reikšmė ta, kad jis sustiprino krikščionis kasdieniame gyvenime.

Tačiau svarbiausia, kad šv. Benedikto reguloje perteikta sielovada prasideda nuo durų ir baigiasi altoriumi, o nuo altoriaus grįžtama prie durų. Toks specifiškumas parodo, kad būtina įvardyti ir išryškinti Reguloje aprašytus pastoracinius modelius.

⁵⁴⁵ Rosenberg H. Grigalius Didysis // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 232.

⁵⁴⁶ Finucane R. Viduramžių vienuolystė Vakaruose // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 321.

⁵⁴⁷ Finucane R. Ten pat. P. 322.

⁵⁴⁸ Grün A. The Monastery and its Finances // Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92. P. 41.

⁵⁴⁹ McCann Dan J. Ten pat. P. 235. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁵⁰ Rosenberg H. Vakarų krizė // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 238–239.

1.3.3. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis šv. Benedikto reguloje

Kaip jau įvardyta anksčiau, visus pastoracinius modelius susieja pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis. Todėl, tik išanalizavus ir apibrėžus pastoracinius modelius, kuriuos įmanoma rasti Reguloje, galima teoriškai nagrinėti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio taikymo galimybes joje. Iš šios mokslinės analizės turėtų paaiškėti, kokių šio modelio kriterijų randama Regulos kontekste, darančiame įtaką viso reiškinių centrui, t. y. asmeniui, pagal galimybes.

1.3.3.1. Pastoracinių modelių analizė Reguloje

Reguloje, ypač 53 jos skyriuje *apie svečių priėmimą*, galima rasti nemažai pastoracinių modelių⁵⁵¹. Kiekvienas iš jų turi pagrindinius tą modelį atskleidžiančius komponentus, kuriuos suradus (arba jų neradus) Reguloje konstatuojama, ar joje yra (ar nėra) vienas ar kitas modelis.

Pirmasis buvo tikrinamas modelis LIMEX (nes pirmiausiai vienuoliniame gyvenime koreliuoja patirtis ir krikščioniškoji tradicija). Šio modelio pagrindiniai komponentai yra krikščioniškoji tradicija ir žmogaus patirtis. Svarbu pabrėžti, kad jos pirmiausiai susijungia kiekviename pakrikštytame asmenyje. Tačiau ieškant šių komponentų Reguloje, galima pasitelkti ir kitą loginę prieigą. Vienuoliai, gyvenantys erdvėje *sacrum*, laikosi krikščioniškosios tradicijos, kuri yra radikaliai įgyvendinama kasdienybėje. Erdvė už vienuolyno sienų traktuojama kaip *profaninė* ir priklausanti pasauliui. Asmuo, ateinantis į vienuolyną iš *profaninės* erdvės, turi savą patirtį (kiekvieno asmens patirtis ypatinga), kurios negalima ignoruoti. Vienuolis, atidarydamas duris ateinančiam asmeniui, atveria galimybę susitikti skirtingos patirties turintiems asmenims: žmogui iš šiandienio pasaulio ir vienuoliui, kuris perteikia monastinę krikščioniškosios tradicijos patirtį. Kaip ir šv. Benedikto laikais, dabar šių skirtingos patirties turinčių asmenų susitikimas nesikeičia. Taip perduodama krikščioniškoji tradicija – per atvirą susitikimą. Šv. Benedikto reguloje krikščioniškosios tradicijos ir patirties sąveika aptinkama ne tik kalbant apie svečio priėmimą, bet ir apie jo palydėjimą prie centrinės vienuolyno vietos – altoriaus (plg. RB 53). Radus šiuos komponentus Reguloje, galima patvirtinti, kad čia įmanoma aptikti pastoracinį modelį LIMEX.

Patikrinti antrąjį – tripolį (angl. *tri-polar*) ir trečiąjį – keturpolį (angl. *four-pole*) pastoracinius modelius daug lengviau, nes jie papildo modelį LIMEX. Tai reiškia, kad pastarojo modelio pagrindiniai komponentai įeina ir į tripolį, ir keturpolį modelį. Kadangi šiuos komponentus radome Reguloje, tai ir tripolyje, ir keturpolyje pastoraciniuose modeliuose

⁵⁵¹ Apie pastoracinius modelius galima plačiau paskaityti disertacijos 1.2.1.2 skyriuje *Pastoraciniai modeliai*.

esantys šie komponentai yra traktuojami kaip rasti Reguloje. Tačiau tripoliam modeliui priklauso dar vienas jį apibūdinantis komponentas – kultūra. Reguloje galima aptikti vadinamųjų kultūrinių niuansų, pvz., nuorodą vienuoliams apie vyno gėrimą (RB 40). Kaip buvo įvardyta anksčiau, Regula yra atvira įvairioms kultūroms, įvairioms patirtims, bet joje atsiskleidžia ištikimybė krikščioniškajai tradicijai. Šių trijų komponentų koreliacija Reguloje įrodo, kad joje galima rasti tripolį pastoracinį modelį.

O trečiojo tikrinamo – keturpolio pastoracinio modelio išskirtinis komponentas yra kontekstas. Šis komponentas sąveikauja su tripolio pastoracinio modelio analizuotais komponentais, ir juos sujungia keturpolis pastoracinis modelis, nes be konteksto būtų sunku apibūdinti krikščioniškosios tradicijos sampratą. Žinoma, keturpolio modelio komponentą – kontekstą Reguloje aptikti sunkiau. Bet kiekviena benediktiniškoji bendruomenė, remdamasi kultūra ir esamu kontekstu, sukuria naują kontekstą, kuris pakoreguoja šv. Benedikto regulą, pridėdamas naujų aspektų, arba vieni dalykai yra pakeičiami kitais, pvz., nurodymas, kaip galėtų būti baudžiami paaugliai (RB 30), arba baudimas už nusižengimus rykštėmis ir t. t. Taigi, šv. Benedikto reguloje galima rasti ir keturpolį modelį.

Ketvirtasis modelis yra pertvarkymo, arba perkeitimo (angl. *transforming*). Jį geriausiai apibūdina šie komponentai – keliami kritiniai klausimai, susiję su Šventuoju Raštu, ir dialogas, padedantis suprasti šį tekstą. Reguloje galima išžvelgti šių komponentų užuominų: atvykus svečiui, jam skaitomas dieviškasis Įstatymas, po to „<...> su juo tebūna elgiamasi kuo žmoniškiau“ (RB 53, 9). Toliau Reguloje pabrėžiama, kad net būna nutraukiamas pasninkas. Tai reiškia, kad asmuo turi galimybę klausti, o vienuolis – per dialogą padėti suprasti skaitytą Dievo žodį. Kadangi šv. Benedikto reguloje radome kritinių klausimų ir dialogo komponentus, vadinasi, joje egzistuoja ir pertvarkymo, arba perkeitimo, pastoracinis modelis.

Pentasis pastoracinis modelis yra kūrybinio konflikto (angl. *creative conflict*) modelis. Jį labiausiai apibūdina dėmesingo išklausymo ir priešingos patirties, nei turi išklausytas asmuo, pateikimo, pagalbos atpažinti vidinį konfliktą, susijusį su religine patirtimi, komponentas. Ar jis yra Reguloje, galima išsiaiškinti tokiu pačiu būdu, kaip buvo daryta ieškant pertvarkymo, arba perkeitimo, modelio komponentų, t. y. per žmogiškąjį veiksnį. Tai reiškia ne tik dėmesingai išklausti asmenį perskaičius dieviškąjį Įstatymą, bet ir padėti tam asmeniui, pateikiant priešingą patirtį, atpažinti vidinį konfliktą (plg. RB 53, 9). Taigi, ir šis modelis – kūrybinio konflikto – pastebimas šv. Benedikto reguloje.

Šeštasis modelis, kurio ieškoma Reguloje, yra *bendro krikščionių akto* pastoracinis modelis. Jį apibūdinantis komponentas yra žmonių vienas kito supratimas, interpretuojant ir paaiškinant skirtingas patirtis, simbolius, ženklus. Per šį komponentą atsiskleidžia pagrindinis šio modelio principas – asmuo asmeniui. Šis principas lengvai pastebimas Reguloje:

šv. Benediktas, rašydamas apie svečių priėmimą, pabrėžė kiekvieno atėjusiojo priėmimą kaip Kristaus, be to, išryškindamas žmogiškąjį veiksnį, leido užmegzti dialogą su atėjusiu asmeniu, suteikiant galimybę interpretuoti ir paaiškinti (plg. RB 53, 1; 7; 9). Tad *bendro krikščionių akto* modelis buvo aptiktas šv. Benedikto reguloje.

Septintasis pastoracinis modelis – lyginamasis patirtinis (angl. *comparing experiences*) modelis. Jis išsiskiria dviem komponentais: tai – visapusiškos patirties (biblinės, bažnytinės ir kultūrinės) suradimas Dievo veikime ir šios visapusiškos patirties suradimas žmogaus gyvenimo veikloje. Šiuose dviejuose komponentuose susijungia Dievo ir žmogaus veikla. Reguloje perteiktas cenobitiškasis gyvenimo būdas (plg. RB 1, 13) ir vienuolinio gyvenimo mokykla yra Dievo ženklas pasauliui, kad kasdieniame gyvenime įmanoma rasti Dievo veikimo ir žmogaus gyvenimo veiklos sąlytį. Į tokią erdvę ateinantis asmuo, kad ir kas jis būtų – svečias, naujokas ar vargšas, ieškantis savo gyvenime Dievo ženklų, yra priimamas kaip Kristus, šiam žmogui leidžiama ir netrukdoma patirti Dievo darbą jame. Tokiam asmeniui padedama suprasti ir interpretuoti Dievo darbą jo gyvenime, remiantis aiškiais jo patirtyje paliktais Dievo ženklais. Atėjęs į vienuolyną, jis pradeda atkreipti dėmesį ir suprasti, kokie yra arba kokie gali būti tie Dievo ženklai. Natūraliai kyla klausimas: ar jo paties gyvenimo patirtyje nėra tų Dievo veikimo ženklų? Per dialogą padedama šiuos ženklus aptikti. Galiausiai pačiam asmeniui lieka apsispręsti, kaip atsakyti į Dievo kvietimą. To rezultatas ir vaisius yra asmens atsivertimas (plg. RB 53). Tad lyginamojo patirtinio modelio šių dviejų komponentų sąveika puikiai atsiskleidžia šv. Benedikto reguloje, ir tai patvirtina galimybę rasti šį modelį Reguloje.

Aštuntasis modelis yra *kerigminės katechezės* modelis. Jo pamatas yra *Alfa* kursas, kurio metu keliami pagrindiniai krikščionybės klausimai. Todėl išskirtinis šio modelio komponentas galėtų būti pamatinių krikščionybės klausimų kėlimas. Šis komponentas Reguloje atpažįstamas iš šv. Benedikto pateikto žmoniškumo priimant svečius kriterijaus – galimo dialogo, diskusijos, esminių klausimų, susijusių su tikėjimu (plg. RB 53, 9). Dėl šios priežasties galima teigti, kad ir šį modelį, nors ir netiesiogiai, galima rasti šv. Benedikto reguloje.

Devintasis modelis, kuris apima *kerigminį katechezės* modelį, yra modelis *Ad gentes*, kurio pagrindiniais komponentais galima laikyti anksčiau pateiktus pastoracinio proceso etapus. Pirmasis komponentas – krikščioniškasis liudijimas tiesoje ir meilėje; antrasis – pirminis Evangelijos skelbimas (kerigma); trečiasis – tikėjimo pagrindus teikianti *katechezė*; paskutinis ketvirtasis komponentas – tikinčiųjų pastoracija. Visus šiuos komponentus galima rasti Reguloje – svečių priėmimo rite, kuris yra apibūdintas ir išanalizuotas šios disertacijos skyriuje apie *svetingumą* (plg. RB 53). Todėl modelis *Ad gentes* irgi pastebimas šv. Benedikto reguloje.

Dešimtajį – *kristologinės žinios perteikimo* modelį taip pat galima rasti Reguloje, nes jo įgyvendinimo pakopos atitinka modelio *Ad gentes* etapus, vadinasi, atitinka ir pastarojo

komponentus. Dėl šios priežasties netikslinga kartoti, tik galima pagrįstai patvirtinti, kad kristologinės žinios perteikimo modelis šv. Benedikto reguloje egzistuoja.

Galiausiai Reguloje bandoma surasti aštuonis paauglių sielovados modelius, kurių pagrindiniai juos apibrėžiantys komponentai sudaro visumą. Pabrėžtina, kad šie komponentai leidžia įvardyti ir atskleisti pagrindines pastoracijos darbuotojo savybes. O pateikiama modelių buvimo ir nebuvimo Reguloje analizė išskirtinė tuo, kad jos objektas nėra, pvz., asmuo, ateinantis į vienuolyną, o pastoraciją vykdomas asmuo, šiuo atveju – vienuolis. Tad pirmasis modelis – draugystės modelis, kurio specifinis komponentas yra pastoracijos darbuotojo draugystė ir artimas ryšys su Kristumi; antrasis modelis – dvasinio sąmoningumo (angl. *awareness*) modelis, kurį apibūdinantis komponentas yra pastovus įvairaus pobūdžio maldos gyvenimas; trečiasis – tarnaujančio lyderio modelis, kurį apibūdinantis komponentas yra tikrasis tarnavimas žmonėms; ketvirtasis – išlaisvinimo modelis, kurio specifinis komponentas yra tikroji laisvė; penktasis – biblinis-hermeneutinis modelis, kurį nusakantis komponentas yra nuolatinis gyvenimas Dievo žodžiu; šeštasis – liturginis-iniciacijos modelis, kurio specifinis komponentas – sakramentų šventimas; septintasis – socialinio teisingumo modelis, kurį apibūdinantis komponentas – socialinio teisingumo vykdymas; aštuntasis – krikščioniškosios mokinystės modelis, kurį apibūdinantis komponentas – buvimas Jėzaus mokiniu, nuolat gyvenant mokinyse. Visų šių komponentų galima ieškoti šv. Benedikto reguloje, skyriuje *Apie svečių priėmimą* (RB 53). Iš pat pradžių prie durų sutiktas asmuo ne išvaromas, o priimamas toks, koks atėjo, parodant draugystę per Jėzų Kristų. Taip atsiskleidžia draugystės komponentas. Sielovadininkai, t. y. vienuolių bendruomenė, yra dvasiškai sąmoningi ir siekia tikslo; tai – antrasis komponentas. Abatas yra tarnaujantis lyderis, rodantis pavyzdį visai *kaimenei*. Jis yra persigėręs savo *kaimenės* kvapo (*Jn 10, 11–15*). Tai patvirtina Reguloje esant trečiąjį komponentą. Per visą asmens priėmimo vienuolyne ritualą vyksta išlaisvinimas (ketvirtasis komponentas), kurio pagrindinis veikėjas yra Dievo žodis, taikant biblinį-hermeneutinį modelį (penktasis komponentas). Visus veiksmus paaikškina Dievo žodis, kad asmuo suprastų, ką Dievas daro jo širdyje. Pasodinant prie stalo, kartu laužant duoną, skaitant Dievo žodį vyksta perkeitimas – Dievo žodis perkeičia asmens širdį. Po to asmuo įtraukiamas į liturgiją, pakviečiant į bendrą maldą (šeštasis komponentas). Taigi, visi asmenys yra lygūs, nes visi yra Jėzaus Kristaus atvaizdai. Tai vienuolis turi įžvelgti kiekviename asmenyje, kad ir kokį socialinį statusą jis turėtų ir t. t. Tik taip įvykdomas socialinis teisingumas (septintasis komponentas). Taip įgyvendinama krikščioniškoji mokinystė (aštuntasis komponentas). Meilė ir tikėjimas eina kartu ir vienas kitą papildo. Tikima, kad priimant svečius, per tarnystę ir liturgiją atsiskleis Dievo buvimas kiekviename asmenyje. Taip visi aštuonių modelių specifiniai komponentai yra

įsilieję į Regulą. Taigi, svečių priėmimo rite, Regulos 53 skyriuje, galima rasti aštuonis paauglių sielovados modelius, skirtus sielovadininkams.

Tokiu principu šie modeliai buvo rasti šv. Benedikto reguloje, tačiau juos apibendrinant Reguloje galima aptikti ir visiškai naują pastoracinį modelį – *nuo durų prie altoriaus*. Jo tikslas aiškus – priimti kiekvieną žmogų kaip Jėzų. Modelio turinyje slypi evangelizacija: kiekvienas žmogus sutinkamas ne tik pagarbinant Viešpatį, bet ir nuplaunant atėjusiojo rankas bei kojas. Pasodinimas prie stalo ir Dievo žodžio skaitymas yra katechizacija, naujo pasaulio – Dievo meilės pasaulio atskleidimas. Šiai tarnystei atlikti naudojamos įvairios priemonės, bet svarbiausia – liturgija, kuri yra pradžia ir pabaiga. Žinoma, religinis ugdymas vyksta per vienuolyne egzistuojančias vienuolių tarnystes vienas kitam. Sielovados paskirtis tampa labai aiški – stengtis niekur, jokioje veikloje neprasislenkti su Jėzumi. Sielovados bendruomenė taip pat funkcionuoja šiame naujajame pastoraciniame modelyje. Reguloje – tai visa bendruomenė, vadovaujama abato. Taigi, šį reiškinį – *nuo durų prie altoriaus*, kuris randamas šv. Benedikto reguloje ir turi visus pastoracinio modelio komponentus, galima pavadinti pastoraciniu modeliu. Bet ar šis modelis neįeina į pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį? Norint atsakyti į šį klausimą, reikalinga teorinė galimybių studija.

1.3.3.2. Teorinė galimybių studija

Pateikus išvadą, kad Reguloje galimus atpažinti pastoracinius modelius apima visiškai naujas pastoracinis modelis *nuo durų prie altoriaus*, yra numanoma galimybė, kad pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis yra šv. Benedikto reguloje. Kadangi šis pastoracinis HCM apima visus pastoracinius modelius ir jei, atlikus teorinių galimybių studiją, paaiškėtų, kad jis yra Reguloje, vadinasi, į jį įeitų ir naujasis pastoracinis modelis *nuo durų prie altoriaus*.

Tad norint atlikti teorinę galimybių studiją pirmiausiai reikia įvardyti pastoracinio modelio *nuo durų prie altoriaus* veiksnius, kurie įrodo, kad jis yra Reguloje. Po to reikia teoriškai įvertinti galimybes, t. y. įvardyti, ar šie veiksniai egzistuoja (teigiamas atsakymas), ar ne (neigiamas atsakymas), ar įeina į pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį. Jei šie pastoracinio modelio veiksniai bus įvertinti teigiamai ir nustatyta, kad jie teoriškai egzistuoja pastoraciniame hermeneutiniame-bendravimo modelyje, vadinasi, bus galima teoriškai pripažinti, jog pastoracinis HCM yra Reguloje.

Galima išskirti keturis veiksnius, kurie įrodo, kad naujasis pastoracinis modelis *nuo durų prie altoriaus* yra Reguloje: 1) pastoracinis modelis; 2) asmuo kaip centras; 3) liturgija; 4) tylą. Šiuos veiksnius trumpai apibūdinti galima teoriškai įvertinant galimybes ir atsakant į klausimą: kaip yra vertinama kiekvieno veiksnio, pastebimo Reguloje, teorinė galimybė įeiti į

pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį? Be to, teoriškai įvertinama galimybė, kad Reguloje yra pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio buvimo Reguloje teorinės galimybės

Veiksnių buvimas Reguloje (ar veiksnys Reguloje)	Teorinis galimybės vertinimas
1. Pastoracinis modelis	teigiamas
2. Centras – asmuo	teigiamas
3. Liturgija	teigiamas
4. Tyla	teigiamas

Pirmasis veiksnys – pats pastoracinis modelis. Pastoracinių modelių buvimą Reguloje atskleidė prieš tai atlikta pastoracinių modelių analizė. Kadangi hermeneutinis-bendravimo modelis yra pastoracinis modelis ir dar apima kitus pastoracinius modelius, vertinant šio veiksnio buvimą Reguloje atsakymas yra vienareikšmiškai teigiamas.

Antrasis, trečiasis ir ketvirtasis veiksniai išryškėjo nagrinėjant šv. Benedikto savitą pastoracinį modelį – *nuo durų prie altoriaus*. Kaip buvo nurodyta anksčiau, Regulos skyriuje apie svečių priėmimą yra pateikiamas *svečių priėmimo ritas*. Kiekvienas į vienuolyną atvykęs svečias yra priimamas, kad ir kas jis būtų. Kryptingas visko sutelkimas į asmenį leidžia daryti prielaidą, kad jis tampa centru. Taigi antrasis veiksnys – asmuo, kuris atsiduria pastoracinio modelio centre. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio schemeje (žr. 7 pav.) taip pat matyti, kad centre yra asmuo, nekreipiant dėmesio į jo užimamą padėtį, statusą ir t. t. Taigi, antrojo veiksnio buvimo Reguloje teorinis vertinimas taip pat yra teigiamas.

Trečiasis veiksnys yra pastoracinio modelio priemonės ašis – liturgija. Reguloje liturgijos samprata labiau išplėsta, o nagrinėjant liturgijos, kaip pastoracinio modelio priemonės, sampratą ji buvo apibūdinta truputį siauriau. Tačiau kadangi pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūra atitinka pastoracinių modelių struktūrą, atsakymas į klausimą, ar liturgija aptinkama pastoraciniame HCM, yra teigiamas.

Ketvirtasis veiksnys – tyla. Joje gali atsirasti bendrystė, ir ji yra pastoracijos priemonė. Todėl tylos buvimą pastoraciniame hermeneutiniame-bendravimo modelyje galima vertinti teigiamai. Tačiau šio veiksnio pritaikomumo galimybės tikrąjį vertinimą bus galima apibūdinti tik labiau išnagrinėjus naujojo konteksto – *Tylos pastoracijos* sampratą, kuri taip pat remiasi šv. Benedikto reguloje pateikta samprata.

Taigi visi keturi veiksniai: pastoracinis modelis, asmuo kaip centras, liturgija ir tyla, išryškėjantys Reguloje, teoriškai gali įeiti ir į pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį. Tai taip pat reiškia, kad ši teorinė galimybių studija padėjo nustatyti, ar pastoracinis hermeneutinis-

bendravimo modelis yra ir Reguloje. Atsakymas – visų veiksmų teigiamas įvertinimas (žr. 1 lentelę). Be to, nustačius, kad šie veiksniai yra Reguloje, lengviau išryškinti joje egzistuojančius hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijus. Pastarieji bus pasitelkiami ne tik išskirti pastoracinio HCM pritaikumo galimybių vertinimo parametrus benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste, bet ir praktiškai jiems patikrinti atliekant kokybinį ir kiekybinį tyrimus.

1.3.3.3. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijai Reguloje

Reguloje nustačius dar vieną pastoracinį modelį – *nuo durų iki altoriaus*, išryškėja du pagrindiniai kriterijai – tyla ir liturgija. Pirmasis kriterijus kilo iš negalėjimo kalbėti be leidimo. Tai – išorinės tylos ženklas, tylos aplinka, kalbėjimo suvaldymas, kad nebūtų pažeista bendroji tvarka. Kaip buvo pabrėžta, pažinti Dievą įmanoma tyloje. Todėl tyla labai svarbi kaip priėmimo ir susitikimo išraiška, kurios Šaltinis – Altorius – yra Kristus. Todėl kitas kriterijus ir yra liturgija, kuri prasideda nuo Dievo žodžio ir baigiasi asmens priėmimo ritui. Viskas tampa *liturgija*, nes nenorima prasilenkti su Dievo buvimu kitame. Visas vienuolio gyvenimas, kiekviena diena yra Didžioji liturgija. Dėl tokios išplėstinės sampratos šis kriterijus atsiskiria nuo priemonėse įvardytos liturgijos.

Taigi Regulos kontekste kriterijai yra liturgija ir tyla. Tačiau naujasis kontekstas *Tylos pastoracija* gali atskleisti visai kitokią Tylos sampratą. Todėl kitas kontekstas, kuris pateikia naują kriterijų arba kriterijus, yra Tyla. Atlikus teorinę studiją ir išnagrinėjus visus naujus kontekstus (nes atsiranda papildomų modelio kriterijų), bus galima įvertinti pastoracinio HCM pritaikomumo galimybes, pasitelkiant empirinį kokybinį ir kiekybinį tyrimus.

Apibendrinant disertacijos 1 skyrių galima teigti, kad, remiantis pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio ir benediktiniškojo monasticizmo sampratų ištakomis, pavyko atskleisti šio modelio vietą monastiniame kontekste. Tai įrodo išskirti pastoracinio HCM kriterijai šv. Benedikto reguloje, kuri yra benediktiniškojo monasticizmo pamatas ir pagrindas.

Vatikano II Susirinkimas pabrėžė visų (visos bendruomenės) atsakomybę už religinį ugdymą, kurio šaltinis ir versmė yra gyvasis Žodis. Pats gyvasis Žodis, kuris tapo Kūnu, yra dialogas ir draugystės modelis. Kiekvienas asmuo, kad ir kokios būtų kultūros, religijos, rasės ir t. t., yra kviečiamas į santykį su Asmeniu. XXI a. asmenį supa tarpreliginis, tarpkultūrinis ir pliuralistinis kontekstai. Hermeneutinis-bendravimo modelis, kaip pedagoginis modelis, padeda asmeniui ne tik atrasti save įvairialypiame kontekste, bet ir per kitų asmenų, skirtingų religijų, kultūrų ir t. t. pažinimą labiau sustiprinti savąjį tikėjimą, ne ignoruojant, bet pažįstant kitą, o per tai – ir Kitą. Tačiau šio hermeneutinio-bendravimo modelio, kuris yra formaliojo religinio

ugdymo dalis, neužtenka perduoti *tikėjimo kalbai* (tik mokykloje). Tam reikalingas pastoracinės teologijos kontekstas, kuris padeda atskleisti *hermeneutinio-bendravimo modelio* naują raišką ir naudojimo būdus. Juk pastoracija, arba sielovada, yra tikėjimo perdavimas per Dievo ir žmonių santykį. O ieškoti naujos tikėjimo perdavimo raiškos ir būdų įmanoma tik *įkultūrinant* skleidžiamą Žodį ir gaunant naują *tikėjimo kalbą*. Tai, kad reikalingas naujas *tikėjimo kalbos* perdavimo modelis, patvirtina trumpai aptartas kultūrinis Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos kontekstas. Tas modelis yra būtent pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis. Kadangi pastoracinis modelis – schematizuotas dieviškosios žinios perteikimo pavyzdys, tai HCM, kaip pastoracinis modelis, turi tą pačią sandarą: tikslus, turinį, priemones, sielovados paskirtį ir sielovadininką(-us) ar sielovados bendruomenę. Tačiau pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis išsiskiria iš kitų pastoracinių modelių pirmiausiai tuo, kad apima visus kitus pastoracinius modelius (tokius kaip LIMEX, tripolį, keturpolį, *bendro krikščionių akto*, ekumeninį, *Ad gentes*, paauglių sielovados modelius ir kitus pastoracinius modelius), iš kurių pats svarbiausias yra bendras religinio šeimos ugdymo modelis. Pastoracinio HCM pagrindinis bruožas yra bendradarbiavimas perinterpretuojant, o tikslas – bendradarbiavimu grindžiamas gyvenimas gyvuoju Žodžiu. Viso modelio centras yra Asmuo. Pastoracinis HCM išsiskiria ir daugiakultūriškumu, kuris įgalina vykti kultūrų dialogą pastoracijoje. Trečiasis išskirtinis pastoracinio HCM bruožas yra daugiakontekstiškumas, kuriuo sukuriama nauji kontekstai, padedantys palaikyti skirtingų kultūrų dialogą. Be to, naujieji kontekstai, perteikiant *tikėjimo kalbą* asmeniui, suteikia ypatybių, kurios padeda atsiverti ir priimti gyvąjį Žodį. Iš tokių naujų kontekstų buvo įvardyti trys nauji: Regulos (šv. Benedikto), *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos kontekstai monastinėse bendruomenėse. Disertacijos 1 skyriuje buvo nagrinėjamas šv. Benedikto regulos kontekstas ir jo ištakos. Norint suvokti Reguloje pateiktą sielovados sampratą reikėjo perteikti krikščioniškojo monasticizmo sampratos vystymąsi, pabrėžiant Vakarų monasticizmo suvokimą, ir galiausiai apibūdinti patį benediktiniškąjį monasticizmą.

Tad benediktiniškasis monasticizmas – pirmoji monastinio gyvenimo forma, kurioje išmintingai sudėlioti visi elementai, palaikantys žmogiškojo gyvenimo pusiausvyrą ir prisitaikantys prie visokios kultūros. Tai – gyvenimo stilius, turintis savą teologiją. Šio benediktiniškojo gyvenimo pagrindiniai elementai: gyvenimas monastinėje bendruomenėje, benediktiniškasis monachizmas, darbas ir asketizmas. Į visus šiuos elementus įeina tylos komponentas. Žinoma, benediktiniškasis gyvenimas negalimas be paklusnumo abatui ir Regulos nurodymams. Todėl šv. Benedikto reguloje pasiūlyta samprata, kuri buvo išryškinta išnagrinėjus sielovados sampratos kaitą istoriniame kontekste, yra autoritetas ne tik anuo, bet ir visais laikotarpiais gyvenusiems ir gyvenantiems benediktinams. Buvo aptiktas ir įvardytas trejopas sielovados pobūdis šv. Benedikto reguloje: svetingumas, tarnystės ir liturgija, žinoma,

pabrėžiant tokios sielovados mokymo įtaką Bažnyčiai Vakaruose. Todėl buvo iškeltas klausimas: jeigu Reguloje pateiktas sielovados mokymas, pasižymintis atvirumu daugiakultūriškumui, išplito ir plinta ne tik po Europą, bet ir po visą pasaulį, galbūt yra teorinė galimybė atpažinti pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį Reguloje? Atpažinus pastoracinius modelius: LIMEX, tripolį, keturpolį, pertvarkymo arba perkeitimo, kūrybinį konflikto, *bendro krikščionių akto*, lyginamąjį patirtinį, *kerigminės* katechezės, *Ad gentes*, aštuonis paauglių sielovados modelius (jų dauguma buvo atpažinti Regulos 53 skyriuje apie svečių priėmimą) bei visiškai naują šv. Benedikto pastoracijos modelį *nuo durų prie altoriaus*, atlikus teorinę galimybių studiją ir teoriškai įvertinus galimybes buvo prieita prie išvados, kad yra teorinė galimybė aptikti pastoracinį HCM Reguloje. Be to, atliekant šią teorinę pastoracinio HCM buvimo Reguloje galimybių studiją paaiškėjo ir du pagrindiniai pastoracinio HCM kriterijai Reguloje – tyła ir liturgija.

2. VIDINĖS IR IŠORINĖS MALDOS VAISIUS – TYLOS PASTORACIJOS KOMPONENTAI

Vienas iš pagrindinių monastiniame gyvenime subrandinamų vidinės ir išorinės maldos vaisių yra *Tylos pastoracija*.

Norint apibūdinti *Tylos pastoracijos* komponentus ir išryškinti šio naujo konteksto – *Tylos pastoracijos* kriterijus, pirmiausiai būtina išnagrinėti pačią tylos sampratą Šventajame Rašte, dykumos tėvų ir motinų raštuose, šv. Benedikto pateikiamą sampratą, po to apibrėžti patį naująjį kontekstą, išryškinant tylos, įeinančios į pastoraciją, ir *Tylos pastoracijos* skirtumus.

2.1. Tylos hermeneutika

Tyla yra ypatingas reiškinys. Nėra tylos, skirtos pačiai sau. Daug galima pasakyti apie kitą žmogų, esantį tyloje, nes tai perteikia kūno kalba. Nelengva išbūti vidinėje tyloje. Tyla ateina, kai iš lūpų pradingsta žodžiai, pranyksta netinkami ar nederami žodžiai. Kyla klausimas – kodėl? Geresnis atsakymas yra tyla negu diskusija grindžiama doktrina. Tyla yra lavinama kaip religinė drausmė, disciplina.⁵⁵² Ji, pasak kvakerių (*Quakers*), yra „<...> tikslus nėrimas gilyn <...>“⁵⁵³ į Dievo Dvasios vidinę šviesą. Mes negalime Jos kitaip pažinti, tik tyloje. Todėl tylos yra mokomasi kaip didžiausios paslapties. Kas gi yra šis gilusis Slėpinys? Tai – sudėtingas reiškinys, kuris pateikiamas Šventajame Rašte, svarstomas dykumos tėvų bei motinų raštuose ir laikomas vienu iš kertinių monastinio gyvenimo dalykų.

2.1.1. Tylos samprata Senajame Testamente

Senajame Testamente terminas „tyla“ etimologine reikšme yra vartojamas kaip *Sheol*, lietuviškajame ekumeniniame leidime verčiamas kaip „tylos buveinė“ (plg. *Ps* 94, 17; 115, 17).⁵⁵⁴ Tačiau šis hebrajiškas žodis reiškia „klausti, klausinėti, prašyti, pageidauti“. *Sheol* dažniausiai yra suprantamas kaip pragarai (ST šis žodis tokia reikšme pavartotas daugiau nei 60 kartų), neišvengiama vieta visiems mirusiesiems, nes tai – mirusiųjų buveinė.⁵⁵⁵ „*Šeolas*, kaip paprastai, išlieka požeminis ir niūrus, jame tik duobės ir kapai, tai mirusiųjų ir mirties

⁵⁵² Mitchell K. R. Silence / Gen. Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 1172.

⁵⁵³ Mitchell K. R. Ten pat. P. 1173. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁵⁴ Encyclopaedia Biblica: A Dictionary of the Bible / Eds. T. K. Cheyne, J. Sutherland B. Volume IV: Q to Z. London: Adam and Charles Black. MCMIII. (copyright New York: The Macmillan Company). P. 4521.

⁵⁵⁵ New Catholic Encyclopedia. Vol. XIII. The Catholic University of America: Jack Heraty & Associates. 1967. P. 170.

pasaulis.⁵⁵⁶ Todėl psalmėse dažnai prašoma išgelbėti iš *Šeolo* buveinės. Juk čia patenka visi (iki Kristaus atėjimo), ir čia Dievas nešlovinamas (plg. *Ps* 6, 6). Negalima išsigelbėti, net jei ir žengtum į didžiausias žemės gelmes. Tai – poilsio vieta, tačiau labiau išorinės tylos vieta, kuri sukuria iliuziją, kad čia galima išsigelbėti nuo vidinio žmogaus triukšmo (plg. *Job* 3, 17): „O kad paslėptum mane *Šeole*, apsaugotum, kol praeis tavo įniršis, nustatytum laiką ir atmintum mane!“ (*Job* 14, 13). Tai – tarsi vieta, į kurią Dievas nepatenka, todėl ten esanti tylą nėra Dievo tylą. Ten Dievas neveikia. Mokytojas rašo: „visa, ką tik tavo ranka imasi daryti, daryk visomis jėgomis, nes jokios veiklos, jokių sumanymų, jokio išmanymo, jokios išminties nebebus *Šeole*, į kurią esi pakeliui“ (*Mok* 9, 10). Ten nėra net išminties. Juk Išmintis yra Asmuo, kuris dalyvavo kuriant pasaulį. Vadinasi, galima daryti išvadą, kad tai tikrai yra tylos be Dievo vieta. Nė vienas Biblijos rašytojas išsamiau neapibūdina *Šeolo*⁵⁵⁷ – šią buveinę priima kaip egzistuojančią ir neišvengiamą tikrovę.⁵⁵⁸ Tačiau 73 psalmės 23–28 eilutėse ir ypač *Ps* 49, 16 pateikiama Išganymo viltis, kad Dievas atpirks iš *Šeolo* nagų ir pasiims pas save. Taigi, yra viltis, kad Dievas nepaliks jų *Šeolo* buveinėje; aišku, ši viltis išsipildo tik Naujajame Testamente.

Senajame Testamente pateikiama ir Dievo tylos samprata, per ją išreiškiamas ir žmogaus buvimas tyloje. Dažnai vartojamas hebrajiškas žodis *הרעש* (*hērēš*), kuris reiškia buvimą tyloje: eiti tylomis, ką nors veikti tyliai (*Joz* 2, 1.). Psalmių, pranašo Michėjo (*Mich* 7, 16), Jobo, Skaičių, Teisėjų (*Ts* 16, 2) ir pranašo Izaijo knygoje atskleidžiamos kelios sampratos. Pirmoji yra susijusi su nekalbėjimu praradus žadą, – taip parodoma, kad kalbėjimas yra Dievo dovana (*Iš* 4, 11; *Ps* 38, 14), neužgaunamas nebylys (*Kun* 19, 14). Taip pat pirmoji samprata siejasi su girdėjimu – kad išgirstų Dievo balsą, pašalinus tautos kurtumą (*Iz* 35, 5; *Ps* 58, 5; *Iz* 42, 18; *Iz* 43, 8), nes Dievas pažada (kitokį kalbėjimą): „Tą dieną kurčiai išgirs knygos žodžius, aklieji praregės iš savo niūrios tamsybės“ (*Iz* 29, 18: jie galės girdėti gyvąjį Dievo žodį, – tai išsipildo NT). (Jei žmogus kurčias, aklas, romus ir nuolankus, Dievas jį išaukštins atėjus dienai, nes jis pagarbino Jį ir išlaikė išmintingumo egzaminą. Jis buvo gudrus. Juk parašyta *Mt* 10, 16: „<...> būkite gudrūs kaip žalčiai ir neklastingi kaip balandžiai.“)⁵⁵⁹ Vadinasi, nebus tylos, ir pati knyga nebus nebyli. Tik išgirdus gyvąjį Žodį, atsivers akliems akys ir kurtiesiems ausys (plg. *Iz* 35, 5). Tai atsitiks, kai Žodis taps Kūnu.

⁵⁵⁶ *Le Goff J.* Skaistyklos gimimas. Vilnius: Baltos lankos. 2005. P. 60. Pagal judaistinę tradiciją, „sielos po mirties pakliūva arba į tarpinę vietą – *Šeolą*, arba tiesiai į amžinosios bausmės vietą – Geheną, ar atpildo, taip pat amžinojo, vietą – Edeną. Dangūs yra dažniausiai Dievo buveinė, tačiau kai kurie rabinai čia patalpina ir teisiųjų sielų buveinę. Tokiu atveju joms tenka septintasis Dangus, esąs aukščiausiame, septintajame skliaute. Tačiau svarstomas ir ano pasaulio matmenų bei jų buvimo vietos Žemės atžvilgiu klausimas.“ *Le Goff J.* Ten pat. P. 60.

⁵⁵⁷ Visa išminties literatūra remiasi pagrindiniu hebrajiškos tradicijos pateikimu apie *Šeolą*.

⁵⁵⁸ *Harrington D. J.* Sheol / Gen. Ed. C. Stuhlmüller. The Collegeville Pastoral Dictionary of Biblical Theology. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press. 1996. P. 904; New Catholic Encyclopedia. Vol. XIII. The Catholic University of America: Jack Heraty & Associates. 1967. P. 170, 213.

⁵⁵⁹ *Watts J. D. W.* Word Biblical Commentary: Isaiah 1–33. Vol. 24. Waco, Texas: Word Books, Publisher. 1985. P. 389.

Čia parodomos tarsi dvi tylos išraiškos. Pirmoji, išorinė, išraiška – tai nebylio nekalbėjimas; antroji, vidinė, išraiška – buvimas kurčiuoju. Pastarąjį dalyką asmuo išgyvena daug skausmingiau, nes nebegirdi Dievo balso, ir viduje kyla nuolatinis maldavimas nelaikyti jo tyloje (plg. *Ps* 28, 1). Žinoma, būna gėdijamasi savo kalbėjimo: tuomet sau ranka burną užsidengs arba nuspręs nekalbėti; taip pat žmogus gali būti priverstas tylėti (plg. *Mich* 7, 16; *Job* 41, 4; *Iš* 14, 14). Tai – laikina būseną. Jeigu žmogus bus išorinis nebylys visą gyvenimą, tai – jau Dievo planas.

Maldavimas, kad Dievas netylėtų, yra aprašytas Psalmių knygoje (plg. *Ps* 35, 22; 39, 13; 83, 2; 109, 1). Tačiau Dievas pas asmenį ateina arba triukšmingai, kad atsikimštų ausys (*Ps* 50, 3), arba tyliai, kaip tyla, nužengianti ir kalbanti debesyje (plg. *Iš* 34, 5), švelniame vėjelyje (plg. 1 *Kar* 19, 12). Žemės drebėjimai, gaisrai, vėjai – Dievo galingi darbai, kurie sukretė Eliją, ir jis galėjo išgirsti tikrąjį Dievą, tai yra Dievo tylą. Dievo tyla čia atskleidžiama kaip ramus vėjo dvelkimas. Tai naujasis Dievo apsiareiškimas – Jo teofanija.⁵⁶⁰ Šioje teofanijoje pasireiškia visi trys svarbiausi Dievo tylos aspektai santykiyje su žmogumi: iš pradžių Dievas tyli, po to sulaužo tylą, o galiausiai išsiskleidžia Dievo tyla. Dievas ragina žmogų tylėti Jo akivaizdoje, kad galėtų išgirsti (plg. *Iz* 41, 1). Dievas kaltinamas, kad tyli, kai reikia teisti ir skelbti nuosprendį piktadariams (plg. *Hab* 1, 13). Antra vertus, žmogui būti tyliam gali reikšti būti kantriam, ištvermingam, t. y. tylėti, po to – šaukti (plg. *Iz* 42, 14).⁵⁶¹ Taip paaiškėja svarbiausia seka, kurią išryškina ir šv. Benediktas jau kitame kontekste ir kuri Naujajame Testamente jau kitokia. Tačiau tai yra išorinės tylos (jos aspektas – Dievas tyli), kuri pereis į vidinę tylą, pamatas. Žmogus nėra pajėgus girdėti, nes jo vidinės durys užvertos.

Kiti hebrajiški žodžiai, išreiškiantys buvimą tyloje, vartojami daug rečiau, tačiau svarbu pabrėžti jų reikšmę, nes ji praturtina tylos sampratą. Viena iš tokių reikšmių yra paties žmogaus netylėjimas, jo apsisprendimas netylėti (plg. *Iz* 62, 1; 2 *Kar* 7, 9) ir galiausiai – kreipimasis į Dievą klausiant, ar Jis galės tylėti (plg. *Iz* 64, 11). Juk žmogus neišgali tylėti, o ar Dievas gali visada tylėti? Tačiau, pasak Mokytojo, yra „<...> laikas tylėti ir laikas kalbėti <...>“ (*Mok* 3, 7). Todėl pranašai ragina tylėti (pranašas Elizejus – 2 *Kar* 2, 3, 5; pranašas Amosas – *Am* 6, 10; 8, 3; pranašas Habakukas – *Hab* 2, 20; pranašas Zacharijas – *Zch* 2, 17), pačiam apsispręsti tylėti (plg. *Iz* 57, 11; *Ps*; *Ps* 39, 3). Išminties kalba yra tyla (plg. *Pat* 11, 12). „Net kvailys

⁵⁶⁰ *DeVries S. J. Word Biblical Commentary: 1 Kings. Vol. 12. Nashville, Dallas, Mexico City, Rio de Janeiro: Thomas Nelson since 1978. 2003. P. 237.*

⁵⁶¹ *Theological Lexicon of the Old Testament / Eds. E. Jenni, C. Westermann. Vol. 2. USA: Hendrickson Publishers. 1997. P. 477–478.*

laikomas išmintingu, kai tyli, ir protingu, kai laiku užčiaupia lūpas“ (*Pat* 17, 28).⁵⁶² Ši išmintinga tylą skirta klausytis ir bendrauti.⁵⁶³

Taigi, tylos samprata nevienareikšmė, tačiau norint dar labiau ją suprasti, reikia akcentuoti vieną svarbią tylos vietą – dykumą. Kad įvyktų teofanija, apie kurią buvo rašoma, reikėdavo ypatingos vietos – dykumos. ST dykuma pabrėžiama kaip tylos vieta, bet ji – ir chaoso vieta, kurioje tik išrinktasis asmuo (niekas kitas) gali susitikti su Dievu. Norint išskirti pagrindinius dykumos bruožus, pirmiausiai vertėtų bent glaustai aptarti dykumos kontekstą.

Tyrlaukiai, dykuma ir klajoklių gyvenimas yra ST tikėjimo ir izraelitų civilizacijos specifiniai ypatumai.⁵⁶⁴ Kumrano gyventojai taikė sau pranašų kvietimą atgailauti ir parengti Dievui kelią dykumoje (*Iz* 40, 3), todėl apsigyveno joje kaip atgailaujantys nusidėjėliai. Jie laikėsi griežtų Toros įstatymų bei savų įstatymų, kurie buvo atskleisti tik jiems, ir taip ruošėsi Išganymo atėjimui. Jų pasitraukimas į dykumą gali būti traktuojamas kaip Naujojo Izraelio gimimas.⁵⁶⁵ Tačiau pabrėžtina, kad Kumrano bendruomenė negyveno kaip klajokliai. Dykuma jiems buvo vieta pasislėpti nuo persekiojimų, rengtis užkariauti naujų žemių. Tai nebuvo nuolatinė gyvenamoji vieta, net ir Kumrano bendruomenė joje apsigyveno laikinai; jos tikslas nebuvo pasilikti dykumoje visam laikui, – ėjimas per dykumą buvo neišvengiama šios bendruomenės kelionės į tikslą dalis. Jonas Krikštytojas, kuris užbaigė Senąjį Testamentą ir atvėrė Naująjį Testamentą, nors tikriausiai manė tą patį, tarsi įkūrė atsiskyrėliškąjį judėjimą. Tačiau pati teologinė šio judėjimo samprata vystėsi kartu su krikščionyste, ir dykuma tapo ne tik fizine, bet ir dvasine vieta, įgijo papildomų prasmų ir didelę vertę.⁵⁶⁶ Vis dėlto dykuma nėra vien tylos vieta, Šeolas, bet ir vieta, kurioje Dievo išrinktas asmuo susitinka su Dievu. Aptarus dykumos kontekstą, galima išskirti dykumos bruožus.

Pirmasis iš pagrindinių dykumos bruožų ST – tai, kad būtent tyruose, dykumoje Dievas suburia tautą.⁵⁶⁷ Antrasis bruožas – dykuma yra išbandymo vieta, kurioje Izraelis patiria ne tik sunkumų, bet ir teofaniją (*Iš* 16, 3; 19, 1–25). Trečiasis dykumos bruožas – tai, kad išryškėja trys svarbiausios temos: vedimo, buvimo ir Apvaizdos, kurios yra glaudžiai susijusios ir nurodo skirtingas gaires dykumai suvokti (nusakoma ir Dievo tylos samprata, tačiau čia Tyla nėra Kūnas, – tai būdinga jau NT). Vedimo tema yra išvystyta naudojantis keliais skirtingais šaltiniais, kurie susijungia į įvairialypę teologinę mozaiką. Čia vedlys – debesies stulpas dieną ir

⁵⁶² Theological Lexicon of the Old Testament / Eds. E. Jenni, C. Westermann. Vol. 2. USA: Hendrickson Publishers. 1997. P. 478–479.

⁵⁶³ Apie klausymąsi ir bendravimą plačiau galima paskaityti 2.2 skyrelyje *Tyla šv. Benedikto reguloje*, o apie išmintingą tylą ir kalbą – 2.2.2. *Gerų ir pikty žodžių higiena monastiniame gyvenime*.

⁵⁶⁴ Theological Dictionary of the Old Testament / Eds. G. J. Botterweck, H. Ringgren, H.-J. Fabry. Vol. VIII. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 1997. P. 107.

⁵⁶⁵ Theological Dictionary of the Old Testament. Ten pat. P. 118. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁶⁶ Ten pat. P. 118.

⁵⁶⁷ *Rubšys A. Raktas į Senąjį Testamentą* 1. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1995. P. 185.

ugnies stulpas naktį – atrodo kaip izraelitų paruoštas išėjimas iš dykumos ir pasilikimas su jais visą laiką kelionėje (*Iš* 14, 19b–20). Vedimo tikslas buvo pabrėžti išganingą Dievo veikimą, kuriam buvo pasitelkti Dievo tarpininkai – kunigai. Dievo buvimą labai aiškiai pavaizduoja ir skrynia (1 *Sam* 4, 3–11; *Sk* 10, 33–36). Kunigų knygoje buvimas yra įvardijamas kaip *kabod*, tai reiškia „spindėjimą, spinduliavimą“. Šis *kabod* būdingas Apreiškime užslėptam Dievui (*Ez* 9, 3; 10, 4, 18–10; 11, 22–23; 43, 1–5). Dievo buvimo patirtis ypač atsiskleidžia sudarius Sandorą, kurios pagrindas yra Dekalogas. Dievo Apvaizda lydi Izraelio tautą, rūpinasi jos išlikimu, parūpina to, kas tuo metu būtinausia – vandens ir maisto. Nepasitenkinimo dėl maisto ir gėrimo reiškimas žymi troškimą būti apsaugotiems, net būti vergais ir nenorą susidurti su rizikingais laisvės padariniais. Izraelis visuomet buvo kviečiamas atsilipti į Dievo iniciatyvą. Tačiau tauta vis dažniau reaguodavo neigiamai. Apvaizda iš meilės nepaliko jų likimo valiai, nors tautos nepasitenkinimas artėjo prie atviro maišto ir atsimitimo (plg. *Ez* 20).⁵⁶⁸

Taigi, Senajame Testamente minimos dvi tylos vietos: Šeolas (vieta be Dievo) ir dykuma (vieta, kurioje galima susitikti su Dievu, bet tik Jo išrinktiems asmenims, ne visiems). Dykumoje išryškėja aiškus išorinės tylos pagrindas – Dievo tyla per tam tikrus gamtos reiškinius. Išryškėja trys aspektai: Dievas tyli, šią tylą sulaužo, ir išsiskleidžia Dievo tyla. Kyla svarbus klausimas: o kaip yra suprantamos šios dvi tylos vietos NT ir kokia yra pačios tylos samprata?

2.1.2. Tylos samprata Naujajame Testamente

Naujajame Testamente vartojama gana daug terminų, kurie apibūdina tylą, tačiau patys pagrindiniai yra aptariami toliau.

Ἀψωφος (*aphōnos*) – šis terminas reiškia labiau išorinę tylą. Tačiau pabrėžtina, kad, kitaip nei ST išorinės kalbos nebuvimo atveju, pasikeičia asmens, kuris nekalba, pozicija. Išryškėja nekalbėjimas, nebylumas: Jėzus kaip Avinėlis, vedamas pjauti, neprataria nė žodžio, neatveria savo lūpų (plg. *Apd* 8, 32). Apie tai rašė ir pranašas Izaijas (*Iz* 53, 7). Vis dėlto Naujajame Testamente tai įgauna kitą reikšmę: ši tyla be žodžių yra pranašinga kalba. Neikalbėjimas virsta iškalbingumu, nes Jėzus – Žodis, tapęs Kūnu, prabyla kita – tylos kalba. NT jau nebėra to, kas buvo ST, kuriame buvo manoma: jei nėra išorinių Dievo bendravimo būdų, išorinės tylos, tuomet Dievas nekalba. NT Dievas kalba per tylą, ir ši tyla tampa iškalbinga. Išorinė ir vidinė kalbos sutampa. Apaštalas Paulius Pirmajame laiške korintiečiams rašo: „Kas žino, kiek esama įvairių kalbų pasaulyje, tačiau nėra bereikšmės kalbos“ (1 *Kor* 14, 10). Todėl bežodė kalba nebėra bereikšmė, nes kalba kūnas ir t. t. (apie tai plačiau rašoma 2.3.1 skyrelyje

⁵⁶⁸ *Blenkinsopp J.* The Pentateuch: An Introduction to the First Five Books of the Bible. New York, London, Toronto, Sydney, Auckland: Doubleday. 2000. P. 168–171.

apie Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūrą). Žinoma, šis graikiškas žodis vartojamas ir kita reikšme – visiškam kalbos nebuvimui nusakyti. Tai – kitas kraštutinumas, kai negalėjimas prabilti reiškia tuštumą. Pavyzdys gali būti nebylūs stabai, nebylūs gyvuliai (plg. 1 *Kor* 12, 2; 2 *Pt* 2, 16).⁵⁶⁹

Kitas graikiškas žodis, vartojamas tiek Evangelijoje pagal Luką, Apaštalų darbuose, tiek Pirmajame laiške Timotiejui, Pirmajame ir antrajame laiškuose tesalonikiečiams, Pirmajame Petro laiške, yra *ἡσυχία* (*hēsychia*), kuris reiškia „poilsį, ramybę, tylą“. Jis atskleidžia dar vieną tylos bruožą – visų pirma nutylimą: nutyla pats asmuo, arba jis raginamas nutilti. Nutilimas čia suprantamas kaip nusiramimas visose srityse: darbe, šabo metu ir pan. (plg. *Apd* 21, 40; 22, 2; 2 *Tes* 3, 12; 1 *Tes* 4, 11). Šio nusiramimo tikslas yra atsidėti maldai (plg. 1 *Tim* 2, 2) arba, tiksliau sakant, pasiruošti klausytis (plg. 1 *Pt* 3, 4)⁵⁷⁰. Tai – pasiruošimo laikas. Be to, šis pasiruošimo laikas yra tylos laikas prieš atsitinkant kai kam svarbaus, kai nebelieka nieko kito, tik Dievas, regintis slaptoje. Pažymėtina, kad triukšmas neleidžia įsiklausyti. Tai geriausiai iliustruoja Įstatymo mokytojų ir fariziejų stovėjimas prieš tikrąjį Dievą – Jėzų nutylant. Jie suvaldo savo burną (nors susivaldymas nekalbėti yra įvardijamas graikišku žodžiu *epistomizō* – *Tt* 1, 11). Jėzus Tyloje išgydo ir paleidžia, o jie tyli. Žinoma, Jėzus vienintelis pasilieka ramybėje ir tikroje tyloje, nes jie nutyla tik išorėje, o ne viduje (plg. *Lk* 14, 4). Jie neatpažįsta tikrosios Tylos, nes kas atpažįsta Jo balsą Tyloje, tas nutyla / nusiramina ir šlovina Dievą, pripažindami Jo valią (plg. *Apd* 11, 18; 21, 14). Todėl ir moterims keliamas reikalavimas laikytis tyliai ir per tai šlovinti Dievą (plg. 1 *Tim* 2, 11, 12).⁵⁷¹ Taigi, šis žodis atskleidžia vieną iš pamatinių tylos reikšmių Naujajame Testamente – buvimą ramybėje / nusiramimą, nutylimą ir širdies ramybę. Tokia yra tylos samprata Naujajame Testamente.

Tylos reikšmę dar labiau atskleidžia keli kiti vartojami graikiški žodžiai, kurie sustiprina ir dar labiau įtvirtina šią sampratą. Jeigu kas nors daug kartų kartojama, matyt, tai svarbu. Vienas iš tokių dažnai kartojamų žodžių yra *στυγῶ* (*stygō*), kuris reiškia „laikytis tylos, kad būtų išsaugota paslaptis“. Šis žodis vartojamas evangelijose pagal Luką ir Morkų, Apaštalų darbuose, Pirmajame laiške korintiečiams, Laiške romiečiams ir net Apreiškimo knygoje. Nutilimas čia suprantamas ne tik kaip vidinis, bet ir kaip nieko nesakymas kitiems, žinoma, nepaneigiant asmeninio bendravimo su Dievu, t. y. šlovinant Jį (plg. 1 *Kor* 14, 28), išsaugojimas paslapties apie gautąją patirtį kaip malonę (plg. *Rom* 16, 25). Pavyzdys gali būti Jėzaus atsimainymas ant Taboro kalno: „Balsui nuskambėjus, Jėzus liko vienas. O jie tylėjo ir tomis

⁵⁶⁹ Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 1. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1990. P. 185.

⁵⁷⁰ Apie klausymąsi plačiau galima paskaityti 2.2.3 skyrelyje *Klausymasis – gyvenimo kelias*.

⁵⁷¹ Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 2. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1991. P. 40, 125.

dienomis niekam nesakė apie savo regėjimą“ (*Lk* 9, 36). Žinoma, čia galima daryti skirtumą tarp Įstatymo mokytojų bei fariziejų ir mokinių (plg. *Lk* 20, 26), kurie matė atsimainiusį Jėzų, tylos. Vienu ir kitu atveju atrodo, kad abiejų grupių nariai susilaikė nuo kalbėjimo, tačiau Jėzaus mokinių tylą ir paslapties laikymą yra pasiruošimas didžiajam įvykiui. Nors jiems atsimainymas jau buvo didžiulis įvykis, jis ruošė dirvą pačiam svarbiausiam krikščionybės įvykiui – kančiai, mirčiai ir prisikėlimui. Žinoma, ne visi susitikusieji Jėzų tylėjo. Neregys garsiai šaukė: „Dovydo Sūnau, pasigailėk manęs!“ (*Mk* 10, 48), o apaštalai prabilo tik po Sekminių patirties. Tada visi nutilo girdėdami apaštalų Petro, Pauliaus ir ankstyvosios Bažnyčios kalbas (plg. *Apd* 15). Vis dėlto privalu išryškinti, kad Tyla stojo kaip teofanija, tylą prieš kažkokį labai svarbų dalyką. Senajame Testamente panaši tylą stojo, kai Dievas atėjo pas Eliją (plg. *1 Kar* 19, 11). Naujajame Testamente tylą yra ir pasiruošimas, ir pats veiksmas. Jėzus tyli prieš nukryžiuojamas (tai nusakoma kitu graikišku žodžiu, kurį tuojau aptarsime), be to, danguje, kaip rašoma Apreiškime Jonui, taip pat stovėjo tylą: „kai Avinėlis atplėšė septintąjį antspaudą, danguje pusvalandžiui pasidarė tylu“ (*Apr* 8, 1). Danguje, kuriame visuomet šlovinamas Dievas, stovėjo tylą. Pati Tyla – tai šlovinimas. Tyla yra ir veiksmas, ir pasiruošimas tam, kad veiksmas taps Kūnu. Šis sustojimas yra tylą, kad būtų galima suprasti ir nutilti prieš pasaulinės svarbos įvykį. Būtent todėl pranašas pirmiausiai turi pabūti tyloje prieš prabildamas apie artėjantį Apreiškimą, Dievo Apsireiškimą visiems žmonėms.⁵⁷²

Šios tylos sampratą dar labiau paaiškina kitas NT (tik sinoptinėse evangelijose) vartojamas graikiškas žodis *σιωπάω* (*siōpaō*), kuris reiškia „buvimą / tapimą tyliam“.⁵⁷³ Kaip buvo minėta, „Dažniausiai pagrindinis kontekstas yra Jėzaus kančia, kurioje figūruoja *σιωπάω*“⁵⁷⁴. Prieš kančią Jėzus tyli (plg. *Mk* 14, 61; 15, 5; *Mt* 27, 12; 27, 14; *Lk* 23, 9; *Jn* 19, 9). Kodėl? Kai Jėzus tyli, vyksta veiksmas, kai taria Žodį, jis virsta Kūnu. Tai jau įvyko tyloje; žodis išreiškia tik apsisprendimą, kad taip tikrai turi būti. Tai – pasakymas pasauliui, kad taip turi būti, t. y. Dievo pasakymas žmogui suprantamu būdu. Vadinasi, galima daryti išvadą, kad ši tylą gali būti interpretuojama dvejopai: kaip neigiama reakcija, kai ignoruojami Jį tardžiusieji; kaip leidimas įvykti Tėvo valiai, Jo klausantis ir pasiruošiant tam, kas turi įvykti. O kitų asmenų – mokinių ar Įstatymo mokytojų ir fariziejų (net sadukiejų, kuriuos priverčia nutilti – plg. *Mt* 22, 34⁵⁷⁵) – tylą, Jėzui prabylant ar tylint, yra išgąščio rezultatas (plg. *Mk* 3, 4; 9, 34;

⁵⁷² Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 3. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1993. P. 242.

⁵⁷³ Exegetical Dictionary of the New Testament. Ten pat. P. 247.

⁵⁷⁴ Ten pat. P. 247. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁷⁵ Čia vartojamas kitas graikiškas žodis *φτιμόω* (*phimoō*), kuris reiškia „tie shut / tylą“. Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 3. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1993. P. 428.

Mt 22, 12⁵⁷⁶). Žinoma, tylos pagrindas yra širdies ramybė, ir Jėzus perduoda šią tylą kitiems įsakydamas. Šie įsakymai yra labai konkretūs, bet turi tokią galią, kad iš karto paklūsta viskas, kam Jėzus įsako: „Atbudęs jis sudraudė vėją ir įsakė ežerui: „Nutilk, nurimk!“ (Mk 4, 39). Trumpas ir įsakmus Jėzaus žodis atneša tylą, nes pats Jėzus yra Tyla, kuri tapo Kūnu, t. y. Jėzus, būdamas Tėvo (Tylos) Sūnus, gimdamas iš Mergelės Marijos, perėmė tą pačią Tėvo laikyseną. Be to, pradėdamas audros ir ežero nuraminimu, kuris primena egzorcizmą, Jėzus iš tikrųjų labai panašiais žodžiais atlieka ir kitus egzorcizmus: „Nutilk ir išeišk iš jo!“ (Mk 1, 25; Lk 4, 35).⁵⁷⁷ Jėzus trokšta, kad Jo mokiniai perduotų tai kitiems žmonėms: „Sakau Jums, jei šitie tylės, akmenys šauks!“ (Lk 19, 40).⁵⁷⁸

Taigi NT pasikeičia tylos samprata, palyginti su ST, nors galbūt galima teigti, kad ji pratęsiama ir papildoma. Čia Tyla tapo Kūnu, kuriame išryškėjo Tylos pagrindas – vidinė širdies ramybė. Tačiau norint patikslinti tylos sampratą būtina aptarti dviejų ST minimų tylos vietų – Šeolo ir dykumos perkeitimą NT bei atsakyti į klausimą, kuo šios vietos praturtina tylos sampratą.

Naujajame Testamente Šeolas vadinamas hadu.⁵⁷⁹ Kaip buvo rašyta anksčiau, kadangi hebrajiškas žodis „Šeolas“ etimologiškai reiškia „prašymas, pageidavimas“, galima daryti prielaidą, kad Jėzaus prašoma ateiti į šią tylos karalystę. Jis – tikroji Tyla. Čia susiduria dvi skirtingos tylos sampratos ir perkeičiama pati tyla. Viena vertus, Senajame Testamente – tai išorinės, o ne vidinės tylos, poilsio vieta. Vidinė mirusiojo tyla yra skausmingas prašymas, graužianti, kankinanti ir nerami tyla. Jėzus atneša iškalbingą ir ramybę dvelkiančią tylą. Vaitojimo tylą pakeičia šlovinanti tyla. Tačiau reikia pabrėžti, kad Naujajame Testamente ši Jėzaus atnešta vidinė tyla, kurią ir perima dykumos tėvai bei motinos, kol kas interpretuojama ir traktuojama labiau kaip vidinė ramybė. Ir tai suprantama: jeigu Šeole egzistavo vidinė mirusiojo neramybė be jokios bendrystės, tai Jėzaus žengimas į dangų iš Šeolo atskleidžia vidinę ramybę ir harmoniją, vidinės ir išorinės tylos darną.

Vidinė ir išorinė tyla dera ir NT dykumos sampratoje: Jėzus taip pat ateina į šią chaoso vietą – dykumą (plg. *Ist* 32, 10) ir visiems atneša tikrąją Tylą.⁵⁸⁰ Tai reiškia, kad kiekvienas šioje Tyloje, jeigu į ją įžengia, gali susitikti su Dievu. Chaosas paverčiamas ramybe, vidine ramybe, kaip ir yra suprantama tyla, bei kvietimu į tikrąją bendrystę. Dykuma tampa Dievo

⁵⁷⁶ Čia taip pat vartojamas kitas graikiškas žodis *φτιμός* (*phimoō*), kuris reiškia „*tie shut* / tyla“. Exegetical Dictionary of the New Testament. / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 3. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1993. P. 428.

⁵⁷⁷ Čia taip pat vartojamas kitas graikiškas žodis *φτιμός* (*phimoō*), kuris reiškia „*tie shut* / tyla“. Exegetical Dictionary of the New Testament. Ten pat. P. 428.

⁵⁷⁸ Exegetical Dictionary of the New Testament. Ten pat. P. 247.

⁵⁷⁹ *Harrington D. J. Sheol* / Gen. Ed. C. Stuhlmueller. The Collegeville Pastoral Dictionary of Biblical Theology. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press. 1996. P. 904.

⁵⁸⁰ Theological Dictionary of the Old Testament / Eds. G. J. Botterweck, H. Ringgren, H.-J. Fabry. Vol. VIII. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 1997. P. 91.

susitikimo vieta (pabrėžtina, kad ji skirta asmeniškai kiekvienam, taigi, ne tik konkrečiam Dievo išsirinktam žmogui). Tačiau NT dykuma suprantama dvejopai. Iš vienos pusės, dykuma yra išorinė, geografinė tikrovė. Iš kitos pusės, dykuma suprantama kaip vidinė, kiekvieno žmogaus širdyje esanti tikrovė. Šios dvi dykumos sampratos persipina Jėzaus patirtyje ir viena kitą papildo. Jėzaus pasitraukimas į dykumą prieš viešąją veiklą (plg. *Lk* 4) yra ne tik išorinis, fizinis veiksmas, bet ir vidinis troškimas susitikti su Tėvu. Žinoma, šios Dievo susitikimo vietos nebūtų, jei širdyje, tyloje Marijos išgirstas Žodis nebūtų tapęs Kūnu (plg. *Lk* 2, 51). Per šią Tėvo dovaną išsipildo tai, kad Tyla tampa malda ir kad besimeldžiantis pats yra Tyla – Dievas.

Iš pradžių, jeigu žvelgiame tik į Kristaus kančią, gali atrodyti, kad vidinė dykuma yra tik kančios ir išbandymų vieta. Jėzus, būdamas tikras žmogus ir tikras Dievas, pirmasis ypatingai pereina „vidinę dykumą“ nuo Getsemanės Alyvų kalno šlaite iki mirties ant kryžiaus. Jis Getsemanėje meldžiasi kaip paprastas žmogus, o Tėvas – Tyla meldžiasi jame. Iš kitos pusės, Tėvo tyla Jėzui kabant ant kryžiaus, apėmęs apleidimo jausmas ir Jėzaus žodžiai: „Mano Dieve, mano Dieve, kodėl mane apleidai?“ (*Mk* 15, 34), be Tylos maldos Jėzuje, nebūtų priimta kaip paprasto žmogaus malda. Tačiau po prisikėlimo ši dykumos samprata yra papildoma ir tampa Dievo teofanijos, Pažadėtosios žemės išgyvenimu susitinkant Dievą. Ši vidinė dykuma tampa Pažado žeme: „Aš regėjau naują dangų ir naują žemę <...>“ (*Apr* 21, 1). Pasiiekti šią Pažado žemę – tai patirti ramybę ir tylą, jas laikant lydinčiais gidais.⁵⁸¹ Jėzus parodė kiekvieno žmogaus ir kiekvienam žmogui gyvenimo pavyzdį. Kiekvienas asmuo išgyvena šią dykumą, nes kiekvienas yra Aš ir „<...> Aš esu paveikslas gyvenančio, mylinčio, kuriančio Dievo“⁵⁸². Tad ši Jėzaus parodyta vidinė dykumos kelionė, kuri iš tikrųjų apima visą Jo gyvenimą, tampa ir kiekvieno žmogaus kelione. Ši vidinė dykuma yra kelionė, kurios metu ieškoma ir laukiama tikrosios tylos gelmės, prašoma išvesti iš savosios *ego* dykumos į tikrąją Tylos dykumą.⁵⁸³

Taigi tylos vietos (NT tyla pradeda suprasti kaip širdies ramybė) įgauna vidinę prasmę. Jėzuje-Tyloje, kuris tapo Kūnu, susijungia išorinė ir vidinė dykumos. Dykumos tėvai ir motinos perėmė šią tylos sampratą, o dykumos reikšmę ne tik perėmė, bet ir konkrečiai, realiai ją įgyvendino. Todėl svarbu išryškinti ir patvirtinti (o gal ir paneigti) tylos sampratą dykumos tėvų ir motinų raštuose.

⁵⁸¹ *Hall J.* Silence, Solitude, Simplicity: A Hermit's Love Affair with a Noisy, Crowded, and Complicated World. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2007. P. 73–76.

⁵⁸² *Hall J.* Ten pat. P. 76. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁸³ Ten pat. P. 76–77.

2.1.3. Tyla dykumos tėvų ir motinų raštuose⁵⁸⁴

Dykumoje gyvenančius išmintingus vyrus ir moteris imta vadinti *abbomis* (AP) ir *ammomis* (AM). „*Amma* terminas vartojamas pavadinti „dvasios motinai“, o terminas *abba* – „dvasios tėvui“.⁵⁸⁵

Dauguma dykumos tėvų ir motinų pasižymėjo trimis specifinėmis dorybėmis: pasninku, tyla ir ilgu fiziniu darbu (plg. AP Poimenas, 150)⁵⁸⁶. Nors vieni iš jų gyveno kaip anachoretai, sudarė bendriją su kitais atsiskyrėliais, kiti – kaip visiški eremitai, tačiau į jų visų asketinę discipliną įėjo ne vien mergeliškumas (susilaikymas nevesti), klauzūra, pasninkavimas, klūpojimas, miegojimas kapuose, nemiga, apsistojimas vienoje vietoje (nekeliaujant), grandinių ar pančių nešiojimas, bet ir nekalbėjimas su moterimis bei tyla.⁵⁸⁷ Šias dvi asketinės disciplinos praktikas: nekalbėjimą su moterimi ar kitos lyties asmeniu ir tylą, svarbu aptarti plačiau, nes jos svarbios nagrinėjamai temai.

Pirmąją gana griežtą asketinę disciplinos praktiką – nekalbėjimą su moterimis – labiausiai praktikavo tėvas Jonas Lykopolietis (*John of Lycopolis*): jis niekada nesusitikdavo viešai kalbėtis su moterimis. Senatoriaus žmona, susirgusi katarakta ir apakusi, sakė savo vyrui norinti pasikalbėti su šventu vyru. Tačiau senatorius atsakęs, kad šventas vyras nekalbės su moterimi ir neklaus, ko ši iš jo norinti. Tada senatoriaus žmona prašė, kad bent papasakotų apie ją ir kad šventas vyras už ją pasimelstų. Senatorius perdavė žmonos pageidavimą, ir šventas vyras senatoriaus žmonai perdavė aliejaus. Kai ligonė juo pasitėpė akis, tuojau atgavo regėjimą (plg. AP Jonas Lykopolietis, 12). Jis kvietė nebendradarbiauti su moterimis, nes tai veda į nuodėmę, o bendradarbiavimas ilgai išlieka atmintyje (plg. AP Jonas Lykopolietis, 36). Šis tėvas vengė net laukuose pamatyti moterų, naktį ir dieną meldėsi, troško būti vienas su Dievu, susijungti su Juo ir saugoti širdies skaistumą bei tyrumą.⁵⁸⁸ Yra žinomas ir kitas atvejis, kai šis šventas vyras nepanoro bendrauti su moterimi, bei linkėjimas ramybės tiems, kurie bandė ją sudrumsti. Vienas aukštas valdininkas norėjo, kad Jonas pasikalbėtų su jo žmona, bet Jonas nesutiko: pasakė, kad moteris, nors ir labai tikinti, vis tiek negalės pamatyti jo veido. Tada

⁵⁸⁴ „Dykumą galima suprasti įvairiai. Tikroji Egipto dykuma, į kurią traukėsi vienuoliai IV ir V a., žinoma, buvo geografinė vieta. Bet dykuma gali būti suprantama kaip vidinės vienumos ir atsiskyrimo vieta, kurioje, gal net būdami tarp žmonių, esame patys su savimi. Tai – didžiausios vienumos slėnis.“ *Chryssavgis J.* Dykumos širdyje: dykumos tėvų ir motinų dvasingumas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2011. P. 7.

⁵⁸⁵ *Forman M.* Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 2. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁸⁶ *Four Desert Fathers: Pambo, Evagrius, Macarius of Egypt, and Macarius of Alexandria / Translated, with Introductions, by T. Vivian with the assistance of R. A. Greer; Preface by A. de Vogüé, OSB; Ed. J. Behr.* Crestwood, New York: St Vladimir's Seminary Press. 2004. P. 54.

⁵⁸⁷ *The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto / Translated by N. Russell & Introduction by B. Ward SLG.* USA: Cistercian Publications. 1980. P. 174–175.

⁵⁸⁸ *The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto.* Ten pat. P. 53–54, 57, 142.

moteris naktį susapnavo pranašą, ateinantį pas ją ir klausiantį: „Moterie, ką aš turėčiau daryti su tavimi? (Jonas 2.4) Kodėl tu trokšti pamatyti mano veidą? <...>. Nepaisant to, aš meldžiausi už tave ir tavo vyro namiškius, šeimą, kad galėtum vaikščioti ramybėje pagal savo tikėjimą.“ (AP Jonas Lykopolietis, 8).⁵⁸⁹ Aišku, matymas ir bendrystė Dvasioje svarbesni nei fizinis matymas.⁵⁹⁰

Dykumos motinų apoftegmose nėra tokios asketinės disciplinos praktikos – draudimo matyti vyrus, siekiant išlaikyti vidinę ramybę. Tačiau jos nesusitikdavo su pasauliečiais vyrais. Dykumos motinos eidavo pas tėvus kaip pas kunigus ir tuos, kurie gali duoti išmintingą patarimą. Jos ieškodavo dvasinio vadovavimo, kuris buvo vertinamas kaip teisėta priežastis vienuoliams pasikonsultuoti dvasiniais reikalais su kitais vienuoliais. Nepaisant to, daugelis tėvų laikėsi asketinės disciplinos. Tokia asketinė praktika buvo dykumos tėvų siekiamybė. Tai rodo faktas, kad dažniausiai apie *ammās* galima sužinoti iš *abbū*, kurie pasakodavo apie šias dvasines vadoves. Yra žinoma keletas tokių dvasinių *ammū*: Marija iš Egipto (*Mary of Egypt*), atsivertusi prostitutė, Pachomijaus (*Pachomius*) sesuo Marija iš Tėbų bendruomenės (*Mary from Thebaid community, Upper Egypt*), Sara (*Sarah*), Teodora (*Theodora*), Sinkletika (*Syncletica*), kuri gyveno netoli Aleksandrijos (*Alexandria*), Egipto (*Egypt*), Melanija Vyresnioji (*Melania the Elder*), Grigaliaus iš Nyso (*Gregory of Nyssa*) sesuo Makrina (*Macrina*), Marcela (*Marcella*), jauna našlė iš Romos.⁵⁹¹ Jų tik keletas, o *abbū* be galo daug, palyginti su išvardytomis *ammomis*.

Dar viena asketinė disciplina, kuri svarbi nagrinėjamai temai ir kuri yra pati pagrindinė, – tai tyła. Tėvo Amono (*Ammon*) iš Tėbų (*Thebaid*), trijų tūkstančių vienuolių, vadinamų tēbiečiais, tėvo (*Tanennisiotis*), gyvenimas atskleidžia jų griežtą laikymąsi išorinės tylos. „Šie gyvena labai griežtą gyvenimą: vilki avikailio apsiaustais, valgo su uždengtu šydu, t. y. pridengtu veidu, ir jų galvos taip pat nulenktos, todėl nė vienas negali matyti savo kaimyno, ir laikosi tokios gilios tylos, kad pradėdi galvoti, jog buvai dykumoje. Kiekvienas praktikuoja savo asketizmą slapta, kaip paslaptį <...>“ (AP Amonijus I).⁵⁹² Dykumos tėvas kunigas Kopresas (*Copres*), kuris gyveno ermitaže ir buvo penkiasdešimties brolių superioras (plg. AP Copres I)⁵⁹³, sakydavo, kad jam didžiausia „Dievo malonė – tai rečituoti Šventuosius

⁵⁸⁹ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto / Translated by N. Russell & Introduction by B. Ward SLG. USA: Cistercian Publications. 1980. P. 52–53. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁹⁰ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto. Ten pat. P. 143.

⁵⁹¹ Forman M. Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 2, 5–6, 12, 21, 23, 48.

⁵⁹² The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto. Ten pat. P. 65. Iš anglų k. vertė A. V. *Les apophtegmes des peres. Collection systematique* // Ed. J.-C. Guy. Paris: Cerf. 1993; *Sources chretiennes* N°387 – SC. III, 4.

⁵⁹³ Ten pat. P. 82.

Raštus širdimi“ (AP Copres 7)⁵⁹⁴. Tai – aukščiausias askezės laipsnis, nes pasiekama vidinė tyła / ramybė (plg. AP Copres 7).⁵⁹⁵ Tai rodo šlovinimo ir rečitavimo, psalmių ir tylos, vidinės ramybės harmoniją. Tik vidinę ramybę pasiekęs asmuo gali tikėtis, kad jo širdis, kurioje visada vyksta šlovinimas, jau nepriklauso jam, bet Dievui. Tėvas Teonas (*Theon*) taip pat „<...> gyveno kaip anachoretas mažoje celėje ir trisdešimt metų praktikavo tylą“ (AP Theon I).⁵⁹⁶

Tėvas Antanas savo būsimam mokiniui Pauliui (*Paul*), norinčiam gyventi su juo ir būti išgelbėtam (plg. AP Paul I), patarė laikytis tylos ir netgi nieko neragauti (o ne nevalgyti) (plg. AP Paul 6). Taip elgdamasis jis turi patarnauti broliams, kol jie nuspręs, kada gana. Šis mokinys darydavo viską, ką tik tėvas Antanas jam liepdavo: kai liepdavo kalbėti – kalbėdavo, kai tylėti – tylėdavo. Vieną kartą tėvas Paulius, brolių klausiamas, kodėl nešneka, prakalbėjo tik paprašytas tėvo Antano: kalbėk su broliais (plg. AP Paul 3–7).⁵⁹⁷ Šie pavyzdžiai parodo, kaip susiję yra tyła ir klusnumas, tiksliau – paklusnumas. Jis veda ne tik į gilesnį savęs pažinimą, bet ir į klausymą. Šis tėvo Antano mokinys buvo paprastas (plg. AP Paul I) ir siekė paprastumo savo širdyje. Jis buvo nusižeminęs, „<...> daug paprastesnis negu įprastai; dėl šios priežasties jis [tėvas Antanas] jam įsakė laikytis ramybės ir eiti sau“⁵⁹⁸. Paklusnus mokinys taip ir padarė: tarnaudamas broliams buvo ramus, su niekuo nekalbėjo, prabildavo tik paliepus. Apie šį savo mokinį tėvas Antanas pasakė: „Jis nuteis mus visus <...>, mes neklausėme to, ką patys sakėme apie dangų, nes jis įvykdė visus žodžius, išėinančius iš mūsų burnos“⁵⁹⁹.

Dykumos tėvai apibūdino dykumos motinas kaip tokias, kurios yra panirusios į Tylą. Tėvas Zosimas (*Zossima*) Motina vadino Mariją, kuri buvo susitikusi su juo kaip su kunigu ir nusižeminusi prašė maldos. Po to ji apsisuko ir pradėjo melstis tyloje, judindama tik lūpas; žinoma, tėvas Zosimas jos maldos visiškai nesuprato.⁶⁰⁰ Makrinos brolis Grigalius, Nysos vyskupas, apie ją rašė kaip apie Motiną, kuri „<...> pasiekė aukščiausią žmogišką dorybę ir kuri neturėtų likti paslėpta ir tyloje“.⁶⁰¹ Išmintis ir tyła eina drauge. Tyloje ateina Išmintis. Tyła – Išmintis. „Jos išmintis apima visą jos gyvenimą: malda, fizinis darbas, svetingumas, rūpinimasis ligoniais, vargšais ir mirštančiais.“⁶⁰² Jeronimas (*Jerome*), jaunas klierikas, motiną Marcellą (*Marcella*) apibūdino kaip šventumo modelį, kuri gali būti lyginama su pranaše Ona (*Anna*).

⁵⁹⁴ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto / Translated by N. Russell & Introduction by B. Ward SLG. USA: Cistercian Publications. 1980. Ten pat. P. 83. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁹⁵ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto. Ten pat. P. 83.

⁵⁹⁶ Ten pat. P. 68. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁹⁷ Ten pat. P. 114.

⁵⁹⁸ Ten pat. P. 155. Iš anglų k. vertė A. V.

⁵⁹⁹ Ten pat. P. 155. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶⁰⁰ Forman M. Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 4.

⁶⁰¹ Forman M. Ten pat. P. 22. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶⁰² Ten pat. P. 22. Iš anglų k. vertė A. V.

O Motina Sinkletika (*Syncretica*) buvo vadinama lobiu; lobis yra dvasinė išmintis, o perlas – nuolatinis darbas su savimi.⁶⁰³

Žinoma, tokiai Tylai patirti reikėjo ypatingos vietos, ir jie pasirinko dykumą. Evagrius Pontietis (*Evanrius Ponticus*) rekomendavo *hesychia*, t. y. vienumą tyloje, nuošaliai nuo pasaulio.⁶⁰⁴ Dykumos tėvai ir motinos dykumą apibūdina, viena vertus, kaip pavojingą keliautojams vietą, kurioje gyvena demonai ir pabaisos, antra vertus, kaip tylos vietą, kurioje galima jaustis kaip vidinėje dykumoje, nes ten vyrauja tyla ir ramybė. Daugiausiai anachoretų gyveno Nitrijoje (*Nitria*) (plg. AP Dioscorus 5); juos vieną nuo kito skyrė tokie dideli atstumai, kad nebuvo galima išgirsti jokio balso.⁶⁰⁵ „Jie gyveno celėse po vieną su gilia tyla ir ypatinga ramybe. Dėl jokios priežasties nė vienas neišdrįsdavo suardyti savo kaimyno tylos, nebent tai buvo jo pastiprinimas žodžiu.“⁶⁰⁶

Labai svarbu atsakyti ir į klausimą, kodėl jie gyveno dykumoje. Visko, kuo jie ten gyveno: vienumos ir darbo, neturto ir pasninko, gailestingumo ir maldos gyvenimo „<...> tikslas buvo „širdies tyrumas“ – šviesus ir laisvas tikro gyvenimo regėjimas, intuityvus pažinimas mūsų vidinės tikrovės, įsitvirtinusios, arba veikiau pranykusios, Dieve per Kristų. Tokio gyvenimo vaisius buvo ramybė, *quies*.⁶⁰⁷ Siekdami šios *quies*⁶⁰⁸, jie nesirūpino savo *ego*, bet centru laikė Dievą. Juk „per ilgą laiką širdis tampa nuraminta ir tylinti, kviečianti į tyrą maldą, ir vienintelio Dievo patirtis apsigyvena joje“⁶⁰⁹. Kyla vien Dievo poreikis ir troškimas. Todėl dykumos tėvų ir motinų gyvenimuose „<...> randame svarbiausių vidinio gyvenimo dalykų: tikėjimą, nusižeminimą, gailestingumą, romumą, santūrumą, pasiaukojimą.“⁶¹⁰ Todėl jie pasižymėjo įžvalgiu teisumu, gailestingojo Dievo pažinimu, kylančiu iš Tylos ir buvimo tyloje, kad galėtų pasakyti gydantį žodį ar parodyti meilės gestą, nešdami atleidimo ir išgijimo viltį ten, kur labiausiai to reikėjo. Visa tai jiems buvo duota kaip malonė ir kaip asketinės disciplinos vaisius. Vadinas, jie mokėsi iš savo patirties ir buvo atviri Dievo veikimui.⁶¹¹ Tad dykuma jiems tapo tylos mokykla. „Pasakojama, kad tėvas Agatonas trejus metus burnoje laikė akmenį, kad

⁶⁰³ Forman M. Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 23–24, 50–52.

⁶⁰⁴ Evagrius Ponticus: The Praktikos Chapters on Prayer / Translated, with an introduction and notes, by J. E. Bamberger OCSO. Trappist, Kentucky: Cistercian Publications. 1972. P. xiii.

⁶⁰⁵ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto / Translated by N. Russell & Introduction by B. Ward SLG. USA: Cistercian Publications. 1980. P. 105, 148–149, 176.

⁶⁰⁶ The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto. Ten pat. P. 149. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶⁰⁷ Merton T. Dykumos išmintis: apoftegmos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2009. P. 11.

⁶⁰⁸ „Tai, ką šiandien pavadintume kontempliatyviaja malda, anuomet vadinta *quies* arba ramybe. Šis šviesus žodis gyvavo graikų vienuolių tradicijoje; tai *hēsychia*, „maloni ramybė“. *Quies* – tylus susikaupimas, padedamas konkrečios Šventraščio frazės kartojimo; populiariausia muitininko malda: „Viešpatie Jėzau Kristau, Dievo Sūnau, pasigailėk manęs nusidėjėlio!“ <...>. Raginimas Arsenijui vengti *coenobium*, gyventi tyloje ir ramybėje (*fuge, tace, quiesce*) yra kvietimas kontempliatyviajai maldai. <...>. Vienuoliai būdavo labai užsiėmę, ir *quies* buvo visų siekiamas tikslas, o kūno paisis (*corporalis quies*) – vienas didžiausių priešų.“ Merton T. Ten pat. P. 22.

⁶⁰⁹ Forman M. Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 38. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶¹⁰ Merton T. Ten pat. P. 16.

⁶¹¹ Forman M. Ten pat. P. 66.

išmuktų tylėti“ (AP Agatonas XV)⁶¹². Jis mokėsi bendrauti, o bendravimas yra pokalbis. Tyla – irgi bendravimo dalis, t. y. klausymasis.⁶¹³ Dykumos tėvų ir motinų supratimu, tyla yra tyra malda. „Pasak Evagro, „tyroji malda“ reiškia buvimą Dievo akivaizdoje, Jo neįvelkant į jokių įvaizdžius, į jokias sąvokas“⁶¹⁴. Reikia mokytis vidinės ir išorinės tylos, stengiantis nesusikurti Dievo, atmesti tai, kas Jis nėra. Tyla – tai buvimas Dievo akivaizdoje, kai nelieka minčių, vaizdinių ir žodžių. Juk „iš maldos kyla mūsų darbai, o iš tylos gimsta žodžiai“⁶¹⁵. Gyvenant dykumoje tyloje reikia būti su Dievu, nesistengiant išmukti Jo pažinti. Maldos būdas, kai stengiamasi būti, pagal tradiciją vadinamas *apofatine* malda, tai reiškia nebyli malda arba „nežinojimo kelias“.⁶¹⁶ Motina Teodora kalbėjo apie gyvenimą ramybėje, kad išmintingas žmogus renkasi šį kelią, pasitelkdamas įrankį jam pasiekti – maldą. Nors jis visada bus puolamas, kad išsuktų iš jo per kūno silpnybes, bet buvimas maldoje su sugrudusia širdimi ir ašaromis bendraujant su Dievu padės atsilaikyti prieš velnio pagundas. Siela gali būti gundoma likti vangiai ir apatiška (*accidie*), tačiau reikia atpažinti ir stengtis tai atiduoti Dievui.⁶¹⁷

Apibendrinant galima teigti, kad „malda – tai gyvenimo kelio tęsinys dykumoje. Tai – sunkus įdirbis, iki tapsi kitokio charakterio ir būdo žmogus. Maldos kalbėjimas yra sunkus darbas mokantis naujos kalbos – dangaus kalbos. Asketams malda nebuvo tik paprastas žodžių kalbėjimas. Tai buvo širdies troškimas Dievo, visiškai atvirai ieškant Jo buvimo. Malda – tai Šventosios Dvasios kvėpavimas vidine asketine dvasia ir sugrįžimas į Dievą ieškant draugystės. Asketas ugdėsi tylą, įsimylėjęs ir degantis meile Dievui, patyręs gilią vienatvę ir ją ugdydamasis (vienumą, atskirumą). Gilios maldos atmosfera buvo paprastas, ramus balsas, o ne triukšminga minia. Fizinis vidinis tylumas ir ramybė buvo būtini. Maldos žodžiai iš širdies buvo trumpi ir tiesūs. Malda dykumoje ir vienuolyne pasireiškė kaip meldimasis psalmėmis, užtarimo malda, kontempliacija ir Dievo buvimo tylos supratimas.“⁶¹⁸ Tai – klausymasis Sodininko, vaikštinėjančio po Sodą – širdį.

Taigi, tyla dykumos motinų ir tėvų raštuose suprantama pirmiausiai kaip asketinė disciplina; antra, ji laikyta svarbiausiu dykumos požymiu, nes kalbėta ir apie vidinę ramybę. Kiekvieno dykumos tėvo ir motinos troškimas buvo vidinė ramybė širdies, kuri nuolat šlovina Dievą, t. y. nuolat būna Jo akivaizdoje.

⁶¹² Merton T. Dykumos išmintis: apoftegmos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2009. P. 35.

⁶¹³ Bondi R. C. Melstis ir mylėti: pokalbiai apie maldą su ankstyvąja Bažnyčia. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2006. P. 86.

⁶¹⁴ Bondi R. C. Ten pat. P. 87.

⁶¹⁵ Chryssavgis J. Dykumos širdyje: dykumos tėvų ir motinų dvasingumas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2011. P. 99.

⁶¹⁶ Bondi R. C. Ten pat. P. 118.

⁶¹⁷ Forman M. Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 93.

⁶¹⁸ Forman M. Ten pat. P. 94–95. Iš anglų k. vertė A. V.

Dykumos tėvai ir vienuoliai realiai įgyvendino NT perteiktą tylos sampratą: išėjo į dykumą (išorinę dykumą) ir gyveno vidine dykuma, sekė Jėzaus pavyzdžiu, realiai sujungdami šias dvi dykumas ir ieškodami Pažadėtosios žemės. ST tylos vietos – Šeolas ir dykuma – tampa perkeistos jau NT, o dykumos tėvai ir motinos išgyveno jas savo patirtimi, – tai yra kiekvieno krikščionio pašaukimas.

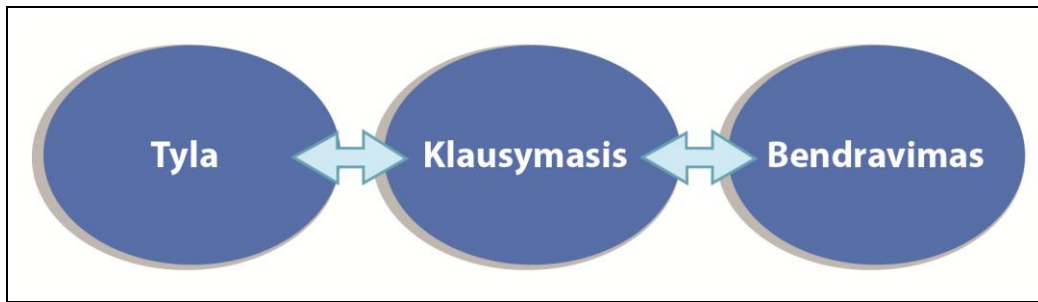
Aptarus tylos sampratą ir jų skirtumus ST, NT ir dykumos tėvų bei motinų raštuose, reikalinga pažvelgti į šv. Benedikto tylos sampratą. Žinoma, Bažnyčios tėvai rėmėsi NT ir dykumos tėvų bei motinų raštuose pateikta tylos samprata, todėl ji atskirai nenagrinėjama. O siekiant nusakyti tylos sampratą monastiniame kontekste, tinkamiausias yra pats monasticizmo tėvas, kuris savo vienuolius ragino skaityti dykumos tėvų raštus. Be to, Kasijanas (*Cassian*) nesukūrė tylos sistemos ir nei Bazilijus (*Basil*), nei Augustinas (*Augustine*) taip griežtai nepasisakė už tylėjimą; jie savo reguloje leido kalbėti, jei tai pasitarnauja ir padeda kitam.⁶¹⁹ Tačiau pabrėžtina, kad šv. Benedikto tylos samprata pasitarnaus kuriant naująją *Tylos pastoracijos* kontekstą.

2.2. Tyla šv. Benedikto reguloje

Šv. Benediktas tylą sujungia su klusnumo ir nuolankumo vienuolinėmis dorybėmis. Tyla nėra pasiekama be asmeninių pastangų. Pirmiausiai reikia atsiriboti nuo triukšmo, po to suvaldyti savo liežuvį, nes per jį daugiausiai nusidedama. Plepėjimą ir tuščias kalbas reikia pakeisti tarnaujančia tyła. Ne taip paprasta liautis tai daryti ir pradėti klausytis. Visos šios pagalbinės priemonės kreipia į patį pagrindą ir jo centrą – klausymąsi. Tik klausantis galima susitelkti ir pirmiausiai siekti pažinti savo širdį. Kas pažįsta savo širdį, tas pažįsta ten esantį šeiminką. Tik atpažinus tyloje laukiantį Dievą galima užmegzti su Juo dialogą ir bendrauti. Žinoma, iš dialogo su Dievu kyla dialogas su žmonėmis. Asmuo, nemokantis įsiklausyti į savo širdį, nesugebės įsiklausyti į kitą, kad ir kas šis būtų: Dievas ar kitas asmuo (žmogus). Kai šis gebėjimas išugdomas, tuomet malda ir gyvenimas dera, ir gauta Dievo buvimo patirtis tampa Kito ir gyvenimo dėl Kito atradimu. Tai yra vadinama *apophasis* – tylos rezultatas.⁶²⁰ Todėl labai svarbu aptarti iš tylos kylantį klausymąsi, kuris perauga į bendravimą ir galiausiai sugrąžina į Tylą (žr. 10 pav.).

⁶¹⁹ Casey M., Tomlins D. *Introducing Benedict's Rule: A Program of Formation*. Germany: EOS. 2006. P. 75–76.

⁶²⁰ *The New SCM Dictionary of Christian Spirituality* / Ed. P. Sheldrake. London: SCM Press. 2005. P. 582–583.

10 pav. Ryšys tarp tylos ir Tylos, klausymosi ir bendravimo

Kad būtų galima suprasti 10 paveikslą, reikia trumpai aptarti tylos erdvę, kuri paruošia klausytis, po to – gerų ir piktų žodžių higieną, nes tai yra kitas pasiruošimo klausytis etapas, ir galiausiai atskleisti šv. Benedikto tylos sampratą iš klausymosi perspektyvos.

2.2.1. Tylos erdvė

Šv. Benediktas savo reguloje⁶²¹ labai aiškiai pabrėžia tylos erdvę, t. y. aiškų laiką ir vietą, kada ir kur vienuoliai turi laikytis tylos. Žinoma, jo nuostata tokia, kad vienuolis visada turi gyventi taip, kaip gyvena per gavėnią. Iš vienos pusės, tylos laikymąsi gavėnios metu galima interpretuoti kaip draudimą kalbėti, – tai reikštų, kad vienuolis turi stengtis visai nekalbėti. Iš kitos pusės, tokią nuostatą galima laikyti pasiūlymu: vienuoliams siūloma apriboti, nugalėti save, laikantis tylos (apie tai plačiau galima paskaityti kitame skyrelyje). Taigi, Reguloje išskiriami du tylos erdvės elementai – laikas ir vieta. Laiko aspektu šv. Benediktas draudžia kalbėti šiais laikotarpiais bei aplinkybėmis: pirmiausiai, kaip jau minėta, gavėnios metu (plg. RB 49, 7), per skaitymus gavėnios metu (plg. RB 48, 17–18), taip pat su atskirtais dėl sunkių nusižengimų broliais (plg. RB 25, 1–2) (jeigu kuris brolis kalbėtusi su atskirtuoju, tegul užsitraukia tokią pačią bausmę, kaip ir tas brolis (plg. RB 26, 1–2)). Vienas didžiausių reikalavimų yra laikytis tylos po dienos baigiamosios maldos (plg. RB 42, 8–9), nes „vienuoliai bet koku metu privalo laikytis tylos, tačiau labiausiai – nakties valandomis“ (RB 42, 1). Taip pat šv. Benediktui tyla svarbi siestos metu dėl geraširdiškumo tiems vienuoliams, kurie nori skaityti ar pailsėti (plg. RB 48, 5).

Vietos aspektu laikytis tylos pirmiausiai privaloma nusikaltusiam broliui, kuris turi tylėdamas gulėti prie bažnyčios durų, jeigu nori sugrįžti į Dievo darbuotę (plg. RB 44, 1–2); vėliau jis privalo gulėti prie abato kojų ir, tik jam leidus, gultis prie visų brolių kojų, prašydamas maldos; pagaliau jis sugrįžta į savo vietą, tačiau jam neleidžiama vadovauti, t. y. pradėti giedoti

⁶²¹ Šv. Benediktas savo regulos VI skyriuje apie tylą (1–6 eilutėse) apibendrina Mokytojo regulos I skyriaus pabaigą ir pateikia be ilgų svarstymų visą šios dorybės, t. y. tylos, problematiką. *de Vogüé A. Reading Saint Benedict: Reflections on the Rule*. Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications. 1994. P. 73.

psalmių, skaityti skaitinių, responsorijos ar dar ko nors, jei abatas neliepia kitaip (plg. RB 44, 3–6; 24, 4). Kita tylos vieta yra prie stalo, kai skaitomi skaitiniai: „ir tebūna visiška tylą [et summam fiat silentium], kad nesigirdėtų niekieno šnabždesio ar balso – vien tik skaitančiojo“ (RB 38, 5). Tokiu metu galimi tik ženklai ar garsai, norint ko nors paprašyti paduoti prie stalo, bet ne žodžiai ir klausimai, nesusiję su skaitymu (plg. RB 38, 7–9). Tuo siekiama, kad vienuoliai neišsiblaškytų. Bet svarbiausia tylos vieta, kurioje laikomasi didžiosios tylos, yra bažnyčia arba oratorija (plg. RB 52, 2).

Taigi šv. Benediktas daugelyje erdvių griežtai įspėja laikytis tylos, o jeigu leidžiama kalbėti, tai turi būti laikomasi kalbėjimo higienos. Tylos erdvė paruošia kelią klausytis, o gerų ir piktų žodžių higiena, kurią reikia aptarti, padeda išlaikyti tylą, jos neišblaškyti, nes „pliurpimas – dykinėjimas, o dykinėjimas yra sielos priešas“.

2.2.2. Gerų ir piktų žodžių higiena monastiniame gyvenime

Pažymėtina, kad šv. Benediktas, nurodęs siekiamą kelią, neteigia, kad bendruomenėje negali būti verbalinio bendravimo, tačiau būtina šio bendravimo higiena. Bendravimas remiasi žodžiais, o žodžiai gali būti įvairūs. Todėl, turėdamas abato darbo patirties, jis nurodo, kad kalbančiojo kalba privalo būti kukli ir nuolanki, o mintys pateikiamos nusižeminus, protingai, su didele pagarba ir nuolankumu, rimtumu ir meile (plg. RB 7, 60; 53, 24; 3, 4; 6, 7; 31, 7; 65, 14; 61, 4; 20, 1; 52, 2; 66, 4; 68, 1; 7, 60; 42, 11; 47, 4; 22, 6–8; 43, 2; 64, 14; 53, 3; 66, 4; 61, 4). Kai griežtai nenurodyta tylėti⁶²², bendruomenės nariai gali kalbėti. Tačiau šis kalbėjimas privalo būti susijęs su išmintimi (plg. RB 7; 60–61; 19, 4; 21, 4; 27, 2–3; 31, 1–2; 53, 22; 64, 2; 66, 1). Žinoma, pirmiausiai išmintingai turi kalbėti abatas (plg. RB 27, 2; 64, 2), diakonai (21, 4), vienuolyno ūkvedys (31, 1), durininkas (66, 1), vyresnieji broliai (27, 2); išmintingai prabilti gali ir jaunesnieji. Išmintingą kalbėjimą šv. Benediktas priskiria netgi prie nusižeminimo pakopų (ir vienų iš paskutiniųjų). Iš dvylikos nusižeminimo pakopų dešimtoji ir vienuoliktoji yra skirtos kalbos reikalavimams, pabrėžiant, kad tik kvailuose juokuose vienuolis gali išaukštinti savo kalbą (plg. RB 7, 59), o išmintingoje kalboje, vartojant nedaug žodžių, – romumą ir nuolankumą (plg. RB 7, 61).⁶²³

Kiekvienam nusidėjėliui visada trūksta širdies pajautos, nes Dievo išmintis negali prasiskverbti pro užbarikaduotas duris. Toks asmuo yra teisiama taikant išminties standartus. Kai plepalai kenkia vargšams ir sergantiems kaimynams, vienintelis vaistas yra tylą laikyti. Ši tylą yra darymas gera vargšui ir palaiminimo gavimas (plg. *Pat* 14, 21). Kalba yra kūrybinga, tačiau turi ir griaujamąją galią, todėl tylą gali būti tinkamiausias sprendimo būdas. Žinoma, tylą

⁶²² Kada Reguloje nurodyta tylėti, galima paskaityti 2.2.1 skyrelyje *Tylos erdvė*.

⁶²³ Casey M., Tomlins D. *Introducing Benedict's Rule: A Program of Formation*. Germany: EOS. 2006. P. 80–81.

gali būti suprantama dvejopai (*Pat* 17, 27–28 ir *Pat* 26, 4–5). Visada kyla kalbos ir tylos dilema. Kartais, jeigu nieko negali pasakyti ir tyli, – tai kvailumas, o jeigu turi ką pasakyti ir tyli – išmintis. Nes kalbėti mažai – išmintis.⁶²⁴ „Buvimas šaltos dvasios (angl. *cool of spirit*) yra priešingas Egipto išminties raštuose apibūdintam užsidegusiam žmogui (angl. *heated man*)“⁶²⁵. Kadangi kvailys niekada negali kontroliuoti savo burnos (tai ir rodo jo kvailumą), tylėdamas toks žmogus ne tik taps kantrus ir ramus, bet tyla jam suteiks ir išganymą (plg. *Mok* 10, 12–14; *Sir* 20, 5–8; *Job* 13, 5). Aišku, ši tyla gali būti nevienareikšmė, nes parodo tiek išmintį, tiek kvailumą. Visada yra svarbus teisingas žodis ir teisingas laikas, tiksliau – tinkamas žodis ir tinkamas laikas (plg. *Sir* 20, 5–7). Viena vertus, kvailam žmogui nereikia leisti kalbėti, o išmintingasis turi mokytis (plg. *Pat* 26, 4–5) – apsidairyti, įvertinti situaciją ir nuo savęs ką nors pridėti.⁶²⁶ „Bet tyla turi daug tikslų.“⁶²⁷ Todėl vieni tą patį faktą ar reiškinį vertina teigiamai, o kiti – neigiamai, taigi, reikia pasverti visas aplinkybes ir situacijas. Žinoma, tai priklauso ir nuo žmogaus: vieniems tyla yra gerumo kitam pavyzdys, o kitam, priešingai, gali būti įžeidimas. Juk galima užsidengti burną ir po padarytos klaidos (plg. *Pat* 30, 32–33). Žinoma, tyla būtina kito paslaptims saugoti (plg. *Pat* 25, 9; 11, 3). Kita vertus, tyla užtikrina, kad nebus susidėta su piktais žmonėmis.⁶²⁸ „Mat tokia yra Dievo valia, kad geras darbas nutildytumėte neprotingus ir neišmanančius žmones“ (1 *Pt* 2, 15).

Tad išmintinga kalba – tyla. O norint perprasti pikto ir gerų žodžių higienos principą, reikia suvokti tai, ką rašo šv. Benediktas, – kad būtina susilaikyti net nuo išmintingų kalbų, vadinasi, būti išmintingiems. Tėvas Mozė, kalbėdamas apie plepalų žalą, pabrėžė, kad jie ne tik atitraukia nuo maldos, bet netgi užvaldo širdį. Todėl vienintelis vaistas to išvengti – laikytis tylos, kuri leidžia susivienyti su Dievu maldoje ir yra užslėptas Jo buvimas širdyje.⁶²⁹ Tėvas Mozė pažymėjo, kad „<...> Dievo karalystė nėra žodžiuose <...>“⁶³⁰. Vadinasi, vienuolis turi būti savo celėje, o „tyla – tai judanti celė, iš kurios maldos žmogus lengvai neišeis. Abatas Poimenas sako: „*Jeigu esi tyloje, kad ir kur būtum, rasi atilsį*“.⁶³¹

Šios gerų ir blogų žodžių higienos laikomasi dėl tam tikrų motyvų. Šv. Benediktas nurodo tris motyvus laikytis tylos. Pirmasis – išvengti nuodėmės (plg. RB 6, 4). Šiam motyvui pagrįsti naudojamosi Patarlių knygos išmintimi, kurioje rašoma: „kur daug kalbama, ten netrūksta kaltės <...>“ (*Pat* 10, 19); juk „liežuvio galioje mirtis ir gyvenimas“ (RB 6, 5).

⁶²⁴ *Murphy R. E.* Word Biblical Commentary: Proverbs. Vol. 22. Nashville, Dallas, Mexico City, Rio de Janeiro: Thomas Nelson since 1978. 1998. P. 82, 85, 132.

⁶²⁵ *Murphy R. E.* Ten pat. P. 132. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶²⁶ Ten pat. P. 132, 199.

⁶²⁷ Ten pat. P. 85. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶²⁸ Ten pat. P. 85.

⁶²⁹ *Forman M.* Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005. P. 82.

⁶³⁰ *Forman M.* Ten pat. P. 83. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶³¹ *Špidlik T.* Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas. Vilnius: Dialogo kultūros institutas. 2007. P. 212.

Vienuolis, visada stebimas Dievo, turi Jo bijoti ir išmintingai vartoti žodį, kuris turi galią (plg. RB 7, 12–13). „Vienas senolis sakydavo: *„Stenkitės gyventi tyliai, nesivaikykite tuščių minčių ir atidžiai mąstykite tiek melddamiesi, tiek dirbdami Dievo baimėje. Jei tai darysite, tai nebijosite piktujų dvasių antpuolių“* (LXV)⁶³². Abatas Pambonas Aleksandrijos vyskupui Teofilui, prašančiam pamokyti, pasakė: „Jei jo nepamokė mano tylėjimas, tai nėra jokios vilties, kad tai padarys mano žodžiai“ (AP Teofilus CXXX)⁶³³. Be to, „vienuolis neturi klausinėti, kaip elgiasi šis arba kaip gyvena anas. Tokie klausimai nutolina nuo maldos ir įvelia į plepalus bei apkalbas. Niekas neatstoja tylos.“ (CXXXI)⁶³⁴. Remdamasis dykumos tėvų ir motinų tradicija, šv. Benediktas nurodo: „O juokdarystes, tuščius bei juokinančius žodžius mes amžinam atribojimui pasmerkiame ir neleidžiame, kad mokinys tokioms kalboms pravertų burną“ (RB 6, 8).⁶³⁵

Antrasis motyvas laikytis tylos – dėl jos laikymosi rimtumo ir svarbos (plg. RB 6, 3), nes vienuolis ieško Dievo, tik Jo. Tylai, kaip svarbiam dalykui, išreikšti šv. Benedikto reguloje pateikiamas terminas *taciturnitatis gravitatem*. Šis terminas gali reikšti, kad tylą – rimtas reikalas ieškoti Dievo (plg. RB 6, 3). Be to, tylą – gėris, geras dalykas pats savaime, nes leidžia klausytis Dievo balso. Tad monasticizmo tėvas skatina vienuolį nešvaistyti kalbos dovanos nekaltoms kalboms, juo labiau piktiems žodžiams (plg. RB 6, 2–3), nes kalba, nederanti su širdimi, yra tuščia. O kad žodis taptų vidinės širdies išraiška, reikia daug gyvenimo metų laikytis asketinės disciplinos, – tai yra viso gyvenimo mokykla.

Trečiasis motyvas – klausymasis (plg. 6, 6), kuris yra pasiruošimo klausytis etapas, t. y. mokymasis suvaldyti liežuvį ir pirmiausiai išmokti klausytis kalbančio mokytojo: „mokytojui taigi dera kalbėti ir mokyti, o mokiniui – tylėti ir klausytis“ (RB 6, 6). Jeigu nemokėsi klausytis mokytojo, negalėsi išgirsti kalbančiojo ir suprasti savyje esančios nuodėmės. Todėl įsiklausyti į mokytoją pirmiausiai reiškia įsiklausyti į save. Klausytis mokytojo reiškia klausytis ir skaitomų skaitinių bei maldų (plg. RB 4, 55–56; 38, 5–9). Tad pasikartoja pirmasis motyvas laikytis tylos – siekiant išvengti nuodėmės. Šis ratas visada sukasi ir niekada nesustoja, kaip ir mokiniui nėra jokių ribų mokytis.⁶³⁶

Taigi, šv. Benediktas pateikia pasiruošimo klausytis etapas: tylos erdvę, liežuvio suvaldymą laikantis gerų ir piktu žodžių higienos, ir nurodo tris motyvus laikytis tylos (žr. 11 pav.). Bet dar lieka neatsakytas klausimas, kas yra klausymasis, kodėl jis toks svarbus.

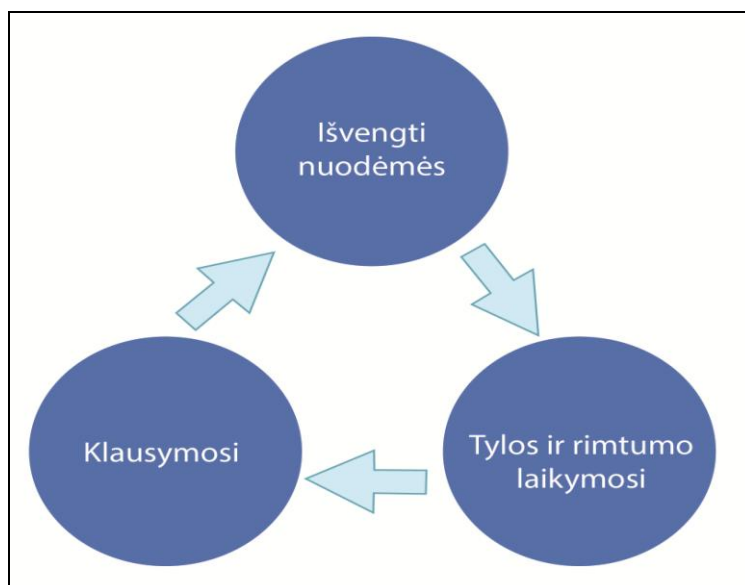
⁶³² Merton T. Dykumos išmintis: apoftegmos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2009. P. 54.

⁶³³ Merton T. Ten pat. P. 80.

⁶³⁴ Ten pat. P. 81.

⁶³⁵ „Rytietiškoji literatūra, ypač monastinė, beveik vienbalsiai pasmerkia juoko protrūkius, vaidinimus, pramogas ir netgi šypsena. Bazilijus rašo: „Kadangi Jėzus Kristus Evangelijoje pasmerkia tuos, kurie juokiasi, tikinčiojo gyvenime neturi būti laiko, skirto juokui <...>“. Špidlik T. Ten pat. P. 213.

⁶³⁶ Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule: A Program of Formation. Germany: EOS. 2006. P. 78–79.

11 pav. Trijų motyvų laikytis tylos apibendrinta schema

2.2.3. Klausymasis – gyvenimo kelias

Šv. Benediktas ragina klausytis. Kaip jau minėta, R. C. Cabotas ir R. Dicksas siūlo dvi klausymosi rūšis. Pirmoji – aktyvus klausymasis, kai klausomasi ir tyliai kalbama; tai būdinga ligonių sielovadai. Antrasis – pasyvus klausymasis, kai klausomasi viskuo ir visko. Klausytis visko – tai įsigilinti į žodžius, judesius, kūną, afektus, žvilgsnį ar prisilietimus. O klausytis viskuo – tai klausytis tuo, kuomet daroma: ausimis, akimis, širdimi, rankomis ir visu kūnu.⁶³⁷ Tai leidžia pažinti gelmę. Taigi, „<...> monastinė tyla yra daugiau <...> nei disciplinos mokymasis ar drausmė“⁶³⁸. Šios tylos tikslas kitoks – maldos gyvenimas ir kontempliacija.⁶³⁹ Tai yra visos sielovados židinys. Todėl klausymasis, apie kurį kalba Mokytojas (*Mok* 5, 2) ir apaštalas Paulius (*Gal* 6, 2), monastiniame gyvenime tampa dar svarbesnis. Net šv. Benediktas savo regulą pradeda žodžiu *obsculta* (Prol. 1), kuris reiškia „klausyti“.

Yra žinoma, kad nemažą dalį teksto šv. Benediktas perėmė iš Mokytojo regulos, tačiau Prologo pirmosios keturios eilutės yra parašytos paties šv. Benedikto.⁶⁴⁰ Taip jis autentiškai išskyrė klausymąsi, susijusį su Tyla. Toks klausymasis yra viso monastinio gyvenimo pradžia ir pabaiga. Jo dinamika ir sąsajos puikiai atskleistos Prologe.

⁶³⁷ Cedarleaf J. L. *Listening* / Gen. Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 654.

⁶³⁸ Casey M. *Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity*. Leominster: Graceving. 2001. P. 212. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶³⁹ Casey M. *Ten pat*. P. 212.

⁶⁴⁰ Kardong T. G. *Benedict's Rule: A Translation and Commentary*. Minnesota: The Liturgical Press. 1996. P. 27.

Šv. Benediktas pirmiausiai ragina klausyti Mokytojo, kad kiekvienas, kuris klausosi, būtų laisvas priimti pamokymus. Tačiau atidžiai klausytis galime tik nusizeminę, parodę nuolankumą. O nuolankumas, M. Casey'io teigimu, yra tiesa apie save patį, apie artimą ir apie Dievą. Tiesa apie save apima tokius dalykus: kad žmogus nėra Dievas; kad žmogus yra kūrinys; kad žmogus yra nusidėjėlis; kad žmogus yra sutvertas kaip žmogus.⁶⁴¹ Priimdamas šią tiesą, žmogus tampa nuolankus. Bet ne viskas įvyksta akimirksniu, todėl šv. Benediktas kalba apie kopėčias, kurių pakopos – tarsi nuolankumo ženklai. Jų RB 7 skyriuje šv. Benediktas išvardija dvylika.⁶⁴² Pirmasis žingsnis – „Viešpaties baimė“: nuoširdžiai, visomis jėgomis stengiamasi gyventi gerą gyvenimą. Antrasis – savo valios ir troškimų išsižadėjimas. Trečiasis – paklusimas vyresniajam Kristaus pavyzdžiu. Ketvirtasis – kantrybė ramiai pakeliant sunkumus. Penktasis – savęs atskleidimas. Šeštasis – pasitenkinimas mažiausiais dalykais. Septintasis – įsitikinimas savo menkumu. Aštuntasis žingsnis yra individualių ir dėmesį atkreipiančių manierų vengimas. Devintasis žingsnis – vengimas kalbėti. Dešimtas – vengimas juoktis. Vienuoliktasis – svari kalba. Galiausiai dvyliktasis žingsnis – visiškas nuolankumas viskam, kas sakoma ar daroma. Pakopų viršūnėje yra tikslas – tobula Meilė.

Šie nuolankumo kopėčių laipteliai nėra atskirti vienas nuo kito. E. Latteur paaiškina, kokią reikšmę tyla turi nuolankumui ir kaip šios pakopos siejasi. Ant pirmosios pakopos tarsi atsimerkiama Dievo buvimui, jo darbams ir meilei, jo Sandoros pažadams ir įsakymams. Antroji pakopa atsiranda iš pirmosios: mylėti tiesoje, teikti pirmenybę Dievui. Tai veda prie trečiosios pakopos – būti klusniam, kaip Kristus savo Tėvui. Ketvirtoji pakopa yra pripažinti, kad esame silpni, vargingi, trūkumų turintys žmonės. Šv. Benediktas saugo nuo maištavimo ir skundų, primindamas Šventojo Rašto žodžius ir Jėzaus bei apaštalo Pauliaus pavyzdį. Ant ketvirtosios pakopos pakenčiami išoriniai sunkumai, o ant penktosios pajuntamas dvasinis vargingumas, nuodėmingumas. Tačiau, pamačius savyje blogį, nesugniūžtama. Dievo meilė leidžia jį pamatyti bei išpažinti ir nepalieka neviltyje, nes Viešpats maloningas ir atlaidus. Šeštoji pakopa – mokėti džiaugtis viskuo, kas gaunama, net pažeminimais. Šiuo atveju galima su apaštalu Pauliumi sakyti: „Džiaugiuosi tad silpnumu, paniekinimais, sunkumais, persekiojimais ir priespauda dėl Kristaus, nes, būdamas silpnas, esu galingas“ (2 Kor 12, 10). Tai reiškia, kad leidžiama Dievui mumyse veikti. Ties septintąja pakopa pripažįstama Dievo malonė ir gailestingumas. Šeštoji ir septintoji pakopos siejasi tuo, kad žmogus suvokia savo menkumą ir Dievo maloningumą. Aštuntoji pakopa – žmogaus gyvenimas yra paslėptas bendruomenėje, vykdamas paprastus Regulos nurodymus, vyresniųjų paliepimus. Kadangi nuolat bendraujama su Kristumi,

⁶⁴¹ Casey M. Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity. Leominster: Graceving, 2001. P. 29–42.

⁶⁴² Simon C. G. A. Commentary for Benedictine Oblates on the Rule of St. Benedict. Collegeville: St. John's Abbey Press, 1950. P. 149.

laikomasi tylos ir mažai kalbama (devintoji pakopa), nepasineriama į nereikalingus juokavimus (dešimtoji pakopa). Tačiau dėl to nemažėja džiaugsmo, kuris liudijamas ties vienuoliktąja pakopa. Kai, reikalaujant meilei ar klusnumui, prabylama, žodžiai parodo viduje turimą malonę, malonų džiaugsmo spindesį ir vidinę pilnatvę. Dvyliktoji pakopa atskleidžia žmogaus išorinio ir vidinio gyvenimo vienumą ir siekį tapti nuolankiam ir romiam kaip Kristus.⁶⁴³ Taigi, viena iš priemonių nuolankumui išgyventi yra tyla ir klausymasis. „Benediktas vienuoliškojo tylėjimo meną užkėlė labai aukštai, ant priešpaskutinės nusižeminimo kopėčių pakopos. Jis žinojo, kaip sunku laikytis šio reikalavimo“⁶⁴⁴. Šį meną jis sieja ir su klusnumu, kuris yra sunkus darbas, kaip ir sekimas Jėzumi. Be to, klusnumas yra viena iš nusižeminimo pakopų (RB⁶⁴⁵ 5). Apaštalo Luko žodžiais tariant, klusnumas vyresniesiems yra klusnumas Dievui: „Kas jūsų klauso, manęs klauso. Kas jus niekina, mane niekina, o kas niekina mane, niekina tą, kuris yra mane siuntęs“ (Lk 10, 16). Kad vienuolis išgirstų, pasak šv. Benedikto, turi palenkti savo širdies ausį, nes psalmininkas gieda: „išgirdęs ausimis man pakluso“ (Ps 119, 44). Čia išryškinamas dvejopas klusnumas: vidinis – Dievui ir išorinis – vyresniajam, ir šios klusnumo rūšys turi eiti kartu, kad būtų apsiginkluota tikraisiais klusnumo ginklais (plg. RB 5). Taip klausymasis tampa ginklu; jis naudojamas ir piktajam nugalėti (plg. Tes 5, 8; 1 Tim 1, 18). Klausymasis padeda išsižadėti savo valios ir priimti Dievo valią (Prol. 3). Toks darbas su savimi yra dvasinis ėjimas į priekį (RM⁶⁴⁶ 5–7). Tai – malda, per kurią įžengiama į Tylą. Bet tai nėra nieko nedarymas. Šv. Benediktas ragina: „Hora est iam nos de somino surgere“⁶⁴⁷ (Prol. 8); tai reiškia pabusti iš miego. Tai – šaukimas atsiversti, t. y. pakeisti savo gyvenimo kryptį. Jei vienuolis keičiasi, keičia ir viską aplink save. Juk norint tapti teisiam prieš Dievą, reikia „panardinti“ save bendruomenės gyvenime.⁶⁴⁸

Tik aptarus pagrindinę priemonę tylai pasiekti – klausymąsi (šv. Benediktas klausymosi neatsieja nuo klusnumo ir nusižeminimo), galima trumpai aptarti klausymosi vaisius: pirmasis yra dialogas, antrasis – atsivertimas ir atsinaujinimas, trečiasis – sekimas Jėzumi.

2.2.3.1. Dialogas: Dievo kvietimas ir žmogaus atsakymas

Tyla atkemša ausis ir leidžia išgirsti bei atpažinti kviečiantį ir kalbantį balsą širdyje. Šis balsas yra Dievo kvietimas susitikti su Juo kaip Asmenu. Ši užduotis, kuri paskatina tyloje

⁶⁴³ *Latteur E.* The Twelve Degrees of Humility in St. Benedict's Rule: Still Timely? // *The American Benedictine Review*. USA. 1989. 40 (1 – March). P. 36–51.

⁶⁴⁴ *Seewald P.* Vienuolių gyvenimo mokykla. Vilnius: Katalikų pasaulis. P. 56.

⁶⁴⁵ *Regula Benedicti* (RB) – šventojo Benedikto regula. Sine loco. Sine anno. 1. 13.

⁶⁴⁶ *Regula Magistri* (RM) – Mokytojo regula. Ja rėmėsi (daug citavo, o dažnai tik koregavo) šv. Benediktas, rašydamas savo regulą.

⁶⁴⁷ „Metas jau mums pabusti iš miego“ (Prol. 8).

⁶⁴⁸ *Steward C.* Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 54.

atpažinti švelnų Dievo balsą (1 Jn 4,1), be galo sudėtinga žmogui, kuris bijo atsiverti ir išdrįsti atsiliepti į Dievo kvietimą.⁶⁴⁹ Pirmiausiai šis atpažinimas yra svarbus tuo, kad tik dėl Jo asmuo gali atsiverti dialogui su kitu asmeniu. Antrasis pabrėžtinas dalykas yra baimė atsiliepti, nes šis atliepas pareikalaus ką nors keisti. Todėl šį kvietimą bendrauti žmogus pažymi ženklu *stop*. Tai – svarstymas, kuris gali tęstis ilgus metus, bet Dievas kantriai laukia. Žingsniai, kuriuos reikėtų žengti atsiliepiant į Dievo kvietimą, nėra tokie sudėtingi, kaip žmogui atrodo, bet jie sudėtingi trokštančiam pasiekti Gelmę. Nė vienas susitikimas su Dievu nėra paprastas. Tai – Slėpinys. Bendravimas – buvimo vienas kitame Slėpinys, kuris laipsniškai atsiskleidžia pačiam asmeniui gyvenant Tyloje. Todėl pats svarbiausias dalykas, kuris apsisprendžiant daromas kiekvieną dieną, yraėjimas į tylą susitikti su Tyla. Tyla kviečia tylą. Dievas-Tyla kviečia širdyje tylintį asmenį. Jei jis netylės, negalės išgirsti balso. Žinoma, būnant tyloje pirmiausiai vyksta dialogas su savimi, ir šio vidinio dialogo reikia klausytis. Kiekvieno asmens Aš (*ego*) gelmė nėra tokia neišmatuojama, jei jis priima save skausmingai ir radikaliai. Tai reiškia priimti save kaip nusidėjėlį, kuris trokšta taisyti ir radikaliai supranta, kas jis yra. Šio supratimo esmė – kad centras yra ne *ego*, o Kitas. Kito – Dievo gelmė yra neišsenkanti. Dievas per tylą atveria šią gelmę, kviečia į meilės dialogą, palikti tai, kas esi ir kur esi, ir sekti. Bet tai vyksta žingsnis po žingsnio. Reikia palikti savo *ego*, kad centru taptų Dievas.⁶⁵⁰ Toks dialogas paskatino augti Bažnyčios trokštamą bendrystės dvasingumą. Jonas Paulius II įvardijo, kad „*Bendrystės dvasingumas pirmiausia reiškia širdies žvilgsnį į mummyse gyvenantį Trejybės slėpinį, kurio šviesą turėtume įžiūrėti ir mus supančių brolių bei seserų veiduose*“ <...>, taip pat reiškia gebėjimą jausti gilią mistinio Kūno vienybę ir traktuoti savo tikėjimo brolių kaip „*dalį savęs*“.⁶⁵¹ Bendrystės dvasingumas – tai tapimas meilės liudytojais pasaulyje. Tačiau, kad tai įvyktų, reikia atsiversti, nuolat atsinaujinti.

2.2.3.2. Atsivertimas ir atsinaujinimas

„Origenui protingo kūrinio organinis augimas remiasi paveikslu perėjimo į panašumą dinamika“⁶⁵². Kiekvienas yra sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą. Paveikslą mes iš karto matome, pasižiūrėję į veidrodį, tačiau panašumas – tai dieviškojo charakterio perėmimas. „Skelbti Viešpaties mirtį, „kol jis ateis“ (1 Kor 11, 26), Eucharistijos dalyviams reiškia pareigą

⁶⁴⁹ Mitchell K. R. Silence / Gen. Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 1173

⁶⁵⁰ Hall J. Silence, Solitude, Simplicity: A Hermit's Love Affair with a Noisy, Crowded, and Complicated World. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2007. P. 76–78.

⁶⁵¹ Pašvęstojo gyvenimo institutų ir apaštališkojo gyvenimo draugijų kongregacija. Iš naujo pradėti nuo Kristaus: atnaujinti įsipareigojimą pašvęstajam gyvenimui trečiajame tūkstantmetyje. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2002. 29.

⁶⁵² Špidlik T. Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas. Vilnius: Dialogo kultūros institutas. 2007. P. 75.

keisti gyvenimą, kad jis tam tikru būdu pasidarytų visiškai „eucharistinis“. Būtent šį perkeistosios egzistencijos vaisių ir pareigą pertvarkyti pasaulį pagal Evangeliją kelia aikštėn eschatologinis Eucharistijos šventimo ir viso krikščioniškojo gyvenimo matmuo: „Ateik, Viešpatie Jėzau!“ (Apr 22, 20).⁶⁵³ Pirmiausiai, kad taip atsitiktų, reikia atsiversti, t. y. atsisukti į Jėzų, nusigręžti nuo nuodėmių. Tai yra procesas. „Tuo tarpu Bazilijus, kalbėdamas apie atsivertimą iš nuodėmių, reikalauja skubaus pasikeitimo“⁶⁵⁴. Tačiau atsivertimas yra nuolatinis, kiekvienos dienos darbas. Egzistuoja pagunda pasitenkinti esama situacija ir daugiau nekopti į kalną, laiptais pas Dievą arba bandoma keliauti tolyn, pasitelkiant tik žinias. Tačiau atsivertimas ir atsinaujinimas yra praktinis dalykas. Tai žinant, reikia įgyvendinti, neužmirštant to, kas jau buvo pradėta daryti. Kas pradėta – tęsti, kas suprasta – įgyvendinti. Tai – reikalavimas nuolat atnaujinti dvasinį gyvenimą.⁶⁵⁵

Be to, atsinaujinama garbinant Dievą, Jam visiškai atsiduodant, „<...> kai žmogus nutyla, kai Dievui skiriamas jo žodis tėra tik nebylumo prielaida, kai žmogus nenusakomos paslapties didybės akivaizdoje prisidengia veidą, kai žmogus žino, kad, nepaisant visos mūsų dienų regimybės, žmogus su Dievu negali bylinėtis“⁶⁵⁶. Asmuo, keliaudamas atsivertimo ir atsinaujinimo keliu, turėtų sekti tylųjį Jėzų. Tačiau ką dar reiškia atsinaujinti? Šv. Jonas Paulius II išskirtiniame kvietime benediktinams rašė, kad reikia „atnaujinti ir pagilinti benediktinų charizmą“⁶⁵⁷. Toks atsinaujinimas leidžia kiekvienam institutui būti „žemės druska“ (plg. Mt 5, 13) ir išlaikyti savitumą. Bet to neįmanoma padaryti nepažįstant kitų, – reikia pažinti ne tik savo instituto „daržą“, bet ir šiandienos problemas, žmones (plg. PC 2)⁶⁵⁸. Žinoma, toks atsinaujinimas, kuriam esame kviečiami, negalimas be dovanų. Ką reiškia teiginys **naudojant turimas dovanas**? Tai – meldžiantis dirbti, kad būtum ir dalyvautum Bažnyčios gyvenime, nepaskęstant veikloje, bet kiekvieną dieną atsinaujinant dvasiškai, neužmirštant jungtis su Dievu per sekimą Kristumi ir vykdant evangelinius patarimus (plg. PC 2). Vadinasi, Bažnyčia ragina ir palaiko žmogišką ir sveiką požiūrį į asmens gėrį, t. y. skatina naudoti turimas dovanas pagal paskirtį ir išreikšti jas įvairiose veiklose. Bažnyčia, sekdamą Kristų, atsiliepia į Jo idėją ir siūlymą neužkasti talentų, bet paleisti juos apyvarton, kad grįžęs šeimininkas tartų: „Gerai, stropusis tarne! Kadangi pasirodei patikimas mažuose dalykuose“, tau bus patikėta didesnių (plg. Lk 19, 12–27). Taigi, kad pašvęstasis gyvenimas tikrai atneštų vaisių ir dovanos būtų paleistos apyvarton, reikia suderinti gyvenimo, maldos ir veikimo būdus, kad jie atitiktų

⁶⁵³ Popiežius Jonas Paulius II. *Ecclesia de Eucharistia*: enciklika apie Eucharistijos santykį su Bažnyčia. Katalikų interneto tarnyba. 2004. 20.

⁶⁵⁴ Špidlik T. Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas. Vilnius: Dialogo kultūros institutas. 2007. P. 75.

⁶⁵⁵ Špidlik T. Ten pat. P. 78–79.

⁶⁵⁶ Rahner K. Dievo potyris šiandien. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. P. 41.

⁶⁵⁷ Jono Pauliaus II laiškas Subiako abatijos 1500 metų jubiliejaus proga, 1999 m. liepos 7 d. KSBVA. 1.

⁶⁵⁸ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujino *Perfectae Caritatis* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 2.

„šiandienę vienuolių kūno bei dvasios būseną“ (PC 3). „Todėl tebūnie deramai peržiūrėtos konstitucijos, vadovai, nurodymų, maldų, apeigų ir kitos šios rūšies knygos ir, panaikinus atgyvenusius nuostatus, tebūnie priderintos prie šio Šventojo Susirinkimo dokumentų.“ (PC 3). Pabrėžtina, kad atgyvenusių nuostatų panaikinimas nereiškia, kad panaikinamos su bendruomenės tapatybe susijusios nuostatos. Greičiau – panaikinama tai, kas buvo primesta ir šiandien nebetinka, kas trukdo dvasiškai atsinaujinti ir išskleisti pačią vienuolino charizmą, netampant kieno nors dublikatu. Žinoma, šie tapatybės klausimai keliami tiek vienvėje, tiek vienuoliškoje šeimoje, kai ieškoma Dievo valios ir asmens (ar bendruomenės) valios darnos bei atsakymo į klausimą, kaip autentiškai sekti Kristumi.

2.2.3.3. Sekimas Jėzumi

Vienuolinį gyvenimą apibūdinantis teiginys – **vienvėje ar vienuoliškose šeimose sekti Kristų** – yra esminis ir kulminacinis. Galima išskirti esminius vienuoliškojo gyvenimo bendruosius elementus. Pirmasis – gyventi dėl Dievo ir Dievui. Antrasis – tarnauti Bažnyčiai. Šie du esminiai vienuoliškojo gyvenimo elementai galimi tik vienvėje (gyvenant atsiskyrėlišką, bet Dievui pašvęstą gyvenimą) ar vienuoliškosiame šeimoje. Šis „tarnavimas Dievui privalo skatinti ir padėti jiems ugdytis dorybes, ypač nuolankumą ir klusnumą, tvirtumą ir skautumą, padarančias juos Kristaus savęs apiplėšimo (plg. *Fil 2, 7–8*) ir kartu jo gyvenimo Dvasioje (plg. *Rom 8, 1–13*) dalyviais.“ (PC 5). Trečiasis elementas, kuris yra ir pirmųjų dviejų elementų sąlyga, – **sekimas Kristumi**. Vienintelis vienuolio rūpestis – klausytis ir rūpintis Dievo reikalais, viską palikti ir sekti Jėzui. Sujungti kontempliaciją ir apaštalavimą – tai kontempliuoti Jėzų kitoje Meilėje, atsiliepiant plėsti Dievo karalystę čia, žemėje (plg. PC 5). Tačiau dažnai užmirštama, kad centras ir pagrindas – Meilė: „iš to visi *pažins*, kad *esate mano mokiniai*, jei *mylėsite vieni kitus*“ (*Jn 13, 35*). Dėl Jos trūkumo šiandien Europos vienuolynai patiria krizę. Egzistuoja nuostatos, dienotvarkė, viskas atliekama pagal grafiką, tačiau nėra Dvasios, Ugnies. O Bažnyčia ir kalba apie tokias nuostatas, kurios yra atgyvenusios; tad reikia naujų vėjų, naujosios evangelizacijos⁶⁵⁹ – pirmiausiai tiems, kurie turėtų degti ir nešti Evangeliją

⁶⁵⁹ „Ypač krikščioniškų kraštų Bažnyčioms reikia šuolio, kad atitiktų dabartinės situacijos poreikius, o šiam šuoliui reikia atnaujintos misijų dvasios. „Naujoji evangelizacija“ nereiškia vienos formulės visoms situacijoms. Tai kur kas daugiau: išvysti stiprią viziją ir ja grindžiamą sielovadinę veiklą, gerbiant skirtingas tradicijas, senų krikščioniškųjų kraštų Bažnyčių savitumą. „Naujoji evangelizacija“ nepasieks tikslo, jei liks abstrakti formulė. Priešingai, ji turi turėti veiksmingą teologinį ir sielovadinį turinį. Šiame darbe, pasak arkivyskupo Fisichella, reikės patikrinti daugybę iniciatyvų, kurių ėmėsi pavieniai vyskupai, pavienės Bažnyčios ar vyskupų konferencijos.“ (Iš 2010 m. spalio 13 dienos *I'Osservatore Romano*). *Brilius K. K.* Pašvęstojo gyvenimo kongrese sakytas pranešimas tema *Pašvęstasis gyvenimas Lietuvoje: istorija, dabartis ir perspektyvos*. 2010 11 06. Prieiga per internetą: <http://www.vitaconsecrata.lt/kun-kazimiero-briliaus-mic-konferencija-pasvestojo-gyvenimo-kongrese>.

kitiems. Reikia atsinaujinti, o ne persteigti⁶⁶⁰, norint paslėpti trūkumus. Reikalinga teikti pirmenybę dvasiniam gyvenimui. Arkivyskupas Rodriguezas Carballo šią priežastį paminėjo pirmąją: „dvasinio gyvenimo nebuvimą, asmeninės, bendruomeninės, sakramentinės maldos trūkumą, susitelkimą vien į apaštalavimą, kol dvasinio gyvenimo trūkumas galiausiai tampa tikėjimo ir vienuolinio gyvenimo krize. Tada ir patys įžadai nebetenka prasmės ir išėjimas iš pašvęstojo gyvenimo pradeda atrodyti logiškas ir normalus sprendimas. Dažnai prieš išėjimą yra padaroma sunkių nusižengimų įžadų atžvilgiu.“⁶⁶¹ Taip nebelieka santykio su Šaltiniu, iš kurio ir kyla Meilė. Kai asmuo yra persunktas, prisigėręs Meilės kaip kempinės, tuomet nuo jo „varva“ ir ant kitų. Bet jei jis išdžiūvęs ir siekia iš savęs išspausti tai, ką norėtų dovanoti, visa tai tuščia, tik „<...> žvangantis varis ir skambantys cimbolai“ (1 Kor 13, 1). Dėl šios priežasties popiežius Pranciškus ragino: „turime įveikti dvasinį supasaulėjimą tam, kad būtume arti paprastų ir ypač atstumtų žmonių. Mums reikia tvirtų bendruomenių, išgyvenančių meilę konkrečiais būdais!“⁶⁶². Tai galima pasiekti tik teikiant pirmenybę dvasiniam gyvenimui, ieškant to, kurį myli širdis (plg. Gg 3, 1–2). Juk Meilė – pats aukščiausias įsakymas: meilė Dievui ir meilė artimui. Tai padeda vykdyti evangelinius patarimus. Ta meilė kyla maldoje ir iš maldos santykio su Meilės Šaltiniu. Žinoma, pirmasis Šaltinis – gyvasis Žodis, po to tiesioginis šio Žodžio priėmimas – Eucharistija, kuri ir yra bendruomenės gyvenimo pagrindas⁶⁶³ (plg. PC 6). Tik taip bus galima tarti kartu su šv. Bonaventūra: „*Ecclesia enim mutuo se diligens est*“ – Bažnyčia iš tikrųjų yra tarpusavio meilė⁶⁶⁴.

Vis dėlto – ką reiškia sekti Kristų? **Tai – būti gyva Evangelija.** „Pašvęstieji asmenys pašaukti tęsti Jėzaus pašaukimą ir, kaip ir Jis, prisiima pasaulio kančią bei nuodėmę ir atbaigia tai meile“⁶⁶⁵. Jėzus artimai bendravo su Tėvu, derino išorinę kalbą ir tylą. Tą patį turėtų daryti ir tie, kurie pašaukti būti „žmogiškumo ekspertai“⁶⁶⁶. Įgyvendinti šį pašaukimą įmanoma tik naudojant svarbiausią bendravimo komponentą – Tylą, kurios esmė yra Dievo žodžio

⁶⁶⁰ Juk „šiandien jau poreikiu tapo net ne vienuolijų atnaujinimas, o kartais tiesiog jų persteigimas“, – pareiškia G. Abruokas savo veikalė „Auto of Chaos: refunding religious congregations“ (Niujorkas 1989).“ *Brilius K. K. Ten pat.*

⁶⁶¹ *Carballo J. R.* Kodėl pašaukimai tokie trapūs? 2013 11 08. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2013/11/07/jose_rodriguez_carballo_kod%C4%97l_pa%C5%A1aukimai_tokie_tra_p%C5%ABs/lit-744574.

⁶⁶² Popiežiaus pastoracinis paraginimas Bažnyčiai: Jau daug atliekame, galbūt esame pašaukti daryti dar daugiau! 2013 09 11. Šis tekstas paimtas iš Vatikano radijo puslapio. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2013/09/11/popie%C5%BEiaus_pastoracinis_paraginimas_ba%C5%BEny%C4%8D_iai_jau_daug_atliekame/lit-727614.

⁶⁶³ *Ceplė L.* Eucharistija – vienuolinio gyvenimo pagrindas šiuolaikiniame Bažnyčios mokyje. Baigiamasis bakalauro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2000.

⁶⁶⁴ *Ciardi F.* Trijų įsakymų palyginimas. Istorinis kelias link „bendrytės dvasingumo“. *Pokalbiai apie Pradžios knygą*. I, 4 // Šv. Bonaventūra. *Visi raštai*. VI/1. Città Nuova. Roma. 1994. P. 50. Prieiga per internetą: <http://www.vitaconsecrata.lt/triju-isakymu-palyginimas>.

⁶⁶⁵ *Pašvęstojo gyvenimo institutų ir apaštališkojo gyvenimo draugijų kongregacija.* Iš naujo pradėti nuo Kristaus: atnaujinti įsipareigojimą pašvęstajam gyvenimui trečiajame tūkstantmetyje. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2002. 27.

⁶⁶⁶ *Ciardi F.* Sekti Jėzų: atsiliepimas į pašaukimą. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2005. P. 51.

klausymasis. Juk „<...> tyla yra susijusi su klausymusi; tyla suprantama kalbiniame bendravimo (ryšio) kontekste; tyla yra Dievo ir žmogaus dialogo ypatumas“⁶⁶⁷. Todėl reikia nuolatos prisiminti Dievą ir žinoti, kad į kontempliaciją paniręs žmogus perkeičiamas į Tą, kuri kontempliuoja.⁶⁶⁸

Taigi, apžvelgus klausymosi vaisius galima daryti išvadą, kad tyla ir bendravimas negalimi be klausymosi, o klausymasis prarastų savo vertę be Tylos ir bendravimo. Tik darniai funkcionuojant šiems trimis elementams asmuo gali pažinti Gelmę, suprasti ir išgyventi Tylą bei **pats tapti gyvuoju Dievo žodžiu – gyvąja Evangelija**. Žinoma, tai būtų betikslis siekinys, jei nebūtų dalijamasi tuo su kitu, šalia esančiu žmogumi. Tam reikalinga pastoracija. Bet kyla klausimų: kokių būdu? Kas yra tyla pastoracijoje ir *Tylos pastoracija*? Ar *Tylos pastoracija* nepaprastai pastoracijos galimybių ir nepadarą jos vaisingesnės?

2.3. Tyla pastoracijoje ir *Tylos pastoracija*

„Tyla pastoracijoje“ ir „Tylos pastoracija“ yra visiškai skirtingi terminai. Jie abu išplaukia iš hermeneutinio-bendravimo modelio (HCM) kaip pastoracinio modelio, kuriame išryškėjo trys nauji kontekstai. Vienas iš jų ir yra *Tylos pastoracijos* kontekstas. Šiame naujajame kontekste yra du labai svarbūs komponentai: tyla pastoracijoje ir *Tylos pastoracija*. Jie nelygiaverčiai, nes *Tylos pastoracija* apima tylą pastoracijoje, paruošiančią jai dirvą, – juk tyla yra klausymosi pradžia.

„Tyla pastoracijoje“ yra terminas, nusakantis tylos reikalingumą bet kokioje sielovadoje – pradedant išorinės tylos mokymu ir baigiant vidinės tylos perteikimu. Liudyti tai, kas yra viduje, žinoma, reikia suprantant savo vidų, nes tik iš vidaus išeina blogi ir geri dalykai. Dėl to tyla niekuomet nėra savitikslė, ir jos mokytis pradedama pasirenkant tinkamą kontekstą, pvz., tylos aplinką. Žinoma, pati tyla turi savą kontekstą ir kyla iš konteksto.⁶⁶⁹ Būdamas tylos kontekste, asmuo gali patirti komfortą arba diskomfortą. Tokią patirtį galima apibūdinti kaip *komforto skalę*. Todėl pati tyla turi šią „*komforto skalę*, t. y. nuo gilaus komforto iki didelio, ekstremalaus diskomforto“⁶⁷⁰. Šią skalę asmuo dar labiau patiria susidurdamas su *Tylos pastoracija* ir jos kontekstu.

Tylos pastoracija yra itin gili: tai reiškia būti esamoje Tyloje, pripildytoje Dievo malonės. Šis buvimas, t. y. kontempliacija, ir yra žmogaus atsakas į kvietimą atsinaujinti bei tai

⁶⁶⁷ Casey M., Tomlins D. *Introducing Benedict's Rule: A Program of Formation*. Germany: EOS. 2006. P. 81. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶⁶⁸ Špidlik T. *Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas. 2007. P. 326–327.

⁶⁶⁹ Mitchell K. R. *Silence / Gen. Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling*. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 1172.

⁶⁷⁰ Mitchell K. R. *Ten pat*. P. 1172. Iš anglų k. vertė A. V.

daryti nuolat. Tai – krikščioniškojo gyvenimo priminimas: Dievas rodo kelią, kad žmogus juo eitų, vedamas Evangelijos. Ši ėjimo dinamika išryškinama tiek vidinėje kelionėje, tiek bendruomeniniame gyvenime, t. y. išorinėje kelionėje (plg. Prol. 21). Šv. Benediktas čia atsiskleidžia kaip mistikas, kuris išryškina Dievo balso klausymosi reikšmingumą. Ši, iš pirmo žvilgsnio tyli, vidinė sielovada, pavadinta *Tylos pastoracija*, po jo mirties tampa evangelizacine ir misijine.

Taigi, ši transcendentinė realija, apie kurią kalba šv. Benediktas, yra „<...> tylos dabarties dimensija <...>“⁶⁷¹, kuri vyksta be išankstinės nuostatos ir suformuotos savimonės.⁶⁷² Tai – nuolatinis buvimas Tyloje, nuo kurios turėtų prasidėti evangelizacija, didžioji misija. Nusizeminimas, klusnumas, atvirumas Dievui yra įrankiai, leidžiantys išmokti klausymosi meno ir išgyventi ėjimo dinamiką, t. y. kiekvieną dieną nuolat atsiversti. Ši nuolatinio atsivertimo kelionė, kuri prasideda Tyloje, ir yra vienas iš trijų benediktiniškų įžadų – *conversatio morum*. Žinoma, iš širdies tylos kyla troškimas tarnauti Tyloje. Todėl svarbus anksčiau aptartos tarnystės ir sielovados, vykdomos Tyloje, pobūdis, nors pagrindas ir esmė lieka *Tylos pastoracija*, o tarnystės tikslas – įgyvendinti šią pastoraciją.

Pabrėžtina, kad tyla pastoracijoje yra liudijimo apie kontempliaciją aspektas: kitų mokymas ir palydėjimas prie krikščioniškojo gyvenimo šaltinio (versmės) ir viršūnės – *fons et culmen*. Per tylą pastoracijoje pats žmogus deda pastangas pasitraukti iš triukšmo, tiek išorinio, tiek vidinio, į Tylą. O *Tylos pastoracija* – tai tyli vidinė sielovada, kuri duoda matomų vaisių ir yra pastebima kituose. Ją būtų galima apibrėžti ir kitaip, nes *Tylos pastoracijoje* Dievas atlieka pagrindinį vaidmenį: ji yra imanentinės Trejybės atsiskleidimas ekonominėje Trejybėje. Be to, *Tylos pastoracija* – tikras buvimas kontempliacijoje, kurios metu Dievas moko patį asmenį (mus). Ji tampa visos mūsų veiklos šaltiniu ir motyvu. Prisimintina, kad šiame (*Tylos pastoracijos*) kontekste asmuo yra galutinai pažintas ir pažįsta, nes tai – gydanti Tyla. Dėl to galima vaisingai atsiverti dialogui su kitu. Taigi, Tyla – pagrindinis komunikavimo elementas, o *Tylos pastoracija* – pagrindinis kontekstas, kuris apima pastoracinį HCM. Aišku, iš pastoracinio HCM šis kontekstas ir kyla. Todėl labai svarbu trumpai paanalizuoti šios *Tylos pastoracijos* pagrindinius komponentus (tiksliau – ypatybes ar savybes), t. y. Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūrą, įkūnytą Tylą ir tylintį Dievą.

⁶⁷¹ Lartey E. Y. In *Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling*. London: Kingsley. 2003. P. 61. Iš anglų k. vertė A. V.

⁶⁷² Lartey E. Y. Ten pat. P. 61.

2.3.1. Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūra

Tylos kalba yra iškalbingesnė už pačią kalbą, nes ji persmelkia visą asmenį: paliečia ne tik protą, bet ir tai, kas yra už jo ribų, kas protui nesuvokiama ir neišmatuojama. Ši Tylos kalbos gelmė neišmatuojama kaip jūra ir net neturi dugno. Todėl asmuo, nerdamas į dialogo gelmę, nežino, ko tikėtis. Kadangi tai nenusakoma, asmuo dažniausiai galėtų įvardyti tik menkus fragmentus. Todėl kūno kalbos tyla kartais yra iškalbingesnė už žodžius; šiuo atveju taip ir atsitinka. Jei asmuo tampa atspindžiu To, kurį kontempliciuoja, tai jame skleidžiasi ir buvimas ekonominėje Trejybėje.

Galima teigti, kad kūno kalba tampa Tylos kalbos veidrodžiu ir per tai ramybė pereina kitiems. Kadangi persmelkiamas visas asmuo, kūnas tampa iškalbingesnis už protą. Taip žmogaus širdyje įsikūnija Tyla.

2.3.2. Įkūnyta Tyla (Žodis)

Asmens širdis yra įkūnyto Žodžio namai. Taigi visas asmuo tampa įkūnyta Tyla. Visas asmuo – Žodis kitam. Tai yra bendravimo pagrindas ir šaltinis.

Jėzus, tikroji įkūnyta Tyla ir išsipildęs Tėvo Žodis, tapęs Kūnu, yra apreikštas žmonijai suprantama kalba. Ši kalba ir buvo kūno kalba. Todėl Jėzus, pasilikęs Švenčiausiajame Sakramente per Eucharistijos dovaną, realiu Kūno pavidalu ateina į žmogaus širdį. Kas valgo šią dovaną, nemirs, – šis pažadas kiekvienam yra duotas kaip atnaujinto gyvenimo dovana, kaip nauja gyvenimo kokybė. Jis – Kūnas, duona ir vynas, konsekruoti šv. Mišių metu, ateina pas Jį priimančią asmenį (tai svarbiausia sąlyga – priimti) ir perkeičia. Taip asmuo, jau esantis Jėzaus Kūnas, pats tampa tuo, kuris perkeičia – ne nuolat atliekamu veiksmu, bet pirmiausiai todėl, kad pats jau yra perkeistas. Žinoma, išorinės pastoracijos vykdymas yra subrandinto perkeitimo vaisius, išlaukta akimirka, kai pats asmuo su apaštalu Pauliumi gali tarti: „aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus“ (*Gal 2, 20*). Tai – dalijantis tapimas gyva Eucharistija, įkūnyta Tyla, kuri yra Žodis.

Kadangi pats Įkūnytas Žodis – Tyla, kyla klausimas: ar Dievas yra tylintis?

2.3.3. Tylintis Dievas

Kai Dievas tyli, tuomet tikėjimas būna tikras, ir tuomet Dievas nenustoja siųsti malonių, nors asmuo to ir nejaučia. Kai Dievas ima kalbėti, prasideda gyvenimas, Jis kuria

Tyloje pasaulį, tačiau pati Tyla – kalba. Todėl tylintis Dievas yra iškalbingesnis negu tūkstančiai rėkiančių maklerių.

Žinoma, kiekvienas asmuo norėtų, kad Dievas atsakytų jam suprantama kalba: „taip“ arba „ne“, „ne dabar“, „palauk“ ir pan. Bet Dievo kalbą reikia perprasti ir išmokti, pirmiausiai, kaip jau minėta, nutylant ir klausantis. Kai asmuo gyvena skausme ir tamsoje, be abejo, jam atrodo, kad Dievo buvimas jame yra tuščias, nes Jis negirdi ir nekalba. Galiausiai kai kas teigia, kad Dievo nėra. Jei asmuo nepatyrė Dievo veikimo, tai nereiškia, kad Jo nėra. Jei asmuo užtrenkia širdies duris ir dėl to teigia, kad Dievo nėra, tai nereiškia, jog Jo nėra. Tam asmeniui atrodo, kad Dievas nedalyvauja sudėtingiausiose jo gyvenimo situacijose. Tačiau kiek yra daug neišklausytų maldų stebuklų. Tai gali lemti dvi priežastys: arba asmuo nenori girdėti tiesos, arba iki galo nėra pažinęs Dievo abėcėlės, pagal kurią vienas iš paskutiniųjų žodžių tikriausiai yra Tyla. Tačiau Dievas ir girdi, ir kalba savo gydančia Tyla⁶⁷³. Jo Žodis kalba Jėzuje, kurį kontempliuojame kitame savo brolyje ar seseryje. Tačiau gali būti, kad Dievas tikrai nutyla, siųsdamas Tamsiąją Naktį. Vis dėlto Tamsa pavirsta Šviesa, o visiška apleistumo tyla – pačia iškalbingiausia Kalba, žinoma, Tylos kalba. Taip Dievo žodis dar labiau išryškėja tamsoje, nes ji drauge yra Šviesa. Aišku, Tamsiąją Naktį siela kankinasi, nes trokšta besąlyginės Akivaizdos, susitikti akis į akį. Kai Dievas atsitiesia, gulėti sukniubus prie kojų atrodo lyg tamsiausia naktis. Liekama su klausimu: kaip atsitiesti, kai niekas nepriklauso nuo asmens? Atsakymas – būti, kol pati Tyla pakels, kad būtų galima išgirsti Žodį.

Taip minėti trys *Tylos pastoracijos* komponentai: 1) tylos kalbos ir kūno kalbos sandūra, 2) įkūnyta Tyla (Žodis) ir 3) tylintis Dievas, padeda labiau suprasti Tylą ir naująjį terminą. Jie yra visos pastoracijos šaltinis. Čia ji gimsta, bręsta, auga, galiausiai matomi tik vaisiai: išorėje matoma pastoracija, nes tikrieji vaisiai lieka Tyloje.

Apibendrinant disertacijos 2 skyrių galima teigti, kad *Tylos pastoracija* yra ne tik teorinė prielaida, bet ir realus, pasekmes turintis Dievo veikimas žmogaus gyvenime, kuris jau yra vidinės ir išorinės maldos vaisius. O tyla pastoracijoje, iš vienos pusės, yra liudijimas apie kontempliaciją, iš kitos pusės, kito asmens palydėjimas prie krikščioniškojo gyvenimo šaltinio. Terminų „tyla pastoracijoje“ ir „Tylos pastoracija“ pagrindas pastebimas Senajame ir Naujajame Testamentuose. Senajame Testamente tyla suprantama kaip konkreti tylos vieta – Šeolas arba dykuma. Naujajame Testamente tylos samprata perkeičiama: iš vienos pusės, ji gali būti vieta kaip dykuma, iš kitos pusės, tai – vidinė būseną, kurią galima atpažinti iš širdies ramybės. Kadangi Senasis Testamentas yra įgyvendinamas ir sujungiamas su Naujuoju Testamentu Jėzuje, tylos ir Tylos sampratos praplėtimas pasidaro akivaizdus. Įkūnytas Žodis tampa regimas (po Kristaus prisikėlimo regimas vidinėmis akimis), tuomet neužtenka tik pabrėžti tylos vietą,

⁶⁷³ Greig P. God on Mute: Engaging the Silence of Unanswered Prayer. Great Britain: Survivor. 2007. P. 239–247.

kuri gali būti ir išorinė, ir vidinė, bet būtina išryškinti ir pačią Tylą. Dykumos tėvai ir motinos pirmieji bandė suderinti šias dvi – tylos ir Tylos savo kasdieniame gyvenime sampratas. Toliau šios tylos ir Tylos pusiausvyros bei darnos kasdieniame gyvenime ieškojo šv. Benediktas. Jis akcentuoja savo reguloje pirmiausiai tai, kuo jau gyveno dykumos tėvai ir motinos – tylos išraišką, t. y. susivaldymą, ypač nuo tuščio kalbėjimo, bei įvedė gerų ir piktų žodžių higieną monastiniame gyvenime. Be to, pabrėždamas vieną iš trijų svarbiausių tylos motyvų (stengtis išvengti nuodėmės, išlaikyti tylą bei rimtumą ir galėti klausytis) – klausymąsi, šv. Benediktas parodo pačios *Tylos pastoracijos* vaisius: dialogą, kurio metu Dievas kviečia ir žmogus atsiliepia, atsiverčiama ir atsinaujinama, sekama Jėzumi, o asmuo pats tampa gyvuoju Dievo žodžiu – gyvąja Evangelija. Iš šių pastebimų *Tylos pastoracijos* vaisių galima išskirti tris pagrindinius *Tylos pastoracijos* komponentus, kurių pavadinimai juos ir apibūdina: 1) Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūra; 2) įkūnyta Tyla (Žodis); 3) tylintis Dievas.

Tad pagal NT tylos, kaip vietos, sampratą gali rasti pagrindą suvokti terminą „tyla pastoracijoje“, o gyvenimą širdies ramybe, t. y. tikrą buvimą kontempliacijoje, kurios metu Dievas moko asmenį, – kaip *Tylos pastoraciją*. Tačiau šie terminai vienas kitą papildo: tyla pastoracijoje reikalinga, nes leidžia paruošti ir palydėti kitą asmenį prie šaltinio – Asmens, nes tyloje pradedama klausytis Tylos. Tik po to galima *Tylos pastoracija*. Todėl pastoracijoje tampa svarbus iš pastoracinio HCM kylantis *Tylos pastoracijos* kontekstas, kuris yra šaltinis ir versmė visos pastoracijos, duodančios vaisių. Pats *Tylos pastoracijos* kontekstas yra vienas iš pagrindinių rodiklių, padedančių suvokti monastinio gyvenimo gylį ir svarbą pastoracijai. Šiame naujajame pastoracinio HCM *Tylos pastoracijos* kontekste galima rasti kriterijus, kurie žymi pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybes benediktiniškiose bendruomenėse: 1) tyla ir Tyla; 2) gyvasis Žodis (Šventasis Raštas); 3) pats pagrindinis – įkūnytas Žodis, kuris ir yra esminė Tyla, t. y. Švenčiausias Sakramentas, pasiekiantis asmenį per Eucharistiją. Tad kyla klausimas, kiek šie požymiai sutampa su benediktinių bendruomenių pastoracijos požymiais, nes tik iš pastoracijos benediktinių bendruomenėse bus galima nustatyti šių požymių rodiklius. Kad būtų galima atsakyti į šį klausimą, reikia išanalizuoti monastinių bendruomenių pastoraciją istorijos tėkmėje, kad jeigu buvo kokia nors galimybė pritaikyti pastoracinį HCM *Tylos pastoracijos* kontekste, ją būtų galima įvertinti iš šių dienų perspektyvos. Kokybinis tyrimas leis išsiaiškinti šiandienę situaciją. Žinoma, pastoracijos istorijos analizė padės suvokti šiandienos realijas.

3. BENEDIKTINIŲ BENDRUOMENIŲ (KAUNO, OTWOCKO, ALEXANDERDORFO) VYKDOMOS PASTORACIJOS KAITA ISTORINIAME KONTEKSTE XIX A. PABAIGOJE – XXI A. PRADŽIOJE

Paskutinis naujasis kontekstas, įvardytas monastinėje terpėje, buvo pastoracijos kontekstas. Turint visų trijų naujųjų kontekstų – Regulos, *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos – kriterijus bus galima išgryninti vertinimo parametrus. Dėl šios priežasties reikalinga apžvelgti praktinės vienuolynuose vykdomos pastoracijos kaitą. Tačiau kiekvienas benediktiniškasis vienuolynas yra autonomiškas, todėl neįmanoma išnagrinėti visų Europos benediktinių vienuolynų pastoracijos kaitos istoriniame kontekste. Pirmiausiai būtina pateikti benediktinų vienuolijų Europoje istorinį kontekstą bei monastinio gyvenimo ir pastoracijos sampratos kaitą, kad išryškėtų trijų pasirinktų benediktinių vienuolynų pastoracijos specifika ir monastinio gyvenimo atitiktis. Trys benediktiniškosios bendruomenės, priklausančios Rytų Europos šalių regionui, pasirinktos dėl kelių priežasčių. Viena iš jų – tai, kad jos yra panašių kultūrų ir istorinės atminties bendruomenės, išgyvenusios tuos pačius sunkumus, ypač XX amžiuje. Kita priežastis ta, kad jos šiuo metu yra vienos iš daugiausiai pašaukimų turinčių benediktiniškųjų bendruomenių savuose regionuose. Trečioji priežastis – jos vykdo ir to paties, ir skirtingo pobūdžio pastoraciją. Šios priežastys traktuotinos kaip vienas svarbiausių kriterijų pasirinkti nagrinėti šiuose – Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo vienuolynuose vykdomą pastoraciją.

3.1. Benediktinų vienuolijos XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje

Šiame skyriuje nagrinėjama benediktiniškųjų bendruomenių istorinė padėtis Europoje XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje, kuri leis plačiau suvokti šį istorinį laikotarpį. Toks istorinis kontekstas būtinas, norint išryškinti ir suvokti benediktiniškųjų bendruomenių reformas ir kaitą.

Kad nesikartotų XIX a. pabaigos – XXI a. pradžios laikotarpių aprašai, nagrinėjant tiek istorinę benediktiniškųjų bendruomenių padėtį, tiek monastinio gyvenimo sampratos bei pastoracijos kaitą, tiek Rytų Europos šalių regiono vienuolynų istorinę padėtį, laikotarpis nenurodomas.

3.1.1. Benediktiniškųjų bendruomenių istorinė padėtis Europoje

XIX a. pabaiga – XXI a. pradžia yra svarbus laikotarpis apžvelgiant esminius istorinius benediktiniškojo gyvenimo įvykius, o per juos – ir bendruomenių istorinę padėtį Europoje dėl trijų priežasčių. Pirmoji priežastis – šiuo laikotarpiu buvo atgaivintas ir atnaujintas benediktiniškasis gyvenimas. Antroji priežastis – šiuo laikotarpiu labiausiai išryškėja solidarumo ir vienybės dvasia benediktinų pasaulyje (sukurta benediktinų konfederacija).

Trečioji priežastis ta, kad tuo metu įvyko didžiausių benediktiniškosios tradicijos pokyčių (liturginė reforma ir t. t.). Šias priežastis galima rasti chronologinėje Europos benediktiniškųjų bendruomenių istorinių įvykių sekoje.

Dėl Europoje kilusios prancūzų revoliucijos (1789–1794 m.) prasidėjo masinė sekuliarizacija. Šio proceso pasekmes benediktinų vienuolynai labiausiai jautė XIX a. pr. Šis procesas benediktinų vienuolynams padarė dvejomą įtaką. Pirmiausiai sekuliarizacija paskatino neigiamus procesus, paveikusius vienuolinį gyvenimą. Vienas iš jų – benediktinų vienuolynų uždarymas. Jau „1803–1807 metais išnaikinti visi Badeno, Bavarijos, Viurtembergo ir Prūsijos vienuolynai (jų buvo 141). Apie 30 vienuolynų, kurie 1815 metais dar veikė Portugalijoje ir Ispanijoje, 1834–1835 metais buvo nušluoti nuo žemės paviršiaus“⁶⁷⁴. Visoje Europoje iš 1 000 benediktiniškųjų bendruomenių liko tik 30. Kita vertus, sekuliarizacija paskatino atgimti neuždarytų vienuolynų benediktiniškąjį gyvenimą: teko atkurti beveik sunaikintą monastinį gyvenimą. Kad būtų atgaivinti prarasti dalykai, reikėjo grįžti prie dvasinių ištakų, iš naujo domėtis tradicija, ieškoti raštų ir atnaujinti monastinį dvasingumą. Tai buvo pasiekta jau XIX a. atnaujinus vienuolinį gyvenimą daugelyje šalių, ypač Centrinėje Europoje ir Prancūzijoje.⁶⁷⁵ Tad sekuliarizacija ne tik padarė materialinės žalos (buvo uždaryti vienuolynai), bet ir paskatino dvasinį atsinaujimą, išryškindama „<...> atgimstantį monasticizmą, kurį ženklino benediktiškųjų įžadų kontempliatyviojo aspekto atnaujinimas ir nepaprasta misionieriškos veiklos plėtra“⁶⁷⁶. Pradėjo kurtis naujų misionieriškų bendruomenių: XIX a. viduryje Prancūzijoje, Australijos, Šiaurės ir Pietų Amerikos žemynuose atsirado misionierės seserys benediktinės. 1881 m. Amerikoje buvo įsteigta Šv. Scholastikos kongregacija (popiežiaus jurisdikcijoje).⁶⁷⁷ Be to, kūrėsi naujos bendruomenės arba buvo atnaujinamos senosios, kurios jungia benediktiniškąją tradiciją su misijų dvasia (pirmasis tokią bendruomenę 1850 m. įkūrė kun. Janas Baptysta Muarolis Vokietijoje, Belgijoje, Ispanijoje).⁶⁷⁸ Taip atsirado naujų benediktiniškųjų vienuolynų, kiti atsikūrė ir atgaivino monastinį gyvenimą, ieškojo naujų bendruomenės gyvenimo atspalvių, dar kiti išsaugojo savo gyvas tradicijas, kurių nesunaikino net persekiojimas.⁶⁷⁹

Dėl sekuliarizacijos ir jos padarinių XIX a. pabaigoje benediktiniškajame gyvenime išaušo vienybės ir solidarumo epocha; tai – vienas iš monastinio judėjimo atgimimo bruožų. Pirma, skurdūs, sugriauti, suniokoti ir sunaikinti vienuolynai negalėjo išgyventi, t. y. išsilaikyti

⁶⁷⁴ *Baa to Cam*. New Catholic Encyclopedia. Jack Heraty and Associates. 1981. Vol. II. P. 294. Iš anglų kalbos vertė A. V. Čia pateikiamas pavyzdys apie padėtį vokiškiosiose žemėse, nes nagrinėjamai temai jis daug svarbesnis nei pavyzdys apie padėtį prancūziškiosiose žemėse.

⁶⁷⁵ *Baa to Cam*. Ten pat. P. 288

⁶⁷⁶ Ten pat. P. 296. „<...> a resurgence of monasticism, marked by a renewal of the contemplative aspect of the Benedictine vocation and a remarkable expansion of missionary activity“. Iš anglų kalbos vertė A. V.

⁶⁷⁷ Ten pat. P. 297–298.

⁶⁷⁸ *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 213.

⁶⁷⁹ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pertvarka 1918–1926 m. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008. P. 10.

finansiška; antra, trūko jėgų monastiniam gyvenimui atnaujinti, reikėjo dalytis ne tik rašytiniais šaltiniais, bet ir tuos raštus išmanančiais asmenimis, net ir tais, kurie galėjo padėti vykdyti naująją formaciją.⁶⁸⁰ 1893 m. liepos 12 d. buvo įkurta Benediktinų konfederacija, kuri jungė tik vyrų monastines kongregacijas; joms paliko autonomines teises. Dėl šios priežasties jau 1827 m. buvo įsteigta Brazilijos kongregacija, 1830 m. buvo atnaujinta Bavarijos kongregacija, Italijoje buvo reformuotas Subjako (*Subiaco*) vienuolynas, kuris 1872 m. tapo Kongregacijos centru.

1888 m. popiežius Leonas XIII atgaivino Šv. Anzelmo kolegiją Romoje, kuri buvo įkurta 1687 m. kaip kolegija, skirta visų kongregacijų jauniems vienuoliams ugdyti. 1893 m. popiežius Leonas XIII įsteigė *abato primo* pareigybę, pagal kurią abatas renkamas kas 12 metų iš visų abatų ir tampa konfederacijos šeimos galva, taip pat Šv. Anzelmo kolegijos abatu. Taip visai Benediktinų konfederacijai, į kurią jungėsi įvairios pasaulio vyrų vienuolynų kongregacijos, nuo 1893 m. pradėjo vadovauti asmuo, einantis *abato primo* pareigas.⁶⁸¹ Paminėtina, kad jau „1964 metais Benediktinų konfederacijos šeimoje buvo daugiau negu 12 000 narių“⁶⁸².

Taigi, vyrų vienuolynai jungėsi ir solidarizavosi, o moterų benediktinų vienuolynas priklausė bet kurio vyrų vienuolyno vyresniojo jurisdikcijai, kuris buvo paskirtas abato primo, todėl tik iš dalies įėjo į Konfederaciją. Tačiau dauguma moterų vienuolynų teoriškai gyveno vyskupo žinioje, ir kiekvienas vienuolynas autonomiškai tvarkėsi faktiškai nuo vizitacijos iki vizitacijos.⁶⁸³ To priežastis galėjo būti moterų kongregacijų stoka: jeigu jų nėra, vadinasi, nėra ką suvienyti, taip pat moterų vienuolių susiskaldymas. Tai, kad nebuvo benediktinų kongregacijų, iliustruoja lenkų istorikės M. Borkowskos teiginys, jog „Prancūzijoje viena moterų kongregacija, kurios šaknys siekė XVII amžių, buvo atnaujinta 1828 metais kaip Kalvarijos benediktinų, tačiau kita grynai moterų kongregacija susikūrė tik XX amžiuje Lenkijoje“⁶⁸⁴.

XIX amžius nebuvo vien sunkus vienuolinio gyvenimo amžius: XIX a. II pusėje prasidėjo benediktinų atgimimo ir atsinaujinimo laikotarpis. Pirmiausiai buvo apibrėžta pakitusi monastinio dvasingumo samprata (apie tai plačiau skaitykite kitame skyriuje), be to, buvo įsteigta vyrų vienuolių benediktinų konfederacija, galiausiai XX a. pr. benediktinai atnaujino

⁶⁸⁰ Borkowska M. Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 214–216.

⁶⁸¹ Baa to Cam. New Catholic Encyclopedia. Jack Heraty and Associates. 1981. Vol. II. P. 295.

⁶⁸² Baa to Cam. Ten pat. P. 295. „<...> the Confederated Benedictine families had increased to more than 12,000 members by 1964“. Iš anglų kalbos vertė A. V.

⁶⁸³ Borkowska M. Ten pat. P. 219.

⁶⁸⁴ Ten pat. P. 219. „Była we Francji jedna kongregacja żeńska o siedemnastowiecznych korzeniach, wznowiona w 1828 roku, tzw. Benedyktynki kalwaryjskie; następna jednak czysto żeńska kongregacja powstanie dopiero w XX wieku w Polsce“. Iš lenkų kalbos vertė L. P.

savo liturgiją.⁶⁸⁵ Šio atsinaujinimo pasekmė – visai Konfederacijai palaikant, 1833 m. P. Guerangerio įkurta Solemo (*Solesmes*) bendruomenė Prancūzijoje, siekianti ne tik pabrėžti liturgijos svarbą, bet ir išlaikyti kontempliatyvųjį-liturginį pobūdį. Tuo ši vienuolių bendruomenė išsiskyrė ir išsiskiria.⁶⁸⁶

Tačiau XX a. pr. iškilo ir kitas (ne tik liturgijos atnaujinimo) reiškiny – moterų judėjimas, įtraukęs ir liturgijos atnaujinimą. Susidarė bendruomenių, kurios prie savo judėjimo pritaikė monastinį gyvenimą ir siekė gyventi taip, kaip gyvena vyrai benediktinai. Taip iš trijų pirmųjų moterų judėjimų gimė naujos benediktinių bendruomenės. Pirmoji moterų grupė susibūrė ir pradėjo liturginę formaciją prieš pat I pasaulinį karą netoli *Vandeour*, Briuselyje. Jos ne tik inicijavo grigališkojo choralo giedojimą chore, bet ir 1917 m. pradėjo gyventi kaip benediktiniškoji bendruomenė. Tačiau 1920 m. jos turėjo išsikelti į *Wépion*, po to į *Marlange* (1928), galiausiai į *Ermeton* (1936). Kaip benediktiniškoji vienuolių bendruomenė, ji buvo pripažinta tik 1950 m., kai gyveno *Ermeton*, Belgijoje. Tai rodo, kad I pasaulinis karas nesutrukdė benediktiniškajai šeimai plėstis. Antroji moterų grupė, kuri vykdė tą pačią misiją kaip ir naujosios Belgijos benediktinės, buvo Raudonojo Kryžiaus seselės, gyvenusios Berlyne. Jos ėmė veikti jau po I pasaulinio karo, 1919 m. 1923 m. jos pradėjo kartu melstis ryto ir vakaro maldas (tai reiškia monastinio bendruomenės gyvenimo pradžia), o 1934 m. ši nauja benediktiniškoji bendruomenė persikėlė į Alexanderdorfą, esantį Branderburge, netoli Berlyno.⁶⁸⁷ Trečiasis moterų judėjimas, kurį galima trumpai aptarti, atsirado JAV 1940 m.⁶⁸⁸ Jis tikriausiai kilo dėl antrosios priežasties: tai buvo moterų judėjimas, susijęs su liturginiu judėjimu. Jį galėjo paskatinti *kova dėl kultūros*. Žinia, „XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje per Europą nuvilnija nauja katalikų priespaudos banga, kurią, sekant vokiečių istorikais, galima būtų pavadinti *kova dėl kultūros*, nors paprastai šia sąvoka įvardijamas reiškiny, įžvelgiamas 1871 m. įkurtos Vokiečių II imperijos antikatalikiškoje politikoje. Vieno svarbiausių šios valstybės kūrėjų Oto iš Bismarko (*Otto von Bismarck*) veikimo esminis siekis buvo sukurti nuo Romos nepriklausomą vokiečių Katalikų Bažnyčią. Iš Vokietijos išvaryti vienuoliai įkuria vienuolynus Anglijoje, Belgijoje, Amerikoje, ir tie vienuolynai išlieka.“⁶⁸⁹ Tuo metu kultūrinis sąmoningumas buvo siejamas su tapatumo išsaugojimu per spaudą, raštą ir pan. Todėl ir šios naujos bendruomenės siekė išsaugoti ne tik choralinį grigališkąjį giedojimą kaip monastinės

⁶⁸⁵ *Grickevičius A., Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (I) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 29 (57). P. 71.

⁶⁸⁶ *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 212.

⁶⁸⁷ Apie šios bendruomenės istoriją ir pastoraciją galima paskaityti 3.2.3. skyrelyje.

⁶⁸⁸ *Rothert A.* A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 161–169.

⁶⁸⁹ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pertvarka 1918–1926 m. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008. P. 11.

kultūros dalį, bet ir naujai interpretuoti šv. Benedikto regulą.⁶⁹⁰ Spauda, raštas, Regula buvo išsaugoti.

Taigi XIX a. pabaigą – XX a. pradžią iki II pasaulinio karo galima vadinti *kovos už kultūrą* laikotarpiu, o laikotarpį nuo 1939 m., t. y. nuo XX a. ketvirtojo dešimtmečio, iki pat XXI a. pradžios – ideologijos amžiumi. „Trys naujosios ideologijos – nacionalizmas, komunizmas ir individualizmas⁶⁹¹ – XX a. įgijo religinių tikėjimų pobūdį.“⁶⁹² Jos prasiskverbė net į monastines bendruomenes, ypač individualizmo ideologija. O joje yra įvardijamas perdėtas nacionalizmas, t. y. perdėtas patriotizmas⁶⁹³, kuris virsta kitų tautybės asmenų ignoravimu ir pažeminimu. Pabrėžtina, kad, karui praėjus, pasekmės liko.

II pasaulinis karas yra akivaizdžiausias šio perdėto nacionalizmo⁶⁹⁴ pavyzdys: „atskirų individų ar žmonių grupių prievartinis iškėlimas iš įprastinės jų gyvenamosios vietos, kitaip sakant, deportavimas, karo metu Europoje buvo labai paplitęs reiškinys. Jį daugiausia naudojo totalitarinės valstybės, nors retais atvejais ir demokratinės šalys. Bent du tokie atvejai buvo ir Didžiojoje Britanijoje.“⁶⁹⁵ Be to, II pasaulinio karo metu daugiausiai vyko ne tik prievartinis iškėlimas, bet ir buvo tremiami nepageidaujami asmenys ar tam tikros etninės grupės bei priešai, kurie nebuvo pavaldūs vykdomai amoraliai ideologijai, ir tiems priešams dažniausiai buvo priskirti kunigai ir vienuoliai. Pabrėžtina, kad „<...> naciams religija mažai rūpėjo, jiems svarbiausia buvo „rasė“. O staliniečiams – atvirkščiai.“⁶⁹⁶ Todėl asmuo, nors ir katalikas, jeigu žydas, buvo siunčiamas į koncentracijos stovyklą mirti (taip atsitiko po olandų vyskupų viešo pasisakymo prieš žydų genocidą ir elgesį su jais).⁶⁹⁷ Todėl šį žiaurų istorijos etapą atsiminus 1999 m., „Jonas Paulius II „palaimintųjų“ gretas papildė 108 naujais vardais – tais žmonėmis, kurie 1939–1945 metais žuvo *in odium fidei*. Tarp jų buvo 3 vyskupai, 52 kunigai <...>, 26 religinių ordinų nariai, dešimtys vienuolių ir seminaristų.“⁶⁹⁸ Dauguma jų buvo lenkų tautybės asmenys, tarp jų galėjo būti ir benediktinas ar benediktinė, tačiau to tiksliai nežinoma,

⁶⁹⁰ Plačiau apie šv. Benedikto regulos interpretaciją galima paskaityti kitame skyrelyje.

⁶⁹¹ Perdėtas nacionalizmas labai dažnai siejamas su Hitlerio taktika palikti „švarią žemę“ – vokiečių žemę. Ši ideologija, pradėjusi viešpatauti XX a. 3 dešimtmetyje, tęsėsi iki XX a. pab., kai, pasikeitus tautoms, siekta to paties Hitlerio užsibrėžto tikslo, tik kitomis priemonėmis ir būdais. Hitleriui buvo svarbu tauta; žydai buvo žudomi kaip tauta. Komunizmo ideologija, suaktyvėjusi II pasaulinio karo metais (istoriniu aspektu), tęsėsi iki Sovietų Sąjungos žlugimo. Šios ideologijos prievartinį brukimą patyrė tik tie benediktinų vienuolynai, kurie buvo Rytų Europos šalių bloke, Sovietų Sąjungoje. Čia svarbu buvo religija, tiksliau – jos nebuvimas: siekta formuoti ateistišką asmenį, neišpažįstantį jokios religijos. O XX a. pab., ypač XXI a. pr., monastinėse bendruomenėse didelių problemų kelia individualizmo ideologija (*aut. past.*).

⁶⁹² Pierard R. Ideologijos amžius / Sud. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 634.

⁶⁹³ Paulis Henri Spaakas, Belgijos užsienio reikalų ministras, sakė: „Belgams, prancūzams, olandams karas išugdė tikėjimą, kad jų patriotinė pareiga yra sukčiauti, meluoti, verstis juodąja rinka, kompromituoti kitą ir apgautinėti: šie įpročiai išisknijo per penkerius metus: argi tyrimo objektas belgai su prancūzais“. *Judt T.* Pokaris: Europos istorija nuo 1945 metų. Vilnius: Baltos lankos. 2011. P. 55.

⁶⁹⁴ Fašistinės Vokietijos rasinė ideologija, sovietų metodas, išstremiant žmones į Sibirą, ir t. t.

⁶⁹⁵ Davies N. Kariaujanti Europa: 1939–1945. Vilnius: Vaga. 2009. P. 380.

⁶⁹⁶ Davies N. Ten pat. P. 506.

⁶⁹⁷ Ten pat. P. 505–506.

⁶⁹⁸ Ten pat. P. 506.

nes niekas tokių duomenų nepateikia (tik vardus ir pavardes, buvimo koncentracijos stovyklose laiką, vietą ir mirties datą).

Iki II pasaulinio karo benediktinų (tiek moterų, tiek vyrų) daugėjo, taigi gausėjo jų bendruomenės. Karo metu benediktinų sumažėjo, tačiau po karo jų skaičius milžiniškai išaugo. Tai lėmė naujų seserų bendruomenių, kurios buvo laikomos antraeilėmis, atsiradimas. Pagal seną nusistovėjusią tradiciją tikromis vienuolėmis save laikė tos, kurios turėdavo *moniales* statusą. O atsiradus *sorores* (seserų), kurios neturėjo *moniales* (vienuolės) statuso, bet bendruomenėje ir už jos ribų laikė save seserimis, tuomet *moniales*, tikrosios vienuolės, šių *sorores* nepripažino kaip tikrų vienuolių ir laikė antraeilėmis. Dar viena priežastis, dėl ko šios *sorores* iki pat Vatikano II Susirinkimo nebuvo pripažintos tikromis benediktinėmis, – jos ignoravo „monastinį“ gyvenimą, t. y. nesilaikė Regulos ir nedavė iškilmingųjų įžadų. Net ir 1950 m. lapkričio 21 d. išleistoje konstitucijoje *Sponsa Christi*, kurioje dvidešimt lapų skirta vienuolėms, nebuvo nė vieno poskyrio, adresuoto seserims.⁶⁹⁹ „Tik 1993 m. įvyko pirmasis benediktinių moterų simpoziumas, kuriame kartu dalyvavo vienuolės ir seserys“.⁷⁰⁰ Po Vatikano II Susirinkimo, 1965 m., pašaukimų skaičius buvo didžiausias, po to pamažu krito tiek vyrų, tiek moterų benediktiniškosiose bendruomenėse. Šiuos pokyčius galima iliustruoti pavyzdžiais: 1905 m. vyrų benediktinų ir moterų benediktinių visame pasaulyje buvo 13 347; 1965 m. – 45 420 (iš jų vienuolių – 9 662, o seserų – 13 795); 2000 m. jų vėl sumažėjo iki 23 678.⁷⁰¹

Taigi, viena vertus, XIX a. pab. – XXI a. pr. nuolat persekiojamų vienuolynų padėtis buvo komplikauta, jiems buvo sudėtinga gyventi monastinį gyvenimą ir finansiškai išsilaikyti (prarasdavo vienuolynus); šių sunkumų po II pasaulinio karo ypač patyrė Rytų Europos regiono šalys. Kita vertus, tai buvo metas atrasti naujoms formoms ir būdams, labiau suvokti šv. Benedikto regulos lankstumui ir įvairialypiškumui įvairiose kultūrose, situacijose ir istorinėse peripetijose.

Šis benediktiniškųjų bendruomenių istorinės padėties Europoje išnagrinėjimas padės geriau suprasti monastinio gyvenimo suvokimo kaitos priežastis ir pastoracijos sampratos naujumą benediktiniškajame kontekste. Be to, tai yra geras kontekstas nuodugniau įvertinti benediktinų vienuolynams, įsikūrusiems Rytų Europos regiono šalyse ir atitvertiems nuo Vakarų Europos vienuolynų. Beje, jie išsaugojo autentišką tikėjimą ir neprarado Dvasios. Tai galbūt apsaugojo juos nuo ritualizmo, į kurį pateko nemažai šiuolaikinių, t. y. XXI amžiaus, benediktiniškųjų vienuolynų.

⁶⁹⁹ Rothert A. *A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men*. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 91.

⁷⁰⁰ Rothert A. Ten pat. P. 186. Iš anglų k. vertė A. V. Pirmasis tik benediktinių seserų simpoziumas vyko 1987 m. spalio 17–23 d.

⁷⁰¹ Ten pat. P. 270.

3.1.2. Monastinio gyvenimo suvokimas XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje

Benediktiniškoji tradicija XIX a. pr. yra suprantama pagal tris benediktiniškojo gyvenimo elementus: popiežinę klauzūrą, iškilminguosius įžadus ir Dievo darbuotę (*opus Dei*).⁷⁰²

Tačiau pradėdant kurtis naujoms misionieriškoms ir veiklioms benediktinių bendruomenėms pradėjo griūti pati tradicija, kadangi veikla užsiimančios benediktinių kongregacijos nebuvo skatinamos gyventi laikantis šv. Benedikto regulos nuostatų ir nepriėmė benediktiniškų įžadų. Vietoj Reguloje (RB 58, 17) nurodytų įžadų buvo duodami trys evangeliniais patarimais paremti įžadai: neturtas, skaistumas ir klusnumas. Dievo darbuotėje nurodytas liturginių valandų skaičius (RB 16; 18, 23–25), t. y. benediktiniškas psalmynas per dieną melstis septynis kartus, pakeistas ryto ir vakaro maldomis. Taip buvo pakeista Dievo darbuotės samprata: tai ne tik liturginės maldos tarnystė, bet ir tarnavimas artimui, per tai tarnaujant Dievui. Seserys negyveno griežtoje klauzūroje, kadangi užsiėmė įvairiopa veikla. Viena iš pagrindinių jų veiklų – mokyklų išlaikymas ir mergaičių ugdymas vienuolyne, pvz., Tuzingo bendruomenės veikla buvo paplitusi po visą pasaulį. *„Jos dirbo mokymo srityje ir užsiėmė gydymo, katechetinio ir praktinio gyvenimo mokymais. Tačiau, žvelgiant iš istorinės perspektyvos, ankstyvajame monasticisme tokia klauzūra nebuvo svarbi benediktiniškojo gyvenimo dalis.“*⁷⁰³

XIX a. pabaigoje atsirado trys skirtingos benediktinių bendruomenių šakos. Vienos seserys nesilaikė griežtų papročių, apeigų ar panašių dalykų, tačiau stengėsi gyventi Bavarijos vienuolyne. Kita seserų grupė taip pat griežtai nesilaiko benediktiniškosios tradicijos, bet orientuojasi į benediktiniškąjį gyvenimą: tai – Šveicarijos Engelbergo vienuolynas, kuriame linkstama išlaikyti labiau *Amžinosios adoracijos* modelį. Kita benediktinių seserų atšaka yra Tucingo seserų benediktinių misionierių kongregacija. Šios naujos bendruomenės pagrindas yra Beurono tradicija.⁷⁰⁴ Galima daryti išvadą, kad keičiasi monastinio gyvenimo samprata. Ji nėra tvirtai susieta su griežtu tam tikrų benediktiniškajai tradicijai priklausančių apeigų laikymusi. Tai reiškia, kad benediktiniškasis monastinis gyvenimas yra grindžiamas šv. Benedikto regula, tačiau stengiamasi išeiti iš užbręžtų ribų ir ieškoti naujų pastoracijos formų, suvokti jų reikalingumą, atsiliiepti į kintančią kultūrą bei to meto iššūkius. Tai galima pavadinti atsaku į sekuliarizaciją.

⁷⁰² Rothert A. *A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men*. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 8–13.

⁷⁰³ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 10–11.

⁷⁰⁴ Rothert A. *Ten pat*. P. 35.

Tačiau ši nauja monastinio gyvenimo samprata ne iš karto buvo priimta, nes vyravo *švaraus monasticizmo* tendencija. Nors XIX a. antrojoje pusėje *švaraus benediktizmo* mąstymas pamažu blėso, pradėjo kurtis naujų bendruomenių. Tai paneigė šią klaidingą nuomonę; XIX a., ypač pirmojoje jo pusėje, buvo populiariu idealizuoti praeitį, egzistavo savotiškas „kultas“ grąžinti grynąjį benediktizmą (samprata, kuria remiantis teigta, jog šv. Benedikto regulą ir visas jos savybes galima išsaugoti vieninteliu, švariu ir idealiu būdu), o visi kiti būdai, neatitinkantys *švaraus* būdo kriterijų, turėję būti atmesti. Beje, kiekvienam laikotarpiui būdinga be galo daug šv. Benedikto regulos interpretacijų, kurios reikšmingos ir svarbios kiekvienai epochai, vietai, laikui ir situacijai.⁷⁰⁵ Todėl atsiradus kritiniam žvilgsniui į šv. Benedikto regulą susiformavo nauja benediktiniškojo – monastinio dvasingumo samprata, kuri leido Regulą skaityti ne paraidžiui, o ieškant, kaip pagrįsti benediktiniškojo dvasingumo sampratą. Šios sampratos kūrėjai buvo t. P. Delatte’as, t. C. Butleris, t. I. Herwegenas.⁷⁰⁶ Pažymėtina, kad tuo metu dar neegzistavo „teisingas monastinio gyvenimo supratimas, kuris atsirado po Vatikano II Susirinkimo“⁷⁰⁷.

XX amžių taip pat ženklino benediktiniškojo monastinio gyvenimo sampratos kaita. Žinoma, jau įkūrus Benediktinų konfederaciją, kilo poreikis įvykdyti liturginę reformą ir atsinaujinti; tai pasiekta XX a. pr. pritaikius naujas formas. Tačiau išsiskyrė moterų benediktinių ir vyrų benediktinų to paties tikslo – liturginio atsinaujinimo – siekimo būdai ir metodai. Moterų judėjimai, kurie vėliau virto benediktinių bendruomenėmis, užsiėmė tam tikra veikla, kad atrastų naujų liturginių formų ir jas suderintų su monastine tradicija. O vyrai benediktinai kreipė dėmesį į Rytų tradiciją, ypač Atono kalną, kad iš ten susigrąžintų tam tikras liturginės maldos tradicijas. Ir šv. Benediktas savo Reguloje skatino būtent skaityti ir rėmėsi Rytų monastiniu gyvenimu. Jie siekė daugiau dėmesio skirti liturgijai ir maldai, pagrindiniams monastinio gyvenimo elementams Ortodoksų Bažnyčioje. 1925 m. t. Lambert’as Beauduinas įkūrė benediktinų vienuolyną, šiandien žinomą kaip Ševton vienuolynas (*the Monastery of Chevetogne*), kuriame derinamos dvi skirtingos Bažnyčios su dviem skirtingomis liturginėmis apeigomis – lotyniškosiomis ir bizantiškosiomis.⁷⁰⁸

⁷⁰⁵ Borkowska M. Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 214–216.

⁷⁰⁶ Baa to Cam. New Catholic Encyclopedia. Jack Heraty and Associates. 1981. Vol. II. P. 288.

⁷⁰⁷ Rothert A. A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 73. Iš anglų k. vertė A. V.

⁷⁰⁸ Lambrechts A. Benedictine Monks on Athos in the XXth century. Prieiga per internetą: <http://holy-mount-athos.org/en/speeches-belgrade/198-benedictine-monks-on-athos>. Žiūrėta: 2014 01 15, 22:42. „From the very outset, this community, to which I belong, celebrates all the monastic services simultaneously in two different churches: a Latin one for the traditional Benedictine services, and a Byzantine one for the services in Church Slavonic or Greek, according to the orthodox liturgical calendar and *Typikon*“. „The first (all Latin) fathers of the community, who came from other Benedictine monasteries in the 1920^{ies} and 1930^{ies}, had to learn everything: the Greek and Slavonic language, the music, the liturgy, and the orthodox way of life (or “ethos”). A privileged place to do that was, of course, Mount Athos. From the 1950^{ies} till the end of the 1970^{ies} he wrote a detailed chronicle on

Remiantis liturgine reforma buvo įkurtas ir Solemo (*Solesmes*) benediktinų vienuolynas. O XX a. „Solemo ir Beurono monastinis gyvenimas tapo žinomas kaip pagrindinė benediktiniškojo monasticizmo klasikinė forma“⁷⁰⁹ ir toks išliko iki pat XXI a. pr.⁷¹⁰ Taigi vystėsi naujas monastinio gyvenimo supratimas, tačiau jo dar nepatvirtino Bažnyčia. Pirmasis Kanonų teisės kodeksas (1917 m.) prisidėjo prie naujos sampratos formavimo, apibrėždamas ir išskirdamas popiežinę ir vyskupiškąją klauzūras. Popiežinei klauzūrai priskiriami iškilmingi įžadai, o vyskupiškojoje klauzūroje gyvenančios seserys duoda paprastuosius įžadus.⁷¹¹ Tačiau benediktiniškojo monastinio gyvenimo sampratos klausimas tuo neišsprendžiamas dėl dviejų priežasčių. Pirmoji priežastis: raidiškai laikantis Regulos, vienuolis negali išeiti už vienuolyno ribų, tarsi tai būtų popiežinė klauzūra. Antroji priežastis: pagal tradiciją tikrieji benediktinai duodavo iškilminguosius įžadus, nes jie skiriasi nuo paprastųjų įžadų. Benediktiniškojoje tradicijoje pagal šv. Benedikto regulą duodami trys iškilmingieji įžadai: klusnumo, *conversacio morum*, *stabilitas*. Tai taip pat reiškia gyvenimą popiežinėje klauzūroje, nes ši klauzūra yra susijusi su iškilmingųjų įžadų davimu. Nors 601 kanone teigiama, kad popiežius gali pakeisti vienuolinėje bendruomenėje duodamus iškilminguosius įžadus paprastaisiais ir taip panaikinti griežtąją popiežinę klauzūrą⁷¹², tačiau 604 kanone pabrėžiama: seserys, kad ir kokius įžadus yra davusios – paprastuosius ar iškilminguosius, turi laikytis tos pačios uždarosios klauzūros taisyklių.⁷¹³ Skirtumas tas, kad jeigu bendruomenė yra vyskupijos teisių, leidimą išeiti iš klauzūros suteikia namų vyresnysis, o jeigu popiežiaus teisių, ši teisė vienareikšmiškai priklauso popiežiui.⁷¹⁴ Todėl ši problema tuo metu vis dėlto liko neišspręsta; ji išspręsta tik per Vatikano II Susirinkimą, kuriame aptartas atsinaujinimas ir jo priemonės.

Greek orthodox and athonite monastic life in our journal *Irénikon*, based on first hand information, Greek, Russian, Rumanian and Athonite periodicals, as well as on the many books he collected. Of course, many other monks of the Benedictine tradition visited Mount Athos in the XXth century. Many of them were patristic scholars like Chrysostomos Baur (Beuron), Emmanuel Amand de Mendieta (Maredsous), Julien Leroy (En Calcat), Jean Gribomont (Clervaux, Luxembourg). Others, and among them also some Cistercian and Trappist monks, went exclusively for spiritual reasons, to exchange on a common experience of prayer and asceticism with such famous spiritual Fathers as Geronta Ephrem of Katounakia, Theoklitos of Dionysiou, Basil of Stavronikita and the hermit Païssios. Father André Louf (Mont des Cats) and Father Basil Pennington (Spencer Monastery, Massachusetts) left beautiful testimonies of such encounters. If at first the atmosphere was sometimes tense and the conversation moved off difficultly, a simple, humble and essential question like “Father, how do You pray?” or “what would *You* advise me?” suddenly could change everything. In such moments, centuries of church-political and theological dispute seemed to disappear where Byzantine en Latin Hesychasts discovered each other as peacemakers.“

⁷⁰⁹ *Rothert A. A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men*. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 7. Iš anglų k. vertė A. V.

⁷¹⁰ *Rothert A. Ten pat*. P. 7.

⁷¹¹ *A Practical Commentary on the Code of Canon Law / Rev. S. Woywod, rev. C. Smith*. New York: Joseph F. Wagner. London: B. Herder. 1943. Vol. I. P. 254–255.

⁷¹² CIC 1917. Can. 601.

⁷¹³ CIC 1917. Can. 604.

⁷¹⁴ *A Practical Commentary on the Code of Canon Law*. Ten pat. P. 254–257.

Viena iš tokių atsinaujinimo priemonių, minima Vatikano II Susirinkimo dokumente, yra **klauzūra**⁷¹⁵ – vieta, kurioje vienuolis būna su Dievu. Tai gali būti išorinė ir vidinė klauzūra. Svarbi sąlyga atsinaujinti yra panaikinti atgyvenusius papročius ir, išklausus pačių vienuolynų pageidavimus, klauzūrą pritaikyti prie laiko ir vietos sąlygų. Taip siekiama, kad klauzūra vienuoliams būtų ne pridėtinė našta, o pagalba gyventi evangeliniais patarimais bendruomenėje. Žinoma, šioje vietoje turėtų atsiskleisti vienuolio tapatumas. Kita priemonė – dėvimas **abitas**⁷¹⁶. Jis nėra vienuolio tapatybė kaip tokia, bet padeda išlaikyti ir atsiminti, kad vienuolis pasišventė. Tai – pasišventimo ženklas, liudijimas pasauliui. Tapatybei formuoti svarbus yra ugdymas, kuris drauge yra priemonė atsinaujinti. Juk gyvenimo situacija keičiasi, ir šiandien reikia apsvarstyti, kaip vienuolis turėtų išlaikyti savąją tapatybę. Šiam uždaviniui įgyvendinti Šventasis Sinodas siūlo ne tiek **steigti naujus institutus** (nes tai gali tapti bėgimu nuo esamų problemų), kiek **išlaikyti senesius institutus** bei tęsti jų darbus. O darbu, kurie neatitinka steigėjo dvasios, tegu būna atsisakyta. Svarbu grįžti *ad fontes*, atsižvelgti į autentiškumą ir stengtis išlaikyti misijų dvasią, kad Evangelija pasiektų visas tautas. Jei būtina ir neišvengiama, reikia institutus ir vienuolynus uždaryti, tačiau institutams ir vienuolynams, patekusiems į tokią situaciją, kaip priemonė atsinaujinti, suteikiama galimybė jungtis į federacijas, sąjungas ir asociacijas (taigi **galimi vienuoliškųjų institutų susivienijimai**) (plg. PC 16–22)⁷¹⁷. Kad nebūtų piktnaudžiaujama, kaip pagalbinė priemonė yra įsteigiamos **aukštesniųjų vyresniųjų konferencijos**, turinčios padėti „kiekvienam institutui sėkmingiau siekti savo tikslo, veiksmingiau bendradarbiauti Bažnyčios labui, atskirose teritorijose teisingiau paskirstyti Evangelijos darbininkus ir tvarkyti bendrus vienuolių reikalus“ (PC 23). Pabrėžtina, kad daugeliu atvejų institutų ir vienuolynų uždarymo priežastis yra pašaukimų trūkumas; šiandien Europos vienuolynai patiria būtent tokio pobūdžio krizę. Todėl pirmiausiai kunigai, auklėtojai, galiausiai – tėvai ugdytinių širdyse „teugdo ir tesaugo jų vienuoliškąjį pašaukimą“ (PC 24), o institutai privalo rodyti pavyzdį; juk tai – „geriausia savo instituto rekomendacija bei sėkmingiausias kvietimas pasirinkti vienuoliškąjį gyvenimą“ (PC 24). Todėl pagrindinė priemonė atsinaujinti – visapusiškai **rūpintis pašaukimais**, už kuriuos esame atsakingi visi.

Pagal Vatikano II Susirinkimą, evangeliniai patarimai yra skaistumas, neturtas, klusnumas, bendruomeninis gyvenimas, klauzūra, abitas – skiriamasis ženklas (jis ypač svarbus šių dienų vartotojiškoje visuomenėje), vienuolių ugdymas, naujų institutų steigimas, institutų ir vienuolynų uždarymas, vienuoliškųjų institutų susivienijimai, aukštesniųjų vyresniųjų

⁷¹⁵ Klauzūra gali būti apibrėžiama ir kaip asmeninė vienuolyno erdvė, į kurią pašaliniai (ne ordinui priklausantys seserys ar broliai) negali patekti.

⁷¹⁶ Vienuolio abitas – vyrų ar moterų pašventinti drabužiai.

⁷¹⁷ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae Caritatis* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 16–22.

konferencijos, rūpinimasis vienuolių pašaukimais. Visos šios priemonės skirtos institutams atsinaujinti ir vienuoliškajam gyvenimui (*vitae monasticae*) saugoti, kad vienuolynai būtų „<...> tarsi krikščionių tautos ugdymo daigynai“ (PC 9). Todėl Vatikano II Susirinkimas pakeitė monastinio gyvenimo sampratą, o antrasis Kanonų teisės kodeksas (1983 m.) įtvirtino⁷¹⁸, ją išplėsdamas ir pripažindamas naujas formas. Tad pasikeitė ir benediktiniškojo monastinio gyvenimo samprata: pripažįstant naujas benediktiniškas bendruomenes, pripažįstamos ir naujos įžadų bei liturgijos formos. Monastinis gyvenimas suvokiamas kaip prisirišimas ne prie raidiško Regulos laikymosi, o prie Dievo ieškojimo maldoje, – tai ir yra pagrindinė liturgijos ir maldos ašis, atnaujinant liturgiją, jos struktūrą ir gimtąją kalbą meldžiantis brevijorių.⁷¹⁹ Tačiau visada benediktiniškosios reformos apims tris bendrojo monastinio gyvenimo sistemos sritis: klauzūrą, profesiją (įžadus) ir liturgiją.⁷²⁰

Praėjus beveik 50 metų po Vatikano II Susirinkimo, XXI amžiuje, benediktiniškasis monastinis gyvenimas yra suvokiamas kaip besiformuojantis ir karta iš kartos perkeičiantis asmenį. Monastinis gyvenimas jau neturi gerų ar blogų asmens ugdymo formulių, tai yra sistemiškas ir dinamiškas asmenybės ir bendruomenės bendradarbiavimas, ieškant Dievo valios, kurios išraiška gali būti labai įvairi ir daugiasluoksnė. Iš vienos pusės, pagrindinės monastinio gyvenimo dimensijos yra malda ir darbas su išmintimi kasdienybėje.⁷²¹ Iš kitos pusės, būdamas monastinis, jis pasižymi eschatologine perspektyva. Šių dviejų, vienas kitą papildančių sampratų darnoje glūdi kiekvieno asmens – vienuolio speciali misija, kuri nėra atsieta nei nuo maldos, nei darbo ir broliško dalijimosi, nei nuo buvimo dalininku čia, žemėje, su Dievu kuriant Dangaus karalystę (eschatologinė perspektyva). XXI amžiuje monastinio gyvenimo pagrindinė užduotis yra išlaikyti pusiausvyrą tarp teisingos asmenybės išraiškos, tos vertės išraiškos (tai, kad asmenybė turi save išreikšti, būti pripažinta ir t. t., diktuoją individualizmas) ir gyvenimo bendruomenėje⁷²².

Taigi atskleidus XIX a. pabaigos – XXI a. pradžios monastinio gyvenimo sampratos kaitą galima daryti išvadą, kad monastinis gyvenimas dėl sampratos kaitos ir dėl Vatikano II

⁷¹⁸ Kanonų teisės kodeksas – *Codex Iuris Canonici* / Vertimas į lietuvių kalbą ir rodyklė. Lietuvos vyskupų konferencija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. „Pašvęstojo gyvenimo statusas pagal savo prigimtį nėra nei dvasininkų, nei pasauliečių“ (Can. 588 § 1). „Vienuolinis institutas yra draugija, kurioje nariai pagal savąją teisę duoda viešuosius, amžinuosius arba laikinuosius, atnaujintinus, praėjus laikui, įžadus ir gyvena brolišką gyvenimą bendruomenėje“ (Can. 607 § 2). „Vienuolių profesijos nariai įsipareigoja laikytis trijų evangelinių patarimų viešu įžadu, pašvenčiami Dievui per Bažnyčios tarnystę ir įjungiami į institutą su teisės apibrėžtomis teisėmis bei pareigomis“ (Can. 654).

⁷¹⁹ *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 247–248.

⁷²⁰ *Rothert A.* A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 191.

⁷²¹ *Neyt M.* Monasticism and the Challenge of Our Age // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009. P. 33–34, 37.

⁷²² *Longeat J.-P.* The Monastic Charism in the Life of the Church // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009. P. 39–46.

Susirinkimo pripažinimo tapo lankstesnis, įgavo naujų formų, todėl galėjo susikurti naujų benediktiniškųjų bendruomenių, kurios sulaukdavo ir sulaukia daug pašaukimų. Tokį monastinio gyvenimo sampratos pripažinimą galima traktuoti kaip laiko ženklų skaitymą ir atvirumą Šventajai Dvasiai, kuris pasitarnauja pastoracijai. Toliau reikėtų aptarti pagrindinius pastoracijos sampratos kaitos pokyčius.

3.1.3. Pastoracijos (sielovados) sampratos kaita monastinėse bendruomenėse

Perteikus Europos benediktiniškųjų bendruomenių istorinę padėtį ir monastinio gyvenimo sampratos kaitą XIX a. pab. – XXI a. pr., daug lengviau atskleisti pastoracijos sampratos kaitą monastinėse bendruomenėse.

Nagrinėjama laikotarpį – nuo XIX a. pabaigos iki XXI a. pradžios – galima padalyti į du pastoracijos sampratos formavimosi bei kaitos laikotarpius: pirmasis laikotarpis – iki Vatikano II Susirinkimo, antrasis laikotarpis – po Vatikano II Susirinkimo.

Pirmiausiai paminėtina, kad XX amžiuje sielovada apskritai pasikeitė dviem aspektais. Viena vertus, dėl išgyventų pasaulinių karų reikėjo labiau padėti ligoniams, mirštantiesiems, konfliktuojantiems šeimose, žmonėms, patiriantiems depresiją, ir t. t. Todėl sielovadininkams neužteko vien dvasinių teologijos žinių. Pastoracijos tarnyste užsiimantys teologai pradėjo taikyti tam tikrus psichologijos ir psichoterapijos metodus.⁷²³ Antra vertus, žmonėms reikėjo nešti viltį. Dėl šios priežasties teologijoje išryškėjo eschatologinis charakteris. Šios dvi pozicijos ir tapo XX a. pastoracijos sampratos pagrindu.

Žvelgiant į monastines bendruomenes (iki atsirandant naujų misijinių bendruomenių), visos benediktiniškosios vienuolijos turėjo siaurą, tik šv. Benedikto reguloje pateiktą klauzūra apibrėžtą, sampratą, kuri buvo ne pastoracijos, o Dievo darbuotės tarnysčių samprata. Tačiau ėmus kurtis misionierių bendruomenėms, prasidėjo misijų veikla, kuri jau sieta su pastoracija. Taigi jau galima teigti, kad benediktinių bendruomenės XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje kreipia monastinį gyvenimą išorinės pastoracijos link. Tokios pastoracijos liudijimas (glaudžiai susijęs su liturgijos reforma) yra iš moterų judėjimų kilusios benediktiniškosios bendruomenės.

...šios benediktinės seserys derino amžinąją adoraciją su darbu mokyklose, intelektualiniu darbu, stengėsi išlaikyti kitaip interpretuojamą identitetą. *„Jos kovojo už monastinio gyvenimo aktyvumą“*. Bet problemų kėlė žemas seserų išsilavinimas – pasaulinių karų pasekmė, nes vienuolinis gyvenimas buvo uždraustas, o, karams pasibaigus, reikėjo viską pradėti nuo pradžių. Todėl 1922 m. Filadelfijoje, JAV, buvo atidaryta mokykla ir akademija mokyti pačioms seserims, o Europoje jau nuo 1888 m. veikė Šv. Anzelmo kolegija Romoje, kurią

⁷²³ Mills L. O. Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions) / Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. USA: Abingdon Press. 2005. P. 843.

atgaivino pop. Leonas XIII, o 1687 m. įkūrė pop. Inocentas XI. Bet tik po Vatikano II Susirinkimo šioje kolegijoje galėjo studijuoti ne tik vienuoliai benediktinai, bet ir seserys benediktinės.⁷²⁴

O vyrai benediktinai pradėjo vystyti vidinės pastoracijos sampratą. Palaikydami vienybės idėją, jie pirmieji pradėjo žengti konkrečius žingsnius ekumeninio dialogo keliu. 1925 m. t. Lambert'o Beauduino įkurta benediktinų bendruomenė yra pats geriausias šios pastoracijos pavyzdys: joje ne tik meldžiamasi už krikščionių vienybę, bet ir gyvenama drauge.⁷²⁵ Tokia pastoracijos samprata atnešė gerų vaisių. Ji buvo vystoma ir apogėjų pasiekė būtent po Vatikano II Susirinkimo. Iki jo vidinės ir išorinės pastoracijos sampratos ne tik vystėsi, bet ir buvo įgyvendinamos, tačiau tik kai kuriose benediktiniškosiose bendruomenėse: dauguma naujai pastoracijos sampratai nepritarė, nes daugelis benediktiniškųjų bendruomenių narių nesujungė tarnystės su veikla, – apie tai ir kalbėjo šv. Benediktas. Juk kiekviena veikla yra tarnystės forma, kad ir kur jinai vykėtų.

Todėl po Vatikano II Susirinkimo pradėta analizuoti ir iš naujo ieškoti benediktiniškosios tapatybės – ne kopijuojant praeitį, o atsigręžiant į pirminę charizmą ir ją pritaikant prie tuometinių sąlygų. O tuo metu (6 dešimtmetyje) dauguma bendruomenių siekė veikti.⁷²⁶ „Iš esmės siekta, tik ne per Bažnyčios mokymą, o per praktiką, įtraukti vienuoles į katechizaciją, nepriklausomai nuo jų pašaukimo ar pasiruošimo“.⁷²⁷ To priežastis galėjo būti nebuvimas „<...> jokie teksto, kuriame būtų aprašytas vienuolijos dvasingumas ir esmė“⁷²⁸. Todėl imta ieškoti naujų benediktiniškojo gyvenimo formų, nes vienuolės, kurios gyveno tik klauzūroje, dabar turėjo dirbti už vienuolino sienų.⁷²⁹ Be to, tai galėjo būti ir viena iš priežasčių, kodėl 1952 m. kovo 21 d. popiežius Pijus XI patvirtino *Lex Propria* (savo įstatymo) konfederacijos valdymą.⁷³⁰

Po Vatikano II Susirinkimo buvo panaikinti vienuolių chorai, neišskiriant nė vieno vienuolio: brolis broliui yra lygus. O visos tarnystės, kurios siejasi su išorine veikla, t. y. apaštalavimas ir labdaringa (geraširdiška) tarnystė, turi būti labiau branginamos, ir kiekvienas

⁷²⁴ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinų pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: VDU. 2010. P. 11.

⁷²⁵ *Lambrechts A.* Benedictine Monks on Athos in the XXth Century. Prieiga per internetą: <http://holy-mount-athos.org/en/speeches-belgrade/198-benedictine-monks-on-athos>. Žiūrėta: 2014 01 15, 22:42.

⁷²⁶ *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 243–246.

⁷²⁷ *Borkowska M.* Ten pat. P. 247. Iš lenkų k. vertė Leonija Petkevičiūtė – L. P.

⁷²⁸ *Vasiliauskaitė A.* Ten pat. P. 11.

⁷²⁹ *Rothert A.* A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 200.

⁷³⁰ *Baa to Cam.* New Catholic Encyclopedia. Jack Heraty and Associates. 1981. Vol. II. P. 295. (1983 m. buvo sudaryta benediktinų bendruomenių konfederacija, kurioje Šv. Benedikto ordinas apibrėžiamas ne kaip centralizuota institucija, o kaip vienuolių ir seserų kongregacijų konfederacija, besilaikanti šv. Benedikto regulos (A. V.)

brolis turi teisę imtis tokios tarnystės.⁷³¹ Iki tol išorinė pastoracija buvo eliminuota iš benediktiniškojo monastinio gyvenimo kaip netinkama ir neatitinkanti benediktiniškųjų tradicijų. Besikuriančiose naujose bendruomenėse seserys, vykdančios išorinę pastoraciją, buvo nepripažįstamos pačių benediktinių, būtent moterų. O vyrai (benediktinai) liko uždari ir, kaip minėta, vystė vidinę pastoraciją. Pvz., Tucingo misionierės, kurios dirbo mokymo, gydymo, katechetinio ugdymo srityse, ilgą laiką nebuvo pripažintos kaip tikrosios benediktinės: „1925 m. Mildreda Feldhütter rašė abatui primui Fidelui von Stotzingenui [kaip jas traktuoja kitos benediktinės] <...>: *jūs nesate benediktinės! Jūs esate paprasta šiuolaikinė kongregacija kaip ir visos kitos*“.⁷³² Tačiau būtent šios benediktinės ir pradėjo tai, į ką kvietė Bažnyčia, – atsigręžti tiek į varginguosius, tiek į turtingus žmones, pažinti jų kultūrą, t. y. kvietė įsikultūrinti. Visos benediktinės seserys atsiliepė į šį kvietimą, bet tik po Vatikano II Susirinkimo. Kai vyrai benediktinai sėkmingai vedė ekumeninį dialogą, moterys benediktinės pradėjo bendrauti tarpusavyje, megzti dialogą tarp skirtingų bendruomenių tradicijų, t. y. tarp tų, kurios laikė save tikrosiomis benediktinėmis – vienuolėmis, ir įsikūrusių naujų benediktiniškųjų bendruomenių, kurios laikė save seserimis. Vatikano II Susirinkimas paragino seseris ir vienuoles dirbti kartu.⁷³³

Šio bendro darbo rezultatas, turint omenyje visus benediktinų vienuolynus, atrodo taip: nuo 1960 m. naujų fundacijų už Europos ribų buvo 465, 1997–2007 m. – 103 naujos fundacijos, iš jų 35 Europoje (Šiaurės ir Rytų Europos šalyse, tarp jų ir Lietuvoje).⁷³⁴

Kadangi Bažnyčia yra misijinė bendruomenė, o evangelinė žinia yra teigiama ir siunčiama Jėzaus pavyzdžiu – veiklumu, tai žmonės, gyvenantys monastinį gyvenimą, kuris yra neatsiejama Bažnyčios dalis, privalo įsijungti į dabartinę veiklą kartu su Bažnyčia.⁷³⁵ Atsiradus išorinei pastoracijai, t. y. išėjus iš vienuolyno klauzūros, buvo nubrėžtos bendruomenės ir pasaulio sąveikos naujos gairės. Svarbūs trys jų aspektai. Pirmasis – „modernaus gyvenimo pranašumų naudojimas“⁷³⁶, – tai reiškia negalėjimą atsisakyti ryšių su žmonėmis, kultūra ir religine aplinka. Tiems ryšiams palaikyti tinka visos komunikacinės pagalbos priemonės, technikos bei mokslo pažangos pasiekimai. Vienuolis pastoracijoje naudojami moderniomis priemonėmis: elektroniniu paštu, internetine bankininkyste, visomis medijų priemonėmis ir t. t.,

⁷³¹ Rothert A. *A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men*. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001. P. 145.

⁷³² Rothert A. Ten pat. P. 89. Iš anglų k. vertė A. V.

⁷³³ Ten pat. P. 89, 196, 202. Bažnyčios kanonų teisėje aiškiai apibrėžta: „Kas nustatyta dėl pašvęstojo gyvenimo institutų ir jų narių, lygiomis teisėmis galioja tiek vienai, tiek kitai lyčiai, nebent kas kita paaiškėtų pagal svarstomo klausimo pobūdį ar kontekstą“ (Can. 606).

⁷³⁴ Neyt M. *Monasticism and the Challenge of Our Age* // Ed. A. I. M. *Monastic Bulletin*. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009. P. 32.

⁷³⁵ Tragan P.-R. *Monastic Life: A Continuous Conversation* // Ed. A. I. M. *Monastic Bulletin*. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001. P. 14.

⁷³⁶ Tragan P.-R. Ten pat. P. 19.

kad pirmiausiai galėtų sudominti kitą (asmenį). Kadangi XXI a. žmonės nebemoka klausytis vieni kitų, vienuoliams tenka išmokti kalbėti jų pasaulio kalba, kad galėtų susikalbėti. Dėl šios priežasties monastinį gyvenimą gyvenantys asmenys negali būti izoliuoti nuo technikos ir mokslo pažangos, turi perprasti naujausias technologijas ir medijas. Atvirumas – labai svarbus monastinio gyvenimo elementas, nes padeda vykdyti pastoraciją. Ir ne tik tai, bet ir priimti į vienuolyną naujokus bei kitus jaunos ieškančius žmones. Suprantama, tai, kas anksčiau buvo pasiruošimas pastoracijai, dabar tampa ir pasiruošimu kalbėti ta kalba, kuria kalba jaunas žmogus, atėjęs į bendruomenę. Tada formuojasi santykis ir, žinoma, atsinaujinant kalba keičiasi. (Reikia išmokti „kalbos“, kad būtų galima suprasti kitą asmenį, gyvenantį pasaulyje.) Antrasis aspektas – asmeniniai ir psichologiniai klausimai, vienuolio laisvės ir įsipareigojimo bendruomenei santykis. Šis aspektas labai glaudžiai susijęs su trečiuoju aspektu, jie vienas kitą papildo. Trečiasis aspektas yra santykis tarp „būti“ ir „turėti“ bei santykis tarp „būti“ ir „veikti“. Vienuolio įsipareigojimas neįmanomas be laisvės apsispręsti. Bet įsipareigojęs vienuolis turi būti laisvas. XXI a. tai yra dažniausia problema: vienuoliai dirba pastoracijos srityje arba dar kur nors, taigi nėra laisvi. Jei neišlaikoma darbo ir maldos pusiausvyra, vienuolis praranda laisvę, nes netenka laisvės Šaltinio, esančio maldoje. Jei vienuolis, kuris yra įpareigotas skelbti Žodį, – „<...> vargas man, jei neskelbčiau Evangelijos“ (1 Kor 9, 16), – apleidžia šią tarnystę (pvz., svečių priėmimo, skelbiant Žodį, arba katechezės tarnystę), tai praranda laisvę, nes netenka galimybės šlovinti ir kontempliuoti Jėzų – tikrąją Laisvę kitame.⁷³⁷ Šie aspektai leidžia daryti išvadą, kad pastoracijos samprata XXI a. jau visiškai pakito. Daugiau dėmesio skiriama ne pačiai veiklos (pastoracijos) formai, o santykių pusiausvyrai tarp Bažnyčios kvietimo ir pasaulio bei, žinoma, kito asmens. Pastoracija yra dalis kontempliacijos, kai kontempliuojamas Jėzus kitame asmenyje. Pastoracija – Meilės išraiška, neprieštaraujanti šv. Benedikto regulai, kurios centre visada yra Asmuo ir Meilė Jam.

Tai įgyvendinama įvairiose pastoracijos srityse, bet kaip vieną iš jų galima išskirti benediktiniškąsias mokyklas, kurių, 2001 m. duomenimis, pasaulyje buvo apie 120.⁷³⁸ Jose mokiniai mokomi to, kuo remiasi XX a. pabaigos – XXI a. pradžios benediktiniškoji pastoracija, – Dievo darbuotės, kurioje glūdi kasdienės pareigos ir tarnystės, *lectio divina* ir studijos. Tokia pastoracija remiasi trimis pagrindiniais pastoracijos principais, esančiais šv. Benedikto reguloje. Pirmasis – pusiausvyra ir susivaldymas: išverti tarp darbo ir maldos (t. y. išlaikyti pusiausvyrą), nenukrypstant nuo dienos ritmo (t. y. susivaldyti, kad viskas suktųsi apie Dievo darbuotę). Antrasis principas – atsivertimas ir augimas dorybėje darant gera. Visos

⁷³⁷ *Tragan P.-R.* Monastic Life: A Continuous Conversation // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001. P. 19–24.

⁷³⁸ *Götz J. T.* World-wide Meeting of Benedictine Schools, Münsterschwarzach Abbey, Germany // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001. P. 59.

veiklos pagrindas turi būti meilė. Trečiasis principas – „tarnystės vadovavimo modelis“. Visa pastoracija – tarnystė, ir tik tarnaudamas bei rodydamas pavyzdį asmuo gali vadovauti. Juk pats didžiausias darbas yra patarnauti kitam.⁷³⁹ Vadovavimo modelis, kurį pateikia šv. Benediktas, – tai šeimos modelis. Bendruomenės vyresnysis vadinamas tėvu. Be to, šv. Benediktas vienuolyną pavadino „Viešpaties tarnystės mokykla“.⁷⁴⁰ Vienuolyno viduje modelis nesikeitė visus amžius, nuo pat pirmosios benediktiniškosios bendruomenės. Tačiau, susiformavus išorinei pastoracijai, peržengiančiai vienuolyno slenkstį, atsirado ir naujų modelių, kurie turi būti pirmiausiai suderinti su pagrindiniu šeimos modeliu, nes jis – pamatas.

O derintis prie asmens, kuris ne tik atėjęs iš kitos kultūros, bet ir išpažįsta kitą religiją, itin sudėtinga. Tačiau benediktinai, kurie pirmieji sėkmingai užmezgė ekumeninį dialogą ir jį tęsia⁷⁴¹, perėjo į tarpreliginį dialogą⁷⁴². Tai yra dar vienas svarbus pokytis. Pastoracija dažniausiai atlieka šį jungiamąjį, t. y. dialogo, vaidmenį. XX a. pab. – XXI a. Europos benediktinai vysto tarpreliginį dialogą (ypač Italijos ir Vokietijos bei JAV) su „taoizmu, budizmu ir konfucianizmu, kurie yra priskiriami trims pagrindiniams kinų kultūros elementams“⁷⁴³, taip pat su Indijos hinduistais (su *Swami Abhishktananda* – Prancūzijos benediktinai)⁷⁴⁴.

Tačiau vienokiai ar kitokiai pastoracijai reikalingas bendravimas. „Bendravimas, kaip vaizdinys ir žodis plačiąja prasme, yra ugnis ant laiptų; perdavimas yra abstraktesnis, suponuoja klausymąsi ir kontempliatyviąją tylą. Aš išvelgiau skirtumą tarp bendravimo ir perdavimo, tarp

⁷³⁹ *Tredget D.* The Tools of Good Work Benedictine Spirituality in the Workplace // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001. P. 72–73.

⁷⁴⁰ Fourth Meeting of Monastic Superiors of French-Speaking West Africa // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in China. A. I. M. No. 98. 2010. P. 92–93.

⁷⁴¹ „For example: 27th International Ecumenical Colloquium on Orthodox Spirituality. Held at Bose, Wednesday 9th to Saturday 12th September, 2009, in collaboration with the Orthodox Churches.“ Apie tai plačiau galima paskaityti: Report received from P. Adalberto Mainardi of the community of Bose, Italy // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009. P. 135–140.

⁷⁴² „We, the participants in the Hindu-Christian Interreligious Dialogue Seminar, organised by the K. J. Somaiya Bharatiya Sanskriti Peetham, the Instituto di Studi Asiatici, the Italian commission for Monastic Interreligious Dialogue, and the Department of Oriental Studies of the University of Turin, wish to express our gratitude for the opportunity to meet together and to learn from one another in these days at the Abbazia di San Giovanni Evangelista in Parma, Italy, and at the Pontificio Ateneo di Sant' Anselmo, Rome. This is the second in a series of seminars, of which the first was held in October 1997, at Mumbai, India where Hindu and Christian scholars discussed the theme *Hindu and Christian Cosmology and Anthropology*. Our theme this year was *Persons of Peace in a World at War*.“ Second Hindu-Christian Colloquium on Persons of Peace in a World at War // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Third International Symposium of Benedictine Women. A. I. M. No. 66. 1999. P. 91.

⁷⁴³ *Wong J. H.* Tao, Sages, Immortals: Towards a Christian-Taoist Dialogue // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in China. A. I. M. No. 98. 2010. P. 48–63. Iš anglų k. vertė A. V.

⁷⁴⁴ *Pont D.* Abhishktananda, Monk, Mystic, Bridge-builder // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in China. A. I. M. No. 98. 2010. P. 101–112; Second Hindu-Christian Colloquium on Person of Peace in a World at War // Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Third International Symposium of Benedictine Women. A. I. M. No. 66. 1999. P. 89–92.

informacijos ir perdavimo.⁷⁴⁵ Bet žvelgiant giliau pats bendravimas su Dievu tampa perdavimu kitam. „Kristus yra perdavėjo modelis. Bet šis modelis nėra nekintamas (nejudinamas)?“⁷⁴⁶ Kaip galima perduoti ką nors ne dialogo, o vien monologo metu? Emocijas, jausmus ir t. t. galima perduoti kūno kalba; bendravimas neapsiriboja vien žodžiais. Vienuolis bendraudamas turi perduoti Žinią, kitaip viskas yra tuščia. Žvelgiant į monastinę tradiciją, gilumines šaknis ir šv. Benedikto regulą, negalima daryti skirtumo tarp bendravimo ir perdavimo, nes bendraudamas vienuolis privalo perduoti Kristaus žinią, kad ir kokią kalbą pasitelktų – kūno, žodžių ar Tylos kalbą, nes pats bendravimas yra perdavimas. Kalbant apie komunikaciją kaip susisiekimą, ji atlieka tik perdavimo funkciją.

Taigi, išnagrinėjus pastoracijos sampratą XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje, galima daryti išvadą, kad, pirma, pasikeitė pastoracijos samprata bendruomenėse, kurios iš pradžių nepripažino naujos sampratos, o vėliau pačios ją sėkmingai vystė. Juk ir buvimas klauzūroje yra suvokiamas kaip pastoracija, nes pastoracijos centras – malda. Antra, susiformavusi nauja pastoracijos samprata plėtojosi, naudojant vis naujesnius modelius ir formas.

Norint praplėsti benediktiniškųjų bendruomenių pastoracijos veiklą, būtina aptarti Rytų Europos šalyse esančių bendruomenių istorinę padėtį. Šios bendruomenės įdomios tuo, kad, būdamos už *geležinės uždangos*, sugebėjo rasti naujų pastoracijos būdų. Ypač verta panagrinėti, kokią pastoraciją jos vykdė XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, ypač II pasaulinio karo metais ir po jo. Vakarų Europoje bendruomenės turėjo visas galimybes laisvai bendradarbiauti ir kurti, o Rytų Europos regiono šalyse kūryba buvo suvaržyta. Ir vis dėlto – kokią pažangą padarė šios istorijos nuskriaustos monastinės bendruomenės?

3.1.4. Monastinių bendruomenių padėtis Rytų Europos regione

Valstybės, atsidūrusios Sovietų Sąjungos įtakos zonoje (Varšuvos bloko valstybės), – tai tos šalys, kurios po II pasaulinio karo liko už *geležinės uždangos* iki pat XX a. pabaigos. Šioje disertacijoje svarbios trys šalys: Lietuva, Lenkija ir Vokietija (buvusi Vokietijos Demokratinė Respublika – VDR), todėl daugiausiai dėmesio bus skiriama šių šalių monastinių bendruomenių padėčiai nusakyti, t. y. pateikti istoriniam kontekstui. Pažymėtina, kad šių trijų okupuotų šalių statusas skyrėsi: Lenkija ir Rytų Vokietija nebuvo praradusios valstybingumo

⁷⁴⁵ Dayet N. How are Monastic Values to be Transmitted? // Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Gift of Seniors. A. I. M. No. 96. 2009. P. 55. „Communication is in the domain of image, in the broad sense the word, a fire on the stairway; transmission is more abstract, it supposes listening, the silence of contemplation. I have distinguished between communication and transmission, between information and transmission.“ Iš anglų k. vertė A. V.

⁷⁴⁶ Dayet N. Ten pat. P. 51. Iš anglų k. vertė A. V.

statuso, turėjo bent šokių tokių pastoracinių galimybių bei daugiau religijos laisvės), o Lietuva buvo įjungta į Sovietų Sąjungą.

Svarbu prisiminti, kad sekuliarizacijos pasekmės vėliau susiformavusiame Rytų Europos regione buvo ne tik masiškas vienuolynų uždarymas, bet ir vienuolinio gyvenimo naikinimas: pavyzdžiui, Lenkijoje ir Lietuvoje 1766–1835 m. buvo sunaikintas beveik visas benediktiniškasis vienuolinis gyvenimas. Iki XX a. pr. išliko tik 4 bendruomenės: Varšuvos sakramentietės ir Kauno, Vilniaus, Lomžos benediktinių vienuolynai⁷⁴⁷, nes caro valdžia (XIX a.), silpnindama Katalikų Bažnyčios įtaką, buvo uždariusi beveik visus vienuolynus ir neleido priimti naujų narių, o į paliktuosius („iki XX a. pradžios dabartinės Lietuvos Respublikos teritorijoje išliko tik 5 legalūs vienuolynai“⁷⁴⁸) atkėlė kitų vienuolynų vienuolių. Tokios situacijos pavyzdys galėtų būti Kražių benediktinių ir Kauno bernardinų apgyvendinimas Kauno benediktinių vienuolyne. „Toks skirtingų vienuolynų ir net skirtingų regulų vienuolių įkurdinimas vienuose namuose sujaukė jų gyvenimą, susilpnino klauzūrą. Negana to, vienuolynai buvo paversti įkalnimo ir pataisos namais.“⁷⁴⁹ Taigi jau iki I pasaulinio karo Rytų Europos regione monastinis gyvenimas buvo susilpnintas ir ignoruojamas. O I pasaulinis karas (vykęs Europoje nuo vakarinio Rusijos krašto iki rytinio Prancūzijos pakraščio) dar labiau griovė monastinį gyvenimą. Tik pasibaigus karui monastinės bendruomenės pradėjo atsigauti, ypač tų šalių, kurios išsivadavo iš carinės Rusijos ir nepateko į bolševikų valdomą bei veikiamą teritoriją ir Sovietų Sąjungos totalitarinį režimą. Taip susikūrė nepriklausomos valstybės, pvz., Lietuva, Lenkija ir kitos. Benediktiniškosios bendruomenės, pvz., Lenkijoje, išliko tik dėl to, kad vadovavo turimoms mokykloms, kurios tuo metu tapo bendruomenių centru ir tikslu. Dar prieš I pasaulinį karą seserys buvo siunčiamos sustiprinti kitas bendruomenes; taip buvo sustiprinti Vilniaus ir Nesvyžiaus vienuolynai, o seserų siųsta iš Staniontkų. O iš tuo metu veikusių benediktiniškosios atšakos vyrų vienuolynų liko tik cistersai Mogile ir kaime *Szcayrzye* kaip sielovadininkai. Bet, nepaisant sunkumų, po I pasaulinio karo buvo atidaroma naujų mokyklų, steigiami internatai, pvz., Galicijos ir Lomžos, Kauno vienuolynai.⁷⁵⁰ „Mokyklų steigimo tradicija buvo stipri, ypač Galicijos vienuolynuose, tad nutarta pasirinkti paprastus įžadus ir vyskupiškąją klauzūrą“⁷⁵¹. 1930 m. Lenkijoje iš viso buvo septyni vienuolynai, tačiau skyrėsi jų gyvenimo būdas ir materialinė padėtis.⁷⁵²

⁷⁴⁷ *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 211–212.

⁷⁴⁸ *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 17.

⁷⁴⁹ *Laukaitytė R.* Ten pat. P. 22.

⁷⁵⁰ *Borkowska M.* Ten pat. P. 235–238.

⁷⁵¹ Ten pat. P. 239. Iš lenkų k. vertė L. P.

⁷⁵² Ten pat. P. 236–237.

Po I pasaulinio karo Rytų Europos regiono, tiksliau – Lietuvos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos, vienuolynai atsigavo: įsteigė naujų mokyklų, susikūrė naujos bendruomenės, pvz., benediktinės misionierės, benediktinės samarietės ir t. t.⁷⁵³ Pokaris buvo palankus laikas atgyti monastiniam gyvenimui ir vykdyti pastoracijai, kurios centre buvo ugdomoji veikla, nes po karo reikėjo atkurti tapatumą, vertybes ir pan.

II pasaulinis karas ir patirta okupacija paliko didesnių ir skaudesnių pėdsakų monastinėse bendruomenėse. Dėl šios priežasties istorinį kontekstą reikalinga detalizuoti. Pirmiausiai 1939 m. rugsėjo mėnesį buvo okupuota Lenkija, o 1940 m. birželio 15 d. – ir Lietuva. Rytų Vokietiją okupavo ir kontroliavo SSRS kariuomenė iki Vokietijos suvienijimo. Paminėtina, kad Lietuvoje dvasininkai ir vienuoliai buvo labiau persekiojami sovietų okupacijos laikotarpiu nei nacių okupacijos metu. Anot R. Laukaitytės, „religinį intensyvą rodo ir tai, kad 1941–1944 m. Lietuvoje buvo statoma naujų bažnyčių, taip pat baigtos įrengti, dekoruoti pastatytos prieškariu“⁷⁵⁴. O Lenkijoje dvasininkai ir vienuoliai labiausiai nukentėjo nacių okupacijos metu, nes dauguma jų buvo susiję su rezistencija, t. y. įsitraukę į politiką.

Kad būtų galima labiau suprasti tokią permainingą Lietuvoje, Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje vykdomą politiką okupacijų metais, būtina trumpai panagrinėti Bažnyčios ir vienuolynų padėtį Lietuvoje okupacijų laikotarpiu (1940–1944 m.). Tie patys procesai vyko ir Lenkijoje bei Rytų Vokietijoje, tik, kaip minėta, buvo tarsi apsikeista vietomis: vieni tuo laikotarpiu buvo mažiau persekiojami, kiti – labiausiai. Nenorint kartoti informacijos, pasirinkta aptarti tik Lietuvos monastinių bendruomenių padėtį okupacijų metu.

Lietuvoje nuo 1940 m. prasidėjo pirmoji sovietinė okupacija, o 1944 m. – antroji, atnešusi didelių pokyčių tiek valstybinėje politinėje erdvėje, tiek Bažnyčios gyvenime. Į šį laikotarpį (1941–1944 m.) įsiterpė ir vokiečių okupacija. Šios permainos svarbios vienuolinėms bendruomenėms, nes joms grėsė prarasti savo tapatybę. Dėl šios priežasties verta trumpai aptarti politinės ir pastoracinės padėties kaitą šiuo laikotarpiu.

„SSRS vadovai ne kartą yra skelbę ištikimybę 1939 m. spalio 10 d. sutarčiai ir palankumą Lietuvai <...>, jog pasirašytos sutartys jokių būdu nereiškia Tarybų Sąjungos kišimosi į Estijos, Latvijos ir Lietuvos reikalus, o gandas apie šių valstybių sovietizaciją skleidžia tik bendri mūsų priešai ir visokio plauko antitarybiniai provokatoriai.“⁷⁵⁵ Tačiau kai 1940 m. birželio 15 d. buvo okupuota Lietuva, pirmiausiai buvo sudaryta „liaudies vyriausybė, po to sekė Lietuvos kariuomenės neutralizavimas, įsakant nesipriešinti, išrinktas liaudies seimas,

⁷⁵³ Borkowska M. Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 239, 241.

⁷⁵⁴ Laukaitytė R. Lietuvos Bažnyčios vokiečių okupacijos metais (1941–1944). Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla. 2010. P. 118.

⁷⁵⁵ Truska L. Sovietų okupacija ir aneksija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 49.

kuris skelbė, jog, jei kas nebalsuos, bus liaudies priešas ir neris darbo vietos Lietuvoje⁷⁵⁶. Pradėta rusinti administracinį aparatą, ir šio proceso pagalbininkai bei gynėjai buvo Lietuvos komunistų organizacija, pasivadinusį Komunistų partija.⁷⁵⁷ Jai padedant buvo nacionalizuojama pramonė ir kitos ūkių šakos⁷⁵⁸, vykdoma sovietinė socialinė-ekonominė politika⁷⁵⁹, ugdomas „tarybinis žmogus“⁷⁶⁰. Bet tam kliudė Bažnyčia, ypač vienuolynai. Todėl šioje politinėje kaitoje Bažnyčiai buvo suduotas smūgis – sugriauti teisiniai religinių bendruomenių apsaugos mechanizmai: „liaudies vyriausybė 1940 m. birželio 26 d. nutarė vienašališkai nutraukti 1927 m. tarp Lietuvos Respublikos ir Vatikano pasirašytą konkordatą, kuris ne tik garantavo valstybės paramą Katalikų Bažnyčiai, bet ir saugojo nuo nepagrįsto pasaulietinės valdžios kišimosi į Bažnyčios vidaus reikalus“⁷⁶¹. Kai tokios apsaugos nebeliko, valdžia uždraudė skleisti tikėjimo tiesas visur, kur Bažnyčia galėtų perduoti krikščioniškąjį požiūrį ar vertybes, t. y. kalėjimuose, mokyklose, ligoninėse, spaustuvėse, ir iš jų pašalino tai, kas primena religiją: kryžius, paveikslus, kitokius religinius ženklus, su religija susijusius vadovėlius, knygas ir spaudą, kad būtų galima propaguoti ateistinę ideologiją.⁷⁶² Tam trukdė ne tik vienuoliai, bet ir Teologijos-filosofijos fakultetas Vytauto Didžiojo universitete, kuris buvo uždarytas, išskyrus seminariją.⁷⁶³ Be to, „vienuoliai turėjo nusivilkti abitus, nes jie buvo krikščioniškojo tikėjimo liudijimo ženklai, palikti visą turtą ir išsikraustyti. Jau liepos 4 d. *Lietuvos aide* pasirodė pirmasis straipsnis, kuriame siūlyta neatidėliojant nacionalizuoti vienuolynų nekilnojamąjį turtą, uždaryti konfesines mokyklas, uždrausti vienuoliams dirbti prieglaudose, darželiuose, lopšeliuose“⁷⁶⁴. Taigi viešojoje erdvėje buvo sustabdyta bet kokia pastoracinė veikla, bandyta ištrinti vienuolinį ir celibatinį pašaukimą, sugriaunant bendruomeninį gyvenimą. Bet pabrėžtina, kad „vyskupai siekė atsiriboti nuo politinių reikalų, visą dėmesį sutelkdami į pastoracinės veiklos priderinimą prie pakitusių sąlygų“⁷⁶⁵. Vienuoliams ir kunigams tęsiant ją pagrindžio sąlygomis, imtasi kitų susidorojimo priemonių, t. y. persekiojimo ir trėmimo. Net „47 dvasininkai ir vienuoliai iki 1941 m. birželio 6 d. buvo ilgesniam ar trumpesniam laikui įkalinti, 35 ištremti ar išvežti į

⁷⁵⁶ Truska L. Sovietų okupacija ir aneksija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 64–78.

⁷⁵⁷ Maslauskienė N. Lietuvos sovietizacija. Aneksuotos Lietuvos valdymas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 88–104.

⁷⁵⁸ Truska L. Ūkinė Lietuvos aneksija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 116–121.

⁷⁵⁹ Truska L. Sovietinė socialinė-ekonominė politika / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 122–123.

⁷⁶⁰ Truska L. Kultūros sovietizacija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 126.

⁷⁶¹ Streikus A. Katalikų Bažnyčios suvaržymas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 130.

⁷⁶² Bartusevičius V. Teisinės ir pastoracinės vienuolynų galimybės Lietuvoje 1940–1944 m. Kaunas: VDU. 2007. P. 17.

⁷⁶³ Krikščionybės Lietuvoje istorija / Sud. V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2006. P. 441.

⁷⁶⁴ Laukaitytė R. Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 125.

⁷⁶⁵ Krikščionybės Lietuvoje istorija. Ten pat. P. 443.

lagerius 1941 m. birželio 14–18 d., 17 nužudyta Lietuvoje traukiantis sovietų kariuomenei⁷⁶⁶. Taip sumažėjo ne tik krikščionių, kurie buvo ištremti į lagerius, bet ir krikščionių bendruomenių. Vis dėlto nemažai tikinčiųjų, tarp jų ir kunigų bei vienuolių, tuo metu pabėgo į Vokietiją.⁷⁶⁷

Taigi 1941 m. pradžioje NKVD parengtas „<...> pasiūlymų, kaip sugriauti Katalikų Bažnyčią Lietuvoje, <...>“ projektas buvo intensyviai įgyvendinamas. Nuo 1940 m. pradžios iki 1941 m. birželio 22 d., kai „<...> nuskambėjus sutartam slaptažodžiui „Dortmund“, Vokietijos ginkluotosios pajėgos pradėjo „Barbarosos“ operaciją ir smogė Sovietų Sąjungai⁷⁶⁸, per vienerius metus komunistai sunaikino 37 vienuolijas su 87 vienuolynais⁷⁶⁹, vienuoliai buvo išblaškyti, išardytos bendruomenės, sunaikinta daug krikščioniškų ženklų ir simbolių.

Prasidėjus vokiečių okupacijai, diplomatai tikėjosi atkurti nepriklausomybę, skatino priešintis, buvo sudaryta Laikinoji vyriausybė ir vietinė savivalda. Todėl 1941 m. birželio mėn. sukilime dalyvavo ir kunigai, vienuoliai.⁷⁷⁰ Tačiau sukilimas nedavė siektų rezultatų, ir Trečiasis Reichas viešpatavo Lietuvoje. 1941 m. liepos 16 d. aptariant valdymo reikalus, A. Hitleris neskyrė daug dėmesio Lietuvai, ypač tautiniam, kultūriniam, ekonominiam skirtingumui išsaugoti.⁷⁷¹ Buvo vykdoma nukariautų tautų germanizacija, t. y. vokietinimas, kurio metu „svarbiausia problema buvo rasiškai tinkamų elementų atrinkimas ir laipsniškas suvokietinimas bei rasiškai nepageidautinų asmenų izoliavimas, pašalinimas“⁷⁷². Svarbu pabrėžti, kad „dar prieš Sovietų Sąjungos užpuolimą Trečiojo Reicho vadovybė nutarė masiškai naikinti žydus, čigonus, nepagydomus ir psichikos ligonius, politinius komisarus, sovietų valdžios ir komunistų partijos pareigūnus, pasipriešinimo judėjimo dalyvius“⁷⁷³. Bažnyčiai iš pradžių buvo leista laisviau elgtis, t. y. atgijo vienuolynų noviciatai, buvo steigiami nauji vienuolynų namai ir t. t.⁷⁷⁴ Vis dėlto ne visi vienuoliai galėjo sugrįžti į savo vienuolynus ir tęsti savo pastoracinę veiklą. Lietuvoje prasidėjęs holokaustas, kurio pradžia išskirtinai buvo pirmosios karo ir nacių okupacijos dienos (kitose Vakarų Europos šalyse jis vyko laipsniškai), skatino kunigus ir

⁷⁶⁶ *Streikus A.* Katalikų Bažnyčios suvaržymas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 132.

⁷⁶⁷ *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 127.

⁷⁶⁸ *Stankeras P.* Vokietijos–SSRS karo pradžia / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 162.

⁷⁶⁹ *Laukaitytė R.* Ten pat. P. 125.

⁷⁷⁰ *Brandišauskas V.* Birželio sukilimas ir laikinoji vyriausybė / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 167–176.

⁷⁷¹ *Bubnys A.* Okupacinis nacių režimas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 178–179.

⁷⁷² *Bubnys A.* Holokaustas Lietuvoje. Rasinis genocidas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 201.

⁷⁷³ *Bubnys A.* Okupacinis nacių režimas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 179.

⁷⁷⁴ *Laukaitytė R.* Ten pat. P. 128–129.

vienuolius padėti žydų tautai.⁷⁷⁵ Už tokią masišką pagalbą nebuvo rodomas palankumas Lietuvos Bažnyčiai: neleistas joks katalikiškas laikraštis, neatgaivintos draugijos, nesiskaityta su vyskupais, negražintas nacionalizuotas turtas, tačiau tai neprilygo vienuolynų likvidavimui Vokietijoje, Austrijoje ir Lenkijoje.⁷⁷⁶ Galima daryti išvadą, kad vokiečių okupacijos padaryti nuostoliai Bažnyčiai ir vienuolynams yra mažesni nei nuostoliai, patirti įgyvendinus NKVD suplanuotą projektą, nes „nacių Vokietija nesukūrė vientisos ir detalios okupuotų Rytų Europos kraštų valdymo koncepcijos“⁷⁷⁷, kaip tai padarė Sovietų Sąjungos valdžia. Tačiau tuo metu Vilniuje gyvenusios seserys benediktinės buvo sodinamos į vokiečių kalėjimą, o 1944 m. deportuotos į Vokietiją.⁷⁷⁸

Lietuvoje sovietinę valdžią pakeitus vokiečių, Bažnyčia ir vienuolynai po visiškos spaudos galėjo šiek tiek atsikvėpti. Vokiečių okupacija neatkūrė ir neleido užmegzti santykių su Vatikanu, nepakeitė nacionalizacijos ir likvidacijos pobūdžio, tačiau kai kuriems vienuoliams leista sugrįžti į savo namus ir vykdyti dalinę pastoraciją. Pablogėjus santykiams su Trečiuoju Reichu, kai kurie vienuolynai ir bažnytiniai pastatai buvo konfiskuoti, nors kai kuriose srityse buvo matyti geresnių galimybių vykdyti pastoraciją nei sovietinės okupacijos metu.

Todėl ne be reikalo, karui baigiantis, Lietuvos diplomatus, kaip ir Bažnyčios narius, labiausiai gąsdino artėjanti antroji sovietų okupacija.⁷⁷⁹ 1944 m. vasarą Lietuvoje „vėl viešpatavo raudonoji armija, vyko reokupacija, t. y. sovietų valdžios atkūrimas“.⁷⁸⁰ Iš karto „<...> vėl pradėtas bažnytinės valstybės nacionalizavimas“⁷⁸¹, vienuolynai buvo likviduoti keliais etapais. Imta persekioti, kalinti kalėjimuose ir gulago lageriuose. Bažnyčiai ir vienuolynams prasidėjo sunkiausias gyvavimo laikotarpis.

Taigi, nacių okupacijos metu Lietuvos Bažnyčiai ir vienuolynams buvo šiek tiek lengviau, dar buvo galima vykdyti tam tikrą pastoraciją, bet, grįžus sovietams ir prasidėjus antrajai jų okupacijai, vienuolynai turėjo visiškai pereiti į pogrindį, o už tai buvo dar žiauriau baudžiama.

⁷⁷⁵ *Bubnys A.* Holokaustas Lietuvoje. Rasinis genocidas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 212.

⁷⁷⁶ *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 129–130.

⁷⁷⁷ *Bubnys A.* Okupacinis nacių režimas. Ten pat. P. 177.

⁷⁷⁸ *Lowe C., Alexanderdorf Abbey.* Benedictines in Lithuania // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Third International Symposium of Benedictine Women. A. I. M. No. 66. 1999. P. 80.

⁷⁷⁹ *Jonušauskas L.* Lietuvos diplomatijos pastangos (1941–1945 m.) / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 259.

⁷⁸⁰ *Truska L.* Reokupacija – sovietų valdžios atkūrimas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 270–271.

⁷⁸¹ *Laukaitytė R.* Ten pat. P. 134.

O lenkų dvasininkų ir vienuolių situacija buvo kitokia. Lenkijoje II pasaulinis karas įvedė teritorijos pokyčių, todėl iš šešių Nekaltai pradėtosios benediktiniškosios kongregacijos (ji svarbi tuo, kad tarpukariu išlaikė monastinį dvasingumą ir monastinį *oficium*) vienuolynų Lenkijos teritorijoje liko tik trys. Atkirstos bendruomenės, tarp jų – Lvovo ir Nesvyžiaus, steigė kitus vienuolynus. Tad Lenkijoje nebuvo masiškai uždarinėjami vienuolynai, kaip vyko Lietuvoje. Po II pasaulinio karo komunistai uždraudė vienuolynams steigti vienuolines mokyklas Lenkijoje.⁷⁸² Bet jau nuo 1945 m. komunistai ėmėsi kitokių veiksmų: nors kol kas „Katalikų Bažnyčios institucijos buvo puolamos netiesiogiai, bet pritaikant teisės aktus ir tarpininkaujant administraciniam aparatui. Pavyzdžiui, vadovaujantis propagandiniu šūkiu „Bažnyčią atskirti nuo valstybės“, jau 1945 m. rugsėjo 12 d. buvo nutrauktas Antrosios Lenkijos Respublikos laikotarpio konkordatas, paskui santuokos teisėje leista ištuoka, stengtasi riboti religijos pamokas mokykloje.“⁷⁸³ Tais pačiais metais buvo pradėta deportuoti vokiečių kilmės kunigus ir vienuolius į Vakarus.⁷⁸⁴

Tuo metu Lietuvoje vykdavo kratos vienuolynuose, kuriose ir kt., nes valdžia norėjo kontroliuoti Bažnyčios vidaus gyvenimą. Tai jai nelabai sekėsi, nes negalėjo pristesti sovietinio religinių bendruomenių ir dvasininkų registracijos modelio, – tam priešinosi visa Bažnyčios bendruomenė, pradėdant ganytojais.⁷⁸⁵

Lietuvoje buvo likęs arkivyskupas M. Reinys, jis priešinosi Bažnyčios persekiojimui, vėliau buvo areštuotas ir įkalintas. Taip Lietuvoje jau iki 1947 m. buvo susidorota su vyskupijos vadovybe, vienuolyno vadovybe, kunigais ir vienuoliais, kurie įsitraukė į pasipriešinimą naujajai sistemai.⁷⁸⁶ O Lenkijoje 1947 m. politiniai metodai pasikeitė: pradėta sekti kunigus ir vienuolius, būdavo užvedamos operatyvinės bylos.⁷⁸⁷

Nuo 1947–1948 m. panaši politika vykdėta tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Valdžia buvo įsitikinusi, kad dvasininkai ir vienuoliai intensyviai atlieka sielovadinę veiklą, todėl juos pradėjo persekioti ir suiminėti, o kad visiškai neliktų erdvės sielovadai, nuo 1948 m. buvo uždaromos bažnyčios ir vienuolynai, nepalikta nė vieno veikiančio. Tiek kunigams, tiek vienuoliams griežtai uždrausta katechizuoti vaikus.⁷⁸⁸ 1949 m. uždrausta Lenkijos katalikiškoji spauda, ypač

⁷⁸² Borkowska M. Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 238–239.

⁷⁸³ Žaryn J. Saugumo aparato represijos prieš Lenkijos Katalikų Bažnyčią 1944–1956 metais // Ats. red. A. Anušauskas. Pilietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2004. P. 377.

⁷⁸⁴ Žaryn J. Ten pat. P. 378.

⁷⁸⁵ Streikus A. Represijos prieš Bažnyčią Lietuvoje 1944–1954 metais // Ats. red. A. Anušauskas. Pilietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2004. P. 369–371.

⁷⁸⁶ Streikus A. Ten pat. P. 370, 373.

⁷⁸⁷ Žaryn J. Ten pat. P. 378–379.

⁷⁸⁸ Streikus A. Ten pat. P. 373.

leidžiama vienuolių.⁷⁸⁹ Taip Lenkijoje nuo „1945–1956 m. tiesiogiai MBP kontroliuojama, t. y. suimta ir kalinama buvo daugiau kaip 1 000 dvasininkų (tarp jų ir vienuolių), taigi apie 10 proc. visų kunigų.“⁷⁹⁰ 1953 m. pradėta suiminėti „vienuolių atstovus, be to, dar buvo atimami vienuolynams priklausę namai, bendrabučiai ir mokyklos. 1954 m. saugumo žinyba kontroliavo, kaip vyksta daugiau kaip 500 seserų vienuolių išskeldinimas (daugiausia Opolės srityje)“⁷⁹¹. Lietuvoje „iki 1953 m. iš viso buvo nuteisti 33 vyrų vienuolių nariai ir 7 – moterų“⁷⁹². Tarp jų – už spaudos ir maldaknygių platinimą ir Kauno vienuolyno benediktinė s. Scholastika.⁷⁹³ Taigi už aktyvią pastoracinę veiklą buvo kalinami ir tremiami vienuoliai ir kunigai tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje, tiek Vokietijoje.

Intensyvūs persekiojimai ir represijos 6 dešimtmetį sumažėjo, nes sovietų valdžia dėl Šaltojo karo turėjo susidomėti užsienio politika.⁷⁹⁴ Istoriko A. Streikaus teigimu, „taip pasibaigė lygiai dešimtmetį trukęs visuomenės ir Bažnyčios prievartavimas, dar vadinamas sovietizacija. 1954-ųjų vasarą, palyginti su 1944-ųjų vasara, radikaliai pasikeitė ne tik Bažnyčios, bet ir visuomenės būseną.“⁷⁹⁵

Po 1954 m. prasidėjo intensyvesnė, nors ir pogrindinė, vienuolių bendruomenių ir Bažnyčios veikla. Dėl šios priežasties Lietuvoje gyvenančios Vilniaus benediktinės nuo 1960 m. galėjo palaikyti slaptus ryšius su Rytų Vokietijos Alexanderdorfo vienuolynu, kuris perduodavo, ypač po Vatikano II Susirinkimo, ne tik visas naujienas iš Vatikano, bet ir knygų (jos į Vilnių atkeliaudavo padedant katalikėms studentėms).⁷⁹⁶ Taip pogrindinė pastoracija išsilaikė tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje, tiek Rytų Vokietijoje beveik iki pat XX a. pab., tiksliau – paskutiniojo dešimtmečio (1989 m. Lenkija tapo Lenkijos Respublika, vėliau griuvo Berlyno siena, t. y. Rytų Vokietija susijungė su Vakarų Vokietija, galiausiai 1990 m. kovo 11 d. paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė).

Lenkijai ir Lietuvai paskelbus Nepriklausomybę, o Rytų Vokietijai prisijungus prie Vakarų Vokietijos ir tapus viena Vokietijos valstybe, pasikeitė visų monastinių bendruomenių

⁷⁸⁹ *Žaryn J.* Saugumo aparato represijos prieš Lenkijos Katalikų Bažnyčią 1944–1956 metais // Ats. red. A. Anušauskas. Piliietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2004. P. 380.

⁷⁹⁰ *Žaryn J.* Ten pat. P. 380.

⁷⁹¹ Ten pat. P. 381. „1953 m. rugsėjis – 1956 m. spalio buvo dramatiškiausias metas Bažnyčios istorijoje: tada ji neteko savarankiškumo ir tapo priklausoma nuo valstybės ir vyriausybės įstaigų (Religijų reikalų tarnybos)“. Ten pat. P. 382.

⁷⁹² *Streikus A.* Represijos prieš Bažnyčią Lietuvoje 1944–1954 metais // Ats. red. A. Anušauskas. Piliietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2004. P. 372.

⁷⁹³ Baudžiamoji byla. Lietuvos ypatingasis archyvas – LYA. F. K-1. Ap. 58. B. 451/3. L. 1–66.

⁷⁹⁴ *Streikus A.* Ten pat. P. 374.

⁷⁹⁵ Ten pat. P. 375.

⁷⁹⁶ *Lowe C., Alexanderdorf Abbey.* Benedictines in Lithuania // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Third International Symposium of Benedictine Women. A. I. M. No. 66. 1999. P. 82.

padėtis ir pastoracija. Daug pašaukimų, naujų pastoracijos formų, metodų ir būdų paieška leido monastinėms bendruomenėms pirmiausiai atsigauti materialiai. Vėliau susidomėta tapatumo klausimu, grįžta į bendruomeninį gyvenimą. Tačiau visada buvo jaučiami šių trijų valstybių – Vokietijos, Lenkijos ir Lietuvos monastinių bendruomenių monastinio gyvenimo skirtumai. Todėl labai svarbu įvardyti šių šalių aktyviai veikiančių benediktiniškųjų vienuolynų pastoracijos panašumus ir skirtumus.

3.2. Benediktinių bendruomenės Lietuvoje, Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje

Trys benediktinių bendruomenės: Kauno seserų benediktinių Lietuvoje, Otwocko benediktinių misionierių Lenkijoje ir Alexanderdorfo Rytų Vokietijoje, buvo pasirinktos siekiant išskirti iš pastoracinio konteksto bendrus pastoracinius požymius, pirmiausiai aptariant jų pastoracijos kaitą istorijos tėkmėje, kad būtų galima apskritai atskleisti ir suvokti XXI a. pr. vykdytą pastoraciją. Kiekviena iš šių benediktinių bendruomenių yra autonomiška ir turi savą vienuolyno istorinį kontekstą bei pastoracinės raidos istoriją. Skiriasi ir šių bendruomenių gyvenimo būdas: Kauno vienuolyne derinamas apaštališkasis ir kontempliatyvusis gyvenimas, Lenkijoje labiau linkstama į apaštališkumą, o Rytų Vokietijos benediktinių bendruomenė gyvena visiškai kontempliatyvų gyvenimą. Žinant šiuos skirtumus, galima objektyviai įvertinti pritaikomumo galimybes, nes surasti bendri pastoracijos požymiai ir šių požymių rodikliai pastoracijoje paliudys paties tyrimo grynumą ir tikrumą.

3.2.1. Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorinis kontekstas ir pastoracijos kaita

„Kiekviena benediktinių bendruomenė, rašo Popiežius [Jonas Paulius II], tebūna ant kalno pastatytas miestas. Tegul gyvena atokiau nuo aplinkinio pasaulio šurmulio, bet tebūna visada atvira vargšams, piligrimams, visiems, siekiantiems priartėti prie Evangelijos tiesos.“⁷⁹⁷ Tokia bendruomenė buvo funduota iš Nesvyžiaus 1621–1627 m. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, Kaune, netoli Šv. Mikalojaus bažnyčios, jai paskyrus Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo titulą.⁷⁹⁸ Jau nuo tada, kai atvyko vienuolės XVII a., vienuolyne kurį laiką veikė mergaičių mokykla.⁷⁹⁹ Žinoma, seserys gyveno kontempliatyvų, t. y. uždara, gyvenimą, daug

⁷⁹⁷ *Širvinskaitė B.* Benediktinių vienuolyno jubiliejus // Krivulė. Roma: Saleziečių spaustuvė. 1999. Nr. 2 (69). P. 48.

⁷⁹⁸ Plačiau apie Kauno benediktinių fundacinius dokumentus ir vienuolyno fundaciją galima paskaityti: *Kamuntavičienė V., Vasiliauskaitė A.* Kauno benediktinių fundaciniai dokumentai. Kauno istorijos metraštis. T. 13. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2013. P. 319–339; *Kamuntavičienė V.* Kauno benediktinių vienuolyno fundacija. Lietuvos istorijos metraštis. 2012. Metai, 2. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 2013. P. 23–39.

⁷⁹⁹ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6. P. 1–2.

meldėsi, giedodavo grigališkąjį choralą, gyveno griežtoje klauzūroje⁸⁰⁰, taip pat „siuvo ir gražiai siuvinėjo bažnytinius drabužius, dirbo vienuolynui priklausančioje žemėje lauko darbus, perrašinėdavo knygas, mokė pasaulietes mergaites“⁸⁰¹ ir taip paslaptinai apaštalavo. Taigi, vienuolynas nuo pat fundacijos pradžios užsiėmė šviečiamąja pastoracine veikla.

Nagrinėjant šioje bendruomenėje vykdytos pastoracijos kaitą tikslinga išskirti pagrindinius tarpsnius, kuriuos tiesiogiai nulėmė pastoracijos pokyčiai arba istoriniai įvykiai, kurie taip pat tampa pagrindiniais veiksniais, keičiančiais pastoracijos pobūdį. Laikotarpį nuo XIX a. pabaigos iki XXI a. pradžios sudaro penki tarpsniai: a) XIX a. pab. – XX a. pr.; b) 1918–1938 m.; c) 1938–1948 m.; d) 1948–1990 m.; e) 1990 m. – XXI a. pr.

3.2.1.1. Pastoracija carinės valdžios gniaužtuose XIX a. pab. – XX a. pr.

Šio laikotarpio ribos yra apibrėžiamos remiantis istoriniais įvykiais. Žinia, XIX amžius buvo carinės priespaudos metas, ir tik 1918 m., po I pasaulinio karo, buvo išsilaisvinta iš carinės valdžios gniaužtų ir sukurta Lietuvos valstybė. Šie istoriniai įvykiai ir yra pirmojo tarpsnio pabaiga bei antrojo pradžia.

Kadangi pirmajame tarpsnyje, XIX a., caro valdžia uždraudė ar apribojo ne tik pastoracinę veiklą, bei ir naujų narių priėmimą į noviciatą, vienuolinis gyvenimas buvo paliktas mirti. Vis dėlto Kauno benediktinių vienuolynas nebuvo uždarytas, tik kilus I pasauliniam karui (1914–1918 m.) vienuolės buvo priverstos palikti vienuolyną.⁸⁰² Nagrinėjant Kauno benediktinių vienuolyno istorinę-pastoracinę kaitą, reikia nurodyti faktą, kad caro valdžia ribojo katalikybę, o tuometinė vienuolyno vyresnioji jame ribojo lietuviško tautiškumo apraiškas. Todėl vienuolyne vyravo ne lietuviška, o lenkiška tvarka: „<...> kylant tautinių atgimimų sąjūdžiams, Kauno benediktinių vienuolynui rimtu išbandymu tapo būtent lietuvių tautinis atgimimas, laipsniškai vis labiau skaldęs bendruomenę tautiniu atžvilgiu“⁸⁰³. Tokia padėtis bendruomenėje negalėjo pasitarnauti išorinei pastoracijai, todėl šiame tarpsnyje vyko tyli, vidinė maldos pastoracija.

3.2.1.2. Kauno seserų benediktinių vienuolyno kongregacija 1918–1938 metais

Antrasis tarpsnis buvo pilnas permainų. Jo ribų nustatymas nėra vienareikšmis. 1918 m. buvo paskelbta Nepriklausomybė; šis istorinis faktas pakeitė visų monastinių bendruomenių padėtį Lietuvoje. O 1938 metai yra susiję su benediktinių istorijos pastoraciniu įvykiu –

⁸⁰⁰ Jonas Paulius II. Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita Consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 8.

⁸⁰¹ Dievui ir Bažnyčiai / Sud. L. Rinkevičiūtė. Marijampolė: Ardor. 1997. P. 7.

⁸⁰² Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6. P. 3.

⁸⁰³ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 13.

Švenčiausiojo Sakramento adoracijos jų bažnyčioje įvedimu. Tačiau ši data, užbaigianti šį tarpinį, atskleidžia kito, trečiojo, tarpsnio pastoracijos istoriją.

Šiame tarpsnyje, susikūrus valstybei, vienuolės į vienuolyną sugrįžo 1919 m. iš Tytuvėnų vienuolyno, kuriame buvo apsistojusios.⁸⁰⁴ Tačiau dėl tautinių nesutarimų 1918 metai yra laikomi dviejų etapų pertvarkos, trukusios net iki 1926 m., pradžia.⁸⁰⁵ Pirmajame šios pertvarkos etape (nuo 1918 m. iki 1924 m. vasario 29 d., kai lenkės vienuolės buvo iškeltos į Kolainius) nebuvo paisoma vienuolių lenkių noro turėti lenkišką mokyklą, bet 1921 m. gruodžio 30 d. vienuolyno namuose buvo įsteigta rankų darbėlių, o 1922 m. sausio 25 d. – Kauno miesto pradžios mokykla.⁸⁰⁶ Antrajame tarpsnyje vienuolyne likusios šešios seserys po materialinio-ekonominio pertvarkos etapo sprendė savo monastinio gyvenimo problemas, tačiau dvasinė-monastinė pertvarka prasidėjo ne tik nuo tada, kai išvyko lenkės vienuolės, bet ir nuo 1926 m., kai buvo stengiamasi sukurti šv. Benedikto regulos nuostatomis ir įkūrėjo charizma besiremiančią bendruomenę. Viena vertus, ši data gali būti oficialiai laikoma antrosios pertvarkos pabaigos data, kita vertus, tai buvo tik pastoracijos pradžia, nes po to vizitatoriumi buvo paskirtas arkivyskupas J. Matulaitis, kuris, seserų prašymu, nepanaikino popiežinės klauzūros. Klauzūros klausimas dar buvo sprendžiamas ir po jo mirties 1927–1928 m.⁸⁰⁷ Tačiau jau 1929 m. kovo 2 d. benediktinės nutarė „<...> potvarke pastatyti mūro namus, labiau pritaikytus seserų gyvenimui ir ateityje įsikursiančiai mokyklai“⁸⁰⁸. Tai reiškia, kad jos priėmė sprendimą jau turėdamos veikliąją apaštalinę viziją. Nors leidimo išeiti iš popiežinės klauzūros dar neturėjo, jį gavo iš vyskupo Skvirecko, kai buvo blogai interpretuotas 1934 m. iš Vatikano gautas raštas⁸⁰⁹, supainiojus jurisdikcijos ir teisės klausimus. Po šio įvykio prasidėjo seserų apaštalavimas: „Seserys pradėjo dirbti vargonininkėmis parapijose, padėdavo katechizuoti vaikus, rengti atlaidus, adoracijas ir kt.“⁸¹⁰ Tačiau pažymėtina, kad sunku nurodyti tikslią tokio pobūdžio pastoracijos pradžią ir tikslią datą, nuo kada ši bendruomenė tapo pusiau apaštalinė ir pusiau kontempliatyvi.

⁸⁰⁴ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6. P. 3.

⁸⁰⁵ Plačiau apie Kauno benediktinių pertvarką galima skaityti dviejuose straipsniuose: *Grickevičius A., Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (I) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 29 (57). P. 70–77, 69–84; *Grickevičius A., Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (II) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 31 (59). P. 111–124.

⁸⁰⁶ Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knyga, XX a. 3 deš. // KSBVA. F. 22. D. 2. Kaunas. 1922 m. sausio 25 d. L. 34.

⁸⁰⁷ Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knyga. Ten pat. 1927 m. sausio 29 d. – 1928 m. gruodžio 8 d. L. 71–86.

⁸⁰⁸ Ten pat. 1929 m. kovo 2 d. L. 87.

⁸⁰⁹ Kauno seserų benediktinių kongregacijos vizitacija // KKA. 1934 m. lapkričio 9 d. Nr. 2755.

⁸¹⁰ *Plavičienė J.* „Ora et labora“ – seserų benediktinių kongregacija. XXI amžius. Kaunas: Lietuvos katalikų mokslo akademijos įmonė „XXI amžius“. 1998 m. spalio 23 d. Nr. 80 (703). P. 5.

Taigi šiame tarpsnyje pasidalijo pastoracijos pobūdis. Nuo 1921 m. iki 3 dešimtmečio pabaigos buvo grąžinta pastoracija, susijusi su švietimu, kurią bendruomenė vykdė dar iki caro valdymo laikotarpio. Tačiau nuo 3 dešimtmečio pabaigos pereinama nuo vidinės pastoracijos prie išorinės pastoracijos formų, pvz., vaikų katechizavimo įvairiuose Lietuvos miestuose ir t. t.

3.2.1.3. Benediktinių pastoracija 1938–1948 metais: Švenčiausiojo Sakramento garbinimas

Trečiojo tarpsnio ribos yra brėžiamos nuo viešojo Švenčiausiojo Sakramento garbinimo pradžios Šv. Mikalojaus benediktinių bažnyčioje iki oficialaus šios bažnyčios uždarymo 1948 m. Be to, šis tarpsnis yra pats sudėtingiausias istorijos aspektu, nes, keičiantis okupacijoms ir patiriant reokupaciją, kito ne tik vienuolinio gyvenimo sąlygos, bet ir pastoracija. Dėl šios priežasties pats sudėtingiausias laikotarpis – 1940–1944 metai – bus aptariamas smulkiau.

Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje vyskupo Teofiliaus Matulionio „<...> rūpesčiu, 1938 m., minint 550 m. nuo Lietuvos Krikšto ir 20 m. nuo Nepriklausomybės atgavimo, buvo nutarta benediktinių bažnyčioje įvesti amžinąją Švč. Sakramento adoraciją“⁸¹¹ kiekvieną savaitę penktadieniais ir šeštadieniais nuo 8 val. iki 18 val., o sekmadieniais nuo 10 val. iki 18 val.⁸¹² Prasidėjus pirmajai okupacijai, benediktinių namą, kuriame gyveno 52 seserys, užėmė sovietai, tačiau seserims gyventi antrajame aukšte paliko penkis kambarius. Pirmajame aukšte buvo apgyvendinti meno mokyklos vaikai, kuriems karšto vandens seserų virtuvėje užvirdavo paskirtas mokyklos sargas.⁸¹³ Paminėtina, kad 1940 m. Kauno seserys benediktinės turėjo 36 nuomininkus, kurie susimokėdavo už gyvenimą tam tikrame sklype.⁸¹⁴ Todėl nacionalizavimas buvo skausmingas ne tik morališkai, bet ir finansiškai. Atėmus žemę, seserys 1941 m. taip pat buvo priverstos išsikraustyti, nes buvo atliekamas remontas. Seserims priklausęs Kačiūniškio dvaras taip pat buvo iš jų atimtas. Seserys benediktinės neteko ten buvusio ūkio, oratorijos, t. y. koplyčios pobūdžio patalpos. Sesuo Laurencija šiuos metus apibūdina kaip nuolatinės baimės, kovos ir kančios metus. Be to, 1940 m. prie vienuolyno veikė vaikų darželis. Anksčiau ten buvo mokykla, o darželį laikė lenkės Celerichaitės. Dėl šios priežasties Lietuvos valdžia mokyklos patalpas atidavė benediktinėms, kad jos mokytų vaikus lietuviškai, o seserų Celerichaičių darželį uždarė. Jis taip pat buvo sovietų atimtas, neleidžiant mokyti ir skleisti tikėjimo tiesų.⁸¹⁵

⁸¹¹ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6. P. 4.

⁸¹² Dievui ir Bažnyčiai / Sud. L. Rinkevičiūtė. Marijampolė: Ardor. 1997. P. 12.

⁸¹³ S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga // Metraštinis. KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 1. Kaunas. 1941. L. 54.

⁸¹⁴ Nuomininkų knyga // KSBVA. F. 7. D. 5. B. 24. Kaunas. 1939. I; 1939–1942.

⁸¹⁵ S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Ten pat. L. 55–57.

Tačiau neskaitant šių negandų – būti išvytoms iš vienuolyno ir priverstoms gyventi kitur, seserys gyveno nenutrūkstamą maldos gyvenimą. Tik antrosios okupacijos metu (1947 m.) tikriausiai suvokta, kad Švč. Sakramento adoracija turi reikšmingą galią, suteikiančią tvirtumo išlaikyti savą poziciją. Kauno seserų benediktinių bažnyčia liko atvira, ir adoracija tebesitęsė.⁸¹⁶ Seserys negalėjo tuo metu viešojoje erdvėje vykdyti pastoracijos, tačiau dirbo „tiek valdiškuose vaikų namuose, tiek senelių prieglaudose. Prienuose, Vilkaviškio vyskupijoje, dvi seserys laikė vaikų darželį. Joniškyje, Kauno vyskupijoje, dvi seserys prižiūrėjo senelių prieglaudą ir turėjo sekmadienio oratoriją. Šiluvoje dirbo keletas seserų senelių prieglaudoje. Kauno centriniuose namuose seserys benediktinės turėjo bažnytinių rūbų siuvyklą, čia veikė ir siuvimo kursai. Buvo paruošta gerų vargonininkų <...>⁸¹⁷, – taip buvo nešama Jėzaus žinia. Vyko benediktinių vienuolyno tarybos susirinkimai, buvo svarstoma apie seserų įžadų davimą, apsvarstomos kandidatės. Vadinas, nors tuo metu negauta jokių laiškų apie būsimas novicijas, ir šiuo laikotarpiu būta kandidačių, norinčių gyventi pašvęstąjį gyvenimą.⁸¹⁸ Jo šaltinis ir benediktiniškojo gyvenimo pamatas buvo malda prie Švč. Sakramento. Tai buvo *Tylos pastoracija*.

Apibendrinant reikia paminėti faktą, kad „sovietinis režimas siekė susidoroti su vienuolijomis tyliai, vietos valdžios rankomis“⁸¹⁹. Prie Švč. Sakramento adoracijos taip pat vyko tyli kova. Taigi, nors seserys pirmosios okupacijos metu buvo išvartytos iš vienuolyno, Bažnyčia buvo atidaryta visiems, – tai buvo tylios kovos įrankis.

Ši kova nenutrūko ir tuomet, kai, frontui pasitraukus į rytus, Lietuvą okupavo vokiečiai (1941–1944 m.). Seserys sugrįžo į vienuolyną ir tęsė savo pastoracinę veiklą.⁸²⁰ Net tuometinė vienuolyno vyresnioji A. Mikšytė 1943 m. parašė raštą nekilnojamojo turto bendrovės Kauno skyriaus ponui viršininkui, prašydama „<...> gražinti pilnon nuosavybėn visą Kauno Seserų Benediktinių Vienuolyno nacionalizuotą nekilnojamąjį turtą <...>“⁸²¹, ir pridėjo nuosavybės dokumentą. Tai rodo, kad vienaip ar kitaip nebūta tokios baimės, kaip pirmosios sovietų okupacijos metu. Pavyzdys galėtų būti seserų pagalba Kauno geto gyventojams, kurie „<...> buvo žudomi ir pavieniui, ir masiškai – vadinamųjų akcijų metu. Pirmoji akcija Vilijampolės gete įvykdyta 1941 m. rugpjūčio 2 d. Tąkart Kauno IV forte buvo sušaudyti 203 žydai.“⁸²²

⁸¹⁶ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6. P. 4.

⁸¹⁷ *Bartusevičius V.* Teisinės ir pastoracinės vienuolynų galimybės Lietuvoje 1940–1944 m. Kaunas: VDU. 2007. P. 14.

⁸¹⁸ Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knyga 1935–1948 // KSBVA. F. 22. D. 5. Kaunas. 1940 VII 07. Nr. 15–18. L. 51–54.

⁸¹⁹ *Bartusevičius V.* Ten pat. P. 16.

⁸²⁰ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Ten pat. P. 4.

⁸²¹ Vienuolyno vyresniosios s. A. Mikšytės raštas nekilnojamojo turto B – vės Kauno skyriaus ponui viršininkui // KSBVA. F. 1. D. 3. B. 12. 1943. XII. 11. Nr. 109.

⁸²² *Bubnys A.* Holokaustas Lietuvoje. Rasinis genocidas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005. P. 207.

Seserys užjautė žydus, todėl priglaudė keletą šios tautybės mergaičių, kad nepakliūtų į getą, taip pat slapta nešdavo į Vilijampolės getą maisto. Kauno seserų benediktinių archyve yra saugomi seserų gauti apdovanojimai už šią pagalbą žydų tautiečiams.⁸²³

Taigi, galima teigti, kad seserims benediktinėms vokiečių okupacijos laikotarpis nepakenkė taip baisiai kaip sovietų okupacija. Buvo priimamos naujokės, vyko vieša ir tyli adoracija. Maldoje subrandinti vaisiai atsiskleidė gelbėjant žydų tautos žmones.

Įsigalėjus antrajai sovietų okupacijai, vienuolynas nebuvo iš karto uždarytas; jis buvo uždarytas 1948 m., o bažnyčia paversta knygų sandėliu. Sugrįžo dar griežtesnė ir žiauresnė tvarka vienuolių atžvilgiu.⁸²⁴ Tokį griežtumą liudija kelių seserų benediktinių: s. Rafaelės ir s. Alfonsos, vėliau s. Agnietės ir s. Laurencijos pasitraukimas į Vakarus.⁸²⁵ Nors šios kelios seserys pasitraukė į Vakarus, dauguma seserų liko ir 1944 m. dar meldėsi prie Švč. Sakramento, nors visa viešojo pastoracija persikėlė į pogrindį.

Per visą šį laikotarpį vykusi Švč. Sakramento adoracija gali būti suprantama kaip *Tylos pastoracija*. Todėl labai svarbu panagrinėti Dievo tarno arkivyskupo, tuo metu vyskupo, Teofiliaus Matulionio indėlį į šią pastoraciją, po to aptarti, kaip ji atsirado, įvardyti pagrindinius bruožus ir nusakyti sampratą.

Vyskupas Teofilius Matulionis arkivyskupo J. Skvirecko buvo paskirtas pas seseris benediktines, jam buvo suteikti visi įgaliojimai rūpintis vienuolių dvasiniais reikalais.⁸²⁶ Tad „<...> Nuo 1936 m. vysk. Teofilius buvo pilnas šeimininkas Šv. Mikalojaus benediktinių šventovėje Kaune“⁸²⁷. Jau 1938 m. priimama novicijų į vienuolyną, kuriame gyvenama pagal šv. Benedikto regulą.⁸²⁸ Todėl tikriausiai nenuostabu, kad šiuo laikotarpiu tarp dviejų eucharistinių kongresų (pirmasis įvyko 1934 m., į jį didžiulį indėlį įnešė vyskupas Teofilius Matulionis; antrąjį eucharistinį kongresą „Lietuvos vyskupų konferencija buvo nutarusi surengti Kaune 1944 m.“⁸²⁹) kilo mintis šioje bažnyčioje įvesti amžinąją Švč. Sakramento adoraciją. 1938 m. buvo sudarytas komitetas, o to meto spaudoje, *Šaltinyje*, pasirodė kreipimasis, kuriame buvo prašoma paramos įgyvendinti tokiai kilniai ir svarbiai idėjai: „Į katalikiškąją Lietuvos visuomenę! 550 metų katalikiškosios Lietuvos ir 20 metų laisvos Tėvynės sukaktims įamžinti kilo mintis pastatyti šventą paminklą, malonų Dievui ir brangų Tėvynei, iš kurio plauktų dangaus palaima mūsų šaliai. Tuo tikslu įvedama AMŽINOJI ŠVČ. SAKRAMENTO

⁸²³ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6. P. 4.

⁸²⁴ Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Ten pat. P. 4.

⁸²⁵ *Gidžiūnas V.* Šv. Benedikto regulos vienuoliai Lietuvoje. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1985. P. 148.

⁸²⁶ *Kiškis S.* Arkivyskupas Teofilius Matulionis. Vilnius: Savastis. 2008. P. 72.

⁸²⁷ *Gaida P.* Nemarus mirtingasis arkivyskupas Teofilius Matulionis: ganytojas, kalinys, kankinys ir laimėtojas. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1981. P. 76.

⁸²⁸ *Kiškis S.* Ten pat. P. 195.

⁸²⁹ *Gaida P.* Nemarus mirtingasis arkivyskupas Teofilius Matulionis: ganytojas, kalinys, kankinys ir laimėtojas. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1981. P. 93.

ADORACIJA laikinoje sostinėje Kaune, senutėje Šv. Mikalojaus benediktinių bažnyčioje, kuri turi geriausias tam reikalui sąlygas: yra arti miesto centro ir toli nuo miesto triukšmo. Kad minėtoji bažnyčia būtų pritaikyta tokiam aukštam tikslui, ją reikia tinkamai suremontuoti – papuošti, įvesti šildymą ir t. t. Specialistų inžinierių apskaičiavimu, tam reikia 90 000 litų <...>. Komitetas Amžinajai Švč. Sakramento Adoracijai rengti: pirmininkas vysk. Teofilius Matulionis <...>.⁸³⁰

Lietuva greitai atsiliepė į šį kreipimąsi ir, suremontavus bažnyčią, buvo įvesta amžinoji Švč. Sakramento adoracija. Be to, žinodamas maldos galią, vyskupas pradėjo rūpintis, kad Švč. Sakramento adoracija vyktų nuolatos, dieną ir naktį, tačiau to įgyvendinti nepavyko pirmiausiai dėl pirmosios sovietų okupacijos, po to vokiečių, o kai sovietai sugrįžo antrą kartą, bažnyčia jau buvo uždaryta. Kaip pabrėžta anksčiau, adoracija nenutrūko iki pat 1948 m. Kai nebuvo galima vykdyti viešos pastoracijos, ši tyli malda švietė labiau, negu auksas pelenuose.

Vyskupas Teofilius Matulionis prisidėjo prie *Tylos pastoracijos* ne tik įvesdamas Švč. Sakramento adoraciją vienuolyno bažnyčioje, bet ir savo pavyzdžiu. S. Agnietės susirašinėjimo su vyskupu T. Matulioniu laišakai atskleidžia jo nuolatinę adoraciją, iš jo plaukiantį nuolankumą ir paprastumą. Per tai pačios seserys augo dvasiškai, besimokydamos *Tylos pastoracijos*, stiprėdamos dvasia, troško melstis taip, kaip meldžiasi pats pagrindinis ganytojas.⁸³¹ Šis vyskupas ne tik pastūmėjo seseris į gilesnę maldą, bet ir, galima sakyti, pradėjo akivaizdžią *Tylos pastoraciją* Kauno seserų benediktinių vienuolyne, kurią seserys tęsia iki šių dienų. Dėl šios priežasties jau buvo išnagrinėta, kas yra ta *Tylos pastoracija*, bet dabar svarbu atskleisti, kaip ji pasireiškia per Švč. Sakramento adoraciją ir kas iš jos išplaukia istoriniame kontekste.

Taigi 1938 m. J. E. vyskupas Teofilius Matulionis įvedė Kauno seserų benediktinių bažnyčioje Švč. Sakramento adoraciją, bet 1940–1941 metais, per pirmąją sovietų okupaciją, sunaikintos 37 vienuolijos ir 87 vienuolynai, vienuoliai priversti išsiskirstyti, sunaikinta daug krikščioniškų ženklų ir simbolių. 1941 m. Lietuvoje keitėsi valdžia – sovietinę okupaciją pakeitė vokiečių okupacija. Po visiškos priespaudos Lietuvos Bažnyčios ir vienuolynų padėtis tapo šiek tiek lengvesnė. Vokiečių okupacija neatkūrė ir neleido palaikyti santykių su Vatikanu, nepakeitė nacionalizacijos ir likvidacijos pobūdžio, tačiau kai kuriems vienuoliams leido sugrįžti gyventi į savo namus ir iš dalies vykdyti pastoraciją. Pablogėjus santykiams su Trečiuoju Reichu, kai kurie vienuolynai ir bažnytiniai pastatai buvo konfiskuoti, tačiau ne tokiu mastu, koks buvo pasiektas atėjus sovietų armijai. Todėl nacių okupacijos laikotarpis Lietuvos Bažnyčiai ir vienuolynams buvo iš dalies atokvėpio ir pasiruošimo metas. Dar buvo galima vykdyti tam tikrą

⁸³⁰ *Kiškis S.* Arkivyskupas Teofilius Matulionis. Vilnius: Savastis. 2008. P. 73. (Šaltinis. 1939 VI 9. Nr. 15).

⁸³¹ *Kiškis S.* Ten pat. P. 196–197.

pastoraciją; grįžus sovietams ir prasidėjus antrajai jų okupacijai, visiškai pereita į pogrindį, o už tai buvo dar žiauriau baudžiama.

Apibendrinant darskart paminėtina, nors seserys benediktinės pirmosios okupacijos metu ir buvo išvartotos iš vienuolyno, Bažnyčia buvo atidaryta visiems, ji buvo tylios kovos įrankis. Čia vyko tyli kova, t. y. Švč. Sakramento adoracija. Tad ir seserims benediktinėms vokiečių okupacijos laikotarpis nepakenkė. Buvo priimamos naujokės, vyko vieša ir tyli adoracija, kuri gali būti suprasta kaip *Tylos pastoracija*. Maldoje subrandinti vaisiai išsiskleidė per pagalbą žydų tautiečiams. Augti dvasiškai padėjo arkivyskupo Teofiliaus Matulionio pavyzdys: nepalaužiamo tikėjimo, tėviškas savo tarnystėje, vilties šauklys gyvenantiems moralinio skurdo tamsumoje. Jis kiekvieną dieną gyveno pagal savo pašaukimą. Vyskupas Teofilius Matulionis prisidėjo prie *Tylos pastoracijos* ne tik įvesdamas Švč. Sakramento adoraciją vienuolyno bažnyčioje, bet ir savo asmeniu. Laiškuose seserims jis atskleidžia nuolatinę adoraciją, iš jos plaukiantį nuolankumą ir paprastumą. Veikiamos vyskupo, pačios seserys augo dvasiškai, besimokydamos *Tylos pastoracijos*, stiprėdamos dvasia, troško melstis taip, kaip meldžiasi pagrindinis ganytojas. Šis vyskupas ne tik pastūmėjo seseris į gilesnę maldą, bet ir pradėjo akivaizdžią *Tylos pastoraciją* Kauno seserų benediktinių vienuolyne, kurią jos tęsia iki šių dienų. Tad Švč. Sakramento adoracija yra asmeninės maldos pagrindas ir XXI a. pradžioje gyvenančiai Kauno seserų benediktinių bendruomenei.

Antrajame ir trečiajame tarpsniuose seserų, kurių buvo nuo 6 (1926 m.) iki 41 (1948 m.), pradėta viešoji pastoracija pasižymi įvairove: vaikų ir suaugusiųjų katechizacija (žinoma, visai kitokio pobūdžio nei dabar), darbas darželiuose, mokyklose, prieglaudose, bažnytinių rūbų siuvimas, Šv. Mikalojaus bažnyčios priežiūra, neskaitant darbų vienuolyno patalpose, ir, pasak šv. Benedikto, pati svarbiausia užduotis – Dievo darbuotė (*opus Dei*) (RB 7, 62; 43, 3; 48, 1; 50, 3; 52, 2; 58, 7).⁸³² 1926–1948 m. į seserų dienotvarkę įėjo bendras Eucharistijos šventimas, bendra liturginė malda, asmeninė malda, dvasinis skaitymas ir, žinoma, svarbiausia – adoracija⁸³³, taigi nuo 1948 m. prasidėjo visai kitokios pastoracijos laikotarpis, kuris labai skiriasi nuo aptartųjų tarpsnių.

⁸³² *Butnoriūtė I.* Kauno seserų benediktinių vienuolijos 1926–1948 m. „pogrindinės“ veiklos ir atgimimo Lietuvoje pastoracinės veiklos lyginamoji analizė. Kaunas. 2001. P. 73.

⁸³³ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 13.

3.2.1.4. Pogrindžio pastoracija 1948–1990 metais

Ketvirtojo tarpsnio ribos – seserų benediktinių išsikraustymas iš vienuolyno (1948 m.) ir Lietuvos Nepriklausomybės atgavimas (1990 m. kovo 11 d.).

Šiuo nagrinėjamu tarpsniu sovietinės valdžios spaudimas Katalikų Bažnyčiai stiprėjo, buvo varžoma vienuolių veikla, naudojama brutali prievarta. 1948 m. balandžio mėn. buvo pateiktas Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakymas dėl maldos namų ir vienuolyno nacionalizavimo⁸³⁴, visi be išimties Lietuvos katalikų vienuolynai buvo uždaryti⁸³⁵. Vienuoliai ir vienuolės buvo priversti išsiskirstyti ar net formaliai atsisakyti savo luomo⁸³⁶. Toks pats likimas laukė ir Kauno seserų benediktinių vienuolyno. 1948 m. buvo uždaryta Šv. Mikalojaus bažnyčia, nutraukta Švč. Sakramento adoracija⁸³⁷. Seserims liepta per 48 valandas palikti vienuolyno patalpas. Jūratė Plavičienė rašo, kad „ligonės ir senutės prisiglaudė vienuolyno požeminiame koridoriuje, kuriame nebuvo net vandens. Naujų kandidačių priimti nebuvo sąlygų“⁸³⁸. Prie šių seserų „koridoriaus kambarėliuose, kur anksčiau stovėjo šluotos, kibirai ir kiti bažnyčiai tvarkyti reikmenys“⁸³⁹, po pirmųjų įžadų 1948 m. rugsėjo 8 d. apsigyveno kelios naujokės, tarp jų ir s. Leonija (viena žymiausių to meto veikėjų)⁸⁴⁰. Šiame koridoriuje, kurį seserys vadino „furtyte“⁸⁴¹, s. Leonija su kitomis seserimis

⁸³⁴ Religinių Kultūrų Reikalų Tarybos Prie TSRS MT Įgaliotinis Lietuvos TS Respublikai Pušinio įsakymo projektas Lietuvos TSR Ministrų Tarybai. 1948 m. balandžio mėn. 21 d. Vilnius. Nr. 248 // LVCA. F. R-181. Ap. 3. B. 15. L. 14.

⁸³⁵ Religinių Kultūrų Reikalų Tarybos Prie TSRS MT Įgaliotinis Lietuvos TS Respublikai Pušinio Nutarimas apskrities vykdomojo komiteto pirmininkui. 1948 m. rugpjūčio 28 d. Nr. 1084 // LVCA. F. R-181. Ap. 3. B. 16. L. 16; Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimas dėl Kauno M. Tuščių neparapijinių maldos ir vienuolyno pastatų. 1948 m. rugpjūčio mėn. Vilnius // LVCA. F. R-181. Ap. 3. B. 16. L. 72–73; Įsakymas uždaryti vienuolynų namus Kaune (originalas rusų k.). 1948 m. rugpjūčio mėn. Vilnius // LVCA. F. R-181. Ap. 3. B. 16. L. 28–30; Nurodymai visiems apskričių vykdomojo komiteto pirmininkams paleisti moterų vienuolynus, uždaryti bažnyčias, nurodant net tai, kam bus panaudojamos patalpos ir t. t. // LVCA. F. R-181. Ap. 3. B. 16. L. 93–95, 97–99. Patvirtinimas, kad tikrai uždaryta Šv. Mikalojaus bažnyčia Kaune.

⁸³⁶ *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 133.

⁸³⁷ Patvirtinimas, kad tikrai uždaryta Šv. Mikalojaus bažnyčia Kaune: statistiniai duomenys apie Katalikų tikybos Kauno arkivyskupijos maldos namus ir kulto tarnautojus 1950 m. gruodžio mėn. 31 d. // LVCA. F. R-181. Ap. 1. B. 55. L. 76.

⁸³⁸ *Plavičienė J.* „Ora et labora“ – seserų benediktinių kongregacija // XXI amžius. 1998 m. spalio 23 d. Nr. 80 (703). P. 5.

⁸³⁹ *S. Leonija (Birutė Širvinskaitė).* Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga // *Metraštis*. KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 1. Kaunas. 1941. L. 59.

⁸⁴⁰ Kauno benediktinių vienuolyno sesuo Leonija (Birutė Širvinskaitė) buvo iškili asmenybė: dalijo save kitiems, Dievo dovanotus talentus panaudojo evangelizacijai ir katechizacijai. Sovietiniais metais ji kūrybiškai ieškojo naujų būdų evangelizuoti (pavyzdžiui, per teatrą), o 1990 m. Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę – per spausdintą žodį, muziką. Jos rūpesčiu 1992 m. buvo atšventinta Šv. Mikalojaus bažnyčia, vėl pradėtas garbinti Švč. Sakramentas, ir seserys ėmė grįžti į vienuolyną. Ji buvo literatė, prozininkė, režisierė, muzikė ir dailininkė, t. y. menininkė ir visuomenės veikėja, bet visų pirma daugiausiai dėmesio skyrė adoracijai ir pastoracinei veiklai.

S. Leonijos rankraštinį palikimą sudaro atsiminimai, esė, eilėraščiai, dainos, giesmės, smulkioji tautosaka (mįslės, patarlės, anekdotai), pasakos vaikams, teatro pjesės, Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija, metraščiai, nekrologai, straipsniai laikraščiuose bei žurnaluose, vienuolyno laikraščio redagavimas, tapyti atvirukai. Šis gausus palikimas vertingas ne tik Kauno seserų benediktinių vienuolynui, bet ir visai Lietuvai, tai – kultūrinės, istorinės,

gyveno iki 1965 m.⁸⁴². Be to, seseris imta atleisti iš oficialių darbų („Atleidžiu iš užimamų pareigų nuo 1948 metų sausio mėn. 1 d. kaip netinkamas tarybinio auklėjimo uždaviniams vykdyti (vienuoles)“⁸⁴³. Tačiau, nepaisant to, jos dirbo lopšeliuose-darželiuose auklėtojomis, slapta katechizuodavo vaikus ir suaugusiuosius, tik mažomis grupelėmis arba individualiai, užsiėmė karitatyvine veikla, t. y. šelpė prašančius pagalbos, dirbo ligoninėse.⁸⁴⁴

Nors ir neveikiant Šv. Mikalojaus bažnyčiai, amžinuosius įžadus seserys davė slapta, pvz., 1951 m. rugsėjo 8 d. Kauno arkikatedroje, dalyvaujant tik dviem bendruomenės seserims. S. Leonija prisiminė įžadų apeigas: „Atsiklaupėm su Motinėle Aloyza tuose ilguose suoluose, kurie dabar randasi Švč. Sakramento koplytėlėje, ir aš pusbalsiu per ankstyvasias Mišias perskaičiau įžadų formulę, neprisimenu tik kuri seselė dar buvo liudininkė.“⁸⁴⁵

Taigi visas Kauno benediktinių bendruomenės gyvenimas vyko „furtytėje“. Čia šventos šventės, vykdavo rekolekcijos, vėliau buvo išventinamos ir priglaudžiamos naujos seserys, netgi vykdavo vienuolių teatro vaidinimai.

Uždraudus dėstyti tikybą bažnyčiose⁸⁴⁶, seserims, kurios katechizuodavo jaunimą, kilo klausimas, kaip skelbti Evangeliją ir išvengti baudžiamosios atsakomybės. S. Leonija su kitomis seserimis rado išeitį – pasitelkė teatrą ir muziką. Reikia pasakyti, kad teatras seserų benediktinių gyvenime visada turėjo didelę reikšmę⁸⁴⁷, bet sovietiniais metais jis buvo ypač svarbus, nes tapo nauja tuometinės pastoracijos forma. Pačios seserys kūrė vaidinimus, siuvo drabužius. Daugiausiai į šią veiklą įsitraukė s. Leonija. Žiūrėti teatro vaidinimų susirinkdavo nemažai žmonių, nes buvo ir renginių, skirtų neįgaliems vaikams.

Benediktinių teatro populiarumas patraukė saugumo dėmesį, ir apie 1958 m. vienuolyne padaryta krata. Rasta ir konfiskuota nemažai religinės literatūros, rašomoji mašinėlė⁸⁴⁸. Tačiau s. Leonija atsiminė, kad „didesnė knygų dalis buvo čemodane „špižarnėj“ už Jėzaus Širdies statulos. Įėję saugumiečiai atšoko atgal (juos išgąsdino ši statula) ir tas visas knygų čemodanas liko nepalietas“⁸⁴⁹.

vienuolinės atminties paveldas. Plačiau apie tai galima paskaityti: *Vasiliauskaitė A. Sesers Leonijos OSB (Birutės Širvinskaitės) rankraštinis palikimas* // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2013. Nr. 48. P. 129–145.

⁸⁴¹ Furtytė – nuo žodžio „furta“, kuris lenkų kalba reiškia vartus, įėjimą į vienuolyną, klauzūros pradžią.

⁸⁴² *S. Leonija (Birutė Širvinskaitė)*. Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga // Metraštinis. KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 1. L. 60.

⁸⁴³ Kauno miesto Vykdomojo Komiteto Liaudies Švietimo skyriaus vedėjo įsakymas, 1948 m. sausio 1 d. Įsakymas 1 // KSBVA. Kaunas. Nr. 31.

⁸⁴⁴ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 14.

⁸⁴⁵ Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas / Sesuo Leonija (Birutė Širvinskaitė) // KSBV.

⁸⁴⁶ Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko M. Gedvilo raštas visų miestų ir apskričių vykdomųjų komitetų pirmininkams. 1947 m. vasario mėn. 22 d. Nr. 0083c // LVCA. F. R-181. Ap. 3. B. 11. L. 7.

⁸⁴⁷ *Borkowska M. OSB.* Teatr w polskich klasztorach żeńskich XVII–XIX wieku // *Nasza przeszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce* / Red. ks. J. Dukała CM. Kraków. 1991. T. 76. S. 329–336.

⁸⁴⁸ *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 247.

⁸⁴⁹ *S. Leonija (Birutė Širvinskaitė)*. Ten pat. L. 60.

Kratos pradžioje s. Nikodema išsoko pro virtuvės langą ir pabėgo pas naujokes. Per kratą namuose nebuvusios seserys Leonija ir Anastazija buvo iškviestos tardyti, naudotos įvairios priemonės informacijai išgauti. Buvo klausomasi seserų pokalbių, liepta pateikti gyvenimo aprašymus, bauginta ir t. t. Bet s. Leonija rašo, kad tuo metu, kai saugumas tikėjosi išgirsti kokios nors svarbios informacijos, ji giedojo giesmes „O Marija, mano džiaugsme“, „Skausmų Karaliene“ ir kt. Įbėgęs supykęs saugumietis ją išvarė, pasiliko bauginti s. Anastaziją. Tačiau nė viena sesuo neišdavė per kratą pabėgusios s. Nikodemos. Taip pat ne viena sesuo „<...> buvo tardoma ir gąsdinama dėl „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ platinimo“⁸⁵⁰. Viena iš seserų – s. Scholastika net buvo kalinama lageryje už maldaknygių platinimą, o jos padėjėja šiame darbe s. Beata – įdėmiai stebima ir sekama.⁸⁵¹

Taigi, seserys mėgo kurti vaidinimus (daugiausiai juos kūrė s. Leonija), siūti drabužius, pinti rožinius, leido knygas, daug rašė įvairiomis temomis, – taip evangelizavo ir katechizavo, bet labiausiai žavėjo savo pavyzdžiu. Dauguma seserų tuo metu muzikinį talentą ugdė privačiai mokydamosis muzikos, pvz., s. Leonija grodavo vargonais⁸⁵². S. Benjamina išmokė s. Leoniją chorvedybos. Tuometinis Kauno arkikatedros vargonininkas Pranas Beinaris pavedė s. Leonijai vadovauti katedros chorui, giedojusiam 11 val. Mišiose⁸⁵³. Nemažai seserų vargonininkavo bažnyčiose: Petrašiūnuose⁸⁵⁴, Aušros Vartų bažnyčioje (Vilniuje)⁸⁵⁵, Žemaitkiemyje (Ukmergės raj.)⁸⁵⁶, Šiluvoje (Raseinių raj.)⁸⁵⁷, Kuršėnuose (Šiaulių raj.)⁸⁵⁸ ir kt.⁸⁵⁹, dirbo zakristijonėmis. Jos dirbo ir gamyklose, kolūkiuose, įstaigose, ten apaštalavo vien savo buvimu ir sąžiningu darbu.⁸⁶⁰

Nė vienas „tarybinis pilietis“ negalėjo nedirbti „visuomenei naudingo darbo“⁸⁶¹, todėl ir s. Leonija neišvengė „valdiško darbo“. Ilgiausiai ji išdirbo „Teatro“ vaistinėje kasininke, vėliau – fasuotoja, bet nuo vaistų prasidėjus alergijai darbą pakeitė. Paskutinė jos darbovietė

⁸⁵⁰ *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997. P. 245.

⁸⁵¹ Baudžiamoji byla. Lietuvos ypatingasis archyvas – LYA. F. K-1. Ap. 58. B. 451/3. L. 1–66.

⁸⁵² Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas / Sesuo Leonija (Birutė Širvinskaitė) // KSBV.

⁸⁵³ *S. Leonija (Birutė Širvinskaitė).* Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga // Metraštis. KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 1. L. 66.

⁸⁵⁴ Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas // KSBV. 2006 05 08.

⁸⁵⁵ Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas. Ten pat. 2003 02 18.

⁸⁵⁶ *Rimkutė R.* Tautodailininkė, vargonininkė, tremtinių dainų ir bažnyčios chorų vadovė. Vilkija. 2000. P. 24.

⁸⁵⁷ *Rimkutė R.* Ten pat. P. 25.

⁸⁵⁸ Ten pat. P. 26.

⁸⁵⁹ Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas. Ten pat. 2000–2009; *Rimkutė R.* Ten pat. P. 24.

⁸⁶⁰ *Laukaitytė R.* Ten pat. P. 145.

⁸⁶¹ LSSR MT 1948 m. kovo mėn. nutarimo „Apie vienuolynų likvidavimą“ projektas // LCVA. F. R-181. Ap. 1. B. 23. L. 1. [Dokumente teigiama, kad vienuoliai, likę be visuomenei naudingo užsiėmimo, vykdo žalingą Lietuvos SSR darbą. Dėl šios priežasties Ministrų Taryba nutaria likviduoti visus vienuolynus ir jų filialus, pasiunčiant vienuolius naudingam visuomenės darbui, o vienuolynų kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą atimti ir perimti apskričių ir miestų komitetams, neatimant asmeninio turto ir tų daiktų, kurie skirti konkrečiai bažnyčiai. – A. V.]

buvo „Žemprojektas“. Nors bendradarbiai, tarp kurių būta ir partinių, žinojo ją esant vienuolę, gerbė ją ir globojo⁸⁶².

Vienuolė s. Leonija 1987 m., dalyvaujant kunigui Pranui Račiūnui, buvo išrinkta vienuolyno vyresniąja per pirmąjį balsavimą⁸⁶³. 1988 m. prasidėjus atgimimui, s. Leonijai teko svarbi ir sunki užduotis – rūpintis atkurti vienuolyną. Šv. Mikalojaus benediktinių bažnyčia 1948–1963 m. priklausė Respublikinei bibliotekai⁸⁶⁴, o 1963–1990 m. čia buvo įsikūrusi Kauno viešosios bibliotekos knygų saugykla. Nors 1966 m. kovo 15 d. bažnyčią, suvokus jos architektūrinę vertę, vietoj Namų valdybos ėmė kontroliuoti Kultūros paminklų apsaugos inspekcija, ji vis tiek buvo nuomojama Kauno viešajai bibliotekai. Pritaikant bažnyčios patalpas knygų saugyklai, per 1971 m. remontą buvo užmūryti langai. Dingo iš bažnyčios bokšto nukeltas varpas. Dalis altorių ir paveikslų buvo perduoti „laikinai saugoti“ į M. K. Čiurlionio dailės muziejų. Nuniokota ir bažnyčios aplinka, savavališkai pastatyta apie 20 sandėliukų, garažų⁸⁶⁵.

Tačiau visiškai grįžta prie nevaržomos pastoracijos buvo tik po 1990 m. Taigi „seserys pogrindyje vykdė tiek pasyvią, tiek aktyvią pastoraciją. Pasyvi pastoracija – malda, kuri visuomet buvo benediktiniško vienuolinio gyvenimo esmė ir centras, nes „*pastoracija* reiškia Bažnyčios veiklą, nukreiptą tiesiai į Dievo santykį su žmonėmis“⁸⁶⁶. Iš 2008–2009 m. anketinės apklausos duomenų galima suprasti, kad pastoracinė veikla prasidėdavo pirmiausiai prie Švč. Sakramento, t. y. adoracijos metu. Toks susitikimas būdavo slaptas, uždaras, be to, pogrindyje, kur, susirinkus nors ir keletui asmenų (daugiausiai jaunimui), vykdavo sielovadinę veiklą.⁸⁶⁷ Seserys anketinėje apklausoje rašo: „O jei kur susirinkdavo 5–7 vaikų grupelė, tai, žiūrėk, kokia močiutė plauna laiptinę ir stebi, kas ir ko eina.“⁸⁶⁸ Vienuolės dirbo tiek su vaikais, tiek su suaugusiais kaip pasaulietės – tyliai ir individualiai. „Vienuolynas tuomet rūpinosi, kaip ir dabar, jaunimo dvasiniu ugdymu, nes vienas iš vienuolių tikslų „buvo išlaikyti vidinę dvasinę ramybę, siekiant išlaikyti bent kiek gausesnę bendruomenę <...>“.⁸⁶⁹ Tuomet buvo vykdomas nutautinimas, brukama bedievytė, menkinama tėvynės istorija, buvo visai kitoks ekonomikos, tautos ir kultūros lygis, todėl vykdyta pašaukimų pastoracija, iškeliant šiuos pagrindinius tikslus: „<...> diegti į žmonių širdis Dievo ir Tėvynės meilę, ypač vaikams,

⁸⁶² Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas / Sesuo Leonija (Birutė Širvinskaitė) // KSBV.

⁸⁶³ S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga // Metraštis. KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 1. L. 65.

⁸⁶⁴ Jankevičienė A. Dar apie šv. Mikalojaus bažnyčią // Kauno tiesa. 1990 04 20. Nr. 88.

⁸⁶⁵ Pažyma dėl Šv. Mikalojaus bažnyčios grąžinimo vienuolių benediktinių kongregacijai. 1990 06 20 // KSBVA. L. 2.

⁸⁶⁶ Herbert V. Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 412.

⁸⁶⁷ Anketinės apklausos duomenys. AAA. Kaunas. 2008–2009 m. 2 anketa.

⁸⁶⁸ AAA. Ten pat. 6 anketa.

⁸⁶⁹ Ten pat. 3 anketa.

jaunimui⁸⁷⁰, ir „<...> padėti ieškantiems priimti Dievą per Bažnyčią, per asmenišką patirtį ir išmokyti juos garbinti ir mylėti Dievą⁸⁷¹. Bet atsimenant, kad sielovada pirmiausiai yra skirta „<...> savęs tobulinimui ir augimui Dievo meilėje“⁸⁷², norint skelbti Evangeliją ten, kur esi, kur dirbi (tai ypač stengtasi daryti sovietiniais metais), reikia pačiam įsigilinti į Dievo žodį. Pagrindinė seserų pagalba viena kitai yra malda. Taigi, kadangi „sielovadą seserys vykdė asmeniškai, todėl ir konkretūs uždaviniai buvo kiekvienos saviti“⁸⁷³ ir „<...> nebuvo duotos konkrečios užduotys ar nurodyta konkreti kryptis“⁸⁷⁴ pastoracijai, bet svarbiausias tikslas išliko – tai nusidėjėlių atsivertimas. Aišku, prieš pat grįžtant į vienuolyną (1990 m.) kilo naujas vienuolinės bendruomenės troškimas ir tikslas – „<...> suburti mūsų bažnyčios bendruomenę ir ją išlaikyti“⁸⁷⁵. Pagrindinis uždavinys pačioms seserims buvo sugrįžti gyventi į bendruomenę ir atnaujinti visą bendruomeninę benediktiniškąją liturgiją. Šis uždavinys dar nevisiškai įgyvendintas.⁸⁷⁶

O jų pastoraciją tuo sudėtingu metu palaikė tvirtas ryšys su 1957–1998 m. Kauno benediktinių kongregacijai priklausiusiu Naujojo Hampšyro (*New Hampshire*), Mančesterio (*Manchester*) vyskupijoje esančiu vienuolynu, kuriame laisvai, nevaržomai plėtota pastoracinė veikla, ypač su vaikais, nes ten seserys benediktinės buvo įsteigusios vaikų darželį.⁸⁷⁷

3.2.1.5. Pastoracija Kauno seserų benediktinių vienuolyne 1990 m. – XXI a. pr.

Penktasis tarpsnis prasideda nuo Nepriklausomybės atgavimo 1990 m. ir tęsiasi iki 2014 metų; tai – dabartinis laikotarpis. Jame galima išskirti du **etapus**: 1) 1990–2005 m.; 2) 2005–2014 m. Šie **etapai skiriasi**: bendruomenės požiūrio į sielovadą pasikeitimu – sielovada tapo esmine bendruomenės veikla; sielovados sričių išplėtimu pereinant nuo padrikos sielovados prie konkrečių sielovados sričių, t. y. bendro tėvų ir vaikų ugdymo, jaunimo pastoracijos. Šiuos du tarpsnius jungia nenutrūkstama malda, dvasinė formacija, kuri ir yra pastoracijos šaltinis.

Šiame tarpsnyje pastoracija įgavo dar įvairesnių formų ir būdų. Jo pradžioje, pirmajame etape, visos pajėgos buvo sutelktos susigrąžinti tai, kas sovietiniais metais buvo uždrausta, t. y. pirmiausiai atgauti Šv. Mikalojaus bažnyčią, kad toliau būtų galima plėtoti ir vystyti

⁸⁷⁰ Anketinės apklausos duomenys. AAA. Kaunas. 2008–2009 m. 8 anketa.

⁸⁷¹ AAA. Ten pat. 4 anketa.

⁸⁷² Ten pat. 8 anketa.

⁸⁷³ Ten pat. 9 anketa.

⁸⁷⁴ Ten pat. 9 anketa.

⁸⁷⁵ Ten pat. 5 anketa.

⁸⁷⁶ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 16–17.

⁸⁷⁷ *Gilman J.* Benedictine Property Will Be Protected // *Bedford Journal*. Bedford. New Hampshire: The Cabinet Press. September 21. 2000. Vol. 2. No. 1. P. 11.

Švč. Sakramento adoraciją – visos pastoracijos šaltinį. Tikriausiai dėl šios priežasties toks Bažnyčios vaizdas, atgavus Lietuvos Nepriklausomybę, nedžiugino ir tikinčiųjų, kurie tikėjosi Bažnyčios klestėjimo: jie kreipėsi į miesto valdybą prašydami grąžinti Šv. Mikalojaus bažnyčią, o vėliau vienuolėms benediktinėms – ir visą ansamblį⁸⁷⁸. Taigi, 1990 m. bažnyčia buvo grąžinta tikintiesiems⁸⁷⁹. Baigus valyti ir remontuoti⁸⁸⁰, 1992 m. kovo 22 d. kardinolas Vincentas Sladkevičius atšventino Šv. Mikalojaus bažnyčią ir atidarė visiems tikintiesiems, norėjusiems adoruoti Švč. Sakramentą⁸⁸¹. Ši tradicija buvo grąžinta į Kauno seserų benediktinių vienuolyno bažnyčią ir kiekvieną dieną, išskyrus pirmadienį, praktikuojama⁸⁸².

Visiems bažnyčios ir vienuolyno atgavimo, valymo, remonto darbams, Švč. Sakramento adoracijos sugrąžinimui, naujokių priėmimui vadovavo vienuolyno vyresnioji s. Leonija. Ji būrė aplink save seseris, kurios uoliai įsitraukė į atkūrimo darbus. Jau 1993 m. liepos 11 d. įvyko penkių naujokių įvilktuvės, per kitus dvejus metus – dar šešių naujokių įvilktuvės⁸⁸³. Prisimenama, kad s. Leonija, „nors ir neturėdama tam tinkamų sąlygų, motiniškai globojo, saugojo, maitino, mokė bendruomeninio gyvenimo ir taip paruošė jaunąją kartą, kuri yra pamatas vienuolyno ateičiai“⁸⁸⁴.

Be to, vienuolynas rengėsi didžiuliam Šv. Mikalojaus bažnyčios 500 metų jubiliejui. Per šias iškilmes 1995 m. liepos 9 d. šv. Mišias aukojo, Dievui naująsias vienuoles pašventė bei priėmė vienuolių įžadus vyskupas Vladas Michelevičius. Nuo Šv. Mikalojaus bažnyčios atšventinimo iki pat mirties s. Leonija su savo ištikimiausiais choristais iš Arkikatedros grojo ir vadovavo chorui kiekvieną antradienį ir sekmadienį per sumą⁸⁸⁵. Baigusi vienuolyno vyresniosios kadenciją 1995 m.⁸⁸⁶, ji toliau rašė vienuolyno metraščių, buvo atsakinga už adoraciją, grojo ir vadovavo chorui.

S. Leonijos rūpinimasis atgauti Šv. Mikalojaus bažnyčią, sugrąžinti adoraciją turėjo didelę reikšmę ne tik vienuolėms, bet ir miesto žmonėms. Galima teigti, kad taip buvo ne tik išsaugotas paveldas, bet ir kuriama Bažnyčia. Tai patvirtina didelis pašaukimų skaičius, daug

⁸⁷⁸ Pažyma dėl Šv. Mikalojaus bažnyčios grąžinimo vienuolių benediktinių kongregacijai. 1990 06 20 // KSBVA. L. 2.

⁸⁷⁹ LKPMC statinio (-ių) aprašas. 1996 10 15. Nr. MC 22361 G 36 K1 // KSBVA. L. 3.

⁸⁸⁰ Šv. Mikalojaus Bažnyčios Kultūros paminklo – pastato apžiūros aktas. R-77 a. 1992 04 15 // KSBVA. F. 7. D. 6. Nr. 12.

⁸⁸¹ Trumpa Kauno seserų benediktinių kongregacijos istorija. 1993 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 3. P. 7.

⁸⁸² Kauno seserų benediktinių vyresniosios – s. Reginos – Leonijos Petkevičiūtės prašymas Jo Ekscelencijai Kauno Metropolitui, Kauno Arkivyskupui S. Tamkevičiui. 1998 12 11 // KSBVA. F. 1. D. 1. B. 5.

⁸⁸³ S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. I knyga. // KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 1. L. 69, 76–79.

⁸⁸⁴ Kauno seserų benediktinių vienuolyno nekrologas / Sesuo Leonija (*Birutė Širvinskaitė*) // KSBV.

⁸⁸⁵ S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Ten pat. L. 79, 87.

⁸⁸⁶ S. Leonija (*Birutė Širvinskaitė*). Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. II knyga // KSBVA. F. 16. D. 1. B. 1. Nr. 2. L. 16 b.

įvairaus amžiaus žmonių (iš Kauno ir kitų vietovių) grupių, suburtų dainuoti, giedoti ir vaidinti, perduoti ir liudyti pamatinėms vertybėms.

Tačiau iki pat 2005 m. Kauno seserų benediktinių vienuolyne sielovada labiau užsiėmė pavieniai žmonės, seserys, ypač dirbant su vaikais, juos katechizuojant. Nuo 1990–2001 m. „<...> benediktinės renkasi pedagoginę-karitatyvinę pastoracinę veiklą“⁸⁸⁷. Taip buvo atnaujintas bendruomeninis gyvenimas ir drauge aktyvi pastoracinė veikla, kuri tapo vieša. Svarbu pabrėžti, kad pastoracija visuomet vyko pačioje bendruomenėje, ne vien už jos ribų – buvo slaugomos vyresnio amžiaus sesutės, vienos kitoms patarnaudavo ir kt. Tokia vidinė ir išorinė pastoracija brandina ir dvasiškai stiprina pačias seseris – ne vien tas, kurios tiesiogiai dirba išorinėje pastoracijoje, bet ir tas, kurios lieka maldoje.

Nuo 2005 m., įgyvendinant naują evangelizacijos ir sielovados projektą, kuriame reikalaujama, kad į vaikų katechizaciją būtų įtraukti tėvai⁸⁸⁸, Kauno seserų benediktinių bendruomenė sudarė sąlygas tokiam ugdymui, kuris remiasi bendradarbiavimu, solidarumu, gyvu liudijimu ir taip skatina augti tikėjimą. Todėl 2005 m. pavasarį buvo pradėtas įgyvendinti pirmasis Lietuvoje bendro tėvų ir vaikų religinio ugdymo projektas ir pasiekta gerų rezultatų. Iki tol, nuo 1990 m. iki 2005 m. pavasario, nebuvo dirbama su suaugusiaisiais ir bendruomenėje nebuvo iškelti bendri pastoraciniai tikslai. Vaikus katechizavo kelios seserys: jos stengėsi supažindinti juos su gyvuoju Dievu ir įvesti į sakramentinį gyvenimą. Tačiau vienas žmogus gali greitai išsekti, reikalinga bendruomeninė pastoracija. Tad nuo 2005 m. pradėjus dirbti visai bendruomenei, situacija keitėsi, daugėjo pastoracinių galimybių (įsijungus visai bendruomenei pastoracija tapo lengvesnė ir fiziniu aspektu, nes imta dalytis sielovados darbais).

Antrasis etapas prasidėjo naujų pastoracinių galimybių atsiradimu: perėjimu nuo pasyvios prie aktyvios pastoracijos. Pasyvi pastoracija – tai komandos maldos susitikimai, liturginė ir asmeninė malda bei kasdienė Švč. Sakramento adoracija, *maldos terapija* – vyresnių seserų slauga.⁸⁸⁹ Aktyvi pastoracija – bendras tėvų ir vaikų religinis ugdymas, kurio pastoracijos specifiniai bruožai išryškėja:

- a) kuriant bendruomeniškumu, solidarumu, dialogo principu, malda, animacijomis, abipusiu pasitikėjimu parentą **religinę ugdymo aplinką vaikams**, besiruošiantiems Sutaikinimo ir Eucharistijos Sakramentams; b) **katechizuojant tėvus**, kurie domisi ir ieško atsakymų į tikėjimo klausimus, užmezgant su jais dialogą ir draugišką santykį; c) **ugdant patį asmenį**, kai esmingas būna tapsmo asmenybe procesas, kuriame atsiskleidžia žmogaus troškimas būti

⁸⁸⁷ *Butnoriūtė I.* Kauno seserų benediktinių vienuolijos 1926–1948 m. „pogrindinės“ veiklos ir atgimusiyoje Lietuvoje pastoracinės veiklos lyginamoji analizė. Kaunas. 2001. P. 73.

⁸⁸⁸ Evangelizacijos ir sielovados programos projektas (1996 06 14). Prieiga per internetą: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/Lietuvos_vyskupu_rastai/LVK-prj... Žiūrėta: 2008 09 19, 08:57.

⁸⁸⁹ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 17.

mylimam ir laisvam, taip išgyvenant individualybę. Taip pat svarbus **neformalus jaunimo ugdymas**, padedantis jaunam asmeniui atrasti savo vietą Bažnyčioje, siūlantis šlovinimo perspektyvą.⁸⁹⁰

Šio bendro religinio ugdymo vaisius šiandien jau galima įvardyti. Tai – susikūrusios tėvų, vaikų ir jaunimo komandos, vaikų adoracija, kuri 2013 m. išplito po visą Lietuvą, jau antri metai (nuo 2012 m.) kiekvieną trečiadienio ir ketvirtadienio vakarą tėvų komanda adoruoja Švč. Sakramentą už tuos, kurie dalyvauja bendro religinio ugdymo programoje, būtent tos programos metu. Nuo 2010 m. rugsėjo mėn. Kauno seserų benediktinių pasyvioji pastoracija – liturginė malda tapo girdima visoje Lietuvoje: keturis kartus per dieną tiesiogiai, pasitelkiant komunikacijos priemonę, t. y. Marijos radiją, kiekvienas norintysis gali jungtis į bendrą maldą.⁸⁹¹ Šios maldos vaisius sunku nurodyti, bet tikriausiai vienas iš jų, atsiradęs 2014 m., – du nauji, Teofilijų⁸⁹² ir vaikų chorai bei jau seniau įkurtas jaunimo choras. Taigi, veikia trys skirtingo amžiaus žmonių chorai, nepamirštant, kad šalia jų yra ir senjorų choras. Žinoma, turbūt didžiausia dovana ir pagalba pastoracijoje yra ne tik susikūrusi tėvų maldos bendruomenė, bet ir Teofilijų, oficiali tėvų, bendruomenė, turinti savo tarybą, įstatus ir t. t.

Taigi šie du išnagrinėti etapai tikrai vienas kitą papildė ir praplėtė: pirmasis paruošė antrajam. Pirmasis (1990–2005 m.) buvo išėjimas į viešąją pastoraciją, kuri antrajame etape (2005–2014 m.) išaugo į stiprią, sistematizuotą, konkrečius tikslus turinčią pastoraciją. Palyginus ketvirtąjį tarpsnį su penktuoju (1948–1990 m. ir 1990–2013 m.) matyti, kaip kito pastoracinė veikla. Pirmasis svarbus skirtumas – laisvė arba pagrindis. Atgauta laisvė tam tikrais aspektais viską pakeitė. Pastoracija iš pagrindžio buvo iškelta į dienos šviesą. Sielovadai atsivėrė kelias į mokyklas ir visus kitus visuomenės sluoksnius. Tad pasikeitė darbo pobūdis ir priemonės, nors pastoracija, atrodo, liko tokia, kokia buvusi, besiremianti pasyvia veikla, t. y. malda. Tačiau imtasi organizuoti veiklią evangelizaciją, labiau atveriančią duris į žmonių pasaulį, poreikius, padedančią jiems suprasti evangelizaciją. Tai parodo pasikeitusį pačios bendruomenės požiūrį į sielovadą:

„<...> iš asmeninės atsakomybės už įsijungimą į sielovadą persikeitė į bendruomeninį žvilgsnį⁴. Tai yra dabar sielovada tapo esmine bendruomenės bendra veikla, be kurios neįmanomas normalus bendruomenės augimas. Kaip jau minėta, pasikeičia ir sielovados sritys. Anksčiau sielovada buvo gana padrika, kiekviena sesuo veikė asmeniškai, kaip sugebėjo. Dabar visa bendruomenė tikslingai kreipia dėmesį į konkrečias sielovados sritis <...>. Taigi vyksta

⁸⁹⁰ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 78.

⁸⁹¹ *Galinyte R. C.* Gospel and Rule // Ed. B. Mayer. Benedictines. 2011: Spring/Summer. Abbey of Gethsemani. 2011. P. 33–34.

⁸⁹² Teofiliai – oficiali pasauliečių šeimų bendruomenė, 2008 m. susikūrusi prie Kauno seserų benediktinių vienuolyno.

tarpsmeninis derinimas: paskirstomi darbai – nebūtinai pagal tai, ką kiekviena sugeba geriausiai, bet leidžiant kiekvienai save išbandyti ir kitose sielovados srityse. Taip šie pokyčiai padeda labiau pasiekti žmones, per tai matančius bendruomeninį liudijimą ir gyvenimą pagal Evangeliją meilės ir vienybės dvasioje, suvokiančius, kad šiais laikais įmanoma taip gyventi. Be to, šie pokyčiai atveria galimybes naujoms sielovados sritims (pvz., svečių, vargšų, studentų sielovada).⁸⁹³

Kaip jau minėta, visus šiuos tarpsnius jungia nuolatinė nenutrūkstama malda. Visokios pastoracijos, kad ir kokia ji būtų, šaltinis buvo ir yra Švč. Sakramento adoracija. Sovietiniais metais tai buvo Jėzaus adoracija kitoje seseryje. Pagrindinė, kuri taip pat nesikeitė, buvo ir yra Dievo darbuotė ir, žinoma, *maldos terapija* – slaugant ligonius. O sielovada, kuri keitėsi, įgavo kitų formų, kitokį pobūdį ir t. t. 1926–1948 m. bendruomenė atsiliepė į to meto poreikį: lietuviškumas buvo sunykęs, reikėjo moralinių mokytojų ir tautiškumo centrų, todėl buvo steigiamos mokyklos.⁸⁹⁴ Dabar tarsi grįžtama į prieš sovietinius metus buvusią situaciją, todėl šis tarpsnis ir buvo pabrėžtas vertinant. Ir tuo metu, ir sovietiniu laikotarpiu pagrindžio sąlygomis, bet ypač nuo 2005 m., daug dėmesio kreipta į šeimų sielovadą, nes šeima yra „namų bažnyčia“ ir tėvai yra pirmieji vertybių puoselėtojai bei auklėtojai.⁸⁹⁵ Taigi, remiantis Bažnyčios dokumentais, pastoracija vertinama teigiamai, nes Evangelijos skelbimas yra „<...> būtina prievolė, ir vargas man, jei neskelbčiau Evangelijos!“ (1 Kor 9, 16).

Svarbu priminti jau įrodytą dalyką, kad pastoracinis HCM gali sėkmingai funkcionuoti Kauno seserų benediktinių vienuolyne, todėl ir imtasi vertinti pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse, tačiau jau sukurtame naujajame *Tylos pastoracijos* kontekste.

Žinoma, šios bendruomenės pastoracijos smulkesnis nagrinėjimas ypatingas tuo, kad tai yra sena bendruomenė, turinti turtingas tradicijas. Kitų bendruomenių istorija dar nėra tokia ilga, jos – jaunos benediktiniškosios bendruomenės, todėl jų pastoracijos kaita istorijos kontekste bus aptarta trumpiau ir glausčiau.

3.2.2. Otwocko seserų benediktinių misionierių bendruomenės istorinis kontekstas ir pastoracijos kaita

Kita pasirinkta Rytų Europos regiono bendruomenė yra Otwocko seserų benediktinių bendruomenė. Ji pasirinkta dėl dviejų priežasčių. Pirmoji priežastis ta, kad ji kūrėsi kitaip nei Vokietijoje esanti Alexanderdorfo benediktinių bendruomenė. Idėja įkurti seserų benediktinių

⁸⁹³ *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. P. 17–18.

⁸⁹⁴ Kauno seserų benediktinių vienuolyno protokolų knyga. XX a. 3 deš. // KSBVA. F. 22. D. 2. Kaunas. 1929 m. kovo 2 d. L. 87.

⁸⁹⁵ Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 11.

misionierių bendruomenę kilo klauzūrinei benediktinei s. Jadwigai Józefai Kuleszai (1859–1931) Ukrainoje I pasaulinio karo metu, žvelgiant į paliktus našlaičius.⁸⁹⁶ O Alexanderdorfo kontempliatyvioji bendruomenė kilo iš moterų judėjimo dėl liturginio atsinaujinimo.⁸⁹⁷ Todėl šios dvi bendruomenės, kilusios iš skirtingų iniciatyvų ir pasukusios skirtingomis kryptimis, yra gera priemonė objektyviai įvertinti pastoracinio HCM modelio pritaikomumo galimybėms benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste, išnagrinėjus jų vykdomą pastoraciją.

3.2.2.1. Benediktinių misionierių kongregacija 1917–1946 metais

Benediktinių misionierių bendruomenės kūrimosi pradžia yra laikomas vyskupo Ignaco Dubovskio (*Dubowski*) žodinis pritarimas 1917 m., kad benediktinė s. Jadvyga Kulieša (*Kulesz*) ir ponia Jadvyga Aleksandrovič (*Aleksandrowicz*) rūpintųsi našlaičių namais – vienai, kaip Motinai, kitai, kaip materialinei globėjai⁸⁹⁸, nes ponia Jadvyga Aleksandrovič materialiai rėmė besikuriančią bendruomenę. Dėl šios priežasties ji iš dalies yra laikoma jos įkūrėja. J. Aleksandrovič rėmė našlaičių globą, pati prie jos prisidėdama materialiai, išlaikė prieglaudą, kurioje buvo apie 20 vaikų. Našlaičių ypač pagausėjo po rusų revoliucijos 1917 m., bolševikams sušaudžius jų tėvus. Pabrėžtina, kad jau 1916 m. rugsėjo mėn. seserys su vaikais turėjo nuosavus namus, vadinasi, į naują bendruomenę jau buvo pradėjusios stoti pirmosios kandidatės. Tarp jų buvo ir p. J. Aleksandrovič dukra s. Zofija Aleksandrovič. Ši fundatorė taip pat buvo įsteigusi ligoninę sužeistiems lenkų kariams vietovėje *Biala Cerkow*, Ukrainoje, – ten ir apsigyveno įkurta naujoji benediktinių bendruomenė. Jos dvasios tėvu tapo iš Peterburgo atvykęs tarnauti tame pačiame mieste koplyčioje pabėgėliams iš Lenkijos kun. Antoni Jaglowski.⁸⁹⁹ Galima daryti išvadą, kad prie pagrindinės įkūrėjos benediktinės susibūrė naujos bendruomenės kūrimo komanda – ponia Jadvyga Aleksandrovič ir kunigas Antoni Jaglowski. Tačiau kokią pastoracijos kryptį vėliau pasirinko ši bendruomenė, galima sužinoti tik išnagrinėjus jos pastoracijos kaitos tris istorinius tarpsnius.

Pirmasis tarpsnis – tai benediktinių misionierių kongregacijos kūrimosi laikotarpis, susidedantis iš dviejų etapų. Pirmasis etapas – pačios bendruomenės įsisteigimas ir pastoracinės

⁸⁹⁶ Pažymėtina, kad Otwocko seserų benediktinių misionierių bendruomenę įkūrė s. *Jadwiga Józefa Kulesza* (kai kur rašoma *Kuleszanka*), tačiau jos bendražygė pal. *Kolumba Gabriel Romo*je įkūrė bendruomenę *Benedettine a'Carita (Veikliųjų benediktinių bendruomenė)*; tai buvo gailėstingumo benediktinių atšaka. Benediktinės misionierės I pasaulinio karo metu, 1917 m., įsikūrė Volynėje, rytinėje Lenkijos pusėje. Tačiau dėl karo ta pati bendruomenė negalėjo būti ir Volynėje, ir Romoje, nes tuo metu nebuvo įmanomi kontaktai, todėl jos buvo pripažintos kaip atskiros bendruomenės, turinčios atskirą vienuolynų istoriją. *Borkowska M.* Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 240–241.

⁸⁹⁷ Apie tai galima plačiau paskaityti kitame skyrelyje.

⁸⁹⁸ *S. Małgorzata Michalak* (nr albumu 62802). Benedyktynki misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002. P. 15. (Otwock arch. D 436.).

⁸⁹⁹ *S. Regina – Maria Wiśniecka.* Zgromadzenie SS. Misjonarek Św. Benedykta I Jego Działalność w Latach 1917–1945. Lublin. 1968. P. 28–31. (Otwock arch. D 150 / 1).

srities pasirinkimas. Šis etapas prasideda nuo oficialaus bendruomenės įkūrimo ir tęsiasi iki II pasaulinio karo. Antrasis etapas – II pasaulinio karo metai. Šis etapas išskirtas todėl, kad kiekvienai vienuolinei bendruomenei tai buvo išbandymų ir naujos pastoracijos ieškojimo laikotarpis.

3.2.2.1.1. Benediktinių misionierių kongregacijos įsteigimas ir pastoracija 1917–1939 metais

Bendruomenės įkūrimo data yra laikoma 1917 m. birželio 24 d., kai įvyko pirmosios įvilktuvės (trijų naujokių), šią datą patvirtinus dieceziniam tuometiniam ordinarui vyskupui Ignacui Dubovskiui (*Dubowski*). Čia naujokės buvo ruošiamos pasišvęsti našlaičiams, apleistiesiems ir vargšų vaikams. Tai – bendruomenės pastoracijos centras ir tikslas. „Jų Motina ir Magistra buvo s. Jadwiga Józefa Kulesza, kuri pati perėjo benediktiniškąją formaciją ir kuri naujokes mokė gyventi šv. Benedikto regula bei išlaikyti pusiausvyrą tarp *ora* ir *labora*, nors darbe reikalavo tylos“.⁹⁰⁰

Pagrindinė jų pastoracija buvo darbas su vaikais, kartu su jais gyvenant, turint prieglaudą. Galima daryti išvadą, kad tai buvo ir vidinė, ir išorinė pastoracija vienu metu. Nuo caro valdžios ši ponios Jadvygos Aleksandrovič įkurta prieglauda buvo slepiama, tačiau ją vis dėlto susekdavo. Ši ponia ją išlaikė iki 1918 m., nes po to iš dvaro išsikėlė į Kijevą, o paskui – į Varšuvą. 1920 m. dėl politinių įvykių prieglauda kartu su seserimis keitė vietą, tačiau ne pastoracijos pobūdį: iš *Biala Cerkov* į Dzikovą, po to į Kovlą ir t. t.⁹⁰¹ Būtina pabrėžti, kad iki pat II pasaulinio karo pastoracijos pobūdis nekito, o bendruomenė augo net ir po 1931 m. balandžio 5 d., kai mirė šios bendruomenės įkūrėja. Seserys Kovle (1921–1926 m.) turėjo vaikų namus ir našlaičių prieglaudą, Lucke (1927 m.) pastatė našlaičių namus, siuvinėjo ir siuvo.⁹⁰² „Daugiausiai dėmesio skyrė vaikų katechizacijai darželiuose, našlaičių namuose, internatuose“.⁹⁰³

Taigi įsteigta naujoji bendruomenė normaliai kurtis pradėjo po I pasaulinio karo. Ji pasirinko pastoraciją, skirtą našlaičiams vaikams, kurie tapo ir bendruomenės gyvenimo dalimi.

Būtina trumpai aptarti ir antrąjį etapą, kuris apima II pasaulinio karo metus.

⁹⁰⁰ S. Regina – Maria Wiśniecka. Zgromadzenie SS. Misjonarek Św. Benedykta I Jego Działalność w Latach 1917–1945. Lublin. 1968. P. 18.

⁹⁰¹ S. Regina – Maria Wiśniecka. Ten pat. P. 19–23.

⁹⁰² S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Benedyktyнки misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002. P. 16.

⁹⁰³ S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Ten pat. P. 16. Iš lenkų k. vertė L. P.

3.2.2.1.2. Vienuolyno teisinė tvarka 1939–1945 metais

Šio tarpsnio pirmajame etape vykdomą pastoraciją gana sunku apibūdinti – tikriausiai ne tik šios, bet ir kitų bendruomenių, nes dauguma dokumentų buvo sunaikinta, naikinant ir evakuojant namus Antrojo pasaulinio karo metu.⁹⁰⁴ Todėl remiamasi tik archyvuose saugomais seserų parašytais darbais, kuriuose yra surinkti seserų ir kunigų atsiminimai apie visą tolesnį bendruomenės gyvavimo laikotarpį, ir seserų parašyta vienuolyno kronika.

Prasidėjus II pasauliniam karui, seserų benediktinių misionierių bendruomenėje buvo patvirtinta ir išleista konstitucija. Išryškėja vienas svarbus faktas – buvo pakeistas bendruomenės pavadinimas. Iki tol ši nauja bendruomenė vadinosi Veikliųjų seserų benediktinių bendruomene, o po 1939 m. tai buvo „Šv. Tėvo Benedikto seserų misionierių bendruomenė“.⁹⁰⁵ Toks pavadinimo keitimas tik patvirtina, kad Romoje veikianti bendruomenė tikrai buvo tokia pati, bet dėl aplinkybių nebuvo įmanoma jos patvirtinti kaip tos pačios bendruomenės, taigi, jos patvirtintos kaip atskiros. Be to, žinotina, kad pavadinimas buvo pakeistas jau po įkūrėjos mirties. Tad jau esanti seserų misionierių bendruomenė tuo metu turėjo šešis namus dviejose diecezijose: Lucko (net penki namai) ir Sandomierskio. Be to, Lucke ji turėjo vaikų ir senelių prieglaudų, ligoninę ir valgyklą vargšams. Šie faktai atskleidžia, kad po įkūrėjos mirties bendruomenė išplėtė pastoracijos lauką. Nors pagrindas liko vaikų sielovada, atsižvelgta ir į kitus vargstančius asmenis, nenusiusius senelius, kurie būna kaip vaikai. Apibendrinant galima pasakyti, kad tai – bendruomenė benediktinių, visomis prasmėmis atsidavusių vargšams ir nuskriaustiesiems, tiems, kurie labiausiai pažeidžiami ir sužeisti. Dėl II pasaulinio karo šios seserys turėjo viską palikti ir nutraukti ugdomąjį darbą. Bet jau 1945 m. pavasarį prasidėjo atšilimo metas, ir pradėta ieškoti naujų darbų bei namų vienuolynui kitose Lenkijos vietovėse.⁹⁰⁶ Taip vienuolynas ėmė atgimti. Ten vykdyta pastoracija bus gvildenama gilinant is į antrąjį tarpsnį – 1946–1986 m.

Taigi, etapą iki bendruomenės atgimimo galima vertinti dvejopai. Pirmiausiai tai – stagnacijos ir suvaržymo metas, kai buvo uždaromi namai, uždraudžiama pastoracija. Antra vertus, tai buvo ir vaisingas brendimo laikas: patvirtinta ir parašyta konstitucija, rasta naujų pastoracijos kryptių: senelių pastoracija, ne tik vaikų, merginų bei ligonių pastoracija (darbas ligoninėse su sužeistaisiais; ši patirtis padėjo užsigrūdinti *maldos terapijai* vėliau slaugant savos bendruomenės nares).

⁹⁰⁴ S. Regina – Maria Wiśniecka. Zgromadzenie SS. Misjonarek Św. Benedykta I Jego Działalność w Latach 1917–1945. Lublin. 1968. P. 1. (Otwock arch. D 150 / 1).

⁹⁰⁵ „1968 m. dar kartą keičiamas pavadinimas – iš Šv. Tėvo Benedikto seserų misionierių bendruomenės į Seserų benediktinių misionierių bendruomenės.“ S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Benedyktyнки misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002. P. 17.

⁹⁰⁶ S. Małgorzata Michalak. Ten pat. P. 17–18. Otwock arch. D 436.

3.2.2.2. Misionierės benediktinės Otwocke 1946–1986 metais

Antrasis tarpsnis yra svarbus Otwocko bendruomenei dėl to, kad po II pasaulinio karo, kur tik seserys nuvykdavo, ten steigdavo vaikų namus, darželius, senelių namus, ir dėl to, kad iš visų vietovių jos išsirinko Otwocko miestą. Tačiau jame nusipirktuose namuose *Vila Dolna* nieko nesteigė, t. y. jokių vaikų namų ar pan., bet juos paskyrė sergančioms seserims arba poilsiu, kad ten ilsėtusi studijuojančios seserys ir sustotų keliaujančios. Tai parodo, kad daug dėmesio skiriama ir seseriai kaip asmeniui. Tai – jau vidinė pastoracija, rūpinantis sergančiomis seserimis, jų slaugymu, bet svarbiausia – buvimu su jomis kartu. Be to, į Dievo darbuotę buvo įtraukta ir tylą, ją ypač išskiriant. Ši tylą buvo skirta dvasiniam susikaupimui: pvz., jau noviceiate buvo privaloma kasdien viena valanda griežtos tylos, išskyrus sekmadienius ir švenčių dienas. Ne spontaniška tylą dėl jos pačios, bet kad tyloje būtų galima išgirsti, ką kalba Dievas.⁹⁰⁷ To pasekmė, tokio vienuolinio gyvenimo pagrindas buvo adoracija priešais tabernakulį (1978 m. birželio 12–13 d. buvo įrengtas naujas apsaugotas tabernakulis⁹⁰⁸), kuriame buvo Švč. Sakramentas, nes iš ten plaukė Kristaus malonė. Prie šio slaptoje esančio Jėzaus seserys koplyčioje rinkdavosi asmeninei liturginei maldai.⁹⁰⁹ Leidimas išstatyti Švč. Sakramentą viešai garbinti nuo lapkričio 2 d. trims valandoms kartą per mėnesį buvo duotas tik 1971 m. spalio 16 d. kanoninės vizitacijos metu.⁹¹⁰ Vadinasi, dar nebuvo bendruomenės maldos, tik asmeninė. Tačiau tai nereiškia, kad seserys neapaštalavo už vienuolyno ribų. Dauguma jų užsiėmė vidiniu apaštalavimu pačioje bendruomenėje, liudydamos viena kitai meilę ir pagarbą. Antra vertus, seserys katechizaciją įvardijo kaip vidinio apaštalavimo formą. Šis įvardijimas tikslus, nes kas gimė Tyloje, tas ir yra Perdavėjas bei Perdavimo autorius. Galima daryti išvadą, kad pats Žodis skelbia. Nuo 1948 m. seserys jau pradėjo katechizuoti mokykloje ir vaikų, sergančių tuberkulioze, sanatorijoje, užsiėmė sielovada parapijoje, įvairiose bažnyčiose. Tuo seserys pradėjo išorinę pastoraciją, kuri susijusi su pedagogine auklėjamąja veikla. Pačiame vienuolyne keliems mėnesiams įkurtas mergaičių bendrabutis, o per atostogas buvo organizuojamos stovyklos. Ypač po II pasaulinio karo daug dėmesio skirta sielovadinei veiklai dėl dviejų priežasčių: pirmoji – tautiškumui puoselėti, antroji – vertybėms perduoti. Tuo metu vienuolyne seserys taip pat susigalvojo ir pragyventi iš dviejų veiklų: 1950 m. įkūrė knygrišklos dirbtuves (jos veikė iki 1993 m.), o 1953 m. – siuvinėjimo dirbtuves (jos dar veikė

⁹⁰⁷ S. *Małgorzata Michalak* (nr albumu 62802). *Benedyktynki misjonarki w Otwocku (1946–1992)*. Lublin. 2002. P. 18, 27, 31, 50–51.

⁹⁰⁸ Kronika: *Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek* 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz *Domu Generalnego* od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // *Otwoch arch.* Otwock 1965–1999. 12–13. VI. 1978. L. 79–80.

⁹⁰⁹ S. *Małgorzata Michalak*. Ten pat. P. 57.

⁹¹⁰ Kronika: *Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek* 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz *Domu Generalnego* od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // *Otwoch arch.* Otwock 1965–1999. 16. 10. 1971. L. 29.

XXI a. pr.). Seserys kėlė kvalifikaciją, kad galėtų dirbti tokius darbus. Tai buvo irgi tam tikra pastoracija, nes spauda yra vienas iš reikšmingų būdų perduoti Žinią, o liturginių rūbų, vėliavų mokykloms siuvimas ir pan. taip pat yra Meilės išraiška ir jos skelbimas ypatinga – meno kalba. Ši veikla buvo pristabdyta 1958 m., pradėjus naikinti vienuolynų mokyklas ir uždraudus katechezę. Tačiau kai lenkų kardinolas Karolis Juozapas Voityla (*Karol Józef Wojtyła*) 1978 m. tapo popiežiumi, viskas pasikeitė, ir toliau buvo vykdoma ta pati pastoracija.⁹¹¹ Dėl šios priežasties jau kronikose yra minimos vaikų darželio patalpos, jų remontavimas perdažant ir t. t. Pastoracijos srityje besidarbuojančios seserys labai dažnai keitėsi, nes vienos atvykdavo į Otwocko bendruomenę, kitos išvykdavo, kai kurios apsidavė prieš kelionę į misijas.⁹¹²

Dar svarbu pabrėžti, kad bendruomeninė malda šioje bendruomenėje atsirado tik po Vatikano II Susirinkimo, kai buvo leista melstis gimtąja kalba (nuo 1973 m.).⁹¹³ Tad liturgija *Oficium* jau bendruomeninė, ji tapo svarbia bendruomenės dalimi. Todėl viešasis garbinimas: liturgija, adoracija ir tyła, buvo esminės bendruomeninio dvasinio gyvenimo kolonos. Dėl jų jau vykdoma pastoracija ne tik tarp katalikų, bet ir tarp krikščionių, tačiau pradžia – tarp pačių seserų. Kronikoje rašoma, kad per ekumeninę savaitę bendruomenėje lankėsi kelios seserys. Aišku, šias seseris pasiekdavo ir žinios apie kitų namų bendruomenių seserų darbus musulmonų mokyklose (1976 m.) Libijoje.⁹¹⁴ „Tas dialogas vyksta dviem kryptimis. Viena kryptis yra oficialus teologinis dialogas, kuriuo užsiima bažnytinės komisijos. Kita kryptis – visa, apie ką skaitome Katalikų Bažnyčios Katekizmo 821 paragrafe: širdžių atsigrėžimas didesnei Evangelijos ištikimybei, bendra malda su kitais krikščionimis, tarpusavio broliškas supratimas, ekumenizmui ištikimų (ypač kunigų) formacija ir bendradarbiavimas įvairiose srityse patarnaujant žmonėms. Ir ypač aplinka, kurioje plačiausia vienuolių veikla ekumeniniame sąjūdyje yra tikrasis broliškas pažinimas ir bendra malda.“⁹¹⁵ Tikriausiai dėl šios priežasties seserys yra dar artimesnės krikščionims.

Taigi galima išskirti asmeninę liturginę maldą ir bendruomeninę liturginę maldą. Pagrindinė pastoracija – adoracija ir tyła. Po Vatikano II Susirinkimo liturgija tapo bendruomenine malda gimtąja kalba. Dar prisidėjo *Oficium*. Tad šis tarpsnis, prasidėjęs

⁹¹¹ S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Benedyktyнки misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002. P. 65–90.

⁹¹² Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 1974–1975; 1978; 22. I. 1978; 28. III. 1978. L. 48–89.

⁹¹³ S. Małgorzata Michalak. Ten pat. P. 58.

⁹¹⁴ Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 1976. L. 56, 58.

⁹¹⁵ Borkowska M. Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005. P. 257. Iš lenkų k. vertė L. P.

1946 m. benediktinių misionierių bendruomenės įkūrimu Otwocke, baigėsi 1986 m., kai Otwocko namai tapo generaliniais namais.

3.2.2.3. Misionierių benediktinių generaliniai namai Otwocke 1986 m. – XXI a. pr.

Otwocko benediktinių bendruomenės namų tapimas generaliniais namais (1986 m.) suteikė galimybę apsigyventi naujuose namuose, ir liepos 6 d., sekmadienį, seserys Otwocke pirmą kartą valgė bendrus pietus naujajame name, naujajame refektoriuje. Taip pat šioje bendruomenėje pasikeitė pastoracija. Pvz., iš primo abato aplankymo sužinoma, kad seserys jau nebedirba parapijoje (1986 m.). O šiuose namuose pastoracija tapo nuolatinis svečių priėmimas ir naujų kandidačių, postulančių ir novicijų ugdymas (kiekvienais metais nuo 1986 m.)⁹¹⁶, t. y. plečiama vidinė pastoracija. Svarbi užduotis – paruošti kitas seseris būti ne tik naujokių ugdytojomis, bet ir katechetėmis. Be to, šios bendruomenės seserys dar ruošiamos misijoms į Braziliją, Libiją, Ukrainą ir JAV.⁹¹⁷ Šiam pokyčiui įtvirtinti 1989 m. parašoma nauja seserų benediktinių misionierių bendruomenės konstitucija ir direktorijos. Jose išryškinama, kad pagrindinis bendruomenės tikslas – apaštalinė veikla (I, 4), o „vidinės apaštalinio gyvenimo formos: a) auklėjimas ir lavinimas vaikų ir jaunimo, ypač tų, kurie dėl įvairių priežasčių yra neprižiūrimi. Tokiu būdu bendruomenė įsijungia į Bažnyčios užduočių įgyvendinimą, kuri kaip Motina trokšta savo vaikams užtikrinti auklėjimą Kristaus dvasioje; b) katechizacija ir paruošimas šventiesiems Sakramentams (ypač vyresniųjų, įtraukiant tėvus ir artimuosius). <...>. Katechizacija dar turi apimti: a) ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikus, jaunimą ir suaugusiuosius; b) apleistus vaikus ir jaunimą bei vaikus, kurių vystymasis vėluoja; c) asmenis ir vyresnio amžiaus grupes priimti ruošti sakramentams. Taigi seserų apaštalavimo formos yra šios: katechizacija, vadovavimas vaikų namams ir ikimokyklinėms įstaigoms, senelių namams ir auklėjimo įstaigoms, švietimo darbas, liturgijos ir religinių renginių organizavimas.“⁹¹⁸ (II, 7, 9–10). Taip pat būtina gilinti savo ir kitų, su kuriais dirbama, liturginį gyvenimą (VIII, 112)⁹¹⁹.

1989 metais buvo paskelbta tikėjimo bei religijos laisvė. Šis sprendimas taip pat padarė didelę įtaką seserų benediktinių misionierių pastoracijai. Buvo išsamiai katechizuojami vaikai, ypač dirbant savame darželyje (nuo 1992 m. spalio 6 d. vienuolyno kieme), ruošiamos Kalėdų šventės parapijose; šios veiklos seserys ėmėsi labai aktyviai, nes ji džiugino ne tik vaikus, bet ir

⁹¹⁶ Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedykynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 1986–1999. L. 184–418.

⁹¹⁷ Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedykynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 1965–1999. 1992; 27. VI. 1992.

⁹¹⁸ Konstytucje i Dyrektorium: Zgromadzenia Sióstr Benedykynek Misjonarek. Otwock. 1989. P. 9–10. Iš lenkų k. vertė L. P.

⁹¹⁹ Konstytucje i Dyrektorium: Zgromadzenia Sióstr Benedykynek Misjonarek. Ten pat. P. 36.

jų tėvus. Pradėta ieškoti naujų metodų, naujų auklėjimo pavyzdžių ir t. t.⁹²⁰ Vienas iš naujų šioje bendruomenėje taikytų sielovados metodų – vaidinimai, kurie buvo populiarūs ne tik vaikų darželyje, bet ir tarp naujokių, net seserų (su muzikinėmis programomis buvo lankomi ligoniai). Su jaunimu buvo rengiami muzikiniai montažai. Dar viena naujovė – rekolekcijos jaunoms merginoms (prieš tai buvo tik keletas tokių susitikimų); susirinkdavo nuo 65 iki 100 merginų (1993 m. sausio 30 d., 1994 m. sausio 30 d., 1996 m. vasario 2 d.). Į susikaupimo rekolekcijas atvažiuodavo įvairių grupių, pvz., 60 asmenų Šeimų oazė; organizuotos stovyklos neturtingiems vaikams (1994 m. rugpjūčio 7 d.). Tačiau pati naujausia sielovados forma buvo moterų pastoracija, pradėta nuo 1995 m. rugpjūčio 25 d. Šiose rekolekcijose dalyvavo 27 moterys.⁹²¹ Kai kurios seserys dirbo katechetėmis mokyklose, net su kurčiais vaikais, vedė katechetikos mokymus seserims iš kitų namų.⁹²²

Seserys, kad galėtų vykdyti tokią pastoraciją, vykdavo mokyti net pas benediktinus į Tynecą, į kursus Anglijoje ir t. t. pagal tai, kokių specialisčių reikėjo.⁹²³ Jos ruošdavosi dažniausiai melsdamosis, adoruodamos Švč. Sakramentą ir, aišku, slaugydamos sergančias seseris bei taip rodydamos pavyzdį. Ligonių slaugos pastoracija bendruomenės namuose buvo ir yra vykdoma nuolat.

Taigi šiuose bendruomenės namuose buvo vykdoma įvairiopa pastoracija, pradedant labai stipria pastoracija per teatrą ir galiausiai susitelkiant į vidinę bendruomenės pastoraciją, atkreipiant dėmesį į kiekvieną seserį, kuri turi augti ne tik žiniomis, bet ir Dvasia. Todėl ne be reikalo *Tylos pastoracija* yra pašaukimų pastoracija. Iš jos kyla be galo daug pašaukimų, ypač nuo 1986 m. kiekvienais metais – nuo 9 iki 11 novicijų.⁹²⁴

Išnagrinėjus tris pastoracijos tarpsnius galima konstatuoti, kad paskutiniame tarpsnyje, kai Otwocko namai tapo generaliniais namais, pasikeitė pastoracijos pobūdis: nuo išorinės pastoracijos kryptingai pereita prie vidinės pastoracijos. Šio pokyčio priežastis tikriausiai yra atsakomybė prieš kitus bendruomenių namus ir misijų kraštus karitatyvinei veiklai parengti seserį, kuri būtų tvirto tikėjimo ir mokėtų dalytis Meile.

⁹²⁰ S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Benedyktynki misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002. P. 90–99.

⁹²¹ Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 1992; 3. I-13-I. 1993; 30. I. 1993; 30. I. 1994; 7. VII. 1994; 14. VII. 1994; 6–8. I. 1995; 25. VIII. 1995. 2. II. 1996; 14. VII. 1996; 19. I. 1997; 28. XII. 1998; 10. I. 1999. L. 210–408.

⁹²² Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 1965–1999. 30. VI. 1991; 21. 06. 1996; 14. 03. 1998. L. 209, 263, 387.

⁹²³ Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku // Otwoch arch. Otwock 17. VIII. 1991; 2. IX. 1992. L. 209, 214.

⁹²⁴ S. Małgorzata Michalak (nr albumu 62802). Ten pat. P. 51–53.

3.2.3. Alexanderdorfo benediktinių vienuolyno istorinis kontekstas ir pastoracijos kaita

Alexanderdorfo benediktinių bendruomenė yra labai svarbi, vertinant pastoracinio HCM pritaikomumo galimybes *Tylos pastoracijos* kontekste, nes jos seserys gyvena visiškai uždara kontempliatyvų gyvenimą. Šios bendruomenės pastoracijos kaita istoriniame kontekste skirstoma į keturis tarpsnius.

3.2.3.1. Benediktinių misionierių bendruomenė Berlyne 1919–1934 metais

Pirmasis šios bendruomenės tarpsnis yra apibrėžiamas kaip bendruomenės kūrimosi tarpsnis, apimantis laikotarpį nuo bendrijos įsikūrimo iki Šv. Hildegardos bendruomenės apsigyvenimo Alexanderdorfe.

Šis bendruomenės kūrimosi laikotarpis visiškai skiriasi tiek nuo Kauno, tiek nuo Otwocko bendruomenių. Skirtumas tas, kad jaunų merginų iniciatyva kilo dėl prasidėjusio liturginio atsinaujinimo. Tai buvo medicinos seserys, kurios dirbo Raudonajame Kryžiuje: jos troško ne tik gilesnio krikščioniškojo gyvenimo, bet ir atnaujinti liturgiją, būtent gyventi liturginį gyvenimą Bažnyčioje. Todėl 1919 m. panelė Annemarie Schaller (vėliau ponია Hermes) įkūrė Šv. Hildegardos seserų bendriją kaip katalikišką Raudonąjį Kryžių Berlyne.⁹²⁵ Šios bendrijos įsteigimas buvo patvirtintas 1919 m. birželio 5 d. protokolu.⁹²⁶ 1924 m. jau buvo įkurta ir Šv. Hildegardos seserų bendruomenė *pia Unio (Can. 707)*, patvirtinant jos įstatus ir paskiriant trejų metų bandomąjį laikotarpį jų veiklai ir gyvenimui stebėti.⁹²⁷ Prieš tai seserys turėjo apsispręsti, ar liks tik medicinos seserys, ar bus seserys, kurios siekia šlovinti Dievą visu savo gyvenimu. Nemažai medicinos seserų pasitraukė, tačiau tos, kurios liko, mokėsi giedoti grigališkąjį choralą bendruomenėje Berlyne, gilinosi į liturgijos prasmę ir pan. Be to, jos vadovavo krikščionių jaunimo namams Kōlne, tačiau, nesant finansinių galimybių, viskas būdavo uždaroma, ir seserys turėdavo grįžti į bendruomenės namus; ten gamindavo rankdarbius. Svarbu pabrėžti faktą, kad seserys iki 1925 m. Lankwite turėjo ligoninę, tačiau spalio mėnesį vadovybė pareikalavo šį darbą palikti. Tada jos įsirengė Šv. Hildegardos ligoninę. Taip viena po kitos keitėsi ir ligoninės, ir vietovės. Kadangi seserys, be šios išorinės pastoracijos – ligonių slaugos, siekė savo gyvenimą susieti su šv. Benedikto regula, jų motina Hildegarda 1926 m.

⁹²⁵ Von den Taten Deiner Huld, Herr, Will ich Ewig Singen: 50 Jahre Geschichte Des Klosters St. Gertrud in Alexanderdorf. P. 3.

⁹²⁶ Protokoll der Gründungssitzung der katholischen Rot-Kreuz Schwesternschaft am 05. 06. 1919 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 0. U 1.

⁹²⁷ Ernennung als UNIO PIA am 17./22. April 1924 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 1. U 1.

sausio 13 d. vedė pirmąją dvasinę konferenciją apie tylėjimą ir jo naudą bei įvedė bendruomenėje tylėjimo laiką kaip dvasinio ugdymo pagrindą ir šaltinį. Be to, gyvenimo ritmas buvo sutvarkytas pagal tradicinį šūkį: *ora et labora*; jo nemaža dalis buvo skirta mokymams apie bendruomeninį gyvenimą ir liturgiją, literatūros išmanymą, meno istoriją, lotynų kalbą (kuri reikalinga giedant grigališkąjį choralą), asketiką. Taip buvo statomos pagrindinės monastinio gyvenimo kolonos: bendruomeninis gyvenimas, tyła, liturgija. Šios kolonos imtos dar labiau ugdyti, kai bendruomenė 1927 m. įsikūrė naujame name Pankove ir buvo įrengta koplyčia. Be to, ten buvo atidaryta gimdymo klinika *Maria Heimsuchereg*. Taigi, paaiškėja du svarbiausi pastoracijos centrai – liturgija ir karitatyvinė veikla. Daug labiau linkta į liturgiją. Šios krypties nepalaikančios seserys (jų buvo nemažai) 1928 m. paliko Šv. Hildegardos seserų bendriją. Likusios tais pačiais metais kovo 19 d. davė pirmuosius privačius įžadus. Kadangi viskas kryo benediktiniškosios bendruomenės link, buvo užmegztas ryšys su Tucingo seserimis ir pradėta bendradarbiauti.⁹²⁸ Taip pamažu artėta prie šv. Benedikto regulos.

1929 m. buvo parašytas dekretas dėl diecezinės Šv. Hildegardos seserų bendruomenės įkūrimo, kuriame pabrėžiama, kad jos „<...> jau daug metų praktikavo ligonių ir vargšų globą, taip pat rūpinosi besilaukiančiomis mamomis ir naujagimiais, jiems patarnavo“⁹²⁹. Įkūrus kanoninę bendriją, tokia jų veikla palikta tęsti.⁹³⁰ Juk „kiekviena veikla plaukia iš gilaus pamaldumo, kartu puoselėjamos žinios ir meilės“⁹³¹. Tačiau šios seserys ieškojo liturginio šlovinimo per grigališkąjį giedojimą, todėl reikėjo pasikonsultuoti su benediktinėmis, kurios šį giedojimo stilių laiko pagrindiniu svarbiausiu veiksmu liturginiame šlovinime. Todėl s. Scholastika 1930 m. apsilankė Belgijoje, vietovėje *Namur* esančiuose benediktinų ir benediktinių vienuolynuose, t. y. *Maredsous* ir *Maredret*. Čia sesuo pateikė svarbios informacijos apie savo bendruomenės tuometinį gyvenimą. Ji paaiškino, kad jos nėra moderniosios benediktinės, nes gyvena tiksliai pagal šv. Benedikto regulą: naktimis meldžiasi vigiliją, keliasi tekant saulei, valgo du kartus per dieną, miega net su abitais (to buvo atsisakyta, nes seserys susirgo). Aišku, s. Scholastika pateikė vieną svarbų dalyką: paaiškino, ką joms reiškia apaštalavimas, nes jų pirminis įkūrimo tikslas ir buvo apaštalauti. Joms tai reiškė tikinčiųjų dalyvavimą chorinėje maldoje, ugdant šeimas, t. y. sakant mokymus ir tariantis su jais dėl liturgijos bei grigališkojo giedojimo. Buvo išsakyta bendruomenės siekis būti pripažinta

⁹²⁸ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 1998. P. 12–20.

⁹²⁹ Abschrift des lateinischen Errichtungsdekretes der St. Hildegard Schwesternschaft vom 24.4.1929 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 2. U 1. Iš vokiečių k. vertė mons. jub. dr. Vytautas Sidaras – V. S.

⁹³⁰ Abschrift des lateinischen Errichtungsdekretes der St. Hildegard Schwesternschaft vom 24.4.1929. Ten pat.

⁹³¹ Aus dem theologischen Bulletin “Das benediktinische Leben” von 1929 – herausgegeben von den Benediktinern der Abtei St. Andreas zu Lphem – Brügge (Belgien): Die Nonnen von Mont-Vierge (von Jungfrauenberg) // Chr 5. Nr. 1.2.2/2. P. 2. Iš vokiečių k. vertė V. S.

vienuoline bendruomene, o tam reikėjo gyventi popiežinėje klauzūroje ir giedoti Liturgines valandas.⁹³² Prieš šį susitikimą iš Belgijos buvo gauti įstatai, kuriais, kurdamos savo įstatus, ir rėmėsi šios bendruomenės seserys. Dėl to kilo noras važiuoti į Belgiją ir ten apžiūrėti benediktinių kongregaciją kaip pavyzdinę.⁹³³

Prieš galutinai apsispręsdamos seserys aktyviai dirbo ligoninėse, tačiau tai buvo sunkiai suderinama su trokštamu ir siekiamu monastiniu gyvenimu.⁹³⁴ Dėl šios priežasties šios seserys apsisprendė palikti veiklą ligoninėje, ligonių globos pastoraciją ir išsikelti į kaimelį netoli Berlyno – Alexanderdorfą.

Taigi pirmasis tarpsnis apima laikotarpį nuo bendruomenės įsikūrimo 1919 m. iki persikėlimo gyventi į Alexanderdorfo vietovę netoli Berlyno. Šio tarpsnio seserų pastoracija nebuvo vien jų pačių svajotas visiškai uždaras monastinis gyvenimas, bet ir karitatyvinė veikla, pažymėta išorine ligonių pastoracija. Tačiau šiuo tarpsniu seserys atsisakė visiškai išorinės pastoracijos ir perėjo tik prie vidinės pastoracijos. Ar joms pavyko ją išlaikyti būtent tokią, galima atsakyti išnagrinėjus šios bendruomenės pastoraciją antrajame tarpsnyje.

3.2.3.2. Benediktinių vienuolynas Alexanderdorfe 1934–1956 metais

Antrasis tarpsnis apima Šv. Hildegardos seserų kanoninės bendrijos įsikūrimą Alexanderdorfe iki liturginės reformos 1956 m.

1934 m. buvo gauta Alexanderdorfe esančiai koplyčiai bažnytinė benedikcija.⁹³⁵ Atsikėlusios čia gyventi seserys manė pagaliau siekti vidinės pastoracijos. Jos visos buvo pasirinkusios kontempliatyvųjį monastinį gyvenimą, tačiau vyresniosios padaryta klaida įvesti dviejų chorų sistemą kaip viduramžiais apsunkino naują pradžią. Vienos choristės visą *Officium* meldėsi lotyniškai ir mažiau laiko skyrė fiziniam darbui, o kitos, pasaulietės seserys, dar kitaip vadinamosios konversės, turėjo atskirą vietą ne chore, o kapitulyje, meldėsi tik dalį *Officium* ir tik vokiškai atskirtos refektoriuje, daugiausiai dirbo fizinius darbus, netgi turėdavo atskirą rekreaciją. Taip bendros maldos troškimas nebuvo išpildytas, ir bendrijoje kilo krizė, kuri buvo išspręsta 1935 m. (Tada buvo uždaryta ir jų Pankovo gimdymo klinika.)⁹³⁶ Išspręsdus krizę, ėmė daugėti svečių, buvo įsteigti liturginiai mokymo kursai. Daugėjo jaunimo: pavyzdžiui,

⁹³² Besuch in Belgien in Sept. 1930 // Aus den Annalen: S. 54-54H.

⁹³³ M. Hildegard. Hochwürdigster Herr Pater. Kloster St. Hildegard, 19.8.1930 // Briefe von M. Hildegard an P. Bonoventura. Abschrift. S. Barbara, Januar 2006. AK 1. 1. P. 2–2a.

⁹³⁴ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 1998. P. 22–23.

⁹³⁵ Bestätigung der Benediktion der Kapelle am 15.4.1934 durch Ordinariatsrat Dr. Köhler // Abschrift des lateinischen Errichtungskreates der St. Hildegard Schwesternschaft vom 24.4.1929 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 4. U 1.

⁹³⁶ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Ten pat. P. 24.

1934 m. kluone nakvojo netgi 150 jaunuolių. Viena sesuo net sutiko katechizuoti kaimyninių kaimų vaikus, dirbo globos namuose.⁹³⁷ Tačiau vienuolynas skurdo, ir daug kartų buvo diskutuota apie jo uždarymą (jis liko neuždarytas tik dėl to, kad seserys vienbalsiai nutarė jo nepalikti). Seserys planavo kaime įkurti vaikų darželį, nes nuo 1939 m. užsiėmė religiniu mokymu, globojo merginų ir motinų grupę, rūpinosi viena pabėgėlių mama su keturiais vaikais, kaimo ligoniais.⁹³⁸ Dar prieš karą, 1938 m., seserys buvo įrengusios ostijų kepyklą, kuri tapo finansavimo šaltiniu, o prasidėjus II pasauliniam karui suteikė prieglobstį ne tik vokiečių šeimoms iš Berlyno, bet ir pabėgėliams, netgi kareiviams, – juos apgyvendindavo jaunimo pastogėje. Seserys suteikė prieglobstį buvusiam reicho ministrui, joms buvo pavesta prižiūrėti ir šalia vienuolyno įkurdintus prancūzų, belgų ir lenkų belaisvius. Seserys ir čia vykdė pastoraciją; belaisviai katalikai įrengtoje jaunimo pastogėje turėjo koplyčią ir galėdavo dalyvauti pamaldose. Be to, giedoti su seserimis grigališkojo choralo prisijungdavo ypač prancūzai ir kiti belaisviai: jugoslaviai, lietuviai, rusai ir olandai. Čia vyko „ekumeninis susitikimas“: kartu meldėsi ir katalikai, ir evangelikai. Kitos seserys turėjo dirbti miško tarnyboje epidemijos barakuose arba amunicijos fabrikuose.⁹³⁹ Galima pabrėžti, kad „nuo didesnių nacionalistinės valdžios persekiojimų seserys, skirtingai negu kitų vienuolynų seserys, buvo akivaizdžiai apsaugotos“⁹⁴⁰. Žinoma, buvo vykdomi patikrinimai, atimta rašomoji mašinėlė, tačiau jos vykdė pastoraciją net ir tokiomis sunkiomis sąlygomis, gydydamos tiek kūno, tiek sielos žaizdas. 1944–1945 m. užplūdo naujas pabėgėlių srautas. Jau ėjo sovietų frontas, kareiviai prašė duonos, nakvynės, o seserys turėjo atsiliepti, tiesiogiai vykdydamos šv. Benedikto regulą. Jos ne tik priimdavo, bet ir dalydavosi tuo, ką turėjo, pavyzdžiui, sriuba. Tačiau greitai vienuolyno kontrolę perėmė sovietų valdžia, ir jis kas valandą buvo tikrinamas. Seserys, apvilkusios juodais postulančių drabužiais, slėpė moteris. Šiuo metu seserų veikla dar labiau suintensyvėjo, nes jos turėjo iš miško tempti sužeistuosius, tvarstyti, netgi daryti būtinas operacijas.⁹⁴¹ Tad šis laikotarpis nebuvo lengvas bendruomenės seserims, kurios troško atsidėti tik Dievo darbuotei vienuolyne. „Šiuo metu vienuolyne buvo apie 200 globojamų žmonių. Pabėgėlių, nukentėjusių nuo bombų, sužeistų kareivių ir kitokių, reikalaujančių pagalbos, kurie be žinios stovėjo prie vartų. Jiems visiems seserys vykdė šventojo Benedikto žodį, kurį jis joms buvo perdavęs – kiekviename svetyje matyti Kristų.“⁹⁴²

⁹³⁷ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 1998. P. 26, 30.

⁹³⁸ *M. Justina*. Über unser Sell ... // St. Gertrud, den 26. 2. 1946. P. 3a.

⁹³⁹ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Ten pat. P. 30, 32–36.

⁹⁴⁰ Ten pat. P. 32. Iš vokiečių k. vertė V. S.

⁹⁴¹ Ten pat. P. 32–39.

⁹⁴² Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Ten pat. P. 40. Iš vokiečių k. vertė V. S.

Po karo pas seseris dažnai įsilauždavo, tačiau jos kantriai tęsė liturgijos tarnystę, padidindamos Liturginių valandų skaičių iki 7 kartų per dieną. O 1946 m. buvo pridėta ir vigilija naktį. Aišku, 1947 m. buvo leidžiama net kepti ostijas, ir naktį vėl buvo dirbama Berlyne vaikų ligoninėje, vienuolyno patalpose netgi buvo atidarytas vaikų darželis. Taip pat pradėtas funduoti vienuolynas Dinklagėje (*Dinklage*).⁹⁴³ Nepaisant šios veiklos, 1948 m. motina Justina rašė: „Mes siekiame tikslo: benediktiniško – monastinio gyvenimo su jo puikiu tikslu puoselėti chorinį giedojimą (malda) ir jį padaryti prieinamą visiems žmonėms, kurie atsineša su savimi atitinkamą dvasingumą ir reikiamą supratimą“⁹⁴⁴. Seserys ne per daug orientavosi į išorinę veiklą, pasiliko tik tai, kas neleidžia prarasti esminių monastinio gyvenimo dalykų.⁹⁴⁵ Iš pirmo žvilgsnio galima įžiūrėti priešpriešą tarp to, ko trokštama, ir to, kas daroma. Tačiau yra skirtumas tarp oficialaus darbo ir pastoracijos vienuolyno ligoninėje. Todėl šios prieštaros nebelieka. To liudijimas yra tai, kad, valstybei uždraudus seserims padėti žindyvėms ir žindomiems kūdikiams, jos „<...> pasišventė ambulatorinei ligonių slaugai, religiniam vaikų mokymui ir auklėjimui bei kitiems krikščioniškiems *Carito* darbams“⁹⁴⁶. Jos savo darbu ir pavyzdžiu perduodavo vertybes ne tik katalikams, bet ir nekatalikams, kitų religijų žmonėms, kurie taip pat vertino tokį seserų atsidavimą ir karitatyvinę veiklą.⁹⁴⁷ Dėl šios priežasties 1948 m. jų bendruomenės pavadinime atsirado terminas „benediktinės“ ir joms leista duoti paprastuosius įžadus, pabrėžiant, kad seserų, gyvenančių Šv. Gertrūdos vienuolyne Alexanderdorfe, tikslas – „šventėjimas ir karitatyvinė veikla, ypač ligonių slauga ir religinis vaikų auklėjimas“⁹⁴⁸. Taip Šv. Gertrūdos vienuolyne gyvenančios seserys vis labiau atsidėjo liturginei tarnystei ir į tai kreipė daugiausiai dėmesio. Viskas vyko nuosekliai iki 1956 m., iki Beurono kongregacijos tėvo Gregoro Palettos vienuolyne vedamų rekolekcijų, kurių metu tėvas „<...> seserims rekomendavo mažųjų valandų himnus giedoti kasdien, – tuomet tai vienuolynuose buvo neįprasta“⁹⁴⁹.

Taigi šiame tarpsnyje seserys nelabai galėjo atsidėti vidinei pastoracijai, kurios taip troško, nes dėl II pasaulinio karo buvo priverstos dar labiau įsitraukti į išorinę pastoraciją,

⁹⁴³ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 1998. P. 40–44.

⁹⁴⁴ M. Justina. Über unser Sell // St. Gertrud, den 26. 2. 1946. P. 3. Iš vokiečių k. vertė V. S.

⁹⁴⁵ M. Justina. Über unser Sell... Ten pat. P. 3a.

⁹⁴⁶ Lateinesches und dtsh. Dekret zur Errichtung der Klösterlichen Kongregation bischöflichen Rechts mit ewiger Profess unter dem Titel Benediktinerinnen am 28.12.1948 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 5. U 1. Iš vokiečių k. vertė V. S.

⁹⁴⁷ Lateinesches und dtsh. Dekret zur Errichtung der Klösterlichen Kongregation bischöflichen Rechts mit ewiger Profess unter dem Titel Benediktinerinnen am 28.12.1948. Ten pat.

⁹⁴⁸ Ten pat. Iš vokiečių k. vertė V. S.

⁹⁴⁹ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 2001. P. 22. Iš vokiečių k. vertė V. S.

kartais ir dienomis, ir naktimis. Todėl reikalinga išnagrinėti trečiąjį tarpsnį, kad būtų galima palyginti jame vykdytą pastoraciją su aptartųjų dviejų tarpsnių pastoracija.

3.2.3.3. Liturginės pertvarkos 1956–1963 metais

Trečiąjį tarpsnį galima apibūdinti kaip, viena vertus, smulkių liturginių permainų laikotarpį, kita vertus, kaip permainų metą, kai buvo persvarstoma išorinė pastoracija. Šiam tarpsniui būdingos liturginės pertvarkos: viena maža ir, atrodytų, visiškai nereikšminga, bet monastiniam pasauliui ji itin svarbi: tai – Mažųjų valandų himnų giedojimas (ši monastinė bendruomenė pirmoji tai padarė 1956 m.) ir didžiulis dvasinis atsinaujinimas, kuris labai paveikė liturgiją (1963 m.).

1956 m. pasiūlyta maža liturgijos reforma seseris nudžiugino, nes jos troško tobuliau tarnauti Dievui. Dar labiau nudžiugta, kai 1959 m. buvo gautas dekretas, t. y. popiežinės klauzūros patvirtinimas su teise duoti iškilmingus įžadus.⁹⁵⁰ Jau 1959 m. balandžio 23 d. iškilminguosius įžadus (priesaiką) patvirtino 23 seserys.⁹⁵¹ Atsidėjimą kontempliatyviajam gyvenimui dar labiau sustiprino 1961 m. įvesta reguliari teologijos studijų savaitė seserims, pasikviečiant lektorių. Taigi būtų galima daryti išvadą, kad šis laikotarpis – ėjimo į gelmę, tylos, liturgijos laikas, kai vyksta vidinė pastoracija. Tačiau 1961 m. mirė sesuo Walderburg, kuri buvo atsakinga už pasauliečių reikalus, vadinasi, už išorinę pastoraciją, ir seserys iš pradžių nerado, kuo ją pakeisti. Dar viena staigi vienos sesers mirtis jaunai besikuriančiai bendruomenei buvo per didelis išbandymas.⁹⁵² Tačiau reikia pasakyti, kad po sesers, atsakingos už išorinę pastoraciją, mirties mažai buvo svarstomi išorinės pastoracijos reikalai, labiau buvo susitelkiama į vidinius pokyčius ir kreipiamas dėmesys į vidinę pastoraciją.

Taigi trečiajame tarpsnyje, palyginti su praeitais dviem tarpsniais, mažiau vykdyta viešoji pastoracija, tačiau daug dėmesio skirta vienuolinio tapatumo paieškai ir vidinei pastoracijai.

⁹⁵⁰ Dekret zur Gewährung der feierlichen Profess am 17.02.1959 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 8. U 1.

⁹⁵¹ Professbestätigung am 22. April 1959 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 8a. U 1.

⁹⁵² Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Ten pat. P. 23, 25–27.

3.2.3.4. Sielovados formos kontempliatyviajame gyvenime 1963 m. – XXI a. pradžioje

Ketvirtajame tarpsnyje Šv. Gertrūdos vienuolyne pradėtas didžiulis liturginis ir dvasinis perversmas. Būtent šiuo metu pasirinkta tik vidinė pastoracija ir atsisakyta išorinės pastoracijos. Taigi, tik šiame tarpsnyje išsipildo dar 1919 m. kilęs troškimas. Daug metų gyventa laukiant išsipildymo ir brandintasi atsidėti būtent tokiai tarnystei.

Šis tarpsnis prasideda Vatikano II Susirinkimo nutarimu, leidžiančiu nuo 1963 m. apgręžti altorius, kad visi galėtų aplinkui susiburti. Šis nutarimas leido tiek kunigui, tiek kitiems žmonėms atsisukti į altorių, kuris yra Kristaus atvaizdas. Nuo to laiko oficialiai reiškiasi ekumeninis aktyvumas. Juk dauguma Alexanderdorfo kaimelyje gyvenančių žmonių buvo protestantai, todėl ekumeninė perspektyva čia buvo labai svarbi. Homiliją protestantams sakydavo kunigas, tačiau dauguma kunigų buvo seni ir sirgo, todėl kilo sunkumų, o vyskupas seserims sakyti homilijų neleido. Todėl buvo sumanytas toks projektas: viena sesuo po skaitinio prieš responsoriją specialiomis progomis sakys homiliją. Abatė domėdavosi, kuri sesuo pasiruoš ją sakyti. Šių homilijų turinys turėjo paaikškinti žmonėms liturgiją bažnyčioje, grįžti prie originalios pastoracijos, aiškinti antifonas. Tai rodo sudarytas sąrašas, kada, kokių švenčių metu ir kas sakė homilijas. Tai buvo pirmoji pastoracijos liturgijoje vizija, idėja pakeisti senus kunigus, kurie negali sakyti homilijų dėl ligos ar amžiaus. Ši idėja kilo čia, ir tik 2000 m. buvo įgyvendinta *statio* idėja.⁹⁵³

Prie šių permainių prisidėjo ir tai, kad jau 1964 m. per Didžiąją savaitę seserys padarė eksperimentą ir ėmė melstis, skaityti liturgines valandas vokiškai.⁹⁵⁴ Dar vienas didžiulis įvykis buvo 1966 m., kai svečiai, Rytų ir Vakarų kunigai, ėmė melstis kartu. Tad liturginė malda suvienijo visus tikinčiuosius: katalikus, kitus krikščionis, kitų religijų asmenis ir brolius kunigus, kuriuos skyrė Berlyno siena.

Buvo vykdoma ne tik liturginė reforma, bet ir ruošiamos patalpos „naujam gyvenimui“. 1976 m. koplyčioje buvo pastatyti nauji vargonai.⁹⁵⁵ 1978–1983 m. (1979 m. buvo pašventintas naujos bažnyčios kertinis akmuo) vyksta bažnyčios ir vienuolyno statybos.⁹⁵⁶ Bažnyčia buvo pašventinta 1984 m. rugsėjo 1 d.⁹⁵⁷

⁹⁵³ Statio – Ansprachen unserer Scwestern in der Vesper / 02. Statio – Ansprachen der Schwestern / 3.3.1. Ansprachen bei uns gehalten / 3.3. Predigten und Ansprachen. K9.

⁹⁵⁴ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 2001. P. 30.

⁹⁵⁵ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Ten pat. P. 39.

⁹⁵⁶ Ten pat. P. 41–50.

⁹⁵⁷ Urkunde der Kirchweihe am 01.09.1984 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 13. U 1.

Šių pertvarkų sukūryje 1977 m. septyneriems metams buvo patvirtinta Konstitucija.⁹⁵⁸ Pabrėžtina, kad šį kartą seserys tikrai atsisakė darbo ligoninėse ir pasirinko kontempliatyvų gyvenimą. Savo formacijos profesijoje joms negalima sustoti, tad vieną savaitę per metus, prieš suteikiant dvasinį palydėjimą ir teologinių žinių kitiems, reikia pačioms tobulintis. Taigi, tęsiama kviestinių lektorių tradicija (jų atvyksta nuo 1962 m.); lektoriai daugiausiai suteikia teologinių žinių, kalba apie Bibliją, liturgiją ir Regulą, pateikia platų svarbiausių gyvenimo akcentų vaizdą ir leidžia pagilinti benediktiskąjį tapatumą.⁹⁵⁹ Be to, formacija yra tęstinė, studijuojama bendruomenėje, po pietų vyksta diskusijos apie Regulą, gyvenimą. Trys ar du tokie kartai per metus prisideda prie bendruomenės formacijos.⁹⁶⁰

Dar vienas svarbus bendruomenei įvykis – 1984 m. kongregacijos rektoriaus skaitytas pranešimas apie abatijos įkūrimą⁹⁶¹ ir motinos Giselos paskyrimas pirmąja abate⁹⁶². Tai reiškia, kad bendruomenė jau yra tikra benediktiniškoji kontempliatyvioji bendruomenė ir kad seserys gyvena laikydamosis monastinio gyvenimo tradicijos. Dar prieš rektoriaus pranešimą jos buvo vertinamos už savo giedojimo profesionalumą ir maldos stiprybę. Tarpininkaujant vyskupams, buvo transliuojamos choralinio giedojimo radijo laidos; pirmoji tokia laida iš vienuolyno buvo transliuojama 1978 m. lapkričio 3 d.⁹⁶³ Galima teigti, kad išsipildė pirmųjų bendrijos moterų svajonė turėti tokią bendruomenę, kurioje aktyviai vyktų vidinė pastoracija. Galima išskirti tris šios pastoracijos formas. Pirmoji – svečių priėmimas ir jų sielovada, antroji – liturgija, trečioji – ruošimas sakramentams. Negalima nepaminėti ir seserų nuolat vykdomos ligonių slaugos, Tylos, adoracijos, darbo su oblatais, aktyvių ekumeninių susitikimų ir kunigų pastoracijos. (Jos pirmosios pradėjo rengti ekumeninius susirinkimus: pirmasis įvyko 1998 m. kovo 3 d., kiti susitikimai įvairiomis temomis buvo rengiami su ortodoksais, protestantais ir katalikais, kartu su jais buvo diskutuojama bendruomenėje, aptariami įvairūs teologiniai ir kiti klausimai⁹⁶⁴.)

Pirmoji pastoracijos forma – svečių priėmimas – šiame vienuolyne yra plačiai praktikuojama nuo pat jo įsikūrimo. Ypač daug jų buvo priimta II pasaulinio karo metais. Tačiau šis skaičius ir toliau augo: pvz., 1987 m. priimti 663 svečiai, vėliau – iki 1 500, o 2011 m. – dar

⁹⁵⁸ Bestätigung der Konstitutionen für 7 Jahre am 8.10.1977 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 10. U 1.

⁹⁵⁹ Liste der Studienwochen (ab 1962) / 3.2.4. Studienwochen / 3.2. Personalien. K 8.

⁹⁶⁰ Scheiba M. Verbindliche Kommunikation in virtuellen Zeiten (02.12.2010) / In der Akademie / Vorträge und Artikel von S. Manuela Scheiba / Archivkarton S 2/1 Personalakte von S. Manuela uns Vorträge.

⁹⁶¹ Eeeichtungsurkunde der Abtei am 10.01.1984 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 11. U 1.

⁹⁶² Urkunde der Äbtissinnenweihe von M. Gisela als 1. Äbtissin am 04.03.1984 // Die wichtigsten Urkunden der Abtei St. Gertrud in Alexanderdorf Errichtungsurkunden und Werdegang in chronologischer Reihenfolge / Lfd. Nr. 12. U 1.

⁹⁶³ Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 2001. P. 39–40.

⁹⁶⁴ Ökumenisches Gespräch / 01. Ökumenisches Gespräch im Kloster (seit 1998) / ökumene im kloster und regional / ökumene. Ök 1.

daugiau. Tokių svečių skaičiaus augimą tikriausiai lėmė dvi priežastys. Pirmoji priežastis ta, kad suremontavus svečių namus juose galėjo apsisistoti kur kas daugiau svečių (pastatas remontuotas 1995 m. ir 2000 m.).⁹⁶⁵ Kita priežastis ta, kad žmonės svečių namuose ilgiau pasilikdavo dėl pastoracijos. Seserys jiems vesdavo Emauso kursą. Jie taip pat jungėsi į liturgiją, mokėsi krikščioniškai gyventi, kad išėję į pasaulį galėtų liudyti autentišką krikščionišką gyvenimą.⁹⁶⁶ Be to, vykdavo katechezės vaikams (atvykdavo šeimos)⁹⁶⁷.

Antroji pastoracijos forma – liturgija. Ji pagal fundaciją labai svarbi. Liturgija turėjo savo vystymosi kelią. Svarbiausia buvo pradėti melstis su žmonėmis vokiškai. Reikėjo išversti lotyniškus tekstus, kad žmonės juos suprastų. Pradžia buvo pastoracija *simple professions vespers*, nes žmonės neateina, jeigu meldžiamasi vien lotyniškai, – nesupranta. Reikėjo išverstus tekstus integruoti. Per visą liturgijos vystymosi laikotarpį buvo svarbu ją kurti, tad dėl pastoracinių motyvų buvo daroma pakeitimų. Bendruomenė keitė liturgiją dėl svečių, t. y. žmonės ją keitė, jų poreikis. Kaita truko dvejus metus: iš lotynų kalbos į vokiečių kalbą buvo verčiamos psalmės, antifonos, vigilijų tekstai ir t. t., kuriamos naujos paprastesnės melodijos, kad kiti žmonės galėtų įsijungti, ruošiami dalomieji tekstai.⁹⁶⁸ Svarbu pabrėžti, kad šio proceso pradžia buvo 2002 metai.⁹⁶⁹

Trečioji pastoracijos forma – įvairaus amžiaus asmenų ruošimas sakramentams. Tai paliudija archyvuose užfiksuoti Sutvirtinimo, Krikšto ir Santuokos sakramentų teikimo įrašai. Sutvirtinimo sakramentą 1950–2005 m. iš viso priėmė 45 asmenys. 2006–2011 m. buvo sutvirtinti 3 asmenys. Vadinasi, nuo 1950 iki 2011 m. iš viso buvo sutvirtinti 48 asmenys (dauguma gavo ir Krikšto sakramentą). 1950 m. buvo sutvirtinti net 39 asmenys.⁹⁷⁰ Daugiau yra pasikrikštijusių asmenų. Nuo 1938 iki 2007 m. pasikrikštijo net 114 asmenų, nuo 1938 iki

⁹⁶⁵ Chronologisch geführte Gästebücher von der Gastchwester (1956–1987 30 Nov. und ab Dezember 1987) / I. Gästebücher / Gäste. G 1/a; G 1/b.

⁹⁶⁶ Gästebücher verschiedener Art (von 15 April 1934 bis 1967; von 1979 bis 1984; von 1995 bis 1999; von 1999 bis 2004; von 1992 bis 1998) / I. Gästebücher / Gäste. G 2.

⁹⁶⁷ 01. Artikel über unser Kloster von anderen / Inhalt (S5) / Konventfach (S).

⁹⁶⁸ 4.1.2. Weihnachtszeit / 4.1. Advensts, Weihnachts und Fastenzeit / 4. Offizium der geprägten zeiten / III. Offizium (Karton 4-8) / übersicht / liturgie. Karton 7; 4.1.3. Fastenzeit / 4.1. Advensts, Weihnachts und Fastenzeit / 4. Offizium der geprägten zeiten / III. Offizium (Karton 4-8) / übersicht / liturgie. Karton 7.

⁹⁶⁹ 4. Aktuelles (2007) Offizium der Fastenzeit ab 2002 / 4.1.3. Fastenzeit / 4.1. Advensts, Weihnachts und Fastenzeit / 4. Offizium der geprägten zeiten / III. Offizium (Karton 4-8) / übersicht / liturgie. Karton 7.

⁹⁷⁰ Firmungen in unserer Klosterkapelle / 3.1.4. Sakramentenspendung in unserem Kloster / 3.1.4.2. Firmungen / 3.1. Kirchenbücher / 3. Ortskirche. K 7 // 3.1.4. Sakramentenspendung in unserem Kloster / 1. Taufen; 2. Firmungen; 3. Trauungen / 3.1. Kirchenbücher / 3. Ortskirche. K 7.

2011 m. – 119 asmenų, nuo 2008 iki 2011 m. – 5 asmenys.⁹⁷¹ Buvo ir priėmusiųjų Santuokos sakramentą. Tokių santuokų 1947–2008 m. šioje bažnyčioje buvo 32.⁹⁷²

Išnagrinėjus visus šios bendruomenės istorinius tarpsnius galima daryti išvadą, kad pastoracija jose keitėsi labai smarkiai – nuo išorinės pastoracijos pereita prie beveik visiškai išorinės pastoracijos (vidinei pastoracijai skirta mažai laiko), po to prie visiškai vidinės pastoracijos, galiausiai atrasta naujų vidinės pastoracijos formų ir galimybių, kurios jau buvo aptartos.

Taigi išnagrinėta trijų skirtingų bendruomenių pastoracija: a) apaštalinį gyvenimą derinančių su kontempliatyviuoju gyvenimu seserų; b) visiškai apaštalinį gyvenimą gyvenančių seserų; c) visiškai kontempliatyvųjį gyvenimą gyvenančių seserų. Nors bendruomenės skirtingos, tačiau visos gyvena pagal šv. Benedikto regulą ir, kaip paaikškėjo, turi tris bendrus pastoracinius požymius: liturgiją, Švč. Sakramento adoraciją ir ligonių slaugą. Visoms šioms bendruomenėms tai yra kertinės *opus Dei* kolonos. Todėl jau galima objektyviai įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybes.

3.3. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste

Norint įvertinti HCM pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste, būtina ne tik išryškinti benediktinių bendruomenėse rastus bendrus pastoracinius elementus, t. y. liturgiją, Švč. Sakramento adoraciją ir ligonių slaugą, bet ir iliustruoti galimybes pritaikyti šiuos elementus pastoracijoje. Tik po to galima įvardyti vertinimo kriterijus, kurie leis empiriškai patikrinti pastoracinio HCM pritaikomumo galimybes.

3.3.1. Bendrieji benediktinių bendruomenių pastoraciniai elementai

3.3.1.1. Liturgija

Plačiąja prasme visas benediktinių bendruomenių gyvenimas yra liturgija – tai malda ir darbas (*Dievo darbuotė*). Darbas persunktas malda, ir malda – kaip pagrindinis vienuolio darbas. Tai – tarsi viena vienuolio diena, prasidedanti nuo ankstyvo ryto ir pasibaigianti išaušus kitai dienai. Šiame cikle sutelpa viskas: veikla, įvairios maldos formos ir pan. Dėl šios priežasties viskas yra (vidinė) pastoracija. Tačiau liturgija, kaip tai apibrėžiama Bažnyčios muzikos

⁹⁷¹ Taufen in unserer Klosterkapelle / 3.1.4. Sakramentenspendung in unserem Kloster / 3.1.4.1. Taufen / 3.1. Kirchenbücher / 3. Ortskirche. K 7 // 3.1.4. Sakramentenspendung in unserem Kloster / 1. Taufen; 2. Firmungen; 3. Trauungen / 3.1. Kirchenbücher / 3. Ortskirche. K 7.

⁹⁷² Trauungen in unserer Klosterkapelle / 3.1.4. Sakramentenspendung in unserem Kloster / 3.1.4.3. Trauungen / 3.1. Kirchenbücher / 3. Ortskirche. K 7 // 3.1.4. Sakramentenspendung in unserem Kloster / 1. Taufen; 2. Firmungen; 3. Trauungen / 3.1. Kirchenbücher / 3. Ortskirche. K 7.

enciklopediniame žinyne, yra „<...> krikščionių apeigų, maldų ir giesmių, atliekamų bažnyčioje, visuma. Viešas per amžius susiklostęs ir oficialiai įtvirtintas krikščionių Dievo garbinimas, atliekamas tam skirtose vietose ir apimantis bendruomenines pamaldas, apeigas, skaitinius, maldų formules ir giesmes <...>.“⁹⁷³ Žvelgiant iš šios perspektyvos galima išskirti du reikšmingus istoriniame kontekste, kaip ir buvo išryškinta, bendruomeninius benediktinių bendruomenėse pastebimus viešojo Dievo garbinimo akcentus. Pirmasis akcentas yra nuolatinis bendruomenės dalyvavimas nuo keturių iki septynių kartų per dieną Valandų liturgijoje, persunktoje grigališkojo giedojimo.⁹⁷⁴ Antrasis akcentas yra šv. Mišių šventimas, priimant Eucharistiją ir dalyvaujant šventųjų bendrystėje. Būtent šie du akcentai įrodo išorinės pastoracijos buvimą. Pirmiausiai tai yra viešas veiksmas. Valandų liturgija⁹⁷⁵, arba Liturginės valandos, yra „<...> krikščionių (pirmiausiai katalikų ir stačiatikių) neeucharistinių liturg. apeigų, išdėstytų tam tikra tvarka nustatytais valandomis ir sudarančių vad. Liturginės dienos arba paros ciklą, visuma. Šias apeigas sudaro psalmių ir antifonų giedojimas, skaitiniai ir responsorijai, himnai, Evangelijos giesmės ir įv. jungiamosios maldos.“⁹⁷⁶

Benediktinių bendruomenės yra grigališkojo giedojimo tradicijos puoselėtojos ir palaikytojos, todėl šiam giedojimui yra „<...> skiriama pagrindinė vieta liturginiuose

⁹⁷³ Vilimas J. Liturgija // Bažnytinė muzika: enciklopedinis žinynas / Sud. J. Vilimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2011. P. 248.

⁹⁷⁴ Aptartose bendruomenėse vienur liturginės valandos yra giedamos keturis kartus, kitur – penkis, o kai kur – septynis kartus (*aut. past.*).

⁹⁷⁵ Tradicija melstis kartu yra kilusi iš žydų tradicijos melstis ryte, per pietus, po pietų ir vakare skirtingose vietose, tai yra šventykloje, vėliau sinagogoje ir namuose. Kumrano tekstuose esenų bendruomenė praktikavo vigiliją, t. y. budėjimą naktį, kuri buvo skirta studijuoti Įstatymui. Aleksandrijos krikščionių tėvai, pvz., Klemensas ir Origenas, siūlė laikytis ir laikėsi trijų kasdienių maldų sistemos, t. y. ryto, vidurdienio ir vakaro. Judaizme pagrindinės maldos buvo ryto ir vakaro šventykloje ir sinagogoje, *Shema* ir *Tefillah* maldos. Naujajame Testamente yra žinoma *Shema* malda (*Mt* 22, 37; *Mk* 12, 29–30; *Lk* 10, 26–27; 1 *Kor* 8, 4–6) ir taip besimeldžiančio Jėzaus portretas ryte (*Mk* 1, 35) ir vakare (*Mk* 14, 23; *Mk* 6, 46; *Jn* 6, 15). Panašiai kaip eseniai ir gydytojai (*Therapeutae*), Jėzus laikėsi budėjimo (vigilijos) naktį (*Lk* 6, 12). Be to, mokiniai imitavo Jėzaus meldimąsi naktį (*Apd* 16, 25; 2 *Kor* 6, 5); vigilijos metu jauniko laukimas (*Mt* 25, 1–13; susijusios ištraukos: *Mt* 9, 14–15; *Mk* 2, 18–20; *Mk* 13, 33–37; *Lk* 5, 33–35; *Lk* 13, 35–40, 1 *Tes* 5, 2; *Apr* 3, 3; *Apr* 16, 15; *Apr* 19, 9). Krikščioniškajame perkeitime iš vėlesniosios žydų apokaliptikos yra antrojo Kristaus atėjimo laukimas. Taigi, galima teigti, kad budėjimas (vigilija) yra laukimas, todėl vyksta nuo vidurnakčio ar vėlesnio laiko, auštant, ir vadinamas Aušrine. Tai – tas pats laukimas, budėjimas, skaitinių valanda, tarsi pratęsianti esenų tradiciją studijuoti Įstatymą, t. y., pagal krikščionis, klausytis Dievo žodžio ir Bažnyčios tėvų raštų bei taip gilintis į savąsias šaknis.

Senajame Testamente įsakymas aukoti auką šventykloje ryte ir vakare tikrai darė įtaką vėlesnei krikščionių Valandų liturgijai. Valandų liturgija yra skolinga žydų paveldui. Bet autorius nesutinka su Dugmore ir kt., kurie pasisako už didžiulį tęstinumą, tačiau įrodymais to negarantuoja. Žydų ir Naujojo Testamento Valandų liturgijos pagrindas yra tai, kad krikščionys, kurie buvo žydai ir yra žydai, meldžiasi pagal paprotį, t. y. melstis nustatytu laiku, ir vieša liturginė malda yra abiejose tradicijose tiek pradedant, tiek užbaigiant dieną. *Taft R. The Liturgy of the Hours in East and West: The Origins of the Divine Office and its Meaning for Today*. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press. 1993. P. 5–11.

Plačiau apie bažnytinės muzikos tradicijos istorinę raidą (t. y. Valandų liturgijos, kurioje perteikiama grigališkojo giedojimo tradicija) galima paskaityti Viliaus Sikorsko disertacijoje: *Sikorskas V. Musica sacra* Katalikų Bažnyčioje ir jos vertinimas Lietuvoje liturginiu požiūriu. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012. P. 13–53. Taip pat: *Taft R. The Liturgy of the Hours in East and West: The Origins of the Divine Office and its Meaning for Today*. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press. 1993. P. 132–373.

⁹⁷⁶ *Mockus V., Vilimas J. Liturginės valandos, Dieviškasis Oficijus, Valandų liturgija // Bažnytinė muzika: enciklopedinis žinynas / Sud. J. Vilimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2011. P. 260–261.*

veiksmuose“ (SC 116), – to ir reikalauja Bažnyčia, net ir rengiant grigališkojo giedojimo knygas (SC 117): skatinant bendruomeninį giedojimą, parinkti paprastesnes melodijas ir, žinoma, giedoti žmonėms suprantama kalba.⁹⁷⁷ Dėl šios priežasties benediktinių bendruomenės Liturgines valandas gieda gimtąja kalba, nebent išskirtinai pabrėždamos kokios nors Liturginės valandos išskilmingumą, pvz., vakarinę ar iškilmių bei švenčių metu pasirenka giedoti išskilmingas antifonas ir kt. lotyniškai. Juk giedojimas ir Dievo žodžio skaitymas yra veikli kalba.

Iš liturgijos kalbos kristiškumo išplaukia dvi visas kitas stelbiančios ir kartu įtraukiančios jos savybės: *ontologiškumas* ir *išraiškingumas*. Abi šios savybės reiškia, kad liturgijos kalba toli pranoksta grynai informacinį ir didaktinį veiksmingumą. Kaip virš-informacinė ir virš-didaktinė kalba, ji ne tik betarpiškai informuoja ir edukuoja, bet taip pat formuoja ir dievina liturgijos dalyvius, suartindama su dieviškuoju Žodžiu, kurio prigimtyje ji dalyvauja labai konkrečiu būdu. Būdama ontologinės amžinojo Žodžio galios dalyvė, liturginė kalba yra *ontologinė* ir *ontologizuojanti*; kaip įsikūnijusio Žodžio išraiškingumo dalyvė, ji yra *išraiškinga*. Toks dvilypis dalyvavimas Logoso prigimtyje ir veikime sudaro liturginės kalbos unikalumo esmę ir padaro ją neatsiejamą nuo visų liturginės pasaulejautos tendencijų.⁹⁷⁸

Giedant Liturgines valandas žengiama į istorinį horizontą (nuo išėjimo iš Egipto iki prisikėlimo – kitokio išėjimo, tampančio dabartimi per Krikštą), taip pat kartojant psalmes⁹⁷⁹, susitinkant ir priartėjant prie *Logos*.⁹⁸⁰ Krikščioniškoji *muzika sacra*⁹⁸¹ yra trejopai persipynusi su *logos*:

„<...> pirmiausia reiškia tiesiog sąsają su žodžiu. <...> bibliniai ir liturginiai tekstai yra svarbiausi žodžiai, į kuriuos turi orientuotis liturginė muzika, tačiau tai vėlgi visiškai neprieštarauja tolesniam „naujų giesmių“ kūrimui <...>. Žodžius galima peržengti, bet ne Žodį, *Logos* – šitai yra antra, gilesnė liturginės muzikos sąsaja su *logos*. <...>. Šventoji Dvasia veda prie *Logos*, prie muzikos, susijusios su *sursum corda* – širdies pakėlimu. <...> kriterijus

⁹⁷⁷ Sikorskas V. *Musica sacra* Katalikų Bažnyčioje ir jos vertinimas Lietuvoje liturginiu požiūriu. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012. P. 80, 88.

⁹⁷⁸ Ulevičius B. Dieviškasis žaidimas: liturginio mąstymo apmatai. Vilnius: Aidai. 2009. P. 287.

⁹⁷⁹ „<...> psalmės dabar aiškinamos trejybiškai: Šventoji Dvasia, įkvėpusi Dovydą giedoti ir melstis, leidžia jam kalbėti apie Kristų, maža to, tapti Kristaus balsu, o ir mes psalmėmis per Kristų Šventojoje Dvasioje kreipiamės į Tėvą. Bet toks pneumatologinis ir kartu kristologinis psalmių aiškinimas susijęs ne tik su tekstu, bet ir apima muzikinį elementą: būtent Šventoji Dvasia išmoko giedoti iš pradžių Dovydą, o paskui per jį ir Izraelį bei Bažnyčią; įprastinę kalbėseną pranokstantis giedojimas kaip toks yra pneumatologinis įvykis. <...>. Psalmėse vartojamo giedojimui nusakyti žodžio šaknis priklauso bendram senųjų Rytų kalbų fondui ir reiškia muzikos instrumentų (tikriausiai styginių) akompanuojamą giedojimą, vienareikšmiškai susijusį su tekstu ir visada semantiškai apibrėžta ištara. Tai tikriausiai būdavo kalbamoji giesmė, melodinius garsus, matyt, leidžianti panaudoti tik pradžioje ir pabaigoje.“ Ratzinger J., *Benediktas XVI*. Liturgijos dvasia: įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. P. 110, 112.

⁹⁸⁰ Ratzinger J., *Benediktas XVI*. Ten pat. P. 108–120.

⁹⁸¹ „Vakaruose tradicinis „psalmiavimas“ grigališkojo choralo pavidalu išsiplėtojo iki tokių naujų aukštumų ir tokio grynumo, kad tapo nenykstančiu *musica sacra*, Bažnyčios liturginės muzikos, matu.“ Ratzinger J., *Benediktas XVI*. Ten pat. P. 114.

yra aukštyn nukreipta žmogaus integracija, o ne ištirpimas beformiame svaigulyje ar gryname jusliškiame. <...>. Todėl šis Žodis išveda mus iš atskirties į visus laikus ir visas vietas aprėpiančią šventųjų bendruomenę. <...>. Žmogaus kuriama muzika turi būti nusiklausyta iš Visatos ir jos vidinės darnos vidinės muzikos įtraukta į „broliškų sferų“ „brolišką giesmę“. <...>. Tad giedoti drauge su Visata reiškia leisti *Logos* pėdomis ir prie Jo artintis. <...>. Kosminės muzikos, giedojimo drauge su angelais mintis per tai vėl baigiasi meno sąsaja su *Logos*, bet dabar papildyta ir pagilinta kosminio dėmens, savo ruožtu suteikiančio liturginiam menui ir matą, ir platumą: vien subjektyvus „kūrybiškumas“ niekada negalėtų prilygti kosmoso ir jo žinios apie grožį aprėpčiai.⁹⁸²

Tad yra trys krikščioniškosios *musica sacra* sąsajos – su pačiu žodžiu, su muzika ir su menu.

Kadangi liturgija yra daugiasluoksnė ir kuria pati save, yra „savikūrė“, tai joje esančią asmens ar bendruomenės pasaulėjautą kiekvieną kartą sukrečia nauja liturgijos pajauta. Todėl buvimas liturgijoje, pvz., penkis ar septynis kartus per dieną bendruomenės Liturginių valandų giedojimas (priešais tabernakulį ar prie išstatyto viešai garbinti Švč. Sakramento), kiekvieną kartą yra vis kitoks. Tai yra „mokinystės“ kelionė, į kurią kviečiamas kiekvienas, net ir tas, kuris dalyvauja klausydamasis Marijos radijo.⁹⁸³ Nes „tik tokie „liturgijos mokiniai“, įgiję antgamtinę liturginę pasaulėjautą, sugebės ne vadovauti, bet „dalyvauti“, ne organizuoti, bet leisti liturgijos „organizuojami“ pagal liturginę įsikūnijusio Logo dinamiką ir tvarką“⁹⁸⁴. Taip kiekvienas dalyvauja kuriant grožį, nes kiekviena liturgija yra Grožio, tiek vidinio, tiek išorinio, išraiška, kuri kuria ir yra kuriama. O „<...> atpirktas, amžinojo ir įsikūnijusio Logo grožiu apdovanotas (re-formuotas) žmogus, veikdamas liturgijoje centruotai, hierarchiškai ir simetriškai, elgiasi pagal išganingąjį Logo grožį net tuomet, kai jo konceptualų Logo supratimą atstoja intuityvus centriškumo, hierarchiškumo ir simetrijos svarbos išgyvenimas, lydymas intuityvaus būtinybės veikti centruotai, hierarchiškai bei simetriškai suvokimo“⁹⁸⁵. Taigi, ypač benediktinių bendruomenėse tai išgyvenama per grigališkąjį giedojimą ir Eucharistijos šventimą, kai Švč. Sakramentas garbinamas liturginiais veiksmais – pakylėjant Ostiją ir Taurę⁹⁸⁶, ir tai pratęsiama viešai garbinant Dievą. Dėl šios priežasties svarbu aptarti dar vieną pastoracijos elementą – Švenčiausiojo Sakramento adoraciją.

⁹⁸² Ratzinger J., *Benediktas XVI*. Liturgijos dvasia: įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. P. 116–120.

⁹⁸³ Ulevičius B. Dieviškasis žaidimas: liturginio mąstymo apmatai. Vilnius: Aidai. 2009. P. 224–231.

⁹⁸⁴ Ulevičius B. Ten pat. P. 232.

⁹⁸⁵ Ten pat. P. 270.

⁹⁸⁶ Karaliūnaitė V. Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 55.

3.3.1.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija

„Būdamas tabernakulyje Švenčiausiajame Sakramente Jėzus yra „pilnas gyvybingumo ir nuolatinio aktyvumo. Jis visada su meile garbina savo dangiškąjį Tėvą, džiugiai galvodamas, kaip pats Tėvas yra iš savęs pilnas meilės ir didis, ir jį adoruoja savo kukliu buvimu Eucharistijoje. Nepaprasta yra garbė jam Jėzaus iš tabernakulio, nes garbina be mažiausios paliovos dieną ir naktį, visur ir visada. Ši garbė yra begalinės vertės, nes teikiama paties Dievo Sūnaus. Tuo pat metu <...> dėkoja už mus Dievui, nuolat už mus meldžiasi, prašo atleidimo dėl mūsų nuodėmių, už jas atsilygina ir atsiteisia“ <...>. Todėl eucharistinio Kristaus akivaizda yra tinkamiausia vieta tikinčiojo meditacijai, „paprastumo maldei“ <...>, nes čia žmogaus pastangas išlaikyti į Dievą nukreiptą meilingą dėmesį sustiprina Kristaus artumas ir Jo malda už žmones.⁹⁸⁷

Tad Švenčiausiojo Sakramento adoracija yra ypatingos žmogaus pastangos išlaikyti nukreiptą žvilgsnį į tikrą Kristaus Kūną ir Kraują, esantį Ostijoje, ir būti panardintam nukryžiuotame ir prisikėlusiam Kristuje. Tik toks buvimas panardintam Trejybėje, teikiant pagarbą per Švenčiausiojo Sakramento adoraciją, yra pagalba dvasiniam, vaisių duodančiam (plg. *Jn 15*) gyvenimui.⁹⁸⁸ Ši pagarba tabernakulyje paslėptam arba išstatytam viešai garbinti Švenčiausiajam Sakramentui kyla iš vidinės ir išorinės tikinčiųjų laikysenos darnos. Svarbu pabrėžti, kad pirmieji pagarbią laikyseną Švenčiausiajam Sakramentui demonstravo „XI a. pabaigoje Kliuni vienuolynai, tuo metu darę stiprią įtaką religiniam gyvenimui, savo bažnyčiose ir koplyčiose įvedė nusilenkimą prieš Eucharistiją bei tabernakulį ir taip visuose kraštuose paskleidė šį liturginį gestą <...>“⁹⁸⁹, tokiu būdu sustiprindami Švenčiausiojo Sakramento kultą. Taigi benediktinai buvo pirmieji, kurie pradėjo rodyti Dievo garbinimo pobūdį atskleidžiančius liturginius gestus. Dėl šios priežasties benediktinių vienuolynuose yra svarbi nusilenkimo ar sukniubimo laikysena adoruojant. Tokia išorinė laikysena iš dalies atspindi vidinę laikyseną. Tokiu būdu Švenčiausiojo Sakramento adoracija pratęsia liturgiją⁹⁹⁰, kuri patvirtina slėpinį, išreikštą simbolių kalba. Benediktinų teologas Odo Caselis sakramentus suvokia kaip išganingus slėpinius, išgyvenamus per liturginius šventimus pasitelkiant sakramentinius gestus, veikiančius

⁹⁸⁷ *Karaliūnaitė V.* Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 42.

⁹⁸⁸ *Karaliūnaitė V.* Ten pat. P. 84, 102.

⁹⁸⁹ Ten pat. P. 57.

⁹⁹⁰ „Liturgiją Caselis pateikia kaip Dievo išganingų veikslių – slėpinių perteikimą simbolių kalba, kur simbolis suprantamas jau ne kaip tuščias ženklas, nurodantis tik į už jo esančią tikrovę, bet ir kaip pats tos tikrovės turėtojas, kaip kitos reiškiamos tikrovės egzistavimo būdas“. *Skinkaitis R.* Sakramentologijos atsinaujinimo tendencijos XX a. pirmoje pusėje // *Soter.* Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Nr. 20 (48). 2006. P. 47.

simboliniame slėpinyje.⁹⁹¹ Slėpinys yra išreiškiamas simboliais. Taip Eucharistijos adoracija įtraukia asmenį, jis tampa simbolio dalimi, ir per tai labiausiai atsiskleidžia *Tylos pastoracija*.

Kadangi „Bažnyčia gavo Eucharistiją iš savo Viešpaties Kristaus ne kaip kokią nors dovaną – kad ir labai brangią – tarp kitų, bet kaip tobuliausią dovaną, nes dovana yra jis pats, jo asmuo šventojoje žmogystėje ir jo išganomasis darbas“⁹⁹², todėl iš esamų *Tylos pastoracijos* priemonių ši yra pati tobuliausia, tai – prioritetinga susitikimo su Viešpačiu vieta.⁹⁹³

Vieną geriausių egzistencialistinių „susitikimo“ su Dievu apibrėžimų, kuris randa atliepą Švenčiausiojo Sakramento didybės ir artumo išgyvenime, yra pateikęs Otto Bolnowas. Jis teigia, kad susitikimas su Dievu – tai žmogaus susidūrimas su realybe, kuri pataiko į pačią egzistencijos šerdį, žmogų priverčia išgyventi ir įsisąmoninti, kad jis neegzistuoja autonomiškai, pats iš savęs, bet yra iš Dievo ir Dievui. Smulkiau detalizuodamas šio susitikimo momentus, Bolnowas pabrėžia, kad Dievo akivaizdoje suvoktas gyvenimas keičia žmogaus nuostatas (vidines ir per tai išorines nuostatas – kas yra svarbus Įkūnyto Žodžio rodiklis), įgalina jį likti ištikimą tikėjimui net dideliuose išbandymuose.⁹⁹⁴

Pirmosios Lietuvos okupacijos metu sovietai neįvertino, kad Švenčiausiojo Sakramento adoracija stato Bažnyčią, kuria bendrystę ir jos moko⁹⁹⁵, kad, pabuvę prie Šviesos slėpinių, tikintieji neša ir dalija tą Šviesą kitiems. Juk kai dieną visus pakraščius apšviečia saulės šviesa, taip visur ir būna nešama Šviesa. Todėl tai – ne tik šventimas, adoravimas ir kontempliavimas, bet ir iš to kylanti pasiaukojanti tarnystė.⁹⁹⁶ Todėl drąsiai sakoma, kad „Eucharistija yra neįkainojamas lobis: ne tik jos šventimas, bet ir adoracija priešais ją leidžia semti iš to paties malonės šaltinio“⁹⁹⁷. Iš to išplaukia, kad Lietuvoje seserys benediktinės, pasisemdamos iš

⁹⁹¹ *Skinkaitis R.* Sakramentologijos atsinaujinimo tendencijos XX a. pirmoje pusėje // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Nr. 20 (48). 2006. P. 41–42.

⁹⁹² *Jonas Paulius II.* Enciklika *Ecclesia de Eucharistia*: apie Eucharistijos santykį su Bažnyčia. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2004. 11.

⁹⁹³ *Pašvęstojo gyvenimo institutų ir apaštališkojo gyvenimo draugijų kongregacija.* Iš naujo pradėti nuo Kristaus: atnaujinti įsipareigojimą pašvęstajam gyvenimui trečiajame tūkstantmetyje. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2002. 26.

⁹⁹⁴ *Karaliūnaitė V.* Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 140. „1) Egzistencinė plotmė – pataikymas į egzistencijos šerdį – neatsiranda dėl išorinių įvykių, bet patiriama vidujai. 2) Skirtumo tarp išgyvenimo (subjektyvaus įvykio vertinimo) ir susitikimo su Dievu (tam tikros objektyvios realybės), kuris kartu su pačiu žmogumi kuria jo subjektyvumą, pripažinimas. Nors akivaizdu, kad dėl susitikimo visuomet būna didelių išgyvenimų. 3) Panašus į atsivertimą, kylantis iš susitikimo pasiryžimas iš esmės gali pakeisti gyvenimą <...>“.

⁹⁹⁵ *Jonas Paulius II.* Ten pat. 40.

⁹⁹⁶ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis laiškas *Mane Nobiscum Domine*: Eucharistijos metų proga. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2004. 11–18.

⁹⁹⁷ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis laiškas *Mane Nobiscum Domine*: Eucharistijos metų proga. Ten pat. P. 25.

Eucharistijos⁹⁹⁸ neegoistiško dovanojimo⁹⁹⁹ (sekdamas vyskupo Teofiliaus Matulionio pavyzdžiu), vykde ir iki šiol vykdo savo misiją visa savo esybe, kaip tai darė Viešpats Jėzus¹⁰⁰⁰.

Dvasininkijos kongregacija savo *Laiške dėl Eucharistijos adoracijos* pabrėžia dvasinės motinystės svarbą, į kurią yra kviečiamos būtent vienuolės. Šios dvasinės motinystės pagrindas ir šerdis būtent yra Švenčiausiojo Sakramento adoracija, kai „<...> veikla išplaukia iš būties ir kad kiekvienas apaštalavimas yra dieviškoji artuma <...>“¹⁰⁰¹. Veiklumas kyla iš Buvimo. Buvimas remiasi atvirumu, Dievo klausymusi ir pasinėrimu Jame. Tokiam Buvimui reikalingos tam tikros sąlygos. Pirmoji sąlyga yra vieta ir erdvė, t. y. tylos oazė, kurioje nebelieka nei išorinio, nei vidinio triukšmo. Sustabdyti vidinį triukšmą – tai atiduoti mintis Dievui ir pasilikti Jo Akivaizdoje. Žinoma, tai – kvietimas palikti tiek vidinį, tiek išorinį triukšmą, nors tai asmeniui gali pavykti ne iš karto. Adoruoju Eucharistiją svarbiausia yra būti, o ne veikti. Žinoma, yra daug viešo garbinimo formų ir būdų, tačiau išskirtinę vietą užima Eucharistijos adoracija, kurios metu taip pat gali būti naudojamos įvairios maldos formos ir būdai. Tačiau išskirtinis yra asmeninis tylus buvimas Tyloje.¹⁰⁰²

Tad Švenčiausiojo Sakramento adoracija gali būti trejopa. Pirmasis jos pobūdis yra išskirtinė maldos forma tyloje asmeniškai. Asmeniškai – tai būti vienam asmeniui prie Švenčiausiojo Sakramento, neįpareigojant tuo pačiu metu taip melstis visai (vienuolinei) bendruomenei. Antrasis pobūdis – bendruomeninė maldos forma, kurioje naudojamos ir kitokio pobūdžio maldos, pvz., rožinio kalbėjimas, giesmių giedojimas, Liturginių valandų malda, neskiriant laiko asmeniškai pabūti Tyloje. Tačiau tai yra įpareigota visos bendruomenės malda arba bendruomeninė malda pagal susitarimą. Trečiasis pobūdis yra asmeninės ir bendruomeninės maldos. Galima išskirti tris asmeninės maldos, kaip išskirtinio pobūdžio Švenčiausiojo Sakramento maldos formas, rodiklius: asmeniškumas (vieno asmens malda), trukmė (jei užtrunkama nuo pusės valandos iki valandos, tai galima laikyti išskirtine maldos forma) ir tyla (netrukdam bendruomenės seserims kitomis maldos formomis, pvz., Liturginių valandų giedojimu). Benediktinai, kaip buvo įvardyta anksčiau, pirmieji pradėjo naudoti adoraciją kaip atskirą maldos formą.¹⁰⁰³ Tačiau Eucharistijos adoracijos praktikos skiriasi net ir

⁹⁹⁸ „Eucharistija – Viešpaties savęs dovanojimo/meilės sakramentas“. Ramonas A. Sakramentų teologija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007. P. 103.

⁹⁹⁹ Ramonas A. Ten pat. P. 103.

¹⁰⁰⁰ *Pašvęstojo gyvenimo institutų ir apaštališkojo gyvenimo bendrijų kongregacija*. Vadovavimo tarnystė ir klusnumas: Faciem tuam, Domine, requiram. Kaunas. 2008. 23.

¹⁰⁰¹ *Dvasininkijos kongregacija*. Laiškas dėl Eucharistijos adoracijos, kunigų šventėjimo ir dvasinės motinystės skatinimo // *Bažnyčios žinios*. Nr. 4 (292). 2008. P. 5.

¹⁰⁰² Teologinis ir istorinis Švenčiausiojo Sakramento kulto vystymasis išnagrinėtas ir atskleistas Vilijos Karaliūnaitės disertacijoje: *Karaliūnaitė V.* Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 18–35.

¹⁰⁰³ „Po Tridento Susirinkimo atsirado paprotys tabernakulį įrengti ant pagrindinio altoriaus, nes iki tol daugelyje bažnyčių jis buvo laikomas ant specialaus šoninio altoriaus, dažnai šoninėje koplyčioje“. *Karaliūnaitė V.*

Lietuvoje¹⁰⁰⁴, taip pat Lenkijoje ir Rytų Vokietijoje. Šiuos skirtumus lemia Vatikano II Susirinkimo pateiktas terminas „ikultūrinta krikščionybė“: „<...> tautiška religija yra tokia religija, kuri atitinka tautos esmę, kuri išgyvenama bei praktikuojama pagal tautinės individualybės savitumus ir kurios esmę sudaro ne religijos atsiradimas ir klestėjimas tautoje, bet tasai žmogaus santykiavimas su Dievu, kuris kiekvienos tautos yra kitoks ir kuris todėl negali būti pakartotas bei pamėgdžiotas <...>“¹⁰⁰⁵. Todėl vienumas, išgyvenamas prie Švenčiausiojo Sakramento, nepaneigia Švenčiausiojo Sakramento maldos išskirtinumo dėl skirtingo maldos pobūdžio įvairių tautų ir valstybių benediktiniškosiose bendruomenėse.

Taigi, Švenčiausiojo Sakramento adoracija yra pagrindinis pastoracijos elementas ir kitų bendrų benediktinių bendruomenėse esančių pastoracijos elementų šaltinis. *Tylos pastoracija* čia atsiskleidžia per asmens buvimą adoracijoje ir jos vaisius, įvardytus prie trečiojo pastoracijos elemento – ligonių slaugos ir *maldos terapijos*. Todėl svarbu aptarti ligonių slaugos ir *maldos terapijos* darną benediktiniškojoje bendruomenėje kaip adoracijos vaisių.

3.3.1.3. Ligonių slauga ir *maldos terapija*

Malda – susitikimas su Dievu, troškimas būti Jo artume. Jėzus ragino: „Pasėdėkite čia, kol aš ten nuėjęs melsiuos“ (*Mt* 26, 36). Malda – tai nesibaigiantis pokalbis, kurio metu žmogus apnuogina save Dievo akivaizdoje. Tai – žmogaus buvimas be kaukės prieš Tą, kurio paveikslas jis yra. „Žmogus meldžiasi, kai leidžiasi į savo paties giluminį matmenį bei transcendenciją, ten pajunta esąs visas užkalbintas, atsiliepdamas tokiam užkalbinimui pritaria ir per tai leidžia, kad neišvengiamas, dieviškas, asmenišką slėpinys net subjektyviai sukrėstų jo egzistenciją“¹⁰⁰⁶. Malda – tai atsakymas „taip“ Jėzaus kvietimui: „Tėve <...> tebūna ne mano, bet tavo valia!“ (*Lk* 22, 42). Malda – tai garbinimas, dėkojimas, šlovinimas, prašymas, permaldavimas, užtarimas: „taigi pirmiausiai raginu maldauti, melstis, užtarti ir dėkoti už visus žmones <...> idant galėtume tyliai ramiai gyventi visokeriopai maldingą ir gerbtiną gyvenimą“ (*I Tim* 2, 1–2); „ir vėl kartoju: džiaukitės!.. malda ir prašymu su padėka jūsų troškimai tesidaro žinomi Dievui. Dievo ramybė <...> sergės jūsų širdis ir mintis <...>“ (*Fil* 4, 4–7).

Malda galima suvokti ir plačiaja, ir siaurąja prasme. Plačiaja prasme malda yra visos Bažnyčios atokvėpis, maldavimas. Pirmiausiai tai – visų tikinčiųjų, visų žmonių bendra malda. Tai – malda pagal bendrąją tvarką, kuri dažniausiai yra liturgija. Siaurąja prasme malda –

Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 60.

¹⁰⁰⁴ Nors „<...> Švenčiausiojo Sakramento kultas mūsų tautos religinėje tradicijoje yra viena esminių katalikiškojo maldingumo dimensijų <...>“. *Karaliūnaitė V.* Ten pat. P. 124.

¹⁰⁰⁵ Ten pat. P. 123–124.

¹⁰⁰⁶ *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas. Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 322.

asmeninio santykio su Dievu išdava, kuri veda į nuolatinę kontempliaciją. Tai yra tobula malda, kuri, kaip rašo šv. Kotryna Sienietė, „ne daugžodžiavimas, bet meilingas troškimas, kai siela kyla į mane ir kiekvienas judesys – vis brandesnis už kitą“¹⁰⁰⁷. Beje, būtinai turime atskirti žodinę ir vidinę maldą. Žodinė malda – vidinės maldos išpažinimas. Vidinė malda – tai nuolatinis buvimas santykyje su Dievu ir nenutrūkstamas ryšys, kuris veda į nuolatinę maldą, nepaisant laiko ir vietos, čia ir dabar. „Nesakau, kad vidinė malda vertesnė už žodinę, bet žodinę maldą turi lydėti apmąstymas. Maldos, kai žmogus nežino, kam jis kalba, ko prašo ir kieno prašo, aš nevadina malda, kad ir kaip judėtų lūpos <...>“¹⁰⁰⁸ – sako šv. Teresė Avilietė. Šv. Benediktui buvo svarbu, kad širdies troškimas sutaptų su lūpomis ištartais žodžiais, vidinė malda – su išorine malda ir kad tai sudarytų nenutrūkstamą grandinę, kuri tiesia kelią į nuolatinę maldą. Nuolatinė malda – tai nuolatinis nenutrūkstamas Jėzaus kontempliavimas. Išgyventi šią nuolatinę kontempliaciją padeda išorinė, vidinė, individuali, bendra malda ir liturgija. Šie būdai padeda žmogui augti maldoje ir yra glaudžiai susipynę.

Malda pasižymi formų įvairove ir priklauso nuo asmens ar bendruomenės dvasingumo. Kuo savita benediktiniškoji malda?

Benediktinų vienuoliui malda yra pats svarbiausias jo gyvenimo elementas.¹⁰⁰⁹ Visa diena, pradėdant rytu ir baigiant vakaru, net naktis turi būti persmelkta nuolatinės maldos, nuolatinio buvimo su Jėzumi ir Jame. Nelengva visą dieną išlaikyti nukreiptą žvilgsnį į Kristų, todėl šv. Benediktas siūlo tam tikras pagalbos priemones, kurios leistų išlaikyti nuolatinį ryšį su Viešpačiu. Tai – asmeninė malda, perauganti į kontempliaciją, *lectio divina*, kaip asmeninės maldos dalis, bei bendruomeninė malda, kuri yra Dievo darbuotė (*opus Dei* – tradiciškai, remiantis šv. Benediktu, suvokiama kaip liturgija, tiksliau – Liturginės valandos).

Pirmasis siekinys – tai nuolatinė ir nenutrūkstama asmeninė malda, kuri glaudžiai siejasi su Dievo darbuote. Ši malda turi būti Dievo ieškojimas, nuolatinis gelmės troškimas. Vienuolis turi nepavargti vis giliau nerti į vidinę gelmę, nostalgikiškai ieškodamas Dievo veido ir žvilgsnio. Tai – tarsi atsakas į Dievo meilę. Jėzus nepavargsta mylėti, nepavargsta melstis. Taip pat vienuolis turi, sekdamas Jėzų, nepavargti ieškoti Dievo.

Šv. Benediktui svarbu, kad malda būtų ne tik gestai ar liturginiai veiksmai. Mūsų malda pirmiausiai privalo būti iš širdies¹⁰¹⁰. „Monastinis dvasingumas yra širdies dvasingumas“¹⁰¹¹. Maldai taip pat reikalinga nuolanki, paklusni, kukli širdis (RB 7, 54; 7, 65; 20, 1, 2). Ją paruošia širdies atgaila (RB 20, 3; 49, 4; 52, 4), kuri išgrynina ir padaro širdį skaisčią. Maldos gelmei

¹⁰⁰⁷ Penrose M. E. Gaivinantis senovės šaltinių vanduo. Vilnius. Katalikų pasaulio leidiniai. 2006. P. 47.

¹⁰⁰⁸ Penrose M. E. Ten pat. P. 149.

¹⁰⁰⁹ Smith C. The Path of Life. Souther Avenie, Leominster Herefordshire. Ampleforth Abbey. 1996. P. 88.

¹⁰¹⁰ Smith C. Ten pat. P. 140.

¹⁰¹¹ Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule. Germany. EOS. 2006. P. 121. Iš anglų k. vertė A. V.

pasiekti reikalinga nepadalyta, laisva, Jėzui atsidavusi širdis. Keliaudami gyvenimo keliu, esame laisvi pasiduoti blogiui ir aistroms, kurios gali sugriauti kiekvieną pašaukimą. Bet atsidavusios širdies laisvė atveria vartus geraširdiškumui, kuris, pasak Evagrijaus, „yra vartai į kontempliaciją“¹⁰¹². Apie šią tyrą maldą šv. Benediktas kalba savo regulos 20 skyriuje. Iš šios širdies laikysenos kyla nuolankumas ir pagarbumas, kurie privalo įeiti į vienuolio charakterį. Nes tik tyra širdimi galima pasinerti į kontempliaciją, į „Dievo regėjimą“ (Mt 5, 8). Juk vienuolis viskame turi regėti Dievo veidą, turi palaikyti ryšį su Jėzumi. Tokia yra nuolatinės maldos laikysena.

Dar viena širdies laikysena, šv. Benedikto nuomone, ne mažiau svarbi maldai, yra širdies intencija (RB 52, 4). „Intencija yra jėgos žodis“¹⁰¹³. Tai – motyvas, kuris nukreipia, paskatina, duoda stimulą dėmesiui. Dėmesys *uždega troškimą*, kuris skatina užsidegusiai, tai yra karštai, melstis. Taip apsisaugoma nuo drungnumo.

Taigi šv. Benediktui svarbi širdies laikysena, kuri yra nuolanki, atgailaujanti, skaisti ir nori; tai padaro maldą tikrą ir gyvą. Tuomet nuolat susitinkama su Dievu, nuolat būnama su Juo ir einama į kontempliaciją. Į kontempliaciją veda ir Šventojo Rašto meditacija, *lectio divina*.

Benediktiniškoji malda – tai tyraširdiškas buvimas Dangaus karalystėje. O tyraširdiška malda yra trumpa ir tyra. Kuo arčiau Dievo esame, tuo mažiau kalbame. Tai reiškia nedaugžodžiauti ir atidžiau klausytis. Todėl šv. Benediktas nėra griežtas sakydamas, kad malda turi būti trumpa ir aiški. Jei Dievo malonė leidžia, ji gali tęstis. Kartais tai būna džiaugsmo ašaros, kartais – klausymasis, kartais – parpuolimas Dievo akivaizdoje ir negalėjimas atsistoti, taip pat kitos Dievo malonės apraiškos, kurios yra Jo dovanos. Tačiau bendruomeninė malda, anot šv. Benedikto, turi būti „trumpesnė ir vyresniajam davus ženklą tegu visi drauge išsiskirsto“ (RB 20, 5).

Šv. Benediktui svarbu ir *lectio divina* (RB 48, 1; 49, 4). Tai nėra pasiruošimas pamokslui ar teologinių raštų skaitymas, tai – dvasinis skaitymas, kuris įgalina Šventąją Dvasią perkeisti mūsų mintis ir priartinti prie suprantamų Dievo dalykų, kurie siejasi su troškimu dovanoti save patį Dievui ir išreikšti tai maldoje¹⁰¹⁴. Šis buvimas maldoje – tai ir Dievo žodžio skaitymas, ir klausymasis, ką asmeniškai man sako Jėzus. Skaitomas nebūtinai Šventasis Raštas, bet ir tie tekstai, kurie atitinka Bažnyčios mokymą ir skatina susimąstyti bei lavina skaitantįjį. Tad skaitomi ir krikščioniškieji Šventojo Rašto komentarai arba Bažnyčios tėvų raštai. Šv. Benediktas Reguloje rašo: „tegu visi susėda draugėn ir vienas brolis tepaskaito *Pokalbius*, Šv. Tėvų gyvenimus arba ką kita, kas tikrai stiprintų besiklausančius“ (RB 42, 3). Visa tai turi

¹⁰¹² Casey M., Tomlins D. *Introducing Benedict's Rule*. Germany. EOS. 2006. P. 123. Iš anglų k. vertė A. V.

¹⁰¹³ Casey M., Tomlins D. *Ten pat*. P. 124. Iš anglų k. vertė A. V.

¹⁰¹⁴ Hume B. *Searching for God*. London, Sydney, Auckland: Hodder and Stoughton. 1990. P. 145.

būti pagalba maldai, kuria yra mąstoma, skverbiamasi į gilumą žvelgiant į Dievo darbus ir į save patį. Tai – savo kelio, savo ir Dievo kelio apmąstymas. Ši malda taip pat atveria kelią į kontempliaciją, nes ja viskas paaukojama Dievui, žvilgsnis kreipiamas į Viešpatį. Šv. Benediktas, laukdamas savo vienuolių, praleisdavo tris valandas per dieną prie *lectio*¹⁰¹⁵. Ši malda yra tarsi kasdienis darbas, nes tam reikia skirti laiko. Kita vertus, tai – maldos dvasios puoselėjimas savyje, todėl vienuoliai „kasdien teima į rankas Šventąjį Raštą, idant, skaitydami ir apmąstydami dieviškuosius žodžius, įgytų „Viešpaties Jėzaus Kristaus pažinimo didybės“ (*Fil 3, 8*)“ (PC 38)¹⁰¹⁶. Tai yra neatskiriama kiekvieno vienuolio kasdienio gyvenimo dalis; kaip tai atlikti ir įgyvendinti, šv. Benediktas aprašo savo regulos 48 skyriuje. *Lectio* tikslas – pažinti ir sąmoningiau gyventi, o *lectio divina* tikslas – apmąstyti ir sąmoningai suprasti kiekvieną Dievo žodį, kad žmogus sugebėtų sekti Juo. „*Lectio* reiškia pasikalbėjimą su Dievu apie savo gyvenimą“ (PC 41)¹⁰¹⁷. *Lectio divina* reikia patirti ir išgyventi. Šis maldos būdas tarsi palydi į susitikimą su Dievu ir nutiesia tiltą į kontempliaciją.

„Kontempliatyvusis gyvenimas – tai išlaikyti atmintyje Dievo ir artimo meilę, bet pasitraukti nuo išorės šurmulio ir paklusti vien Kūrėjo troškimui, kad protas nesimėgautų ką kita darydamas, bet, atmetęs visus rūpesčius, spinduliuotų žvelgdamas į savo Kūrėjo veidą; be to, išmokti sielvartingai nešti mirtingojo kūno naštą ir vis trokšti susijungti su himnus giedančių angelų chorisais, būti kartu su dangaus piliečiais ir džiaugtis amžinu nemirtingumu Dievo akivaizdoje“¹⁰¹⁸. Šis kontempliacijos apibrėžimas atskleidžia, kad ji turi pranokti veiklą. Tai – visiškas nusiramimas ir buvimas Jame. Aišku, šito turi būti trokštama, bet tas troškimas neturi būti tuščias. Jis turi kilti giliai širdyje, kad net pats negalėtų įvardyti, jog tai – troškimas. Reikia eiti vedamam širdies, kuri nori būti pripildyta. Iš tikrųjų „visas paprastos kontempliatyviosios maldos slėpinys yra dieviškosios meilės, asmens pašaukimo ir laisvos dovanos slėpinys. Vien tik tai sukuria tikrą „tuštumą“, kuriame nieko nelieka mūsų“¹⁰¹⁹. Taigi kontempliatyvioji malda yra visiškas visko atidavimas Dievui ir buvimas Jame. Todėl ne be reikalo popiežius Jonas Paulius II rašė, kad „pašaukimą šventumui galima priimti ir ugdyti vien tik tyloje adoruojant begalinę Dievo transcendenciją“¹⁰²⁰.

¹⁰¹⁵ Stewart K. *Prayer and Community: The Benedictine Tradition*. British. Darton, Longman & Todd. 1998. P. 36.

¹⁰¹⁶ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae Caritatis* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 38.

¹⁰¹⁷ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae Caritatis*. Ten pat. 41.

¹⁰¹⁸ Merton T. *Kontempliatyvioji malda*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2005. P. 60.

¹⁰¹⁹ Merton T. Ten pat. P. 116.

¹⁰²⁰ Jonas Paulius II. *Vita Consecrata: posinodinė apaštalinė adhortacija*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 38.

Taigi benediktiniška malda būna įvairių būdų ir formų. O liturginės maldos ir dvasinio skaitymo vaisiai ir rezultatai yra kontempliacija – vienuolio vidinė, asmeninė malda, jo asmeninis susitikimas su Dievu.¹⁰²¹

Aptarus benediktiniškosios maldos sampratą, kyla kitas svarbus klausimas: kaip ši malda gali tapti terapine pačioje benediktiniškoje bendruomenėje, prisiliečiant prie ligonio, kuris patyrė giluminį šios maldos išgyvenimą? Bet prieš tai svarbu išsiaiškinti maldos terapijos ir psichoterapijos sampratų skirtumus.

Terapija yra graikiškas terminas, kuris reiškia „gydymas“ arba „gydomasis“. Lietuvių kalboje terminas „gydymas“ vartojamas kalbant apie fizines ir psichines ligas.¹⁰²² Psichoterapija (gr. *ψυχοθεραπεία*, *psychotherapía* – sielos gydymas, šie jungtinio termino žodžiai randami NT), kaip apibūdina Amerikos psichiatrų asociacija¹⁰²³, yra psichinių, emocinių ir psichosomatinių sutrikimų bei ligų gydymas psichologinių metodų visuma, taikant verbalinę ir neverbalinę komunikaciją. Be to, psichoterapija yra psichologinis metodas¹⁰²⁴, kilęs iš psichoanalizės, kurios pradininkas yra austrų gydytojas Z. Freudas (1856–1939)¹⁰²⁵ ir kuri „<...> buvo pirmasis psichoterapinis žmogaus gydymo būdas“¹⁰²⁶. Tikriausiai todėl dr. Arthuras Janovas psichoterapiją apibūdina kaip vidinę kalbos ir žodžių terapiją, kurios pagrindą sudaro kalbėjimas, kad pasiektų žmogaus protą, o per tai – jo jausmus.¹⁰²⁷ Taigi „psichoterapija moko, kaip tiksliai sugrįžti namo, kaip suprasti ir teisingai perskaityti simbolius, neaiškias užuominas, vadovautis asmenine intuicija. Vėliau, keičiantis, išmokti pastebėti, atpažinti, įvardinti bei suvokti ir tikslingai panaudoti dalykus, apie kurių egzistavimą anksčiau galbūt visai nežinojome arba nujautėme neaiškiai.“¹⁰²⁸

Maldos terapija yra visuminė naudojimo praktika, kurios tikslas – emocinis ir psichinis gijimas. Žinoma, tai neišgelbsti nuo rimto gydymo, kuris gali būti tiek fizinis, tiek psichinis.¹⁰²⁹ Maldos terapija gydo dvasią, kad visos trys visumą sudarančios žmogaus antropologinės dimensijos: kūnas, siela ir dvasia (o „<...> Aristotelis sielą laikė pirminiu principu (pagrindu), kuris medžiaginį elementą (kūną) padaro gyvybingą ir suteikia egzistenciją proto ir valios

¹⁰²¹ *Hunkeler L.* It Began with Benedict. Oregon. Mount Angel Abbey St. Benedict. 1978. P. 59.

¹⁰²² *Paškus A.* Tikėjimo ir netikėjimo sąlytis šiandien. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 1998. P. 165.

¹⁰²³ *Hunter R. J.* Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 860.

¹⁰²⁴ *Claiborne M.* What is Prayer Therapy? 2010. Prieiga per internetą:

<http://www.drminniecounseling.com/WhatisPrayerTherapy.en.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰²⁵ *Kirvaitienė A.* Kas yra psichoterapija? Prieiga per internetą:

<http://www.psichoterapijoscentras.lt/straipsnis11.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰²⁶ *Milašiūnas R.* Psichoanalizė: 100 klausimų ir atsakymų. Vilnius: Tyto alba. 2007. P. 50.

¹⁰²⁷ *Janov A.* What is Pramal Therapy. 2008 07 23. Prieiga per internetą: <http://www.primaltherapy.com>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰²⁸ *Kirvaitienė A.* Ten pat.

¹⁰²⁹ *Claiborne M.* Ten pat.

jėgoms¹⁰³⁰), būtų sveikos ir žmogus išgyventų emocinę pilnatvę¹⁰³¹ bei dvasinę gerovę¹⁰³². Todėl maldos terapija yra transformacijos (proto (*Lk* 4, 18), valios (*Rom* 12, 2), emocijų (*2 Tes*)) procesas, į kurį kviečia Dievas¹⁰³³ ir kuris remiasi klausymusi bei suvokiamas kaip emocinis gydymas¹⁰³⁴. Čia malda yra pagrindinis gydymo metodo tipas¹⁰³⁵, turintis du aspektus – žmogaus pastangas ir Dievo malonę, – tai ir yra vidinis gydymas.

Taigi, konsultavimo ir gydymo maldos terapija remiasi išskirtinai krikščioniškaisiais principais ir remiasi paprasta tikėjimo bei maldos praktika, kuri vyrauja jau du tūkstančius metų. Ir tai yra maldos terapijos veiksmingumo pamatas?¹⁰³⁶ Kai visuomenėje, kupinoje neigiamos psichologinės įtampos, vyrauja smurtas, prievarta ir žmogžudystės, tuomet dauguma žmonių jaučiasi, lyg kramtytų ledo kubelius, – patiria neigiamą aplinkos poveikį bei išgyvena nerimą. Mokslininkas dr. Williamas R. Parkeris ištyrė maldos naudingumą ir veiksmingumą nerimą jaučiantiems žmonėms. Jie buvo suskirstyti į tris grupes. Viena iš grupių turėjo vadovautis maldos terapijos principais ir juos taikyti savo kasdieniame gyvenime. Šios grupė nariai, net 72 proc., patyrė didžiausią pagalbą. Čia maldos terapija buvo suvokiama kaip tinkamas Šventojo Rašto supratimas, vadovaujantis maldos principais¹⁰³⁷. Žinoma, laisvė¹⁰³⁸, harmonija, dovanojimas, drąsa, draugystė, sveikatos apsauga, pasitikėjimas ir bendravimas, pagrįsti Šventosios Dvasios veikimu, pagilina santykį ir padaro maldos terapiją sėkmingą; sėkmės išraiška yra sąžiningumas ir meilė. Sąžiningumas yra suvokiamas kaip savo klaidų išpažinimas ir pripažinimas bei tikra, nesužadinta malda. Toks sąžiningumas kyla iš Meilės, ir pati Meilė „pagimdo“ meilę. Meilė turi gydomųjų galių, nes, kaip apaštalas Jonas rašė savo laiške, „<...> Dievas yra meilė“ (*1 Jn* 4,8). O Meilė, dr. D. A. Warren'o teigimu, „<...> veikia per mus ir mūsų vardu“¹⁰³⁹. Iš čia išplaukia jo įvardyti keturi maldos terapijos etapai: pirmasis etapas – reguliari malda, antrasis – perduota malda, trečiasis – teigiama malda, ketvirtasis etapas – imli malda. Reguliari malda – tai nuolatinė malda, kuri tampa gyvenimo būdu. Kasdien meldžiantis Dievas suteikia ilgesį, ir Jis yra pirmasis Perdavėjas, Užkalbintojas ir Gydytojas. Taip suteikiama

¹⁰³⁰ *Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K.* Lytiškumo ugdymo etika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008. P. 18.

¹⁰³¹ *Claiborne M.* What is Prayer Therapy? 2010. Prieiga per internetą:

<http://www.drminniecounseling.com/WhatisPrayerTherapy.en.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰³² *Janov A.* What is Prayer Therapy? Prieiga per internetą: <http://www.wisegeek.com/what-is-prayer-therapy.htm>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰³³ *Claiborne M.* Ten pat.

¹⁰³⁴ *Hartwell G.* Listening Prayer Therapy. 2003. Prieiga per internetą:

<http://www.healmylife.com/articles/listening%20prayer%20therapy/listening%20prayer%20therapy.html>.

Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰³⁵ *Janov A.* What is Prayer Therapy? Ten pat.

¹⁰³⁶ Health Encyclopedia. 2006. Prieiga per internetą: http://steadyhealth.com/encyclopedia/Prayer_therapy. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰³⁷ *Warren A.* 2003. Prieiga per internetą: <http://ficotw.org/prayerastherapylesson.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰³⁸ *Claiborne M.* Ten pat.

¹⁰³⁹ *Warren A.* Ten pat.

džiaugsmo ir pasitikėjimo, o malda tampa perdavimo aktu ir Dievas užpildo tuštumą. Perdavimas vyksta žodžiu, jei tai, ką širdimi tiki, išpažįsti lūpomis. Iš širdies kyla teigiamų arba neigiamų teiginių. Todėl net klausantis širdis turi būti persunkta teigiamos Šventosios Dvasios srovės. O tai daro maldą jautrią, ragina sukurti sąžiningą bei meilės kupiną aplinką ir tuo paskatinti atvirumą. Kai tokia malda derės su Dievo valia, tuomet bus klausomasi kito ir girdima visiškai imlia širdimi.¹⁰⁴⁰

Iš to išplaukia, kad iš tikrųjų maldos terapijos veiksmingumas slypi krikščioniškajame gyvenime. Be to, aptarus psichoterapiją ir maldos terapiją, išaiškėjo ir pagrindiniai jų skirtumai.

Psichoterapija – „psichinių sutrikimų gydymas psichologinėmis priemonėmis“¹⁰⁴¹, todėl skirta tik gydyti. Dėl šios priežasties „<...> ji paviršutiniškesnė, pernelyg nesigilina į giluminius asmenybės procesus. Jos tikslas – padėti sergančiajam atsikratyti kamuojančių pojūčių ir pasveikti. Todėl psichoterapija yra gerokai trumpesnė <...>“¹⁰⁴² nei maldos terapija.

O maldos terapija skirta ne tik gydyti, bet ir pažinti save, kitą ir Dievą, supančią aplinką, išgyventi emocinę pilnatvę. Dievo malonė, maldai atvėrus vidinį kelią, perkeičia ir gydo. Kadangi malda tampa gyvenimo būdu, maldos terapija gali trukti ilgai, t. y. pagelbėti visą gyvenimą. Psichoterapijoje užtenka žmogaus pastangų, o čia pagrindinis veikėjas yra Dievas. Dėl šios priežasties maldos terapeutas nebūtinai turi būti profesionalas¹⁰⁴³, o psichoterapeutas būtinai turi būti profesionalas. Maldos terapeuto funkcija nėra vienareikšmė, nes klausymasis būna dvikryptis. Asmuo, kuriam taikoma maldos terapija, klausosi ir Dievo, ir savęs paties, o maldos terapeutas klausosi Dievo ir to asmens, kuris atveria savo širdį žodžiais arba tylos kalba.

Žinoma, psichoterapija ir *maldos terapija* panašios tuo, kad „<...> psichoterapija vyksta ir grupėje <...>“¹⁰⁴⁴, ir individualiai, kaip ir *maldos terapija* vyksta tiek individualiai, tiek grupėje. Tik maldos terapijoje ypač svarbus klausymasis – vidinis ir išorinis. Dėl šio išorinio panašumo visuomenė paprastai psichoterapiją painioja su maldos terapija, bet aptarus paaiškėja, kad ji gerokai skiriasi, nors abiejose kalbama „<...> apie emocinę sveikatą, jausminę gerovę bei psichinių sunkumų pašalinimą <...>“¹⁰⁴⁵. Tačiau ligonių slaugoje maldos terapijos skatinamas tam tikras religingumas „<...> sustiprina viltį, gyvenimo prasmę, tikslą ir gerovės jausmą ir teikia socialinę paramą“¹⁰⁴⁶. Galima teigti, kad *maldos terapija* skatina ligonį geriau jaustis, uždega nauja viltimi ir pasitikėjimu Dievu.

¹⁰⁴⁰ Warren A. 2003. Prieiga per internetą: <http://ficotw.org/prayerastherapylesson.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰⁴¹ The Oxford Desk Dictionary and Thesaurus // Ed. F. R. Abate. Oxford: Oxford University Press. 1997. P. 642.

¹⁰⁴² Milašiūnas R. Psichoanalizė: 100 klausimų ir atsakymų. Vilnius: Tyto alba. 2007. P. 51.

¹⁰⁴³ Claiborne M. What is Prayer Therapy? 2010. Prieiga per internetą: <http://www.drminniecounseling.com/WhatisPrayerTherapy.en.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

¹⁰⁴⁴ Milašiūnas R. Ten pat. P. 51.

¹⁰⁴⁵ Paškus A. Tikėjimo ir netikėjimo sąlytis šiandien. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 1998. P. 165.

¹⁰⁴⁶ Lemme B. H. Suaugusiojo raida. Kaunas: Poligrafija ir informatika. 2003. P. 446.

Sesuo – vienuolė, išgyvendama kontempliatyvosios benediktiniškosios maldos patirtį iki savo gyvenimo saulėlydžio, tarsi pereina viso gyvenimo vilties mokyklą.¹⁰⁴⁷ Tačiau patiriama liga ar skausmas, dažniausiai žmogiškai, trumpam užgožia turimą patirtį. Kai visuomet esi bendruomenėje, kartu dirbi, meldiesi ir žinai, kad šv. Benediktas moko, jog „tik *abi* rankos kartu, dirbančioji *ir* besimeldžiančioji <...> yra tikrosios, žmogaus rankos“¹⁰⁴⁸, likti vienatvėje iš pradžių atrodo kaip Dievo bausmė. Tai – tarsi atskyrimas nuo bendruomenės, kai lieka tik gulėti lovoje ir laukti mirties. Tokios sesers slaugymas naudojant *maldos terapiją* yra išskirtinis, nes išgyventi keturi minėtieji maldos etapai ir malda yra tapusi gyvenimo būdu. Sesers slaugymas glaudžiai susijęs su kitų ligonių slaugymu: jis apibrėžiamas kaip „<...> visapusiškas ligonio aptarnavimas, kuris sudaro jam patogią aplinką, lengvina kančias, mažina dėl ligos atsiradusius nepatogumus, spartina sveikimą, padeda laiku ir tinkamai daryti gydymo procedūras“¹⁰⁴⁹. Tai – naudojimas bendrųjų ir specialiųjų priemonių, stengiantis nesukelti neigiamų emocijų.¹⁰⁵⁰

Taikant *maldos terapiją* benediktiniškojoje bendruomenėje, priešingai nei paprastai slaugant, teiginys, kad „ligonio baimę ir nerimą didina visa, ką jis netinkama mato, girdi, įsivaizduoja ar jam rūpima tema paskaito“¹⁰⁵¹, nepasitvirtina. Pavyzdžiui, serganti sesuo, pamačiusi atėjusią ją slaugyti kitą seserį, nušvinta, nors šis susitikimas jai tarsi turėtų priminti negalią, bet iš tiesų „iškelia“ atsiminimus apie Dievo darbus, nuveiktus joje. Seserys, gyvenančios toje pačioje bendruomenėje, turinčios tą pačią patirtį, suteikia ligonei atgaivą. Šiuo atžvilgiu jos ir yra maldos terapeutės. Prisilietimas su meile prie kančios pakeičia pačią kančią. *Agapė* – meilės ryšys ne vien tarp seserų, bet ir su savo Sužadėtiniu Jėzumi, skatina iš naujo atrasti vienatvę, kuri ne visada „<...> tuojau pat atvers slaptas duris į sielos gilumą“¹⁰⁵². Todėl buvimo šalia sergančios sesers tikslas – melstis už ją ir su ja, prašant Dievo išmokyti naujai melstis (plg. *Lk* 11, 1c), kad galėtų priimti kančią. Nes „žmogų gydo ne kančios vengimas, ne bėgimas nuo jos, bet gebėjimas kančią priimti bei per ją bręsti, vienijantis su Kristumi, kuris su begaline meile kentėjo, atrasti joje prasmę“¹⁰⁵³. Sesuo, esanti maldoje, atsimeina sergančiąją, o sergančioji sesuo meldžiasi už savo slaugytoją. Šis abipusis ryšys yra lyg nenutrūkstama grandinė, kurioje vyrauja atsidavimas ir tikėjimas bei pasitikėjimas, nes to prašo Dievas ir kiekvienas asmuo tikisi iš kito asmens.¹⁰⁵⁴ Taigi iš to išplaukia, kad *maldos terapija*, „perėjus“

¹⁰⁴⁷ *Benediktas XVI*. Enciklika *Spe salvi*: apie krikščioniškąją viltį. Katalikų interneto tarnyba. 2008. 32.

¹⁰⁴⁸ *Seewald P.* Vienuolių gyvenimo mokykla. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 184.

¹⁰⁴⁹ Medicinos enciklopedija. Vilnius: Valstybinė enciklopedijų leidykla. T. 1. 1991. P. 497.

¹⁰⁵⁰ Medicinos enciklopedija. Ten pat. P. 497–501.

¹⁰⁵¹ Ten pat. P. 497.

¹⁰⁵² *Seewald P.* Ten pat. P. 41.

¹⁰⁵³ *Benediktas XVI*. Ten pat. 37.

¹⁰⁵⁴ *Chester P. M., Norisey M. C.* Malda ir temperamentas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2005. P. 39.

keturis maldos etapus, yra tarsi abipusis maldos ryšys, kuris leidžia seseriai jaustis esančiai bendruomenėje ir turinčiai *tikras rankas*.

Taigi benediktiniškoji tradicija – maldos terapijos slaugant ligones bendruomenėje pagrindas. Psichoterapija – psichinių ligų gydymas, naudojant profesionalią pagalbą per pokalbius, t. y. pagrindą sudaro kalbėjimas tiek individualiai, tiek grupėje, terminuotą laiko tarpą, kuris yra daug trumpesnis nei psichoanalizės ar maldos terapijos metu. O maldos terapija yra visuminė ir universali naudojimo praktika, svarbi ne tik psichiniam, emociniam gijimui, bet ir savęs, kito, Dievo, supančios aplinkos pažinimui, išgyvenant emocinę pilnatvę. Kadangi viskas priklauso ne vien nuo asmens pastangų, bet ir nuo Dievo malonės veikimo, maldos terapija yra neterminuota. Dr. D. A. Warreno įvardyti keturi maldos terapijos etapai (pirmasis etapas – reguliari malda, antrasis – perduota malda, trečiasis – teigiama malda, ketvirtasis – imli malda) įrodo, kad, maldai tapus gyvenimo būdu, maldos terapija trunka visą gyvenimą.

Seserų benediktinių bendruomenėse maldos terapija yra įgyvendinama keturiais etapais, pagrįstais praktika. Maldos galia, kuri yra Dievo malonė ir kyla santykiyje užsimezgas abipusiam meilės ryšiui, paskatina ligonę geriau jaustis, uždega ją nauja viltimi ir pasitikėjimu Dievu. Pats svarbiausias skirtumas nuo įprastinės ligonio slaugos yra pati *maldos terapija*, kurioje glūdi meilė ir malda.

Išryškinius tris pagrindinius visoms trims benediktinių bendruomenėms bendrus pastoracinius elementus: liturgiją, Švenčiausiojo Sakramento adoraciją bei ligonių slaugą ir *maldos terapiją*, galima apibrėžti jų pritaikomumo galimybes pastoracijoje.

3.3.2. Pritaikomumo pastoracijoje teorinės galimybės

Galima išskirti tris pagrindinių trijų benediktinių bendruomenėms bendrų pastoracijos elementų pritaikomumo galimybių pakopas pastoracijoje. Pirmoji pakopa – tai šių elementų raiška pastoracijoje. Antroji – tai pastoracijos elementų sąveika su *Tylos pastoracijos* kriterijais. Trečioji pakopa yra pastoracinių elementų pritaikomumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste.

Pirmojoje pakopoje liturgijos pastoracijos elementas pastoracijoje reiškiasi per *musica sacra* prizmę. *Musica sacra* atveria naujas pastoracinės veiklos galimybes: „<...> bažnytinio choro giesmininkai, su meile skleidami liturginę giesmę, tikinčiųjų bendruomenėje atlieka *Dieviškosios tiesos dalijimo aktą*. Šis neverbalinės prigimties bažnytinio choro liturginis terapinis aktas yra unikalus ir nepakeičiamas: kalbos sąvokomis bei apeigos veiksmu perteikiamą liturgijos racionalųjį pradą giesmė tarytum pakylėja, suteikia jam taurią virpėjimo ir paslapties gelmę bei nukreipia žmogaus sielos link. Kaip muzikos garsas (*sonans*) suranda

atgarsį (*resonans*) klausytojo sieloje, taip iš Bažnyčios choro ir bendruomenės giesmininkų balsų *pirmapradės darnos ir sutarimo* kyla žmogiškosios brolybės jausmas“.¹⁰⁵⁵ Taip „<...> veiklia priemone keliant žmonių dvasingumą gali būti giedojimas <...>“¹⁰⁵⁶. Jeigu giedama prie išstatyto viešai garbinti Švenčiausiojo Sakramento, giedojimas gali iš dalies būti ir antrojo pastoracijos elemento – Švenčiausiojo Sakramento adoracijos raiška pastoracijoje. Tačiau Švenčiausiojo Sakramento adoracija¹⁰⁵⁷ yra pasinėrimo į Viešpatį pastoracinė vaizdingumo priemonė, kaip ir giesmė. Tai yra eucharistinė katechezė, kuri taip pat papildo pastoraciją.¹⁰⁵⁸ Žinoma, viena iš pastoracinių priemonių šioje atskiros maldos formoje yra tylą. Taigi, tylą tampa dar viena asmens raiškos forma pastoracijoje. Tyloje žmogus susitinka su Kristumi, ir Švenčiausiojo Sakramento adoracija tampa dangiškuoju šaltiniu bendrystei su kitu asmeniu. Todėl Tylos ir tylos raiškos formos pastoracijoje yra svarbiausios einant į susitikimą su kitu – ir slaugant ligonius, ir *maldos terapijoje*, – tai yra dar vienas pastoracijos elementas. Malda ir meilė kyla iš bendrystės su Kristumi ir yra perduodama kitiems. Taip liturgijos ir Švenčiausiojo Sakramento raiškos pastoracijoje vaisiai atsispindi ligonių slaugoje ir *maldos terapijoje*.

Antrojoje pakopoje galima išvelgti glaudžią sąveiką tarp pastoracijos elementų ir *Tylos pastoracijos* kriterijų. Liturgijoje, giedant psalmes, giesmes ir t. t., skaitant Žodžio liturgiją, kai švenčiama Eucharistija, atsiskleidžia gyvasis Žodis kaip jėgą ir stiprybę nešantis Šventosios Dvasios balsas, kuris yra gyvas ir veiksmingas (plg. DV 21).¹⁰⁵⁹ Kadangi Švenčiausiojo Sakramento adoracija yra visiško Dievo pasilikimo su mumis visu pavidalu pratęsimas, joje ne tik atskleidžiamas gyvasis Žodis, bet ir šio Žodžio išpildymas – įkūnytas Žodis. Liturgijoje, Liturginėse valandose, kiekvieną kartą gyvasis Žodis laipsniškai tampa įkūnytu Žodžiu. O liturgijoje, kai aukojamos šv. Mišios, per simbolį gyvasis Žodis tampa įkūnytu Žodžiu. To rezultatas ir vaisius yra Švenčiausiojo Sakramento adoracija. Tai – tikras įkūnytas Žodis, esantis ir pasiliekančias. Todėl ne be reikalo Bažnyčia pabrėžia, kad Dievo žodis ir jo rezultatas „<...> esąs Bažnyčios ramstis ir gyvumas jos vaikams – tikėjimo tvirtybė, sielos maistas, tyras neišsenkęs dvasinio gyvenimo šaltinis“ (DV 21)¹⁰⁶⁰. Visa pastoracija nukreipta į Bažnyčios, kuri yra įsikūnijusio Žodžio Sužadėtinė, troškimą „<...> nuolat maitinti savo vaikus dieviška kalba“ (DV 23)¹⁰⁶¹. Tačiau tam reikalinga tylą ir Tyla. Tai – dar vienas *Tylos*

¹⁰⁵⁵ Sikorskas V. *Musica sacra* Katalikų Bažnyčioje ir jos vertinimas Lietuvoje liturginiu požiūriu. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012. P. 64.

¹⁰⁵⁶ Karaliūnaitė V. Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. P. 64.

¹⁰⁵⁷ „<...> Lietuvos Bažnyčios pastoracijoje pasitarnavo kaip Evangelijos inkultūrizacijos metodas, katalikiško tikėjimo įtvirtinimo, o vėliau – kaip kontrereformacinės katechezės priemonė“. *Karaliūnaitė V.* Ten pat. P. 128.

¹⁰⁵⁸ Ten pat. P. 91, 97.

¹⁰⁵⁹ Dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą *Dei Verbum* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai: Vilnius: Aidai. 2001. 21.

¹⁰⁶⁰ Dogminė konstitucija apie Dievo Apreiškimą *Dei Verbum*. Ten pat. 21.

¹⁰⁶¹ Ten pat. 23.

pastoracijos kriterijus, kuris yra pagrindinis elementas *pastoracijoje*. Tyla gali kiekvieną išmokyti daugelio dalykų. Palaimintoji Motina Teresė rašė: „Kalbos tyla mus išmokys tiek daug dalykų: kalbėti Kristui, būti linksmiems laisvalaikio akimirkomis, gebėti pasakyti daug naudingų dalykų. Laisvalaikio akimirkomis Kristus kalba per kitus, o per meditaciją mums kalba tiesiogiai. Be to, tyla mums leidžia būti panašesniems į Kristų, nes Jis ypač mylėjo šią dorybę. Akių tyla mums visada padės matyti Dievą. Mūsų akys yra tarsi du langai, pro kuriuos Kristus arba pasaulis prasiskverbia į mūsų širdis. Dažnai mums reikia daug drąsos, kad laikytume juos užvertus. Kaip dažnai sakome: *„O kad niekada nebūčiau matęs to dalyko!“* Ir vis dėlto mes taip retai pasistengiame nugalėti tą norą matyti kiekvieną dalyką. Proto ir širdies tyla. *„Marija dėmėjosi visus šiuos dalykus ir svarstė juos savo širdyje“* (Lk 2, 19). Ši tyla ją priartino prie Viešpaties, tad jai niekada nereikėjo dėl nieko gailėtis.¹⁰⁶² Tokia ketveriopa – kalbos, akių, proto ir širdies – tyla *pastoracijoje* reikalinga, „<...> kad įstengtume paliesti sielas“¹⁰⁶³. Tad tyla, buvimas ir žvelgimas asmens į Asmenį galimi tik Tyloje. Toks ypatingas susitikimas galimas Švenčiausiojo Sakramento adoracijoje, kurios metu *Tylos pastoracija* yra veiksmingiausia. Šios Tylos tiek liturgijoje, tiek Švenčiausiojo Sakramento adoracijoje rezultatas atsiskleidžia slaugant ligones ir *maldos terapijoje*, kai įkūnytas Žodis įgauna kitą dimensiją – buvimą kitame asmenyje, Jį kontempliuojant sergančioje seseryje. Tad antrojoje pakopoje *pastoracijos* elementų sąveika su *Tylos pastoracijos* kriterijais akivaizdi.

Todėl **trečiojoje pakopoje** yra visos *pastoracinių* elementų pritaikomumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste, ir jos puikiai koreliuoja tarpusavyje (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. *Pastoracinių* elementų pritaikomumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste

Tylos pastoracijos kriterijai	Gyvasis Žodis (GŽ)	Įkūnytas Žodis (IŽ)	Tyla ir tyla (TT)
Pastoraciniai elementai			
Liturgija	+	+	+
Švenčiausiojo Sakramento adoracija	+	+	+
Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>	+	+	+

Taigi išnagrinėjus tris pritaikomumo galimybių *pastoracijoje* pakopas galima teigti, kad *pastoraciniai* elementai integruojasi *Tylos pastoracijos* kriterijuose, o šie kriterijai puikiai integruojasi *pastoraciniuose* elementuose. Dėl šios puikios koreliacijos yra *pastoracinių*

¹⁰⁶² Pal. Motina Teresė iš Kalkutos. Gailestingumo mokykloje. Mano maldos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007. P. 27–28.

¹⁰⁶³ Pal. Motina Teresė iš Kalkutos. Ten pat. P. 28.

elementų pritaikumo galimybių *Tylos pastoracijos* kontekste, ir tai leidžia aiškiai įvardyti pagrindinius parametrus.

Aptarus pastoracinius elementus ir jų pritaikomumą *Tylos pastoracijos* kontekste bei turint jau tris apibūdintus pagrindinius parametrus – pastoracinio HCM, *Tylos pastoracijos* (TP) ir pastoracijos elementus (PE), galima pateikti pritaikumo galimybių vertinimo parametrus ir empiriškai įvertinti minėtas galimybes.

Apibendrinant disertacijos 3 skyrių, atskleidžiant praktinę benediktinių Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo vienuolynuose vykdomos pastoracijos kaitą, buvo išskirti kiekvienos bendruomenės pastoracinės kaitos etapai istoriniame kontekste XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje. Šių trijų bendruomenių pastoracijos kaitos šiame istoriniame kontekste palyginimas matyti 3 lentelėje.

Tačiau prieš atliekant šį pastoracinės kaitos tyrimą buvo svarbu atskleisti benediktiniškojo monasticizmo istorinį kontekstą. Siekta išsiaiškinti monastinio gyvenimo suvokimo ir sielovados sampratos kaitą monastinėse bendruomenėse XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje ir per tai parodyti kiekvienos nagrinėjamos bendruomenės, iš vienos pusės, pastoracijos unikalumą, kurį lėmė istorinė šalies ar bendruomenės požiūrio plėtotė, iš kitos pusės, šių bendruomenių neatskirtinumą ir įsiliejimą į bendrą monastinių bendruomenių kontekstą.

Tokia bendruomenių vykdomos pastoracijos kaitos istoriniame kontekste analizė svarbi dviem aspektais. 1) Pastoracijos, vykdomos trijose minėtose benediktinių bendruomenėse, analizė leido nustatyti praktiškai egzistuojančius pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio ir *Tylos pastoracijos* kontekstuose išskirtų požymių rodiklius (jie visi nurodyti 4 skyriuje, kalbant apie vertinimo parametrus). 2) Trečiasis iš pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kylantis – pastoracinis kontekstas leido išryškinti visoms trimis benediktinių bendruomenėms būdingus bendrus vykdomos pastoracijos elementus: tai – liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga bendruomenėse ir *maldos terapija*, kurie įvertinant pritaikumo galimybes tapo požymiais ir rodikliais (rodikliai matyti 6 lentelėje). Be to, pažymėtina, kad yra teigiamai vertinamos galimybės pritaikyti šiuos pastoracinius elementus *Tylos pastoracijos* kontekste.

3 lentelė. Trijų benediktinių bendruomenių: Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo, vienuolynuose vykdomos pastoracinės kaitos etapų istoriniame kontekste XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje palyginimas

Laikotarpis arba metai	Vykdomos pastoracijos specifika		
	Kauno seserų benediktinių vienuolynas	Otwocko misionierių benediktinių vienuolynas	Alexanderdorfo benediktinių vienuolynas
XIX a. pab. – XX a. pr.	Tyli vidinė maldos pastoracija		
1910 m.	Vidinė pastoracija	Labiau į vidų nukreiptos ir išorinės pastoracijos pradžia	Visiška vidinė pastoracija; išorinė pastoracija
1920 m.			
1930 m.	Vidinė pastoracija		Visiška vidinė pastoracija Išorinė pastoracija
	Išorinės veiklos pastoracijos formos	Įvairios į vidų nukreiptos pastoracijos formos	
1940 m.			
	Labai plati vieša pastoracija; slapta išorinė pastoracija; pasyvi ir aktyvi vidinė pastoracija	Gili vidinė pastoracija; išorinė pastoracija	
1950 m.			Mažai išorinės pastoracijos, pereinama beveik į visišką vidinę pastoraciją
1960 m.			
1970 m.			Visiška vidinė pastoracija, pasižyminti įvairiomis sielovados formomis
1980 m.			
1990 m.		Plati vidinė pastoracija; plati išorinė pastoracija – misijos	
XX a. pab. – XXI a. pr.	Įvairi sistematizuota išorinė pastoracija; stipri įvairaus pobūdžio vidinė pastoracija		

4. PASTORACINIO HERMENEUTINIO-BENDRAVIMO MODELIO PRITAikomUMO GALIMYBIŲ BENEDIKTINIŲ BENDRUOMENĖSE VERTINIMAS

Siekiant įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste, reikalinga aptarti tyrimo metodologiją ir metodiką.

4.1. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo metodologija ir metodika

Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybėms benediktinių bendruomenėse vertinti buvo pasirinktas I. Savickienės pritaikytas iš C. G. Buhren (2002) vertinimo modelis¹⁰⁶⁴, kuris šioje disertacijoje buvo pritaikytas pastoracinio HCM pritaikymo galimybėms vertinti. Šis vertinimo procesas vyko 8 etapais, kurie nurodyti 4 lentelėje.

4 lentelė. Pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo proceso etapai

Vertinimo etapas	Vertinimo etapo pavadinimas	Vertinimo laikotarpis
I	Vertinimo tikslo įvardijimas	2010 m. spalio mėn.
II	Vertinimo dimensijų apibūdinimas	2010 m. spalio mėn. – 2013 m. rugsėjo mėn.
III	Vertinimo parametrų išskyrimas	2010 m. spalio mėn. – 2014 m. kovo mėn.
IV	Informacijos šaltinių numatymas	2010 m. spalio – 2014 m. sausio mėn.
V	Vertinimo metodų parinkimas	2014 m. vasario–kovo mėn.
VI	Vertinimo priemonių parengimas	2014 m. vasario–gegužės mėn.
VII	Duomenų surinkimas	2014 m. gegužės mėn.
VIII	Duomenų analizė, apibendrinimas ir įvertinimas	2014 m. gegužės–birželio mėn.

¹⁰⁶⁴ Savickienė I. Universitetinių studijų kokybės vertinimo sistemos projektavimas. Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2005. P. 29.

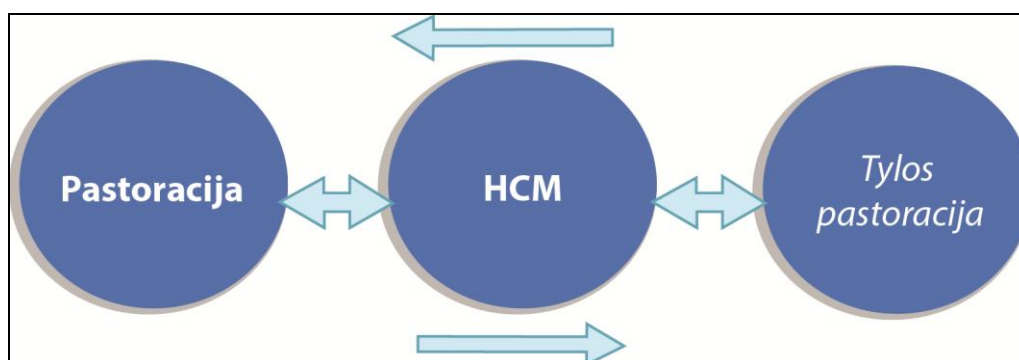
4.1.1. Tyrimo tikslas

Tyrimo tikslas yra įvardytas šios disertacijos įvade – pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių įvertinimas benediktinių Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste.

4.1.2. Vertinimo dimensijų apibūdinimas

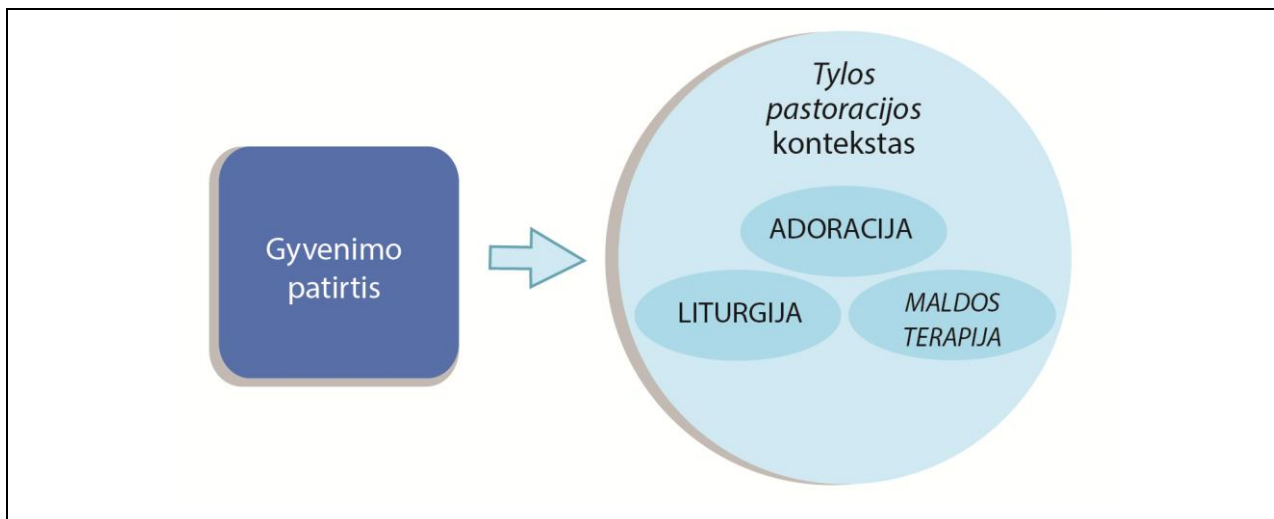
Prieš pateikiant pritaikumumo galimybių vertinimo dimensijas būtina, remiantis išskirtais trimis naujais kontekstais: hermeneutinio-bendravimo modelio, *Tylos pastoracijos* (TP) ir pastoracijos, aptarti kriterijų vietą pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūroje, nes juos įtraukus pakoreguojami net kai kurie šio modelio komponentai.

Analizuojant pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį monastiniame kontekste, buvo išryškinti trys nauji kontekstai: šv. Benedikto regulos (RB), *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos. Šv. Benedikto regulos kontekste rasti kriterijai – liturgija ir tyła – aiškiai įsijungia į *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos kontekstus, tad galima padaryti išimtį ir neišskirti jų kaip atskiro konteksto (žr. 12 pav.).

12 pav. Naujų kontekstų išskleidimas, remiantis pastoraciniu HCM

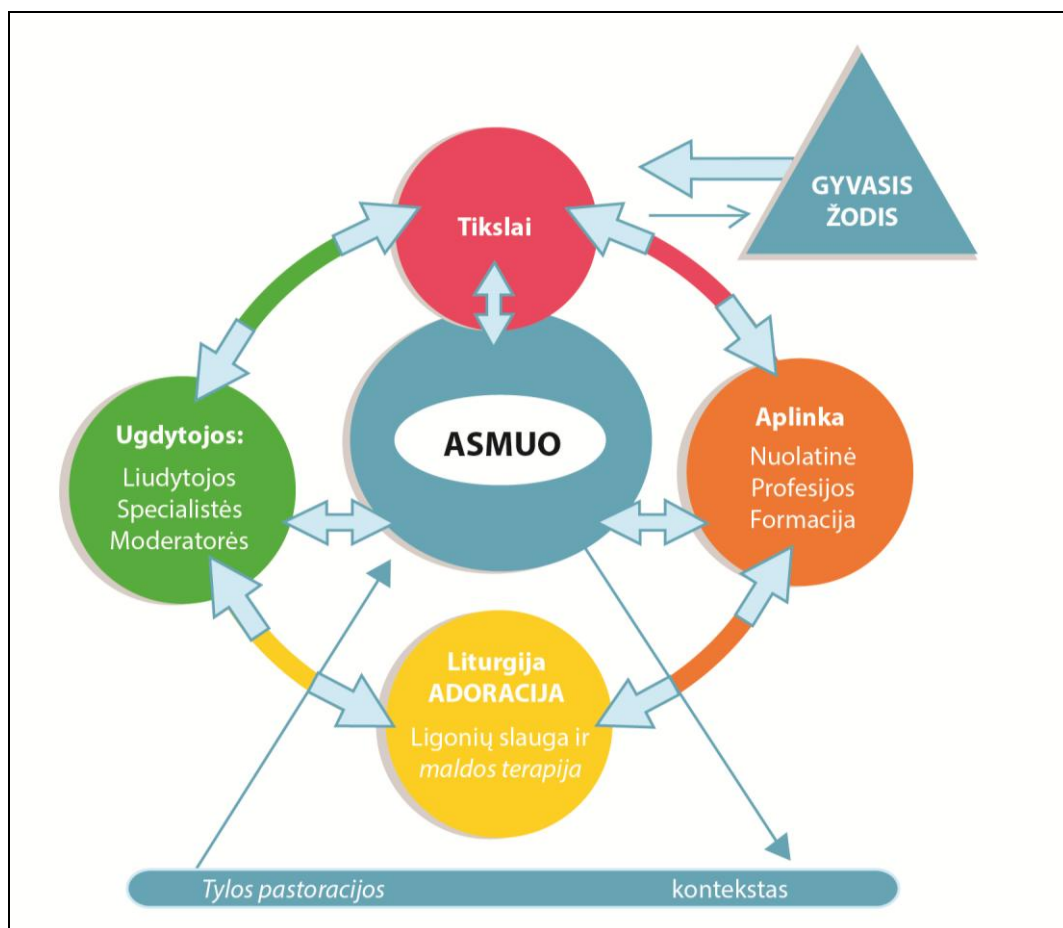
Todėl, norint perteikti pastoracinio HCM kaitą, svarbu atskleisti dviejų kontekstų: *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos integraciją į pastoracinį HCM. Bet prieš tai būtina iliustruoti *Tylos pastoracijos* (TP) konteksto ir pastoracijos elementų (PE) sąveiką ir integraciją. Šie pastoracijos elementai buvo išskirti analizuojant benediktiniškųjų bendruomenių pastoracijos kaitą istoriniame kontekste (žr. 3 lent.).

13 pav. TP ir PE tarpusavio sąveika ir integracija

Tylos pastoracija, kaip ir pastoracijos elementai, yra kildami iš gyvenimo patirties, todėl ši patirtis, kurioje glūdi istorija, pastoracija, Regula ir Tyla, daro įtaką ir sujungia visus skirtingus veiksnius. Dėl šios priežasties pastoracinių elementų integracija į *Tylos pastoracijos* kontekstą yra galima. Be to, pastoracijos elementai sąveikauja su *Tylos pastoracija*, nes ji yra šių elementų šaltinis ir net jų buvimo priežastis. Jeigu galima *Tylos pastoracijos* ir pastoracinių elementų sąveika ir integracija, kyla klausimas: ar jie gali būti įtraukti į pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį? Jeigu taip, kaip šis modelis pasikeičia?

Taigi, pastoracinį hermeneutinį-bendravimo modelį (8 pav.) sudaro šie komponentai, arba struktūros dalys: tikslai, sielovados paskirtis, turinys, priemonės ir sielovadininkas(-ai) ar (ir) sielovados bendruomenė. Kai į šį modelį įterpiamas naujas – *Tylos pastoracijos* kontekstas ir pastoracijos elementai, pasikeičia šių komponentų sandara, išskyrus tikslų sandarą (žr. 14 pav.). Sielovados paskirties centre išlieka asmuo, kuris neišvengiamai yra veikiamas šeimos ir priklauso šeimai, šiuo atveju – vienuolių bendruomenei. Tačiau išskirtinis bruožas tas, kad *Tylos pastoracijos* kontekste, ypač asmenyje ir santykyje, viduje vyksta *Tylos pastoracija*. Pastoraciniame hermeneutiniame-bendravimo modelyje ne *Tylos pastoracijos* kontekste pastoracija yra nukreipta į asmenį. Atsiradus *Tylos pastoracijos* kontekstui, nebelieka krypties, bet asmenyje kyla dinamika. Išryškėja skirtumas: vienu atveju veikla nukreipta į asmenį, *Tylos pastoracijoje* – ji asmenyje. Kinta ir erdvė. Be *Tylos pastoracijos*, yra dvi skirtingos erdvės. Veikla iš vienos erdvės yra nukreipta į kitą erdvę, t. y. vienas asmuo į kitą asmenį. *Tylos pastoracijoje* yra viena erdvė – Asmuo asmenyje arba Asmuo asmenyse.

14 pav. TP ir PE integracija į pastoracinį HCM

Kitas komponentas, kurio turinys pasikeičia, yra paties pastoracinio HCM turinys. Tylos pastoracijos aplinka yra tik vienuolyno teritorija, ligones slaugo pačios seserys būtent vienuolyno patalpose. Religinis ugdymas, katechezė ir evangelizacija *Tylos pastoracijos* kontekste virsta nuolatine profesijos formacija, ji apima šiuos tris komponentus. Tačiau Tyloje formuojama asmenybė. Juk „pašaukimas ir Dievo veikimas, kaip ir Jo meilė, yra nuolat nauji: istorinės sąlygos niekada nesikartoja“¹⁰⁶⁵. Dėl to galima sakyti, kad nuolatinė *Tylos pastoracija* veikia seseris, ir tą Žinią jos perduoda kitiems. Seserys šią Tylą priima ir perduoda. Priemonės priimti ir perduoti Tylai taip pat pasikeičia. Liturgija tampa pagrindu ir viso gyvenimo centru. Viskas sukasi apie liturgiją – Valandų liturgiją ir Eucharistijos šventimą. *Tylos pastoracijoje* tęsiasi adoracijos metu vykstantis Dievo šlovinimas, o adoracijoje glūdi ir meilės liudijimas, ir įvairūs maldos būdai. To rezultatas yra ligonių slauga ir *maldos terapija*. Taip į pastoracinį HCM sėkmingai įtraukiami bendri benediktinių bendruomenių vykdomos pastoracijos ar pastoraciniai elementai. Dėl šios priežasties kiekviena sesuo yra kitos sesers ugdytoja. *Tylos pastoracijos* kontekste pagilėja liudytojos vaidmuo: jau nebėra paviršutiniško liudijimo, žodinio

¹⁰⁶⁵ *Vienuolijų ir pasauliečių institutų kongregacija*. Vienuolinių institutų formavimo nuorodos. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. 29.

liudijimo, bet Tylos liudijimas. Gyvendama ir pati patirdama *Tylos pastoraciją*, sesuo tampa specialiste (žinoma, neatmetamos turimos žinios ir informacija, gauta iš vienuolinio gyvenimo sričių). Suprantama, sesuo, sugebėdama gyvenimo situacijoje panaudoti įgytą patirtį ir malonę *Tylos pastoracijoje*, yra puiki moderatorė. Tai reiškia, kad ji ne visiems vadovauja, o sugeba tyloje tarnauti. Taigi, visi pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio komponentai *Tylos pastoracijos* kontekste pasikeičia: pereina iš išorės į vidų, iš horizontalios padėties – į vertikaliąją. Taip gaunamas pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis, pasižymintis specifiniu turiniu.

Parodžius, kuo pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis skiriasi nuo pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio *Tylos pastoracijos* kontekste, ir išnagrinėjus dviejų kontekstų – *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos integraciją į pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio funkcionuojančią struktūrą, galima išskirti **tris vertinimo dimensijas: *Tylos pastoracijos, pastoracijos ir pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio***. Pagal šias dimensijas bus galima išskirti ir glaustai aptarti teoriškai išnagrinėtus ir pagrįstus vertinimo parametrus.

4.1.3. Vertinimo parametrų išskyrimas

Šiame etape yra išskiriami trijų benediktiniškųjų bendruomenių (V, V1 ir V2) bendri **vertinimo parametrai**, įvardijant požymius ir rodiklius. Požymiai apibūdina vertinamo objekto būklę. Ar vertinamam objektui būdingas vienas ar kitas požymis, ar ne, sprendžiama iš rodiklių. Rodiklis atskleidžia, koku intensyvumu požymis reiškiasi vertinamame objekte. Išskiriamos ir trys bendrų požymių grupės: *Tylos pastoracijos, pastoracijos ir pastoracinio HCM Tylos pastoracijos* kontekste. Pirmosios grupės (*Tylos pastoracijos*) bendri požymiai yra: gyvasis Žodis, įkūnytas Žodis bei Tyla ir tyla (žr. 5 lent.). Pirmojo požymio – gyvojo Žodžio rodikliai yra Šventojo Rašto skaitymas, galbūt naudojantis *lectio divina* – Šventojo Rašto skaitymo benediktiniškuoju metodu, padedančiu širdyje nuolat nešiotis gyvąjį Žodį, – tai duoda vaisių, kai Žodis tampa veiksmu, t. y. Kūnu. Kitas požymis yra įkūnytas Žodis, kurio rodikliai yra atsistojimas Dievo akivaizdoje, turint mintyje minčių higieną, išgyvenant vidinę ir išorinę tylą, kai vidinės ir išorinės nuostatos sutampa. Trečiasis požymis – Tyla ir tyla, kurios rodiklis pirmiausiai yra pati Dievo, kaip Tylos, samprata: Tyla išgyvenama kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga, stengiamasi kiekvieną dieną būti tyloje ir Tyloje. Apibendrinti *Tylos pastoracijos* požymiai ir rodikliai yra nurodyti 5 lentelėje.

5 lentelė. Bendri *Tylos pastoracijos* požymiai ir rodikliai V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenėse

Požymiai	Rodikliai
Gyvasis Žodis (GŽ)	Šv. Rašto skaitymas kiekvieną dieną; <i>Lectio divina</i> ; širdyje nuolat nešiojamas Gyvasis Žodis; žodis tampa veiksmu: Žodis tampa Kūnu.
Įkūnytas Žodis (IŽ)	Atsistojimas Dievo akivaizdoje; minčių higiena; sustojimas: vidinė ir išorinė tyła; vidinės ir išorinės nuostatos sutapimas.
Tyla ir tyła	Dievo, kaip Tylos, samprata; išgyvenama Tyła; tyła kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga; kiekvieną dieną buvimas tyloje ir Tyloje.

Antrosios grupės (pastoracijos) bendri požymiai yra liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija* (žr. 6 lent.). Pirmojo požymio – liturgijos rodikliai yra Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento; Liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene; Liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją); Liturginių valandų giedojimas; Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną su vienuolių bendruomene arba kitoje bažnytinėje bendruomenėje. Kito požymio – Švenčiausiojo Sakramento adoracijos rodikliai atsiskleidžia per skirtingą Švenčiausiojo Sakramento adoracijos suvokimą. Ji gali būti suprantama kaip tam tikros formos ir pobūdžio malda (nuo 30 min. ir ilgiau), taip pat kaip asmeninė ar bendruomeninė malda. Adoracija gali vykti ir tyloje ar su kitokių maldų tarpais, bet tikriausiai visada Tyloje. Paskutinis požymis – ligonių slauga ir *maldos terapija*, kurių rodikliai yra reguliari malda, perduota malda, teigiama malda, imli malda, meilė-malda karitatyviniame kontekste, kai serganti sesuo realiai gali jausti kitos sesers meilę, nes meilė paskatina melstis ir daryti gerus darbus, pvz., reikia apvalyti lūpas, ne tik melstis, ir galiausiai paskutinis rodiklis yra *caritas* – meilė. Apibendrinti pastoracijos požymiai ir rodikliai yra nurodyti 6 lentelėje.

6 lentelė. Bendri pastoracijos požymiai ir rodikliai V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenėse

Požymiai	Rodikliai
Liturgija	Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento; liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene; liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją); liturginių valandų giedojimas; Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną; Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną su bendruomene.
Švenčiausiojo Sakramento adoracija	Atskira maldos forma ir pobūdis (nuo 30 min. ir ilgiau); asmeninė; bendruoninė; tyloje; su kitokių maldų intarpais.
Ligonių slauga ir maldos terapija	Reguliari malda; perduota malda; teigiama malda; imli malda; meilė-malda karitatyviniame kontekste; meilė <i>caritas</i> .

Trečiosios grupės (pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio) bendri požymiai yra turinys, priemonės ir sielovados bendruomenė (žr. 7 lent.). Buvo išskirti tik šie pastoracinio HCM komponentai, nes juos labiausiai pakeitė pastoracijos elementų ir *Tylos pastoracijos* integracija, kurią galima bandyti empiriškai įvertinti. Pirmojo požymio – turinio rodikliai yra aplinka – vienuolynas ir nuolatinė profesijos formacija, į kurią įeina religinis ugdymas, katechezė ir labiau reevangelizacija nei evangelizacija. Kito požymio – priemonių rodikliai yra liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija*. Paskutinis bendras pastoracinio HCM požymis yra sielovados bendruomenė – vienuolinė benediktiniškoji bendruomenė, kurios visos seserys yra ugdytojos: liudytojos, specialistės ir moderatorės. Apibendrinti pastoracinio HCM požymiai ir rodikliai yra nurodyti 7 lentelėje.

7 lentelė. Bendri pastoracinio HCM požymiai ir rodikliai V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenėse

Požymiai	Rodikliai
Turiny	Aplinka – vienuolynas Nuolatinė profesijos formacija: religinis ugdymas, katechezė, evangelizacija-reevangelizacija
Priemonės	Liturgija Švenčiausiojo Sakramento adoracija Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>
Sielovados bendruomenė	Liudytojos Specialistės Moderatorės

Remiantis šiais V, V1, V2 benediktinių bendruomenėms bendrais trijų grupių požymiais ir rodikliais, buvo atliktas kokybinis ir kiekybinis empirinis tyrimai.

Taigi vertinimo parametrus pirmiausiai teoriškai pagrindus, o vėliau išgryninus buvo galima empiriškai įvertinti pastoracinio HCM modelio pritaikomumo galimybes.

4.1.4. Informacijos šaltinių numatymas

Tyrimo buvo naudojama mišrioji tikslinė atranka¹⁰⁶⁶, kurioje dalyvavo trijų benediktinių bendruomenių: Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo, seserys. Interviu ir klausimynas buvo pateikti tik amžinuosius įžadus davusioms seserims, nes tik jos gali atsakyti į daugumą klausimų, ypač susijusius su nuolatine profesijos formacija, ir turi pakankamos gyvenimo bendruomenėje patirties. Iš Kauno benediktinių vienuolyno 32 amžinuosius įžadus davusių seserų tyrimo dalyvavo 14 seserų, iš Otwocko bendruomenės – 7 seserys, iš Alexanderdorfo bendruomenės – 8 seserys. Taigi, tyrimo iš viso dalyvavo 29 seserys.

Tyrimo apribojimai. Dauguma visų trijų benediktinių bendruomenių seserų serga ir yra daugiau kaip 80 metų amžiaus, joms būtų per sunku atsakyti tiek į interviu, tiek į klausimyne pateiktus klausimus, todėl tai daryti galėjo tik pajėgios seserys, kurios dar gali skaityti ir rašyti. Dauguma jaunų seserų dar nėra davusios amžinųjų įžadų.

Kadangi informantės ir respondentės buvo iš skirtingų šalių, interviu ir klausimynas buvo verčiami į dvi kalbas – lenkų ir vokiečių (kad seserys galėtų iš tikrųjų atsakyti į klausimus, ir kalbos barjeras netaptų priežastimi nedalyvauti tyrimo). Todėl interviu ir klausimynas iš pradžių buvo išversti į abi kalbas, po to išverstieji – vėl į lietuvių kalbą, siekiant patikrinti, ar bus pateiktas tikslus ir suprantamas klausimas, ir tik po to buvo išsiųsti bendruomenėms į Lenkiją ir Vokietiją. Interviu ir klausimynas buvo išsiųsti elektroniniu paštu, tačiau atsakymai

¹⁰⁶⁶ Derinamos dvi – kritinių atvejų ir patvirtinančiųjų arba paneigiančiųjų atvejų atrankos. *Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V.* Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008. P. 103–104.

buvo gaunami ir paprastu paštu. Iš seserų, kalbančių anglų kalba, beveik visa įmanoma informacija buvo gauta pokalbio metu benediktinių bendruomenėse (Alexanderdorfo bendruomenėje, Vokietijoje, 2011 m. gruodžio 19–23 d.; Otwocko benediktinių misionierių kongregacijos namuose, Lenkijoje, 2012 m. birželio 1–4 d.).

4.1.5. Vertinimo metodų parinkimas

Pasirinktus disertacijoje taikyti vertinimo metodus galima suskirstyti į dvi dalis: a) duomenų surinkimo metodai; b) duomenų apdorojimo metodai.

a). Duomenų surinkimo metodai:

- **Kokybinis metodas – formalizuotas (standartizuotas) struktūruotas interviu.** Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste vertinti buvo pasirinktas **kokybinis interviu metodas**¹⁰⁶⁷. „Tai viena iš apklausos rūšių“¹⁰⁶⁸. Tačiau kadangi informantės buvo iš trijų valstybių – Lietuvos, Lenkijos ir Vokietijos, dėl kalbos barjero buvo pasirinktas struktūruotas interviu. Reikšmingas pasirinkimo veiksnys buvo tai, kad naudojant **struktūrizuotą ir standartizuotą kokybinį interviu** klausimai yra numatomi iš anksto.¹⁰⁶⁹ Šie numatyti klausimai (žr. 8 lentelę) buvo verčiami dviem kryptimis: iš lietuvių į dvi – lenkų ir vokiečių kalbas; iš lenkų ir vokiečių kalbų į lietuvių kalbą, kad būtų galima patikrinti, ar klausimai bus suprasti vienodai. Be to, buvo pasirinkti M. Pattono interviu klausimų tipai. Pirmasis – elgesio: tokiu klausimu norima sužinoti, ką informantas yra daręs arba daro, šiuo atveju – ką darė ir daro kiekvienos bendruomenės benediktinės. Antrasis pasirinktas interviu klausimų tipas buvo nuomonės išreiškimas: informantas pareiškia savo nuomonę apie tiriamą problemą. Informančių nuomonei išsiaiškinti buvo pateikta situacija ir paprašyta ją išspręsti. Toks situacijų metodas (šiuo atveju buvo pateikta tik viena situacija) leido adekvačiai išsiaiškinti pastoracinio HCM pritaikomumo galimybes benediktiniškosiose bendruomenėse. Trečiasis interviu klausimų tipas buvo susijęs su informančių jausmais: užduodant klausimų, pvz., apie Tylą, t. y. Dievą, apie vidinės tylos išgyvenimą ir t. t., visuomet buvo paliečiami asmens jausmai, nes tai akivaizdžiai susiję su patirtimi, o ji neatsiejama nuo pojūčių. Kiekviena benediktinė turi savą asmeninį santykį su Dievu, todėl kiekvienos iš jų pojūčio samprata, taip pat Tylos ir tylos sampratos, kurias vienaip ar kitaip lemia patirtis, skyrėsi. Todėl buvo pasitelktas ir ketvirtasis interviu klausimų tipas – pojūčiai. Žinoma, kad būtų galima įvardyti patirtį, reikalingos žinios. Tad kai kurie klausimų tipai buvo persipynę su penktuoju interviu klausimų tipu – žinojimu, kuris

¹⁰⁶⁷ Rienecker L., Jørgensen P. S. Kaip rašyti mokslinį darbą. Vilnius: Aidai. 2003. P. 168.

¹⁰⁶⁸ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas. 2002. P. 97.

¹⁰⁶⁹ Kardelis K. Ten pat. P. 98.

padedą išsiaiškinti, ką informantas žino apie tiriamą problemą. Visi šie klausimų tipai leido atskleisti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio sampratą *Tylos pastoracijos* kontekste ir įvertinti šio modelio pritaikomumo galimybes *Tylos pastoracijos* kontekste. Šie klausimai buvo pateikiami naudojant elektronines priemones, kurios taip pat buvo viena iš priežasčių, kodėl buvo pasirinktas formalizuotas struktūruotas interviu.¹⁰⁷⁰

- **Kiekybinis metodas – anketinė apklausa.** Antrasis metodas, pasirinktas įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybėms benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste, buvo anketinės apklausos metodas. Klausimyne buvo pasirinkti tiesioginiai klausimai, konkrečiai ir asmeniškai adresuoti respondentėms, t. y. Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo bendruomenių seserims (žr. 8 lentelę). Klausimyne duomenys buvo sugrupuoti pagal ranginę skalę – atsakymai išdėlioti įverčio didėjimo arba mažėjimo tvarka. Remiantis intervaline skale buvo pateiktos respondenčių, t. y. seserų, amžiaus kategorijos. O naudojant nominaliąją skalę išsiaiškintas tirtų benediktinių vienuolinių amžius ir vienuolinės profesijos amžius, t. y. laikotarpis po amžinųjų įžadų.¹⁰⁷¹ Šis antrasis duomenų rinkimo metodas leido patikrinti iš formalizuoto struktūruoto interviu gautus atsakymus, kurie dažniausiai tik patvirtindavo informančių turimą sampratą apie nagrinėjamą reiškinį.

Be to, paminėtina, kad klausimynas ir formalizuoto struktūruoto interviu klausimai buvo pateikiami kaip visuma, t. y. sudarius vieną bendrą, sistemingą klausimyną, kad būtų patogiau siųsti elektroniniu paštu. Todėl ši bendrą klausimyną sudaro trys dalys: 1) kreipimasis į seseris; 2) atvirieji ir uždarieji klausimai, sistemingai sudėlioti pagal norimą gauti informaciją (kai kurie klausimai, kitaip performuluoti, buvo pateikti įvairiose klausimyno vietose, kad būtų galima įsitikinti informančių ir respondenčių nagrinėjamoms temoms samprata); 3) demografiniai klausimai.¹⁰⁷²

b) Duomenų apdorojimo metodai:

- **Fenomenografinis metodas.** Formalizuoto struktūruoto interviu ir anketinės apklausos rezultatai bus nagrinėjami taikant **fenomenografinį metodą**. Tai – „<...> universalus tarpdisciplininis tyrimų metodas, taikytinas įvairių reiškinų sampratoms tirti“¹⁰⁷³. Šiame „fenomenografiniame tyrime svarbios sąvokos yra pirmos ir antros eilės perspektyvos“¹⁰⁷⁴. Pirmosios eilės perspektyva yra siejama su tikrove, t. y. remiantis mokslinio tyrimo perspektyva nusakoma, kaip viskas yra iš tikrųjų. Antrosios eilės perspektyva siejama su reiškinų suvokimu,

¹⁰⁷⁰ Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008. P. 153–154.

¹⁰⁷¹ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas. 2002. P. 91, 95–96.

¹⁰⁷² Kokybinio struktūruoto interviu klausimus ir empirinio kiekybinio tyrimo klausimyną lietuvių k. žr. 1 priede, lenkų k. – žr. 2 priede, vokiečių k. – žr. 3 priede.

¹⁰⁷³ Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. Ten pat. P. 259.

¹⁰⁷⁴ Ten pat. P. 261.

atskleidžiama, ką asmuo mąsto apie konkretų reiškinį ir kaip jį supranta.¹⁰⁷⁵ Remiantis šiomis dviem perspektyvomis ir buvo apdorojami pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo rezultatai.

Iš pirmosios perspektyvos trijose teorinėse šios disertacijos dalyse buvo apibrėžtos pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio, benediktiniškojo monasticizmo, sielovados šv. Benedikto reguloje, *Tylos pastoracijos*, monastinio gyvenimo suvokimo ir pastoracijos sampratos kaitos monastinėse bendruomenėse (XIX a. pab. – XXI a. pr.) sampratos. Jas pasitelkus buvo išskirti šv. Benedikto regulos, *Tylos pastoracijos*, bendros pastoracijos, vykdomos Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo benediktinių bendruomenėse, hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijai, kurie nurodo sampratų atitiktį arba neatitiktį informančių ir respondenčių atsakymuose. Šie kriterijai yra įvertinimo instrumento etalonas, įvertinimo liniuotė. (Žinoma, holistiniam nagrinėjamo reiškinio visu tiriamuoju laikotarpiu supratimui įgyti buvo nagrinėjami archyviniai šaltiniai iš Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo benediktinių bendruomenių archyvų, leidę susipažinti su istoriniu kontekstu ir t. t., – tai taip pat padėjo nustatyti, ar bendruomenėse yra tam tikrų reiškinų, ar nėra.)

Iš antrosios perspektyvos buvo nagrinėjami formalizuoto struktūruoto interviu ir anketinės apklausos duomenys, t. y. trijų Rytų Europos regiono benediktinių bendruomenių seserų pastoracinio HCM ir *Tylos pastoracijos* sampratos, kurios padėjo įvertinti pastoracinio HCM pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste. Šiuose atsakymuose, ieškant loginės esmės, buvo sužymėtos reikšminės frazės, esminiai žodžiai, ir jie buvo priskirti prie požymių ir rodiklių. Šie požymiai ir rodikliai, kurie vėliau tapo vertinimo parametrais, buvo išskirti iš trijų teorinių šios disertacijos dalių, kuriose buvo pateikta teisinga, benediktiniškuoju gyvenimu pagrįsta, šv. Benedikto regulos samprata. Jei benediktinių atsakymuose randama teisinga samprata, įvertinimo anketoje (žr. 10 lent.) disertacijos autorė pažymėjo laukelį *Taip*. Tai reiškia, kad rodiklis, kuris atitinka monastinės sielovados sampratą, pateiktą Reguloje, buvo rastas informantės ir respondentės atsakyme. Vadinasi, šios informantės ir respondentės turima samprata atitinka tiriamojo reiškinio sampratą. Minėtoms sampratoms neatitinkant, disertacijos autorė įvertinimo anketoje pažymėjo laukelį *Ne*. Trečioji galimybė – pažymėti laukelį *Nematoma*. Atlikus pastoracijos kaitos teorinę analizę, visose trijose nagrinėjamosiose benediktinių bendruomenėse istoriniame kontekste išryškėjo daug niuansų, susijusių su pastoracija, kurių bendruomenėje gyvenančios seserys nepastebi ar dar nesuvokė. Bet egzistuojančio reiškinio nesuvokimas ir neatpažinimas neišbraukia jo iš tikrovės. Todėl pastebėjusi, kad bendruomenė ko nors nesuvokia, bet vienas ar kitas reiškinys joje egzistuoja,

¹⁰⁷⁵ Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008. P. 261.

disertacijos autorė įvertinimo anketoje žymėjo laukelį *Nematoma*. Taip disertacijos autorė, priskyriusi frazes ir esminius žodžius, esančius bendrame klausimyne, požymiams ir rodikliams, susidarė kiekybinį vaizdą. Anketinės apklausos arba patvirtino šių randamų frazių ir esminių žodžių sampratos atitiktį nagrinėjamam reiškiniui arba ne. Tai buvo žymima įvertinimo anketoje: *Taip / Ne / Nematoma*, vadovaujantis tokiu pačiu principu. Užpildžius visą anketą išryškėjo kiekybinis vaizdas, kuris vėliau įgavo statistinę išraišką.

- **Microsoft Office Excel programa.** Pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste įvertinimo rezultatų duomenys apie V, V1 ir V2¹⁰⁷⁶ benediktinių bendruomenes buvo surinkti programos *Microsoft Office Excel 2007* dokumente; sukurta ne tik procentinė, bet ir diagraminė rezultatų įvertinimo išraiška.

Taigi taikant duomenų surinkimo ir apdorojimo metodus gautas pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių trijose minėtose Rytų Europos regiono benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste įvertinimo rezultatas, kuris arba paneigs, arba pagrįs disertacijos hipotezę.

4.1.6. Vertinimo priemonių parengimas

Šeštajame vertinimo proceso etape buvo konstruojama visa formalizuoto kokybinio struktūruoto interviu ir klausimyno logika, t. y. parengtos vertinimo priemonės.

Tyrime remtasi pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio, *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos bendrų požymių teoriniu pagrindu. Formalizuotas struktūruotas interviu ir klausimynas buvo sudaryti pagal trijų blokų: *Tylos pastoracijos*, pastoracijos ir pastoracinio HCM požymius ir rodiklius. Visi požymiai, rodikliai ir jiems priskirti klausimai yra nurodyti 8 lentelėje.

8 lentelė. Interviu ir klausimyno konstravimo logika

Požymis	Rodiklis	Interviu ir klausimyno klausimai
1. Gyvasis Žodis (GŽ)	1.1. Šventojo Rašto skaitymas kiekvieną dieną	1.3. Kiek dažnai Jūs skaitote Dievo Žodį?
	1.2. <i>Lectio divina</i>	1.7. Kokius Šventojo Rašto skaitymo metodus Jūs taikote?
	1.3. Nuolat širdyje nešiojamas gyvasis Žodis	1.2. Kas Jums yra Dievo žodis? 1.4. Kiek kartų per dieną be jokios priežasties Jūs atsimenate Šventojo Rašto ištraukų? 1.8. Ar Jūsų taikomi Šventojo Rašto metodai Jums padeda išvengti tokių situacijų?
	1.4. Žodis tampa veiksmu: Žodis tampa Kūnu	1.1. Kaip Jūs tokioje kasdienėje situacijoje atsakytumėte naujokei: <i>Jau amžinųjų įžadų sesuo kiekvieną dieną skaito Dievo Žodį – Šventąjį Raštą, tačiau niekada nieko nepadedą kitoms dirbančioms</i>

¹⁰⁷⁶ Konfidencialumui išlaikyti buvo pasirinkta užkoduoti trijų tiriamų bendruomenių duomenis, joms priskiriant raidę ir skaičius – V, V1 ir V2.

		<p>seserims, pvz., niekada nepadedą plauti indų refektoriuje, nors tuo metu stovi arba sėdi ir nieko neveikia. Naujokė pastebi, kad ši sesuo ne tik nenori padėti kitoms, bet su tomis, kurios sunkiai dirba, dar kalba pakeltu tonu, kartais net aprėkia. Naujokė, tai matydama, klausia: kodėl Dievo žodžio skaitymas neuždegė ir nepaveikė šios sesers elgesio?</p> <p>1.5. Kodėl, Jūsų manymu, susidaro tokių situacijų?</p> <p>1.6. Kaip dažnai Jūsų bendruomenėje susidaro tokia situacija?</p>
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)	2.1. Atsistojimas Dievo akivaizdoje	<p>2. Ką Jūs patartumėte jauni seseriai, kuri klausdama domėtusi: nuo ko reikėtų pradėti maldą?</p> <p>2.1. Kaip ir koku būdu adoruoti Švenčiausiąjį Sakramentą?</p>
	2.2. Minčių higiena (minčių sustabdymas)	2.2. Kaip sustabdyti minčių srautą ir išgyventi vidinę tylą?
	2.3. Sustojimas: vidinė ir išorinė tyla	<p>2.2. Kaip sustabdyti minčių srautą ir išgyventi vidinę tylą?</p> <p>2.3. Kokią erdvę ir laiką jauna sesuo turėtų pasirinkti maldai?</p> <p>14. Kokio pobūdžio tylą Jums pavyksta išgyventi?</p> <p>15. Kokio pobūdžio tylos Jūs siekiate?</p>
	2.4. Vidinės ir išorinės nuostatos sutapimas	<p>3. Ar renkatės, kaip maldos būdą, Švenčiausiojo Sakramento adoraciją?</p> <p>3.1. Parašykite, kodėl?</p> <p>2.1. Kaip ir koku būdu adoruoti Švenčiausiąjį Sakramentą?</p>
3. Tyla ir tyla	3.1. Dievo, kaip Tylos, samprata	5. Kas Jums asmeniškai yra tyla?
	3.2. Išgyvenama Tyla	8. Ar išgyvenate bendrystę su Dievu?
	3.3. Tyla kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga	9. Ar tyla yra būtina sąlyga bendrystei su Dievu?
	3.4. Buvimas tyloje ir Tyloje kiekvieną dieną	<p>6. Kiek Jums pavyksta išbūti visiškoje, tiek išorinėje, tiek vidinėje, tyloje?</p> <p>7. Kaip dažnai jaučiate tylos poreikį?</p>
4. Liturgija	4.1. Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento	10. Jūsų bendruomenės seserys Valandų liturgiją meldžiasi...?
	4.2. Liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene	11. Jūs asmeniškai Valandų liturgiją meldžiatės...?
	4.3. Liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją)	11. Jūs asmeniškai Valandų liturgiją meldžiatės...?
	4.4. Liturginių valandų giedojimas	12. Jūsų bendruomenėje Liturginės valandos yra...?
	4.5. Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną	13. Jūs asmeniškai Eucharistijos šventime dalyvaujate...?
	4.6. Eucharistijos šventimas su bendruomene kiekvieną dieną	13. Jūs asmeniškai Eucharistijos šventime dalyvaujate...?
5. Švenčiausiojo Sakramento adoracija	5.1. Atskira maldos forma ir pobūdis (nuo 30 min. ir 1 val. tyloje)	<p>16. Kas Jums asmeniškai yra Švenčiausiojo Sakramento adoracija?</p> <p>17. Kiek laiko Jūs asmeniškai skiriate adoracijai?</p>
	5.2. Asmeninė	<p>17. Kiek laiko Jūs asmeniškai skiriate adoracijai?</p> <p>4. Švenčiausiojo Sakramento adoracija Jūsų bendruomenėje yra labiau...?</p> <p>3. Ar renkatės, kaip maldos būdą,</p>

		Švenčiausiojo Sakramento adoraciją? 3.1. Parašykite, kodėl?
	5.3. Bendruomeninė	4. Švenčiausiojo Sakramento adoracija Jūsų bendruomenėje yra labiau...?
	5.4. Tyloje	19. Ką Jums adoracijos metu reiškia Tyla?
	5.5. Su kitokių maldų tarpais	18. Kokius maldos būdus ar metodus Jūs pasitelkiate adoracijos metu?
6. Ligonių slauga ir maldos terapija	6.1. Reguliari malda	20. Kiek dažnai tenka slaugyti seseris ligones? 21. Ką Jūs patartumėte naujokei, kuri pirmą kartą eina pas seserį į ligonių slaugos tarnystę: ką jinai turėtų daryti, kokia turėtų būti šios naujokės nuostata ir kokių klaidų neturėtų daryti?
	6.2. Perduota malda	20. Kiek dažnai tenka slaugyti seseris ligones? 21. Ką Jūs patartumėte naujokei, kuri pirmą kartą eina pas seserį į ligonių slaugos tarnystę: ką jinai turėtų daryti, kokia turėtų būti šios naujokės nuostata ir kokių klaidų neturėtų daryti?
	6.3. Teigiama malda	21. Ką Jūs patartumėte naujokei, kuri pirmą kartą eina pas seserį į ligonių slaugos tarnystę: ką jinai turėtų daryti, kokia turėtų būti šios naujokės nuostata ir kokių klaidų neturėtų daryti?
	6.4. Imli malda	
	6.5. Meilė-malda karitatyviniame kontekste	
	6.6. Meilė <i>caritas</i>	
7. Turinys	7.1. Aplinka – vienuolynas	22. Kaip Jūsų vienuolyne yra įgyvendinama nuolatinė profesijos formacija?
	7.2. Nuolatinė profesijos formacija: religinis ugdymas, katechezė, evangelizacija-reevangelizacija	22. Kaip Jūsų vienuolyne yra įgyvendinama nuolatinė profesijos formacija?
8. Priemonės	8.1. Liturgija	23. Kokios nuolatinės profesijos formacijos priemonės yra naudojamos Jūsų bendruomenėje?
	8.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija	
	8.3. Ligonių slauga ir maldos terapija	
9. Sielovados bendruomenė	9.1. Liudytojos	24. Kiek laiko per dieną skiriate maldai?
	9.2. Specialistės	25. Jūsų nuomone, kokią veiklą atlikti Jūs esate kompetentinga?
	9.3. Moderatorės	26. Bendruomenei patiriant iššūkių, kokiais vadovavimo ar moderavimo principais Jūs vadovaujatės: nesvarbu, ar esate vienuolyno abatė, ar bet kuri kita sesuo (nes ne viena sesuo gali turėti bendruomenės suvienijimo ir kitokių charizmų)?
10. Demografiniai duomenys	10.1. Amžius	27. Kokiai amžiaus kategorijai Jūs priklausote?
	10.2. Vienuolinis amžius	28. Koks Jūsų vienuolinis amžius?
	10.3. Metų skaičius nuo amžinųjų įžadų	29. Kiek metų praėjo nuo Jūsų amžinųjų įžadų?

Remiantis tiriamųjų komponentų: pastoracinio HCM, *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos rodikliais ir požymiais bei demografiniais duomenimis buvo suformuluota 17 interviu klausimų ir viena situacija, kuri pasitaiko bendruomenių kasdienybėje, 20 uždaryjū klausimyno klausimų ir 3 demografiniai klausimai, susiję su seserų amžiumi, vienuolinio

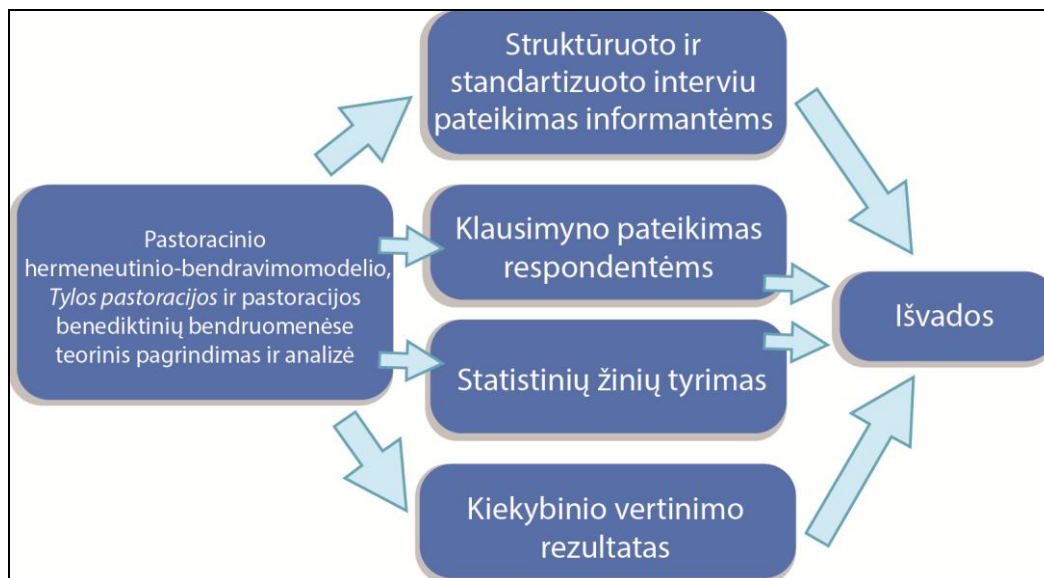
gyvenimo patirtimi bendruomenėje, t. y. vienuoliniu amžiumi (nuo pirmųjų įžadų davimo vienuolyne), ir profesiniu amžiumi (žr. 9 lent.).

9 lentelė. Interviu ir klausimyno klausimų paskirstymas

Situacija ir interviu klausimai	Klausimyno klausimai	Demografiniai klausimai
<p>1. Ką Jūs tokioje kasdienėje situacijoje atsakytumėte naujokei: <i>Amžinųjų įžadų sesuo kiekvieną dieną skaito Dievo Žodį – Šventąjį Raštą, tačiau niekada nieko nepadedą kitoms dirbančioms seserims, pvz., plauti indų refektoriuje, nors tuo metu stovi arba sėdi ir nieko neveikia. Naujokė pastebi, kad ši sesuo ne tik nenori padėti kitoms, bet su tomis, kurios daug dirba, dar kalba pakeltu balsu, kartais net aprėkia.</i></p> <p>1.1. Naujokė, tai matydama, klausia: kodėl Dievo Žodžio skaitymas neuždegė ir nepaveikė šios sesers elgesio? 1.2. Kas Jums yra Dievo Žodis? 1.5. Kodėl, Jūsų manymu, susidaro tokių situacijų?</p> <p>2. <i>Ką Jūs patartumėte jaunai seseriai, kuri klausdama domėtusi:</i> nuo ko reikėtų pradėti maldą?</p> <p>2.1. Kaip ir kokių būdu adoruoti Švenčiausiąjį Sakramentą? 2.2. Kaip sustabdyti minčių srautą ir išgyventi vidinę tylą? 2.3. Kokią erdvę ir laiką jauna sesuo turėtų pasirinkti maldai? 3. Ar renkatės, kaip maldos būdą, Švenčiausiojo Sakramento adoraciją? 3.1. Parašykite, kodėl? 5. Kas Jums asmeniškai yra tyla? 16. Kas Jums asmeniškai yra Švenčiausiojo Sakramento adoracija? 18. Kokius maldos būdus ar metodus Jūs pasitelkiate adoracijos metu? 19. Ką Jums adoracijos metu reiškia Tyla? 21. Ką Jūs patartumėte naujokei, kuri pirmą kartą eina pas seserį į ligonių slaugos tarnystę: ką jinai turėtų daryti, kokia turėtų būti šios naujokės nuostata ir kokių klaidų neturėtų daryti? 22. Kaip Jūsų vienuolyne yra įgyvendinama nuolatinė profesijos formacija? 23. Kokios nuolatinės profesijos formacijos priemonės yra naudojamos Jūsų bendruomenėje? 26. Bendruomenei patiriant iššūkių, kokiais vadovavimo ar moderavimo principais Jūs vadovaujatės: nesvarbu, ar esate vienuolyno abatė, ar bet kuri kita sesuo (nes ne viena sesuo gali turėti bendruomenės suvienijimo ir kitokių charizmų)?</p>	<p>1.3. Kaip dažnai Jūs skaitote Dievo Žodį? 1.4. Kiek kartų per dieną be jokios priežasties Jūs atsimenate Šventojo Rašto ištraukų? 1.6. Kaip dažnai Jūsų bendruomenėje susidaro tokia situacija? 1.7. Kokius Šventojo Rašto skaitymo metodus Jūs taikote? 1.8. Ar Jūsų taikomi Šventojo Rašto skaitymo metodai Jums padeda išvengti tokių situacijų? 4. Švenčiausiojo Sakramento adoracija Jūsų bendruomenėje yra labiau...? 6. Kiek Jums pavyksta išbūti visiškoje, tiek išorinėje, tiek vidinėje, tyloje? 7. Kaip dažnai jaučiate tylos poreikį? 8. Ar išgyvenate bendrystę su Dievu? 9. Ar tyla yra būtina sąlyga bendrystei su Dievu? 10. Jūsų bendruomenės seserys Valandų liturgiją meldžiasi...? 11. Jūs asmeniškai Valandų liturgiją meldžiatės...? 12. Jūsų bendruomenėje Liturginės valandos yra...? 13. Jūs asmeniškai Eucharistijos šventime dalyvaujate...? 14. Kokio pobūdžio tylą Jums pavyksta išgyventi? 15. Kokio pobūdžio tylos Jūs siekiate? 17. Kiek laiko Jūs asmeniškai skiriate adoracijai? 20. Kaip dažnai tenka slaugyti seseris ligones? 24. Kiek laiko per dieną skiriate maldai? 25. Jūsų nuomone, kokią veiklą atlikti Jūs esate kompetentinga?</p>	<p>27. Kokiai amžiaus kategorijai Jūs priklausote? 28. Koks Jūsų vienuolinis amžius? 29. Kiek metų praėjo nuo Jūsų amžinųjų įžadų?</p>

4.1.7. Duomenų surinkimas

Šiame vertinimo proceso etape buvo išskirta dvejopa – vertinimo ir įvertinimo eiga. Pats tyrimas buvo atliktas 2010–2014 m. birželio mėn. (tyrimo eigą žr. 15 pav.).

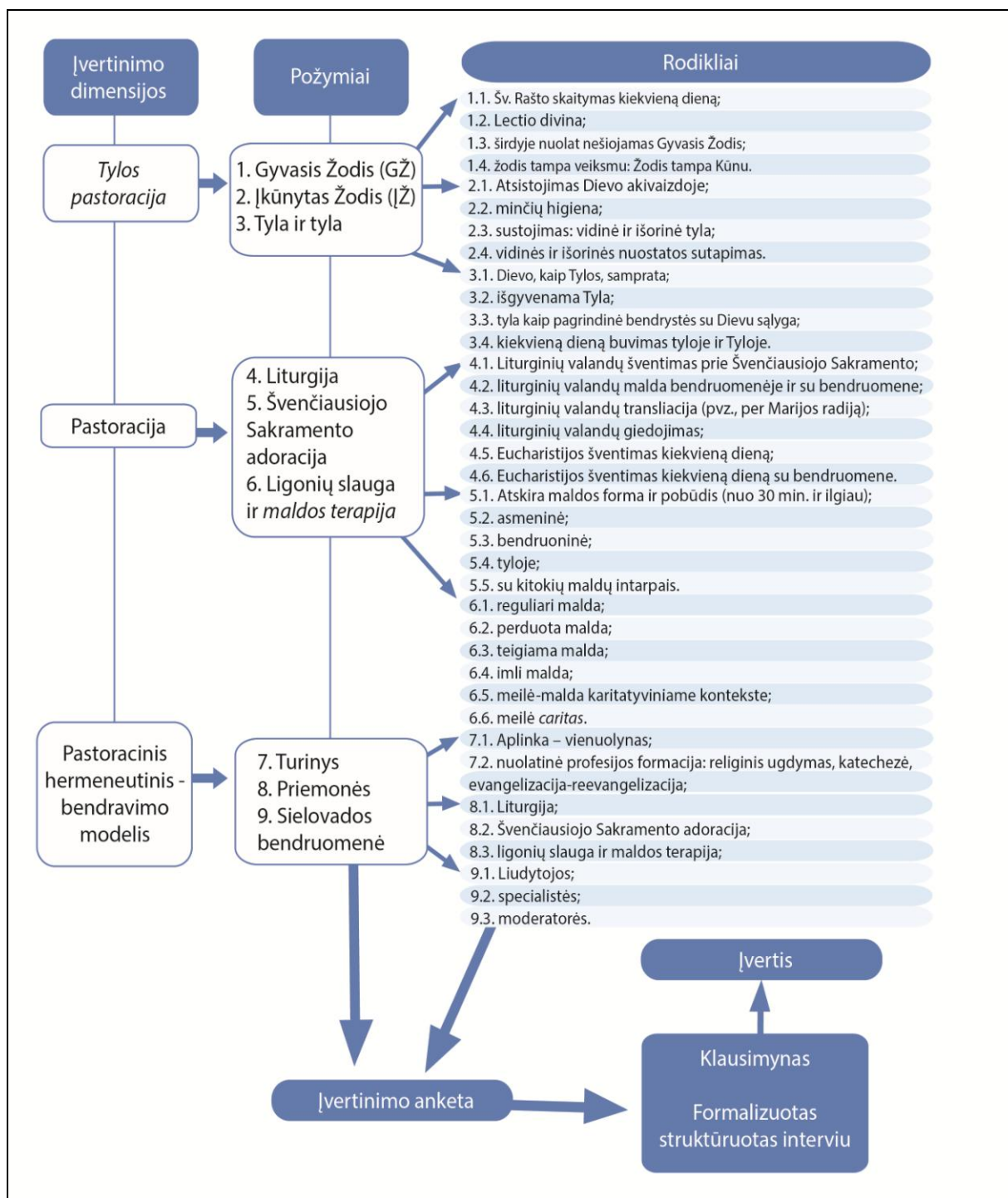

15 pav. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo eiga

Tyrimo etiniai aspektai. Atliekant tyrimą, buvo vadovaujama tokiais principais:

- tyrimo duomenų konfidencialumas;
- tyrimo dalyvių laisvas apsisprendimas dalyvauti tyrime;
- tyrimo dalyvių teisė žinoti, kas bus daroma su tyrimo metu gautais duomenimis.

Norint apdoroti surinktą informaciją (atsakymus, gautus, kaip jau minėta, tiek elektroniniu paštu, tiek paprastu oro paštu), pirmiausiai reikia sukurti įvertinimo instrumentą, prieš tai pateikus įvertinimo eigą (žr. 16 pav.).

16 pav. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse įvertinimo eiga

Įvertinimo instrumento pagrindą sudaro kriterijai, išgryninti analizuojant mokslinę literatūrą ir surinktus archyvinius dokumentus. Tokie teoriškai pagrįsti įvertinimo parametrai, t. y. įvertinimo dimensijos: pastoracinio HCM (žr. disertacijos 1 skyrių), *Tylos pastoracijos* (žr. disertacijos 2 skyrių) ir pastoracijos (žr. disertacijos 3 skyriuje), kurios sudaro 3 įvertinimo blokus (žr. 5, 6, 7 lenteles), padėjo nustatyti požymius ir rodiklius. Pagal požymius buvo išskirti

rodikliai, kurie privalo būti norint gauti tikslų kiekybinį pastoracinio HCMpritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste įvertinimą. Kiekvieno rodiklio ieškota interviu atsakyme **fenomenografiniu metodu**, siekiant būtent kiekybinio vertinimo rezultato. Prie kiekvieno atsakymo tekste buvo parašytas rodiklio numeris. Iš klausimyno gauti statistiniai duomenys taip pat parodo, ar tas požymis yra, ar jo nėra. Įvertinimo požymiai ir rodikliai buvo gauti iš teorinės analizės, todėl jie buvom įvertinti pagal tris bendrų benediktinių bendruomenių požymių grupes, t. y. vertinimo kriterijus: *Tylos pastoracijos*, pastoracijos ir pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio.

10 lentelė. Pritaikomumo galimybių įvertinimo anketa

1. Gyvasis Žodis (GŽ)	Taip	Ne	Nematoma
1.1. Šventojo Rašto skaitymas kiekvieną dieną			
1.2. <i>Lectio divina</i>			
1.3. Nuolatos širdyje nešiojamas gyvasis Žodis			
1.4. Žodis tampa veiksmu: Žodis tampa Kūnu			
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)			
2.1. Atsistojimas Dievo akivaizdoje			
2.2. Minčių higiena (minčių sustabdymas)			
2.3. Sustojimas: vidinė ir išorinė tylą			
2.4. Vidinės ir išorinės nuostatos sutapimas			
3. Tyla ir tylą			
3.1. Dievo, kaip Tylos, samprata			
3.2. Išgyvenama Tyla			
3.3. Tyla kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga			
3.4. Buvimas tyloje ir Tyloje kiekvieną dieną			
4. Liturgija			
4.1. Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento			
4.2. Liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene			
4.3. Liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją)			
4.4. Liturginių valandų giedojimas			
4.5. Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną			
4.6. Eucharistijos šventimas su bendruomene kiekvieną dieną			
5. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			
5.1. Atskira maldos forma ir pobūdis (nuo 30 min. ir ilgiau)			
5.2. Asmeninė			
5.3. Bendruomeninė			
5.4. Tyloje			
5.5. Su kitokių maldų tarpais			
6. Ligonių slauga ir maldos terapija			
6.1. Reguliari malda			
6.2. Perduota malda			
6.3. Teigiama malda			
6.4. Imli malda			

1. Gyvasis Žodis (GŽ)	Taip	Ne	Nematoma
6.5. Meilė-malda karitatyviniame kontekste			
6.6. Meilė <i>caritas</i>			
7. Turinys			
7.1. Aplinka – vienuolynas			
7.2. Nuolatinė profesijos formacija: religinis ugdymas, katechezė, evangelizacija-reevangelizacija			
8. Priemonės			
8.1. Liturgija			
8.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			
8.3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>			
9. Sielovados bendruomenė			
9.1. Liudytojos			
9.2. Specialistės			
9.3. Moderatorės			

Įvertinimo procesas vyko remiantis šia pritaikomumo galimybių įvertinimo lentele (žr. 10 lent.). Kiekvienos bendruomenės formalizuoti struktūruoti interviu ir klausimynai buvo vertinami disertacijos autorei užpildant skirtingas, t. y. kiekvienos bendruomenės atskirai, tačiau tas pačias pritaikomumo galimybių įvertinimo lenteles. Kiekvienas rodiklis, kuris yra seserų formalizuoto struktūruoto interviu ir klausimyno atsakymuose, buvo pažymėtas prie to rodiklio laukelyje *Taip*, ir jam suteiktas vienas taškas (1). Jei formalizuoto struktūruoto interviu ir klausimyno atsakymuose rodiklio nėra, disertacijos autorė tą rodiklį žymėjo laukelyje *Ne* ir parašė neigiamą vertinimą (-1). O kai skaitant interviu tekstą nuspėta, kad tam tikras rodiklis yra, tik tiesiogiai neįvardytas, tuomet buvo pasirinkta rodiklį žymėti laukelyje *Nematoma* ir duoti įvertį 0.

Iš trijų bendrų: pastoracinio HCM, *Tylos pastoracijos* ir pastoracijos grupių, kuriose yra 9 požymių dimensijos, rodikliai buvo vertinami trejopai: *Taip*, *Ne* ir *Nematoma*. Kiekvienam iš šių variantų buvo suteiktas kiekybinis taškas (žr. 11 lent.).

11 lentelė. Pritaikomumo galimybių įvertinimo sąrašo vertės kiekybiniai taškai

Vertė	Taškas
TAIP	1
NE	-1
NEMATOMA	0

Visi požymių ir rodiklių taškai yra apibendrinti 12 lentelėje; taško vertė priklauso nuo rodiklių skaičiaus. 12 lentelėje yra nurodyti visų kriterijų maksimalūs taškai.

Svarbu tai, kad prie kiekvienos bendruomenės kiekvieno rodiklio rašomi taškai ties ta verte, kurios daugiausiai buvo surasta tos bendruomenės seserų interviu ir klausimynuose. Santykis 50 % + 1 nurodo daugumos poziciją bei požiūrį tam tikru klausimu, ir tai traktuotina kaip daugumos pozicija. Dėl šios priežasties, jeigu, pvz., daugiau nei pusėje interviu ir klausimynų buvo rasta vertė *Taip*, visas vertinimas yra *Taip*, ir tam rodikliui duodamas 1 taškas. Todėl 12 lentelėje yra pateikiami tokiu principu sudėti maksimalūs taškai.

12 lentelė. Maksimalūs pritaikomumo galimybių įvertinimo kriterijų taškai

Nr.	Bendros požymių grupės pavadinimas	Kriterijų – požymių skaičius ir pavadinimas	Rodiklių skaičius	Maksimalūs taškai
1.	<i>Tylos pastoracija</i>	1. Gyvasis Žodis (GŽ) 2. Įkūnytas Žodis (IŽ) 3. Tyla ir tyla	12	12
2.	Pastoracija	1. Liturgija 2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija 3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>	17	17
3.	Pastoracinis HCM	1. Turinys 2. Priemonės 3. Sielovados bendruomenė	8	8

Tokia yra kiekybinių rezultatų kontrolinio sąrašo vertė. V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenių rezultatai pateikiami atskirai pagal esamų bendrų požymių grupes. Tačiau kiekvienos bendros požymių grupės pritaikomumo galimybių įvertinimas buvo lyginamas. Lyginant pritaikomumo galimybių įvertinimo rezultatus buvo naudojama procentinė išraiška, kurios aukščiausia riba (žr. 12 lent.) buvo laikoma 100 %, sudarant diagramas. Visi analizuotų V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenių interviu ir klausimynų duomenys buvo renkami *Microsoft Office Excel 2007* dokumente.

Žinoma, pasitaikė ir **vertinimo sunkumų**. Jų kilo pirmiausiai todėl, kad buvo vertinamos skirtingų kultūrų bendruomenės, kalbančios skirtingomis kalbomis ir turinčios savas tradicijas. Todėl gali egzistuoti nedidelė pritaikomumo galimybių įvertinimo paklaida, kuri galėjo atsirasti, kai buvo svarstoma kokia nors, ypač *nematoma*, vertė dėl kalbos struktūros ir išraiškos skirtumų. Tačiau gauti rezultatai parodė, kad interviu ir klausimyno klausimai buvo pakankamai gerai suprasti, o visas tris bendruomenes vienijo benediktiniškoji tradicija.

Taigi, aptarus septynis pritaikomumo galimybių vertinimo etapus, svarbu apibūdinti paskutinį – aštuntąjį vertinimo proceso etapą, t. y. duomenų vertinimo analizę, pateikiant vertinimo apibendrinimą, kuris yra pritaikomumo galimybių įvertinimas.

4.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

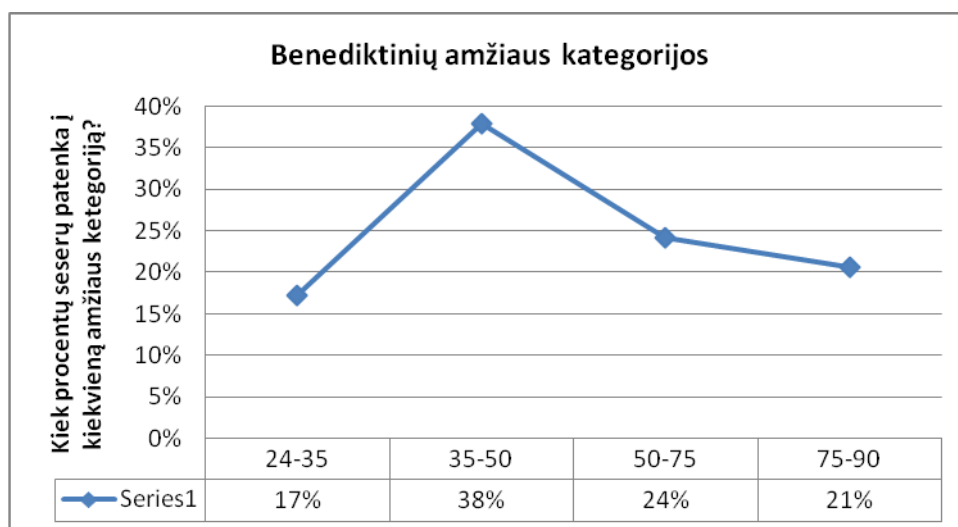
Vertinimo rezultatai pateikiami:

- 1) diagrama su kiekvienos bendruomenės tam tikros kriterijų grupės rezultatais: *Tylos pastoracijos*, pastoracijos ir pastoracinio HCM, taip pat pateikiant lyginamąsias kiekvienos kriterijų grupės V, V1, ir V2 bendruomenių pritaikomumo galimybių vertinimo diagramas;
- 2) kiekvienos bendruomenės visų kriterijų grupių diagramomis;
- 3) suformuluotomis išvadomis ir bendra visų kriterijų vertinimo rezultatų diagrama.

Tačiau prieš tai svarbu aptarti demografinius duomenis.

4.2.1. Demografiniai duomenys

Klausimyne teirautasi: „Kokiai amžiaus kategorijai Jūs priklausote?“. Buvo pasirinktos keturios amžiaus grupės: pirmoji – 24–35 m., antroji – 35–50 m., trečioji – 50–75 m., ketvirtoji – 75–90 m.

17 pav. Benediktinių pasirinktos amžiaus kategorijos, proc.

Didžiausias procentas informančių ir respondenčių (net 38 %) pažymėjo, kad priklauso 35–50 m. amžiaus kategorijai. Kitos amžiaus grupės pasiskirstė taip: 24–35 m. – 17 %, 50–75 m. – 24 %, 75–90 m. – 21 % (žr. 17 pav.). Tai, kad tyrime dalyvavo skirtingų kartų informančių ir respondenčių, parodo rezultatų svarumą ir atskleidžia, kad vienuoliniame gyvenime, jau po amžinųjų įžadų, svarbiausios išlieka tos pačios, su maldos gyvenimu susijusios nuostatos, tačiau su amžiumi įgaunama brandos ir patirties. Tai liudija visų trijų V, V1 ir V2 bendruomenių narių vienuolinio amžiaus vidurkis, kuris siekia 26-erius gyvenimo

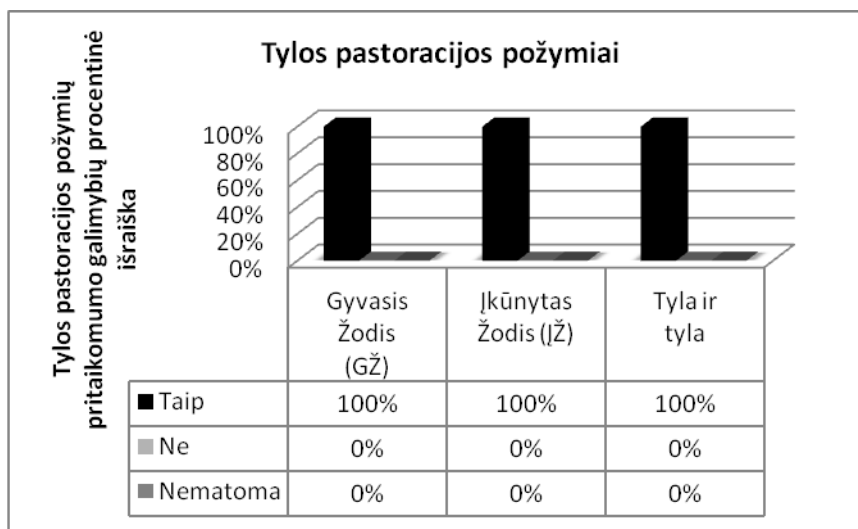
bendruomenėje metus. O informančių ir respondenčių iš tų pačių bendruomenių metų, praėjusių po amžinųjų įžadų, vidurkis – 21-eri metai – liudija kompetenciją atsakyti tiek į interviu, tiek į klausimyno klausimus ir padėti įvertinti pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse.

4.2.2. Pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste vertinimo analizė

Pritaikumumo galimybės buvo vertinamos pagal tris kriterijų-požymių grupes: *Tylos pastoracijos*, pastoracijos ir pastoracinio HCM, kad būtų gautas adekvatus rezultatas. Todėl ir vertinimo rezultatai pateikiami remiantis šiomis bendromis kriterijų grupėmis.

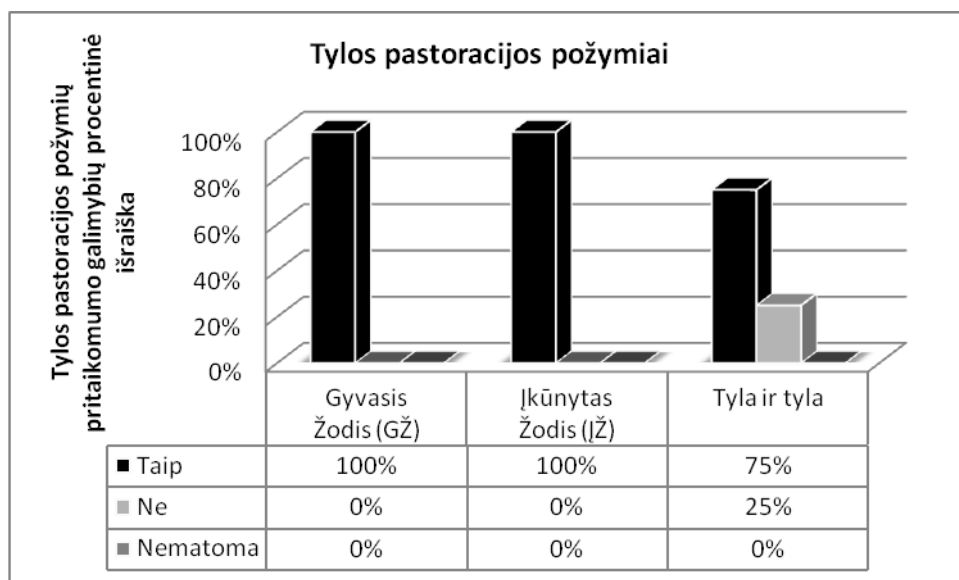
4.2.2.1. *Tylos pastoracija*

Pirmojoje kriterijų-požymių grupėje vertinimo rezultatai išsidėstė beveik tolygiai. V bendruomenėje visos trys požymių: gyvojo Žodžio, įkūnyto Žodžio bei Tylos ir tylos grupių pritaikomumo galimybės vertinamos 100 % (žr. 18 pav.). Interviu ir klausimynų atsakymuose visi rodikliai buvo surasti ir pažymėti atvirojo kodavimo metodu.

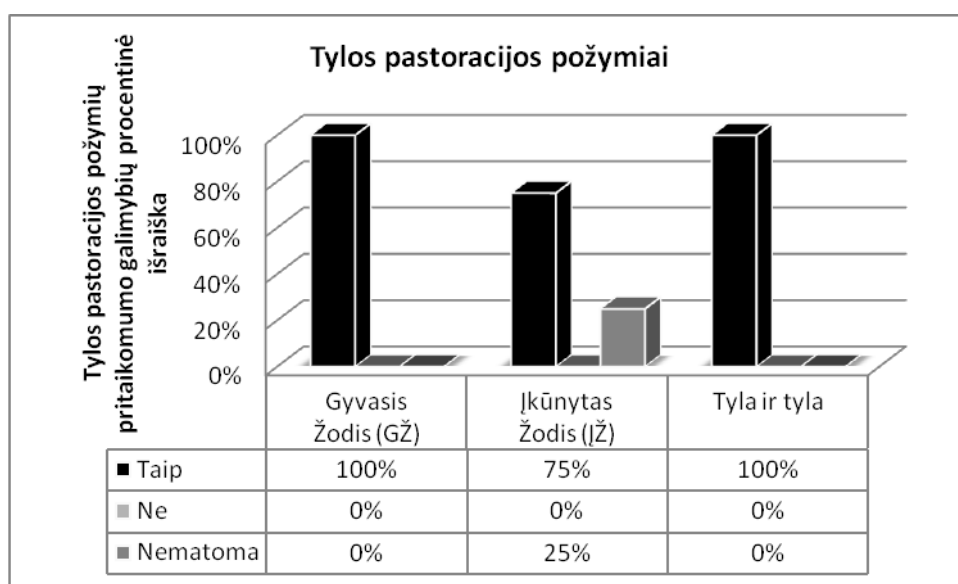
18 pav. V bendruomenės *Tylos pastoracijos* bendras požymių vertinimo rezultatas

O V1 bendruomenėje trečiojo požymio – Tylos ir tylos pritaikomumo galimybių procentinė išraiška yra 75 %. 25 % nepritaikymo atvejų buvo konkretaus klausimo kiekybinis rezultatas: daugumos (net 86 %) respondenčių atsakymas buvo tai, kad tyla nėra pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga. Respondentės aiškiai pažymėjo *Ne*. Kitų požymių pritaikomumo galimybės yra 100 % (žr. 19 pav.).

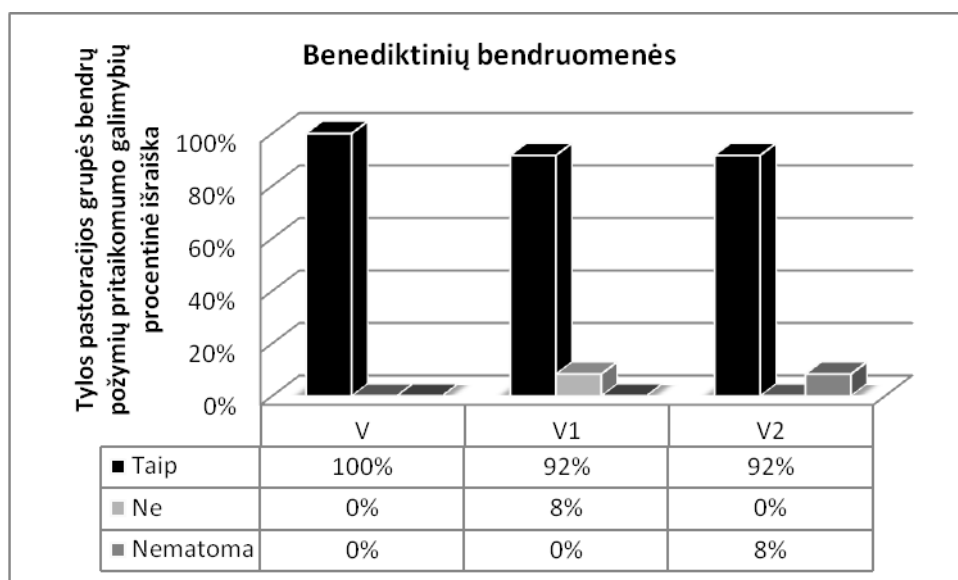
19 pav. V1 bendruomenės *Tylos pastoracijos* bendras požymių vertinimo rezultatas

V2 bendruomenėje vertinimo rezultatai išsidėstė dar kitaip. Dviejų požymių: gyvojo Žodžio bei Tylos ir tylos pritaikomumo galimybės vertinamos 100 %. O įkūnyto Žodžio vertinimo procentinė išraiška pasidalija: 75 % yra teigiamas vertinimas, o 25 % nei pritaikoma, nei nepritaikoma; nors konkrečiai nėra įvardyta interviu atsakymuose, bet naudojant logines esmių sąsajas galima numanyti, kad yra (atsistojimą Dievo akivaizdoje nurodė tik 15 % informančių), nes 85 % informančių tikriausiai tai palaikė savaime aiškiu dalyku (žr. 20 pav.).

20 pav. V2 bendruomenės *Tylos pastoracijos* bendras požymių vertinimo rezultatas

Taigi visose trijose bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kriterijų grupėje pritaikumo galimybių vertinimo rezultatai išsidėstė taip: V bendruomenėje pritaikumas – 100 %, V1 bendruomenėje pritaikumas – 92 % (8 % rodo nepritaikumą), V2 bendruomenėje pritaikumas – 92 % (8 % rodo labiau teigiamą pritaikumo galimybę) (žr. 21 pav.).

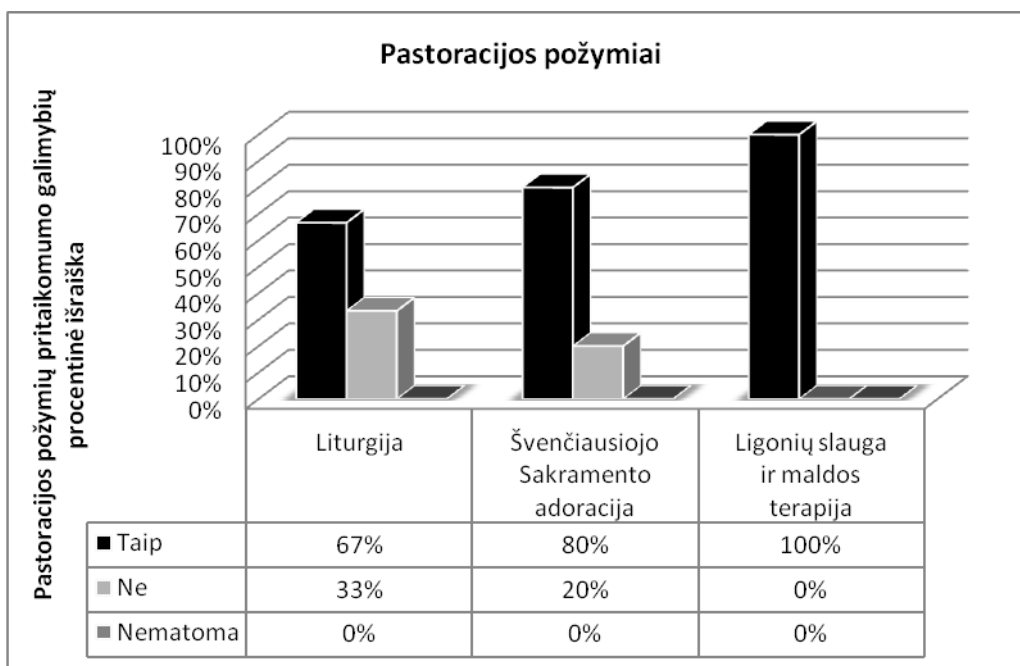

21 pav. *Tylos pastoracijos* grupės bendrų požymių vertinimo rezultatų palyginimas

Taigi galima teigti, kad *Tylos pastoracijos* kriterijų grupės pritaikumo galimybės benediktinių bendruomenėse yra 95 %, pasiekiant 2,5 % galimybių pritaikyti ateityje, o 2,5 % atvejų nėra galimybių pritaikyti *Tylos pastoracijos* kriterijų.

4.2.2.2. Pastoracija

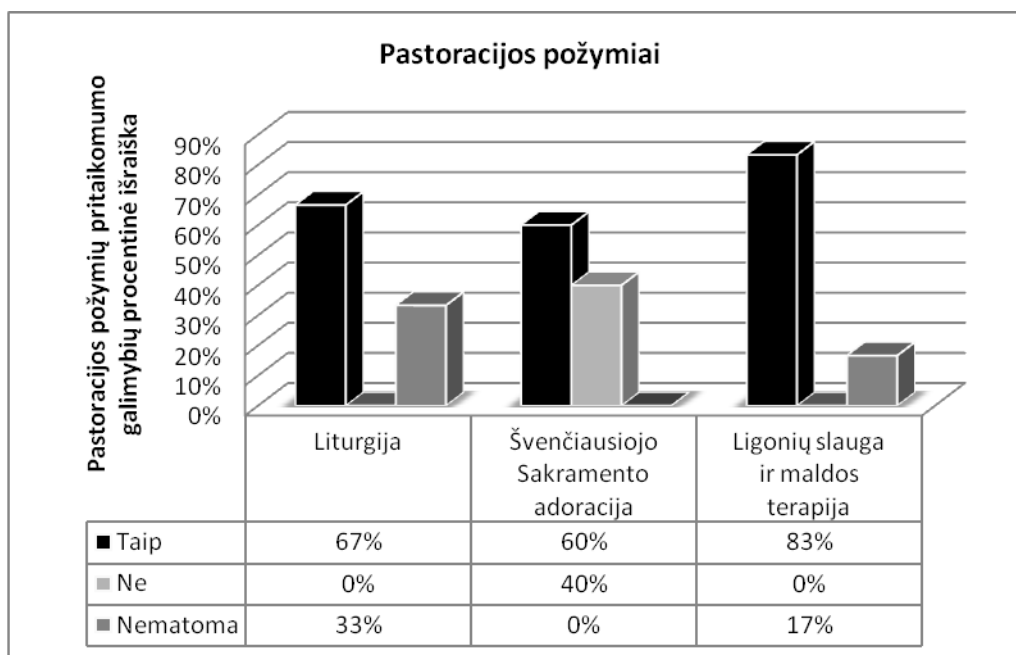
Kitoje kriterijų-požymių grupėje vertinimo rezultatai išsiskyrė labiau negu prieš tai aptartos kriterijų vertinimo grupės. V bendruomenėje ligonių slaugos ir *maldos terapijos* požymio pritaikumo galimybės yra 100 %, o kitų dviejų požymių: Švenčiausiojo Sakramento adoracijos – 80 %, liturgijos – 67 % (žr. 22 pav.).

22 pav. V bendruomenės pastoracijos bendras požymių vertinimo rezultatas

Procentinė išraiška, kuri rodo neigiamą pritaikymo rezultatą, nepaneigia galimybės pritaikyti požymių bendruomenėje. Pvz., kalbant apie Švenčiausiojo Sakramento adoracijos pritaikymo galimybes, gauta 20 % neigiamų atsakymų (86 % informančių), tačiau tai – nuostata, kuri išryškina Tylos svarbą Švenčiausiojo Sakramento adoracijos metu ir nenorą taikyti kokių nors kitų maldos intarpų. O liturgijos 33 % (žr. 22 pav.) neigiamų atsakymų rodo, kad neaptikta dviejų rodiklių: liturginių valandų transliacijos (nebuvo pažymėta, bet išvadą galima padaryti stebint bendruomenę) ir Eucharistijos šventimo su bendruomene kiekvieną dieną (85 % respondenčių pažymėjo, kad Eucharistinę Puotą kiekvieną dieną švenčia nebūtinai su vienuolių bendruomene).

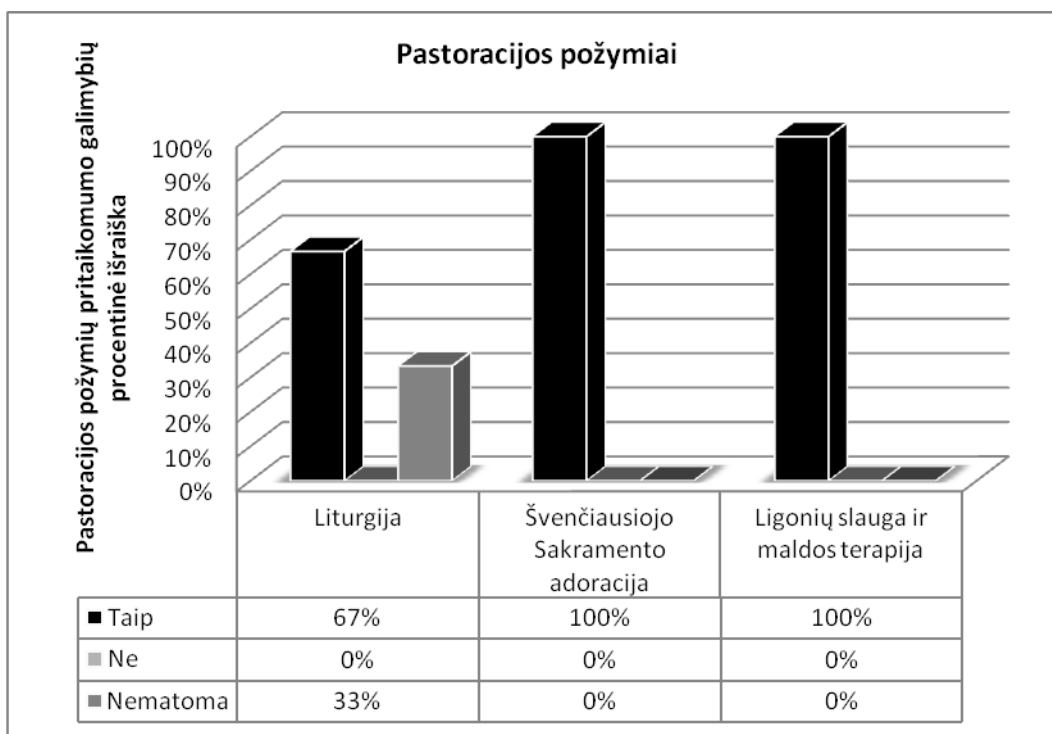
Dar įdomesnis yra VI bendruomenės pastoracijos pritaikomumo galimybių rezultatas. Pritaikymo galimybių procentas yra aukštas: liturgija – 67 %, Švenčiausiojo Sakramento adoracija – 60 %, ligonių slauga ir *maldos terapija* – 83 % (žr. 22 pav.). Du liturgijos rodikliai šios bendruomenės respondenčių atsakymuose nebuvo pažymėti (kaip *nematoma* pozicija – 33 %) – tai Liturginių valandų transliacija ir Eucharistijos šventimas su bendruomene kiekvieną dieną. Vis dėlto po šios bendruomenės ilgo stebėjimo galima daryti išvadą, kad tai yra savaimė suprantami dalykai, todėl ir nebuvo pažymėti. Taigi galima teigti, kad liturgija šioje bendruomenėje egzistuoja 100 %, nors vertinimo diagramoje nurodyta kita procentinė išraiška (žr. 23 pav.).

23 pav. V1 bendruomenės pastoracijos bendras požymių vertinimo rezultatas

Peržvelgiant ligonių slaugos ir *maldos terapijos* požymių rezultatus, tik 38 % informančių atsakymuose buvo rastas reguliarios maldos rodiklis, tačiau žinant kitus reguliarią maldą įrodančius veiksnius, galima laikytis šio rodiklio (17 %) *nematomos* pozicijos (žr. 23 pav.) ir vertinti taip pat 100 %. Visai kitokios nuostatos laikomasi vertinant Švenčiausiojo Sakramento adoracijos du rodiklius – atskiros maldos formos ir pobūdžio bei bendruomeninės maldos: pirmuoju atveju 88 % respondenčių, kitu atveju – 75 % respondenčių atsakė neigiamai (40 % vertinimo). Šiai bendruomenei Švenčiausiojo Sakramento adoracija yra tik asmeninė malda, vykstanti Tyloje, tačiau ne atskira maldos forma. Tad pastoracijos pritaikomumo galimybės šioje bendruomenėje procentiškai yra šiek tiek mažesnės nei prieš tai aptartoje bendruomenėje.

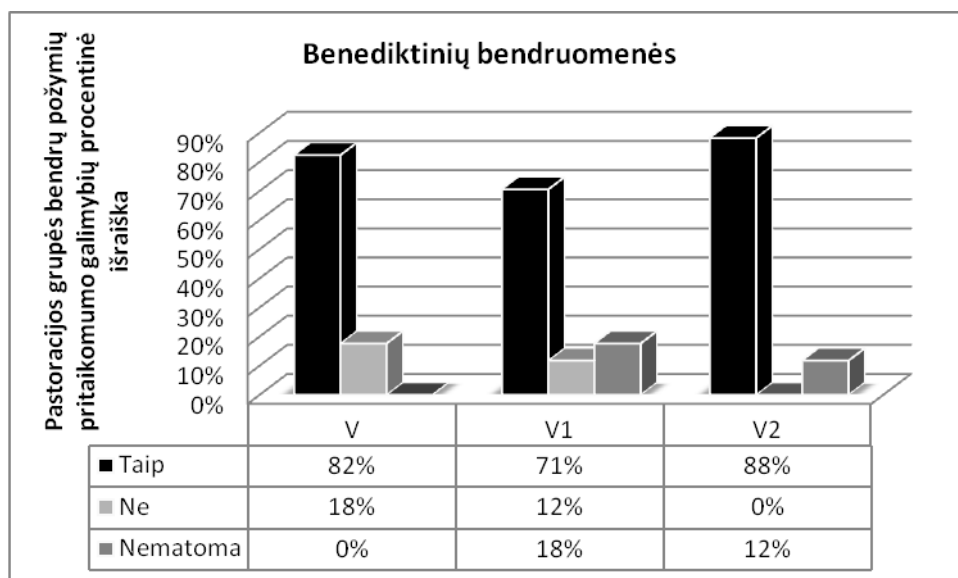
V2 bendruomenėje pastoracijos požymių pritaikomumo galimybių įvertis yra aukščiausias. Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija* įvertintos 100 %, liturgija kiek mažiau – 67 %. Šios bendruomenės respondenčių atsakymuose nebuvo pažymėti du liturgijos rodikliai (kaip *nematoma* pozicija – 33 %) – Liturginių valandų transliacija ir Eucharistijos šventimas su bendruomene kiekvieną dieną, tačiau po šios bendruomenės ilgo stebėjimo galima daryti išvadą, kad tai yra savaime suprantami dalykai, todėl nebuvo pažymėti. Taigi, situacija tokia pati, kaip ir V1 bendruomenėje, ir galima teigti, kad liturgija šioje bendruomenėje egzistuoja 100 %, nors vertinimo diagramoje nurodyta kita procentinė išraiška (žr. 24 pav.).

24 pav. V2 bendruomenės pastoracijos bendras požymių vertinimo rezultatas

Galima daryti išvadą, kad V2 bendruomenės pastoracijos bendras požymių grupės pritaikomumo vertinimas beveik prilygsta 100 %: 88 % – teigiamas, 12 % – nematomas, tačiau esantis. V bendruomenėje pritaikomumas – 82 %, o 18% rodo nepritaikomumą. V1 bendruomenėje pritaikomumas – 71 %, 12 % rodo nepritaikomumą, o 18 % – labiau teigiamą pritaikomumo galimybę (žr. 25 pav.).

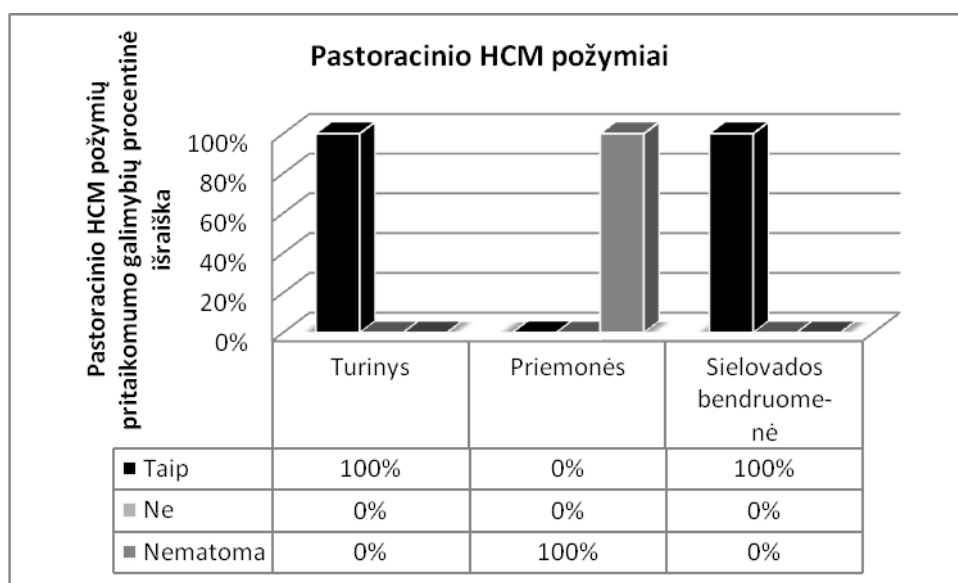
Taigi galima tvirtinti, kad pastoracijos kriterijų grupės pritaikomumo galimybės benediktinių bendruomenėse yra 80 %, pasiekiant 10 % galimybių pritaikyti ateityje, o 10 % atvejų nėra galimybių pritaikyti (žr. 25 pav.).

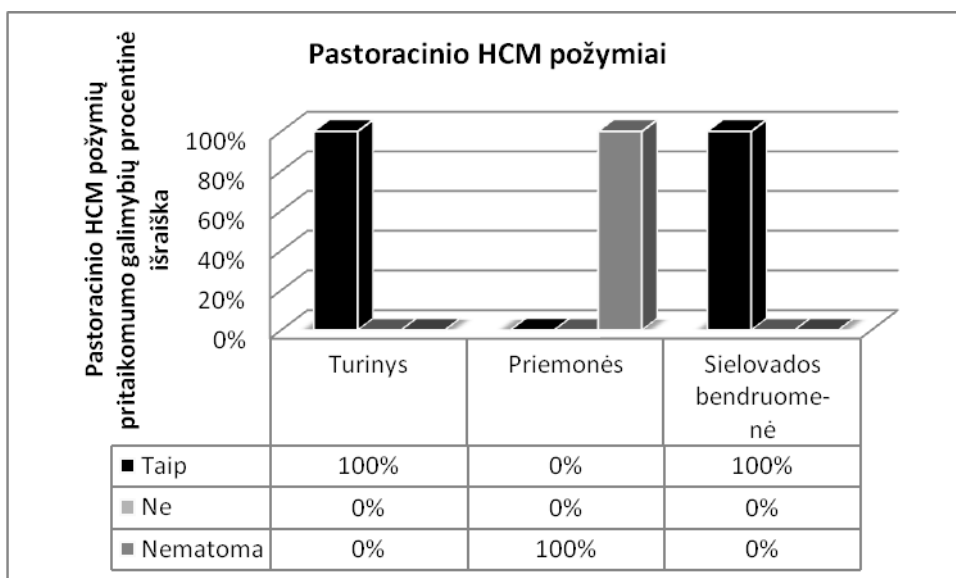
25 pav. Bendrų pastoracijos grupės požymių vertinimo rezultatų palyginimas

4.2.2.3. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis

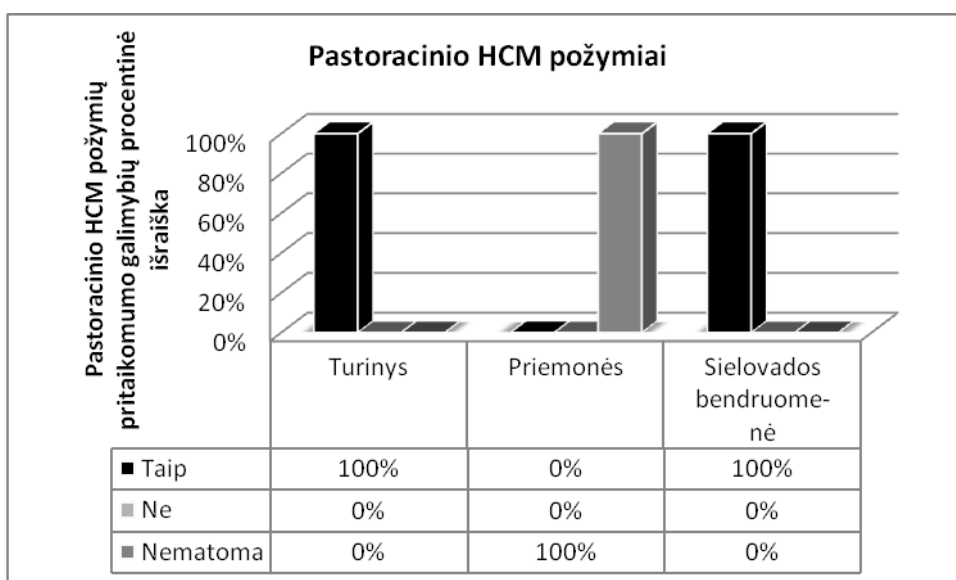
Trečiojoje kriterijų-požymių grupėje vertinimo rezultatai išsidėstė visiškai vienodai. V, V1 ir V2 bendruomenėse dviejų požymių: turinio ir sielovados bendruomenės, grupių pritaikumo galimybės vertinamos 100 % (žr. 26, 27, 28 pav.). O priemonių požymio rodikliai (liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija*) 100 % visose trijose bendruomenėse (žr. 26, 27, 28 pav.) yra nematomi, nors tikrai intensyviai pasireiškia, – tai parodė anksčiau pateikti tyrimo duomenys. Vis dėlto informantės ir respondentės dar nėra įvardijusios ir atpažinusios, kad tai yra pagrindinės pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio priemonės.

26 pav. V bendruomenės pastoracinio HCM bendras požymių vertinimo rezultatas

27 pav. V1 bendruomenės pastoracinio HCM bendras požymių vertinimo rezultatas

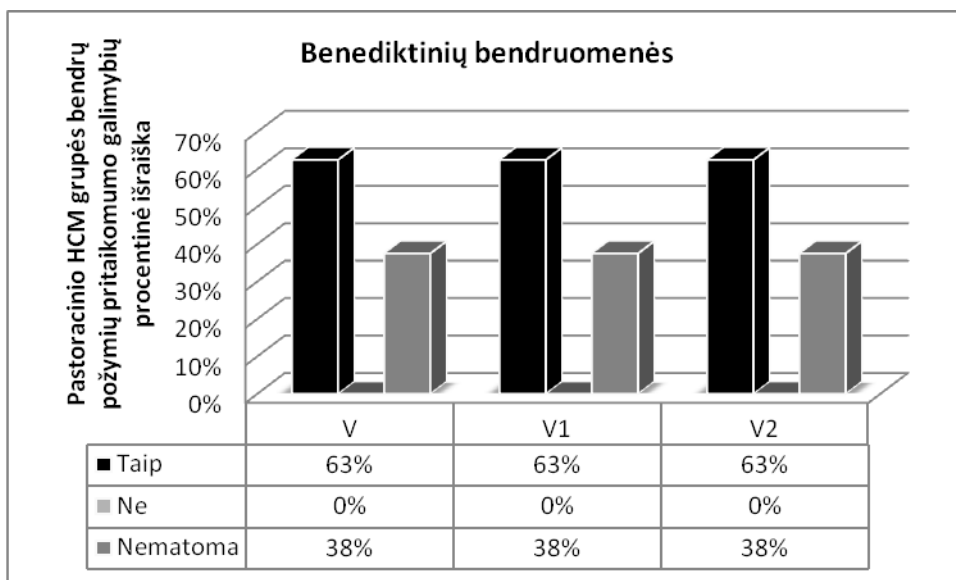

28 pav. V2 bendruomenės pastoracinio HCM bendras požymių vertinimo rezultatas

Taigi galima pateikti pastoracinio HCM požymių grupės vertinimo apibendrinimą. Pritaikomumo galimybės benediktinių bendruomenėse, sprendžiant iš interviu atsakymų, faktiškai yra 63 %, pasiekiant 38 % galimybių pritaikyti ateityje (žr. 29 pav.), o praktiškai – 100 %. Nematomi rodikliai, pvz., šios priemonės: liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija*, yra benediktiniškųjų bendruomenių gyvenimo pagrindas. Bet dėl to, kad jos nebuvo atpažintos ir įvardytos, joms negalima šioje grupėje priskirti visiškai teigiamo įvertinimo.

Išanalizavus ir atskleidus kiekvienos bendruomenės pritaikomumo galimybių vertinimą kriterijų grupėse reikia pateikti bendrus vertinimo rezultatus – iš pradžių kiekvienos

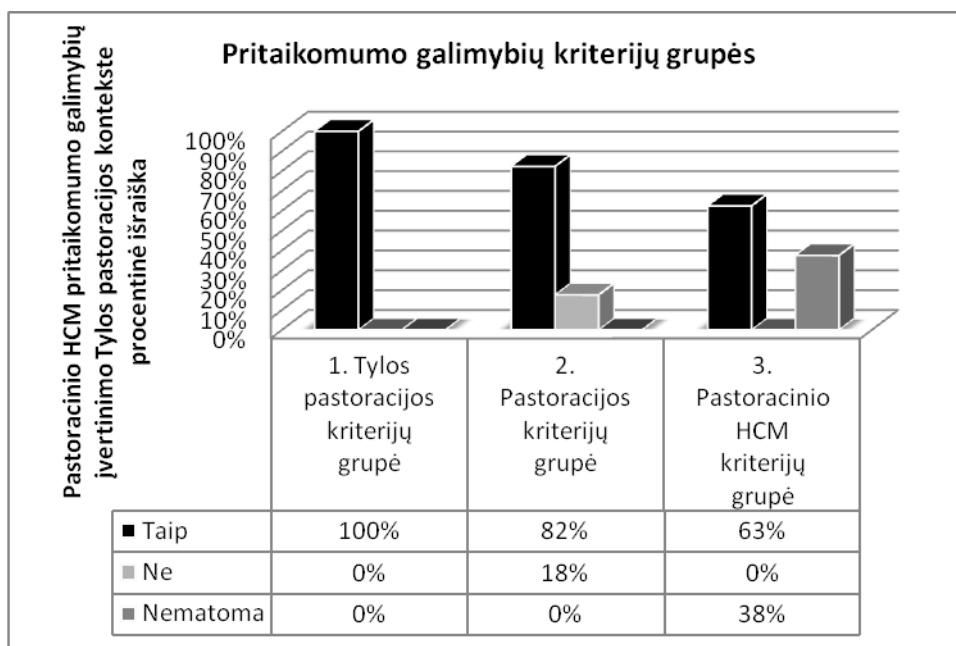
bendruomenės bendrą vertinimą, galiausiai visų trijų bendruomenių įvertinimą ir, remiantis kiekybiniu rezultatu atsakyti į klausimą: kokia galėtų būti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktiniškosiose bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste procentinė išraiška? Įvairiapusiškai išnagrinėjus, bus galima daryti pagrįstas išvadas ir kompetentingai atsakyti į šį klausimą.

29 pav. Pastoracinio HCM grupės bendrų požymių vertinimo rezultatų palyginimas

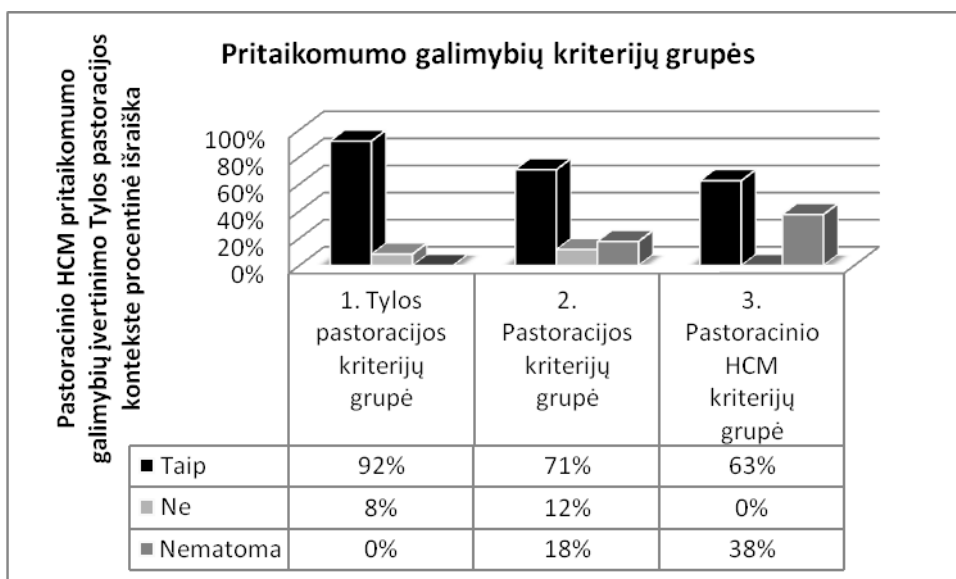
4.2.2.4. Pritaikomumo galimybių vertinimo rezultatas

Visų kriterijų-požymių grupių V bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimas yra teigiamas – 82 %. *Tylos pastoracijos* kriterijų grupė vertinama teigiamai – 100 %, pastoracijos kriterijų grupė – 82 %, pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijų grupė – 63 % (žr. 30 pav.). Nematomi yra tik pastoracinio HCM kriterijai – 38 %, kurie, kaip išryškinta anksčiau, egzistuoja ir funkcionuoja kiekvienoje bendruomenėje, tik dar nebuvo atpažinti kaip pastoracinės priemonės. Todėl nematomi kriterijai šioje bendruomenėje sudaro 13 %. Nėra galimybių pritaikyti pastoracijos kriterijų (18 %), – tai sudaro 6 % bendro vertinimo (žr. 30 pav.).

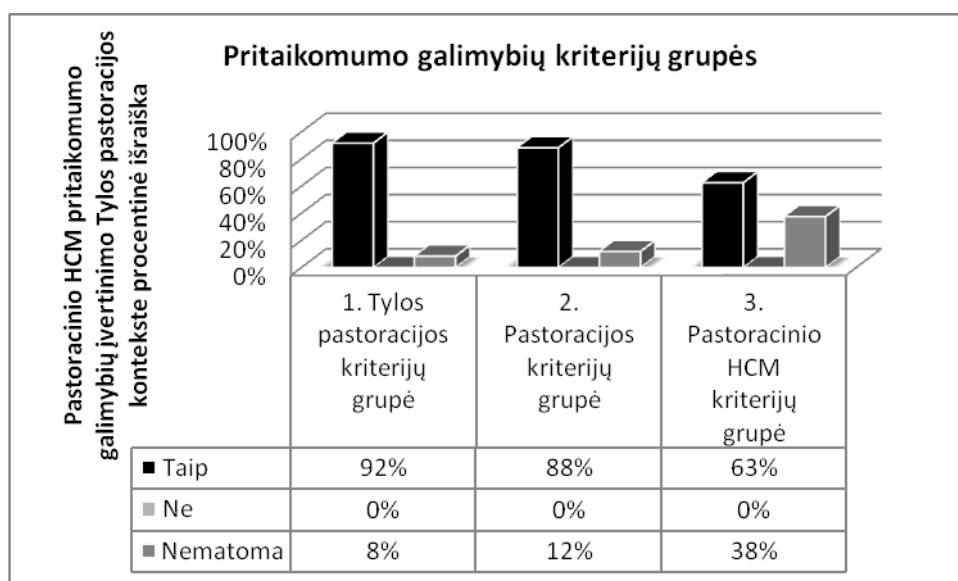
30 pav. V bendruomenės bendras kriterijų vertinimo rezultatas

V1 bendruomenės teigiamas procentas yra pats mažiausias iš visų bendruomenių pritaikomumo galimybių – 75 %. *Tylos pastoracijos* kriterijų grupė įvertinta daugiausiai teigiamai – 92 %, pastoracijos kriterijų grupė – 71 %, pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijų grupė – 63 % (žr. 31 pav.). Nematomų kriterijų yra pastoracijos (18 %) ir pastoracinio HCM kriterijų grupėse – 38 %, kurie, kaip minėta anksčiau, egzistuoja ir funkcionuoja kiekvienoje bendruomenėje, tik dar nebuvo atpažinti kaip pastoracinės priemonės. Todėl nematomi kriterijai šioje bendruomenėje sudaro 19 %. Pritaikymo stokojama ir *Tylos pastoracijos* (8 %), ir pastoracijos kriterijų (12 %) grupėse, – tai sudaro 7 % bendro vertinimo (žr. 31 pav.).

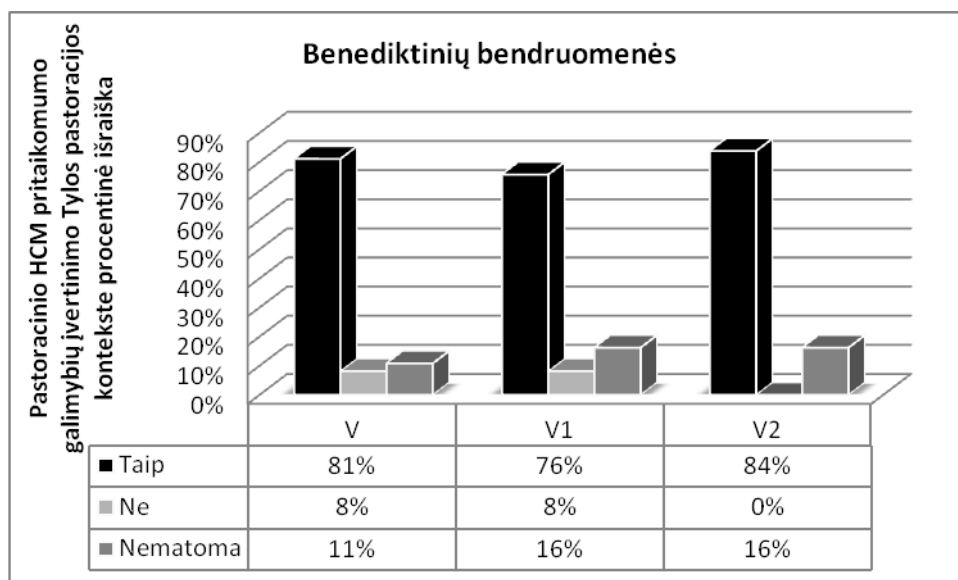
31 pav. V1 bendruomenės bendras kriterijų vertinimo rezultatas

V2 bendruomenės pritaikomumo galimybių teigiamas įvertinimas procentiškai yra tarp abiejų bendruomenių įverčių – 81 %. *Tylos pastoracijos* kriterijų grupė įvertinama daugiausiai teigiamai – 92 %, pastoracijos kriterijų grupė – 88 %, pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio kriterijų grupė – 63 % (žr. 32 pav.). Nematomų kriterijų yra *Tylos pastoracijos* (8 %), pastoracijos (12 %) ir pastoracinio HCM kriterijų grupėse (38 %), bet jie, kaip minėta, egzistuoja ir funkcionuoja kiekvienoje bendruomenėje, tik dar nebuvo atpažinti kaip pastoracinės priemonės. Todėl nematomų kriterijų šioje bendruomenėje yra 19 % (žr. 32 pav.). Vienintelėje V2 bendruomenėje nėra neigiamos procentinės išraiškos, t. y. nėra nė vieno rodiklio, kuris nebūtų pritaikomas (žr. 32 pav.).

32 pav. V2 bendruomenės bendras kriterijų vertinimo rezultatas

Taigi, prieš pateikiant bendrą benediktinių bendruomenių pritaikomumo galimybių vertinimo rezultatą kaip kiekybinę vertę, reikia įvardyti kiekvienos bendruomenės bendrą gautą įvertinimo rezultatą. V bendruomenėje pritaikomumo galimybės įvertintos 81 % (V benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimą žr. 4 priede), pridėdant nematomą procentinę vertę – 11 %, nes stebint dažniausiai paaiškėja, kad tai funkcionuoja bendruomenėje, tik jau yra tapę norma, savaime suprantamu dalyku. Dėl šios priežasties prie teigiamos procentinės išraiškos pridėdama ir *nematoma* procentinė išraiška. Todėl V bendruomenėje bendras teigiamas rezultatas yra 92 %. Šioje bendruomenėje pritaikomumo galimybės nėra 8 % atvejų (žr. 33 pav.).

33 pav. Bendras benediktinių bendruomenių pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių vertinimo rezultatas *Tylos pastoracijos* kontekste

V1 bendruomenėje pritaikomumo galimybės – 76 % (V1 benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimą žr. 5 priede) – įvertinamos tokiu pat principu, ir pridėjama nematoma procentinė vertė – 16 %, taigi, bendras teigiamas rezultatas gaunamas 92 %. Šioje bendruomenėje pritaikomumo galimybės nėra taip pat 8 % atvejų. Paskutinėje tirtyje V2 bendruomenėje pritaikomumo galimybės – 84 % (V2 benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimą žr. 6 priede) – įvertinamos tokiu pačiu principu, ir pridėjama nematoma procentinė vertė – 16 %, taigi, bendras teigiamas rezultatas gaunamas 100 % (žr. 33 pav.). Vienintelėje šioje bendruomenėje visos pritaikomumo galimybės yra absoliučiai įmanomos.

Aptarus kiekvienos benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių vertinimą, galima nustatyti bendrą šių galimybių įvertinimo rezultatą, pateikiant kiekybinę vertę. Teigiama procentinė pritaikomumo galimybių vertė yra 95 %, o pritaikomumo galimybės nėra tik 5 % atvejų.

Labai panašūs trijų skirtingų (pagal kultūrą, kalbą ir kt.) bendruomenių gauti rezultatai leidžia daryti išvadą, kad ir iš tyrime nedalyvavusių benediktinių bendruomenių galima tikėtis, remiantis galimybių teorija, beveik tokių pačių rezultatų. Todėl konstatuotina, kad benediktinių bendruomenėse pastoracinio HCM pritaikomumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste egzistuoja beveik 100 (95 %) procentų.

Apibendrinant disertacijos 4 skyrių galima teigti, kad buvo pateiktas visas vertinimo procesas, kurio svarbios dvi dalys – teorinė ir empirinė. Teorinėje dalyje iš pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio ir *Tylos pastoracijos* kontekstų gauti požymiai buvo

nustatyti Kauno, Otwocko or Alexanderdorfo benediktinių bendruomenėse vykdomoje pastoracijoje ir buvo išskirti šių požymių rodikliai. Taip buvo gauti ne tik visi reikalingi vertinimo parametrai, bet ir pirmiausiai išsiaiškintos vertinimo dimensijos: Tylos pastoracijos, pastoracijos ir pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio. Empirinėje dalyje paėmus formalizuotą struktūruotą interviu ir pateikus klausimyną visoms trims nagrinėjamos benediktinių bendruomenėms, gauti duomenys buvo apdoroti fenomenologijos metodu ir gautas įvertis. Rezultatai parodė, kad benediktinių bendruomenėse pastoracinio HCM pritaikomumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste yra beveik 100 (95 %) procentų.

Tokie rezultatai patvirtina teiginį, kad pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktiniškiose bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste yra įmanomos ir egzistuoja praktikoje. Taip pat buvo patvirtinta hipotezė, kad pritaikytas pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis sėkmingai funkcionuoja monastinėje erdvėje *Tylos pastoracijos* kontekste.

IŠVADOS

1. Hermeneutinis-bendravimo modelis, kaip pastoracinis modelis, apimantis kitus pastoracinius modelius bei daugiakultūriškumą ir daugiakontekstiškumą (kurį sukuria tarpkontekstas), yra šv. Benedikto reguloje. Tokia galimybė paaiškėjo išanalizavus pastoracinius modelius. Atlikta teorinė galimybių studija padėjo įvertinti pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio buvimo laipsnį Reguloje ir jos kontekste išskirti du kriterijus – liturgiją ir tylą. Tai, kad šis modelis yra pagrindiniame benediktiniškojo gyvenimo vadovo veikale, parodo išskirtinę ir svarbią vietą benediktiniškajame monasticizme ir patvirtina ginamąjį disertacijos teiginį, kad pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis yra benediktiniškajame monasticizme.

2. *Tylos pastoracija* – tikras buvimas kontempliacijoje, kurioje Dievas yra pagrindinis ugdytojas. Todėl *Tylos pastoracija* yra Tyli (Tylos) vidinė sielovada, kuri yra vidinės ir išorinės maldos vaisius. Dėl to iš *Tylos pastoracijos* kyla visa kita asmens veikla, kurios vaisiai dažniausiai būna atsivertimas, atsinaujinimas (pasak šv. Benedikto, tai – *concersatio morum*, kasdienis atsivertimas vienuoliniame gyvenime) imant visiškai pasitikėti Asmeniu ir su Juo bendradarbiauti. *Tylos pastoraciją* būtų galima įvardyti ir kitaip: ji yra imanentinės Trejybės atsiskleidimas ekonominėje Trejybėje. *Tylos pastoracijos* kontekste asmuo yra visapusiškai pažintas ir pažįsta, nes tai – gydanti Tyla. Ji įgalina vaisingai užmegzti dialogą su kitu asmeniu. Tyla yra pagrindinis asmens ir Kito komunikavimo elementas, o *Tylos pastoracija* – pagrindinis kontekstas, kuris apima pastoracinį HCM. Aišku, iš pastoracinio HCM ir kyla šis kontekstas. Tai patvirtina du ginamuosius teiginius, kad „pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio“ ir „Tylos pastoracijos“ terminai ar samprata sąveikauja bei vienas kitam neprieštarauja, ir dar vieną teiginį, kad pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis gali turėti *Tylos pastoracijos* kontekstą.

Tylos pastoraciją gali apibūdinti šie pagrindiniai komponentai: Tylos kalbos ir kūno kalbos sandūra, įkūnyta Tyla ir tylintis Dievas. Todėl *Tylos pastoracijos* kontekstas yra vienas iš pagrindinių rodiklių, padedančių suvokti monastinio gyvenimo gylį ir svarbą pastoracijai. Šiame naujajame kontekste galima rasti kriterijus: 1) tylos ir Tylos, Tylos; 2) gyvojo Žodžio (Šventojo Rašto), 3) įkūnyto Žodžio, kuris ir yra esminė Tyla, t. y. Švenčiausias Sakramentas, kuris pasiekia asmenį per Eucharistiją.

3. Istoriniame kontekste (XIX a. pab. – XXI a. pr.) Kauno vienuolyno pastoracinė veikla skirstoma į penkis tarpsnius: a) XIX a. pab – XX a. pr.; b) 1918–1938 m.; c) 1938–1948 m.; d) 1948–1990 m.; e) 1990 m. – XXI a. pr. Pirmajame tarpsnyje vyko vidinė pastoracija, kuri 3 dešimtmetyje (antrajame tarpsnyje) peraugo į išorines pastoracinės veiklos formas, pvz., vaikų katechizavimą įvairiuose Lietuvos miestuose ir t. t. Jau trečiajame tarpsnyje viešoji pastoracija

išaugo į stiprią, sistematizuotą, konkrečius tikslus turinčią pastoraciją. Ketvirtasis tarpsnis skiriasi nuo kitų, nes jame pastoracija buvo vykdoma pogrindžio sąlygomis, remiantis pasyvia veikla, t. y. malda. Penktąjį tarpsnį sudaro du etapai: 1) 1990–2005 m.; 2) 2005–2013 m. Jie skiriasi: bendruomenės požiūrio į sielovadą pokyčiu – sielovada tapo esmine bendruomenės veikla; sielovados sričių praplėtimu – nuo padrikos sielovados pereita prie konkrečių sielovados sričių, t. y. bendro tėvų ir vaikų religinio ugdymo, jaunimo pastoracijos. Visus šiuos tarpsnius jungia nuolatinė, nenutrūkstama malda, dvasinė formacija. Pagrindinis visos pastoracijos, kad ir kokia ji būtų, šaltinis buvo ir yra Švč. Sakramento adoracija. Sovietiniais metais tai buvo Jėzaus kitoje seseryje adoracija. Pagrindinė veikla, kuri taip pat nesikeitė, buvo ir yra Dievo darbuotė bei *maldos terapija* slaugant ligones.

Otwocko benediktinių vienuolyne pastoracinė veikla istoriniame kontekste (XX a. – XXI a. pr.) skirstoma į tris tarpsnius: a) 1917–1945 m.; b) 1946–1986 m.; c) 1986 m. – XXI a. pr. Pirmasis tarpsnis skiriamas į du etapus: 1) 1917–1939 m.; 2) 1939–1945 m. Pirmajame etape oficialiai po I pasaulinio karo įsisteigusi benediktinių misionierių kongregacijos bendruomenė pasirinko tikslią pastoracinę sritį – našlaičių vaikų pastoraciją, ir šie tapo bendruomenės dalimi. Antrajame etape buvo uždrausta pastoracija, tačiau atrasta naujų jos krypčių: senelių pastoracija, ne tik vaikų, bet ir merginų bei ligonių pastoracija (darbas ligoninėse su sužeistaisiais). Antrajame tarpsnyje benediktinės misionierės įsikūrė Otwocke, kuriame pagrindinė pastoracija buvo adoracija ir tyła. Trečiajame tarpsnyje, kai Otwocke esantys namai tapo generaliniais namais, buvo vykdoma įvairialypė pastoracija, pradedant nuo aktyvios pastoracijos per teatrą ir galiausiai susitelkiant į vidinę bendruomenės pastoraciją, kai atkreipiamas dėmesys į kiekvieną seserį, kuri turi augti ne tik žiniomis, bet ir Dvasia. Todėl ne be reikalo *Tylos pastoracija* yra pašaukimų pastoracija. Šiame tarpsnyje pakito pastoracijos pobūdis: nuo išorinės pastoracijos kryptingai pereita prie vidinės. Šio pokyčio priežastis tikriausiai yra atsakomybė prieš kitus bendruomenių namus ir misijų kraštus parengti karitatyvinei veiklai seserį, kuri būtų tvirto tikėjimo ir mokėtų dalytis meile.

Alexanderdorfo benediktinių vienuolyne pastoracinė veikla istoriniame kontekste (XX a. – XXI a. pr.) skirstoma į keturis tarpsnius: a) 1919–1934 m.; b) 1934–1956 m.; c) 1956–1963 m.; d) 1963 m. – XXI a. pr. Pirmajame tarpsnyje, kuriantis bendruomenei, pastoracija buvo susijusi su karitatyvine veikla, – tai buvo išorinė ligonių pastoracija. Tačiau šiuo laikotarpiu jos atsisakė visiškos išorinės pastoracijos ir perėjo tik prie vidinės pastoracijos. Antrajame tarpsnyje seserys nelabai galėjo atsidėti vidinei pastoracijai, kurios taip troško, nes dėl II pasaulinio karo buvo priverstos dar labiau įsitraukti į išorinę pastoraciją, kartais ir dienomis, ir naktimis (sužeistųjų slauga ir t. t.). Trečiajame tarpsnyje, palyginti su ankstesniais dviem tarpsniais, mažiau vykdyta viešoji pastoracija, tačiau daug dėmesio skirta vienuolinio

tapatumo paieškai ir vidinei pastoracijai. Ketvirtajame tarpsnyje visiškai pasilieka prie vidinės pastoracijos, randama naujų jos formų: svečių priėmimas, liturgija ir įvairaus amžiaus asmenų ruošimas sakramentams. Tad šios bendruomenės pastoracija labai keitėsi – nuo išorinės pastoracijos pereita prie beveik visiškai išorinės pastoracijos (mažai laiko skirta vidinei pastoracijai), po to prie visiškai vidinės pastoracijos, galiausiai surasta naujų vidinės pastoracijos formų ir galimybių (jos buvo įvardytos).

Buvo išnagrinėta trijų benediktinių bendruomenių pastoracija: a) apaštalinį gyvenimą derinančių su kontempliatyviuoju seserų gyvenimu; b) visiškai apaštalinį gyvenimą gyvenančių seserų, c) visiškai kontempliatyvųjį gyvenimą gyvenančių seserų. Nors bendruomenės ir skirtingos, tačiau visos jos gyvena pagal šv. Benedikto regulą ir, kaip paaikškėjo, turi tris bendrus pastoracinius rodiklius: liturgiją, Švenčiausiojo Sakramento adoraciją bei ligonių slaugą ir *maldos terapiją*. Visoms šioms bendruomenėms tai yra kertinės *opus Dei* kolonos.

4. Išryškinti trys pagrindiniai visoms trimis benediktinių bendruomenėms bendri pastoraciniai elementai: liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija*, kurie integruojasi į *Tylos pastoracijos* kriterijus, o šie kriterijai – į pastoracijos elementus. Dėl tokios koreliacijos egzistuoja pastoracinių elementų pritaikumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste, ir tai padeda aiškiai įvardyti pagrindinius parametrus. Išskiriami bendri trijų benediktiniškų bendruomenių: V, V1 ir V2, vertinimo parametrai, įvardijant požymius ir rodiklius. Išskiriamos trys bendrų požymių grupės: *Tylos pastoracijos*, pastoracijos ir pastoracinio HCM *Tylos pastoracijos* kontekste. Pirmosios grupės bendri požymiai: gyvasis Žodis, įkūnytas Žodis bei Tyla ir tyla (jų rodikliai matyti 5 lentelėje). Antrosios grupės bendri požymiai: liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija* (jų rodikliai matyti 6 lentelėje). Trečiosios grupės bendri požymiai: turinys, priemonės ir sielovados bendruomenė (jų rodikliai matyti 7 lentelėje). Pagal šiuos bendrus V, V1, V2 benediktinių bendruomenėse trijų grupių požymius ir rodiklius buvo atliekamas kokybinis ir kiekybinis empirinis tyrimas.

5. Tyrimo, kuriame dalyvavo trijų benediktiniškųjų bendruomenių informantės ir respondentės, kiekybinis rezultatas, vertinant pastoracinio HCM pritaikomumo galimybes *Tylos pastoracijos* kontekste, buvo teigiamas net 95 % (tik 5 % atvejų nėra pritaikomumo galimybių). Tokie rezultatai patvirtina du teiginius, kad pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybės benediktiniškosiose bendruomenėse *Tylos pastoracijos* kontekste yra įmanomos ir praktikoje egzistuoja, ir tai reiškia, kad pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis gali būti sėkmingai naudojamas benediktiniškosiose bendruomenėse. Tyrimo rezultatai taip pat patvirtinta hipotezę, kad pritaikytas pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis sėkmingai funkcionuoja monastinėje erdvėje *Tylos pastoracijos* kontekste

REKOMENDACIJOS

1. *Monasticizmo tyrinėtojams*. Tyrimas parodė, kad monastinės bendruomenės nežino ir net neįvardija, kad jos turi pačių veiksmingiausių pastoracijos priemonių, tik ne visada jas naudoja. Tačiau yra galimybė pažinti šias pagrindines pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio *Tylos pastoracijos* kontekste priemones: liturgiją, Švenčiausiojo Sakramento adoraciją bei ligonių slaugą ir *maldos terapiją*. Ligonių slaugos ir *maldos terapijos* suvokimas kaip pastoracijos priemonės vienuolėms, kurios tarnauja tik šia veikla, gali būti padrašinimas ir paskatinimas, kad jos vykdo vidinę pastoraciją ir yra tokios pat svarbios kaip ir dirbančiosios išorinės pastoracijos srityje.
2. *Katalikų teologijos fakultetui*. „Tylos pastoracija“ yra naujas terminas, kuris gali visai tarnaujančiai Bažnyčiai padėti suvokti Tylos ir tylos svarbą bei vienuolių įnašą į pastoraciją. Ši disertacija gali pagilinti žvilgsnį į vienuolinį gyvenimą ir paskatinti ieškoti bei atpažinti įvairias *Tylos pastoracijos* formas kituose pasaulimuose. Ateinančius, 2015, metus Bažnyčia paskelbė pašvęstojo gyvenimo metais, – tai gera proga atskleisti gilesnę vienuolių veiklos plotmę.
3. *Katechetikos centrams*. Pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis funkcionuoja benediktiniškosiuose bendruomenėse, užima svarbią vietą benediktiniškajame monasticizme, tačiau gali būti taikomas ir kitose vienuolių bei ne vienuolių bendruomenėse, kuriose vykdoma *Tylos pastoracija* ir yra pasitelkiamos trys svarbiausios pastoracinės priemonės: liturgija, Švenčiausiojo Sakramento adoracija bei ligonių slauga ir *maldos terapija* bei įgyvendinami visi sielovados bendruomenei keliami reikalavimai.
4. *Vienuolių bendruomenėms*. Ši disertacija gali padėti vienuolių bendruomenių nariams atpažinti savo bendruomenėse niekam nematomą, tylų indėlį į pastoraciją, t. y. ligonių slaugos tarnystę, kuri neatskirama nuo *maldos terapijos*. Toks pastoracijos priemonės, t. y. ligonių slaugos ir *maldos terapijos*, išryškėjimas gali būti padrašinimas toms seserims, kurios nevykdo viešosios pastoracijos.
5. *Rekolekcijas rengiančioms bendruomenėms*. Atskleistas naujasis pastoracinis hermeneutinis-bendravimo modelis *Tylos pastoracijos* kontekste sėkmingai funkcionuoja Rytų Europos regiono benediktiniškosiuose bendruomenėse. Keičiantis visuomenei ir stiprėjant sekuliarizmui, kai vis labiau ignoruojamos religinės ir universaliosios vertybės, šis pastoracinis modelis gali pasitarnauti dvasiniam vadovavimui ir padėti kiekvienam asmeniui iš naujo rasti gyvenimo prasmę Tyloje.

LENTELIŲ IR SCHEMŲ SĄRAŠAS

Lentelių sąrašas

1. Teorinė pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio buvimo Reguloje galimybių lentelė
2. Pastoracinių elementų pritaikomumo galimybės *Tylos pastoracijos* kontekste
3. Trijų benediktinių bendruomenių: Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo, vienuolynuose vykdomos pastoracinės kaitos etapų istoriniame kontekste XIX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje palyginimas
4. Pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo proceso etapai
5. Bendri *Tylos pastoracijos* požymiai ir rodikliai V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenėse
6. Bendri pastoracijos požymiai ir rodikliai V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenėse
7. Bendri pastoracinio HCM požymiai ir rodikliai V, V1 ir V2 benediktinių bendruomenėse
8. Interviu ir klausimyno konstravimo logika
9. Interviu ir klausimyno klausimų paskirstymas
10. Pritaikomumo galimybių įvertinimo anketa
11. Pritaikomumo galimybių įvertinimo sąrašo vertės kiekybiniai taškai
12. Maksimalūs pritaikomumo galimybių įvertinimo kriterijų taškai

Schemų sąrašas

1. Hermeneutinį modelio aspektą paaiškinanti schema
2. G. Skeie'o reprezentuojamas religinio ugdymo ir mokymo religijos terminologijos laukas
3. Pastoracinio modelio sandara
4. Pastoracinio modelio turinys
5. Pastoraciniuose modeliuose naudojamos priemonės
6. Benediktinių vienuolyno pastoracinio modelio struktūra
7. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio struktūra
8. Dialogo sudėtis
9. Trys nauji kontekstai
10. Ryšys tarp tylos ir Tylos, klausymosi ir bendravimo
11. Trijų tylos motyvų apibendrinta schema
12. Naujų kontekstų išskleidimas, remiantis pastoraciniu HCM
13. TP ir PE tarpusavio sąveika ir integracija
14. TP ir PE integracija į pastoracinį HCM
15. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse vertinimo eiga
16. Pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybių benediktinių bendruomenėse įvertinimo eiga
17. Benediktinių pasirinktos amžiaus kategorijos, proc.
18. V bendruomenės *Tylos pastoracijos* bendras požymių vertinimo rezultatas
29. V1 bendruomenės *Tylos pastoracijos* bendras požymių vertinimo rezultatas
20. V2 bendruomenės *Tylos pastoracijos* bendras požymių vertinimo rezultatas
21. *Tylos pastoracijos* grupės bendrų požymių vertinimo rezultatų palyginimas
22. V bendruomenės pastoracijos bendras požymių vertinimo rezultatas
23. V1 bendruomenės pastoracijos bendras požymių vertinimo rezultatas
24. V2 bendruomenės pastoracijos bendras požymių vertinimo rezultatas
25. Bendrų pastoracijos grupės požymių vertinimo rezultatų palyginimas
26. V bendruomenės pastoracinio HCM bendras požymių vertinimo rezultatas
27. V1 bendruomenės pastoracinio HCM bendras požymių vertinimo rezultatas
28. V2 bendruomenės pastoracinio HCM bendras požymių vertinimo rezultatas
39. Pastoracinio HCM grupės bendrų požymių vertinimo rezultatų palyginimas
30. V bendruomenės bendras kriterijų vertinimo rezultatas
31. V1 bendruomenės bendras kriterijų vertinimo rezultatas
32. V2 bendruomenės bendras kriterijų vertinimo rezultatas
33. Bendras benediktinių bendruomenių pastoracinio HCM pritaikomumo galimybių vertinimo rezultatas *Tylos pastoracijos* kontekste

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS IR LITERATŪRA

Archyviniai šaltiniai

1. Autorės asmeninis archyvas:
Anketinės apklausos duomenys. AAA. Kaunas. 2008–2009 m.;
Benediktinų mokslininkų simpoziumas. Roma. 2001. AAA;
Böckmann A. St. Benedict Rule / Ed. R. Galinyte. Course Notes. Roma. 2001. AAA.
2. Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas:
Kauno seserų benediktinių kongregacijos vizitacija // KKA. 1934 m. lapkričio 9 d.
Nr. 2755.
3. Kauno seserų benediktinių vienuolyno archyvas:
F. 1; f. 5; f. 6; f. 7; f. 16; f. 22.
4. Lietuvos centrinis valstybinis archyvas (LVCA):
F. R-181.
5. Lietuvos ypatingasis archyvas (LYA):
F. K-1.
6. Misionierių benediktinių vienuolyno Otwocke archyvas (*Benedyktynki misjonarki w Otwocku arch.*):
Kronika: Domu Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek 14. IX. 1965 – 16. VI. 1986 oraz Domu Generalnego od 16. VI. 1986 – 14. VI. 1999 w Otwocku. Otwock 1965–1999. 16. 10. 1971; 1974–1975; 1976; 1978; 22. I. 1978; 28. III. 1978; 12–13. VI. 1978; IV. 1986; VII. 1986; 1986–1999; 30. VI. 1991; 17. VIII. 1991; 1992; 27. VI. 1992; 2. IX. 1992; I-13-I. 1993; 30. I. 1993; 30. I. 1994; 7. VII. 1994; 14. VII. 1994; 25. VIII. 1995; 6–8. I. 1995; 2. II. 1996; 21. 06. 1996; 14. VII. 1996; 19. I. 1997; 14. 03. 1998; 28. XII. 1998; 10. I. 1999.
7. Šv. Gertrūdos abatijos benediktinių vienuolyno Alexanderdorfe archyvas (*der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf*):
AK 1. 1; Chr 5; G 1/a; G 1/b; Karton 7; K 7; K4-8; K 8; K 9; Ök 1; S. 54-54H; U 1.

Publikuoti šaltiniai

8. Atheist Empire. Population Statistics of Religions, Atheists and Non-Believers. Prieiga per internetą: <http://atheistempire.com/reference/stats/index.php>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:36.
9. Artikel über unser Kloster von anderen / Inhalt (S5) / Konventfach (S).
10. *Augustinas A.* Apie krikščionių mokslą. Vilnius: Aidai. 2013.
11. *Augustinas A.* Dialogai. Apie mokytoją. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1999.
12. Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Der Weg einer Schwesterngemeinschaft im 20. Jahrhundert. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 1998.
13. Aus der Geschichte der Benediktinerinnenabtei St. Gertrud in Alexanderdorf: Wie Benediktinerinnen die DDR erlebten. Alexanderdorf: Benediktinerinnenabtei St. Gertrud. 2001.
14. Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.
15. Bendrasis katechezės vadovas. Lietuvos katechetikos centras. 1998.
16. *Benediktas XVI.* Apaštališkasis laiškas *motu propria* forma *Porta fidei* (Tikėjimo vartai), kuriuo skelbiami *Tikėjimo metai*. Roma. 2011.
17. *Benediktas XVI.* Enciklika *Spe salvi*: apie krikščioniškąją viltį. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2008.

18. Biblija arba Šventasis Raštas. Ekumeninis leidimas. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija. 2000.
19. Didachè: dvylikos apaštalų mokymas / Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.
20. Dvasininkijos kongregacija. Laiškas dėl Eucharistijos adoracijos, kunigų šventėjimo ir dvasinės motinystės skatinimo // Bažnyčios žinios. Nr. 4 (292). 2008.
21. Evagrius Ponticus: The Praktikos Chapters on Prayer / Translated, with an introduction and notes, by J. E. Bamberger OCSO. Trappist, Kentucky: Cistercian Publications. 1972.
22. Evangelizacijos ir sielovados programos projektas (1996-06-14). Prieiga per internetą: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/Lietuvos_vyskupu_rastai/LVK-prj... Žiūrėta: 2008 09 19, 08:57.
23. Four Desert Fathers: Pambo, Evagrius, Macarius of Egypt, and Macarius of Alexandria / Translated, with Introductions, by T. Vivian & with the assistance of R. A. Greer & Preface by A. de Vogüé, OSB & Ed. J. Behr. Crestwood, New York: St Vladimir's Seminary Press. 2004.
24. *Grigalius Didysis*. Švento Benedikto gyvenimas. Vilnius: Aidai. 1996. III, 3.
25. GUS: Central Statistical Office. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.pl/gus/index_ENG_HTML.htm. Žiūrėta: 2013 05 01, 12:26.
26. *Ignatius of Antioch*. Letters to Christians. France: AIM. 1992.
27. *Jonas Paulius II*. Apaštališkasis laiškas *Mane Nobiscum Domine*: Eucharistijos metų proga. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2004.
28. *Jonas Paulius II*. Apaštališkasis paraginimas *Catechesi Tradendae*: vyskupams, kunigams, visos Bažnyčios tikintiesiems apie katechezę mūsų laikais. 1979. Prieiga per internetą: www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html Žiūrėta: 2014 10 10, 10:00.
29. *Jonas Paulius II*. Enciklika *Ecclesia de Eucharistia*: apie Eucharistijos santykį su Bažnyčia. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2004.
30. *Jonas Paulius II*. Enciklika *Redemptoris Missio*: apie misijinio priesako nuolatinį galiojimą. 1990. Prieiga per internetą: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html. Žiūrėta: 2011 05 29, 20:05.
31. *Jonas Paulius II*. Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
32. Jono Pauliaus II laiškas Subiako abatijos 1500 metų jubiliejaus proga, 1999 m. liepos 7 d. KSBVA.
33. Judaism Jewish Population of the World. Prieiga per internetą: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/jewpop.html>. Žiūrėta: 2013 05 13, 12:32.
34. *Kamuntavičienė V., Vasiliauskaitė A.* Kauno benediktinių fundaciniai dokumentai. Kauno istorijos metraštis. T. 13. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2013.
35. Kanonų teisės kodeksas – *Codex Iuris Canonici* / Vertimas į lietuvių kalbą ir rodyklė. Lietuvos vyskupų konferencija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
36. *Katalikiškojo auklėjimo kongregacija*. Mokyti tarpkultūrinio dialogo katalikiškoje mokykloje // Bažnyčios žinios. Kaunas: LC „Dakra“. 2014. Nr. 6 (408).
37. Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla. 1996.
38. Kauno seserų benediktinių vienuolyno istorija. Kaunas. 1999 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 6.
39. *Klemensas Romietis*. Laiškas korintiečiams // Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.
40. Konstytucje i Dyrektorium: Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek. Otwock. 1989.

41. Laiškas Diognetui / Bažnyčios tėvai: antologija // Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.
42. *Les apophthegmes des peres. Collection systematique* // Ed. J.-C. Guy. Paris: Cerf. 1993; *Sources chretiennes* N°387.
43. Lietuvos katechetikos centras. Katalikų tikybos mokymosi statistika 2011–2012 m. m.
44. Lietuvos statistikos departamentas. Pagrindiniai 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=11317>. Žiūrėta: 2013 01 17, 14:38.
45. *M. Justina. Über unser Sell...* // St. Gertrud, den 26. 2. 1946.
46. Pašvęstojo gyvenimo formų įvairovė. Prieiga per internetą: <http://www.vitaconsecrata.lt/pasvestojo-gyvenimo-formu-ivairove>. Žiūrėta: 2014 05 06, 20:00.
47. *Pašvęstojo gyvenimo institutų ir apaštališkojo gyvenimo bendrijų kongregacija. Vadovavimo tarnystė ir klusnumas: Faciem tuam, Domine, requiram.* Kaunas. 2008.
48. *Pašvęstojo gyvenimo institutų ir apaštališkojo gyvenimo draugijų kongregacija. Iš naujo pradėti nuo Kristaus: atnaujinti įsipareigojimą pašvęstajam gyvenimui trečiajame tūkstantmetyje.* Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2002.
49. *Paulius VI. Apaštališkasis paraginimas Evangelii nuntiandi: dėl evangelizacijos šiuolaikiniame pasaulyje.* Katalikų interneto tarnyba. 1999.
50. *Pope John Paul II. Apostolic Letter Novo Millennio Ineunte.* 2001. 43. Prieiga per internetą: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/documents/hf_jp-ii_apl_20010106_novo-millennio-ineunte_en.html. Žiūrėta: 2014 06 14, 10:30.
51. Popiežiaus pastoracinis paraginimas Bažnyčiai: Jau daug atliekame, galbūt esame pašaukti daryti dar daugiau! 2013 09 11. Šis tekstas paimtas iš Vatikano radijo puslapio: http://lt.radiovaticana.va/news/2013/09/11/popie%C5%BEiaus_pastoracinis_paraginimas_ba%C5%BEny%C4%8Diai_jau_daug_atliekame./lit-727614.
52. *Regula Benedicti (RB) – šventojo Benedikto regula. Sine loco. Sine anno. 1.*
53. *S. Augustinus // Epistolam Johannis ad Parthus tractatus VII, 8.*
54. *Saint Athanasius Bishop of Alexandria. Life of Saint Antony.* France: AIM. 1994.
55. *Šv. Augustinas. Mano motinai Monikai.* Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
56. *Šv. Ignacas Lojola. Dvasinės pratybos.* USA: Lietuvos jėzuitų provincijos leidinys. 1993.
57. *Šv. Ignatas Antiochietis. Laiškas efeziečiams // Bažnyčios tėvai: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.*
58. *Šv. Justinas. I apologija // Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.*
59. *Šv. Justinas. Pokalbis su žydu Trifonu // Bažnyčios Tėvai: nuo Apaštališkųjų Tėvų iki Nikėjos Susirinkimo: antologija / Sud. D. Alekna, V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2003.*
60. Šventojo Benedikto regula. Kaunas: Aidai. 1997.
61. *Tarptautinė teologijos komisija. Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą // Bažnyčios žinios. 2005 m. vasario 8 d. Nr. 3.*
62. *The Lives of the Desert Fathers: The Historia Monachorum in Aegypto / Translated by N. Russell & Introduction by B. Ward SLG. USA: Cistercian Publications. 1980.*
63. *The Local Germany's News in English. East Germany World's Most Godless Area. Prieiga per internetą: <http://www.thelocal.de/society/20120420-42081.html>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:12.*
64. *The Rule of Saint Augustine with Introduction and Commentary by Tarsicius J. Van Bavel. Garden City, New York: Image Books: A Division of Doubleday & Company, Inc. 1986.*
65. *The Rule of the Master. USA: Cistercian Publications. 1977.*
66. *Trumpa Kauno seserų benediktinių kongregacijos istorija. 1993 // KSBVA. F. 15. D. 1. B. 1. Nr. 3.*
67. *Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.*

68. *Vienuolijų ir pasauliečių institutų kongregacija*. Vienuolinių institutų formavimo nuorodos. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
69. Von den Taten Deiner Huld, Herr, Will ich Ewig Singen: 50 Jahre Geschichte Des Klosters St. Gertrud in Alexanderdorf.
70. Žydai Lietuvoje. 2008 01 23. Prieiga per internetą: <http://www.zydai.lt/lt/content/viewitem/239/>. Žiūrėta: 2013 05 13, 12:10.
71. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΤΑΩΝΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ. Αθήνα. 2005.

Literatūra

1. A Practical Commentary on the Code of Canon Law / Rev. S. Woywod, rev. C. Smith. New York: Joseph F. Wagner. London: B. Herder. 1943. Vol. I.
2. *Baa to Cam*. New Catholic Encyclopedia. Jack Heraty and Associates. 1981. Vol. II.
3. *Bartusevičius V*. Teisinės ir pastoracinės vienuolynų galimybės Lietuvoje 1940–1944 m. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2007.
4. *Benediktas XVI (J. Ratzinger)*. Jėzus iš Nazareto. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007.
5. *Benediktas XVI*. Jėzus iš Nazareto: nuo krikšto Jordane iki atsimumo. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007.
6. *Benediktas XVI*. Jėzus iš Nazareto: pasakojimai apie vaikystę. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
7. *Benediktas XVI*. Liturgijos Dvasia. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
8. Bibliodrama ir Ignaco Pratybos / Sud. O. Vitkauskaitė MVS, A. Balčiūnaitė. Kaunas: VŠĮ Gyvenimo ir tikėjimo institutas. 2008.
9. *Bieringer R., Elsbernd M*. The “Normativity of the Future” Approach: Its Roots, Development, Current State and Challenges // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010.
10. *Bieringer R*. “Come, and You will see” (John 1, 39): Dialogical Authority and Normativity of the Future in the Fourth Gospel and in Religious Education // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010.
11. *Bieringer R*. The Normativity of the Future The Authority of the Bible for Theology // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010.
12. *Bieringer R*. The Normativity of the Future: The Authority of the Bible for Theology, ET Bulletin. Zeitschrift für Theologie in Europa 8 (1997), 52–67. See in this volume, 27–45.
13. *Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V*. Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008.
14. *Blenkinsopp J*. The Pentateuch: An Introduction to the First Five Books of the Bible. New York, London, Toronto, Sydney, Auckland: Doubleday. 2000.
15. *Böckmann A*. Perspectives on the Rule of Saint Benedict: Expanding Our Hearts in Christ. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005.
16. *Boeve L*. God Interrupts History: Theology in a Time of Upheaval. New York: Continuum. 2007.
17. *Bondi R. C*. Melstis ir mylėti: pokalbiai apie maldą su ankstyvąja Bažnyčia. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2006.
18. *Borkowska M*. Białe i bure: historia życia monastycznego w dużym skrocie. Kraków: Alleluja. 2005.

19. *Borkowska M. OSB. Teatr w polskich klasztorach żeńskich XVII–XIX wieku // Nasza przeszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce / Red. ks. J. Dukała CM. Kraków. 1991. T. 76.*
20. *Brandišauskas V. Birželio sukilimas ir laikinoji vyriausybė / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.*
21. *Brilius K. K. Pašvęstojo gyvenimo kongrese sakytas pranešimas tema: „Pašvęstasis gyvenimas Lietuvoje: istorija, dabartis ir perspektyvos“. 2010 11 06. Prieiga per internetą: <http://www.vitaconsecrata.lt/kun-kazimiero-briliaus-mic-konferencija-pasvestojo-gyvenimo-kongrese>.*
22. *Briliute B. Open-Ended: The Formation of Christian Identity in the Process of Social-Religious Transition in Post-Communist Lithuania. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. 2004. (Master's Degree in Theology).*
23. *Brunsmann G. Saint Benedict: A Guide to Peace. St. Paul's Indian Mission. South Dakota: Marty. 1955.*
24. *Buber M. Dialogo principas I: Aš ir Tu. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.*
25. *Bubnys A. Holokaustas Lietuvoje. Rasinis genocidas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.*
26. *Bubnys A. Okupacinis nacių režimas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.*
27. *Butnoriūtė I. Kauno seserų benediktinių vienuolijos 1926–1948 m. „pogrindinės“ veiklos ir atgimusiame Lietuvoje pastoracinės veiklos lyginamoji analizė. Kaunas. 2001.*
28. *Cantalamessa R. Dvasios giesmė: apie Šventąją Dvasią pagal himną *Veni creator*. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2010.*
29. *Carballo J. R. Kodėl pašaukimai tokie trapūs? 2013 11 08. Prieiga per internetą: http://lt.radiovaticana.va/news/2013/11/07/jose_rodriguez_carballo_kod%C4%97l_pa%C5%A1aukimai_tokie_trap%C5%ABs/lit-744574.*
30. *Casey M. Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity. Leominster: Graceving. 2001.*
31. *Casey M., Tomlins D. Introducing Benedict's Rule: A Program of Formation. Germany: EOS. 2006.*
32. *Cavadini J. C. Simplifying Augustine // Ed. J. Van Engen. Educating People of Faith. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004.*
33. *Cedarleaf J. L. Listening / Gen. Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005.*
34. *Ceple L. Eucharistija – vienuolinio gyvenimo pagrindas šiuolaikiniame Bažnyčios mokyme. Baigiamasis bakalauro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2000.*
35. *Chester P. M., Norisey M. C. Malda ir temperamentas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2005.*
36. *Chrysavgis J. Dykumos širdyje: dykumos tėvų ir motinų dvasingumas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2011.*
37. *Ciardi F. Sekti Jėzų: atsiliepiamas į pašaukimą. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2005.*
38. *Ciardi F. Trijų įsakymų palyginimas. Istorinis kelias link „bendrystės dvasingumo“. Prieiga per internetą: <http://www.vitaconsecrata.lt/triju-isakymu-palyginimas> Žiūrėta: 2014 03 25.*
39. *Claiborne M. What is Prayer Therapy? 2010. Prieiga per internetą: <http://www.drminniecounseling.com/WhatIsPrayerTherapy.en.html> Žiūrėta: 2010 08 19.*
40. *Dammertz V. Benedictine Presence in the Third World // The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March).*
41. *Davies N. Kariaujanti Europa: 1939–1945. Vilnius: Vaga. 2009.*
42. *Dayet N. How are Monastic Values to be Transmitted? // Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Gift of Seniors. A. I. M. No. 96. 2009.*

43. *de Drewille M.* The Rule of St. Benedict, and the Ascetic Traditions from Asia to the West. England: Gracewing. 2000.
44. *de Souza C.* A Growing Drift Between Contemporary Culture and Religious Education: The Need for a Double Hermeneutic // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004.
45. *de Vogüé A.* Reading Saint Benedict: Reflections on the Rule. Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications. 1994.
46. *de Vogüé A.* Šventasis Benediktas: Dievo vyras. Palendriai: Šv. Benedikto vienuolynas. 2011.
47. *Derkse W.* The Rule of Benedict for Beginners: Spirituality for Daily Life. Collegeville: Liturgical Press. 2003.
48. *DeVries S. J.* Word Biblical Commentary: 1 Kings. Vol. 12. Nashville, Dallas, Mexico City, Rio de Janeiro: Thomas Nelson since 1978. 2003.
49. Dievui ir Bažnyčiai / Sud. L. Rinkevičiūtė. Marijampolė: Ardor. 1997.
50. *Dillen A.* Hermeneutics in Real Life: Practical Theology in Flanders (Belgium) // International Journal of Practical Theology. 2008. Vol. 2.
51. *Dillen A.* Religious Participation of Children as Active Subjects: Toward a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education in Families with Young Children // International Journal of Children's Spirituality. UK: Routledge: Taylor & Francis Group. April. 2007. Vol. 12. No. 1.
52. *Dillen A.* The Ethical Impact of Relations and Intersubjectivity among Children: The Child as a Child // Eds. T. Wyller, U. S. Nayar. The Given Child: The Religions' Contribution to Children's Citizenship. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 2007.
53. *Dillen A., Pollefeyt D.* Catechesis Inside Out: A Hermeneutical Model for Catechesis in Parishes // The Person and the Challenges: The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II. Lublin: Polihymnia. 2011. Vol. 1. No. 1.
54. Dimensions in Religious Education // Ed. Mc Call J. R. Havertown: CIM Books. 1973.
55. *Don Peter W. L. A.* Buddhist and Benedictine Monastic Education: A Comparative Study of the Educational Implications of the Vinaya and the Rule of St Benedict. Colombo, Sri Lanka: Evangel Press. 1990.
56. *Dumont-Capelle P.* Filosofija ir teologija Martino Heideggerio mąstyme. Vilnius: Aidai. 2010.
57. *Dzenuškaitė S.* Šv. Augustino pedagogikos ypatumai bei jų aktualumas ir svarba krikščioniškumui ugdyti // Lietuvos katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai. T. 19. Vilnius: Lietuvos katalikų mokslo akademija. 2005.
58. *Elsbernd M., Bieringer R.* Interpreting the Signs of the Times in the Light of Gospel Vision and Normativity of the Future // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010.
59. Encyclopaedia Biblica: A Dictionary of the Bible / Eds. T. K. Cheyne, J. Sutherland Black. Vol. IV: Q to Z. London: Adam and Charles Black. MCMIII. (copyright New York: The Macmillan Company).
60. Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 1. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1990.
61. Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 2. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1991.
62. Exegetical Dictionary of the New Testament / Eds. H. Balz, G. Schneider. Vol. 3. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 1993.
63. *Ferguson E.* Irenėjas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
64. *Ferguson E.* Origenas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.

65. *Ferguson E.* Tertulianas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
66. Filosofijos istorijos chrestomatija: renesansas. Vilnius: Mintis. 1984.
67. Filosofijos istorijos chrestomatija: viduramžiai. Vilnius: Mintis. 1980.
68. *Finucane R.* Viduramžių vienuolystė Vakaruose // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000.
69. *Fleicher B. J.* A Theological Method for Adult Education Rooted in the Works of Tracy and Lonergan // Religious Education. USA: Clearance Center. Winter. 2000. Vol. 95. No. 1.
70. *Forman M.* Praying with the Desert Mothers. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2005.
71. Fourth Meeting of Monastic Superiors of French-Speaking West Africa // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in Chine. A. I. M. No. 98. 2010.
72. *Francenas A.* Trumpa Bažnyčios istorija. Marijampolė: Ardor. 2004.
73. *Frick E.* Kaip Ignaco dvasinės pratybos praturtina bibliodramos procesą? // Bibliodrama ir Ignaco Pratybos / Sud. O. Vitkauskaitė MVS, A. Balčiūnaitė. Kaunas: VŠĮ Gyvenimo ir tikėjimo institutas. 2008.
74. *Gadamer H.-G.* Istoriskumas // Sud. A. Sverdiolas. Istorija, menas, kalba. Vilnius: Baltos lankos. 1999.
75. *Gadamer H.-G.* Truth and Method. New York: Continuum. 2006.
76. *Gaida P.* Nemarus mirtingasis arkivyskupas Teofilius Matulionis: ganytojas, kalinys, kankinys ir laimėtojas. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1981.
77. *Galinyte R. C.* Gospel and Rule // Ed. B. Mayer. Benedictines. 2011: Spring/Summer. Abbey of Gethsemani. 2011.
78. *Gasque W. W.* Bažnyčia plečiasi: iš Jeruzalės į Romą // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
79. *Gasque W. W.* Iššūkis tikėjimui // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
80. *Gidžiūnas V.* Šv. Benedikto regulos vienuoliai Lietuvoje. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1985.
81. *Gilman J.* Benedictine Property Will Be Protected // Bedford Journal. Bedford, New Hampshire: The Cabinet Press. September 21. 2000. Vol. 2. No. 1.
82. *Götz J. T.* World-wide Meeting of Benedictine Schools, Münsterschwarzach Abbey, Germany // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001.
83. *Gregory the Great.* St. Benedict: Life and Miracles. France: AIM. 1992.
84. *Greig P.* God on Mute: Engaging the Silence of Unanswered Prayer. Great Britain: Survivor. 2007.
85. *Grickevičius A.* Bažnyčios istorija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2003.
86. *Grickevičius A., Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (I) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 29 (57).
87. *Grickevičius A., Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pertvarka 1918–1926 m. (II) // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009. Nr. 31 (59).
88. *Grolrier, Inc.* Monasticism. Electronic Publishing. 1992. Prieiga per internetą: <http://www.efn.org/~russelln/monasticism.html>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.
89. *Grün A.* The Monastery and its Finances // Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92.
90. *Gut B.* The Nature of Benedictine Monachism // The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1959. Vol. X (3–4). September-December.

91. *Hall J.* Silence, Solitude, Simplicity: A Hermit's Love Affair with a Noisy, Crowded, and Complicated World. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2007.
92. *Happ G.* Stability and Change: The Rule of St Benedict as a Model for Business Culture Today // *Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism* / Eds. the Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92.
93. *Hardy G. G., Cist O.* Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990.
94. *Harrington D. J.* Sheol / Gen. Ed. C. Stuhlmüller. The Collegeville Pastoral Dictionary of Biblical Theology. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press. 1996.
95. *Hartwell G.* Listening Prayer Therapy. 2003. Prieiga per internetą: <http://www.healmylife.com/articles/listening%20prayer%20therapy/listening%20prayer%20therapy.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.
96. Health Encyclopedia. 2006. Prieiga per internetą: http://steadyhealth.com/encyclopedia/Prayer_therapy. Žiūrėta: 2010 08 19.
97. *Herbert V.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003.
98. *Hermans C. A. M.* Abductive Hermeneutics: A Pragmatic Key to the Learning Paradox // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004.
99. *Hill E. W., Darling C. A.* Using the Family Ecosystem Model to Enhance Pastoral Care and Counseling // *The Journal of Pastoral Care*. New York: Recyclable Paper. Fall. 2001. Vol. 55. No. 2.
100. History of Monasticism. Prieiga per internetą: http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?groupid=2068&HistoryID=a_b88>rack=pthc. Žiūrėta: 2011 03 30, 11:20.
101. *Hume B.* Searching for God. London, Sydney, Auckland: Hodder and Stoughton. 1990.
102. *Hume B.* To be a Pilgrim: A Spiritual Notebook. London: St Paul Publications, SPCK. 1984.
103. *Hunkeler L.* It Began with Benedict. Oregon. Mount Angel Abbey St. Benedict. 1978.
104. *Hunter R. J.* Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005.
105. *Jankevičienė A.* Dar apie šv. Mikalojaus bažnyčią // *Kauno tiesa*. 1990 04 20. Nr. 88.
106. *Janov A.* What is Pramal Therapy. 2008 07 23. Prieiga per internetą: <http://www.primaltherapy.com>. Žiūrėta: 2010 08 19.
107. *Janov A.* What is Prayer Therapy? Prieiga per internetą: <http://www.wisageek.com/what-is-prayer-therapy.htm>. Žiūrėta: 2010 08 19.
108. *Jennings T. W.* Pastoral Theological Methodology // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990.
109. *Jernigan H. L.* Models in Psychological and Pastoral Theory // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990.
110. *Jončys F.* Mokslinės Prano Dovydaičio kūrybos religinė-filosofinė problematika // *Logos*. 2007. Nr. 50.
111. *Jonušauskas L.* Lietuvos diplomatijos pastangos (1941–1945 m.) / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
112. *Judt T.* Pokaris: Europos istorija nuo 1945 metų. Vilnius: Baltos lankos. 2011.
113. *Kajackas A.* Bažnyčia liturgijoje: liturgijos raida istorijoje. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras. 1998.
114. *Kamann M., Facius G.* Why Eastern Germany is the Most Godless Place on Earth. [DIE WELT/Worldcrunch All News in Global](http://www.worldcrunch.com/why-eastern-germany-most-godless-place-planet/culture-society/why-eastern-germany-is-the-most-godless-place-on-earth/c3s5177/#.UPf62qxYdWg). 2012 05 13. Prieiga per internetą: <http://www.worldcrunch.com/why-eastern-germany-most-godless-place-planet/culture-society/why-eastern-germany-is-the-most-godless-place-on-earth/c3s5177/#.UPf62qxYdWg>. Žiūrėta: 2013 01 17, 15:26.

115. *Kamuntavičienė V.* Kauno benediktinių vienuolyno fundacija. Lietuvos istorijos metraštis. 2012. Metai, 2. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 2013.
116. *Karaliūnaitė V.* Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje ir iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2009.
117. *Kardelis K.* Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas. 2002.
118. *Kardong T. G.* Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 1996.
119. *Kardong T. G.* Pillars of Community: Four Rules of Pre-Benedictine Monastic Life. Collegeville, Minnesota: Liturgical Press. 2010.
120. *Kilmartin E. J.* Christian Liturgy: Systematic Theology of Liturgy. Kansas: Sheed and Ward. 1988.
121. *Kinast R. L.* Pastoral Theology, Roman Catholic // R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005.
122. *Kirvaitienė A.* Kas yra psichoterapija? Prieiga per internetą: <http://www.psichoterapijoscentras.lt/straipsnis11.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.
123. *Kiškis S.* Arkivyskupas Teofilus Matulionis. Vilnius: Savastis. 2008.
124. Krikščionybės Lietuvoje istorija / Sud. V. Ališauskas. Vilnius: Aidai. 2006.
125. *Kunzmann P., Burkard F.-P., Wiedmann F.* Filosofijos atlasas. Vilnius: Alma littera. 2000.
126. *Lambrechts A.* Benedictine Monks on Athos in the XXth Century. Prieiga per internetą: <http://holy-mount-athos.org/en/speeches-belgrade/198-benedictine-monks-on-athos>. Žiūrėta: 2014 01 15, 22:42.
127. *Lartey E. Y.* In Living Color: An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling. London: Kingsley. 2003.
128. *Latteur E.* The Twelve Degrees of Humility in St. Benedict's Rule: Still Timely? // The American Benedictine Review. USA. 1989. 40 (1 – March).
129. *Laukaitytė R.* Lietuvos Bažnyčios vokiečių okupacijos metais (1941–1944). Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla. 2010.
130. *Laukaitytė R.* Lietuvos vienuolijos: XX a. istorijos bruožai. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas. 1997.
131. *Lavrinovičiūtė E.* Paauglių rengimo sutvirtinimui metodologinės gairės ir jų taikymas Kauno arkivyskupijos programoje. Kaunas. 2009.
132. *Le Goff J.* Skaistyklos gimimas. Vilnius: Baltos lankos. 2005.
133. *Lemme B. H.* Suaugusiojo raida. Kaunas: Poligrafija ir informatika. 2003.
134. *Leyerle B.* Monastic Formation and Christian Practice: Food in the Desert // Ed. John Van Engen. Educating People of Faith. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004.
135. *Lietuvių kalbos institutas.* Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. 2000. P. 340.
136. *Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras.* Kronika. Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika: jubiliejinės konferencijos medžiaga. Prano Vaičičiaus draugija. 1998.
137. *Livingstone E. A.* Concise Dictionary of the Christian Church. New York: Oxford University Press. 2006.
138. *Lombaerts H., Pollefeyt D.* Foreword // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004.
139. *Lombaerts H., Pollefeyt D.* The Emergence of Hermeneutics in Religious Education Theories // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press. 2004.
140. *Lombaerts H., Pollefeyt D.* The Emergence upon Hermeneutics a Justification in the Light of Contextual Changes // Eds. H. Lombaerts, D. Pollefeyt. Hermeneutics and Religious Education. Leuven: Leuven University Press and Uitgeverij Peeters. 2004.

141. *Longeat J.-P.* The Monastic Charism in the Life of the Church // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009.
142. *Lowe C., Alexanderdorf Abbey.* Benedictines in Lithuania // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Third International Symposium of Benedictine Women. A. I. M. No. 66. 1999.
143. *Lukaševičius A.* *Ad Gentes* modelio taikymas šiandienos jaunimo pastoracijoje Lietuvoje // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2001. Nr. 12 (40).
144. *MacCulloch D.* A History of Christianity: The First Three Thousand Years. London: Penguin. 2009.
145. *Maex J.* Een hermeneutisch-communicatief concept vakdidactiek godsdienst // Ed. D. Pollefeyt. *Leren aan de werkelijkheid. Geloofscommunicatie in een wereld van verschil.* Leuven: Acco. 2003.
146. *Malherbe A. J.* New Testament, Traditions and Theology of Care in // Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling.* Nashville: Abingdon Press. 1990.
147. *Marshall J. L.* Methods in Pastoral Theology, Care, and Counseling // Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling.* Nashville: Abingdon Press. 1990.
148. *Martin R. P.* Kaip meldėsi pirmieji krikščionys // Red. V. Ališauskas. *Krikščionybės istorija.* Vilnius: Alma littera. 2000.
149. *Maslauskienė N.* Lietuvos sovietizacija. Aneksuotos Lietuvos valdymas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
150. *McCann D. J.* Saint Benedict. London: Sheed and Ward. 1979.
151. *Medicinos enciklopedija.* Vilnius: Valstybinė enciklopedijų leidykla. T. 1. 1991.
152. *Merton T.* Dykumos išmintis: apoftegmos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2009.
153. *Merton T.* Kontempliatyvioji malda. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2005.
154. *Milašiūnas R.* Psichoanalizė: 100 klausimų ir atsakymų. Vilnius: Tyto alba. 2007.
155. *Mills L. O.* Pastoral Care (History, Traditions, and Definitions // Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling.* USA: Abingdon Press. 2005.
156. *Mitchell K. R.* Silence // Gen. Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling.* Nashville: Abingdon Press. 2005.
157. *Mockus V., Vilimas J.* Liturginės valandos, Dieviškasis Oficijus, Valandų liturgija // *Bažnytinė muzika: enciklopedinis žinynas / Sud. J. Vilimas.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2011.
158. Monasticism in Medieval Christianity. Prieiga per internetą: http://www.metmuseum.org/toah/hd/mona/hd_mona.htm. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:50.
159. Monasticism. Prieiga per internetą: <http://www.middle-ages.org.uk/monasticism.htm>. Žiūrėta: 2011 03 30, 11:00.
160. *Murphy R. E.* Word Biblical Commentary: Proverbs. Vol. 22. Nashville, Dallas, Mexico City, Rio de Janeiro: Thomas Nelson since 1978. 1998.
161. *Narbekovas A., Obelenienė B., Pukelis K.* Lytiškumo ugdymo etika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008.
162. *Neuger C. C.* Power and Difference in Pastoral Theology // Ed. R. J. Hunter. *Dictionary of Pastoral Care and Counseling.* Nashville: Abingdon Press. 1990.
163. *Neves M. N.* Evangelii Nuntiandi: Paul VI's Pastoral Testament to the Church. L'Osservatore Romano. Weekly Edition in English. 17 January, 2001. Prieiga per internetą: <http://www.ewtn.com/library/CURIA/CBISEVNU.HTM>. Žiūrėta: 2014 06 16, 23:00.
164. *New Catholic Encyclopedia.* Vol. XIII. The Catholic University of America: Jack Heraty & Associates. 1967.
165. *Neyt M.* Monasticism and the Challenge of Our Age // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009.

166. *Oates W. E.* Pastoral Care (Contemporary Methods, Perspectives, and Issues) // Ed. R. J. Hunter. Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press.
167. *Pal. Motina Teresė iš Kalkutos.* Gailestingumo mokykloje. Mano maldos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007.
168. *Paškus A.* Tikėjimo ir netikėjimo sąlytis šiandien. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 1998.
169. *Pattison S., Woodward J.* An Introduction to Pastoral and Practical Theology // Ed. S. Pattison, J. Woodward. The Blackwell Reader in Pastoral and Practical Theology. UK, Oxford: Blackwell. 2000.
170. *Paulikaitė M.* Dialogo principo sklaida universaliojoje Gadamerio hermeneutikoje // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2004. Nr. 14 (42).
171. *Penrose M. E.* Gaivinantis senovės šaltinių vanduo. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2006.
172. *Pierard R.* Ideologijos amžius / Sud. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
173. *Plavičienė J.* „Ora et labora“ – seserų benediktinių kongregacija. XXI amžius. Kaunas: Lietuvos katalikų mokslo akademijos įmonė „XXI amžius“. 1998 m. spalio 23 d. Nr. 80 (703).
174. *Pollefeyt D., Bieringer R.* The Role of the Bible in Religious Education Reconsidered Risks and Challenges in Teaching the Bible // Eds. R. Bieringer, M. Elsbernd. Normativity of the Future: Reading Biblical and Other Authoritative Texts in an Eschatological Perspective. Leuven: Peeters. 2010.
175. *Pollefeyt D.* Belgium: The Hermeneutic-Communicative Model – a Feasible Option? // Ed. H.-G. Ziebertz, U. Riegel. How Teachers in Europe Teach Religion: An International Empirical Study in 16 Countries. International Practical Theology. Berlijn, lit Verlag. 2009. Vol. 12.
176. *Pollefeyt D.* Difference Matters: A Hermeneutic-Communicative Concept of Didactics of Religion in a European Multi-Religious Context // Journal of Religious Education Association: An Association of Professors, Practitioners, and Researchers in Religious Education. UK: Routledge: Taylor & Francis Group. 2008. 56 (1).
177. *Pollefeyt D.* Het hermeneutisch-communicatief model van het godsdienstonderwijs // Oriëntaties voor de parochiepastoraal. 2007. Vol. 1.
178. *Pollefeyt D.* Het leven doorgeven. Religieuze traditie in de katholieke godsdienstpedagogiek. Ontwikkelingen en toekomstperspectieven // Eds. H. van Crombrugge, W. Meijer. Pedagogiek en traditie. Opvoeding en religie, Tielt, Lannoo Campus. 2004.
179. *Pollefeyt D.* Religious and Ethical Teachings after the Holocaust // Ed. E. Fried. Beyond the Never Again (Stockholm International Forum Series). Stockholm: Swedish Government. 2005.
180. *Pont D.* Abhishiktananda, Monk, Mystic, Bridge-builder // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in China. A. I. M. No. 98. 2010.
181. Popiežių istorija nuo šv. Petro iki Benedikto XVI / L.-T. Melgar Gil. Kaunas: Šviesa. 2008.
182. *Rahner K.* Dievo potyris šiandien. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
183. *Ramonas A.* Sakramentų teologija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2007.
184. *Ratzinger J., Benediktas XVI.* Liturgijos dvasia: įvadas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
185. RB 1980: The Rule of St. Benedict in English / Ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982.
186. Religion Past & Present: Encyclopedia of Theology and Religion / Eds. H. D. Betz, Don S. Browning, B. Janowski, E. Jüngel. Boston: Brill. Vol. XI. 2012.

187. Report received from P. Adalberto Mainardi of the community of Bose, Italy // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Monastic Charism. A. I. M. No. 97. 2009.
188. *Ricoeur P.* Interpretacijos teorija: diskursas ir reikšmės perteklius. Vilnius: Baltos lankos. 2000.
189. *Rienecker L., Jørgensen P. S.* Kaip rašyti mokslinį darbą. Vilnius: Aidai. 2003.
190. *Rimkutė R.* Tautodailininkė, vargoninė, tremtinių dainos ir bažnyčios chorų vadovė. Vilkija. 2000.
191. *Rosenberg H.* Grigalius Didysis // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000.
192. *Rosenberg H.* Vakarų krizė // Krikščionybės istorija / Red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000.
193. *Rothert A.* A Vision Will Come True: Benedictine Women and Men. Dinklage: B. Heimann GMBH. Germany. 2001.
194. *Rubšys A.* Raktas į Senąjį Testamentą 1. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1995.
195. *S. Małgorzata Michalak* (nr albumu 62802). Benedyktynki misjonarki w Otwocku (1946–1992). Lublin. 2002.
196. *S. Regina – Maria Wiśniecka.* Zgromadzenie SS. Misjonarek Św. Benedykta I Jego Działalność w Latach 1917–1945. Lublin. 1968.
197. *Savickienė I.* Universitetinių studijų kokybės vertinimo sistemos projektavimas. Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2005. P. 29.
198. *Scheiba M.* Verbindliche Kommunikation in virtuellen Zeiten (02.12.2010) / In der Akademie / Vorträge und Artikel von S. Manuela Scheiba / Archivkarton S 2/1 Personalakte von S. Manuela uns Vorträge.
199. Second Hindu-Christian Colloquium on Persons of Peace in a World at War // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: The Third International Symposium of Benedictine Women. A. I. M. No. 66. 1999.
200. *Seewald P.* Vienuolių gyvenimo mokykla. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003.
201. *Sefton H. R.* Maldos namai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
202. *Sergio Della Pergola.* World Jewish Population, 2012. *The American Jewish Year Book.* 2012. Dordrecht: Springer.
203. *Sherrill L. J.* Family and the Church. New York: Abington Press. 1937.
204. *Sikorskas V.* *Musica sacra* Katalikų Bažnyčioje ir jos vertinimas Lietuvoje liturginiu požiūriu. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012.
205. *Šilinytė J.* Ontologinės struktūrinės metaforos daiktavardinių frazių žodyne. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008.
206. *Simon C. G. A.* Commentary for Benedictine Oblates on the Rule of St. Benedict. Collegeville: St. John's Abbey Press. 1950.
207. *Simonova J.* Kalba kaip požiūris į pasaulį A. Maceinos filosofijoje // Soter: religijos mokslo žurnalas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Nr. 30 (58). 2009.
208. *Širvinskaitė B.* Benediktinų vienuolyno jubiliejus // Krivulė. Roma: Saleziečių spaustuvė. 1999. Nr. 2 (69).
209. *Skinkaitis R.* Sakramentalogijos atsinaujinimo tendencijos XX a. pirmoje pusėje // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 20 (48). 2006.
210. *Šliogeris A.* Transcendencijos tyla. Vilnius: Margi raštai. 2011.
211. *Smaragdus of Saint-Mihiel.* Commentary on the Rule of Saint Benedict. Michigan: Kalamazoo. 2007.
212. *Smith C.* The Path of Life. Leominster Herefordshire: Ampleforth Abbey. 1996.
213. *Smith M. A.* Ambraziejus Milanietis // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.

214. *Smith M. A.* Apeigos ir liturginiai metai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
215. *Smith M. A.* Gerosios naujienos skleidimas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
216. *Smith M. A.* Klemensas Romietis // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
217. *Smith M. A.* Krikščionių asketai ir vienuoliai // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
218. *Špidlik T.* Krikščioniškųjų Rytų dvasingumas. Vilnius: Dialogo kultūros institutas. 2007.
219. *Stančienė D. M., Žilionis J.* Ankstyvoji scholastika: ugdymo filosofijos metmenys. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 2010.
220. *Stanelytė J. G.* Malda buvo ir yra svarbiausias mūsų ginklas // Sud. A. Navickas, R. Sopranaitė. Laisvė ir tikėjimas: krikščioniški trileriai sovietmečiu. Vilnius: Ateities leidybos centras, Bernardinai.lt. 2013. P. 182–185.
221. *Stankeras P.* Vokietijos–SSRS karo pradžia / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
222. *Steward C.* Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998.
223. *Streikus A.* Katalikų Bažnyčios suvaržymas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
224. *Streikus A.* Represijos prieš Bažnyčią Lietuvoje 1944–1954 metais / Ats. red. A. Anušauskas. Pilietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2004.
225. *Stumbra S.* Katalikiškojo religingumo raiškos ankstyvojoje jaunystėje ypatumai // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012. 43 (71).
226. *Taft R.* The Liturgy of the Hours in East and West: The Origins of the Divine Office and its Meaning for Today. Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press. 1993.
227. *Tamkevičius S.* Tiesa išlaisvina: arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus prisiminimai apie dvidešimt „LKB Kronikos“ metų. Kaunas: Kauno arkivyskupija. 2012.
228. *Teece G.* Learning from Religions as ‘Skilful Means’: A Contribution to the Debate about the Identity of Religious Education // British Journal of Religious Education. Brussels: Routledge: Taylor & Francis Group. September. 2008. Vol. 30. No. 3.
229. *Teresevičienė M., Linkaitytė G. M., Gedvilienė G., Sajienė L., Valiuškevičiūtė A.* Edukologijos magistro studijose rengiami darbai: metodiniai nurodymai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2005.
230. *Tha Ling Sum L.* A Study of the Louvain Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from an Asian Perspective // East Asian Pastoral Institute. East Asian Pastoral Review. Vol. 49 (2).
231. *Tha Ling Sum L.* Engaging Belief: A Study of a Hermeneutical-Communicative Model of Religious Education from Asian Perspectives. Paper session: Theology and church as context and perspectives for Religious Education. Prieiga per internetą: http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/forskning/aktuel_forskning/11th_Nordic_conference_on_Religious_Education/Full_papers/2.1.Lucas_Sum.pdf. Žiūrėta: 2013 01 19, 13:58.
232. The Catholic Encyclopedia. Eastern Monasticism. Prieiga per internetą: <http://www.newadvent.org/cathen/10467a.htm>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.
233. The Catholic Encyclopedia. Western Monasticism. Prieiga per internetą: <http://www.newadvent.org/cathen/10472a.htm>. Žiūrėta: 2011 03 30, 10:30.
234. The New SCM Dictionary of Christian Spirituality / Ed. P. Sheldrake. London: SCM Press. 2005.

235. The Oxford Desk Dictionary and Thesaurus // Ed. F. R. Abate. Oxford: Oxford University Press. 1997.
236. *Theisen J.* Benedictine Monasticism in the Church of Today. The American Benedictine Review. The American Benedictine Academy. 1995. Vol. 46 (4 – December).
237. Theological Dictionary of the Old Testament / Eds. G. J. Botterweck, H. Ringgren, H.-J. Fabry. Vol. VIII. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 1997.
238. Theological Lexicon of the Old Testament / Eds. E. Jenni, C. Westermann. Vol. 2. USA: Hendrickson Publishers. 1997.
239. *Todd R. A.* Dvasininkija, vyskupai ir popiežius // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
240. *Todd R. A.* Romos imperijos žlugimas // Red. V. Ališauskas. Krikščionybės istorija. Vilnius: Alma littera. 2000.
241. *Tragan P.-R.* Monastic Life: A Continuous Conversation // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001.
242. *Tredget D.* The Tools of Good Work Benedictine Spirituality in the Workplace // Ed. A. I. M. Monastic Bulletin. Alliance for International Monasticism: Benedictine Education. A. I. M. No. 73. 2001.
243. *Truska L.* Kultūros sovietizacija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
244. *Truska L.* Reokupacija – sovietų valdžios atkūrimas / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
245. *Truska L.* Sovietinė socialinė – ekonominė politika / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
246. *Truska L.* Sovietų okupacija ir aneksija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
247. *Truska L.* Ūkinė Lietuvos aneksija / Sud. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vilnius. 2005.
248. *Ulevičius B.* Dieviškasis žaidimas: liturginio mąstymo apmatai. Vilnius: Aidai. 2009.
249. *Ulich R.* A History of Religious Education: Documents and Interpretations from the Judeo-Christian Tradition. New York: New York University Press; London: University of London Press Limited. 1968.
250. *Urbonaitė V.* Ugdymo aplinkos kūrimas rengiant vaikus Pirmajai Komunijai. Kaunas. 2009.
251. *Vaitkevičiūtė V.* Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas. 2007.
252. *Van Voren R.* Neįsisavinta praeitis: Holokaustas Lietuvoje. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2011.
253. *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių pertvarka 1918–1926 m. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2008.
254. *Vasiliauskaitė A.* Kauno seserų benediktinių vienuolyno pastoraciniai modeliai XX a. pab. – XXI a. pr. Kaunas. 2010.
255. *Vasiliauskaitė A.* Maldos terapija slaugant ligonius benediktiniškojoje bendruomenėje // Tiltai. Mokslo darbai. 2010. Nr. 41. Krikščioniškojo dvasingumo ugdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
256. *Vasiliauskaitė A.* Sesers Leonijos OSB (Birutės Širvinskaitės) rankraštinis palikimas // Soter. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2013. Nr. 48.
257. *Vilimas J.* Liturgija // Bažnytinė muzika: enciklopedinis žinynas / Sud. J. Vilimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2011.
258. *Warren A.* 2003. Prieiga per internetą: <http://ficotw.org/prayerastherapylesson.html>. Žiūrėta: 2010 08 19.

259. *Warren M.* Catechesis and (or) Religious Education: Another Look // Eds. B. Roebben, M. Warren. *Religious Education as Practical Theology*. Leuven: Peeters. 2001.
260. *Watts J. D. W.* *Word Biblical Commentary: Isaiah 1–33*. Vol. 24. Waco, Texas: Word Books, Publisher. 1985.
261. *Weakland R. G.* *The Role of Monasticism in the Life of the Church* // *The American Benedictine Review*. The American Benedictine Academy. 1981. Vol. 32 (1 – March).
262. *Wilken R. L.* *Christian Formation in the Early Church* // Ed. J. Van Engen. *Educating People of Faith*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company. 2004.
263. *Wiseman J. A.* *Teology, Western Christian: Benedictine* // Ed. W. M. Johnston. *Encyclopedia of Monasticism*. Chicago and London: Fitzroy Dearborn Publishers. 2000. Vol. 2.
264. *Wong J. H.* *Tao, Sages, Immortals: Towards a Christian-Taoist Dialogue* // Ed. A. I. M. *Monastic Bulletin*. Alliance for International Monasticism: Christian Communities in Chine. A. I. M. No. 98. 2010.
265. *Žaryn J.* *Saugumo aparato represijos prieš Lenkijos Katalikų Bažnyčią 1944–1956 metais* // Ats. red. A. Anušauskas. *Pilietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956*. Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. 2004.
266. *Zeller, H. van.* *The Holy Rule: Notes on St. Benedict's Legislation for Monks*. New York: Sheed and Ward. 1958.

PRIEDAI

1 priedas

Interviu ir klausimynas lietuvių k.

Brangi Sese,

Aš esu Vytauto Didžiojo universiteto doktorantūros programos studentė s. Gabrielė Aušra Vasiliauskaitė. Šiuo metu rašau disertaciją apie pastoracinio hermeneutinio-bendravimo modelio pritaikomumo galimybes benediktinių bendruomenėse (Kauno, Otwocko ir Alexanderdorfo) *Tylos pastoracijos* kontekste. Todėl šio tyrimo tikslas yra teoriškai pagrįstų vertinimo parametrų, kurių vienas blokas yra atskleistas tyrinėjant šių bendruomenių istorinę ir pastoracinę kaitą, empiriškas galimybių įvertinimas. Gauti rezultatai bus panaudoti tik disertacijai, todėl garantuojamas konfidencialumas. Maloniai prašau atsakyti į šio **anonimiško formalizuoto struktūruoto interviu bei anketinės apklausos** pateiktus klausimus.

Atidžiai perskaitykite situaciją ir (arba) klausimą ir parašykite atsakymą į atvirą klausimą. Vietos, t. y. erdvės, turėtų pakakti atsakant į atvirus klausimus tiek, kiek yra numatyta. Atviri klausimai – 1; 1.2; 1.5; 2; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 5; 16; 18; 19; 21; 22; 23; 26; 28; 29. Klausimai su variantais (1.3; 1.4; 1.6; 1.7; 1.8; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 17; 20; 24; 25; 27) atsakomi pažymint (v) Jums tinkantį atsakymą ar atsakymus. *Taip pat galite įrašyti savo variantą eilutėje „Kita“.*

Teisingų ar klaidingų atsakymų nėra. Svarbi Jūsų asmeninė patirtis.

Dėkoju už bendradarbiavimą ir nuoširdžius atsakymus, Brangi Sese!

1. Kaip Jūs tokioje kasdienėje situacijoje atsakytumėte naujokei:

Amžinųjų įžadų sesuo kiekvieną dieną skaito Dievo žodį – Šventąjį Raštą ir visiems pasakoja apie nuostabias mintis, kurių kilo maldos metu, tačiau niekada nepadeda dirbančioms seserims (net toms, kurios prašo pagalbos, pvz., niekada nepadedą plauti indų refektoriuje, nors tuo metu stovi arba sėdi ir nieko neveikia). Naujokė pastebi, kad ši sesuo ne tik nenori padėti kitoms, bet su tomis, kurios daug dirba, dar kalba pakeltu balsu, kartais net aprėkia. Naujokė, tai matydama, klausia: kodėl Dievo žodžio skaitymas neuždegė ir nepaveikė šios sesers elgesio?

1.2. Kas Jums yra Dievo žodis?

1.3. Kaip dažnai Jūs skaitote Dievo žodį?
Pažymėkite (v):

- Vieną kartą per dieną
- Daug kartų per dieną
- Vieną kartą per kelias dienas
- Vieną kartą per savaitę
- Vieną kartą per mėnesį
- Kita
(parašykite).....

1.4. Kiek kartų per dieną be jokios
priežasties Jūs atsimenate Šventojo Rašto
ištraukų? Pažymėkite (v):

- Nuolat
- Kelis kartus
- Vieną kartą
- Apie tai negalvoju
- Beveik niekada
- Kita
(parašykite).....

1.5. Jūsų manymu, kodėl susidaro tokių situacijų (žr. 1 kl.)?

1.6. Kaip dažnai Jūsų bendruomenėje susidaro tokia situacija? Pažymėkite (v):

- Nuolat
- Kiekvieną dieną
- Kelis kartus per dieną
- Vieną kartą per savaitę
- Vieną kartą per mėnesį
- Niekada
- Kita
(parašykite).....

1.7. Kokius Šventojo Rašto skaitymo metodus Jūs taikote? Pažymėkite (v):

- Lectio divina*
- Šv. Ignaco Lojolos
- Šv. Pranciškaus Saleziečio
- Karmelitų
- Kita
(parašykite).....

1.8. Ar Jūsų taikomi Šventojo Rašto metodai Jums padeda išvengti tokių situacijų? Pažymėkite (v):

- Taip, žinoma.
- Ne.
- Nežinau.
- Kita
(parašykite).....

2. Ką Jūs patartumėte jaunai seseriai, kuri domėtusi: nuo ko reikėtų pradėti maldą?

2.1. Kaip ir koku būdu adoruoti Švenčiausiąjį Sakramentą?

2.2. Kaip sustabdyti minčių srautą ir išgyventi vidinę tylą?

2.3. Kokią erdvę ir laiką jauna sesuo turėtų pasirinkti maldai?

Erdvę:

Laiką:

3. Ar renkatės, kaip maldos būdą, Švenčiausiojo Sakramento adoraciją? Pažymėkite (v):

- Taip
- Ne

3.1. Parašykite, kodėl?

4. Švenčiausiojo Sakramento adoracija Jūsų bendruomenėje yra labiau...? Pažymėkite (v):

- Bendruomeninė malda
- Asmeninė malda
- Ir bendruomeninė, ir asmeninė malda
- Kita
(parašykite).....

5. Kas Jums asmeniškai yra tylą?

6. Kiek Jums pavyksta išbūti visiškoje, tiek išorinėje, tiek vidinėje, tyloje? Pažymėkite (v):

- Nė minutės
- Keletą minučių
- Pusvalandį
- Valandą
- Dieną
- Savaitę
- Kita
(parašykite).....

7. Kaip dažnai jaučiate tylos poreikį?

Jums tinkamą atsakymą pažymėkite (v) šalia esančiame langelyje. Jei nėra nė vieno Jums tinkamo atsakymo, prie langelio „Kita“ įrašykite Jums tinkamą tylos poreikio trukmę.

Labai dažnai		Dažnai		Retai		Niekada		Kita (parašykite)	
--------------	--	--------	--	-------	--	---------	--	-------------------	--

Paaiškinimai:

Labai dažnai – keletą kartų per dieną; *Dažnai* reiškia – vieną kartą per dieną;

Retai – vieną kartą per keletą dienų; *Niekada* – iš viso nėra tokio poreikio.

8. Ar išgyvenate bendrystę su Dievu?

Pažymėkite (v):

- Nuolat
 - Labai dažnai
 - Dažnai
 - Retai
 - Niekada
 - Kita
- (parašykite).....

Paaškinimai:

Nuolat reiškia – kiekvieną minutę;

Labai dažnai – keletą kartų per dieną;

Dažnai – vieną kartą per dieną;

Retai – vieną kartą per keletą dienų;

Niekada – iš viso nesate išgyvenusi bendrystės su Dievu.

9. Ar tyła yra būtina sąlyga bendrystei su Dievu? Pažymėkite (v):

- Neabejotinai taip
 - Gali būti bendrystė su Dievu išgyvenama ir ne tyloje
 - Žinoma, kad ne
 - Nežinau
 - Kita
- (parašykite).....

10. Jūsų bendruomenės seserys Valandų liturgiją meldžiasi... (pažymėkite (v)):

- Prie išstatyto Švenčiausiojo Sakramento
 - Prie uždaryto Švenčiausiojo Sakramento tabernakulyje
 - Vietoje, kurioje nėra Švenčiausiojo Sakramento
 - Kita
- (parašykite).....

11. Jūs asmeniškai Valandų liturgiją meldžiatės... (pažymėkite (v)):

- Bendruomenėje
 - Asmeniškai
 - Su bendruomene naudojant mediją
 - Kita
- (parašykite).....

12. Jūsų bendruomenėje Liturginės valandos yra... (pažymėkite (v)):

- Nuolat giedamos
 - Dažnai giedamos
 - Retkarčiais giedamos
 - Niekada negiedamos
 - Ir giedamos, ir kalbamos
 - Tik kalbamos
 - Kita
- (parašykite).....

Paaškinimai:

Pastoviai giedamos reiškia – giedamos psalmės kiekvieną liturginę valandą;

Dažnai giedamos – porą kartų per dieną;

Retkarčiais – porą kartų per savaitę;

Niekada negiedamos reiškia – visada skaitomos.

13. Jūs asmeniškai Eucharistijos šventime dalyvaujate... (pažymėkite (v)):

- Kiekvieną dieną
 - Kas antrą dieną
 - Tik sekmadieniais
 - Kiekvieną dieną su bendruomene
 - Dažnai kitoje vietoje, nei dalyvauja bendruomenė
 - Retkarčiais kitoje vietoje, nei dalyvauja bendruomenė
 - Niekada
 - Kita
- (parašykite).....

Paaškinimai:

Dažnai reiškia – porą kartų per savaitę;

Retkarčiais – vieną kartą per mėnesį;

Niekada – Eucharistiją švenčiate visuomet bendruomenėje.

14. Kokio pobūdžių tylą Jums pavyksta išgyventi? Pažymėkite (v):

- Kalbos tylą
 - Akių tylą
 - Proto tylą
 - Širdies tylą
 - Jokios
 - Kita
- (parašykite).....

15. Kokio pobūdžio tylos Jūs siekiate? Pažymėkite (v):

- Kalbos tylos
 - Akių tylos
 - Proto tylos
 - Širdies tylos
 - Jokios
 - Kita
- (parašykite).....

16. Kas Jums asmeniškai yra Švenčiausiojo Sakramento adoracija?

17. Kiek laiko Jūs asmeniškai skiriate adoracijai? Pažymėkite (v):

- Per dieną labai trumpai (apie 5 min.)
 - Per dieną mažiau nei pusvalandį
 - Per dieną daugiau nei pusvalandį
 - Per dieną valandą
 - Per dieną daugiau nei valandą
 - Per savaitę pusvalandį
 - Per savaitę valandą
 - Kita
- (parašykite).....

18. Kokius maldos būdus ar metodus Jūs pasitelkiate adoracijos metu?

19. Ką Jums adoracijos metu reiškia Tyla?

20. Kiek dažnai tenka slaugyti seseris ligones? Pažymėkite (v):

- Daug kartų per dieną
- Vieną kartą per dieną
- Vieną kartą per kelias dienas
- Vieną kartą per savaitę
- Vieną kartą per mėnesį
- Kita (parašykite).....

21. Ką Jūs patartumėte naujokei, kuri pirmą kartą eina pas seserį į ligonių slaugos tarnystę: ką jiniai turėtų daryti, kokia turėtų būti šios naujokės nuostata ir kokių klaidų ji neturėtų daryti?

22. Kaip Jūsų vienuolyne yra įgyvendinama nuolatinė profesijos formacija?

23. Kokios yra Jūsų bendruomenėje naudojamos nuolatinės profesijos formacijai priemonės?

24. Kiek laiko dieną skiriate maldai?

Pažymėkite (v):

- Nė minutės
- Keletą minučių
- Pusvalandį
- Valandą
- Daugiau nei valandą
- Pusę dienos
- Visą dieną
- Kita
(parašykite).....

25. Jūsų nuomone, kokią veiklą atlikti Jūs esate kompetentinga? Pažymėkite (v):

- Ką nors koordinuoti
- Ką nors organizuojanti kaip pagalbininkė
- Skaityti dvasinio ir ne tik dvasinio turinio konferencijas
- Vesti rekolekcijas
- Įvairias tarnystes ir veiklas vienuolyne (sekretorė, buhalterė, archyvarė ir pan.)
- Kita
(parašykite).....

26. Kaip Jūs sprendžiate iškilusius vidinius sunkumus bendruomenėje?

27. Kokiai amžiaus kategorijai Jūs priklausote? Pažymėkite (v):

- 24–35 m.
- 35–50 m.
- 50–75 m.
- 75–90 m.
- Kita (parašykite)

28. Koks Jūsų vienuolinis amžius (nuo pirmųjų įžadų)?

Irašykite metų skaičių:

29. Kiek metų praėjo nuo Jūsų amžinųjų įžadų?

Irašykite metų skaičių:

Ačiū už bendradarbiavimą!

Interviu parengė: VDU KTF doktorantė s. Gabrielė Aušra Vasiliauskaitė OSB

2 priedas

Interviu ir klausimynas lenkų k.

Droga Siostró,

Nazywam się s. Gabrielė Aušra Vasiliauskaitė, jestem doktorantką Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie. Piszę dysertację o możliwości dostosowania hermeneutyczno-komunikacyjnego modelu pastoraacyjnego we wspólnotach sióstr benedyktynek (Kowno, Otwock i Aleksanderdorf) w kontekście *Pastoracji ciszy*. Celem danych badań jest empiryczna ocena możliwości zastosowania teoretycznego modelu. Otrzymane wyniki badań będą wykorzystane wyłącznie w pracy doktorskiej, dlatego gwarantowane jest dyskrecja. Z pokorą proszę o udzielenie odpowiedzi na pytania **zamieszczonego tu anonimowego kwestionariusza**.

Proszę o uważne przeczytanie opisu podanej sytuacji i / lub pytania i o napisanie odpowiedzi w formie otwartej. Odpowiedź powinna się zmieścić w wyznaczonej na to przestrzeni. Pytania otwarte – 1; 1.2; 1.5; 2; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 5; 16; 18; 19; 21; 22; 23; 26; 28; 29. W wypadku pytań z wariantami odpowiedzi (1.3; 1.4; 1.6; 1.7; 1.8; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 17; 20; 24; 25; 27) odpowiedzi proszę zaznaczyć (v). *Można również podać swój wariant odpowiedzi w rubryce „Inne”*.

Nie ma odpowiedzi prawidłowych czy błędnych, najważniejsze jest Siostry osobiste doświadczenie. **Droga Siostró, dziękuję za współpracę i szczerę odpowiedź!**

1. Jak, w takiej codziennej sytuacji, Siostra odpowiedziałaby nowicjuszcze:

Siostra po ślubach wieczystych codziennie czyta Słowo Boże – Pismo Święte i opowiada wszystkim o wspaniałych myślach, których doświadcza podczas modlitwy, ale nigdy w niczym nie pomaga innym pracującym siostróm (nawet wtedy, gdy o to poproszą), np. nigdy nie pomaga w zmywaniu naczyń w refektarzu, chociaż w tym momencie stoi lub siedzi beczynnie. Nowicjuszka zauważa, że ta siostra nie tylko nie ma chęci do pomocy, ale na dodatek rozmawia z pracującymi siostrami podwyższonym głosem, a nawet ofuknie je. Nowicjuszka, widząc taki przykład, pyta: dlaczego czytanie Słowa Bożego nie wpływa na zachowanie tej siostry?

1.2. Czym dla Siostry jest Słowo Boże?

1.3. Jak często Siostra czyta Słowo Boże? Proszę zaznaczyć (v):

- Raz w ciągu dnia
- Wiele razy w ciągu dnia
- Raz w ciągu kilku dni
- Raz w tygodniu
- Raz w miesiącu
- Inne (proszę napisać).....

1.4. Ile razy w ciągu dnia bez określonej przyczyny Siostra przypomina fragmenty Pisma Św.? Proszę zaznaczyć (v):

- Stale
- Kilka razy
- Jeden raz
- Nie myślę o tym
- Niemal nigdy
- Inne(proszę podać).....

1.5. Według Siostry, dlaczego zdarzają się takie sytuacje (p.w. 1pyt.)?

1.6. Jak często we wspólnocie Sióstr zdarzają się takie sytuacje? Proszę zaznaczyć (v):

- Stale
- Każdego dnia
- Kilka razy w ciągu dnia
- Raz w tygodniu
- Raz w miesiącu
- Nigdy
- Inne (proszę napisać).....

1.7. Jakie metody czytania Pisma Świętego Siostry stosują? Proszę zaznaczyć (v):

- Lectio divina
- Św. Ignacego Loyoli
- Św. Franciszka Salezego
- Karmelitański
- Inne (proszę napisać).....

1.8. Czy te stosowane u Sióstr metody czytania Pisma Św. pomagają Siostrze uniknąć takich sytuacji? Proszę zaznaczyć (v):

- Tak, oczywiście.
- Nie.
- Nie wiem.
- Inne (proszę napisać).....

2. Co Siostra poradziłaby młodej siostrze, która zapytałaby: od czego należy zacząć modlitwę?

2.1. Jak i w jaki sposób należy adorować Najświętszy Sakrament?

2.2. Jak wstrzymać wiele myśli i przeżywać ciszę wewnętrzną?

2.3. Jaką przestrzeń (miejsce) i czas młoda siostra powinna wybrać na modlitwę?

Przestrzeń:

Czas:

3. Czy wybiera Siostra, jako forme modlitwy, adorację Najświętszego Sakramentu? Proszę zaznaczyć (v):

- Tak
- Nie

3.1. Proszę napisać dlaczego?

4. Czym jest bardziej Adoracja Najświętszego Sakramentu we wspólnocie Sióstr? Proszę zaznaczyć (v):

- Modlitwą wspólnotową
- Modlitwą osobistą
- I wspólnotową i osobistą modlitwą
- Inne (proszę napisać).....

5. Czym dla Siostry osobiście jest cisza?

6. Jak długo zdarza się Siostrze zostawać w całkowitej, tak zewnętrznej, jak i wewnętrznej ciszy? Proszę zaznaczyć (v):

- Ani chwili
- Kilka minut
- Pół godziny
- Godzinę
- Dzień
- Tydzień
- Inne (proszę napisać)

7. Jak często odczuwa Siostra pragnienie ciszy?

Odpowiedź proszę zaznaczyć (v) w okienku obok. Jeżeli nie podano tu odpowiedniej dla Siostry odpowiedzi, proszę podać odpowiednią dla Siostry częstotliwość.

Bardzo często		Często		Rzadko		Nigdy		Inne (proszę wpisać)	
---------------	--	--------	--	--------	--	-------	--	----------------------	--

Objaśnienia:

Bardzo często – kilka razy w ciągu dnia; *Często* znaczy: raz w ciągu dnia;

Rzadko – raz w ciągu kilku dni; *Nigdy* – nie ma takiej potrzeby wcale.

8. Czy przeżywam jedność z Bogiem?

Proszę zaznaczyć (v):

- Stale
- Bardzo często
- Często
- Rzadko
- Nigdy
- Inne (proszę napisać).....

Objaśnienia:

Stale znaczy: każda minutę;

Bardzo często – kilka razy w ciągu dnia;

Często – raz w ciągu dnia;

Rzadko – raz w ciągu kilku dni;

Nigdy – nigdy nie przeżyłam jedności z Bogiem.

9. Czy warunkiem koniecznym do jedności z Bogiem jest cisza? Proszę zaznaczyć (v):

- Bez wątpienia, tak
- Można przeżyć jedność z Bogiem i nie w ciszy
- Oczywiście, że nie
- Nie wiem
- Inne (proszę napisać)

10. Proszę zaznaczyć (v) kiedy Siostry we wspólnocie odmawiają liturgię godzin:

- Przy wystawionym Przenajświętszym Sakramencie
- Przy Przenajświętszym Sakramencie zamkniętym w Tabernakulum
- W miejscu, gdzie nie ma Przenajświętszego Sakramentu
- Inne (proszę napisać)

11. Proszę zaznaczyć (v) jak Siostra osobiście odmawia liturgię godzin:

- We wspólnocie
- Indywidualnie
- Ze wspólnotą przy pomocy mediów
- Inne (proszę napisać).....

12. We wspólnocie Sióstr liturgia godzin jest (proszę zaznaczyć (v)):

- Stale śpiewana
- Często śpiewana
- Rzadko śpiewana
- Nigdy śpiewana
- I śpiewana i mówiona
- Tylko mówiona
- Inne (proszę napisać).....

Objaśnienia:

Stale śpiewana znaczy: psalmy są śpiewane podczas każdej godziny liturgicznej;

Często śpiewane – parę razy na dzień;

Rzadko – parę razy w tygodniu;

Nigdy znaczy: zawsze są recytowane.

13. Siostra osobiście uczestniczy w Eucharystii (proszę zaznaczyć (v)):

- Codziennie
- Co drugi dzień
- Tylko w niedzielę
- Każdego dnia wraz ze wspólnotą
- Często w innym miejscu, niż wspólnota
- Rzadko w innym miejscu, niż wspólnota
- Nigdy
- Inne (proszę napisać).....

Objaśnienia:

Często znaczy: parę razy w tygodniu;

Rzadko – raz w miesiącu;

Nigdy – zawsze uczestniczę w Eucharystii we wspólnocie.

14. Jakiego rodzaju ciszę Siostra przeżywa? Proszę zaznaczyć (v):

- Cisza mówienia
- Cisza oczu
- Cisza umysłu
- Cisza serca
- Żadnej
- Inne (proszę napisać).....

15. Do jakiego rodzaju ciszy Siostra dąży? Proszę zaznaczyć (v):

- Cisza mówienia
- Cisza oczu
- Cisza umysłu
- Cisza serca
- Do żadnej
- Inne (proszę napisać).....

16. Czym jest dla Siostry osobiście adoracja Najświętszego Sakramentu?

17. Ile czasu osobiście przeznaczają Siostry na adorację? Proszę zaznaczyć (v):

- W ciągu dnia bardzo mało (około 5 min)
- W ciągu dnia mniej niż pół godziny
- W ciągu dnia więcej niż pół godziny
- W ciągu dnia godzinę
- W ciągu dnia więcej niż godzinę
- W ciągu tygodnia pół godziny
- W ciągu tygodnia godzinę
- Inne (proszę napisać).....

18. Jakich metod lub sposobów używa Siostra podczas Adoracji?

19. Co znaczy dla Siostry cisza podczas adoracji?

20. Jak często trzeba opiekować się chorymi Siostrami? Proszę zaznaczyć (v):

- Wiele razy w ciągu dnia
- Raz w ciągu dnia
- Raz w ciągu kilku dni
- Raz w tygodniu
- Raz w miesiącu
- Inne (proszę napisać).....

21. Co może Siostra poradzić nowicjuszcze, która pierwszy raz podejmuje posługę przy chorej: co ona powinna robić, jaką postawę powinna przyjąć i jakich błędów unikać?

22. W jaki sposób we klasztorze Sióstr odbywa się formacja stała?

23. Jakich środków używa się we wspólnocie Sióstr w formacji stałej?

24. Ile czasu przeznaczają Siostry na modlitwę w ciągu dnia? Proszę zaznaczyć (v):

- Ani minuty
- Kilka minut
- Pół godziny
- Godzinę
- Ponad godzinę
- Połowę dnia
- Cały dzień
- Inne (proszę zaznaczyć).....

25. Według Siostry, do jakiej działalności Siostra ma kompetencje? Proszę zaznaczyć (v):

- Coś koordynować
- Pomagać coś organizować
- Wygłaszać konferencje na tematy duchowe i nie tylko
- Prowadzić rekolekcje
- Do różnych posług w klasztorze (sekretarka, księgowka, archiwariuszka i inne)
- Inne (proszę napisać)....

26. W jaki sposób Siostra radzi z trudnościami powtarzającymi wewnątrz wspólnoty?

27. Do jakiej kategorii wiekowej Siostra należy? Proszę zaznaczyć (v):

- od 24-35
- 35-50
- 50-75
- 75-90
- Inne (proszę podać)

28. Ile lat w klasztorze (od pierwszych ślubów)?

Proszę wpisać liczbę

29. Ile lat po ślubach wieczystych?

Proszę wpisać liczbę

Dziękuję za współpracę!

3 priedas

Interviu ir klausimynas vokiečių k.

Liebe Schwester,

Ich bin Schwester Gabrielė Aušra Vasiliauskaitė. Ich studiere an der Vytautas des Gossen Univesität, Fakultät der katholischen Theologie. Ich schreibe eine Doktorarbeit zum Thema: Die Möglichkeit zu anwenden den hermeneutisch-kommunikative Modell im Kontext der Seelsorge der Stille (in der Benediktinerinnengemeinschaften von Kaunas, Otwock und Alexanderdorf). Das Ziel der Forschung ist die empirische Bewertung der theoretisch begründeten Bewertungsparameter bei der Forschung der geschichtlichen und seelsorglichen entwicklung der drei Gemeinschaften. Die Ergebnisse werden nur für die Doktorarbeit genutzt, die Vertraulichkeit ist sicher.

Mögen Sie bitte auf die hier gegebene Fragen antworten. Das ist ein anonymes formulisiertes strukturiertes Interview und der Fragebogen Form.

Bitte achtsam die Fragen und die Beschreibung der Situationen lesen und eine Antwort ausführlich schreiben, wo den Raum dafür gibt. Die Fragen 1; 1.2; 1.5; 2; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 5; 16; 18; 19; 21; 22; 23; 26; 28; 29 sind offene, bitte die Antwort schreiben. Die Fragen 1.3; 1.4; 1.6; 1.7; 1.8; 3; 4; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 17; 20; 24; 25; 27 haben die angegebene Variante, bitte die passende mit dem Zeichen „v“ bezeichnen. Wenn Sie Ihnen passenden Variante nicht finden, schreiben Sie bitte Ihre Antwort in der Reihe „Anderes“.

Alle Antworten sind richtig und gewünscht. Das wichtigste ist Ihre erfahrung.

Liebe Schwester,

Vielen Dank für die Mitarbeit und ehrliche Antworten!

1. Die Situation: *Eine Schwester, schon nach der feierliche Profess, liest jeden Tag das Wort Gottes – die Heilige Schrift – und teilt mit allen die schöne Gedanken, die sie schöpft während des Gebetes. Sie hilft aber nie den Schwestern bei ihrer Arbeit, z. B., wenn sie das Geschirr spülen. Eine Novizin bemerkt, dass diese Schwester nicht nur sitzt oder steht in der Nähe und tut nichts, sondern auch keine Lust zu helfen hat und oft die Arbeitenden beschimft.*

Die Frage: Die Novizit sieht es und fragt bei Ihnen: Warum das Lesen des Wortes Gottes hat nicht beeinflusst das Benehmen dieser Schwester? Was würden Sie antworten? Schreiben Sie bitte:

1.2. Was ist das Wort Gottes für Sie?

1.3. Wie oft lesen Sie das Wort Gottes?
Bezeichnen Sie bitte mit „v“:

- Einmal pro Tag
- Vielmal pro Tag
- Einmal in einige Tage
- Einmal pro Woche
- Einmal pro Monat
- Anderes (schreiben Sie bitte):.....

1.4. Wie oft am Tag, ohne einen Grund, erinnern Sie sich die Verse oder Abschnitte von der Hl. Schrift?
Bezeichnen Sie bitte mit „v“:

- Ständig
- Einige mal
- Einmal
- Denke daran gar nicht
- Fasst nie
- Anderes (schreiben Sie bitte):.....

1.5. Ihrer Meinung nach, warum entsteht die Situation, die in der Frage 1 beschrieben ist?

1.6. Wie oft passiert solche Situation in Ihrer Gemeinschaft? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Ständig
- An jedem Tag
- Einige mal am Tag
- Einmal pro Woche
- Einmal im Monat
- Nie
- Anderes (Schreiben Sie bitte):.....

1.7. Welche Methode wenden Sie für das Lesen der Hl. Schrift? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Lectio divina
- Hl. Ignatius von Loyola
- Hl. Franz von Sales
- Karmelitische
- Anderes (Schreiben Sie bitte):.....

1.8. Hilft die Methode, die Sie für das Lesen der Hl. Schrift anwenden, solche Situationen zu vermeiden? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Ja.
- Nein.
- Ich weiss nicht.
- Anderes (Schreiben Sie bitte):.....

2. Welchen Rat würden Sie geben einer jüngeren Schwester, die fragt: Wie fängt man das Gebet an?

2.1. Wie betet man während der Anbetung?

2.2. Wie kann man die innere Stille erleben, ohne die andere Gedanken zu haben?

2.3. Welchen Raum und welche Zeit soll die junge Schwester für ihr Gebet wählen?

Raum:

Zeit:

3. Wählen Sie die Anbetung des Allerheiligsten Sakraments als Gebetsweise? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

Ja

Nein

3.1. Schreiben Sie bitte: Warum?

4. Die Anbetung des Allerheiligsten Sakraments in Ihrer Gemeinschaft ist mehr? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Gemeinsames Gebet
- Persönliches Gebet
- Gemeinsames Gebet so wie persönliches
- Anderes (Schreiben Sie bitte):.....

5. Was ist die Stille für Sie persönlich?

6. Wie lange können Sie ganz in der Stille bleiben: in der inneren so wie in der äusseren? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Keine Minute
- Einige Minuten
- Halb Stunde
- Eine Stunde
- Einen Tag
- Eine Woche
- Anderes (schreiben Sie bitte):.....

7. Wie oft haben Sie das Bedürfnis für die Stille? Bezeichnen Sie bitte mit „v“ oder schreiben Sie bitte in der leehre Zelle:

Sehr oft		Oft		Selten		Nie		Anderes	
----------	--	-----	--	--------	--	-----	--	---------	--

Erklärung:

Sehr oft heisst einige mal pro Tag; *Oft* heisst einmal pro Tag;

Selten heisst einmal in einigen Tagen, *Nie* heisst, dass kein Bedürfnis gibt.

8. Wie oft erleben Sie die Gemeinsamkeit mit Gott? Bezeichnen Sie bitte mit „v“:

- Immer
- Sehr oft
- Oft
- Selten
- Nie
- Anderes.....

Erklärung:

Immer heisst jede Minute

Sehr oft heisst einige mal pro Tag;

Oft heisst einmal pro Tag;

Selten heisst einmal in einigen Tagen,

Nie heisst keine Gemeinsamkeit mit Gott. –

9. Ist die Stille eine notwendige Bedingung für die Gemeinsamkeit mit Gott? Bezeichnen Sie bitte mit „v“:

- Ja.
- Die Gemeinsamkeit mit Gott kann man nicht nur in der Stille erleben.
- Nein
- Ich weiss nicht
- Anderes (Schreiben Sie bitte):.....

10. Ihre Gemeinschaft betet das Stundengebet (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Vor dem Allerheiligsten Sakrament (während der Anbetung)
- Vor dem Tabernakel
- Im Raum ohne Allerheiligsten Sakrament
- Anderes.....

11. Sie persönlich beten das Stundengebet (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Mit der Gemeinschaft
- Persönlich
- Mit der Gemeinschaft, aber mit der Hilfe der Medien
- Anderes

12. Das Stundengebet in Ihrer Gemeinschaft wird (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Immer gesungen
- Oft gesungen
- Manchmal gesungen
- Nie gesungen
- Gesungen und vorgelesen
- Nur vorgelesen
- Anderes.....
.....

Erklärung:

Immer gesungen: jede Stunde des Oficiums wird gesungen;
Oft gesungen – zweimal pro tag;
Manchmal – zweimal pro Woche;

13. Sie feiern persönlich die Eucharistie (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- An jedem Tag
- Jede zwei Tage
- Nur Sonntags
- An jedem Tag mit der gemeinschaft
- Oft irgendwo anders, als die gemeinschaft
- Manchmal irgendwo anders, als die gemeinschaft
- Nie anderswo
- Anderes.....
.....

Erklärung:

Oft: zweimal pro Woche;
Manchmal – einmal im Monat

14. Auf welcher Weise gelingt Ihnen die Stille erleben? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Stille der Rede
- Stille der Augen
- Stille der Vernunft
- Stille des Herzens
- Keine
- Anderes.....

15. Nach welchem Charakter der Stille streben Sie? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Stille der Rede
- Stille der Augen
- Stille der Vernunft
- Stille des Herzens
- Keine
- Anderes.....

16. Was ist die Anbetung des Allerheiligsten Sakraments für Sie persönlich?

17. Wieviel Zeit widmen Sie persönlich der Anbetung? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Sehr kurz am Tag (ungefähr 5 min)
- Weniger als halb Stunde am Tag
- Mehr als halb Stunde am Tag
- Eine Stunde pro Tag
- Mehr als eine Stunde am Tag
- Halb Stunde pro Woche
- Eine Stunde pro Woche
- Anderes (schreiben Sie bitte).....

18. Welche Gebetsweise wenden Sie während der Anbetung an?

19. Was bedeutet für Sie die Stille während der Anbetung?

20. Wie oft haben Sie, die kranken Schwestern zu pflegen? (bezeichnen Sie bitte mit „v“):

- Vielmal pro Tag
- Einmal pro Tag
- Einmal in einigen Tagen
- Einmal pro Woche
- Einmal pro Monat
- Anderes (schreiben Sie bitte).....

21. Welchen rat würden Sie einer Novizin geben, wenn sie zum ersten Mal zur Dien an den kranken geht: Was soll sie tun, Welche Einstellung soll sie haben, welche Fehler meiden?

22. Wie läuft in Ihrer Gemeinschaft die ständige Formation der Professoren?

23. Welche Mittel werden in Ihrer Gemeinschaft für die ständige Formation der Professoren verbraucht?

24. Wieviel Zeit widmen Sie dem Gebet während des Tages (bitte anzeichnen mit v)?

- Gar keine
- Einige Minuten
- Hälfte der Stunde
- Eine Stunde
- Mehr als eine Stunde
- Hälfte des Tages
- Den ganzen Tag
- Anderes (schreiben Sie bitte).....

25. Ihre Meinung nach, welche Kompetenz haben Sie in der Aktivität Ihrer Gemeinschaft (bitte anzeichnen mit v)?

- Etwas zu koordinieren
- Helfen bei der Veranstaltung
- Geistliche und andere Vorlesungen zu halten
- Die Exerzition zu halten
- Verschiedene Dienste und Ämter im Kloster zu haben (Sekretariat, Buchhaltung, Archiv und andere)
- Anderes (schreiben Sie bitte).....

26. Wie lösen Sie die innere Schwierigkeiten, die in Ihre Gemeinschaft entstehen?

27. Zu welcher Gruppe des Alters gehören Sie (bitte anzeichnen mit v):

- 24-35 Jahre alt
- 35-50 Jahre alt
- 50-75 Jahre alt
- 75-90 Jahre alt
- Andere (schreiben Sie bitte).....

28. Ihrer monastische Alter (seit der 1. Profess):

Schreiben Sie bitte, wieviel Jahre

29. Wieviel Jahre sind vergangen seit Ihre Feierliche Profess?

Schreiben Sie bitte.....

Vielen Dank für die Hilfe!

4 priedas

V benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimas

(I. Tylos pastoracijos kriterijų – požymių grupė)	Taip	Ne	Nematoma
1. Gyvasis Žodis (GŽ)			
1.1. Kiekvieną dieną skaitymas Šv. Rašto	V		
1.2. <i>Lectio divina</i>	V		
1.3. Pastoviai širdyje nešiojamas Gyvasis Žodis	V		
1.4. Žodis tampa veikimu: Žodis tampa Kūnu	V		
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)			
2.1. Atsistojimas Dievo akivaizdoje	V		
2.2. Minčių higiena (minčių sustabdymas)	V		
2.3. Sustojimas: vidinė ir išorinė tyla	V		
2.4. Vidinės ir išorinės nuostatos sutapimas	V		
3. Tyla ir tyla			
3.1. Dievo kaip Tylos samprata	V		
3.2. Išgyvenama Tyla	V		
3.3. Tyla kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga	V		
3.4. Kiekvieną dieną buvimas tyloje ir Tyloje	V		
(II. Pastoracijos kriterijų – požymių grupė)			
4. Liturgija			
4.1. Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento	V		
4.2. Liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene	V		
4.3. Liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją)		V	
4.4. Liturginių valandų giedojimas	V		
4.5. Kiekvieną dieną Eucharistijos šventimas	V		
4.6. Kiekvieną dieną Eucharistijos šventimas su bendruomene		V	
5. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			
5.1. Atskira maldos forma ir pobūdis (nuo 30 min. ir ilgiau)	V		
5.2. Asmeninė	V		
5.3. Bendruomeninė	V		
5.4. Tyloje	V		
5.5. Su kitokių maldų intarpais		V	
6. Ligonų slauga ir maldos terapija			
6.1. Reguliari malda	V		
6.2. Perduota malda	V		
6.3. Teigiama malda	V		
6.4. Imli malda	V		
6.5. Meilė-malda karitatyviniame kontekste	V		
6.6. Caritas meilė	V		

(III. Pastoracinio HCM kriterijų – požymių grupė)			
7. Turinys			
7.1. Aplinka – vienuolynas	V		
7.2. Nuolatinė profesijos formacija: religinis ugdymas, katechezė, evangelizacija-reevangelizacija	V		
8. Priemonės			
8.1. Liturgija			V
8.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			V
8.3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>			V
9. Sielovados bendruomenė			
9.1. Liudytojos	V		
9.2. Specialistės	V		
9.3. Moderatorės	V		

Vertinimo rezultatai

Kriterijus	Taip	Ne	Nematoma
I. Tylos pastoracijos kriterijų-požymių grupė			
1. Gyvasis Žodis (GŽ)	<u>4</u>		
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)	<u>4</u>		
3. Tyla ir tylą	<u>4</u>		
II. Pastoracijos kriterijų-požymių grupė			
1. Liturgija	<u>4</u>	<u>2</u>	
2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija	<u>4</u>	<u>1</u>	
3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>	<u>6</u>		
III. Pastoracinio HCM kriterijų-požymių grupė			
1. Turinys	<u>2</u>		
2. Priemonės			<u>3</u>
3. Sielovados bendruomenė	<u>3</u>		

5 priedas

V1 benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimas

(I. Tylos pastoracijos kriterijų-požymių grupė)	Taip	Ne	Nematoma
1. Gyvasis Žodis (GŽ)			
1.1. Šventojo Rašto skaitymas kiekvieną dieną	V		
1.2. <i>Lectio divina</i>	V		
1.3. Nuolat širdyje nešiojamas gyvasis Žodis	V		
1.4. Žodis tampa veiksmu: Žodis tampa Kūnu	V		
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)			
2.1. Atsistojimas Dievo akivaizdoje	V		
2.2. Minčių higiena (minčių sustabdymas)	V		
2.3. Sustojimas: vidinė ir išorinė tyla	V		
2.4. Vidinės ir išorinės nuostatos sutapimas	V		
3. Tyla ir tyla			
3.1. Dievo, kaip Tylos, samprata	V		
3.2. Išgyvenama Tyla	V		
3.3. Tyla kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga		V	
3.4. Buvimas tyloje ir Tyloje kiekvieną dieną	V		
(II. Pastoracijos kriterijų-požymių grupė)			
4. Liturgija			
4.1. Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento	V		
4.2. Liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene	V		
4.3. Liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją)			V
4.4. Liturginių valandų giedojimas	V		
4.5. Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną	V		
4.6. Eucharistijos šventimas su bendruomene kiekvieną dieną			V
5. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			
5.1. Atskira maldos forma ir pobūdis (nuo 30 min. ir ilgiau)		V	
5.2. Asmeninė	V		
5.3. Bendruomeninė		V	
5.4. Tyloje	V		
5.5. Su kitokių maldų intarpais	V		
6. Ligonų slauga ir maldos terapija			
6.1. Reguliari malda			V
6.2. Perduota malda	V		
6.3. Teigiama malda	V		
6.4. Imli malda	V		
6.5. Meilė-malda karitatyviniame kontekste	V		
6.6. Meilė <i>caritas</i>	V		

(III. Pastoracinio HCM kriterijų-požymių grupė)			
7. Turinys			
7.1. Aplinka – vienuolynas	V		
7.2. Nuolatinė profesijos formacija: religinis ugdymas, katechezė, evangelizacija-reevangelizacija	V		
8. Priemonės			
8.1. Liturgija			V
8.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			V
8.3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>			V
9. Sielovados bendruomenė			
9.1. Liudytojos	V		
9.2. Specialistės	V		
9.3. Moderatorės	V		

Vertinimo rezultatai

Kriterijus	Taip	Ne	Nematoma
I. Tylos pastoracijos kriterijų-požymių grupė			
1. Gyvasis Žodis (GŽ)	<u>4</u>		
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)	<u>4</u>		
3. Tyla ir tyla	<u>3</u>	<u>1</u>	
II. Pastoracijos kriterijų-požymių grupė			
1. Liturgija	<u>4</u>		<u>2</u>
2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija	<u>3</u>	<u>2</u>	
3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>	<u>5</u>		<u>1</u>
III. Pastoracinio HCM kriterijų-požymių grupė			
1. Turinys	<u>2</u>		
2. Priemonės			<u>3</u>
3. Sielovados bendruomenė	<u>3</u>		

6 priedas

V2 benediktinių bendruomenės pritaikomumo galimybių įvertinimas

(I. Tylos pastoracijos kriterijų-požymių grupė)	Taip	Ne	Nematoma
1. Gyvasis Žodis (GŽ)			
1.1. Šventojo Rašto skaitymas kiekvieną dieną	V		
1.2. <i>Lectio divina</i>	V		
1.3. Nuolat širdyje nešiojamas gyvasis Žodis	V		
1.4. Žodis tampa veikimu: Žodis tampa Kūnu	V		
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)			
2.1. Atsistojimas Dievo akivaizdoje			V
2.2. Minčių higiena (minčių sustabdymas)	V		
2.3. Sustojimas: vidinė ir išorinė tyła	V		
2.4. Vidinės ir išorinės nuostatos sutapimas	V		
3. Tyła ir tyła			
3.1. Dievo, kaip Tylos, samprata	V		
3.2. Išgyvenama Tyła	V		
3.3. Tyła kaip pagrindinė bendrystės su Dievu sąlyga	V		
3.4. Buvimas tyloje ir Tyloje kiekvieną dieną	V		
(II. Pastoracijos kriterijų-požymių grupė)			
4. Liturgija			
4.1. Liturginių valandų šventimas prie Švenčiausiojo Sakramento	V		
4.2. Liturginių valandų malda bendruomenėje ir su bendruomene	V		
4.3. Liturginių valandų transliacija (pvz., per Marijos radiją)			V
4.4. Liturginių valandų giedojimas	V		
4.5. Eucharistijos šventimas kiekvieną dieną	V		
4.6. Eucharistijos šventimas su bendruomene kiekvieną dieną			V
5. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			
5.1. Atskira maldos forma ir pobūdis (nuo 30 min. ir ilgiau)	V		
5.2. Asmeninė	V		
5.3. Bendruomeninė	V		
5.4. Tyloje	V		
5.5. Su kitokių maldų intarpais			
6. Ligonų slauga ir maldos terapija			
6.1. Reguliari malda	V		
6.2. Perduota malda	V		
6.3. Teigiama malda	V		
6.4. Imli malda	V		
6.5. Meilė-malda karitatyviniame kontekste	V		
6.6. Meilė <i>caritas</i>			

(III. Pastoracinio HCM kriterijų-požymių grupė)			
7. Turinys			
7.1. Aplinka – vienuolynas	V		
7.2. Nuolatinė profesijos formacija: religinis ugdymas, katechezė, evangelizacija-reevangelizacija	V		
8. Priemonės			
8.1. Liturgija			V
8.2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija			V
8.3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>			V
9. Sielovados bendruomenė			
9.1. Liudytojos	V		
9.2. Specialistės	V		
9.3. Moderatorės	V		

Vertinimo rezultatai

Kriterijus	Taip	Ne	Nematoma
I. Tylos pastoracijos kriterijų-požymių grupė			
1. Gyvasis Žodis (GŽ)	<u>4</u>		
2. Įkūnytas Žodis (IŽ)	<u>3</u>		<u>1</u>
3. Tyla ir tylą	<u>4</u>		
II. Pastoracijos kriterijų-požymių grupė			
1. Liturgija	<u>4</u>		<u>2</u>
2. Švenčiausiojo Sakramento adoracija	<u>5</u>		
3. Ligonių slauga ir <i>maldos terapija</i>	<u>6</u>		
III. Pastoracinio HCM kriterijų-požymių grupė			
1. Turinys	<u>2</u>		
2. Priemonės			<u>3</u>
3. Sielovados bendruomenė	<u>3</u>		